

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198788

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮಹಾಭಂದಸ್ಸಿನ
ಶ್ವೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ

ಮಹಾನಂಪುಟಂ ೧

ಕುವೆಂಪು

ಕಾವ್ಯಾಲಯ

ಮೈಸೂರು

೧೯೪೯

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸಿದೆ.

[ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಂಡ ಕಥಾ ವಿಧಾನ, ಕಥಾ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಸಂವಿಧಾನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕಥನ ರೀತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ ಪದ ಪದಪುಂಜಾದಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಕೃತಿಕಾರನ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯದೆ ಯಾರೂ ಬಳಸಬಾರದು, ಮತ್ತು ಲಿಖಿತ ಮೂಲಕವಾದ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದು.]

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ

ಇದೊ ಮುಗಿಸಿ ತಂದಿಹೆನ್ ಈ ಬೃಹದ್‌ಗಾನಮಂ
ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಯಡಿಗೊಪ್ಪಿಸಲ್ತೆ, ಓ ಪ್ರಿಯಗುರುವೆ.
ಕರುಣಿಸಿಂ ನಿಮ್ಮ ಹರಕೆಯ ಬಲದ ಶಿಷ್ಯನಂ,
ಕಾವ್ಯಮಂ ಕೇಳೊಂದ್ ಕೃಪೆಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಂ
ಧನ್ಯನಂ ಮಾಡಿ. ನೀಮುದಯರವಿಗೈತಂದು
ಕೇಳಲೆಳಸಿದಿರಂದು. ಕಿರುಗವನಗಳನೋದಿ
ಮೆಚ್ಚಿಸಿದೆನಿತರೊಳೆ ಬೈಗಾಯ್ತು. “ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಬರುವೆ. ದಿನವೆಲ್ಲಮುಂ ಕೇಳ್ವೆನೋದುವೆಯಂತೆ;
ರಾಮಾಯಣಂ ಅದು ವಿರಾಮಾಯಣಂ ಕಣಾ!”
ಎಂದು ಮನೆಗೈದಿದಿರಿ. ಮನೆಗೈದಿದಿರಿ ದಿಟಂ;
ದಿಟದ ಮನೆಗೈದಿದಿರಿ!

ಇದೊ ಬಂದಿರುವೆನಿಂದು
ಮುಗಿಸಿ ತಂದಿಹೆನಾ ಮಹಾಗಾನಮಂ. ಪಿಂತೆ
ವಾಲ್ಮೀಕಿಯುಲಿದ ಕಥೆಯಾದೊಡಂ, ಕನ್ನಡದಿ
ಬೇರೆ ಕಥೆಯೆಂಬಂತೆ, ಬೇರೆ ಮೈಯಾಂತಂತೆ,
ಮರುವುಟ್ಟುವಡೆದಂತೆ ಮೂಡಿದೀ ಕಾವ್ಯಮಂ
ವಿಶ್ವವಾಣಿಗೆ ಮುಡಿಯ ಮಣಿ ಮಾಡಿಹೆನ್, ನಿಮ್ಮ
ಕೃಪೆಯಿಂದೆ.—ಪೂರ್ವದ ಮಹಾಕವಿಗಳೆಲ್ಲರುಂ
ನೆರೆದ ಸಗ್ಗದ ಸಭೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿರೆನ್ನ ನುಂ :
ಸಂಘಕೆ ಮಹಾಧ್ಯಕ್ಷರಲ್ತೆ ನೀಂ? ಕಿರಿಯನಾಂ
ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹಾಡುವೆನ್, ಕೇಳ್ವುದಾಶೀರ್ವಾದಂ !

ನುಡಿಯುತಿಹುದಾ ದಿವ್ಯ ಕವಿಸಭೆಗೆ ಗುರುವಾಣಿ, ಕೇಳ್.
ಆಲಿಸಾ ಗುರುಕೃಪೆಯ ಶಿಷ್ಯಕೃತಿ ಸಂಕೀರ್ತಿಯಂ :
“ಬಹಿರ್ಘಟನೆಯಂ ಪ್ರತಿಕ್ಛತಿಸುವಾ ಲೌಕಿಕ

ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿದು, ಅಲೌಕಿಕ ನಿತ್ಯಸತ್ಯಂಗಳಂ
 ಪ್ರತಿಮಿಸುವ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯ ಕಥನಂ ಕಣಾ,
 ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪುವ ಸೃಜಿಸಿದೀ ಮಹಾಭಂದಸಿನ
 ಮೇರುಕೃತಿ, ಮೇಣ್ ಜಗದ್ಭವ್ಯ ರಾಮಾಯಣಂ !
 ಬನ್ನಿ ಮಾಶೀರ್ವಾದಮಂ ತನ್ನಿ ಮಾವಿರ್ಭವಿಸಿ
 ಅವತರಿಸಿಮಾ ಪುಣ್ಯಕೃತಿಯ ರಸಕೋಶಕ್ಕೆ,
 ನಿತ್ಯ ರಾಮಾಯಣದ ಹೇ ದಿವ್ಯ ಚೇತನಗಳಿರ !
 ವಾಗರ್ಥ ರಥವೇರಿ, ಭಾವದಗ್ನಿಯ ಪಥಂ
 ಬಿಡಿದು ಬನ್ನಿಂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಪೂಜೆಯಂ
 ಸಹೃದಯ ಹೃದಯ ಭಕ್ತಿ ನೈವೇದ್ಯಮಂ ಕೊಂಡು
 ಓದುವರ್ಗಾಲಿಪಿಗೋಲಿದೀಯೆ ಚಿತ್ತಾಂತಿಯಂ !
 ನಿತ್ಯ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂತು ನೀಂ ಕಥೆಯ ಲೀಲೆಗೆ ನೋಂತು
 ರಸರೂಪದಿಂದಿಳಿಯುತೆಮ್ಮಿ ಮನೋಮಯಕೆ,
 ಪ್ರಾಣಮಯದೊಳ್ ಚರಿಸುತನ್ನ ಮಯಕವತರಿಸೆ ;—
 ಶ್ರೀರಾಮನಾ ಲೋಕದಿಂದವತರಿಸಿ ಬಂದು
 ಈ ಲೋಕಸಂಭವೆಯನೆಮ್ಮ ಭೂ ಜಾತೆಯಂ
 ಸೀತೆಯಂ ವರಿಸುತಾಕೆಯ ನೆವದಿ ಮೃಚ್ಛಕ್ತಿಯಂ
 ಮರ್ದಿಸುತೆ, ಸಂವರ್ಧಿಸಿರ್ಪವೋಲ್ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯಂ ;—
 ರಾವಣಾವಿದ್ಯೆಯಾ ನಮ್ಮ ಮರ್ತ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ತಾಂ
 ತನ್ನ ತಮದಿಂ ಮುಕ್ತಮವ್ವುದು, ದಿಟಂ, ನಿಮ್ಮ
 ದೀಪ್ಯದೈವೀ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಮೃತ ಗೋಪುರಕೇರ್ವವೋಲ್ !
 ಓ ಬನ್ನಿ ಮವತರಿಸಿಮಾ ಮೃತ್ಕಲಾ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಳ್
 ಚಿತ್ಕಲಾ ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ತಾನಪ್ಪವೋಲ್ ! ”

ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಂಪುಟಂ

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಸಂಚಿಕೆ	ಪುಟ
೧. ಕವಿಕೃತು ದರ್ಶನಂ	೧
೨. ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿ	೨೮
೩. ಮಮತೆಯ ಸುಳಿ ಮಂಥರೆ	೫೪
೪. ಊರ್ಮಿಳಾ	೭೮
೫. ಭರತಮಾತೆ	೧೦೦
೬. ಅಗ್ನಿಯಾತ್ಮೆ	೧೧೨
೭. ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ	೧೨೫
೮. ಕುಣಿದಳುರಿಯ ಉರ್ವಶಿ	೧೪೨
೯. ಸಾದುಕಾ ಕಿರೀಟೆ	೧೫೨
೧೦. ಅತ್ರಿಯಿಂದಗಸ್ತ್ಯಂಗಿ	೧೭೬
೧೧. ಪಂಚವಟಿಯ ಪರ್ಣಕುಟಿ	೧೯೪

ಸಂಚಿಕೆ ೧

ಕವಿಕೃತು ದರ್ಶನಂ

ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥೆಯಂ ಮಹರ್ಷಿ ನಾರದ ವೀಣೆಯಿಂ
ಕೇಳು, ಕಣ್ಣಾವರೆಯೊಳಶ್ರುರಸಮುಗುವನ್ನೆಗಂ
ರೋಮಹರ್ಷಂ ದಾಳು ಸಹೃದಯಂ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ತಾಂ
ನಡೆತಂದನಾತ್ಮಸುಖಿ, ಕೇಳ್, ತಮಸಾ ನದೀ ತಟೆಗೆ,
ತೇಜಸ್ವಿ, ತರುಣಂ, ತವೋವಲ್ಕಲ ವಸ್ತ್ರ ಶೋಭಿ.
ಮುಂಬಿಸಿಲ ಹೊಂಬಣ್ಣವಂ ಮಿಂದು ಕಳಕಳಿಸಿ
ನಗುತಿರ್ದ ಕಾಂತಾರ ಪಂಕ್ತಿ ವಿಸ್ತಾರದಲಿ
ಚೈತ್ರವುತು ಪಕ್ಷಿ ಯಿಂಚರವನಾಸ್ವಾದಿಸುತೆ,
ತೆಳುಗಾಳಿಗೊಯ್ಯನೆಯೆ ನಿರಿಸಿರಿ ವಿಹಂಪಿಸುವ
ಪಟಿಕ ನಿರ್ಮಲ ನದಿಯ ಪುಲಕಿತ ಮುಕುರದಲ್ಲಿ
ಮಜ್ಜನಕ್ಕುಜ್ಜುಗಿಸಿ, ಸಲಿಲಾವಗಾಹಕ್ಕೆ
ಸೋಪಾನಗಳನಿಳಿದು ದಿಣ್ಣೆ ಮಳಲಂ ದಾಂಟಿ,
ಹೊಳೆಯ ಬೀವನದಂಚನಡಿಗಳಿಗೆ ಸೋಂಕಿಸಿರೆ
ಕೇಳುತ್ತದೊಂದು ರತಿಸುಖ ಚಾರು ನಿಸ್ವನಂ.
ಗಗನವೀಣಾ ತಂತ್ರಿಯಂ ಮಿಡಿದ ತೆರನಾಗಲಾ
ಹರ್ಷಚಿತ್ತಂ, ಮಹರ್ಷಿ, ಕಣ್ ಸುಳಿದನಾಗಸಕೆ
ಕವಿವುಂಗವಂ : ಕಂಡು ನಲಿದುದು ಮನಂ ಮಿಥುನವಂ
ದಂಪತಿಕ್ರಾಂಚಂಗಳಾ. ನೋಡುತಿರೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ,
ಗಾಳಿವಟ್ಟಿಯೊಳಾಡುತಿರ್ತಾ ವಿಹಂಗಮಗಳಲಿ
ಗಂಡುಕೊಂಚೆ ಬರಲ್ದೊ ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ಳು
ವೊರಳ್ಳುದು. ಕಾರಿದತ್ತೇರ್ಡೆಗೆ ಚುಚ್ಚಿದ ಸರಳ್
ನೆತ್ತರಂ, ಬೀರ್ಕೋವಿಯಂತೆವೋಲ್. ಹುದುಗಿದರ್

೧೦

೨೦

ಹೊದೆಯಿಂದೆ ಕಾರೊಡಲ ಬಿಲ್ಲವನುರದೆ ಚಿಮ್ಮಿ
ತುಡುಕಿದನದಂ ಮಾಂಸದೊಲವಿಂದೆ. ಕೊಂಚೆವೆಣ್
ಬಿಸುನೆತ್ತರೊಳ್ ನಾಂದು, ಪೊಳೆಮರಳ್ ಪುಡಿಯೊಳ್
ಪೊರಳ್ಳು, ಬಿಯದನ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕಿದಿನಿಯಾಣ್ಮನಂ
ಕಂಡು ಚೀರಾರ್ದುದಯ ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂ ಪಾರ್ದು,
ಗಿರಿವನಾಚೆಚ್ಚೇತನಮೆ ಚೇತ್ಕರಿಸುವಂತೆ.

ಕರಗಿತಂತೆಯೆ ಕರುಳ್ ಮುನಿಗೆ. ಕಣ್ಣನಿಯುಣ್ಮವೋಲ್
ವೇದನೆಯ ಕರ್ಮಗಿಲ್ ತೀವಿಬರೆ ಹೃದಯದೊಳ್,
ಮರುಗಿದನು ಋಷಿ, ಮನಕೆ ಮಿಂಚಲಾ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಂ.

೩೦

ಬಾಳ್ಗಬ್ಬದೊಳ್ ಕರುಣೆ ತಾಂ ಬೇನೆಗುದಿದೊಡಮಲ್ತೆ
ಮೆರೆದವುದು ಪೊರಪೊಣ್ಮತಾ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಶಿಶು ತಾಂ,
ಚಾರು ವಾಗ್ವೈಖರಿಯ ಛಂದಶ್ಯರೀರದಿಂ ?
ಕುರಿತು ಮರುಗಿದನಂತು ಕೊಂಚೆಗುಲಿ ಬಿಯದಂಗೆ :

“ಮಾಣ್, ನಿಷಾದನೆ, ಮಾಣ್ ! ಕೊಲೆ ಸಾಲ್ಗು ಮಯ್ಯೊ ಮಾಣ್ !
ನಲಿಯುತಿರೆ ಬಾನ್ ಬನದ ತೊರೆ ಮಲೆಯ ಭುವನಕವನಂ
ಸುಖದ ಸಂಗೀತಕೆ ವಿಷಾದಮಂ ಶ್ರುತಿಯೊಡ್ಡಿ
ಕಡಿಸುವಯ್ ? ನಾನುಮೊರ್ ಕಾಲದೊಳ್ ನಿನ್ನ ಪೊಲೆ
ಕೊಲೆಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿದನಾಗಿ ಮಲೆತಿರ್ದೆ ನಯ್.

೪೦

ನಾರದ ಮಹಾಋಷಿಯ ದಯೆ ಕಣಾ ಕರುಣೆಯಂ
ಕಲಿತೆನ್ !” ಎಂದಾತ್ಮಕಥೆಯಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವನೊರೆದು,
ಕಬ್ಬಿಲಗೆ ಬಗೆ ಕರಗುವಂತೆ ಬೋಧಂಗೆಯ್ದು,
ಕೃಪದೋರುತಾತಂಗಹಿಂಸಾ ರುಚಿಯನಿತ್ತು,
ಕೊಂಚೆವಕ್ಕಿಯ ಮೆಯ್ಯಿನಾ ಬಾಣಮಂ ಬಿಡಿಸಿ,
ಪ್ರಾಣಮಂ ಬರಿಸಿ ಸಂಜೀವ ಜೀವನದಿಂದೆ,
ತವಿಸಿ ಪೆಣ್ಣಕ್ಕಿಯೊಡಲುರಿಯನಾ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ತಮಸೆಯಿಂ ತನ್ನೆಲೆವನೆಗೆ ಮರಳ್ಳು, ಧ್ಯಾನದೊಳ್
ಮುಳುಗಿರಲ್, ಮಿಂಚಿತಯ್ ಕಾವ್ಯ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ,
ನವನವೋನ್ನೇಷ ಶಾಲಿನಿ, ನಿತ್ಯತಾ ಪ್ರತಿಭೆ.

೫೦

ಹೊಮ್ಮಿತಾ ದರ್ಶನಂ ಬಗೆಗಣೆ ; ಚಿಮ್ಮಿದತ್ತೀ
ವರ್ಣನಂ ನಾಲಗೆಗೆ : ಪಿಡಿವೊಲಲ್ತಾದುದಕೆ
ಕನ್ನಡಿಯನವ್ವದಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನುಲಿವಂತೆಯುಂ,
ಕಂಡ ರಾಮಾಯಣವನೆಲ್ಲಮಂ ಕಂಡಂತೆ
ಹಾಡಿದನೊ, ಕೇಳೆ ಲೋಕಂಗಳೆಲ್ಲಂ ತಣಿವವೋಲ್.

ತನ್ನ ಲೀಲಾ ಲೋಕಲೋಕಂಗಳಂ ಸೃಜಿಸಲ್
ಅನಾದಿಕವಿ, ಪರಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರಂ,
ಬೇರೆಬೇರೆಯ ವಿಶ್ವಕವಿಗಳಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ದಳಂ
ನಿರ್ಮಿವೋಲ್, ನಮ್ಮಾ ಚತುರ್ಮುಖ ಜಗತ್‌ಕರ್ತೃ ತಾಂ
ತನ್ನ ಲೀಲೆಯ ಕಾವ್ಯ ಸತ್ತೆಯ ಬೃಹತ್‌ಕೃತಿಗಳಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸೆ ವಸುಂಧರೆಯೊಳಂತೆಯೆ ಕವೀಂದ್ರರ್ಕಳಂ
ವುಟ್ಟಿಸನ್. ಬ್ರಹ್ಮ ಕೃತಿಯೊಳ್ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಂ
ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಂತುಟಾ ಅವ್ಯಕ್ತ ಪರಮ ತತ್ತ್ವಂ,
ವರಕವಿಯ ಕಾವ್ಯ ಸತ್ತೆಯೊಳಾತ್ಮರಸಸತ್ಯಮಂ
ಪ್ರಕಟಿಸುವನೀ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ಯವಿಧದಿಂದೆಮ್ಮ
ಮರ್ತ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ತತ್ತ್ವದೊಳ್ ಪ್ರಕಟನಾಸಾಧ್ಯಮಂ,
ಅನಿರ್ವಚನ ಬೋಧ್ಯಮಂ, ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನದಿಂ
ರಸುಯುಷಿ ಪ್ರತಿಭಾನ ಮಾತ್ರ ಸಂವೇದ್ಯಮಂ.

೬೦

ಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ತೆಯನಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ತೆಯಿಂ
ಮಾತ್ರಮೆಯೆ ದರ್ಶಿಸುತಿದಂ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂಬುದೇಂ
ಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯಮೆ ? ಯೋಗವಿಜ್ಞಾನಮೊಪ್ಪದು ಕಣಾ !
ಪೂರ್ಣಮದು ; ಪೂರ್ಣಮಿದು ; ಪೂರ್ಣದಿಂ ಬಂದುದೀ
ಪೂರ್ಣಮಾ ಪೂರ್ಣದಿಂ ಪೂರ್ಣಮಂ ಕಳೆದೊಡಂ
ಪೂರ್ಣಮೆಯೆ ತಾನುಳಿವುದಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಗದುವಿದುಂ
ಸರ್ವಮುಂ ಸತ್ಯದಾವಿಷ್ಕಾರ ಎನ್ನಾಸಗಳ್.
ಕಾವ್ಯ ಸತ್ತೆಯನನ್ಯ ಸತ್ತಾ ಪ್ರಮಾಣದಿಂ
ಪರಿಕಿಸಲ್ ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ತಾಂ ಮಿಥ್ಯೆಯೇಂ ?
ಕವಿ ಕೃತಿಯುಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಯಂತೆ ಋತಚಿದ್

೭೦

ವಿಲಾಸಮಾ ಕೃತಿಲೋಕಮಿಾ ಪ್ರಕೃತಿಲೋಕದೊಲೆ
 ಬಹುಲೋಕ ಕಿರಣಮಯ ಸತ್ಯ ಸೂರೋತ್ತಮನ
 ಚಿತ್ ಪ್ರಕಾಶನದೊಂದು ರಸಲೋಕರೂಪ ಕಿರಣಂ.
 ಸಂಭವಿಸಿ ಭವಕಿಳಿದು ವಾಣೀಪತಿಯ ಕೃತಿಯು
 ವಿಭವಗಳನನುಭವಿಸುವೋಲುಣ್ಣವೋಲ್ ಕಾಣ್ಣವೋಲ್
 ಕಾಣವೇಳ್ಕುಂ ಪೊಕ್ಕು ಕೃತಿನೇತ್ರ ಪಥದಿಂ
 ಕವೀಂದ್ರ ಮತಿ ಲೋಕದೊಳ್ ಪೊಳೆವ ಋತಕಲ್ಪನಾ
 ಮೂರ್ತಂಗಳಂ, ಭಾವಚರ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯಂಗಳಂ.

೮೦

ಎರುವೆನು ವಾಗ್ಗೇವಿಯವೃತ ರಸನೆಯ ಲಸನ್
 ನಾವೆಯಂ. ರಾಮನ ಕಥೆಯ ಮಧು ಧುನೀ ಪಥಂ
 ಪಿಡಿದಾಂ ಮಹಾಭಂದಸ್ ತರಂಗವಿನ್ಯಾಸದಿಂ
 ಸೇರುವೆನು ಗುರುಕೃಪೆಯೊಳಾ ಋತಚಿದ್ ರಸಾಬ್ಧಿಯಂ.
 ನೀಡದೊಳ್ ಬಳೆದು, ಕಾಡಿನಲಿ ಹಾರಾಡಿದಾ
 ಗರುಡ ಶಿಶು, ಗರಿ ಬಲಿತಮೇಲಲ್ಪದೇಶಂಗಳಂ
 ಚರಿಸಿ ತಣಿವುದೆ? ವಿಯದ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ ಬಯಸಿ
 ಕೈಕೊಳ್ಳುದಾಕಾಶ ಪಥ್ಯಟನಮಂ. ಕಿರುಮಿಾನೆ
 ಕರೆ ಕೊಳಂ ಪೊಳೆ ಸಾಲ್ಗಮಾ ತಿಮಿಗೆ ವೇಳ್ಕುಂ
 ಜಲಕ್ರೀಡೆಗಾ ರುಂದ್ರಸಾಗರ ಸಲಿಲವಿಸ್ತಾರ.
 ಪೋಮ ಸಾಗರ ಸಮಂ ನಿನ್ನ ರಾಮಾಯಣಂ,
 ಗುರುವೆ, ರಸಋಷಿಯೆ, ಓ ವಾಲ್ಮೀಕಿ. ಕ್ರಮಿಸಲ್ಪದಂ
 ದಯೆಗೆಯ್ಯೆನಗೆ ವೈನತೇಯನ ವಜ್ರವೀರ್ಯಮಂ.
 ಕಲೆಯನಲ್ಲದೆ ಶಿಲ್ಪಿ ಶಿಲೆಯನೇಂ ಸೃಷ್ಟಿಪನೆ?
 ತನು ನಿನ್ನ ದಾದೊಡಂ ಜೈತನ್ಯಮೆನ್ನದೆನೆ,
 ಕಥೆ ನಿನ್ನ ದಾದೊಡಂ, ನೀನೆ ಮೇಣಾಶೀರ್ವದಿಸಿ
 ಮತಿಗೆ ಬೋಧವನಿತ್ತೊಡಂ, ಕೃತಿ ನನ್ನ ದರ್ಶನಂ
 ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತೊಂದಮರ ಕಾವ್ಯದಾಕೃತಿಯಲ್ಲೆ?
 ಪಂಜರದ ಪಳಮೆಯೊಳ್ ಪ್ರಾಣ ನವಪಕ್ಷಿಯಂ,
 ವಿಗ್ರಹಕೆ ದೇವತಾವಾಹನಂ ಗೆಯ್ಯವೋಲ್,

೯೦

೧೦೦

ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾಹ್ವಾನಿಸೆನ್. ಕವಿಗುರುವೆ, ನೀಡೆನೆಗೆ
ವಾಙ್ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಂ. ಸಾವಧಾನದಿ ತೇಲ್ವು
ಸಾಗುವೆನ್. ತೆರೆತೆರೆಯನೇರ್ದು, ರಸಮಂ ಪೇರ್ದು
ಸಾಗುವೆನ್. ಗುರಿಯೆಂತುಟಂತೆವೋಲ್ ಬಟ್ಟೆಯುಂ
ಬಲ್ಲೆನ್ ಸುಭಗಮೆಂದು. ರಾಮನ ಕಿರೀಟದಾ
ರನ್ನವಣಿಯೋಲೆ ರಮ್ಯಂ, ಪಂಚವಟಿಯೊಳ್
ದಿನೇಶೋದಯದ ಶಾದ್ವಲದ ಪಸುರ್ಗುರುಕೆಯೊಳ್
ತೃಣಸುಂದರಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತುಪನಿಯಂತೆ
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವ ಹಿಮಬಿಂದುವುಂ. ರಸಯಾತ್ರೆಯಂ
ಕೃಕೊಂಡೆನಯ್. ಬಾರಯ್, ತಂದೆ, ಕೈಹಿಡಿ, ನಡಸು
ನಿನ್ನಣುಗನೀ ಕಂದನಂ. ಮಣಿವೆನಿದೊ ನಿನ್ನಡಿಗಿ:
ಕೃಪೆದೋರು; ಒಲಿದೆತ್ತು; ಹರಕೆಗೆಯ್, ದೇವಕವಿ,
ನನ್ನನೊಯ್ಯನೆ ಕಾವ್ಯ ವಿದ್ಯುಡ್ ವಿಮಾನದೊಳ್
ನಿರಿಸಿ, ಸರಸತಿಯನೆನ್ನಾತ್ಮ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ಬರಿಸಿ.

೧೧೦

೧೨೦

ಬಾಳು, ವೀಣಾಪಾಣಿ; ಬಾಳು, ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾಣಿ;
ಗಾನಗೆಯ್, ಹೇಳು, ಓ ಭಾವಗಂಗಾ ವೇಣಿ.
ನಂದನದಿ ತುಂಬಿಯೊಂಕೃತಿ ತುಂಬಿ ಮೊರೆವಂತೆವೋಲ್
ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನದ ಕರ್ಣವೀಣಾ ತುಂಬಿ
ನಿನ್ನ ವಾಣಿಗೆ ವಿಕಂಪಿಸಿ, ಜೀಂಕೃತಿಯ ಬೀರಿ,
ರಸದ ನವನೀತಮಂ ಹೃದಯದಿ ಮಥಿಸುವಂತೆ
ಗಾನಗೆಯ್, ಹೇಳು, ಓ ಭಾವಗಂಗಾ ವೇಣಿ.
ತೀಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಸಿರ್, ಮದ್ದಿಗೆ ಕಿಡಿ ತಗುಳ್ಳು
ಹೊಮ್ಮುವಂದದಿ ಜೋತಿ, ಜಡವೆ ಚಿನ್ನಯವಾಗಿ
ಚಿಮ್ಮಿದವುದಯ್. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್, ರಾಮಾಂಘ್ರ
ಸೋಂಕಿದೊಡನೆಯೆ ಕಲ್ಲು ಕಡುಚೆಲ್ವು ಪೆಣ್ಣಾಗಿ
ಸಂಭವಿಸಿದೋಲ್, ಪಂಕದಿಂ ಕಲಾಪಂಕಜಂ
ಕಂಗೊಳಿವುದಯ್, ಭುವನ ಮನಮಂ ಮೋಹದಿಂದಪ್ಪಿ
ಸೆಳೆದು. ನಿನ್ನ ಕಯ್ ಪಿಳೆಯೆ ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದೆಯುಂ

೧೩೦

ಪೊರಸೂಸಿದವುಡು ಕಬ್ಬಿನ ರಸಂ. ಮಂತ್ರಮಯಿ
ನೀಂ ಬಡಿಯೆ, ಬಂಡೆಯುಂ ನೀರಿನೊಳ್ಳುಗ್ಗೆಯಂ
ಹೊಮ್ಮಿ ಚೆಮ್ಮು ವುದಲ್ತೆ, ಮುತ್ತ ಚೆವ್ವೊಡೆವಂತೆವೋಲ್
ಬಿರಿದು. ರಸಚಿತ್ ತವೋಬಲಕೆಲ್ಲೆ ತಾನೊಳದೆ
ಪೇಳ್, ಕಲಾಲಕ್ಕಿ ? ಕೃಪೆಗೆಯ್, ತಾಯೆ, ಪುಟ್ಟನಂ,
ಕನ್ನಡದ ಪೊಸಸುಗ್ಗ ಬನದ ಈ ಪರಪುಟ್ಟನಂ.

೧೪೦

ಹೋಮರಗೆ ವರ್ಜಿಲಗೆ ಡಾಂಟೆ ಮೇಣ್ ಮಿಲ್ಟನಗೆ
ನಾರಣಪ್ಪಂಗೆ ಮೇಣ್ ಪಂಪನಿಗೆ, ಋಷಿವ್ಯಾಸ
ಭಾಸ ಭವಭೂತಿ ಮೇಣ್ ಕಾಳಿದಾಸಾದ್ಯರಿಗೆ,
ನರಹರಿ ತುಲಸಿದಾಸ ಮೇಣ್ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾದಿ
ನನ್ನಯ್ಯ ಫಿರ್ದೂಸಿ ಕಂಬಾರವಿಂದರಿಗೆ,
ಹಳಬರಿಗೆ ಹೊಸಬರಿಗೆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕಿರಿಯರಿಗೆ,
ಕಾಲ ದೇಶದ ನುಡಿಯ ಜಾತಿಯ ವಿಭೇದವಂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಜಗತೀ ಕಲಾಚಾರ್ಪರೆಲ್ಲಗೆ,
ಜ್ಯೋತಿಯಿರ್ಪಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ ವಿಭೂತಿಯಂ
ದರ್ಶಿಸುತೆ, ಮುಡಿಬಾಗಿ ಮಣಿದು ಕೈಚೋಡಿಸುವೆನಾಂ.

೧೪೧

(ಲೋಕ ಗುರುಕೃಪೆಯಿರಲಿ ; ಲೋಕ ಕವಿಕೃಪೆ ಬರಲಿ ;
ಲೋಕ ಹೃದಯದ ಬಯಕೆಯಾಶೀರ್ವಾದವೈತರಲಿ.
ಮಣಿದಿರಲಿ ಮುಡಿ ; ಮತ್ತೆ ಮುಗಿದಿರಲಿ ಕಯ್ ; ಮತ್ತೆ
ಮಡಿಯಾಗಿರಲಿ ಬಾಳ್ವೆ. ಜಯಿಸುಗೆ ರಸತಪಸ್ಸೆ ;
ದೊರೆಕೊಳುಗೆ ಚಿರಶಾಂತಿ ; ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಲೆ !)

ದೇಶ ಕೋಸಲಮಿಹುದು ಧನ ಧಾನ್ಯ ಜನ ತುಂಬಿ
ಸರಯೂ ನದಿಯ ಮೇಲೆ. ಮೆರೆದುದು ವಿಷಯಮಧ್ಯೆ
ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ, ರಮಿಸುವಿಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ
ನಡುವಣಾತ್ಮಾ ನಂದದಂತೆ. ಪೇಳಿಸೆಂಬೆನಾ
ಪರ್ವಿತ್ತದರ ಜಸಂ, ರಾಕಾ ಶಶಾಂಕನಿಂ
ಪರ್ವಿತನೆ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೊಳ್ಳಿನ ಸೊಡೆಯ ಸೋನೆ,
ಲೋಕತ್ರಯಂಗಳಂ. ರಚಿಸಿದನು ಮನು ತಾನೆ

೧೬೦

ನಾಲ್ಕುಮಡಿಯೈದು ಯೋಜನದಗಲದಾ ಮಹಾ
 ಸಾಕೇತನಗರಿಯಂ, ರವಿವಂಶದರಸರಿಗೆ
 ಕೀರಿಯ ಕಿರೀಟ ವಿಡುವಂತೆ. ತವರೂರೆನಿಸಿ
 ಸಿರಿಗೆ ಬಿಜ್ಜೆಗೆ ಕಲೆಗೆ ಬೀರಕಾ ಪತ್ತನಂ
 ಮನೆಗಳಿಂದರಮನೆಗಳಿಂದಾಪಣಗಳಿಂದೆ,
 ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಕ್ಕಲದೊಳಿಪ್ಪ ಸಾಲ್ಮರಗಳಿಂ
 ನಿಜ್ಜಮುಂ ಮಳೆಗರೆವ ಹೂವಿನುದುರುಗಳಿಂದೆ,
 ಸುಂದರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಲತಾಂಗಿಯರ ಸಿರಿಗೈಯ
 ಹೊಂಗೊಡದ ಪನ್ನೀರ ತುಂತುರೆರಚುಗಳಿಂದೆ,
 ತಳಿರು ತೋರಣದಿಂದೆ, ಕವ್ವರದ ಕಮ್ಮನೆಯ
 ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಲಲಿತಕಲೆಯಿಂದೆ, ಕೊರಳಿಂಚರದಿ
 ಪಕ್ಕಿಗಳನಣಕಿಸುವ ನಲ್ಮಕ್ಕಳಿಂದಮಾ
 ಸಗ್ಗದೂರನೆ ಸೂರೆಗೊಂಡಂತೆ ಮೆರೆದುದಯ್
 ನಿಜ್ಜ ಸೊಗದಾವಾಸದೋಲ್. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯದಕ್ಕೆ
 ದಶರಥಂ. ದೊರೆ ಸಗ್ಗದೊಡೆಯಂಗಿ. ಇಕ್ಕಾಪ್ಪಕ್ಕು
 ರಘು ದಿಲೀಪರ ಕುಲಪಯೋಧಿಯ ಸುಧಾಸೂತಿ.
 ರಾಜರ್ಷಿಯಾ ದೀರ್ಘದರ್ಶಿಯಾ ಸಮದರ್ಶಿ ತಾಂ
 ಜನ್ಮಕುಲ ಧನ ಜಾತಿ ವರ್ಣ ಪ್ರಭೇದಮಂ
 ಗಣಿಸದೆಯೆ, ಮನದ ಹೃದಯದ ಧರ್ಮಕರ್ಮವನೆ
 ಹಿಡಿದು ಮನ್ನಣೆಮಾಡಿ, ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಿನ್ನಮಂ
 ಸ್ಪರ್ಧೆವೈರಂಗಳಂ ತೊಡೆದು, ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂ
 ದರ್ಪದಿಂ ಪಾಲಿಸಿದನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಮಂ,
 ಸರ್ವ ಪ್ರಜಾಮತಕೆ ತಾನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂಬ
 ಮೇಣವರ ಹಿತಕೆ ಹೊಣೆಯೆಂದೆಂಬ ಬುಧರೊಲಿದ
 ಸನುದರ್ಶನವನೊಪ್ಪಿ.

೧೭೦

೧೮೦

ಸಿರಿಯನಿತುಮಿದೊಡಂ,
 ಅರಮುಡಿಗೆ ನರೆನವರ ಬೆಳ್ಳಿಗರೆಯೊಡಂ,
 ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ ಸಾಧ್ವೀ ಸುಮಿತ್ರೆಯಂ

ಚೆಲ್ವು ಮೈವೆತ್ತಿದುರ್ದದನೆ ಮೆರವ ಕೈಕೆಯಂ
 ಮೂವರಂ ನಲೈಂಡಿರಂ ಕಾಮದಿಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ
 ಮದುವೆ ನಿಂದಿದೋಡಂ, ನಿಡಿದು ಪಾರ್ವಿದೋಡಂ,
 ವಂಶಕರ ಸಂತಾನಮಂ ಕಾಣದಾ ನೃಪತಿ
 ತಾನೊರೈ ತಿರುಗುತಿರಲರಮನೆಯ ಸಿರಿದೋಂಟದೋಳ್ ;
 ಮರಿಯ ತೆರೆವಾಯ್ಗಿಡುತೆ ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಂ, ಕುಟುಕು
 ಕೊಡುತಿರ್ದ ತಾಯ್ಪಕ್ಕಿಯಂ ಕಂಡು, ಕಣ್ ನಟ್ಟು,
 ಕಾಲ್ ನಟ್ಟು ನಿಂದನು ಮರಂಬಟ್ಟು. ಮಕ್ಕಳಂ
 ಪಡೆದ ಪಕ್ಕಿಯ ಸಿರಿತನಂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ತನ್ನ
 ಬಡತನವನಾಡಿ ಮೂದಲಿಸಿತೆನೆ, ಕರುಬಿ ಕುದಿದನ್
 ಕೋಸಲೇಶ್ವರನಾ ವಿಹಂಗವಂ ಸುಖಕೆ ಕಾತರಿಸಿ.
 ದೇವತೆಗಳಾಶಿತಮೊ ? ಮತಚಿದಿಚ್ಛೆಯೊ ? ವಿಧಿಯೊ ?
 ಪಕ್ಕಿ ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಯಾದೊಡಮೇಂ ? ವಿಭೂತಿಯಂ
 ತಿರೆಗೆ ಕರೆವಾಸೆಯಂ ಕೆರಳಿಸಿದುದಾ ದೊರೆಯ
 ಹೃದಯದಲಿ ! ಉದ್ವಲೋಕದ ದೇವ ಶಕ್ತಿಗಳ್
 ಸಂಚು ಹೂಡಿದರೆನಳ್, ಚರಿಸಿದತ್ತವರಿಚ್ಛೆ
 ಮುದುಕನೆರ್ದೆಯಲಿ ಮಕ್ಕಳಾಸವೋಲ್. ಉದ್ಯಾನದಿಂ
 ನೇರಮರಮನೆಗೆಯ್ವಿ, ಪುತ್ರಾಭಿವಾಂಛೆಯತಿ
 ಚಿಂತೆಯಿಂ ಬರಿಸಿದನ್, ನುಡಿಸಿದನ್ ಗುರುಗಳಂ
 ವಾಮದೇವ ವಸಿಷ್ಠರಂ. ಕರೆಸಿದನು ಕೂಡೆ
 ಸಚಿವರಂ, ಮಂತ್ರಪಾಲ ಸುಮಂತ್ರರಂ. ತನ್ನ
 ಬಾಳ್ ಬಯಕೆಯಂ ಪೇಳ್ವನಿಂತು : “ ಗುರುಗಳಿರ, ಕೇಳಿಂ :
 ನನ್ನೆರ್ದೆಯ ಸಿರಿಯ ಹೊಂಗಳಸದಲಿ ಬಿರುಕೊಡೆದು
 ಸೋರುತಿದೆ ಬರಿದೆ ಜೀವಾವೃತಂ. ಬಾಳ್ವೆಯ ಸೊಡರ್
 ತಾನಾರ್ವ ಮುನ್ನಮಿನ್ನೊಂದು ಬತ್ತಿಯ ಕುಡಿಗೆ
 ದೀಪಾಂಕುರಂಗೈದು ವೊತ್ತಿಸದೆ ವೋದೊಡಾಂ
 ನೆಲದರಿಕೆ ನೇಸರ್ಗಳಿಗೆ ಕಳ್ತಲೆಯನಡಕಿ
 ವೋದಂತುಟಲ್ತೆ ? ಮಕ್ಕಳಂ ಕಾಣದೀ ಕಣ್

೧೯೦

೨೦೦

೨೧೦

ಹೃತ್ತಾಪದಿಂ ಸೀದು ಕುರುಡಾಯ್ತುಲಾ : ಮನದ
ಮಾಮರಕೆ ಹಿಡಿದಿಹುದು ನನಗೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣ ತೆಯ
ಬಂದಿಳಿಕೆ. ರುಚಿಸದು ವಿಹಂಗಮಗಳಿಂಚರಂ
ಸೊಗಯಿಸದು ಮಾಮರಂ. ಶೋಭಿಸದು ಕೆಂದಳಿರ್ :
ಪಸುಳಿಯ ವಿಲಾಸದಿಂ ಶಿಶುವಿಲಾಸವನನ್ನ
ನೆನಹಿಗಿರದೊಯ್ದು ಕಡಡುವುದೆದೆಗೆ ಕಡೆಗೋಲ್
ಇಡುವವೋಲ್. ಸೊಗಯಿಸದು ನನಗಿಂದು ಚೆಲ್ವಾವುದುಂ.
ಪಗಲಿರುಳ್ ರವಿಶಶಿಗಳುದಯಾಸ್ತಮಿಂದ್ರಧನುಗಳ್.
ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯಾಮೃತಂ ಮೃತದಂತಿಹುದು ನನಗೆ
ನೀರಸಂ. ಶವದ ಸಿಂಗಾರದಂದದೊಳೆನಗೆ,
ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದೊರೆಗೆ, ನೃಪಸಂಪದಂ. ಕುರುಡನುಂ
ಕನ್ನಡಿಗೊಡೆಯನಾದ ಮಾತ್ರದಿಂ ಕಾಣ್ಪನೇಂ ?
ಬಾಳ್ಗೆ ಕಣ್ಣಂತಿರ್ಪ ಕಂದರಂ ಪಡೆವೊಂದು
ದೇವವಟ್ಟಿಯನುಸಿರಿಮೆನಗೆ, ಓ ವಂದ್ಯರಿರ ;
ತವಿಸಿಮೆನ್ನ ದೆಯಗ್ಗಿಯಂ, ಬರಿಸಿ ಸುಗ್ಗಿಯಂ” —

೨೨೦

೨೩೦

ಕೂರಳಲ ಹೊರೆವೊತ್ತ ದೊರೆಮೊರೆಯನಾಲಿಸುತೆ
ಗುರು ವಸ್ತಿಸ್ತಂ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಂ ಪೇಳ್ವು,
ಪುತ್ರಸಂತಾನಮಹುದೆಂದು ನಂಬುಗೆಗೊಟ್ಟು,
ಸಂತೈಸಿ, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದನಲ್ಲಿದೆ.
ಕೇಳದಂ ಕೃತಧೀ, ವಿಚಾರಮತಿ, ಗುರುವರಂ
ಜ್ಞಾಪಾಲಿ ಋಷಿವರೇಣ್ಯಂ ಬರುತ್ತಾಯೆಡೆಗೆ
ಪೇಳ್ವನಂತೆಂದು : “ರಘುಕುಲ ವಾರ್ಧಿಚಂದ್ರಮನೆ,
ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರೊರೆದ ಜನ್ನಮಂ ಕೈಕೊಂಡು
ಪಸುಳಿರನ್ನರ ಪಡೆವೆಯದುದಿಟಂ. ಕೇಳಾದೊಡಂ
ನನ್ನೊಂದು ಕಾಣ್ಕೆಯಂ. ಪೂರ್ವ ಪದ್ಧತಿವಿಡಿದು
ಮಾಳ್ವ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹಯಮೇಧ ಮೊದಲಾದುವಂ
ತೊರೆದು, ಹಿಂಸಾ ಕ್ರೌರ್ಯಮಿಲ್ಲದಿಹ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ
ನೋಂತು, ದೇವರ್ಕಳಂ ಪೂಜಿಸಲ್ ಮೆಚ್ಚುವುದು

೨೪೦

బగవనాళువ ఋతం. నేలదల్లి, బానల్లి,
కడలు కాడుగళ్లి పక్కిమిగ పుల్లళలి
ఆర్యరలి మేణ్ అనార్యరలి, కేళ్, విత్తమం
సర్వత్ర తుంబిదంతర్యామి జేతనం తాం
ప్రేమాత్మవాగిపుడదరిందే హింసయిం
ప్రేమమూర్తిగళాద సంతానముదిసదయ్.
రాజేంద్ర, కేళ్, ప్రేమ సాక్షాత్కారమాగిర్ప
ఋష్యశృంగాది మునిగళిల్లిగాఠ్వానగేయ్.
మఖశాలేయం రజిసి, యజ్ఞకుండంగ్మిదు,
విత్తశక్తిస్వరూపియనగ్నియం భజిసు నీం
సాత్విక విధానదిం. ప్రజిగళం బడవరం
సత్కరిసవర్గ బగే తణివవోల్. తృప్తియిం
'దోరేగొళ్ళితక్కి!' ఎందా మంది పరసల్కే,
పరకేయదే దేవరాశీర్వాదకణీయాగి
కృపణ విధియం పిండి తందిరెవద్యే నినగే
నేలదరికేయొళ్ళ క్కళం. జనమనద శక్తి
మేణవరభిస్సేయే మహాత్మరం నమ్మిళిగే
తప్పదేళితర్పుదు కణా!"

౨౫౦

౨౬౦

ఋషియోరేద వేదమం

కేళ్ళు పులకితనాగి దశరథం, బాష్పమం
సూసి, కాలేర్గి, సాత్విక మఖ విధానమం
నలిదు కృకొళలొప్పి, బిళ్ళొట్టనా జ్ఞానియం.
సమేదుదద్వరశాలే సరయూ తరంగిణీయ
పజ్జేయ పసుర్ దడద మేలే, జ్యేత్తన కృషియ
కుసును కిసలయ లతా శోభితద రమణీయ
గంధ బంధుర దేవ కానన నికేతనద
సిరిమాళ్ళియిందే. మధ్యదొళగ్ని కుండదురి
దేదిరెష్కమానమాదుదు, విపుల దూరదలి,

౨౭౦

ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದಕ್ಕಿ ಯೋಳ್ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು,
 ಗಗನ ವಿಜ್ಞಾನಿ ತಾಂ ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ
 ಕಾಣ್ಕೊಂಡು ತಾರಾಗರ್ಭದಂತೆ. ನೆರೆದುದಯ್,
 ಮಲೆನಾಡಿನಲಿ ಮೊದಲ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಗರೆಯೆ,
 ಮರುದಿನಂ, ತೊಯ್ದು ಕಂಪಿನ ನೆಲದಿನುಕ್ಕದ್ದು,
 ಸಾಲ್ಕೊಂಡು ಲಕ್ಕಲಕ್ಕಂಪರಿದು, ಜೇಸಿರ್ಸ
 ವುತ್ತುಮಂ ಮುತ್ತುವಾ ಕಟ್ಟಿರುಂಪೆಯ ರಾಸಿ
 ಹಿಂಡುಗೊಳ್ವಂತುಟಾ ದೇಶ ದೇಶದ ಜನಂ
 ಕ್ರತುರಂಗದೊಳ್ ವಿಪುಲ ಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ. ಕುದಿಗೊಂಡವೋಲ್
 ಕಡಲಾಯ್ತು ಸಾಕೇತನಗರಿ. ತೃಪ್ತಿಯೆ ತಣೆದು
 ತೇಗಿದುದೆನಲ್ತೆ ನಲಿದುದು ಜನಂ ಭಾರಕಾ
 ಭೋಜನಕೆ ಮೇಣ್ ದಾನದಕ್ಕಿ ಣೆಗೆ. ದಾರಿದ್ರ್ಯ ತಾಂ
 ಶ್ರೀಯಾದುದೆಂಬಂತೆ ಹೊನ್ನ ಹೊರೆಯಿಂ ಬೆನ್ನ -
 ಬಾಗಿತು ಬಡತನಕ್ಕೆ. ದೊರೆಯಿಚ್ಚೆ ನರವೇರಿ
 ಸೊಗವಾಗಲೆಂಬಾ ಹರಕೆ ಜನದ ಹೃದಯದಿಂ
 ಜನ್ನ ವನೆಯಿಂದೇಳ್ವ ಹೋಮಧಾಮಂಬೋಲೆ
 ವೋಮಾಂತರಕೆ ಪರ್ವದತ್ತು. ಸಗ್ಗವೆ ಮಣಿದು
 ತಣಿಸದಿರುವುದೆ ತಿರಿಯನತ್ತಿತ್ತಿವ್ರದಾಕಾಂಕ್ಷೆ ತಾಂ
 ಪಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸಿ ಸೆಳೆಯೆ? ಬಹುಜನರ ಪರ್ಜೆಯಕೆ
 ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಯನೆ ಕಚ್ಚಿ ಸೆಳೆದಿಳೆಗೆ
 ಫಲದಮೃತಮಂ ಮಳೆಗರೆಯದಿಹುದೆ? ಜನಮನಮೆ
 ಯುಗಶಕ್ತಿಯಲ್ಲೆ? ತಾನಾ ಶಕ್ತಿ ಮೂರ್ತಿಗೊಳೆ
 ನಾಮದನ್ನ ವತಾರಮೆಂದು ಪೂಜಿಪವಲ್ಲೆ ಪೇಳ್
 ವೃಷ್ಟಿರೂಪದಿನಿಳಿವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಮಷ್ಟಿಯಂ?

೨೮೦

೨೯೦

ಖಡ್ಗಧಾರಾವ್ರತವನಾಂತು ದಶರಥ ನೃಪಂ,
 ತನ್ನ ಮೊಲೆ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ನೋಂಪಿಗೆ ನಿಂದ
 ದಾರೆಯರ್ವರಸಿ, ತನುಜಾತ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಂ
 ಕೈಕೊಂಡು, ಋಕ್ ಸಾಮಯಜುರಾದಿ ವೇದದಿಂ

೩೦೦

ಓಂಕಾರ ಸ್ವಾಹಾದಿ ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಬೆರಸಿ
 ಬೇಳ್ವ ಬೇಳಂಬದಿಂ ಜನ್ನ ಕೊಂಡಂ ಬಳಸಿ
 ಕವಿದಿದ್ಧ ಋತ್ವಿಜರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲಿ, ದೇವರಿಗೆ
 ಹವಿಯನರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ಧ ನಾತ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ತಪಸ್
 ಶಕ್ತಿಯಿಂ ಬಯಸಿ. ಮನದೊಲೆ ತನುಬರೆದೆಂಬ
 ಚಾಣ್ಣು ಟಿಯನರಿತು, ಅಲ್ಪತೆಯ ಭಾನಂಗಳಂ
 ನೆರೆ ತೊರೆದು, ಗಗನಮಂ ಪೃಥ್ವಿಯಂ ವಾರ್ಧಿಯಂ
 ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ವಿಸ್ತಾರ ಧೀರೋದಾತ್ತ
 ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ, ಭದ್ರ ವೀರ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ,
 ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ ಭಾವಿಸುತೆ ರೂಪಿಸುತೆ ಕಾಮಿಸಿದನಾ
 ಭೂಮಿಪಂ ತದ್ರೂಪಗುಣ ಹೃದಯರಂ.

೩೧೦

ನೃಪತಿಯಾ

ಭಾಮಮಹಿಮಾ ಜ್ಯೋತಿ ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮಿಂಚಿ
 ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯರೆಡೆಗಳೊಳ್. ಕೂರ್ಮೆ ಬೆಸುಗೆಯಿಂ
 ದ್ವೈತ ತಾನದ್ವೈತಮಪ್ಪುದೊಂದಚ್ಚ ರಿಯೆ ಪೇಳ್ ?
 ಮೆಯ್ಯ ಳಿಸಿತಾದೊಡೇನೊಲಿವರ್ಗದು ದಿಟಂ
 ಮನಮೊಂದೆಯಲ್ತೆ ?

ಸಂತಾನಕಾಮಿ ಧರಾಧಿಪಂ

ತಾನಿಂತುಟೊಂದು ಹುಣ್ಣಿ ಮೆಯಿರುಳ್, ತುಂಬುಪೆರೆ
 ಗರಿಹಗುರ ನೊರೆಮುಗಿಲಿನಂಬರದೊಳಿಂಬಾಗಿ
 ತೇಲಿ, ಸರಯೂನದಿಯ ಸಲಿಲ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ
 ರಮ್ಯದ್ರವೀಭೂತ ದರ್ಪಣಕೆ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಂ
 ಪಾಲು ವೊಯ್ದೊಂದದಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸೆರೆ,
 ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳನ್ನೀಂಟಿ ತೇನೆ ತಾನುನೋದದಿಂ
 ಹಾರಾಡಿ ಮಿಾಂಟುತಿರಲಾಕಾಶಮಂ, ಪೃಥ್ವಿ
 ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ ಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲಾಳ್ ಮೋಸಮಿರೆ,
 ಋತ್ವಿಜರೊಡನೆ ಹೋಮಕುಂಡದೆಡೆ ಪೂಜೆಯೊಳ್
 ಪುತ್ರಾಭಿವಾಂಛಿಯ ಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ತಾನಿರಲೆ

೩೧೧

ನೂರ್ಮಡಿಸಿತಾ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲಿ ಕೆಂಡದುರಿ
 ಕೆರಳಿ. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಕಲ್ಲಬ್ಬಮಂ ಸೀಳ್ದು
 ಕೋಟಿ ಮಿಂಚುಗಳೊಮ್ಮೆ ಮಿಂಚಿದುವೆನಲ್ಲೆ ದ್ಯುತಿ
 ಪೊಣ್ಣಿದುದು, ದಿಟ್ಟಿ ಕೋರೈಸೆ! ಸಂಯಮಿಗಳುಂ
 ಬಿಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣಾಗಿರೆ, ಚಿಕೀರ್ಷೆಯಾವೇಗದಾ
 ವಹ್ನಿ ಫಣಿ ಲೇಲಿಹ್ಯಮಾನ ಜಿಹ್ವೆಗಳಂತೆ,
 ಬೀಳುವಾಹುತಿಗಳುಂ ನುಂಗಿ ನೋಣೆದೊಡನೊಡನೆ
 ಸಿಮಿಸಿಮಿಸಿ ಛೇಟಿಛೇಟಿಸಿ ಧಗಧಗಿಸುತುಬ್ಬೇಳ್ವ
 ರಕ್ತಾಗ್ನಿ ತಾಂಡವ ಚ್ಚಾಲಾಜಲದ ಮಧ್ಯೆ
 ತಾನೊರ್ವನಲ್ಲಿ ಮೈದೋರಿದನು ಝುಗಝುಗಿಸಿ,
 ಕೆಂಡದುರಿಮೆಯ್ಯ ಮಿಂಚಿನ ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯಲಿ.
 ಮೂಡು ಬಾನಿನ ಕರೆಯ ಕುಂಕುಮದ ತೀರ್ಥದೊಳ
 ಮಿಂದೇಳ್ವ ಫಾಲ್ಗುಣ ಪ್ರಾಭಾತ ರವಿಯಂತೆ
 ಮೆರೆದುದು ವದನಮಂಡಲಂ. ಕೇಸುರಿಯ ಹರಿಯ
 ರಶ್ಮಿ ಕೇಸರಗಳೆನೆ ಮುದ್ರಿಸಿತು ಮಂಡೆಯಂ
 ಕೆನ್ನ ವಿರ ರಾಶಿ. ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ರಾತ್ರಿಯಂ
 ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನೆ ಶೋಭಿಪಂತೆ, ಕಂಗಿಡಿಗಳಿಂ
 ತುಂಬಿದಂಬರದಂತೆವೋಲಾ ಕೋಮಧೂಮಮಂ
 ನೀಲದ ದುಕೂಲದವೊಲಾಂತು, ಪೊಳೆದುದು ಕಣ್ಣೆ
 ಮಂಗಳದಮರ ಮೂರ್ತಿ ಆ ಯಾಜಕರ ಮುಂದೆ.
 ತಪ್ಪ ಜಾಂಬೂನದದ ದೀಪ್ತಿಯನಣಕವಾಡಿ
 ಮಿಸುಪ ಮಿಸುನಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲಿ ಸುಪಾಯಸ ರಸಂ,
 ಕೋದಂಡ ಚಂದ್ರನಲಿ ಪೊನ್ನ ಜೊನ್ನದ ಜಲಂ
 ಪೊಳೆವಂತೆ, ತಳತಳ ನಲಿದು ಕುಣಿಯೆ, ತೋಳ್ನೀಡಿ
 ಪೇಳ್ವ ನಾಶೀರ್ವಾದಮಂ, ಮಂದ್ರ ಗಂಭೀರ
 ದುಂದುಭಿಧ್ವನಿ ಸಭಾ ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ಮಥಿಸಿ
 ಪೊಣ್ಣೆ : “ಸೃಷ್ಟಿಯ ಶಕ್ತಿ ದೂತನೆಂ, ರಾಜೇಂದ್ರ,
 ಋತಚಿನ್ಮಯೀ ಲೀಲೆಗಾಂ ಕವಿಕೃತು ಕಣಾ.

೩೩೦

೩೪೦

೩೫೦

ಕೊಳ್ಳಿದಂ, ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಂ
 ಪಾಲ್ಗರೆದು ಗೆಯ್ದ ಪಾಯಸಮಿದಂ. ಮರುಭೂಮಿ
 ನಗುವ ನಂದನವಪ್ಪದಿದನೀಂಟಿ. ಮೆಚ್ಚಿತಯ್
 ನಿನ್ನೀವ್ರತಕೆ ಋತಂ. ಪಸುಗೆ ನೀಡಂಶಂಗಳಂ
 ಸತಿಯರ್ಗ. ಗೆಲ್ವದಾ ವಿಧಿಲೀಲೆಯುಂ.” ಕೈಮುಗಿದು,
 ಸೊಗದ ಕಡಲೊಳಗಾಳ್ಳು, ದೊರೆಯೆಳ್ಳಿದಿರ್ವೋಗಿ :
 “ಬಯಸುವೆನ್ ನಿನಗೆ, ಪೂಜ್ಯನೆ, ಸುಖಾಗಮನಮಂ.
 ನಡೆವೆನಿದೊ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯುಂ.” ಎನುತೆ ಅಂಜಲಿ ನೀಡಿ
 ದಿವ್ಯ ಪಾಯಸಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರೆಯಂ ವಿನಯದಿಂ
 ಕೊಂಡು, ಬಲವಂದು, ಮಣಿಯುತಿರೆ, ಮರೆಯಾದುದಾ
 ದೇವ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮುಖಮೂರ್ತಿಯಗ್ನಿ ಮೆಯ್
 ಜ್ವಾಲಾ ನಿಮಗ್ನ ಮೆನಲ್ : ಕವಿಶೈಲದ್ವನ್ನತಿಯ
 ಸಂಜಿಗಿರಿ ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ಕುಳಿತು ಕವಿ ನೋಡುತಿರೆ,
 ದೂರದ ತರಂಗಿತ ದಿಗಂತದಲಿ ಚೈತ್ರರವಿ
 ಮುಗಿಲ ನೆತ್ತರ್ಗೊಂಪಿನಲಿ ಮುಳುಗುವೋಲಂತೆ. ✓

೩೬೦

ನಿರ್ಮಲ ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ಕಿರಣಗಳಿನಂಬರಂ
 ಪೊಲ್ಲಾಸಗೊಳ್ವಂತೆ ದಶರಥಂ ಬಗೆಯುರ್ಬ
 ಪರಿಯುತಂತಃಪುರಕೆ ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ
 ಕುರಿತು : “ರಾಜ್ಞಿ, ಕುಸುಮಸುಖನೊದಗಿತೀ ಮಾಮರಕೆ.
 ಮಧುಫಲಸ್ವಾದು ಸಂತೋಷಮಿದೊ. ಕೊಳ್ಳಿದಂ,
 ಕ್ರತುಮೂರ್ತಿ ದಯಗೆಯ್ದ ಪಾಯಸಪ್ರಾಣಮಂ.
 ನೀನುಮಾ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯರಿದಂ ಪಸುಗೆಗೊಳ್ಳಿಮ್
 ಕುಲದ ಮೇಣ್ ಕ್ರಮದ ಮರ್ಮಾದೆಗಳ್ ಮೆರೆವವೋಲ್ !

೩೬೦

ಪೆರೆ ತುಂಬುವಂದದಲಿ ನವಮಾಸ ತುಂಬಿಬರೆ,
 ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೆಂಬಕ್ಕೆಯ ಹೊರೆಹೊತ್ತು,
 ಬೆಳ್ಳರೆಯ ಮುಗಿಲ ಹತ್ತಿಯ ತೆಳ್ಳಡಿಯನುಟ್ಟ
 ಪೂರ್ಣಮಾ ರಜನಿಯಂತೆಸದಳಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ,
 ಗಂಭೀರ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ. ಜೊನ್ನ ವಕ್ರೆಯೆದೆ

೩೬೦

ಹಿಲ್ಲೊಲವಪ್ಪಂತೆ ಪೆರ್ಚಿತರಸನ ಮನಂ.

ಯಮಳ ತಾರೆಗಳೆದುರೊಂದೆ ಚುಕ್ಕೆಯ ತೆರದಿ

ತೋರ್ಪ ನಕ್ಷತ್ರದೋಲಾ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿ

ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳ್ ಸಮುಲ್ಲಾಸದಿಂ. ಕೈಕೆ ತಾಂ,

ರಾಜ ಖಡ್ಗವನಾಂತು ಮುತ್ತು ಕೆತ್ತಸೆಯಿಂದೆ

ಮಿರುಸ ಚೆಂಬೊನ್ನಿ ನೊರೆಯಂತೆ, ಮಿಂಚಿದಳಕ್ಕಿ

ಪಕ್ಕಿ ಯೋಲವಳೊಡಲ ಕಣ್ಣಿ ಗಣ್ಣೊಳ್ ಸಿಲ್ವಿ

ತಕ್ಕಂಕಗೊಳೆ ದೊರೆಗೆ. ಮೇಣ್ ಪೇಳ್ವುದೇಂ ? ಪೊಂಬಳ್ಳಿ

ಬಗಿದೆದುದಾ ಸ್ತ್ರೀಣನಂ, ಜೇನುರುಳ್ಳೊಳ್ಳಿಯೋಲಂ !

೩೯೦

ದಶರಥ ಸತಿಯರಿಂತು ತುಂಬು ಬಸಿರಿದೆಸೆಯೆ

ನಲಿದತ್ತಯೋಧ್ಯೆ. ನಲಿದುದು ಪೃಥ್ವಿ. ನೀರುಗಿಲ

ತನಿಸಿದುದು ಬೇಸೆಗೆಯ ಬೇಗೆಯಂ, ಪೊಸಮಳೆಯ

ಸೂಸಿ. ತಂಪಿಡಿದು ತೀಡಿದುದೆಲರ್. ನೆರೆಯೇರಿ

ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದುವು ತೊರೆ. ಸರಯೂ ತರಂಗಿಣಿಗೆ

ಹಿಮಗಿರಿಯ ದೂರದಿಂದೈತಂದುವೆಡೆಬಿಡದೆ

ಕ್ರಾಂಚ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿ, ಹಂಸ ಕಾರಂಡ ತತಿ,

ನವ ವರ್ಷ ಹರ್ಷದುನ್ಮಾದ ಕಲನಾದದಿಂ.

ತಳಿರು ತೀವಿತ್ತಡವ್ವಿ ಭ್ರಮರ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆ

ಝೇಂಕರಿಸಿದತ್ತು ಕುಸುಮಿತ ಕಾನನಾಂತರಂ.

ಪೊಣ್ಣಿದುದು ಮೈನವಿರ್ ತಿರೆವೆಣ್ಣಲಂಪಿನಿಂ,

ಪಚ್ಚನೆ ಪಸುರ್ ಗರುಕೆಯಂತೆ. ಕಲಕಂಠನುಲಿ

ಘೋಷಿಸಿತು ಜಗಕೆ, ರಾಮಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ !

ಭುವನ ಸಂಭ್ರಮದೊಡನೆ ತಾಯೆದೇಗೆ ಪಾಲುರ್ಕ್ಕಿ

ಬರಲೊಂದಿರುಳ್, ಕನಸಿನೊಳ್, ದುಗ್ಧಾಬ್ಧಿಯಂ

ಕಂಡು ನಲಿದಳ್ ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆ. ಚಂದ್ರಶಿಶು

ಪಾಲ್ದಿರೆಗಳಗ್ರದಲಿ ತೇಲ್ವುದು ಮುಗುಳ್ ನಗೆಗಳಿಂ

ಮಿಂಚಿ. ಇರಲಿರೆ, ಪಸುಳೆ ತೇಲುತೆ ದಡಕ್ಕೈ ಬರೆ,

ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆಯೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಚೆಂದುಟಿಯ ಶಿಶು

೪೦೦

೪೧೦

ಮೊಗ್ಗರಳ್ಳಂದದಿಂ ಬಂದೇದ್ದುರ್ದಂಕಮಂ,
ತಳಿರ ಬೆರಳಿಂದವು ತೆರ್ದೆಯಂ ಸುಧಾಸುಖಕೆ!

— ಲಕ್ಷ್ಮ ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ವಕ್ಷಾಂತರಿಕ್ಷದಾ
ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂ ಕಿಶೋರಶಶಿ ಬರುವಂತೆ,
ಪ್ರತಿಭಾ ತಟಿಲ್ಲತೆಯ ಸುಪ್ರಭಾ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂ
ಕವಿಯ ಮನದಿಂ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯಮುದ್ಬವಿಪಂತೆ,
ಮರುದಿನಂ ಚೈತ್ರನವಮಿಯ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದೊಳ್
ಪಿರಿಯರಸಿ ಬೆಸಲೆಯಾದಳ್ ಪಸುಳಚೆಲ್ವಂ,
ಸ್ಥಿರಾ ಸುಖಂ ಪೆಚ್ಚುವೋಲ್. ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಅನಂತರಂ
ಮೂಡಿದನು ಭರತನಾ ಕೈಕೆ ವಸಿರಿದೆ. ಮೇಣ್

೪೨೦

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬವಳಿ ಮಕ್ಕಳೊಳಂ
ಪೆತ್ತಳ್ ಸುಮಿತ್ರ, ಮಗಧೇಶ್ವರ ತನೂಜೆ. ಆ
ಮಂಗಳ ಮಹೋತ್ಸವಕೆ ಬಿಡದೆ ನಲಿದತ್ತವನಿ.
ತುಂಬಿದತ್ತಶರೀರ ಗಂಧರ್ವ ಗಾಯನಂ
ನೀರವ ನಿಶಾ ನಭೋದೇಶಮಂ. ನಲಿದುಲಿದು
ನರಿಸಿದರಪ್ಪರೆಯರೆರಚಿ ಪೂವಲಿಗಳಂ.
ಹಾರ ಕೇಯೂರ ಸಾರಸನ ನೂವುರ ರವಕೆ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಬೆರಗಾದುದಾ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಮನಂ.
ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕೇತ ಪುರಜನರ್ —
ನೆರೆದು ಸಂಗೀತಾಭಿನಯ ವಾದ್ಯಕಲೆಗಳಿಂ
ಕೊಂಡಾಡಿದರು ರಾಜನಂ, ಕೊನೆದು ದೇವರ್ದುಳಂ.
ಪೊಳ್ಳುಬರೆ, ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪುರೋಹಿತರ್
ನಾಮಕರಣಂಗೆಯ್ದು, ನುಡಿದು ನಲ್ವರಕೆಯಂ,
ಜಾತಕಂ ಬರೆದು, ಕಣಿವೇಳ್ವರಾ ನಾಲ್ವರುಂ
ನೆಲಕೊಳ್ಳಿತಂ ಗೆಯ್ದು, ನೆಲದರಿಕೆಯವರಾಗಿ,
ನೇಸರಂ ಮೀರಿ ಪೊಳೆದಪರೆಂಬುದಂ, ಕೀರ್ತಿಯಿಂ
ಮತ್ತೆ ಸಚ್ಚರಿತೆಯಿಂ. ಗೆರೆನಗೆಯ ಕಿರಿಯೊಡಲ
ಪಸುಳಿದಿಂಗಳ್ ದಿನಂ ದಿನದಿನಂ ಬಳೆವಂತೆ

೪೨೦

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕದಿರುಳಿನಬೈಯ ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲಲಿ,
ನೆರೆದನಾ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಂಬೆಯೆದೆಯಲಿ
ಮತ್ತೆ ಕಂಡವರೆಲ್ಲರಕ್ಕಿ ಯಲಿ.

ಕೌಸಲ್ಯೆ

ತನ್ನಾತ್ಮವನೆ ಸುತನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸುಧೆಯಲ್ಲಿ
ಕರಗಿಸಿದಳದ್ದಿ ಸಕ್ಕರೆಯವೋಲ್. ಬಗೆಯಿಂದೆ
ಜಗಮನಿತುಮುಂ ಜಾರಿ ಮಗನೆ ಮೂರ್ಜಗಮಾಯ್ತು !
ಸಕಲ ಸಾಧನೆಯಾದುದಾ ರಾಮ ಶುಶ್ರೂಷೆ ;
ಪ್ರೇಮವೆ ನಿಖಿಲ ಪೂಜೆಯಾಯ್ತು. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಕೆ
ಮೋಹದ ಶಿಶುವದೊಂದೆ ಮುದ್ದಿನ ವಿಷಯಮಾಯ್ತು.
ಮಾಯವಾದತ್ತುಳಿದುದನಿತುಮುಂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂ
ಜಗುಳ್ಳು ಲಯವೊಂದಿ. ಮುದ್ದಿನ ಮುದ್ದೆಯೊಲಂತೆ
ಮೈ ತುಂಬಿ ಚಂದಳಿರ ಕೋಮಳತೆವೆತ್ತಿಸದಿದ್ದ
ನೀಲೋತ್ಪಲ ನಿಭಾಂಗನಂ ಕುಲದೀಪಚಂದ್ರನಂ,
ಬಳ್ಳಿ ತನ್ನೆಲೆವೆರಳ್ಳಳಿಂ ಮೊಗ್ಗನಿರದಪ್ಪಿ
ಲಲ್ಲೆ ಗೈವಂತೆ, ಆಲಿಂಗಿಸುತೆ ಮುದ್ದಿಸುತೆ
ಮಂಡೆಯಂ ಮೂಸಿ ಕನ್ನೆಗೆ ಕುರುಳನೊತ್ತುತ್ತೆ
ಬೆಣ್ಣೆ ನುಣ್ಣಾದೋಳ್ಳಳಂ ತನ್ನ ನಳಿದೋಳ್ಳಳಿಂ
ಮುಟ್ಟಿ ಸೋಂಕಿಗೆ ಸೊಗಸುವಳು ತಾಯಿ. ತಿಳಿಗೊಳನ
ತಾವರೆಯ ಸೆರೆಯ ತುಂಬಿಗಳಂತೆ ಚಂಚಲಿಪ
ಕಣ್ಣಳಿಗೆ ಕವಿದುಬರೆ ಸುರುಳಿಯುಂಗುರಗುರುಳ್
ಸೋಡಿ ನಲಿವಳು ; ತೋರಿ ಮೆರೆವಳು ; ಪುಲಕಸುಖಕೆ
ಮೈಮರೆಯುವಳು ದಶರಥನ ರಾಣಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆ,
ರಾಮಚಂದ್ರನ ತಾಯಿ.

೪೪೦

೪೫೦

ಮಗನ ಕಂಗಳ ನೋಡಿ

ಬಾನನೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ, ಮಗನ ತೊದಲಂ ಕೇಳಿ
ಕಡಲನಾಲಿಸಿದಂತೆ ಬಿಚ್ಚುವಳು ತಾಯ್ ಸುಯ್ಯು.
ಒರೈ ಆ ಹೂಹಗುರ ಶಿಶುವಿದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ

೪೬೦

ಗಿರಿಭಾರಮಾಗಿ ಬರೆ, ನೆಗಹಲಾರದೆ ತಾಯಿ
ತೇಂಕಿದಳು, ಕಾತರಿಸಿ ಮಗನಭ್ಯುದಯ ಶಂಕೆಯಿಂ.
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪಚ್ಚೆ ದೊಟ್ಟಿಲ್ ಬಿಂಬದಲಿ ತನ್ನ
ಮುದ್ದು ಕಂದಗೆ ಬದಲ್ ಕಾಣಿಸೆ ಮಹಾಮೂರ್ತಿ
ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು ದುಷ್ಟ ಕುಗ್ರಹಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದಳ್ಳಿ.
ಬಳಿಯಟ್ಟಲಾ ಕುಲವುರೋಹಿತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ,
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಗುರುವಸಿಷ್ಠಂ ಬಂದು ತಾಯ್ಮನಕೆ
ಪೇಳ್ದನಿಂತೆಂದು ಸಂತೈಕೆಯಂ :

“ ಬಿಡು, ಮಗಳೆ,

ಭೀತಿಯಂ. ನಿನ್ನ ಮಗನಪ್ರಾಕೃತಂ. ನಿನ್ನ ನಾಂ
ಜಾನದೊಳಿದುರ್ ಕಂಡುದಂ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸು. ಮೇಲೆ
ಸಂಭ್ರಮಂ ತುಂಬಿದುದಮರ ಲೋಕಂಗಳೊಳ್.
ಮಿಂಚಿನಂಚಿನ ದೇವತಾ ಚರಣ ಸಂಚಾರದಾ
ಪದ ಚಿಹ್ನೆಗಳ್ ಪೊಳೆದುವಮಿತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳವೋಲ್.
ಕಂಡೆನೀ ಪೃಥ್ವಿಯೆಡೆಗಾ ಶಕ್ತಿ ರಾಶಿಗಳ್
ಧಾವಿಸುತ್ತಿದುದಂ. ನನ್ನಾತ್ಮವವರನೆಯೆ
ಹಿಂಬಾಲಿಸೈತರಲ್ ಪೊಕ್ಕುದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಂ.
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರೀರಿ ನಿನ್ನಂಕದಲಿ ಮಲಗಿದರ್
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರೀರನಂ ಕಂಡೆನೀ ಶಿಶು ರೂಪನಂ.
ದೇವರ್ಕಗಳ್ಲರುಂ ದಿವ್ಯ ಸುಮಗಳನೆರಚಿ

೪೭೦

ಮಾಯಿಸಿದರವನಂ ದಿವೋಧುನಿಯ ಪೀಯೂಷ
ತೀರ್ಥದಿಂ, ಪಾಡಿ ಸುರಗೇಯ ಘೋಷಂಗಳಂ.
ಧನ್ಯನಾಂ ! ಧನ್ಯೆ ನೀಂ ! ಧನ್ಯಮಾ ರವಿಕುಲಂ ! ”
ಮಣಿದು ಗುರುಪದಕಾತನಂ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿ,
ಮುದ್ದಾಡಿದಳು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮಗನಂ ತಾಯಿ
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಮಗು ರಾಮನುಂ ಮುಗುಳುನಗುವಂತೆ.

೪೮೦

ನಸುಮೋಳಿತ ಹಾಲುಹಲ್ಲಗಳ ಸಾಲಿಸೆವ ಬಾಯ
ಜೊಲ್ಲುಗುವ ತುಟಿದೆರೆಯ ಕಿವಿ ಸೊಗದ ತೊದಲಿಂದೆ,

ದಾದಿಯರ ಕರೆಗೆ ಹೊಂಗೆಜ್ಜೆ ಕಿಂಕಣಿ ಕುಣಿಯೆ
ಪರಿವಂಬೆಗಾಲಿಂದೆ, ಕೈಗುಡಲ್ ಪಿಡಿದೆದ್ದು
ತಿಪ್ಪ ತಿಪ್ಪನೆ ದಟ್ಟಿತಡಿಯಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವಾ
ನಾಹಸಕೆ ಸಂತಸಂಬಡುತೆ, ಕೈಬಿಡಲೊಡನೆ
ಮರಳಿ ನೆಲಮುಂ ಪಿಡಿವ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳಿಂದೆ
ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ಬಳೆದರು ಮೂವರನುಬರುಂ
ತಂತಮ್ಮ ತಾಯ್ಗೆಳೊಲೈಯ ತೊಟ್ಟಲೊಳ್, ಗೊಂಚಲ್
ಅದೊಂದರೊಳೆ ನಾಲ್ಕುಲರಲರುವಂತೆ.

೪೯೦

ಇರಲಿರಲ್,

ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿ ಮೆಯಿರುಳ್, ಅರಮನೆಯ ಉದ್ಯಾನ
ಶಾದ್ವಲ ಶ್ಯಾಮ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯರ್
ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೈರಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರೆ ವಿವಿಧ
ಹರ್ಷ ಭಾಷಿತ ಮೋದದೊಳ್, ಶಿಶು ರಾಮನಾಗಸದಿ
ಮೆರೆದ ಪೂರ್ಣೇಂದುವಂ ನೋಡಿ, ಮೋಹಿಸಿ, ಪಡೆಯೆ
ಹಲುಬಿ, ಹಂಬಲಿಸಿ, ಕಾಡಿದನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ.
ಗಗನ ಚಂದ್ರಂ ನರರ ಧರಣಿಗೈತರನೆಂದು
ತಾಯೆನಿತು ಸಂತೈಸಿ ನುಡಿದೊಡಂ, ಸಹಿಸದೆಯೆ
ಪಳಯಿಸಿದನಾ ಬಾಲನಕ್ಕಿ ಕೆಂಪೇರ್ವಿನಂ,
ಕಿರುದೋಳ್ಳಳುದ್ದಮಂ ರವಿತಾರೆಗಳೆ ಸೋಲ್ವ
ಬಾನ್ದೆ ಸೆಗೆ ನೀಡಿ. ಪೊನ್ನೊಡವೆಯಂ ರನ್ನಮಂ
ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪಣ್ಣಳಂ ಭಕ್ತ್ಯಭೋಜ್ಯಂಗಳಂ
ಕೊಟ್ಟೊಡವುಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನೂಂಕಿ, ಚಂದ್ರಂಗಿ
ಗೋಗರೆದನಮ್ಮನ ಬೆದರ್ಕ್ಕೆಯಂ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ,
ಕೇಳ್ವರೆದೆ ಸುಯ್ಯ. ಆ ರೋದನಕ್ಕುರೆ ಬೆರ್ಚೆ,
ಪಿತ್ಯಮನಂ ಪುರುಗಿ, ದೊರೆ ಕನಲ್ದ ತಾನಾಯೆಡೆಗೆ
ಬರೆ, ನೆರೆದ ದಾದಿಯರ್ ಸರಿದರಲ್ಲಿಂದೇನೊ
ಗತಿ ಮುಂದೆ ತಮಗೆಂದು ಬೆದರಿ. ಕೌಸಲೆ, ತಾಯಿ,
ಮಗನುಲ್ಪಣ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಡಿದು ಕಾತರೆಯಾಗಿ

೫೦೦

೫೧೦

ಎಗೈಯಲರಿಯದೆಯೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು, ದಮ್ಮಯ್ಯ,
 ಸುಮ್ಮನಿರೊ, ಓ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನೆಯೆ, ಕಂದಯ್ಯ,
 ಕೈಮುಗಿವೆನಳಬೇಡವೆಂದೆಂದು ಕಂಬನಿಗೂಡಿ
 ಮುಂಡಾಡಿ, ಸವಿವಂಶದವನೆಂಬ ಕರುಬಿಂದೆ ನೀಂ
 ತಿಳಿಯದೆಳಸಸುಳಿಯಂ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿಹೆಯೆಂದು
 ಬೈದಳಾ ಶಶಿಯಂ ಮನಂ ಮುನಿದು.

೫೨೦

ದಶರಥಂ

ಬರೆ, ಕೈಕೆ ಕಂಬನಿಮಿಡಿದು ಪೇಳ್ವಳ್ಳಿಮಂ.
 ಕೇಳುತಾ ದೊರೆಯ ಕನಲಿಕೆ ದುಗುಡಕೆಡೆಯಾಯ್ತು.
 ಮರುಗಿದನು ಮಗನಾಸೆ ತನ್ನ ಬಲೈಗೆ ಮೀರಿ
 ಕೈಗೂಡಲಸದಳಮಲಾ ಎಂದು. ಶಿವಶಿವಾ,
 ತಿರೆಗರಸನಾದರೇನೊಂದು ಕೂಸಿನ ಬಯಕೆ
 ಬಡತನವನೊಡರಿಸಿತಲಾ ! “ ತನ್ನ ಸಿರಿಯಿನಿತು
 ಪುಸಿಯಾಯ್ತೆ ? ” ಎನುತ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಿಂ ರಾಮನಂ
 ಕರೆದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಂಕೆಗಳೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು
 ತೋರಿ, ನೈದಿಲೆಗೊಳದೊಳೀಬುವಂಚೆಗಳೆಡೆಗೆ,
 ಮತ್ತೆ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣಿನ ಗೆಯ
 ಕೆದರ ಕುಣಿಯುವ ನವಿಲುಗಳ ಬಳಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಂದೆಯುಂ
 ರತ್ನ ಕೃತ ಕೃತಕ ಖದ್ಯೋತ ಸಂಕುಲಮಯಂ
 ಚಾಮೀಕರಾಲಂಕೃತಂ ಲತಾ ಭವನಮಂ
 ಪೊಕ್ಕು ನಡೆನಡೆದಿರದೆ ತೋರ್ದೊಡಂ, ಶಿಶುರೋದನಂ
 ನೆರೆದುದಲ್ಲದೆ ತವಿದುದಿಲ್ಲ.

೫೨೦

ಮುಂಗಾಣದೆಯೆ,

ನೃಪತಿ ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನಂ ಕರೆಸಲಾತನುಂ
 ಬಾಲನಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಗಜ್ಜ ರಿವಡುತೆ ಮಾನಮಿರೆ
 ಬೆಳ್ಳಮರ್ದಂತೆ, ಬಂದಳ್ ಮುದುಕಿಯೊರ್ವಳಾ
 ತಾಣಕ್ಕೈ, ಕಿಶೋರ ಭರತನನಾಂತು ಕೌಂಕುಳಲಿ.
 ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಅಮಂಗಳವನೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ

೫೪೦

ಮೊಗಂಮುರಿದು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರನಿಬರುಮಲ್ಲಿ
ಕೈಕೆ ಹೊರತಾಗಿ.

ಕುಡುಬಿಲ್ಲು ಬಾಗಿದ ಮೆಯ್ಯು,
ತೊನ್ನ ಬೆಳ್ಳಲೆವಿಡಿದ ಕರ್ರನೆಯ ಕುಬ್ಜತೆಯ,
ಗೂಳಿ ಹಿಣಿಲಿನವೋಲು ಗೂನುವುಬ್ಬಿದ ಬೆನ್ನ,
ಸುಕ್ಕು ನಿರನಿರಿಯಾಗಿ ಬತ್ತಿದ ತೊವಲ್ ಪತ್ತಿ
ಬಿಗಿದೆಲ್ವುಗೂಡಿನಾ ಶಿಥಿಲ ಕಂಕಾಲತೆಯ,
ಪಲ್ಲು ದುರಿ ಬೋಡಾದ ಬಚ್ಚು ಬಾಯಿಯ, ಕುಳಿಯ
ಕೆನ್ನೆಗಳ, ದಿಟ್ಟಿಮಾಸಿದ ಕಣ್ಣ ಕೋಟರದ,
ಕರ್ಬುನ ಮೊರಡು ಮೊಗದ, ಕೂದಲುದುರಿದ ಬೋಳು
ವುರ್ಬಿನ ವಿಕಾರದಾ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ ತಿಪ್ಪಳೆನೆ
ಮಂಡೆಯಂ ಮುತ್ತಿ ಕೆದರಿದ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ನವಿರ,
ಅಸ್ಥಿ ಪಂಜರದಂತೆವೋಲಸ್ಥಿರ ಸ್ಥವಿರೆಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಕೈಕೆ ನಡೆದಳ್ ಬಳಿಗೆ, ನುಡಿಸಿದಳ್
ತಾಯವೋಲ್ ಸಾಕೆ ಸಲಹಿದ ದಾಸಿ ಮಂಥರೆಯ !
ನೋಡುತಿರೆ ನೆರೆದ ಜನರಾ ವಿರೂಪದ ವೃದ್ಧೆ,
ಮಾತನಾಲಿಸೆ ಬಾಗಿದರಸಿಯ ಕಿವಿಗದೇನನೊ
ಪರ್ಚಿ, ಮಡಿಲಿಂದೊಂದು ಮುಕುರಮಂ ಪೊರದೆಗೆದು
ನೀಡಿದಳ್. ನಗೆಗೂಡಿ ಕೈಕೆ ತಾನದನೊಯ್ದು
ತೋರಿದಳ್ ದೊರೆಯ ತೋಳುಗಳಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿರ್ದ
ರಾಮಂಗೆ. ಪೊಳೆಯೆ ಪಡಿನೆಳಲಿನಲಿ ಬಾನೆಡೆಯ
ಜಂದಿರಂ, ಪಡೆದೊಂದುವನೆಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದು
ನಲಿಯತೊಡಗಿದನನಿಬರುಂ ಬಿಲ್ಲುಬಿರಗಾಗೆ.
ಸಂತಸದೊಳಾ ದಾಸಿ, ಮುದಿಗೂನಿ, ರಾಮನಂ
ಮುದ್ದಿಸಲ್ ಬಯಸಿ ತೋಳ್ ಚಾಚಲಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ :
ಕಂದಂಗಳಂಗಳಂ. ಮುಟ್ಟದಿರ್ ಮುಟ್ಟದಿರ್ !
ಬೇಡವೇಡೆನ್ನು ತೆ ನಿವಾರಿಸಿದಳಾಕೆಯಂ,
ಮುದಿ ಮಂಥರೆಯ ಮೈತ್ರಿ ಜಜ್ಜ ರಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್.

೫೫೦

೫೬೦

ಮುರಿದೊಲೈಯವಮಾನದಿಂದೆ ಕಣ್ಣಿನಿ ಚಿಮ್ಮಿ
ನಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಂ ನಡೆದಳಯ್ ಭರತನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ,
ತುಳಿದ ಸರ್ಪಣಿಯಂತೆ ಮುಳಿಸಿನುರಿಯಿಂ ಪೊಗೆದು,
ಸುಯ್ಯು, ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ.

೫೭೦

ಕೈಕೆಯ ತಾತನೊದಿಸಂ
ಬೇಂಟೆಯಾಯಾಸದಿಂ ಬೈಗುವೊಳ್ಳಡವಿಯೊಳ್
ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬರುತಿರೆ, ಪಳುವೆ ತಾನಳುವಂತೆ
ಗೋಳಿಟ್ಟುದೊಂದು ಶಿಶುರೋದನಂ. ಕೂರ್ಗೆಲಸದಿಂ
ಪಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಾರ್ಥಿವನೊಳುದಿಸಿತು ಕರುಣೆ,
ಕಟ್ಟಲಿಹ ಕಬ್ಬಕೆ ಮೊದಲ್ ಗುದ್ದಲಿಯ ಪೂಜಿವೋಲ್.

ನಡೆದು ನೋಡಲ್ವೆ, ಕಾಣಿಸಿತೊಂಚು ದಸ್ಯುಶಿಶು,
ಮುಳ್ ಮಣ್ಣು ತರಗೆಲೆಯಿಡಿದ ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವೆ
ಮುತ್ತಿ, ಹಾ, ವಿಕೃತಿ ವಕ್ರತೆ ರೂಪುಗೊಂಡಂತೆ!

೫೭೧

ಪೆತ್ತವರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲದಿದ್ ಪೆಣ್ ಪಸುಳಿಯಂ
ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ, ಕಟ್ಟಿರುಂಪೆಯನೊರಸಿ, ಸಂತೈಸಿದನ್.

ಗೂಬೆಯಪಶಕುನದ ವಿಕಾರದುಲಿಯನ್ನೇರ್ದು
ಕವಿಯುತಿರೆ ಕಾಡುಗಟ್ಟಲೆ, ತಂದನೂರಿಗವಳಂ
ದಾರಿಯ ನಡೆವ ಮಾರಿಯಂ ಮನೆಗೆ ತರುವಂತೆ,
ಮುಂದಣ ಮಹಾದುಃಖ ದಾವನಳಕೆ ತನ್ನ

ಕಿರುಗಜ ದಾ ಒಂದೆ ಕಿಡಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಡುವ
ವಿಧಿ ವಿಲಾಸದಲಿ! ಬೆಳೆದುದು ಕೂಸು ಕುಳ್ಳಾಗಿ,

ಗೂನಾಗಿ, ತೊತ್ತಾಗಿ, ಕರ್ರಗೆ, ಜನರ ಕಣ್ಣೆ
ಹೇಸಿನಾಕೃತಿಯಾಗಿ ! ಕಂಡ ಕಂಡವರೆಲ್ಲರುಂ

೫೭೨

ಕುಬ್ಜಿಯನನಾಥೈಯಂ, ತಂದೆತಾಯಿಲ್ಲದಾ
ಪರದೇಶಿ ಕನ್ನೆಯಂ, ಚೀ ಎಂದು, ತೊಲಗೆಂದು,
ಥೂ ಎಂದು, ಸಾಯೆಂದು, ನಾಯ್ಮರಿಗೆ ಕಡೆಯಾಗಿ

ಭಾವಿಸಿದರಾ ನೃಪನ ಕಟ್ಟಾಣೆಯಂ ಮೀರ್ದು
ಕಡೆಗೆಣ್ಣಿ. ಮನುಜರೊಲೈಯ ಸವಿಯನೊಂದಿನಿತುಮಂ

ಕಾಣದೆ, ಮಿಗದ ತೆರದಿ ಮಿದುಳ್ಳಿದೆಯೆ ಬೆಳೆದು
ಜಡತೆವೆತ್ತಿದ್ದ ಸೋಂಬೆಗೆ ಮಂದಿ, ಬಯ್ಯವೋಲ್
ಜರೆದು, ಮಂಥರೆಯೆಂದು ಪೆಸರನೆಸೆದರ್, ಮೊಗಕೆ
ಕೆಸದನಿಡುವಂತೆ. ಕನ್ನಡಿಯಂತುಟಾಕೆಯುಂ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೀತಿಯಂ ಕೈಕೊಂಡಳಾ ಜನದ
ಮನದ ವಿಕೃತಿಗೆ ತನ್ನ ಮೆಯ್ ವಿಡಂಬನಮಪ್ಪವೋಲ್.

೬೦೦

ಪರಿದುದಯ್ ಪೊಳ್ಳುಪೊಳ್ಳೆ. ನಿಂದೆಯೊಳ್ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದು
ಕುವರಿಯಾಗಿರೆ ಕುಬ್ಜ, ಸಂಭವಿಸಿದಳು ಕೈಕೆ
ಕೇಕಯ ರಾಜಸತಿಗೆ. ಆ ಧರಾವಲ್ಲಭಂ
ಮಂಥರೆಯ ಭೀಷಣೈಕಾಂತತಿಗೆ ಬಗೆಗರಗಿ
ಮಗುವನಾಡಿಸ ಕೆಲಸಕಾಕೆಯನೆ ಬೆಸಸಿದನ್. ಕೇಳಾ,
ಮಳೆಹೊಯ್ದ ತೆರನಾಯ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಮರುಧರೆಗೆ,
ಜೈತ್ರನಾಗಮವಾಯ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಶಿಶಿರಕ್ಕೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಬಾಳಾನಿಶೆಗೆ ಶಶಿಯುದಿಸಿದಂತಾಯ್ತು,
ಮಂಥರೆಯ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತಾನೆಮೃತ ಸೇಜನೆಯಾಯ್ತು,
ಶುಷ್ಕತಾ ಶೂನ್ಯತೆಯೊಳೊಲೈ ಸಂಚರವಾಯ್ತು,
ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕ ಮಧುರವಾಯ್ತು ಶಿಶುಸನ್ನಿಧಿಯ
ಪ್ರೇಮಸೌಂದರ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಲಿ. ರೂಪ ವಿಹೀನೆ
ರೂಪಸಿಯೊಳಿರು ತನಗಿಲ್ಲದಾ ಚೆಲ್ವಿನಲಿ
ಲೋಲಾಡಿದಳಾ, ತೇಲ್ವವೋಲ್ ವಾಲೊಳಿದಲಿನ
ಚೂರು. ಮೆರೆದಳು ಕೈಕೆ ಮಂಥರೆಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ,
ಕಾಳಾಹಿ ಭೋಗದಲಿ ಹೊಳೆವ ಹೆಡೆಮಣಿಯಂತೆ,
ತಾರತಮ್ಯದಿ ಮತ್ತಿನಿತು ಚಾರುತರಮಾಗಿ.

೬೦೧

ಚಕ್ಕಮುಕ್ಕಯ ಕಲ್ಲಿನಂತರಂಗದೊಳಗಿ
ಗುಪ್ತವಾಗಿರ್ಪಂತೆ, ಬಾಹ್ಯ ವಿಕೃತಿಯ ಮಧ್ಯೆ
ಮಂಥರೆಯ ಹೃದಯದಲಿ ಸ್ತಪ್ತವಾಗಿರ್ದ ರತಿ,
ಚಿಲುಪೊಲವುಗಳ ಚಿಲುಮೆ ತಾಂ ಕಣ್ಣೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಮುಕ್ತ ಮುಕ್ತಾಹಾರ ಧಾರೆಯಲಿ. ತನ್ನೊಂದು

೬೨೦

ಜೀವಿತಕೆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೆ ಸರ್ವಸುಖಮಾಗೆ
ಮರೆತಳನ್ಯಾಯಮಂ, ಮರೆತಳಪಮಾನಮಂ,
ಮತ್ತೆ ಮರೆತಳು ತನ್ನ ನುಂ ತಾನೆ, ಕೈಕೆಯೊಳ್
ಸಾಯುಜ್ಯವೊಂದಿ.

ಮಂಥರೆಯಿಂತು ಬದುಕುತಿರೆ,

ಬಿಕ್ಕ ಸವನೇನೆಂಬೆ, ಬಾಲ್ಯಕಾಮಾರದಿಂ
ಯೌವನವನತಿಗಳೆದು ಜರೆಗೆ ದಾಂಟಿದಳಹಾ
ನರೆಯೇರಿ, ಸುರ್ಕಡರಿ, ಪೊರಮೆಯ್ ವಿಕ್ರತಿ ಪೆರ್ಚಿ !

೬೩೦

ತನು ವಿಕಾರಂ ಪೆರ್ಚಿದಂತೆ ಮನಸಿನ ಮಮತೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸಿದತ್ತು ಕೈಕೆಯ ಮೇಲೆ. ಕೈಕೆಯುಂ
ನರ ತಿರಸ್ಕೃತೆ ವಿಕ್ರತ ಮಂಥರಾ ದಾಸಿಯಂ
ಶೈಶವ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಪ್ರೀತಿಸುತೆ
ನೆರೆ ನೆರೆದಳಂಗಜನ ಹೊಸಮಸಯ ಹೊಳೆಹೊಳೆವ
ಶೃಂಗಾರಶರ ಶರಲ್ಲಕ್ಕಿ ಯೋಲ್. ವಿಧಿನಿಯಮದಿಂ,
ಮೇಲೆ ಕಾಲಾಂತರಕೆ, ದೇವ ದಶರಥ ನೃಪಂ
ಲೋಕ ಮೋಹಕ ಸತಿಯ ಸೊಬಗಿನ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಲಿ
ಕೈಕೆಯುಂ ಮದುವೆ ನಿಂದಂದು, ಮಂಥರ ದಾಸಿ
ಸಾಕೇತ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಳವಳೊಡನೆ,
ನೆರಳಂತೆವೋಲ್. ರವಿವಂಶದರಸರೂರಾದೊಡೇಂ

೬೪೦

ಮನ್ನಣೆ ಕುರೂಪತೆಗೆ ತಾನೆಲ್ಲಿ ? ಮುದಿಗೂನಿ
ಮಂಥರೆಗೆ ಮೊಲದ ಕೋಡಾದುದು ಸೊಗಂ. ಶನಿಯೆನುತೆ
ಶಪಿಸಿದುದು ಮಂದಿ : ಕಂಡರೆ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ
ದೂರ ಸರಿದುದು ಮೊಸಳೆಗಂಡಂತೆ. ಸನಿಹಕ್ಕೆ
ಬರಗೊಡರ್, ಗಾಳಿ ಸೋಂಕುವುದೆಂಬ ಮೈಲಿಗೆಗೆ
ಪೇಸಿ. ಬಳಗೀಶ್ವರಾರಾಧನೆಗೆ ಸೇರಿಸರ್.
ಉಣಲಿಡುವ ಪೊಳ್ಳು ಪೊರನೂಂಕುವರ್ ತೊಳ್ಳುಗಳ್,
ಕಿರಿರಾಣಿಯಾಜ್ಞೆಗೆ ಕಿವುಳ್ಳೆಳ್ಳು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಾಯಿ ಮೊದಲಪ್ಪ ಸಿರಿವೆಂಡಿರುಂ

೬೫೦

ಮಂಥರೆ ಅನಿಷ್ಟೆಯನುತಾ ಸವತಿ ಕೈಕೆಯಂ
ಬಳಿಸೇರಿಸದೆ ಹೆದರಿ ಹೇಸಿ ಹಿಂಬರಿದರಾ
ಗೂನಿಯಿರಲೊಡನೆ. ಸಹಿಸಿದಳನಿತುಮಂ ಕುಬ್ಜ
ತನ್ನೊಡತಿಯೊಲೈಯ ಸೊಗಕೆ ಬೇವನನೆ ಬೇಳ್ಳು,
ಕಮ್ಮಾರನಡಿಗಲ್ಲೆ ನಲ್ ಬಾಳ್ವು.

ಇರುತಲಿರೆ.

ಬಿಸಲೆಯಾದಳು ಕೈಕೆ ಭರತನಂ. ಮಂಥರೆಗೆ
ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ ಮೂಡಿದಂತಾಯ್ತು. ಬಾಳ್ವೊಂದು
ವೊಸವೊಲೈ ಚೆಂದಳಿರ್ ಚೆಗುರಿದುದು ತಾನಂದಿನಿಂ.
ಜಿವುಣ ಬಡವಂ ಕಡವರವನಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳಂತೆ, ಸುಕ್ಕಿನೊ
ಹಗಲಿರುಳ್ ಕೈಕೆಯ ತನೂಜನಂ ಸಲಹಿದಳು
ಆ ದಸ್ಯುಸತಿ, ಹಡೆದ ತಾಯಿಯೆ ನಾಣ್ಣು ವೋಲಂತೆ.

೬೬೦

ಮಂಥರೆಯ ಮೋಹಸರಸಿಯೊಳಿಂತು, ತಾವರೆಯ
ತೆರದಿ, ಭರತಂ ಬಳೆದನಯ್. ಮತ್ತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶ್ರೀರಾಮರುಂ ತಂತಮ್ಮ ಜನನಿಯರ
ಮತ್ತೆ ದಾದಿಯರಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯ ಸವಿಗೆ
ಬಳೆಯುತಿರ್ದರು ಕುಂಜತರು ದೇವಕುಂಬರಗಳೋಲ್.

ಶೈಶವಂ ಕಳೆದು ಬಾಲ್ಯಂ ಮೆಯ್ಗೆ ಮೈದೋರೆ
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ಕೈಯೊಳಾಳ್ವ ಪಾರ್ಥಿವ ಜನಕೆ
ತಗುವ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಂಕುರಕ್ಕ ಗೆಯಾಯ್ತು.

ಕಲಿತರೈ ಜಿಲ್ಲೆ ಜೈಯಂ, ವೇದಮಂ, ನೀತಿ
ನಯ ವಿನಯ ನಿಯತಿಯಂ, ಶಾದೂಲ ಶಾಬಕಂ

೬೭೦

ಬೀಂಟೆ ಕಲ್ಪಿಯ ಕಲಿಯುವಂತೆ; ಪರ್ವತ ಶಿರದಿ
ಜನ್ಮ ವೆತ್ತಿದ ತೊರೆ ಸಮುದ್ರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ
ಪರಿಯಲರಿವಂತೆ; ಬಂಡೆಯ ಕೊರೆದು ವರಶಿಲ್ಪ
ಭುವನ ಸುಂದರ ಕಲಾಲಕ್ಕಿಯಂ ಸೃಜಿಸಂತೆ;
ಕೋಸಲ ಸುಖಿಸುವಂತೆ. ದೇಹದಲಿ ಮನದಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನದಲಿ ಗುಣದಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯದಲಿ ಧೈರ್ಯದಲಿ

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶೃಂಗ ಸಂಕುಲದಂತೆ ನಿಮಿರೇಳ್ವು
 ಮೈತ್ರಿಯಿಂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದರೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕೂಡೆ
 ನಾಲ್ವರುಂ, ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳೇಳೆ ದಶರಥಗೆ.
 ಕ್ಷಮೆಯಲ್ಲಿ, ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ, ಶಾಂತಗಾಂಭೀರ್ಯದಲ್ಲಿ,
 ಭದ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ, ತನುಕಾಂತಿಯಲಿ ಮೆರೆದನಾ
 ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂಬರ ಮಹಾಮಂಡಲಮೆ
 ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತೆ. ಹಿರಿಯಣ್ಣನಂ ಚಿರದಿನಂ
 ಬೆಂಬಿಡದೆಯಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವನೇಸದನಯ್
 ರಾಗಾನುರಾಗದಲ್ಲಿ, ವೇಗದಲ್ಲಿ, ರಭಸದಲ್ಲಿ,
 ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶ್ಯಾಮ ಶ್ರೀಯೊಲೈಯಲಿ,
 ನೆರೆಯೇರ್ದ ಮಳೆಗಾಲದ ಮಹಾಶರಂಗಿಣಿಯ
 ಧೀರಶೈಲಿಯಲಿ. ಸೌಂದರ್ಯ ಶ್ರೀ ದೇವತೆಯು
 ಪಟ್ಟದ ಕುಮಾರನೆನೆ, ಕೈಕೆಯ ಸೊಬಗನೆಲ್ಲಮಂ
 ಮಥಿಸಿ ಸಾರವನೆರೆದ ನವನೀತಕಿಂದ್ರಧನುಮಿಂ
 ವರ್ಣತೇಜಸ್ಸೊದಗಿದಂತಿದ್ದ ಕೃತಿಯಂತೆವೋಲ್
 ಭರತಂ ಮಹಾತ್ಮನೆಸದನು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವಿ,
 ತ್ಯಾಗಬುದ್ಧಿಯಲಿ, ನಿರ್ವೇಗದಲ್ಲಿ, ತಪದಲ್ಲಿ,
 ಸಂಯಮದೆ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಿರಸೂಯೆಯಲಿ,
 ರಸಕಾವ್ಯ ಸತ್ಕಲಾಭ್ಯಾಸದಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ,
 ಸೋದರ ಪ್ರೀತಿಯಲಿ, ಬಾಲಖುಷಿಯೆಂಬಂತೆ
 ಭಾಜನನಾಗಿ ರಾಮಗೌರವಕೆ. ಭರತಂಗೆ
 ಛಾಯಾ ಶರೀರವೆನೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಿರ್ದನು ತನ್ನ
 ನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ತಾನೆನಲ್.

೬೮೦

೬೯೦

ಕೋಸಲದೊಳಾ

೭೦೦

ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯ ಮೀರಿದ ತಿರಸ್ಕೃತೆಯುಮಂ
 ಸಂತೃಪ್ತ ಸುಖಿಯುಮಂ ಕಾಣೆ! ಭರತಾಭ್ಯುದಯ
 ಚಂದ್ರೋದಯಕ್ಕುರ್ಬಿದತ್ತವಳ ಹೃಜ್ಜಲಧಿ,
 ಪಾಳು ಕೊರಕಲ್ ಬಂಡೆಯಿಂ ವಕ್ರಮಾಗಿಸ್ಪ

ಮೊರಡು ದಡದಂತಿದ್ದವಳ ಮೆಯ್ಯನುಚ್ಚಿಸಿತ
ಹರ್ಷೋರ್ಮಿಮಾಲಾ ಸಮೂಹದಿಂದವಳಿಸಿ
ಮುಚ್ಚಿ. ನರರನ್ನರಿಲ್ಲಾಯಿತ್ತು ಮಂಥರೆಯ
ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಕೈಕೆ ಭರತರ್ ವಿನಾ. ದಶರಥಂ
ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ ; ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ
ಕೋಸಲಮಯೋದ್ಯಗಳ್. ಶಶಿಸೂರ್ಯ ತಾರಾಳಿಗಳ್
ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ ; ಭರತನಾಳ್ವಿಕೆಗಾಗಿ ಈ
ಪೃಥಿವಿ ! ಹಾ, ಮಂಥರೆಯ ಈ ಮಮತೆಯಾವರ್ದದೊಳ್,
ಸುಟ್ಟುರೆಗೆ ಧೂಳಿ ತರಗೆಲೆ ತಿರ್ರನೆಯೆ ಸುತ್ತುವೋಲ್
ಸಿಲ್ಲಿ ಘೂರ್ಣಿಸದಿಹುದೆ ಪೇಳ್ ತ್ರೇತಾಮಹಾಯುಗಂ !

೭೧೦

ಸಂಚಿಕೆ ೨

ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿ

ಮೆಯ್ ಸಿರಿಗೆ ಷೋಡಶ ವಸಂತ ವೀಚಿಯನೊತ್ತಿ
ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಕಾಲನದಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ
ಶತ್ರುಘ್ನ ಜೀವನದಿ. ಚಾವನ ರಸದ ಬಿಣ್ಣುಮಂ
ಬಿಜ್ಜೆಯಾಳದ ಗುಣ್ಣುಮಂ ಮೆರೆವ ವಿಗ್ರಹಂ
ಶೋಭಿಸಿದುದೋಜಸ್ವಿಗಳ್ಳೆ. ದಶರಥಸ್ಥಪಂ
ಮಕ್ಕಳೆ ಮದುವೆಯಂ ನೆನೆದನಾಸಾರಮಂ
ನೆನೆವಂತುಟೊಕ್ಕಲಿಗನುತ್ತು ಬಿತ್ತಂ ಬಿತ್ತಿ
ಹರಗಿ. ವನಘನರಾಶಿಯಾಶಾ ದಿಗಂತದೊಳ್
ವರ್ಷದಾಶೀರ್ವಾದ ಮುದ್ರೆಯಿಂದೇರ್ದುದೆನೆ
ಬಂದನೋಲಗಕೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿವರಂ,
ಚಂಡತೇಜಸ್ವಿ. ದೊರೆ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಿಂದೆ
ಮುಷಿಗರ್ಘ್ಯಮಂ ಕೊಡಿಸಿ, ಪಾಳಿಯಿಂದಡಿತಡಿಗೆ
ಮಣಿಯೆ, ಕುಶಿಕೋದ್ಭವಂ “ ನೃಪಾಲಶಾರ್ದೂಲ, ಕೇಳೆ,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಮಾನೊಂದು ಜನ್ಮಮಂ ಕೈಕೊಂಡು
ತೊಡಗಿಹೆನ್. ಅದು ಮಾಂಸರುಧಿರೌಘದಿಂ ಕಿಡಿಸಿ
ಕಾಡುವರ್ ತಾಟಕಿಯ ಮಕ್ಕಳ್ ಸುಬಾಹುವಂ
ಮಾರೀಚನುಂ. ಕಳುಹು ರಕ್ಷೆಗೆನ್ನೊಡನೆ ನಿನ್ನಾ
ಜ್ಞೇಷ್ಠನಂ, ಕಾಕಪಕ್ಷಧರ ಕಲಿ ರಾಮನಂ,
ಶ್ರೇಷ್ಠನಂ. (ಕರಿಯ ಕೊಲ್ಲುವ ಹರಿಗೆ ಮರಿಯೆಂಬ
ಶಂಕೆ ತಾನೇಕೆ ?) ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ, ಯಮಪಾಶದಿಂ
ಪಾಪಕರ್ಮಂ ಮೊದಲೆ ಜಿಗಿದ ಪಿತೃತಾಶರಂ
ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಮನಾತನ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂ.

೧೦

೨೦

ಮೇಣೆನ್ನ ಗುಪ್ತ ದೈವಿಕಬಲದ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಸಂಹರಿಸಿ, ಧರ್ಮಲಾಭಕೆ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ಮೆರೆವನಯ್. ವರಮೆಂದು ನಂಬು ಮದ್ಭಜನಮಂ.
ಪಡೆವೆ ಚಿರಕೀರ್ದಿಯಂ. ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಾದ್ಯರಂ
ಬೆಸಗೊಂಡು ತಿಳಿ. ಪೊತ್ತು ತಾಂ ಪತ್ತು ಸೂಳಂ ಕಳಿದ
ಮರುವಗಲೆ ಆ ನಿನ್ನ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ
ಪಿಂತಿರುಗಿ ಬರ್ಪನಯ್, ಬಹುಳ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂ,
ಸಾಕೇತ ಜನಮನ ವನಧಿ ಪರ್ಚುಪೋಲಂತೆ.”

೩೦

ಹಣ್ಣಿ ಗೆಳೆಸಿದ ಕಣ್ಣಿ ಹುಳಿ ಸಿಡಿದವೊಲಾಯ್ತು ;
ಜೀನಿಗಿಳೆಸಿದ ಬಿಹ್ನೆ ಕಹಿ ನೆಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು ;
ಸವಿಗೊರಲನಾಕರ್ಣಿಸಲ್ ಕಿವಿಯನಿತ್ತವಗೆ
ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣವ ಕರಗಿ ಹೊಯ್ದಂತಾದುದಯ್
ದಶರಥಗೆ, ಕುಶಿಕತನಯನ ಪೇಳ್ವ ಕೂರ್ಸುಡಿಗಿ.

“ ಕೃಪದೋರ್, ಮಹಾಮುನಿಯೆ (ಮೊಗ್ಗಿನಿಂದಿರಿಯುವರೆ
ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಬಂಡೆಯಂ ? ಕದಳಿಯೆಳಕಂದಿಸಿಂ
ಸಿಡಿಲಂ ತಡೆಯಲಹುದೆ ?) ಮುದ್ದಿನ ಕುಮಾರನಿಂ,
ಯುದ್ಧಾ ನುಭವವಿಲ್ಲದಿಹ ಮುಗ್ಧ ರಾಮನಿಂ,
ಕ್ರೂರಿಗಳ್ ಕೋಪಿಗಳ್ ವಜ್ರ ದೃಢದೇಹಿಗಳ್
ರಣವಿದಗ್ಧರನೆಂತು ಗೆಲಲಹುದೊ ? ಮನ್ನಿ ಸನ್ನಂ.
ತಿಳಿಯದೆಳಪಸುಳಿ ತಾಂ ಕೊಲೆಯಹುದು ನಿರ್ನರಂ.
ಶಿಶುವೇಕೆ ? ನಾನೆ ಬಹೆನತಿ ಬಲ ಸಮಸ್ತಿತಂ,
ನಿರ್ವಿಘ್ನ ಮೆಸಗಿ. ಪೇಳ್, ಮುನಿಮಹೇಶ್ವರನೆ, ಆ
ದಾನವರದಾರ್ ? ಪೆಸರೇನ್ ? ಬಲಮೆನಿತ್ತವರ್ಗೆ ? ”

೪೦

“ ಲಂಕಾ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಳ್ವ ವಿಷ್ಣುವೆನೆ
ಕಲಿ, ಬಲಿಷ್ಠಂ ಮಹಾ ದೈತ್ಯನಿರ್ದಪನಲ್ಲಿ
ದೂರ ತೆಂಕಲಲಿ, ನರಸುರ ಕಿನ್ದ ರರೈಲ್ಲರೈ
ಕಿವಿ ಭಯಂಕರದ ರಾವಣನೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದೆ.
ಪೌಲಸ್ತ್ಯ ವಂಶಜಂ ; ದ್ರಾವಿಡ ತಪಸ್ವಿನಿಂ

೫೦

ಮೃಡನಿಂ ಬರಂಗಳಂ ಪಡೆದನೆಂಬರ್ ಕಣಾ !
 ದಿಗ್ಗಜ ದಶಂಗಳದಟಿವುಡಾತಂಗೆ, ಮೇಣ್
 ದಶಶಿರಂ ತಾನೆಂಬರಯ್. ನಂಟರಾ ದೈತ್ಯಂಗೆ
 ಮಾರೀಚ ವೊದಲಪ್ಪ ಖಲ ನಿಶಾಚರರನಿಬರುಂ ;
 ಸರ್ಪವೈರಿಗಳಾಧ್ಯರಪ್ಪೆಮಗೆ.” ಋಷಿ ನುಡಿದು
 ಮುಗಿವ ಮುನ್ನ ಮೆಯೆ ವಸುಧಾಧಿಪಂ “ ಶಿವ ಶಿವಾ,
 ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಕಥೆ, ಗುರುವೆ ; ಬಲ್ಲೆ ನಾನೆಲ್ಲಮಂ
 ಕೇಳ್ವೆ. ಕೀನಾಶನಣಲೊಳಗೆ ಕೈ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ
 ಕೋರೆಯಂ ಕೀಳ್ವಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಿದಿರ್ ನಾನೆ
 ನಿಲಲಾರೆನ್ನೆ. ಮುದ್ದು ಮಗುವಂತಿರಲಿ. ಸುದ್ದಿ
 ಪರ್ವದೊಡೆ ರಾವಣನ, ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ ದೇವ
 ಗಂಧರ್ವರೆರ್ಡೆಗಳುಂ ತಳ್ಳಂಕಗೊಳ್ಳುವುವೊ
 ಬೆಚ್ಚಿ. ಶಿಶು ರಾಮನೇಗೈವನೈ, ಧರ್ಮಜ್ಞ, ಪೇಳ್.
 ಸುಂದೋಪಸುಂದರೆಂಬರೆ ಮಾರೀಚಾದಿ
 ಸೋದರರ್ ಮಕ್ಕಳ್ ; ಸಮರಯಮರ್ ! ರಾಮನಂ
 ಕಳುಹಲಾರೆನೊ ದಿಟಂ ; ಕ್ಷಮಿಸೈ, ತಪೋಧನಾ !”

೬೦

ಮಕ್ಕಳಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ತೊದಲುತೊದಲಕ್ಕರಂ
 ನುಡಿದು ಕೈಮುಗಿದು ಕಂಬನಿಗರೆವನಂ ನೋಡಿ,
 ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ : “ ಇಕ್ವಾಕು ಕುಲಧರ್ಮಮೂರ್ತಿ,
 ಋಷಿಕೃಪಾಶೀರ್ವಾದಮಿದು ಕಣಾ ! ರಾಮನಂ
 ಕಳುಹು ನಿಶ್ಚಂಕೆಯಿಂ. ಭಾಳನೇತ್ರಂಗೆ ತಾಂ
 ಸದೃಶನೀ ಕೌಶಿಕಂ. ಕಂದನೀತನ ರಕ್ಷೆಯೊಳ್,
 ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಚಕ್ರಕೇಂದ್ರದೊಳಿರ್ಪ ಸುಧೆಯವೊಲ್,
 ನಿತ್ಯಂ ಸುರಕ್ಷಿತಂ. ಸಕಲ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿದನೀ
 ರಣಕಲಾ ಪಂಡಿತಂ ತಾನೆ ಗುರುವಹನೆನಲ್
 ಧನ್ಯನೈಸಲೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ! ತಪೋಬಲಂ
 ಕುಶಿಕಾತ್ಮಜಂಗೆ ನಿಗ್ರಹಕಿರ್ಪೊಡಂ, ನಿನ್ನ
 ತನುಜಾತರಭ್ಯುದಯಕಾಗಿ ಬಂದಿಹನಿಂದು ಕೇಳ್

೭೦

ಸಾಕೇತವುರಿಗೆ, ನೆರಮಂ ಬೇಳ್ವ ಬೇಳಂಬದಿಂ.”

ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಂಗಳೇಳ್ವ ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ, ದೊರೆ
ಬರಿಸಿದನು, ದೂತರಂ ಕಳುಹಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾ
ರಾಮನಂ. ಪರಸುತಿರೆ ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲರಂ
ಶಿರವನಾಘ್ರಾಣಿಸುತೆ, ಪೂವೆರಚಿ, ಹಿತವೇಳ್ವು,
ಶಂಖದುಂದುಭಿ ರವದ ಮಂಗಳಂ ಮೊಳಗುತಿರೆ,
ವಪು ಚಾರು ಧನ್ವಿಗಳನಾ ಪುತ್ರಯುಗ್ಮಮಂ
ಬೀಳ್ವೊಟ್ಟೈನೈ ನೃಪತಿ ಯತಿಯೊಡನೆ. ಮುದದಿಂದೆ
ನಡೆ ನಡೆದು ಮುಂಬರಿದು ಆ ಮೂವರೊಂದುವರೆ
ಯೋಜನವನುತ್ತರಿಸಿ, ಸೇರೆ ಸರಯೂ ನದಿಯ
ದಕ್ಷಿಣ ತಟವನಲ್ಲಿ, ಸವಿಗೊರಳ ಸೇಹದಿಂ
ನೀಡಿದನು ಕ್ಷತಿಕತನಯಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ,
ಮಂಗಳಸ್ನಾತಂಗೆ, ಮಂತ್ರ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯಂ.
ರಘುಜರ್ ನದೀತಟದ ತೃಣಶಯ್ಯೆಯೊಳ್ ಮಲಗಿ
ಜಲದ ಜೋಗುಗಳೆರಸಿ ರಿಸಿಸುಡಿಯನಾಲಿಸುತೆ
ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ವಿಪುಲಗಗನದ ವಿಭಾವರಿಯ
ಕಳೆದರಯ್, ಸುಸ್ವಪ್ನಮಯ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಲಿ.

ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂಗಳನೆಯ ಕಣೆ ರಹಿಸೊಳ್ಳೆಗಳೊ,
ಕನಕ ಮೇರುವನೇರಿಬಹ ತೇರನೆಳೆಯುತಿಹ
ತಪನ ಹಯ ಖುರವುಟದಿನೆದ್ದ ಹೊಂದೂಳಿಯೋ,
ಕತ್ತಲೆಯನಟ್ಟಿ ಬರ್ಪಿನನ ನಾರಾಚದಿಂ
ಗಾಯಗೊಂಡಿರ್ಪಿರುಳ್ ಕಾರ್ಧ ನೆತ್ತರ್ ಸೋರ್ವ
ಸೋನೆ ತುಂತುರ್ ಮಳೆಯೊ ಪೇಳನಲ್, ಮರುದಿನಂ
ಬೆಳಗಾದುದಿಂದ್ರ ದಿಕ್ತಟದಿ. ತುಂಬಿತ್ತೊಡನೆ
ವನದೇಶಮಂ ಲಕ್ಷಪಕ್ಷಿಯುಲಿ. ರಾಜಿಸಿತು
ಸರಯೂ ನದಿಯ ವಕ್ಷ ಮೋಕುಳಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂ
ತಳಿಸಿ. ಋಷಿಯೊಡನೆ ಮಿಂದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್,
ಶೀತ ಸುಂದರ ಸುಖದ ಸಲಿಲದಲಿ ! ಕುವರರಿಗೆ

೮೦

೯೦

೧೦೦

ತಮ್ಮ ರಮನೆಯ ಸಿರಿಯೆ ಬಡತನಂ ತಾನಾಯ್ತುಲಾ
ಕಾಡಿನ ಸೊಗದ ಸರಿಸದಲಿ ! ಬಂಡೆಯಿಂ ದುಮ್ಮುಕಿ
ನೀರೆ, ಮೇಣೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಮೊಗಕೆ ನೀರೆರಚಿ,
ನಲಿದಾಡಿಡರ್ ಸ್ವರ್ಧೆಯಿಂದೀಸಿ. “ ಗುರುದೇವ,
ನಿಮ್ಮ ಕರುಣೆಯನೆಮಗೆ ಲಭಿಸಿತೀ ವನಸುಖಂ.
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಲ್ಲೆ ಆ ನಾಗರಿಕ ಜೀವನಂ
ಈ ವನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಂದೆ ? ” ಎಂದು ರಾಮನಂ
ಕುರಿತಾ ಮಹರ್ಷಿ ಮಂತ್ರಿಸಿದನಿಂತು :—

೧೧೦

“ ದಿಟವೊರೆದೆ,

ಹೇ ವತ್ಸ, ಗಿರಿವನಪ್ರೀತಿ ತಾಂ ದೈವಕೃಪೆ ದಲ್.
ಜಗದೀಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆ ಸಂವೇದ್ಯವಹುದಿಲ್ಲಿ
ಭವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಶೀಲದ ವನ್ಯ ಶಾಂತಿಯಲಿ.
ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಹಾಮಂತ್ರಾನುಭವಗಳುಂ
ಹೃದ್ಯಮ್ಯವಿಲ್ಲಿ. ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಿಯನಿತ್ತು
ಹರಿದಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಹರಿತ ಕಾಸನ ಮಯಂ ತಾಂ
ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ ಪರ್ವತೆ ನೋಡು ಶಿವಸಂತೆವೋಲ್,
ಧ್ಯಾನ ಮಾಳ್ವಗೆ ಹೃಷ್ಯರೋಮತೆಯನಿತ್ತು. ಅದೊ,
ಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್ ಗಗನ ಪಟದಲ್ಲ ತೇಲುತಿದೆ
ದೇವರೆ ಪೆಸರ್ ಬರೆದ ಮುದ್ರೆಯೋಲ್. ಕರೆಯುತಿದೆ ಕಾಣ್
ನಮ್ಮಾತ್ಮಮಂ ಕಲೋಪಾಸನೆಗೆ. ರಾಮ, ಕೇಳ್,
ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದೊಲೈಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಂಗೆ
ವೊಡೆಯಯ್.)(ರಸಜೀವನಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ತಪಮಿಹುದೆ ?
ರಸಸಿದ್ಧಿ ಗಿಂ ಮಿಗಿಲೆ ಸಿದ್ಧಿ ? ವೊಣ್ಣಿದೆ ಸೃಷ್ಟಿ
ರಸದಿಂದೆ ; ಬಾಳುತಿದೆ ರಸದಲ್ಲ ; ರಸದಡೆಗೆ ತಾಂ
ಪರಿಯುತಿದೆ ; ವೊಂದುವುದು ರಸದೊಳ್ಳೆ ಕೃತೆವೆತ್ತು-
ತುದಿಗೆ. ರಸಸಾಧನಂಗೆಯ್ಯದಿರುವುದೆ ಮೃತ್ಯು.
ಆನಂದರೂಪಮಮೃತಂ ರಸಂ ! ”)

೧೨೦

೧೩೦

ಋಷಿಮಂತ್ರಮಂ

ಕೇಳು ಬಾಲಕರಾತ್ಮ ಭಾವನೋಜ್ವಲರಾಗಿ
ರವಿಗರ್ಭಮೆತ್ತಿದರ್, ಗಾಯತ್ರೀಘೋಷದಿಂ
ಜೀಂಕರಿಸಲಡವಿ.

ಅಲ್ಲಿಂದೆ ಮೇಣ್ ಮುಂಬರಿದು

ಕಾಮಾಶ್ರಮಂಬೊಕ್ಕು ಋಷಿಗಳಾತಿಥ್ಯಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ಮುನಿಯಿಂದೆ ಕಮನೀಯ ಕಥೆಗಳಂ
ಕೇಳುತ್ತಿರುಳಂ ಕಳೆದು, ಮುಂಬೆಳಗಿನೊಳಗೆಳ್ಳು
ನಡೆದು ಗಂಗಾತೀರಮಂ ಸೇರು, ದೋಣಿಯಿಂ
ದಾಂಟೆ, ಪೊಕ್ಕರ್ ಮಹಾ ಭೀಷಣ ಭಯಂಕರದ
ನಿಬಿಡ ಘೋರಾರಣ್ಯಮಂ. ಹಳ್ಳವ ಹೊಕ್ಕೊಡನೆ
ತರುಣನೆದೆನಡುಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂ ಕುರಿತು
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ : “ಮೌನಶಿಲೆಯಂ ಧ್ವನಿಕ್ರಕಚದಿಂ
ಗರ್ಗರಿಸಿ ಕೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್, ಗುರುವೆ, ಚೀರುತಿವೈ
ಬೀರುಂಡೆಗಳ್, ಕರ್ಣಕರ್ಕಶಂ. ಶಕ್ತುನಿಗಳ್
ಕೂಡೆ ಕೂಗುತಿವೆ ದುಶ್ಯಕುನಮಂ. ಕಾಡಿನೀ
ಕಳ್ತಲೆಯೊ ಕಾನನ ನಿಶಾಚರಿಯ ಕರ್ಮೊಗದ
ಪುರ್ಬುಗಂಟೆಂಬಂತೆವೋಲ್ ನೀರವಕ್ರಾರ್ಯದಿಂ
ಸಿಟ್ಟಿಸಿದೆ, ನೋಳ್ವರನಣಕಿಪಂತೆ. ಗುರುವೆ, ಪೇಳ್,
ಕಾಡಾವುದಿದಕೆ ಪೆಸರೇನ್ ?”

೧೪೦

“ತಾಟಕಾ ವನಂ

೧೪೧

ತಾನಿದು ಕಣಾ ! ಋಷಿಯ ಶಾಪದಿಂ ಸುಂದಸತಿ, ಆ
ಮಾರೀಚನಬ್ಬೆ, ಜಕ್ಕಿಣೆಯಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿ ಈ
ಪೆರ್ಬನವನಂಡಲೆಯುತಿಹಳು ತಾಟಕೆಯೆಂಬ
ಘೋರ ರಾಕ್ಷಸ ರೂಪದಿಂ.”

ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕೇಳುದಯ್

ಚೀತ್ಕಾರಮೊಂದು, ಗಿರಿಯಟವಿ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಂತೆ.
“ಅವಳೆ ತಾಟಕೆ ! ಬರ್ಪಳದೊ ! ಹೆದೆಗೆ ಬಾಣಮಂ
ಪೂಡಿ ನಿಲ್ಲಿಂ !” ಗುರುವಿನಾಣತಿಗೆ ಬಾಲಕರ್

ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂ ತುಡುಕಿ ನಾರಾಚಮಂ, ಪೂಡಿ
ಸಿಂಜಿಸಿಗೆ, ಸೆಳೆದು ನಿಂದರ್ ಬವಳಿಗಣ್ಣೋಲಂ.

ಭೂಕಂಪ ಕಾಲದೊಳ್ ಶಿಖರದಾನ್ವತ್ಸದಿಂ
ಕಣಿವೆ ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳ್ಳು ಬೀಳ್ವ ಪೆರ್ಬಂಕೆ ತಾಂ
ತಳ್ಳಲಿ ಡುಮರಂಗಳಂ ಸುಚ್ಚುಸುರಿಗೆಯ್ದು
ನುರ್ಗಿ ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಬಂದಳ್ ಮಹಾಘೋಷದಿಂ
ಕಿಡಿಯಿಡುವ ರೋಷದಿಂ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಸುರಿ,
ತಾಟಕೆ, ಕರಾಳೆ! ಮುಡಿಗೆದರಿದಳ್ ಮುಂಗಾರೆನಲ್.
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಮೊಳಗಿದಳ್. ಕಣ್ ಸುಳಿಸಿ ಮಿಂಚಿದಳ್.
ಬೀಸಿದಳ್ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆವೋಲ್.
ದಿಕ್ತಟಂಗಿಡುವಂತೆ ಧೂಳಿಯಂ ಮುಸುಗಿದಳ್.

೧೬೦

ಅಲಿಕಲ್ ಮಳೆಗರೆದಳಾ ಮಾಯಾಮಯಾ ಕೂಟ
ಯುದ್ಧಪ್ರವೀಣೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಸ್ತ್ರಾಳಿಗಳ್
ತೂರುತಿರೆ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ, ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪೀನತನು ತಾಂ
ಮಳೆಗರೆದುದಯ್, ಹೊಳೆಹೊಳೆಗಳಾಗಿ ಕನ್ನೀರುಗಳ್
ಪರಿಯೆ. ಬಿದ್ದಳ್ ನೆಲಕೆ ಕರಂಮುಗಿಲ್ ಜೀರ್ಣಂತೆ.
ರಾಕ್ಷಸಿಯ ರೂಪವಾನುತೆ ಬಂದ ಬಿರುವಳೆಯ್
ಹೊಯ್ದು ಹೊಳವಾದಂತೆ, ಹೊರಗೊಳಗೆ ತಿಳಿಯಾಯ್ತು
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಋಷಿಯರಾತ್ಮಲೋಕತ್ರಯಂ.

೧೬೧

ಕಳೆಯುತಾ ರಜನಿಯುಂ ತಾಟಕಾವನದೊಳಲ್ಲಿಂ
ಮರುದಿನಂ ಚಲಿಸಿದರ್ ಕೌಶಿಕ ತವೋವನಕೆ.
ನಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚೆಯ ಪಸುರ್ಬನದಿಂದೆಸೆವ ಮಲೆಯ್
ತೋಳ್ತಳ್ಳೆಯೋಳ್, ನೀಳಿಯಾಗಸವನೆರ್ದೆಯಲ್ಲಿ
ರನ್ನಗನ್ನಡಿಯಂತೆ ತೊಟ್ಟ ವನದೇವತಾ
ಹೃದಯ ಲೋಚನಮೆನಲ್ ಮೆರೆವ ವಿಸ್ತಾರದಾ
ಸ್ಫಟಿಕ ನಿರ್ಮಲ ಸರೋವರ ಸುಭಗ ತೀರದಲಿ
ಶೋಭಿಸಿದುದಾ ಮುನಿ ನಿರ್ಕೇತನಂ.

೧೬೨

ಐತಂದರಂ

ಸಂಕಟ ನಿವಾರಕರನೀಕ್ಷಿಸಿ ತಪೋಧನರ್
ಮನೆಗೆ ಬಿಜಯಂಗೈದ ಮಂಗಳದ್ವಯಗಳಂ
ಮುದ್ದಿಸಿದರುಪಚರಿಸಿದರ್ ದಶರಥ ಕುಮಾರರಂ.
ಮದುವೆಗಲ್ ತೊಡಗಿದನ್ ಕುಶಿಕತನಯಂ ಯಜ್ಞಮಂ.
ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ದೀಕ್ಷಿತರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ
ಕೋದಂಡ ಠಂಕಾರ ಮಂತ್ರ ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿಯ
ಶರಾಘಾತಕಳಿದನ್ ಸುಬಾಹು. ಮಾರೀಚನುಂ
ಏರ್ವಡೆದು, ದೇಹಮುರುಳಲ್ ಪ್ರಾಣಮೋಡುವೊಲ್
ಕೆಟ್ಟೋಡಿದನ್. ಋಷಿಯಭೀಷ್ಟಂ ಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪಂತೆ
ದಿನಮೂರರೊಳ್ ಮುಗಿದುದಯ್ ಮುಖಂ.

೧೯೦

ಕೆಲ ದಿನಕೆ

ಮಿಥಿಳೆಯಿಂ ಯಾತ್ರೆಯೆಂಬುದು ಮುನಿಗಳಾಶ್ರಮಕೆ
ಧರಣಿಪತಿ ಜನಕನ ಮಹಾಕ್ರತು ಸುಕೃತವಾರ್ತಿ.
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಪೊರಮೊಟ್ಟನಾಯೆಡೆಗೆ
ಮುನಿಪುಂಗವಂ, ವಿಧಿನಿಯಂತ್ರದಲಿ. ಹಾದಿಯಲಿ
ಹೇಳಿದನು ಜನಕರಾಜಗೆ ದಿವಿಜ ಕೃಪೆಯಿಂದೆ
ಲಭಿಸಿರ್ಪ ಹರಧನುಸ್ಸಿನ ಕಥಾಚರಿತಮಂ.
ಕೇಳ್ವ ರಾಮಂಗೆ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಸಂಚರಿಸಿದೊಲ್
ವುಲಕಿಸಿತು ಮೆಯ್ : ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯನನ್ಯ
ಕಾಪುರುಷರಿಂ ಪೊರೆವ ಹರಕೃಪಾ ರೂಪಿಯೇಂ
ಚಾಪಮಾತ್ರಮೆ ಪೇಳ್ ? ಶಿವೇಚ್ಛಾಪ್ರಣಾಲಿಯೆ ದಿಟಂ !

೨೦೦

ಕಣಿವೆಗಳನಿಳಿದದ್ರಿಗಳನಡರಿ ಬರುತಿರಲ್,
ಗೌತಮನ ವಾಙ್ಮಹಿಮೆಯೋ ಮೇಣಹಲ್ಲೆಯ
ತಪೋಬಲವೊ ಕಾಣೆನಟವಿಯ ಕುಟಿಲ ಪಥದಲಿ
ಹಠಾತ್ತಿನಲ್ ಭ್ರಷ್ಟಮಾದುದು ಪರಿಚಿತಾಧ್ವನಾ
ಕುಶಿಕ ಸೂನುವಿಗೆ. ತಾರಾಗಣಮೆ ತೋರ್ಬೆರಳ್
ತಾನಾಗೆ, ದೆಸೆಯರಿತು, ಕಳ್ತಲೊಳೆ ನಡೆದರಯ್
ಸಾಹಸದ ಕಣ್ಣೊಹೆಯಿಂ. ಪೂರೈಸಿದುದು ರಾತ್ರಿ.

೨೧೦

ಕಣ್ಣೆರೆದಳುಣೆ ಮೂಡಣಂಬರದಿ. ಪಾಂಥರ್ಗೆ
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದು ಋಷಿವನ ಸದೈಶ ಕೌನನಂ.
ಪೊಕ್ಕರದನೇನೆಂಬಿನಾ ಮಹಾ ಶಕುನಮಯ
ದುಃಖಗರ್ಭಿತ ಮೌನಮಂ ! ಹಾಡದಿವೆ ಹಕ್ಕಿ.
ನಲಿದಾಡದಿವೆ ಮಿಗಂ. ಸುಚರಿಸದಿದೆ ಗಾಳಿ.
ತನಿಗಂಪನೀಯದಿವೆ ಮರಗೋಡಿನೊಳ್ ಮಲರ್.
ಚಲಿಸವೆಲೆ ಪುಲೆ ಸಳ್. ಆವ ದುಃಖವೊ ಅಲ್ಲಿ
ಕೊನೆಗಾಣದಂತಮಂ ದಿನಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಿ ಪೊಲ್
ಮೂಗುವಟ್ಟಿದ ಬನಮೆಸೆದುದಾ ಪಥಿಕರ್ಗೆ
ಬರೆದಂತೆ ನೀರವಂ, ಕೊರೆದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲಂ,
ನಿಶ್ಚಲತಾ ಕುಂಭಕಸ್ಥಿತಿಯ ಯತಿನಾದದೋಲ್.

೨೨೦

ರಾಮಾಯಣದೊಳತಿಮನೋ ಋತದ ಸಂಘಟನೆ
ಸಂಭವಿಸಲಿರ್ಪ ತಾಣಂ ತಾನದೆಂದರಿವರೇಂ ?
ಗೌತಮ ಮಹಾಮುನಿಯ ಶಾಪದಿನಹಲೈ ತಾಂ
ವರ್ಷ ಶತ ಮಾನಂಗಳಿಂದೆ ಜಡರೂಪದಿಂ
ನಿಷ್ಕುರ ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ, ಕನಿಕರದ
ಕಣ್ಣೆ ಬಾಹಿರೆಯಾಗಿ, ಜಗದ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ
ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ವಜ್ರಮೌನದ ಅಚಿನ್
ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಳ್ಳರುವ ಬಯಕೆಯಿಂದೊರಗಿದ್ದ
ಸುಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದೆ ತಡಂ, ಮರುಗಿ
ಕರಗಿದುದು ರಾಮಾತ್ಮವನಿಮಿತ್ತ ಶೋಕದಿಂ.
ಕಣ್ಣಳಿಂ ಪರಿದುದಯ್ ನೀರ್. ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಗೋಳಿಡುತೆ ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಪಿಡಿದು ಕರೆವವೊಲ್
ಕಲ್ಗಳಿಂ ಪುಲ್ಗಳಿಂ ಮರಮರದ ಹೃದಯದಿಂ
ಮೂಡಿ ಕೇಳ್ವುದು ಸಂಕಟಂ ರಾಮನೊರ್ವಂಗಿ.
ಕುಳಿರಳ್ಳಳಿ ಬೀಸಲ್ಕೆ ತಳಿರ ತುದಿಯೊಳಗಿದು
ತಳಿಸುವರ್ಪನಿ ತರತರನೆ ಕಂಪಿಸುವ ತೆರದಿ, ಕೇಳ್,
ಸ್ವಂದಿಸಿದುದವನ ಮೆಯ್ ಚಿನ್ಮಯಾವೇಶದಿಂ.

೨೨೧

೨೪೦

ಕೈವೇರಸಿ ನಡುಗಿದುದು ಪಿಡಿದ ಬಿಲ್. ಕುಣಿದತ್ತು
ಬತ್ತಳಿಕೆ ಬೆನ್ನ ಮೇಲ್. ತಲೆಯ ಮೇಲಾಡಿದುದು
ಕಾಕ ಪಕ್ಕ ದ ಕುರುಳ್, ಗಾಳಿಗೊಲಿಯುವ ಬಳ್ಳಿ
ಜೋಲ್ವಂತೆವೋಲ್. ವಕ್ಕ ಮೇದಿದುದು ಸುಯ್ಯಳಿಂ.
ಜೆಲ್ಲಿತಯ್ ತೇಜಂ ವದನದಿಂದೆ! ನೋಡುತಿರೆ,
ಬಾಡ್ಯಸಂಜ್ಞಾ ಶೂನ್ಯನೆಂಬಂತೆ ರಘುನಂದನಂ
ನರ್ಮಿಸಲ್ ತೊಡಗಿದನು ಭಾವದ ಸಮಾಧಿಯಿಂ
ಮಧುಮತ್ತನಂತೆ. ಪೇಳೇನೆಂಬೆನದ್ಬೃತಂ :

ಸ್ತಬ್ಧ ಗಿರಿವನ ಧರಣಿ ಸಪ್ರಾಣಿಸಿತು ಕೂಡೆ
ಚೈತ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ವರ್ಣಮಾದಂತೆ. ಬೀಸಿದನ್
ವುಣ್ಯಪವನಂ ತರುವರಂಗಳ ನಾಳನಾಳದೊಳ್
ಶಕ್ತಿ ಸಂಚರಿಸೆ. ತುಂಬಿತು ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಯಂ
ಫುಲ್ಲಪಲ್ಲವ ರಾಶಿ ರಾಶಿ. ಪರಿಮಳಮಯಂ
ನವದುಚಿರ ಕುಸುಮಸಂಕುಲಮೆಸೆದುವೆತ್ತಲುಂ
ಸುಗ್ಗಿಯಾಣ್ಣನ ಸಗ್ಗದೋಲಗೆ ಸಾಲೆ ಸಮೆದಂತೆ.
ಕಾಜಾಣಮುಲಿದುದಯ್. ನಲಿದುದು ನವಿಲ್. ಪಿಕಂ
ಪಾಡಿದುದು. ಪಕ್ಕಿಯಿಂಚರದೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸಿ
ತುಂಬಿಮೊರೆ ತುಂಬಿ ಝೇಂಕರಿಸಿತೋಂಕಾರಮಂ.
ಸುಳಿ ಸುಳಿದುವೈ ಚೆನ್ನ ಚುಕ್ಕಿಯ ಚಿಗರೆ ಚೆಲ್ವಾಗಿ.
ಪ್ರಾಣಮಯಮಾಯ್ತನ್ನಮಯ ಜಗಂ. ಭೋಂಕನೆ
ಮನೋಮಯತೆವೆತ್ತು, ವಿಜ್ಞಾನಮಯಮಂ ಪೊಕ್ಕು,
ದುಮುಕಿತಾನಂದಮಯದೊಳ್, ಕೋಶಕೋಶಂಗಳಂ
ಮಾಂಟಿ ನೆಗೆನೆಗೆದುತ್ತಾರನಿ ದಾಂಟಿ. ತಗುಳ್ಳು ದಾ
ಅಲಾಕಿಕಂ ಸೋಳ್ವರ್ಗಮನುಭೂತಿ. ನೋಡುತಿರೆ,
ಚಲಿಸಿದನು ರಾಮನೊಯ್ಯೊಯ್ಯನೆಯೆ ನೃತ್ಯಶೀಲಂ,
ಮುಂದೆ. ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರಿತರರುಂ, ಮಂತ್ರಬಲದಿಂ
ಬದ್ಧರಾದಂತೆ. ನೆರೆದುದು ಚೈತ್ರ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಬಾನತ್ತಣಿಂದಿಳಿದ ಗಂಧರ್ವ ಮಧುರಗೇಯಂ,

೨೫೦

೨೬೦

ಅಶರೀರ ಲಕ್ಷ ವೀಣಾ ತಂತ್ರಿಯಂ ಮಿಡಿದು
ಮೇಳಗೈದಂತೆ.

ಮೆರೆದುದು ಮುಂದೆ ಪಳುವದೊಳ್,
ವನಭಿತ್ತಿಗೆದುರಾಗಿ, ಸುತ್ತಣೊರಲೆಯು ಪುತ್ತು
ತಬ್ಬಿದ ಕಲ್ಪಂಡೆಯೊಂದು, ಹಾವಸೆ ಹಬ್ಬಿ,
ಮುತ್ತಿದ ಬಿದಿರೈಲೆಯ ವನಮಾತೃವಕ್ಕ ದಲಿ.
ಪತಿಯ ರಕ್ಷೆಗೆ ತಾನೆ ರೂಪಮಂ ತಾಳುದನೆ
ಪತಿಯ ಶಾಪಂ, ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೊರಗಿ ಕಿಚ್ಚು ಗಣ್ಣಿಂ
ನಿಚ್ಚ ಮುಂ ಕಾಪಿದ ಕರ್ ಪಳದಿ ಪಟ್ಟಿಯಾ
ಪೆರ್ಬುಲಿಯದೊಂದು ಬರ್ಪವರ ಕಾಣಲೊಡವಾ
ತಾಣದಿಂದೆದ್ದು ಮಿಂಚುತೆ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತು.
ಖುಷಿಕ್ಕ ಪಾವಚನದೊಲ್ ರಾಮನೇರ್ದನು ಬಂಡೆಯಂ,
ಲಾಸ್ಯಮಂ ತೊಡಗಿ. ಒಯ್ಯನೆ ಚರಣಚುಂಬನಕೆ
ಕಲ್ಲೆ ತಾಂ ಬೆಣ್ಣೆಯಾಯ್ತೆನೆ ಕಂಪಿಸಿತು ಬಂಡೆ,
ಪ್ರೇಮ ಸಾವಿರಾಪ್ಪದಿಂ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂ ಮತ್ತೆ
ಸಂಸರ್ಗದಿಂ ತಲ್ಲಣಂಗೊಳ್ಳುವಬಲೆಯೋಲ್.
ಬಿಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ ನೆರೆದವರೆಲ್ಲರಿಕ್ಕಿ ಸಿರೆ,
ಬೆಂಗದಿರನುರಿಗೆ ಕರ್ಪೂರಶಿಲೆಯಂತೆವೋಲ್
ದ್ರವಿಸಿತಾ ಕರ್ಬಂಡೆ : ದಿವ್ಯ ಮಾಯಾ ಶಿಲ್ಪಿ
ಕಲ್ಪನಾ ದೇವಿಯಂ ಕಲ್ಪಸರೆಯಿಂ ಬಿಡಿಸಿ
ಕೃತಿಸಿದನೆನಲ್, ರಘುತನೂಜನಡಿದಾವರೆಗೆ
ಹಣೆಮಣಿದು ನಿಂದುದೊರ್ವ ತಪಸ್ವಿನೀ ವಿಗ್ರಹಂ,
ಪಾಲ್ ಬಿಳಿಯ ನಾರುಡೆಯ, ಕರ್ಪಿರುಳ ಸೋರ್ಮುಡಿಯ,
ಪೊಳೆವ ನೋಂಪಿಯ ಮೊಗದ ಮಂಜು ಮಾಂಗಲ್ಯದಿಂ.
ವೆತ್ತ ತಾಯಂ ಮತ್ತೆ ತಾನೆ ಪಡೆದಂತಾಗೆ
ನಮಿಸಿದನೊ ರಘುಜನುಂ ಗೌತಮಪತಿಯ ಪದಕೆ,
ತನ್ನ ಕಾಂಕ್ಷಕೆ ತಾಂ ಮಹಾಕವಿ ಮಣಿಯುವಂತೆ!

ಇಂದ್ರನಳುಪಿಂಗಳ್ಳಿ ಪತಿಯ ಶಾಪಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ

೨೭೦

೨೮೦

೨೯೦

ಕಲ್ಲಾದಹಲ್ಲೆಯಂ ಸಿರಿಯಡಿಯ ಸೋಂಕಿಂದೆ
ಮರಳಿ ಪೆಣ್ ಮಾಡಿದಾ ರಾಮೋತ್ತಮಾಂಗಕ್ಕೆ
ಘೇಯೆಂದು ದೇವತೆಗಳರಳುಮಳೆಗೆರೆದರಯ್,
ದುಂದುಭಿ ರವಂಗಳಂ ಮೊಳಗಿ. (ಕಲ್ಲಾದರೇನ್ ?
ತೀವ್ರತಪದಿಂದೆ ಚೇತನ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೇಂ
ಜಡಕೆ ?) ಕಲ್ಲಾದ ಪೆಣ್ಣರಕೆ ತಾಂ ಕೌಶಿಕಗೆ
ಬಟ್ಟಿದಪ್ಪಿಸಿ ಸೆಳೆಯದೇನಿಹುದೆ, ಪೇಳ್, ಚರಣಮಂ
ಶ್ರೀರಾಮನಾ ? ಮುನಿಜನಂ ಪರಸಿ ಕೊಂಡಾಡುತಿರೆ
ರಾಮಪದ ಮಹಿಮೆಯಂ ತೋರ್ದಹಲ್ಲೆಯ ತಪೋ
ಗೌರವವನಾ ಗೌತಮಂ ಬಂದನಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವಂ
ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಕೂಡೆ ಪಾಳ್ ಪೋಗಿದುರ್ದದಾ ಬನಂ
ಪ್ರಾಣಮಯ ಪಾವನಾಶ್ರಮವಾಯ್ತು. ನೊರೆಯ ಮುತ್ತಂ
ಚೆಲ್ಲಿ ಪರಿದುದು ಮೊರೆವ ನಿರ್ಝರಿಣಿ. ಹೂ ತುಂಬಿ
ತೆಳುಗಾಳಿಗೊಲೆದು ತಲೆದೂಗಿತಾ ವನಧರಣಿ.
ಹರಿಣನಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು ಮೊಗಂ ನೆಕ್ಕಿ ಮೆಯ್ಯತಿಕ್ಕಿ
ಸೊಗಸಿದುವು ಹರಿಣಿ. ಪದತಲಕೆ ಮುಡಿಯಿಟ್ಟಳಂ
ದಿವ್ಯ ಸಹಧರ್ಮಿಯನೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಣೀರ್ವೊರಸಿ,
ಕರೆದನು ತಪೋಧನಂ ಹರ್ಷಾಶ್ರುವಂ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ
ರಾಮನಾನಂದಮಂ ? ಗೌತಮಾಲಿಂಗನದಿ
ಮೈಮರೆದನಯ್, ಭಕ್ತಿಯವ್ವುಗೆಗೆ ಭಗವಂತನೋಲ್.

೩೦೦

೩೧೧

ಕಳೆಯುತಾ ರಾತ್ರಿಯಂ ಗೌತಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ
ಮುಂದೆ ನಡೆದರು ಮಿಥಿಲೆಗಾಗಿ. ನಾನಾ ಕಥಾ
ಶ್ರವಣದಿಂದಧ್ಯಶ್ರಮಂಗಳಂ ನೀಗುತಂ,
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ವಚನ ತತ್ತ್ವಾಮೃತವನೀಂಟುತಂ,
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ರತಿಯಿಂಪನನುಭವಿಸುತಂ
ಬರಬರಲ್ ಶೋಭಿಸಿತು ಮುಂದೆ, ಸಂಪತ್ತಿನಿಂ
ಶ್ರೀಯುತ ಕುಬೇರನಲಕಾವತಿಗೆ ಮಲೆತುದನೆ
ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರಾ ವಿಧೇಹದ ರಾಜಧಾನಿ.

೩೨೦

ರಾಮಂಗೆ ಪುಳಕಿಸಿರೆ ಮೆಯ್ ಚಿತ್ತದೆಚ್ಚ ರಕ್
 ತಿಳಿಯದಿಂಪಿದೆ, ಪೊಕ್ಕರ್ ಮಹಾ ಮಿಥಿಳೆಯಂ,
 ಮುತ್ತುರತ್ನ ಕೆ ಶರಧಿಯಂ ಪುಗುವರೋಲ್. ಜನಂ
 ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸುರಿದುದು ವಿದೇಶ ದೇಶಂಗಳಿಂ
 ಜನಕ ರಾಜನ ಮಖದ ಸಂಭ್ರಮಕೆ. ಪಟ್ಟಣದ
 ಬೀದಿಯಲಿ ಕೌಶಿಕನೊಡನೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್
 ಸಾಗುತಿರೆ, ಮಂದಿ ನಿಂದುದು ದಿಟ್ಟಿನಟ್ಟು, ಕೇಳ್,
 ಬಾಲಕರ ಭದ್ರಾಕೃತಿಗೆ ಕಣ್‌ಮನಂ ಸೋಲ್ಪು.
 ದೊರೆಯಾಳುಗಳ್ ಬಂದು ಪೊಳೆವತಿಥಿಗಳ್ಗೆಗಿ
 ಜನ್ನ ಸಾಲೆಯ ಬಳಿಯ ಪಂದಳಿರ ಪಂದರದಿ
 ಸಮೆದ ಬೀಡಾರಕವರಂ ಪುಗಿಸಿ, ಪರಿದರ್
 ಮಹರ್ಷಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ
 ರಾಜರ್ಷಿಗರುಹಟ್ಟಿ. ಕೇಳೊಡನೆ ಬಂದನಾತಂ ;
 ಪೊಕ್ಕನಾ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯವರಸಿ
 ಗಗನಮಿರ್ಪಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಮರೊಡನಿರ್ದ
 ಕೌಶಿಕಂಗೆರಗಿದನ್ : 'ಧನ್ಯನಾಂ, ಪುಣ್ಯಮಾಯಿತ್ತಾ
 ಮಿಥಿಲೆ.' ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರೆ, ನೃಪನ ಕಣ್‌ಪರಮೆ
 ರಾಮ ರೂಪದ ಚಾರು ಕುಟ್ಟಲಾಕರ್ಷಣೆಗೆ
 ಸಿಲ್ಕಿದುರ್ದದಂ ಕಂಡು, ನಸುನಗುತೆ ಕುಶಿಕತನಯಂ
 ನುಡಿದನಿಂತಾ ಜನಕರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಜೇನು
 ಹೊಯ್ದಂತೆ:—

೩೩೦

೩೪೦

“ಮಹಿಮೆ ಮಹಿಮೆಯ ಕಣ್ಣೆ ಮರೆಯಹುದೆ,
 ರಾಜರ್ಷಿ ? ಸದೃಶರೊಳ್ ನೆಟ್ಟುದಯ್ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಂ.
 ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿವರ್ ದಶರಥನ ಮಕ್ಕಳ್ ಕಣಾ.”
 ಎಂದು ಮೊದಲಾಗವರ ಸಿರಿಮೆಯೈಗಳನೊರೆದು
 ಮತ್ತೆ “ನೃಪವರ, ಹರನ ಕೋದಂಡಮಂ ತೋರ್ಪ
 ನೆವದಿನಿವರಂ ತಂದೆನೀಯೆಡೆಗೆ. ತೋರಿಸಾ
 ಶಿವಚಾಪಮಂ. ಕಣ್ಣಿನಿಯೆ ಕಾಣ್ಗೆ. ಮರಳವೇಳ್ಕುಂ

ಬೇಗಮಾ ಕೋಸಲಕೆ. ಕಾತರದಿ ಕಾಯುತಿಹರೈ
ತಂದೆ ತಾಯ್ವಿರ್. ದಶರಾತ್ರಿಯವಧಿಯಂ ಪೂಣ್ಣ
ಕರೆತಂದೆನಿವರನೆನ್ನಾ ಯಜ್ಞಮಂಗಳಕೆ.

೩೫೦

ಮುನಿವರನ ನುಡಿಗೇಳ್ವನವನಿಪತಿ. ಸುಖರಸಂ
ತೀವಿದಾ ತನ್ನ ಹೃದಯವನೊರೆಯಲಾಶಿಸಿದ
ಜನಕನಿಂಗಿತವರಿತು ಕೌಶಿಕಂ ಕುವರರಿಗೆ
ಸನ್ನೆಗೆಯ್ದನ್, ಬಳಿಯೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತಿದೊಂದು
ನಗುವ ಪೂದೋಂಟಮಂ ತೋರ್ದು. ಕಿವಿಮರೆಯಾಗೆ
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊರೆದನವನೀಶನಿಂತು ಮನಮಂ :

“ತಿಮಿರದಿ ತೊಳಲ್ವಂಗೆ ತಣ್ಣದಿರನೈತಂದು
ಸೊಡವಿಡಿವೋಲಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಒರವಿಂದೆನಗೆ,
ಮುನಿವರೇಣ್ಯ. ರಾಮನಂ ಕಂಡೆನಗದೇನಾಯ್ತೊ
ಪೇಳಲರಿಯೆಂ. ಮಲರ್ದುಡು ಬಾಡಿದೊಂದಾಶೆ.

೩೬೦

ಯಜ್ಞಾರ್ಥಮೊರೈ ನಾಂ ನೆಲನನುಳುತಿರಲಲ್ಲಿ
ಕುಳದ ನೇಗಿಲ್ ಗೆರೆಯ ಬೈತಲೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್
ರನ್ನದೊಟ್ಟಿಲೊಳಿದ್ ಶಿಶುರತ್ನಮಂ ಕೊಂಡು,
ಪೆಣ್ಣೊಸದಂ ಮಗಳ್ಗೆತ್ತು ಸಲಹಿದೆನೊಲಿದು
ಸೀತೆಯೆಂಬಭಿಧಾನಸುಂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ತೊಡಿಸಿ.
ರತಿ ಮನ್ಮಥರ ಮಾತೆಯಂತೆ ಬಳದಳು ಕುವರಿ
ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಮಾರ ಕಂದರ್ಪರಾ ಕಣ್ಣೀನಗಂ
ಸೆಳೆಯುವ ಸರೋವರದ ಚಾರು ನೀರೇಬದೋಲ್.

೩೭೦

ಪಂತದಿಂ ಪಾಡಿನಿಂದೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕಾಡಿ
ಕರುಬಿದೆ ಬಂದರಿಲ್ಲಿಗೆ ಧರಾಪುತ್ರಿಯಂ
ಕೈವಿಡಿಯೆ ಬೇಡಿ, ಮೇಣ್ ಬಲ್ಪಡೆಗಳಂ ಕೂಡಿ.
ಎಗೆಯ್ಯಲರಿಯದಾಂ ಹರನನರ್ಚಿಸುತಿರಲ್ :
ಶಿವಕಾರ್ಮಕವನೆತ್ತಿ ಕೊಪ್ಪಿಗೇರಿಸಿ ನಾರಿಯಂ,
ನಾರಾಚಮಂ ಪೂಡಿ, ಕಿವಿವರೆಗೆ ಸೆಳೆದೆಸುವ
ವೀರಂಗೆ ನೀರೆಯಂ ಧಾರೆಯೆರೆಯೆಂದೊರೆದುದೈ

ವಾಣಿ. ಬಂದರಸರ್ಗಿ ದೇವವಾಣಿಯನರುಹಿ
 ವೀರಶುಲ್ಕಿಯನಾಗಿ ಸಾರಿದನೆಯೋನಿಜಾ
 ಕನ್ಯೆಯಂ. ವಜ್ರದುಕ್ಕಿನ ಪೇರುಭಾರದಾ
 ರುದ್ರ ಕೋದಂಡಮಂ, ಗುರುವೆ, ನಾನಿನ್ನ ಗಂ
 ಕಾಣೆನಲುಗಾಡಿಸಿದ ಸಾಹಸಿಗರಂ, ಕೇಳಾ
 ವೀರಸೋವಂ ವಿನಾ ! ಲಂಕಾಪುರವನಾಳ್ವನಾ
 ದಶಶಿರ ಬಿರುದುವೊತ್ತಂ, ರಾವಣನಿದಂ ಕೇಳ್ವ
 ಬಂದನಿಲ್ಲಿಗೆ ಪುಷ್ಪಕಾರೂಢನಾಗಿ, ಕೇಳಾ,
 ಗೆಲ್ಲು ಸೀತೆಯನುಯ್ಯ ಕಳ್ಳಿ ಮಿದುಳಂ ಮಾರಿ.
 ರುದ್ರ ರಾಕ್ಷಸ ಮೂರ್ಮಿಯಂ ಕಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟಳಯ್
 ಸೀತೆ. ರೋದಿಸಿತಖಿಲ ಮಿಥಿಲೆಯುಂ, ಕೋಮಳಗೆ
 ಬೇಡುತೆ ಮಹಾದೇವನಂ. ಪರಶಿವನ ಕೃಪೆ ಕಣಾ !
 ಪರ್ವತೋಪಮ ಕರ್ಬುರಂ ದಿಗ್ಗಜದ ಮಾಳ್ವೆಯಿಂ
 ನೆಲಂ ನಡುಗೆ ಜಗ್ಗಜಗ್ಗನೆ ನಡೆದು, ಕೈತುಡುಕಿ
 ನೆಗೆದಿದನ್ ಹರಧನುವನಸು ಗದ್ದದಿಸೆ ಜಗಕೆ.
 ಗೊಲೆಗೆ ಹೆದೆಯೇರುತಿರೆ, ಸೀತೆಯ ಸುಕೃತವಲಾ,
 ಚಾಪ ಭಾರಕೆ ಕರಂ ತತ್ತರಿಸಿ, ತನು ಬೆವರಿ,
 ಚಿತ್ತ ಪಲ್ಲಟವಾಗಿ, ಕೈಲಾಸಮಂ ಪಿಡಿದು
 ತೊನೆದ ದೈತ್ಯಂ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದನು, ಪರ್ವತಾಗ್ರಂ
 ಪ್ರಳಯದಶನಿಗೆ ಕೆಡೆದು ಬೀಳ್ವಂತೆ ! ಲಂಕೇಶ್ವರಂ
 ತನ್ನ ಬಿಂಕದ ಭಂಗಕುರೆ ಮುಳಿದು ಪಿಂತಿರುಗಿದನ್,
 ಮತ್ತೆ ತಪದಿಂ ಬಲ್ಮಿಯಂ ಪಡೆದು ಬಹೆನೆಂಬ
 ಕಡು ಸೂರುಳಂ ಗುಡುಗುಡಿಸಿ ಪೂಣ್ಡು. ಗುರುವೆ, ಕೇಳಾ,
 ದಶಕಂಠನತಿದೃಢ ಮನಸ್ಕನಯ್. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಆ
 ರಕ್ಕಸಂ ಬರ್ಪ ಮುನ್ನಮೆ ಮನುಜವೀರಂಗೆ ನಾಂ
 ಕುವರಿಯಂ ಕೊಡುವ ಕಾತರ ಮನದಿ ಕುದಿಯುತಿರ್ಪೆಂ.”

೩೮೦

೩೯೦

೪೦೦

ಅತ್ತಲಾ ಪೂದೋಂಟದೊಳ್ ಮದನನೊಡಗೂಡಿ
 ಮಧುನೃಪಂ ವಿಧಿವಿಲಾಸಕೆ ತನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ

ನಲ್ಲಿಸುವ ಸಿರಿಗಜದೊಳ್ ತೊಡಗಿ, ನೋಟದಿಂ
ನೋಟಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಸಿಂಗರಿಸಿದನು ಬೇಟೆಮಂ
ಪೊತ್ತಿಸುವ ಸಿರಿಯ ರಾಗಂಗಳಿಂ ಗಂಧಂಗಳಿಂ,
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವವೋಲ್, ಕರೆವವೋಲ್, ತರತರದ
ಪೂವೆಲೆಗಳಂ. ಬಂದಳಲ್ಲಿಗೆ ಸೀತೆ, ತಂಗೈಯರ್ - ೪೧೦
ಊರ್ಮಿಳಾ ಮಾಂಡವಿ ಶ್ರುತಕೀರ್ಮಿಯರ್ ವೆರಸಿ,
ಗಿಳಿವಿಂಡನಣಕಿಸುವವೋಲ್, ಬಣ್ಣ ದೆಲೆಗಳುಂ
ಪೂಗಳುಂ ನಾಣ್ಣಿ ತಲೆಬಾಗುವೋಲ್. ಕಾಲಪುರುಷಂ
ರೋಮ ಹರ್ಷಿತನಾಗುವಂತೆ ಮೈಥಿಲ ನಿಂದು
ನೋಡಿದಳು, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೊದರ ಮರೆಯಿಂ, ಕೊಳನ
ತಿಳಿನೀರ್ಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವಾಟದಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಕೆಲನಿರ್ದ ರಾಮ ಮೋಹಕ ಮೂರ್ಮಿಯಂ. ಮೊಗಂ
ಬಿಟ್ಟದಾವರೆಗೆ ಬೈಗಾದವೋಲೋಕುಳಿಯ
ರಾಗಮಂ ತಳೆದುದಾಕೆಯ ಮನೋರಾಗಮಂ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೋಲ್. ನಿತ್ಯಮುಂ ತನಗೆ ಕನಸಿನೊಳ್
ಕಾಣುತಿರ್ದಾ ನೀಲದೇಹನಂ ವಿಸ್ಮಯದಿ
ನೋಡಿದಳು, ಕಣ್ ಸಿಲ್ಕಿ, ಪೆಸರೆಯದಜ್ಞಾತನಂ,
ರೂಪವಾರಾಶಿಯಿಂದೆದ್ದ ರಮದನನೊಲ್
ರಮಣೀಯನಂ. ಜನಕನೌರಸ ಕುಮಾರ್ಮಿಯರ್
ಕಾರಣವನರಿಯಲೆಳಸಲ್, ಸೀತೆ ನಿಡುಸುಯ್ದು,
ಕಡುಸೇದೆಯಿಂದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ತಿರುಗಿ
ನಡೆದಳರಮನೆಗೆ. ಊರ್ಮಿಳೆ ಕಣ್ಣು ನೊರಸಿದಳು.
ಅಕ್ಕರೆಗೆ ತಬ್ಬಿ ತನ್ನ ಕೃನಂ, ಪೇಳಕ್ಕ ಪೇಳ್,
ದುಗುಡುಮೇಕೆಂದಳುತೆ ಕೇಳಲೈ, ಇಂತೊರೆದಳಾ
ವೈದೇಹಿ ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ :

೪೧೦

೪೨೦

“ತಂಗಿ, ನಾನಿನ್ನೆಗಂ

೪೩೦

ಪೇಳೆ ನಿಲ್ಲೊಂದಾತ್ಮ ವಿಷಯಮಂ. ಬಾಲ್ಯದಿಂ, ಕೇಳ್,
ನನಗರ್ಥವಾಗದೊಂದನುಭವಂ ತಾಂ ನಿಚ್ಚೆ ಮುಂ

ಬಂದೆನ್ನ ಸೊಳಕೊಳ್ಳುದವ್ : ಗಗನ ಮಂಡಲಮೆ
 ಬಂದೆನ್ನ ಮೆಯ್ಯುಪ್ಪುತೆರ್ದೆಯೊಳಗೆ ಸೇರ್ವಂತೆ;
 ಕಡಲುಕ್ಕಿ ಮೇರೆ ಮಾರುತೆ ಪಾಯ್ಲು ಮುಳುಗಿಸಲ್
 ನಾನೆ ಕಡಲೊಡತಿಯಪ್ಪಂತೆ; ಪೃಥಿವಿಯೆ ಕರಗಿ
 ಪೆಣ್ ಪಸುಳೆಯಾಗುತೆನ್ನಯ ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್
 ನಲವಂತೆ; ತೊರೆ ಬನಂ ಭೂಮಿ ಬಾನ್ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ
 ಪಗಲಿರುಳ್ ಚುಕ್ಕಿ ತಿಂಗಳ್ ನೇಸರೆಲ್ಲಮುಂ
 ಮೆಯ್ಯಾಗುತ್ತಾಂ ತ್ರೈಭುವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಪ್ಪಂತೆ.
 ಬೆದರಿದೆನ್ ಮೊದಮೊದಲ್. ಪೇಳಲೆಂದೆಳೆಸಿದರೆ
 ತೊದಲಾಯ್ತು. ಮೂಗಿ ಕಂಡದ್ದು ತದವೋಲಾಯ್ತು
 ಕೇಳನುಭವಂ ! ಲಂಕೆಯಧಿಪತಿ ದಶಾನನಂ
 ನಮ್ಮಯ್ಯನೆಡೆಗೆ ಹುಚಾಸಮಂ ಮುರಿಯಲ್ವೆ
 ವಂದ ದುರ್ದಿನದಿಂದು ರಾತ್ರಿ, ಶಶಿಮೌಳಿಯುಂ
 ಕಣ್ಣೀರ್ಗಳಭಿಷೇಕದಿಂದೆ ಜಾನಿಪವೊಳ್ಳು,
 ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನಗಾದುದನುಭವಂ, ಎನೆಂಬೆನಾ
 ತ್ರಿರೆ ಕಡಲ್ ಚುಕ್ಕಿ ಬಾನುಗಳೆಲ್ಲಮೊಂದಾಗಿ
 ಸನ್ನ ಮೆಯ್ಯ ವತರಿಸಿದೋಲ್. ಪ್ರಜ್ಞೆ ನಿದ್ರಿಸಿರೆ,
 ನಿಸಂಜ್ಞೆಳಾದೆನಗೆ ಕಣಸಾದುದಾ ದರ್ಶನದಿ
 ಮೈದೋರ್ದುರ್ದಿ ಸರ್ವ ಲೋಕ ರಮಣೀಯತಾ
 ನೀಲ ಮೇಘ ಶ್ಯಾಮಮೂರ್ತಿ. ಆ ರಾತ್ರಿಯಿಂ
 ದಿನದಿನಂ ಸ್ವಪ್ನದೊಳ್ ಗೋಚರಿಸಿತಾ ವಿಗ್ರಹಂ.
 ಗುರುತಿಸಿದೆನಾ ರೂಪಮಂ ನಮ್ಮ ಪೂದೋಂಟದೊಳ್
 ಕೊಳನ ತಡಿಯೊಳ್ ನಿಂದ ಗಗನೋಪಮಾಂಗದಾ
 ನೀಲ ಕಾಂತಿಯ ತರುಣ ವಿಗ್ರಹದಿ.”

೪೪೦

೪೪೦

ಮಿಥಿಲೇಂದ್ರ

ಧರಣಿಸಂಭೂತೆ ಉರ್ಮಿಳೆಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ
 ಮುಗಿವನಿತರೊಳ್ ಕೆಳದಿಯರ್ ಒಂದರೋಡೋಡಿ ;
 ತಂದರಿಂಪಿನ ವಾರ್ತೆಯುಂ. “ ಅಕ್ಕ, ನೀನಲ್ಲಿ

ಕಂಡವಗೆ ರಾಮನೆಂಬಭಿಧಾನಮಿಹುದಂತೆ!”

೪೬೦

“ರವಿಕುಲದರಸು ದೇವ ದಶರಥ ಪುತ್ರನಂತೆ!”

“ತಾನಯೋಧ್ಯಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಹನಂತೆ!” “ಬಿಲ್ವುರಿಯೆ,
ನಿನಗವನಿನಿಯನಂತೆ!” “ಬಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಾಳೆ
ದಿನವಂತೆ!” “ಎಳಕ್ಕು! ಬಾರಕ್ಕು! ಬಿಲ್ ಮುರಿವವೋಲ್
ಪಾರ್ವತಿಯನಾರಾಧಿಸಂ!” “ದಿಟಂ ಶಿವನ ಸೋಲ್ ಕ್ಕು”

ಹರ ಶರಾಸನವಂತೆ! ತೆಗೆ, ಪರೀಕ್ಷೆ ಯದೇಕೆ ಕ್ಕು,
ತಾನೊಲಿದ ನಲ್ಲಂಗಿ? ಜಗದೇಕ ವೀರಂಗಿ
ಪದ್ಧತಿಯ ಪಾಳೆತೊಡರುಮೆಡರೇಕೆ? ತುಕ್ಕುಡರಿ
ಮುರಿಯಲಾ ರುದ್ರಚಾಪಂ!—ಎನುತೆ ಸೀತಾಕನ್ಯೆ
ಮನದಿ ನೆನೆದಳೊ, ಮರೆತು ತನ್ನ ನಂದಿನವರೆಗೆ
ಬೇರೆ ಬಣಗರಸರಿಂ ಮತ್ತೆ ಲಂಕೇಶನಿಂ
ದಶರಥ ತನುಜಗಾಗಿ ಕಾಯಿತ್ತದೆಂಬುದಂ.

೪೭೦

ಹಿಂದೆ ರಾವಣನಂದು ಬಂದಾಗಳ್ ‘ಓ ಧನುವೆ,
ಕಾಪಾಡು ಬಾಲೆಯಂ; ಕೈಮುಗಿವೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗಿ;
ಮುರಿಯದಿರ್; ಬಾಗದಿರ್; ಸುರಮೇರು ಭಾರದಿಂ
ದೈತ್ಯನೆತ್ತದ ತೆರದಿ ಭಾರಗೊಂಡಬಲೆಯಂ
ಪೊರೆ’—ಎಂದೆರೆದ ತರುಣಿ ತಾನಿಂದು—‘ಹಗುರಾಗು
ಗರಿಯಂತೆ; ಬಾಗು ಬಳ್ಳಿಯ ತೆರದಿ; ರಾಮಂಗಿ
ಮುರಿದು ಬೀಳ್, ಓ ಧನುವೆ!’ ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಿಂದೆ
ಬಿನ್ನಹಂಗೈದಳೆನೆ, ನಿಂದಾ ಸ್ತುತಿಗಳೆಲ್ಲಮಾ
ಸಮಯ ವರ್ತಿಗಳೆತ್ತೆ? ರಾಮನ ಬಲಕೆ ತನ್ನ
ಪ್ರೇಮದ ಬಲವನೀಯಲೆಂದು ನೋಂಪಿಯ ನೋಂತು
ಹೃತ್ ಪದ್ಮದಿಂದೆ ಭೂಜಾತೆ ಗಿರಿಜೇಶನಂ
ಪೂಜಿಸಿದಳಾ ರಾತ್ರಿ, ನಿಡ್ಡೆ ನೈವೇದ್ಯಮಂ
ನೀಡಿ.

೪೮೦

ತಳಿರಿದುದು ಮುಂಬೆಳಗಿಂದ್ರದಿಕ್ತಟದಿ.
ನೆರೆದುದು ಜನಂ ಜನ್ನ ಸಾಲೆಯಲಿ. ತಿಮಿರಾರಿ

ಮೈದೋರಿದನು, ತನ್ನ ಸಂತಾನದೇಳಿಗೆಗೆ
ಕಾರಣಂ ತಾನಪ್ಪ ಸಾಹಸವನೀಕ್ಷಿಸುವ
ವಾತ್ಸಲ್ಯದುದ್ವೇಗದಿಂದರುಣಮುಖಿಯಾಗಿ,
ಮೂಡುವೆಟ್ಟಿನ ಮುಡಿಯ ಕೋಡಿಸಲಿ. ಬಹುಮಂದಿ
ಬಲಶಾಲಿಗಳ್ ತಿಣಿಕಿ ತಂದಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಮುಕದ
ಭೀಮ ಭೀಷ್ಮತೆಯುಜ್ಜಲಿಸಿದತ್ತು ರೌದ್ರಮಾ
ತರುಣ ನವ ತರಣಿಯ ಕಿರಣದರುಣದಾತಪದಿ.

೪೯೦

ನೆರೆದ ಮಹಿಳಾ ಜನದ ಮಧ್ಯೆ ತರುಣಿಯೊಡನೆ
ಚಿತ್ತದುದ್ವೇಗ ಶೂಲದ ಮೇಲೆಯೆಂಬಂತೆ
ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಧರಣಿಜಿಗೆ ಗದಗದಿಸಿತೆದೆ, ತನ್ನ
ಮನದನ್ನ ರಾಘವನ ವಿಜಯ ವಿಷಯದಿ ಶಂಕೆ
ಭರವನೆಗಳುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ತೂಗಿ. ನೋಡುತಿರೆ,
ಕೌಶಿಕನ ಪಾಶ್ಚದಿಂದಿದ್ದನು ರಘೂದ್ವಹಂ,
ಮುಖಧೂಮ ಮುಖದಿಂ ಶಿಖಿಜ್ವಲೆಯೇಳ್ವವೋಲ್.

೫೦೦

ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ ಕಂಡೊಡನೆ ಫೇ ಉಘೇ
ಉಲಿದು ಕೈಪರೆಯಿಕ್ಕಿತಯ್ ಜನಂ. ತುಂಬುಹೊಳೆ
ಮರವಿಡಿದು ಕಾಡಾದ ದಡಗಳೆರಡರ ನಡುವೆ
ಮುಂಬರಿಯುವಂತೆ, ನಡೆದನು ರಾಮನಿಂಬಾದ
ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ, ಹರಧನುವಿನೆಡೆಗೆ. ಮರುಗಿದುದು
ಸೌಮ್ಯನಂ ಕಂಡು ಮುದುಕರ ಮನಂ ; ತಾಯ್ವಿರ್ಗಿ
ಕರಗಿದತ್ತೆರ್ದೆ ; ಚಂದ್ರಚೂಡ ಕೋದಂಡದಡೆಯೊಳ್
ಲಲಿತ ರಾಮನ ಬಾಲ ಮೂರ್ಮಿಯಂ ನೋಡಿ 'ಹಾ !
ಧನುವೆಲ್ಲಿ ? ಶಿಶುವೆಲ್ಲಿ ? ಸಿಡಿಲೆತ್ತ ? ಹೂವೆತ್ತ ?

೫೧೨

ಕಾಳಾಹಿಯಂ ಹರಿಣಶಿಶು ತಿವಿದು ಕೋಡಿಂದೆ ತಾಂ
ಕೊಲಲಹುದೆ ? ಗೆಲಲಹುದೆ ? ಬರ್ದುಕುವುದೆ ? ಹಾ !' ಎಂಬ
ಲಲನೆಯರ ಹೆಂಗರುಳ್ ಕುದಿಯೆ, ಹೋಹಾತನಂ
ಕಂಗಳಿಂದವ್ವಿದರೊ, ಸೊಬಗನಾಲಿಂಗಿವೋಲ್, ವೇಣ್
ಅಶುಭಮಂ ಪರಿಹರಿಪವೋಲ್ ! ಭೈರವ ಮುಹೂರ್ತಮಂ

೫೧೦

ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂ ಚಿತ್ತದಿಂದಾತ್ಮದಿಂ
 ಸಂವೀಕ್ಷಣಂಗಳ್ಳಿದು ನೆರೆದಿರ್ದ ಪರಿಷತ್ತು
 ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ಕಡಲೊಳಗ್ಡತ್ತು, ಬಣ್ಣದೊಳ್
 ಕೆತ್ತಿ ಬರೆದಂತೆ. ಶಾಂತಿಸ್ಥೈರ್ಯಧೈರ್ಯನಿಧಿ ತಾಂ
 ಶ್ರೀರಾಮನಾ ಧನುವಿನೆಡೆ ನಿಂತದರ ಮಹಾ
 ಗಾತ್ರಮಂ ದೃಷ್ಟಿಸಿದನಾಪಾದಮಸ್ತಕಂ,
 ತನ್ನಳವನದರ ಬಲೈಗೆ ತೂಗಿ ನೋಳ್ವಂತೆ.
 ಕಿರುನಗೆಯ ಮಲರ ಸುಳಿವೊಂದರಳುತಿರೆ ಮೊಗದಿ,
 ತಿರುಗಿ, ದಿಟ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ, ನೆರೆದ ಸಭೆಯಂ ಕುರಿತು
 ಕೈಮುಗಿದನೊರೈ. ಮನದೊಳೆ ಮಣಿದು ಗುರುಜನಕೆ
 ಕೈಮುಗಿದನಿರೈ. ಶಂಕರ ಚರಣ ಪಂಕಜಕೆ
 ಬಗೆಯ ಪೂಜೆಯ ಸಲಿಸುತಕ್ಕಿ ಪಕ್ಕಿಯನಟ್ಟಿ
 ಪೀತಾಂಬರವನುಟ್ಟಿ ಲಲಿತಾಂಗಿಯರ ಮಧ್ಯೆ
 ತರತರದ ರನ್ನ ದೊಡಮೆಯ ಪೊಗರನೇಳಿಸುತೆ,
 ಹಸುರು ಕಾಡಿನೊಳಸುಗೆ ಹೂವಂತೆಸೆಯುತಿರ್ದಾ
 ತನ್ನ ಮಿನಾಕ್ಕಿಯಂ ಮೈಥಿಲಿಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
 ಕೋಮಳ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿ, ಶರಾಸನಕೆ
 ತಿರುಗಿದನ್ ಮತ್ತೆ. ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಗಿ, ಹಣೆಚಾಚಿ
 ನಮಿಸಿ, ನಿಮಿರ್ದನ್ ಪ್ರಾಣಮಯನಾಗಿ.

೫೨೦

೫೩೦

ಪೇಳಲೇಂ ?

ರವಿಕುಲನ್ ಮಣಿದೇಳುತಿರೆಯಿರೆ ಹಠಾತ್ತನೆಯೆ
 ರಾರಾಜಿಸಿತು ಜಾನಕಿಯ ಕಣ್ಣೆ ಶಿವಮೂರ್ತಿ ತಾಂ
 ಕೋದಂಡದಿಂ ಮೂಡಿ ಮೈದೋರಿ ! ಶಶಿಧರಂ,
 ಫಣಿಭೂಷಣಂ, ದೇವ ಗಂಗೋತ್ತಮಾಂಗಂ,
 ಪಿಂಗಲ ಜಟಾಜೂಟ ಕೂಟಂ, ತ್ರಿಣೇತ್ರಂ,
 ವಿಭೂತಿ ಶೋಭಿತ ಕಳೇಬರನ್, ಇಭ ದುಕೂಲಾಂಗಿ,
 ಶಂಕರ ಭಯಂಕರ ಪಿನಾಕಿ, ಕೇಳ್, ಕರವೆತ್ತಿ
 ಪರಸುತಿಕೃಷ್ಣಕು ಕುಲ ಸಂಜಾತನಂ, ಕಾರ್ಧಿಂಚು

೫೪೦

ಮೋಡದೊಳಡಗುವಂತೆ ಮರೆಯಾದನೊರ್ಮೊದಲೆ
ಚಾಪ ಮಧ್ಯದೊಳ್ಳೆಕ್ಕಮಾಗಿ.

{ ಐರಾವತಂ

ದೇವೇಂದ್ರನಂ ಪೊತ್ತು ದಿಕ್ಪಾಲ ಪುರಗಳಿಗೆ,
ಮತ್ತೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೆ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ,
ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೆ ತೆರಳುತ್ತಲ್ಲಿಂ ಮರಳಿ
ಬರ್ಪುದಮರಾವತಿಗೆ, ಸುರವಾದ್ಯ ನಿಸ್ವನಕೆ
ಬಿಂಕದಿಂ ಬೀಗಿ : ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಂದ್ರನಂ
ವರುಣಂ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದಮೆ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ
ಕೈಯನಾಡಿದನಲ್ಲೆ ? ಅಗ್ನಿ ನೀಡಿದನಲ್ಲೆ
ತನ್ನಂಗಳದ ಮರದ ಮಾಂದಳಿರ ಚೆಂದೊಂಗಲಂ ?
ಮೇಣಾ ಕುಬೇರನುಂ ಸೊಂಡಿಲ್ಲಳಂ ನೀವಿ
ಸೋಂಕಿಗೆ ಸೊಗಂಬಡೆದನಲ್ಲೆ ? ಮಾಹೇಶ್ವರಂ
ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟದ ತಟ್ಟಲೆಳೆವಲ್ಲನೆಳೆದಿತ್ತು
ರತ್ನಖಚಿತಂ ದೀರ್ಘದಂತಂಗಳೆರಡುಮಂ
ಬಣ್ಣಿಸಿದನಲ್ಲೆ ? ತನಗಾರು ಹೊಯಿಕಯ್ಯೆಂದು,
ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಲೋಕದಾಹಾರಮಂ ಸಂದ
ತೃಪ್ತಿಗೆ ಮನಂ ಮಿಕ್ಕು, ಶಚೀದೇವಿಯರಮನೆಯ
ಮರಕತದ್ವಾರದೆಡೆ ಸಗ್ಗದೊಡೆಯನನಿಳಿಸಿ,
ಕನಕ ಶೃಂಗಲೆಯಿಂ ಬಿಡುತೆಗೊಂಡು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂ
ಪರಿತಂದು, ರತ್ನಧೂಳಿಯ ಮಳಲ ಪಾತ್ರದೊಳ್
ಪ್ರವಹಿಸುವಮರನದೀ ದುಗ್ಧ ತೀರ್ಥದೊಳೊಡನೆ
ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುವುದು, ಸುಧಯೆ ತೆರೆ ದಡಕ್ಕವ್ವಳಿಸಿ
ಮೊರೆಯೆ. ಆ ಪಾಲ್ಗಲ್ಲ ಪೆರ್ಬಂಡೆ ಪಾಲ್ಗೊಳೆಯ
ಮಿಂದು, ನಂದನ ವನದ ಕಲ್ಪದ್ರುಮಕೆ ನಡೆದು
ಬಂದು, ಮೆಯ್ ತಿಕ್ಕುವುದು ಕ್ರೀಡಾ ವಿಸೋದದಿಂ.
ದೈತ್ಯಾಕೃತಿಯ ದೇವತರು ಬೃಹಸ್ಪತಕಂ
ಶಾಖೋಪಶಾಖಾ ಪ್ರಸಾರ ವಿನಾಸದಿಂ

೨೫೫೦

೨೫೬೦

ತೂಗಿ ತೊನೆದವುದೆಡಕೆ ಬಲಕೆ. ಚೇರ್ವುದು ದಿವಿಜ
ಖಗವೃಂದಮಿಂದ್ರನಾನೆಯ ಫೀಂಕೃತಿಯ ರವಕೆ
ಬೆರ್ಚಿ ಗಾರಾಗಿ. ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಂಬುವ ತೆರದಿ
ಹೆಮ್ಮರನ ಮೆಯ್ಯೆ, ಕಲ್ಪದ್ರುಮದ ಗಾತ್ರನುಂ
ತನ್ನ ನೀಳ್ವೀರೈದು ಸೊಂಡಿಲ್ಲಳಿಂ ಸುತ್ತಿ,
ಕ್ಕೀರ ಫೇನ ಶ್ವೇತ ಗೀರ್ವಾಣ ವಾರಣಂ
ಮತ್ತ ವೈಖರಿಯಿಂದೆ ಜಗ್ಗಿಸೆಳೆವುದು, ಮರಂ
ಬಳ್ಳಿಯಾಗುತೆ ಬಳ್ಳುವಂತೆ.)

೫೭೦

ರಘುಕುಲ ಖಮಣಿ

ಬಿಳಿಯಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಂದದ ನೀಳ ತೋಳಿಂದೆ
ತುಡುಕಿದನು ಕಲ್ಪಭೂರುಹ ಸದೃಶ ಚಾಪಮಂ
ಸೀತಾಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಂದೆ. ಬಾಗಿದುದು ಬಿಲ್,
ಹಂಬಿನೋಲ್. ಹೆದೆ ಎರಿದುದು. ಪೂಡಿ ಬಾಣಮಂ
ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರೆ ಕಿವಿಯನ್ನೆ ಗಂ, ಕರ್ಬು ಮುರಿವಂತೆ
ಮುರಿದುದಾ ಹರನ ಧನು ತಾಂ ಸಿಟಿಲ ಸದೊದರಿ.
ಜಾನಕಿಯ ಸುಖದಕ್ಕಿ ಯಿಂದಿಕ್ಕು ರಸಧಾರೆ
ಸೋರ್ಪುದಯ್. ಹರ್ಷವೀಚಿಗಳವೈಳಿಸಿದವೋಲ್
ಘೋಷಿಸಿತು ಘೇ ರವದೊಳಾ ನೆರೆದ ನರಶರಧಿ.
ಬಿಡದೆ ಪೂವಳೆ ಬಿಟ್ಟು ದಾಲಿಕಲ್ ಕರೆವಂತೆ,

೫೮೦

ತರತರದ ಪರಿಮಳದ ಮೇಣ್ ವಿವಿಧ ವರ್ಣದಾ
ವರ್ಷ ಶೈಲಿಯಲಿ ! ಹರ್ಷಾಶ್ರು ಸುರಿಯುತ್ತಿರೆ, ಜನಕಂ
ತಡೆಯಲಾರದೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಮಧುರ ಸುಖಕೆ
ಋಷಿಪದಕೆ ಮಣಿದಂ, ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾರದಿಂ
ಬಾಗಿ. ಹುಟ್ಟಿಯನುಳಿದ ಹೆಜ್ಜೇನ ಹುಳುಹಿಂಡು
ದಟ್ಟಯಿಸಿ ನೊರೆವಂತಿರ್ದ ಜನ ಸಂದಣಿಯ
ನಡುವೆ ನಡೆದಸ್ವಿದನು ರಘುಕುಲೋದ್ದೀಪನಂ,
ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯನಾಲಿಂಗಿಪಂತೆವೋಲ್.

೫೯೦

ಅನಿತರೊಳ್, ಸಂಭ್ರಮಿತ ಸಖಿಯರ ನಡುವೆ, ಸೀತೆ ತಾಂ

ಕರದೊಳ್ ವಿಜಯಮಾಲೆಯಂ ಪಿಡಿದು, ಮೋಹಿನಿಯೊ
 ತ್ರೈಭುವನ ರತಿಯೊ ವೈಯಾರ ಸುಂದರಿಯೊ ಮೇಣ್
 ತುಹಿನ ಗಿರಿಶಿವ ಶಿರದ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿ
 ಸಂಭವಿಸಿ ವನದೇವಿಯರ ಸೇವೆಯೊಳ್ ಸಂದು
 ಮುಂಬರಿದು ಸಾಗರನನವ್ವುವಾ ತವಕದಿಂ
 ಪ್ರವಹಿವಾ ಜಾಹ್ನವಿಯ ಹೊನಲೊ ಹೇಳೆಂಬನಂ
 ಹರಿದು ಬಂದಳು ರಾಮ ಮನ್ಮಥ ಶರಧಿತಟಿಗೆ.
 ಪೊಣ್ಣುತಿರೆ ಸುಖರಸದ ಮಧುರ ಮಂಗಳ ಗೀತೆ
 ವಾಡ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯ ವಿದ್ಯಾಶ್ರುತಿಯ ನಣ್ವಿಂದೆ,
 ರಾಮಂಗೆ ಮಾಲೆಸೂಡಿದಳೊ ಸೀತಾ ಕಸ್ಯೆ,
 ಭೂರಮೆ ಸಮುದ್ರಂಗೆ ಬೆಳ್ಳೆರೆಗಳಂ ಕೊಡು
 ಪೂದಂಡೆವೋಲ್ ಗೈದ ಬಾನ್ಸೊರೆಯ ದಾಮಮಂ
 ಹಾಯ್ಕಿ ದಳೆನಟ್ಟೆ !

೬೦೦

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿವರಂ
 ಸಮ್ಮತಿಸೆ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರನಾಜ್ಞೆಯಂತಾಳುಗಳ್
 ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆಯ್ದಿದರ್, ಮೂರುಳ್ ಮೂರ್ಪಗಲ್
 ನಿಲ್ಲದೆ ಪಯಣಗೈದು. ಸುತರಾಗಮನ ಚಿಂತೆ
 ಮಸಗಿದ್ದ ದಶರಥಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದರ್ ಶುಭದ
 ವಾರ್ತೆಯಂ. ಕಡಲುಕ್ಕುವಂತುಕ್ಕಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆ.
 ಸಂತಸಕೆ ತಡಿಯಿಲ್ಲದಾದಳಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ
 ಮಗನಭ್ಯುದಯಕೆ: ನೆನೆದಳು ಬಗೆಯಲಂಪೇರೆ
 ಚೆಲ್ವಿನೊಲ್ವಿನ ಸೊಸೆಯ ಗುಣಶೀಲರೂಪಮಂ,
 ಮಗನ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ದಿಯೆಡೆಯಲ್ಲಿ! ಪಡೆವೆರಸಿ,
 ಪರಿವಾರದೊಡನೆ, ಮಕ್ಕಳ್ ಕೂಡಿ ಮಹಿಷಿಯರ್
 ಗುರು ಮಂತ್ರಿ ಬಂಧು ಬಾಂಧವ ಮುಖ್ಯಪೌರರುಂ
 ಬರಲೊಡನೆ, ದಶರಥಂ ತಾನೆಯ್ದಿದನು ಮಿಥಿಳೆಯಂ
 ನಾಲ್ಕೈ ದಿನಮಣಿ ಮುಳುಗುವನಿತರಲಿ. ಬೀಗರಂ
 ವಿಭವದೊಳಿಡಿಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿತಯ್ ಮಿಥಿಳೆ.

೬೦೧

೬೨೦

ಸಿಮಿವಂಶಜರ ಕೂಡೆ ಕೊಳುಕೊಡೆ ರವಿಕುಲರ್ಗೆ
ಪಣೆಗೆ ತಿಲಕಂ ಬಂದ ತೆರನಾದುದೆಂಬಂತೆ
ಸಮನಿಸಿತು ಮದುವೆ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ. ಭೂಮಿ
ನಲಿದತ್ತು. ಸೊಗಸಿದುದು ದೇಶದೇಶದ ಜನಂ.
ಸಂಭ್ರಮಕೆ ಸಂಭ್ರಮವೆ ಸಂಘಟಿಸಿತೆಂಬಂತೆ,
ಕಲ್ ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಜೇನು ಸೋರ್ದಂತೆ, ನೆಲದೆಯು
ಜನಕ ರಾಜನ ಹೃದಯದಿಂಗಿತಕೆ ಮನಮೊಪ್ಪಿ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೂರ್ಮಿಳೆಯನೊಪ್ಪಿದನ್, ಹೂಗೆಲಿಸಿ
ಸುಗ್ಗಿ ಮೊಗ್ಗನ್ನ ವೃವಂತೆ. ಶತ್ರುಘ್ನಂಗೆ, ಕೇಳ್,
ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ತಾನಾದಳೊಲೈನೆಂಡಿತಿ. ಕೈಕೆ ತಾಂ
ಮಾಂಡವಿಯನೆರ್ದೆಯನ್ನಂ ಪಡೆದಳೈ ತನ್ನ
ಸುಂದರ ತನೂಜ ಭರತಂಗೆ.

೬೩೦

ಇಂತೊಚ್ಚ ತಂ
ಪಗಲೇಳುಮಿರುಳೇಳುಮೆಸೆದತ್ತು ಬಿರ್ದಿನೊಸಗೆ,
ಬರ್ದಿಲರೂರಂ ಸೂರೆಗೊಳ್ವಂತೆ. ತರುವಾಯಮಾ
ಮಿಥಿಳೆಯಿಂ ಸಾಕೇತಪುರಕೆ ನಡೆದುದು ಮದುವೆಯಾ
ದಿಬ್ಬಣದ ಮೆರವಣಿಗೆ. ಹೇಳಲದನೇನೆಂಬೆ ?
ನೆಲದರಸರ್ವರ ಸಿರಿಗಳೊಂದುಗೂಡಿದೊಡೆ
ಶಿವಸಖ ಕುಬೇರಂ ಪುರಂದರಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟುಳ್ಳ
ಅಮರೆಯಿಂದಲಕವಯಣಂ ನಡೆವೊಲಾಯ್ತುಲಾ
ಮರುದಿಬ್ಬಣದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಜಾತ್ರೆ.

೬೪೦

ಪಟ್ಟಿಮಡಿ

ತೇರಾನೆ ರನ್ನ ಗಂಬಳಿ ಗೋವು ಕಾಲಾಳು
ಮುತ್ತು ಪವಳಂ ತೊತ್ತು ವೊದಲಪ್ಪ ತರತರಂ
ಸಿರಿಯ ಬಳುವಳಿವೊತ್ತು, ಜನಕನ್ಯಾಪನಂ ಮರಳಿ
ಎ.ಥಿಳಾ ಪುರಿಗೆ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟು, ದೊರೆವಟ್ಟಿಯಂ
ಪಿಡಿದು ಮಂಗಳವರೆಯ ನಾದಕ್ಕೆ ನಡೆನಡೆಯೆ
ನಿಡುವೊಸಗೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತೋರು ವೃತ್ತಾತ ತತಿ:

ಶಕುನಿ ಚೀರಿದುವು ದುಶ್ಯಕುನನುಂ ; ಜನಕೆ ಕಣ್
 ಕಂಪಿಸಿತು ; ಕುದುರೆ ಕೆನೆದುವು ರೋದಿಸಂದದಲಿ.
 ಬಿದರುತಿರೆ ದಶರಥಂ, ಬೀಸತೊಡಗಿತು ಗಾಳಿ
 ಬಿರುಸಾಗಿ. ಭೂಮಿಯದಿರಿತು. ಪಣ್ಣಿ ಡಿದ ಮರಂ
 ತಿರೆಗುರುಳಿದುವು ಲಕ್ಕಲೆಕ್ಕದಲಿ. ನುಂಗಿದುದು
 ಕೃಷ್ಣ ಜಲಧರರಾಹು ರವಿಯಂ. ಚತುರ್ದಿಕ್ಕುಗಳ್
 ಕಳ್ತಲೆಯ ಕಾಡಿಗೆಯ ಮೆತ್ತಿನಿಂಛಿಲ್ಲಾದುವಯ್.
 ರೋಷಭೀಷಣವಾಯ್ತು ಸಿಡಿಲುಮಿಂಚಿಟ್ಟಳಂ
 ಕರ್ಧೂಳಿ ಬೊಮ್ಮಮಂ ಪರ್ವಿ. ಮೈ ಮರೆಯುತಿರೆ
 ಸೇನೆ, ಸಂಮೋಹ ಭಸ್ಮವನೆರಚಿದರೆನಲ್ಕೆ,
 ಕಾಣಿಸಿತ್ತದ್ಭುತಂ ದಶರಥ ದೊರೆಯ ಕಣ್ಣೆ :
 ಕಾರ್ಗ ಕಾಯಂ ಮೂಡಿದಂತೆ ಮೂಡಿತು ಮುಂದೆ
 ಭೃಗುವಂಶಿ ಜಮದಗ್ನಿ ತನಯ ಭೈರವ ಮೂರ್ತಿ,
 ಕಂಡರ್ಗಿ ಒರ್ದುಕು ಕಳವಳಿಸೆ. ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಯೋಳ್
 ಮುಳುಗುತೆ ಹದಂಗೊಂಡ ಕಾಳಾಹಿಸಂಕುಲಂ
 ಜೋಲ್ವಂತೆ ಜೋಲ್ವುವು ಜಟಾಳಿ. ಭೀಷ್ಮ ತೆವೆತ್ತು
 ರಂಜಿಸಿತು ಹೆಗಲಿನೊಳ್ ಕಂಗೊಡಲಿ. ಕೈಗಳಲಿ
 ಮಿಂಚಿದುವು ವಿಷ್ಣು ಕೋದಂಡ ಬಾಣಾಳಿಗಳ್,
 ಕಣ್ಣಿ ರಿಯುವಂತೆ. ಬೆಚ್ಚಿರೆ ಸೈನ್ಯ ಸರ್ವಮುಂ,
 ಶ್ರೀರಾಮನೊರ್ವನೆಯೆ ತನ್ನೊ ಸಗದೇರಿಳಿದು
 ನಡೆದಂ ಶರತ್ಕಾಲ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆಯಂತೆವೋಲ್,
 ಕೊಡಲಿಗೊರವನ ಕಡುಪಿನೆಡೆಗೆ. ತವಿದುದೊ ಗಾಳಿ.
 ಪರಿದುದೊ ಮುಗಿಲ್ ಕೂಡೆ. ಪರಶುರಾಮನ ಮೊಗಕೆ
 ಮಲರಿದುದೊ ಮುಗುಳುನಗೆ ! ಬಾಲ್ಯದ ಸರಲ ಶಾಂತಿ
 ಸೌಂದರ್ಯಗಳ್ಗೆ ಸೋಲದರೊಳರೆ ಲೋಕದೊಳೆನಲ್
 ರಾಮಂಗೆ ತಾಂ ಮೆಚ್ಚುಗೊಟ್ಟನು ವಿಷ್ಣು ಚಾಪಮಂ
 ಜಮದಗ್ನಿ ಸೂನು, ಲೋಕಂ ನಿನ್ನಿಂದಮಾವಗಂ
 ನಿರ್ವಿಘ್ನ ಮಕ್ಕೊಂದು ಪರಸಿ. ಸುಡಲೆಂದು ಕಿಡಿ ತಾಂ

೬೫೦

೬೬೦

೬೭೦

ಬರಲೊಡಂ ಪಿಡಿಯಲದೆ ಮಾಣಿಕಮಾಗಿ ಬಡತನಂ
 ಪೋಪಂತೆ ಪೋದನಾ ಪರಶುರಾಮಂ. ದಶರಥಂ
 ಪಿರಿಯ ಮಗನಂ ತಬ್ಬಿ ಮೂಸಿದನು ಮಂಡೆಯಂ,
 ಬಗೆಯಲಂಪಿಂಗೆ ಕಣ್ ತೋಯ್ಪಿನಂ. ಒಸಗೆ ನಡೆದುದ್ವು.
 ಮುಂದೆ ಸಾಕೇತಪುರಕಾಗಿ. ಪನ್ನೀರಿರ್ಪಿನಿಂ
 ತಣ್ಣಸಂ ಬಂಡೆದಿದುರ್ ನಲ್ಗಂಪುವೆತ್ತಲರ
 ಹರಹಿಂದೆ ಮೇಣ್ ತೋರಣಪಸ್ಮರಿಂದೆ ಸಿಂಗರಂ
 ಬಡೆದಿರ್ದ ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ
 ಮಂದಿ, ಬದ್ದವಣದಿಂ ಮೇಣ್ ಸುಸ್ವರಸ್ವಾಗತದ
 ಸಂಗೀತದಿಂ, ವಧೂವರರನಿರೊಂಡುದಯ್,
 ಶಶಿಯುದಯಸಮಯಾಬ್ಧಿ ವಾಹಿನಿಯನಾಲಿಂಗಿಪೋಲ್.

೬೮೦

ಸಂಚಿಕೆ ೩

ಮಮತೆಯ ಸುಳಿ ಮಂಥರೆ

(ಪೆಣ್ಣೊಲಿದ ನಲ್ಲನಿರೆ, ಗಂಡೊಲಿದ ನಲ್ಲನಿರೆ,
ಸಿರಿಬಾಳ್ವೆ ಸಿಂಗಾರಸೊಗಕೆ ಹೊಯ್ಯಿಕ್ಕೆಯಿಹುದೆ ಪೇಳೆ
ಬದುಕಿನಲಿ?) ಲಲಿತೆ, ಓ ಮದನಮೋಹಿನಿ ರತಿಯೆ,
ನಿನ್ನಾದಿ ತಾರುಣ್ಯ ಕಾಲದಾರಂಭಮಂ
ಪೊಸಕೆಂದು ಪೊಸವೊಲೈವೇಟಂ ತಗುಳ್ಳಂದು
ನೀಂ ಮದನನಧರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಾ ಇಂಪೆ
ತಾನಾವಗಂ ಮರಳಿಮರಳಿ ಮಲರುತೆ ಚಿರಂ
ಸೊಗವೀವುದಲೈ ನವ ನಿಖಿಲ ದಂಪತಿಗಳ್ಳೆ ?
ತಿಂಗಳ್ಳೆ ತ್ರೇನೆಯಾಲಿವಂತೆ ಸೀತಾಕಾಂತೆ
ತೇಲಾಡಿದಳು ತನ್ನ ರಮಣನಾನಂದಕ್ಕೆ
ತನ್ನೆಲ್ಲಮಂ ನಲಿದು ಸೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ,
ತನ್ನ ತನವನೆ ಸೊನ್ನೆ ಮಾಡಿ. ತಾನೊಲಿದಂಗೆ
ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಂಗಿಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಾದರ್ಶಕ್ಕೆ ಪೇಳೆ
ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣಂ ಗೈವ ಸೊಗದಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೊಗಂ
ತಾನೊಳದೆ? ಪೋ ! ಸಗ್ಗ ಕೇಂ ಕೋಡುಂಟೆ ಬೇರೆ?
ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರೇಮದೊಳೆ ಕಂಡಳ್ ಜನಕಜಾತೆ
ಜೀವನದ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಮಂ, ಮೇಣಖಿಳ
ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲಾ ಮಹೋದ್ದೇಶಮಂ. ಬದಿದಲಾ
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಮಿನಿಯನ ಚೆಲ್ಲುವೆರಸದಿವಾ
ವಣ್ಣೆ ! ತನ್ನಿ ನಿಯನಾಸನ ಸರೋವರಜಲದಿ
ಮಲರುತಿಹವಲೈ ತಾವರೆ ನೇಸರುದಯದಲಿ ?
ಚಲಿಸುತಿಹವಲೈ ಮೀಂಗಳದೊ ತಾವರೆಯೆಸಳ
ನಡುವೆ ? ರ್ಪುಂಕರಿಸದೆಯೆ ತೇರೈ ಸುತಿಹವಲೈ

೧೦

೨೦

ಕರಿದುಂಬಿವಿಂಡು ? ತ್ರೈಭುವನ ಸೌಂದರ್ಯಕಾ
ಮುಖಮದೆ ಮುಕ್ತುರಮಲ್ಲೆ ?—ವೈದೇಹಿಯರಲಿಂತು
ರಘುರಾಮಚಂದ್ರನಿನಿಯಳ ಜೀವದೀವಿಗೆಗೆ
ತೈಲಮುಂ ಕಾಂತಿಯುಂ ತಾನಾಗಿ ರಸವಾಹದೊಳ್
ತೇಲುತಿರ್ದನು ತನ್ನ ತಾಯ್ ತಂದೆಯಗೊಂದು
ಬಾಳ್ ದೋಣಿಯಂತೆವೋಲ್. ತಿರೆಮಗಳ ಚೆಲುವಲರ
ಬಂದಿಡಿದ ಬಟ್ಟಲಂ ಪೀರ್ದನೆರ್ಡೆತುಟಿಯಿಂದೆ
ತಣಿವಿನಂ ತನ್ನಾತ್ಮತೃಷ್ಣೆ. ಕಣ್ಣೆ ವೆಯಿಡದೆ
ನೋಡಿದನು ಶೃಂಗಾರ ಸಾರ ಸಂಪೂರ್ಣೆಯಂ :
ದಂತ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧ ಕಾಂತಿಯ ತನುರುಚಿರ ಕಾಂತೆ
ಕಮ್ಮನೆಯ ಬಿಸಿಯ ನೀರಂ ಮಿಂದು ಕೆಂಪೇರ್ಪು,
ಬಾನ ಬಣ್ಣದ ತಿಳಿಯ ನೀಲಿಯ ದಳಿಂಬಮಂ
ನಿರಿಯುಟ್ಟು. ಪೊರವಾರ್ಗಲೆಲ್ಲೆಯಂ ದಾಂಟಿ ಮುಡಿ
ಸೋರ್ವಂತೆ ಕರ್ಪುಗುವ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಮಂ ಬಿರ್ಚಿ
ನೇಲಿದರಿ ಮೆರೆಯೆ, ನೋಡಿದನು ಕಣ್ಣೆ ವೆಯಿಡದೆ
ಸೌಂದರ್ಯಸುಖದಿಂ ಸಮಾಧಿ ದೊರೆಕೊಂಡನೋಲ್ !
ನಲಿಯುವನ್ ನೋಡಿ ಕಣ್ತುಂಬಿ. ದನಿಯಂ ಕೇಳು
ಸವಿಯುವನ್. ಪುಳಕಿಸುವನೆರ್ಡೆಮೆಯ್ನೆ ಸೋಂಕಿಂಗೆ
ಹರವಸತೆವೆತ್ತು. ಕಾಲೆ ಜ್ಜೆ ನೇವುರ ಬಳೆಯ
ಹೊನ್ನೊಡವುಗಳ ಕಿಂಕಣಿಗೆ, ಚಾತಕಂ ಮಳಿಗೆ
ಹಾರ್ವಂತೆ, ಹಾರಿದಪನಾಲಿಸಿ ಮರಳಿಮರಳಿ
ದನಿಯನಾಕರ್ಣಿಸಲ್ಪಾಟಿಸುತ್ತೆ. ಧರಣಿಜಿಯ
ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದವೋಲೆ ಸೀತೆಯಾ
ಸುಂದರ ಶರೀರಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದನಾ ರಾಮನೆನೆ
ದೇಹಾತ್ಮ ಭೇದಮಂ ಪೇಳ್ ಮಿಥ್ಯೆಗೊಳಿಸದೆ ರಸದ
ದೃಷ್ಟಿ. ಕಾಯಕೆ ಕಣ್ಣೆಳೆರಡಿರ್ಪ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ದ್ವೈತಮಿದುರ್ದು ಸೀತರಾಮರೊಳಗದ್ವೈತಿ
ತಾನಾಗಿ ! (ಕಣ್ಣೆಳೆರಡಾದರೇನೊಂದಲ್ಲೆ ಪೇಳ್

೩೦

೪೦

೫೦

ದೃಷ್ಟಿ ತಾಂ ? ಮೆಯ್ಯ ಕೆರಡಾದಡೇನೊಲಿದರ್ಗೆ
ಬಾಳ್ವೆಯೊಂದಲ್ತೆ ?)

ಸೀತಾರಾಮರಿರಲಿಂತು

ಸೊಗದ ಪಾಲ್ ಜೇನಿನೊಳ್ ತೇಲ್ವ ಬಾಳ್ ದೋಣಿಯಂ,
ಭೋಂಕನೆಯೆ ಮಂಥರೆಯ ಮಮತೆಯ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ವ
ರಸದೋಡಮಳ್ಳು ದಯ. ಸುಖನಾಕೆ ಮುಳುಗಲಾ
ನಾಕೆಯಂ ಮುಳುಗಿಸಿದ ಸುಳಿಯೆ ಸುಟ್ಟುರೆಯಾಗಿ
ತಿರನೆ ತಿರುಪಿ ಬಾನ್ಗೆ ಬೀಸಿದುದು ಸುಖಿಗಳಂ
ಜನಕಜಾ ರಘುಜಾತರಂ. ಕಡೆಯದೆಯೆ ಕೇಳ್ ಬೆಣ್ಣೆ
ಹೊಮ್ಮುವುದೆ ? ಮೂಡುತಿರು ವೆ ಮಹಾರತ್ನಗಳ್, ಪೇಳ್,
ಮಥಿಸದಿರೆ ಮಂಥರೆಯ ವಾಸುಕಿಮಹಾಮಮತೆ ತಾಂ
ಕೈಕೆ ಮನ್ನರದಿಂದಮಾ ತ್ರೇತಾ ಸಮುದ್ರಮಂ ?

೬೦

ಪೆಳರ್ದುದು ಅಯೋಧ್ಯೆ ವಿಸ್ಮಯ ಭಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ
ತಾನೊಂದಿರುಳ್ಳಿಲ್ ತುಂಬಿದಾಗಸದೊಳೊರ್ಮೊದಲೆ
ದೀಪ್ತಮಂ ದೀರ್ಘ ಲಾಂಗೂಲ ಕೇಶಾನ್ವಿತಮುಮಂ
ಕಂಡು ಮಹದುಲ್ಕಿಯಂ. ಕರ್ದಿಂಗಳಾಗಸದ
ಕರ್ಮಣಿಯ ಕುಟ್ಟಿಮದಿ ಕೆದರಿದ್ ಪೂಗಳಂ
ಗುಡಿಸಲೆಂದಿರುಳವೆಣ್ ಕೈಲಾಂತು ನಿಡುನೀಳ್
ಕೆಂಗಿಂಡದುರಿಯ ಸಮ್ಮಾಜನಿಯೊ, ಪೊಳ್ಳಿಯೆ
ಕಳ್ತಲೆಯ ದಾರಿನಡೆಯಲನಂತ ಯಾತ್ರಿಕಂ,
ಕಾಲಪುರುಷಂ, ಪಿಡಿದ ಪೊಂಜೊ ತಾಂ ಪೇಕೆಂಬಿನಂ
ನೆತ್ತರುರಿಗೂದಲಂ ಬೀಸಿ ರಂಜಿಸುತಿರ್ದ
ಭೀಷ್ಮ ಭೀಷಣ ಧೂಮಕೇತುಗೆ ಜನಂ ಬೆಚಿ
ನರಳ್ಳು ದಕಟಾ ಕೋಸಲಕೆ ಕೇಡವ್ವದೆಂದಳ್ಳಿ.
ಆ ಭಯಂಕರ ಗಗನಶಕುನಮಂ ನೋಡಿ, ದೊರೆ
ದಶರಥಂ ತನ್ನ ಕೊನೆಗದೆ ಬಾನ್ ಬರೆಪಮೆಂದು
ಬಗೆದು, ಪಿರಿಯಂಗೆ ರಾಮಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ
ಬೇಗದಿಂದಿರದೆ ತಾಂ ಪಾರಲೌಕಿಕದಡೆಗೆ

೭೦

ತನ್ಮಾತೃಮಂ ತಿರುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನಿ, ಸಚಿವರಂ
ಗುರುಗಳಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಕರೆದೊಂದನಿಂತುಟಾ
ತನ್ನಿಷ್ಟಮಂ :

೮೦

“ಕೋಸಲ ಹಿತ ಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತಕರೆ,
ಪೋದಿರುಳ್ ಬಾನಿನೊಳ್ ಬಿದಿ ಬರೆದುದೋದಿದನೆ,
ನಕ್ಷತ್ರಲೇಖನಿಯ ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿ ಲಿಖಿತಮಂ.
ಪ್ರಾಕೃತ ಘಟನೆಗಳ್ಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಕಾರಣದಂತೆ
ದೇವಕಾರಣಮಿರ್ಪದೆಂದು ಗುರು ಕಲಿಸಿದನ್
ನನಗೆ. ರವಿಕುಲನೃಪರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರಮಂ
ಪೆರತು ಮುಡುಹಿಂಗಿಟ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಟಿಸುತೆ
ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿವುದು ತಾಳ್ಮೆಯ ಮನಃಪ್ರೀತಿಯಿಂ :
ತನ್ನ ಮಗನಂ ತಾನೆ ಹೊಗಳಿದೊಡೆ ಒಲವರಂ
ಪಿತೃಗೆಂಬರ್. ಆದೊಡಂ ಗುಣಕೆ ಮಜ್ಜರವೇಕೆ?
ಶ್ರೀರಾಮನಾಹ್ಲಾದ ರೂಪಿ. ಔದಾರ್ಯ ನಿಧಿ.
ನಿರಸೂಯೆಯಿಂ ಸರ್ವರನುರಾಗ ಭಾಜನಂ.
ಕಲಿ. ಮತ್ಸರವಿದೂರನತ್ಯಂತ ಶಾಂತಿಖನಿ.
ಪ್ರಿಯಭಾಷಿ. ಹಿತಸಖಂ. ಮಿತಮಾರ್ಗಿ. ಧೀರವಶಿ.
ನಗುವೊಗದ ಸಂಯಮಿ. ಕೃತಜ್ಞತಾ ಮೂರ್ತಿ. ಮೇಣ್
ಜ್ಞಾನಿ. ಸಜ್ಜನಪ್ರೇಮಿ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ. ಪಂಡಿತಂ.
ಶ್ರುತಿವಿದಂ ; ಸುವಿಚಾರಿ ; ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಜಾಪ್ರೇಮಿ !
ಸುಸ್ಥಿರಂ ; ಸಂಬುದ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ !
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣ ರಣಪಂಡಿತಂ.
ನವನವೋನ್ಮೇಷಿತಂ ನಿತ್ಯ ಚಿರನೂತನಂ
ರಸದರ್ಶನಾಸ್ವಾದನಂ ಗೃಹ ಸಹಜ ಕವಿ.
ಶ್ರುತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾವ್ಯ ರಸಮುಷಿ ; ಯೋಗಿ. ಕೇಳಿಮಾ
ರಾಮನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನನ್ನೀ ಕಿರೀಟಮಂ
ಧರಿಸುವ ಸಮರ್ಥರಂ ಕಾಣೆನಾಂ. ಪಿರಿಯವನ
ಪೆಗಲೊಳೇ ಪೊಡವಿಯಂ ಪೊರೆಯಿಳುಹಿ, ತಪಮಿದುರ್

೯೦

೧೦೦

ಪೊರೆವೆನೆಮ್ಮಿ ಕುಲದ ಮರ್ಯಾದೆಯಂ." 1 ✓

ಕೇರಿತಾ

ನೆರವಿ, ಮಳೆಮೋಡಮಂ ಕಾಣುವ ನವಿಲ್ಗಳೋಲ್,
ವೇಸಿಸೆ ಸಭಾಸ್ಥಾನ ಮಂಟಪಂ. ಪೌರಂ
ಭಿನ್ನ ಮತಮಿಲ್ಲದೆಯೆ ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯೆತ್ತಿ
ಸರ್ವರೊಮ್ಮೆ ನದಿಂದೆ ಜಯಘೋಷಗೈದರಂ
ರಾಜನಭಿವಂದಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಗುರುಗಳಂ
ಕುರಿತೊರೆದನಣಿಗೆಯ್ಯಲಭಿಷೇಕದುತ್ತವಕೆ
ರವಿವಂಶ ರಾಜಾರ್ಹಮಾದಖಿಲ ಪರಿಕರಗಳಂ.

೧೧೦

ಪುಣ್ಯಪ್ರಸೂನಮಯ ಶುಕ್ಲದಾಮಂ ಬಿಡಿದು
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆತಂದುದಾ ಚೈತ್ರಮಾಸಂ !
ಪೊನ್, ಬೆಳ್ಳಿ, ಧನಧಾನ್ಯ, ಮುತ್ತುರತ್ನದ ರಾಸಿ,
ಬೆಳ್ಳನೆಯರಳದಂಡೆ, ಬೆಳ್ಳೊಡೆ, ಅರಳ್, ಜೇನ್,
ನೂತನ ದುಕ್ಕೂಲಗಳ್, ಸ್ಕಂದಸಂಗಳ್, ನಿಖಿಲ
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ್, ಕುದುರೆ ತೇರಾನೆ ಕಾಲಾಳ್,
ಹೊಂಗೆಂಬಿಸೆವ ಗೋವುಗೂಳಿಗಳ್, ಬಿಳಿಚವರಿ,
ಪುಲಿದೊಗಲ್, ಪಾಲ್, ಮೊಸರ್, ಗಂಗೆನೀರ್, ಕಡಲನೀರ್,
ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಮಂಗಳದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ್
ನಾನಾ ಸುಖದ ಶುಭದ ಸಂಪದದ ಸಂಬರಂ
ಸಮನಿಸಿತು ತುಂಬುವೋಲ್ ಕೋಸಲ ರಾಜಧಾನಿ.
ಮರುದಿನಂ, ಪೊಂಗದಿರ್ ಚವರಿಯಂ ಬೀಸಿ ರವಿ
ಮೂಡಣದ್ರಿಯನೇರಿ ಬರ್ಪನಿತರೊಳೆ, ನಗರಿ
ರಾಜಿಸಿತು ಹಸುರು ತೋರಣಗಳಿಂ, ಹೂಮಳೆಯ
ಚೆಲ್ವಿನಿಂ, ಕಂಪಿಡಿದ ತಣ್ಣೀರ್ಗಳಿಂ ನಾಂದ
ಕಮ್ಮನೆಯ ನೆಲಗಳಿಂ ಪಟ್ಟೋತ್ಸವಕೆ ಸವೆದ
ಬಿತ್ತರದ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಂ ತಾನೆಂಬವೋಲ್.

೧೨೦

೧೩೦

ನೆಯ್ದಾಳುತ್ತಿದೆ ಜಗವನೊಂದತಿ ವಿರಾಡ್ವನಂ,
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಂತ್ರದಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟೆಯುಂ

ಜೀವಿಗಳಿ ಚೈಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಾವಮಂ
ನೀಡಿ. ಮಂಥರೆ ಸೀತೆ ರಾಮ ರಾವಣರೊಬ್ಬರು
ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಿಯ ಹಸ್ತದಲಿ ?
ಮಥಿಸಿದುದು ದಶಶಿರನ ವಿಧಿ ಮಂಥರೆಯ ಮನದಿ
ತನ್ನ ತಂತ್ರದ ಕೃತಿಯನಾ ಇರುಳ್ ಕನಸಿದಲಿ : }
ಮುದುಕಿಯಾದಾ ಕೈಕೆ ಭರತನಂ ಕೈವಿಡಿದು
ಮರುಧರೆಯನಲೆಯುತಿರ್ದಳ್ ವಿಧವೆಯೋಲ್. ಕುಬ್ಜ
ಕಂದೊಡಂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ, ಮಗನೊಡನೆ ಕಿರರಾಣಿ
ಮುಂದು ಮುಂದೆಯ್ಪುತಿರೆ, ಬೈಗುಗಳ್ಳಲೆಯಿಳಿದು
ನುಂಗಿದತ್ತಿರ್ವರಂ. ತೊಳ ತೊಳಲಿ ನೀರಡಸಿ
ದೆಸದೆಸೆಗೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ನಿಡುವೊರಲಿ ಗೂನಿ ತಾಂ
ಕೆಡೆದಳಾ ಮರಳುಗಾವಲಿಯಿಳೆಗೆ, ರಾಮನಂ
ಕರೆಕರೆದು ನಿಡುಸರದೊಳಾಕ್ರಂದಿಸುತೆ ಕೂಗಿ.
ಕ್ರೂರ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಜೇಡನ ಪೀಡನೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ನಡುನಡುಗುತೊದ್ದಾಡಿದತ್ತು ಮಂಥರೆಯೊಡಲ್,
ಬಲೆಗೆ ಬಿಳ್ಳೊಂದು ಪುಳುವಂತೆ. ಹಾಸಗೆ ಕೆದರೆ
ಕುಳ್ಳಳ್ ಧಿಗಿಲ್ಲೆಂದು. ಬಡಿದುದು ಭಯಗ್ರಹಂ
ಮಂಥರೆಗೆ. ಕೇಡದೇನಂ ಸ್ವಪ್ನ ಮಾಡಿದುದೊ
ತನಗನುತೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರೆ, ಕಿವಿಗೆವಂದುದಯ್
ನಲವ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಸಂಭ್ರಮಂ.

೧೪೦

೧೫೦

ಸೋಜಿಗಕೆ

ಹೊರ ಹೊಂಟಳಾಲಯವನಾ ದಾಸಿ. ಬೆರಗೇರ್ಪು
ನಡೆದು ಬಂದಳು ರಾಜಬೀದಿಯಲಿ. ಬರಬರುತೆ
ನೋಡಿದಳು ನಗರಶೃಂಗಾರಮಂ, ನಲಿದುಲವ
ಪುರಜನೋತ್ಸಾಹಮಂ : ಇಲ್ಲಿ ಜಲಸೇಚನಂ,
ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರಂಗೋಲಿ, ಮೇಣಿಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುರದ
ಸಾರಣೆಯ ಕಂಪು. ನೋಡಲ್ಲಿ ಗುಡಿತೋರಣಂ.
ಅಲ್ಲಿ ಪೊಂಬಾವುಟಂ. ನಿಂತಿಹರು ಕಾಣಲ್ಲಿ

ದೀರ್ಘಾಸ್ತಿ ಕಟಿಬದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧ ಯೋಧರುಂ.
 ಬೆಣ್ಣೆಯಿಂದದ ಸುಣ್ಣಮಂ ಬಳಿದ ದೇಗುಲಂ
 ಕಾಣದೊ ಮನೋಹರಂ ತಲೆ ನಿಮಿದಿದೆ ಬಾನ್ !
 ಮತ್ತೆ, ನಡೆದಿವೆ ಕುದುರೆ ತೇರಾನೆ ಸಾಲೊಂಡು,
 ಪೊಂಗಲಸದೆಸಕದಿಂ ಮಿಂಚಿ. ಪರಿಯುತೆ ಮುಪ್ಪಿ
 ನೋಟದಿಂ ನೋಟಕ್ಕೆ ಬೆಸಗೊಂಡೊಡನಿಬರುಂ
 ವೈರೂಪ್ಯಮಂ ಕಂಡು, ಕಿನಿಸಿ, ಮುನಿದಕ್ಕಿ ಯಿಂ
 ಪಳಿದು ಮುನ್ ನಡೆಯೆ, ಮಂಥರೆ ಸಾರ್ಧಳೊಯ್ಯನೆಯೆ
 ಸಂಭ್ರಮಂ ತುಳುತುಳುಕಿದ್ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ.

೧೬೦

ಕಲಕಲ ನಿನಾದದಿಂ ತಾವರೆಯ ಪೂಗೊಳದ
 ಜಲಪಕ್ಷಿ ಕುಲದಂತುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚೆಲ್ಲೆಣ್ಣೆಗಳೆ
 ಕಣ್ಮಲರನರಳಿ ರಾಮನ ದಾದಿ ನಗುತ್ತಿರಲ್
 ಕೇಳಿಳ ಕಾಕೆಯನೊಸಗೆಯೇನೆಂದು. ತಿಳಿಯಲಾ
 ಕಹಿನನ್ನಿ, ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ನನ್ನಿ,
 ಹೃದಯವೊಡೆದಂತೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಮಂಥರೆ ಕೂಡೆ
 ನಡೆದೋಡಿದಳ್ ಕೈಕೆಯರಮನೆಗೆ. ಎದುತಿರೆ
 ಸೇದೆಯಿಂದುದ್ವೇಗದಿಂ ಚೀರಿದಳ್ :

೧೭೦

“ಓ ಕೈಕೆ,

ಮತಿಗೇಡಿ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ, ಇನ್ನು ಮೇನೀ ನಿದ್ದೆ
 ನಿನಗೆ ? ಮೇಲೇಳ್ ಎಳ್ : ಕೆಡೆದು ಬದ್ದಿದೆ ನಿನ್ನ
 ಸಿರಿಗುಡಿಯ ಗೋವುರಂ ! ಹೊಂಗನಸು ಹುಡಿಯಾಯ್ತು !
 ಬಯಲ ಸೇರುದು ಬಹುದಿನದ ಬಯಕೆ ! ಕಟ್ಟಿ ನೀಂ !
 ಕಟ್ಟಿ ನಾಂ ! ಹಾ ಭರತ ! ಭರತ ! ಹಾ ! ಎಲ್ಲಿಹಯ ?
 ಎಲ್ಲಿಹೆಯೊ ಇಂದು ? ಬಾ ಬೇಗಬಾ !” ಎಂದಳುತೆ,
 ಕಿರಿರಾಣಿ ಬಳಿಸಾರ್ವ ಮುನ್ನಮೆ, ಪೊಸನ್ನಿಲೆಡೆ
 ದೊವ್ವೆಂದು ಸೈಗೆಡೆದಳುರುಳಿದಳು, ಪೇಳ್ವುದೇಂ
 ಬಡಿಗೆ ಪೊಯ್ದಂತೆ ! ನೆಗಹಿದಳು ಮಾಂಡವಿಯತ್ತೆ
 ಭರತಧಾತ್ರಿಯನೊಡನೆ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಮಂ

೧೮೦

ಮಾಡಿದಳು. ಕಣ್ಣೆ ರೆಯುತ್ತೆಲ್ಲ ರುತೆ, ಕನಿಕರದ
ನೋಟಮಂ ಬೀರಿ ಮಂಥರೆ ತನ್ನ ರಾಣಿಯಂ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ !

ಹೇಳುವೆ,

ಏನಾದುದೆನೆ ಕೈಕೆ, ಭರತ ಭರತೆಂದೆಂದು
ಗದ್ದದಿಸಿ ನುಡಿಯಲಾರದೆ ಮುದುಕಿ ಕೆಮ್ಮನಿರೆ,
ಮಗನಿಗೇನಾದುದೋ ಅಳಿದಿಹನೋ ಉಳಿದಿಹನೋ
ಎಂಬುವಾಶಂಕೆಯಿಂ ಕುದಿಯುತ್ತಲೊಡಗಿದಳು
ದಶರಥನ ರಾಣಿ. ನುಡಿಯಂ ತೊಡಗಿದಳು ಗೂನಿ :

೧೯೦

“ ಬೇಸಗೆಯ ಹೊಳೆಯಾದುದಾ, ಕೈಕೆ, ನಿನ್ನ ಸಿರಿಯುಂ
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಂತೆ. ಬಂಡಸೀಂಟಿದ ಬಳಿಕಮಾ
ಬಂಡುಣಿಗೆ ಹೂವಿನ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ ? ಅಂತವೊಲ್
ದಶರಥಗೆ ನೀನಾದೆಯಾ. ಮಗಳೆ, ಪೇಳ್ವಿನಿದೊ
ದುವಾರ್ತೆಯಂ. ಕೇಳದಟು ನಿನಗಿಹುದೆ ? ಅಯ್ಯೋ,
ವಂಚಕರ ಸಂಚಿನಿಂದಮ್ಮ ಭರತಂಗೀ ನೆಲಂ
ಪಳುವಾಯ್ತು ? ನಾವಿರ್ವರಿದುರ್ಮಮೇಂ ? ಪೇಳು, ಮುಗ್ಗೆ !
ಸನ್ನಿಹಿತವಾದೀ ವಿಪತ್ತನರಿತುಂ ಬಂದೆ ^{ಮುಖಾಂತರವೆಂದೆ}
ಕುಳಿತಿಹರೆ, ಮೃತಿಯಿರ್ಪ ಮಂದಿ ? ನಿನಗರಿಯದೆಯೆ
ಮಸೆದಿಹರು ನಿನ್ನ ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ವು ಕತ್ತಿಯಂ !
ನಿನ್ನ ದುಃಖವೆ ದುಃಖಮೆನಗೆ ; ಸುಖಮೆಯೆ ಸುಖಂ ;
ಪೆರತಿಹುದೆ ಪೇಳಕ್ಕ ? ದಶರಥಪ್ರೇಮಮಂ
ಭಾಗ್ಯಕಣೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದ ನೀನಲ್ಪಮತಿ !
ಕ್ರೌರ್ಯದಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೀರ್ದದಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಂ.
ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವರೇಣ್ಯನಾ ದಶರಥಂ ? ಸವಿನುಡಿಯ
ಕಳ್ಳೀಂಟಿ ಮರುಳ್ವೋದೆಯಮ್ಮ ನೀನಾತಂಗೆ :
ದಿಟದೊಲೈ ಕೌಸಲ್ಯೆಗಾಯ್ತು ; ಹುಸಿ ನಿನಗಾಯ್ತು.
ಭರತನನುಪಾಯದಿಂ ನಿನ್ನ ತೌರಿಂಗಟ್ಟೆ, ಕೇಳು,
ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವನಂತೆ ನಾಳೆ ರಾಮಂಗೆ ! ಹಾ,

೨೦೦

೨೧೦

ತೊಡೆಯಮೇಲಿಟ್ಟವನನ್ನೆ ಗಂ ಪಾಲಿಸಿದೆ :
 ಪಾಲ್ಗಿ ಪಾಲೆರೆದೆ ! ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆದು ಮುಡಿಪದಿರೆ,
 ಹಗಿಹಾವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕೊಲ್ಪುದೆ ದಿಟಂ, ದಿಟಂ !
 ಕಿರಿಯೆ, ಕೇಳ್, ನೀನಿನ್ನು ಮರಿಯೆ. ”

ಮೊಗಮಲದರ್ಪದಯ

ಕೃಕೆಗದನಾಲಿಸುತೆ, ಶಶಿಗೆ ನೈದಿಲೆಯವೋಲ್.
 ಕೊರಳ ಸರವಂ ತೆಗೆದು ಮಂಥರೆಗೆ ನೀಡಿ ನುಡಿಗಳ್
 “ ನಿನಗದೊ ಕೊಡುಗೆ, ಶುಭದ ವಾರ್ತೆಯಂ ತಂದುದಕೆ.
 ರಾಮನೇಂ ? ಭರತನೇಂ ? ಮಕ್ಕಳಿವರುಮೆನ್ನ ವರ್ ! ”
 ನೀಡಿದಾ ಹಾರಮಂ ಪಿಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ನೆಲಕೆ,
 ರಾಣಿಯಂ ನುಡಿಯಲೀಯದೆ ಮುಂದೆ, ಸಂತಪ್ತೆ
 ಕುಬ್ಜೆ ಮಂಥರೆಯಿಂತು :

೨೨೦

“ ಸಾಕು, ನಿಲ್ಲಿಸು, ಮೂರ್ಖ ;

ಲೇಸಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಮತಿ ! ಬಹುಕಾಲಮರಮನೆಯ
 ಸುಖಸೋಮಪಾನಮಂ ಗೈದು ಪಲ್ಲಟವಾಯ್ತೆ
 ಸದ್ಬುದ್ಧಿ ? ಪೆತ್ತ ಮಗುವನೆ ತಿಂಬ ರಕ್ಕಸಿಯ
 ಪಾಂಗಿನಿಂದಾಡುತಿದೆ : ನಿನ್ನ ಕಂದಗೆ ನೀನೆ
 ಮಿಳ್ಳು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕಂ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯೇ ?
 ವೈರಿ ಬೇರುಂಟೆ ಲೋಕದಿ ಸವತಿಮಗನಿಗಿಂ ?
 ಕೌಸಲ್ಯೆಗೇಂ ಕಿರಿಯೆ ನೀಂ ? ಧೀರ ಭರತನೇಂ
 ಕೊರತೆ ರಾಮಂಗೆ ? ಜನ್ಮಕ್ರಮದಿ ನೋಳ್ವೊಡಂ ?
 ಪೇಳ್ವನಾಂ, ಕೇಳ್ ಮುಗ್ಧ. ಪಡೆವ ಬೇನೆಯೊಳಿರೆ.
 ನೀನರಿಯೆ ! ನಾಲ್ವರೊಳ್ ಭರತನೆಯೆ ದಿಟದಿಂದೆಯಂ
 ಜ್ಯೇಷ್ಠನ್ ! ಅಚ್ಚರಿಯೇಕೆ ? ಬಲ್ಲೆ ನಾನೆಲ್ಲ ಮಂ.
 ದೊರೆ ಮಂತ್ರಿ ಕುಲಪುರೋಹಿತರೊಲವರದಿ
 ಪಿರಿಯನಾದನ್ ಕೌಸಲೆಯ ಮಗಂ. ನಿನಗಾಯ್ತು
 ಸೊನ್ನೆ ಬಳುವಳಿ. ತೊಳ್ಳು ನೀನಪ್ಪೆಯಿನ್ ಮುಂದೆ
 ರಾಮನಾಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕೌಸಲೆಯ ಕಾಲೆ ಸೆಯ

೨೨೦

ಧೂಳಿಯೋಲ್. ಮರೆತೆಯೇಂ ನೀನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದು
ನೊದಲಂದು ಕರುಬಿ ಕೌಸಲೆಯಿತ್ತು ಕಾಟಮಂ ?
ತನ್ನವೋಲನಿಬರುಂ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು
ನಂಬಿ ನೀಂ ಕೆಡುವೆ. ಬೇಗಮೆಳ್ಳ ರದಿರಲ್, ದಿಟಂ,
ಹುಡಿಸೇರಿ ಹಾಳಾಗಿ ಗತಿಗೆಡುವೆಯ್. ಗಾಂಪೆ,
ಕೊರಗದಿರ್ ಸಂಚು ಮಿಂಚಿದ ಮೇಲೆ !” ಎಸುತಾಕೆ
ತನ್ನ ಕನಸಂ ಪೇಳ್ಳಳುರಿಗೆ ನಯ್ ಪೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್.

೨೪೦

ಕೇಳುತ್ತೆ ಕೆಲವೊಳ್ಳು ಮಾನಮಿರ್ದಳ್ ಕೈಕೆ,
ಕೆನ್ನೆ ಗೈಯಾಗಿ, ಕಂಬನಿಯ ಕಣ್ಣುಚ್ಚದೆಯೆ,
ಹಾಲ್ಗಲ್ಲ ಗೋಡೆಯನೆ ನೋಡಿ. ಮೂಡಿತು ಮನಕೆ
ಮಾವನ ಮನೆಯ ದೂರದೊಳಿರ್ದ ತನುಬನ ಮೂರ್ತಿ,
ನೆನೆದು ಮೆಲುಕಾಡಿದಳ್, ನೆರಕೆ ಗರಗಸವಾಗಿ,
ಮಂಥರೆಯ ಮಾತೆಲ್ಲಮಂ. ಹೃದಯಮುರಿದಂತಾಯ್.

೨೪೦

ದುಃಖಮಿರ್ದಡಿ ಸಿದುದು. ಕೊರಳು ಗದ್ದದವಾಗಿ
ನುಡಿದೋರಲಾರದಿರೆ, ಮತ್ತೆ ಪೇಳ್ವಳ್ ಕುಬ್ಜಿ :—

“ ಶತ್ರುಘ್ನ ನಿಲ್ಲಿದೊಡಾತನುಂ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ
ವಿಘ್ನವೊಡ್ಡು ವನೆಂದು ಭರತನೊಡವೆರಸಟ್ಟಿ
ಕಳೆದರಮ್ಮಾ, ಕೈಕೆ. ಮುಳ್ಬಳ್ಳಿ ಪೆರ್ಮರಕೆ
ಪೆಣೆದದಂ ಕಡಿಯಲೆಡೆಗೊಡದಂತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ರಕ್ಕೆ ತಾನಲೆ ಕೌಸಲೆಯವಂಗಿ. ಭರತನಂ
ರಾಮಂಗೆ ತೊಳ್ಳುಗಿಂನದೆ ಪಳುವಕಾದೊಡಂ
ಕಳುಹು ; ದಯೆದೋರು. ನಾನವನೊಡನೆ ಪೋದಪೆನಾ
ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆಯ್ಯೆ. ಭಿಕ್ಷೆ ಯಿದೆನಗೆ ನಿನ್ನಿಂದೆ !”

ಎಸುತ್ತಿದ್ದು ಹೋಡಕಂ ತೆಗೆದವಿದಳ್ ಕೈಕೆ,
ಮುಳುಗುವಾತಂ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೊಸಳೆಯಂ
ತಬ್ಬುವೋಲಂತೆ. “ ಬರಿ ಆಳುವಿನಿಂದೇನಹುದು ?

೨೫೦

ಮೇಲೇಳೇಳು. ಕಾರ್ಯಸಾಹಸಿಯಾಗು ! ವೀರಸತಿ,
ನೀಂ ಮರೆತೆಯಾದರಿದೊ ನೆನವೀವೆನಾಂ. ನೆನೆ, ಮಗಳೆ,

ನೀನಂದು ನನಗೊರೆದ ಗೋಪ್ಯಮಂ, ದಶರಥಂ
ನಿನ್ನ ಚೆಲ್ವಿಂಗೋತು ಸೊಬಗಿಗಡಿಯಾಳಾಗಿ
ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲ್ ನಿನಗಿತ್ತು ಭಾಷೆಯಂ.”

೨೭೦

ಐಸಿರಿಯನೆಲ್ಲಮಂ ದುರ್ವ್ಯಸನದೊಳ್ ಕಳೆದು
ಕಡು ದರಿದ್ರತೆವೆತ್ತು, ತೊಳಲಿ ಬಿಕ್ಕೆಯ ಬೇಡಿ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲಿ ಹಸಿವಿಂದೆ ನಿದ್ರಿಸಗೆ
ಬೀಳ್ವುದು ಕನಸು. ಕನಸಿನಲಿ ಯಕ್ಷ ಸೈತಂದು
ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡೊಯ್ಯು ತೊಂದೆಡೆಗಲ್ಲಿ
ತೋರ್ದಪನ್ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ತಂಬಿ ತುಳುಕಿತನಲ್ವೆ
ತಳತಳಸ ಹೊಳೆವ ಹೊನ್ನಿನ ಹಳದಿರಾಸಿಯಂ.
ಸಂತೋಷಕೆಚ್ಚುತ್ತು ನಡೆವನಾ ಎಡೆಗಾಗಿ
ಹುಡುಕಿ ನಿಧಿಯಂ. ಹುಡುಕುತ್ತಿರೆ ಕಣ್ಣೆ ಬೀಳ್ವುದೊ
ವಾಸ್ತವಂ ಸ್ವರ್ಣ ನಿಧಿರಾಶಿ! ಆ ಬಡವನೊಲ್
ಹಿಗ್ಗಿದಳ್ ಕೈಕೆ. ಗೂನಿಯ ವಕ್ರಗಾತ್ರವಂ
ತಬ್ಬಿದಳ್! “ಕಂಗೆಟ್ಟಿನಗೆ ದಾರಿ ತೋರ್ದೆಯಾ,
ಓ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ದೇವತೆ; ಮರಳಿ ಹಡೆದೆಯಾ,
ನೀನೆನ್ನ ತಾಯಿ! ನೀಂ ತೊರೆಯಲಿನ್ನಾರೆ ಗತಿ
ಪರದೇಸಿಯೆನಗೆ? ಕಣ್ಣೆ ದುರ್ಮಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಕುರುಡಿಯಾಗಿದೆನಾ. ನೋಡಿತ್ತನೋಡೆನ್ನ ನಃ ✓
ಇಂದೆನಿತು ಚಾರುರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ತೋರುತಿಹೆ
ನೀನೆನಗೆ. ಲೋಕದೊಳ್ ಹೊರಮೆಯ್ಯನೀಕ್ಷಿಸುತಿ
ಸೊಬಗನಾರ್ಯವರ ಬರಿಯ ಬೆಪ್ಪುಗಳಲ್ಲೆ?
ನಿಜಮುಪ್ಪ ಸೌಂದರ್ಯವಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರ್ದದೆನೆ
ನಿನಗಿನೇಂ ಸುಂದರಿಯರೊಳರೆ? ಗೂನಿದರೇಂ?
ಚಂದನದ ಕೊರಡು ಮುರುಟಿರ್ದರೇನೂನಾಯ್ತೆ
ಗಂಧಕ್ಕೆ?” ಎನುತ್ತಾ ಕುರೂಪತಾ ಮುದ್ರೆಯಂ
ಮುದ್ದಾಡಿದಳೊ ಕೈಕೆ, ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿ,
ಫಣಿವೇಣಿ, ಸುತ್ತೋಣಿ, ದಶರಥೇಂದ್ರನ ರಾಣಿ!

೨೮೦

೨೯೦

ಕಚ್ಚಿ ತೆನೆ ಮೀನು ಗಾಳದ ನೇಣನೊಂದಿನಿತು {
ಸಡಿಲ ಬಿಡುವವನಂತೆ, ಮತ್ತೆ ನುಡಿದಳು ಕುಬ್ಜೆ, }
ಮುದ್ದಿನ ಬಿಸಿಲ್ ಬೀರಿ, ಕೇಕಯ ಕುಲಾಬಿನಿಗೆ :
“ನಿಚ್ಚ ಯಿಸುವಾ ಮುನ್ನ ಮಿನ್ನೊರೈ, ಮೇಣೊರೈ,
ಮತ್ತಮಾಲೋಚಿಸಾ, ಚಂದ್ರಸುಂದರ ವದನೆ,
ದುಡುಕದಿರ್. ತಲೆಗೆಟ್ಟ ಗೂನಿಯೆನ್ನಯ ನುಡಿಗೆ
ಬಿಟ್ಟು ತರುವಾಯದೊಳ್ ದೂರದಿರ್. ಮಮತೆಯಿಂ,
ನಿನ್ನ ಭರತನ ಮೇಲಣಕ್ಕುರೆಯ ಮಮತೆಯಿಂ,
ರಾಮ ವಿದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ಪ, ರಾಮಂ ಬಾಳ್ಗೆ !
ಪೇಳೆನ್ನಿತೆಲ್ಲಮಂ ನಿನಗೆ.—ರಾಮಂ ಬಾಳ್ಗೆ !
ಕೇಳನಿತೆ ಬಯಕೆಯಾದೊಡಮೆನಗೆ, ರಾಮನಂ
ಕೋಸಲದೊಳಿರಲೀಯುವೊಡೆ ಲಭಿಸದೀ ನೆಲಂ
ಭರತಂಗೆ. ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮಂ ಸುಲಿದು ನೀಂ
ದಶರಥನ ಕೈಯಿಂದೆ ಭರತಂಗೆ ಕೊಟ್ಟೊಡಂ
ರಾಮ ಪಕ್ಕಂ ತಪ್ಪದೊಳಸಂಚುಗಳನಗೆದು
ಕೆಡಹುವುದು ಸತ್ತ್ವನಿಧಿ ಬಾಲರ್ಷಿ ಭರತನಂ
ಕೂಪಕ್ಕೆ. ನಿನ್ನಾ ಕುಮಾರಂಗೆ ನೆಲದ ಸಿರಿಯುಂ
ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಕೌಸಲೆಯ ಕುವರ ರಾಮಂಗೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಂಬರಂ ವಿಪಿನಯಾತ್ರೆಯುಂ
ಜೋಡಿಗೊಳ್ಳುವ ತೆರದಿನೆಸಗವೇಳ್ಕುಂ. ಆಲಿಸದೊ
ವಾಡ್ಯ ಮಂಗಳ ರವಂ !”

೩೦೦

೩೧೦

ಸಡಿಲಿಸಲ್ ಗಾಳನೇಣಂ,
ಕೊಂಡಿಯೊಳಗಣ ದೀವದಾಹಾರಮಂ ಬಿಡದೆ ^{ಈಚೆ}
ನುಂಗಿ, ಸೆಳೆಸೆಳೆದೆಳೆವ ವಿನಾಂತೆವೋಲ್ ರಾಣಿ
ಮಂಥರೆಯನಪ್ಪಿದಳು :

“ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯನ್ನೆಗಂ
ತಿಳಿಯದಾಂ ಮೂರ್ಖಯೆ ದಿಟಂ. ಕೆಳದಿ, ಪೇಳಿನಗೆ
ಕೈಕೊಳ್ಳ ಮುಂಬಟ್ಟಿಯಂ.”

೩೨೦

“ಮರುಳೆ, ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ

ಗಿಲ್ಲ ನಂಗಜನಖಿಲ ಲೋಕಮಂ. ಕೋಸಲಂ
ತನಗೊಂದು ತೃಣಮಲ್ತೆ ? ಏಳು, ನಡೆ, ತಳ್ಳದಿರ್ !
ತೊರೆಯಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಸಂಕವನಿಕ್ಕಲೇನಹುದು ?
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಸೇರ್ಪು, ನೆರವೇರುವನ್ನೆ ಗಂ
ನಿನ್ನ ರಕೆ, ಹೊರ ಬಾರದಿರ್ !”

ಪೋದಳತ್ತಲ್ ಕುಬ್ಜೆ.

ದೀಕ್ಷೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು ಹಠಮೂರ್ತಿಯಾಗೀಕೆ
ಪೊಕ್ಕಳಾ ಕೋಪಗೃಹಮಂ. ಮೆಯ್ಯೊಡವೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು
ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚದರಿ ಸೂಸಿ, ಮುಡಿಯಂ ಕೆದರಿ
ಬೀಸಿ, ದಿಂಡುರುಳಿದಳಾ ದಶರಥಪ್ರಿಯ ರಾಜ್ಞೆ,
ಸಿದ್ಧಿ ಗಾಗತಿ ಕಠೋರದ ಸಾಧನೆಗೆ ನಿಲ್ಲ
ಕರ್ಮ ರಜೋಗುಣದ ಹಠಯೋಗಿಯೋಲಂತೆ.

೩೩೦

ತನಯಂಗೆ ಹಿತವೊರೆದು ಕಳುಹಿದ ಅನಂತರಂ
ಕೈಕೆಯಂ ಮದುವೆಯಪ್ಪಂದು ಗೋಪ್ಯದೊಳೆರೆದ
ನುಡಿಯ ಕೊಡುಗೆಯ ನೆನಹಿನಾಶಂಕೆಯೊಳಗಾಳ್ಳು
ರವಿಕುಲ ನರೇಂದ್ರಚಂದ್ರಂ, ತನ್ನ ಕಿರುವೆಂಡಿತಿಯ
ಮನಮನೆಂತಾದೊಡಂ ತನ್ನ ಸೆಗೀಳೆಟ್ಟೆ
ತರಿಸಂದು ಹೊರಟನವಳೆಡೆಗೆ, ಮೀನಾಕ್ಷಿಯಂ
ಶೃಂಗಾರ ಜಾಲದೊಳಾ ಪಿಡಿದ ಬುದ್ಧಿಯ ರಸದ
ಹರಿಗೋಲಿನೊಳಾ ತೇಲಿ. ಕೈಕೆಯಂತೆಪ್ಪರಂ
ಸಾರೆ ಬರೆವರೆ ದೊರೆಯ ಬಗೆ ನಲಿದುದಿಂಪಿಂಗೆ
ನೆನೆದು ರತಿಸದೃಶ ರೂಪಸಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ.
ಮತ್ತೆ ಸುರದೇಹದಾ ಸುರೆಯ ಸಮ್ಮೋಹಶಿಖಿ
ಕಂಕುಪೋಲ್ ಮನ್ಮಥಂ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆ ವೀಸಿದನೆನಲ್
ರಾಣಿಯಂತೆಪ್ಪರವ ಸುತ್ತಿ ನಳನಳಿಸಿದ
ನಂದನದಿ ಗಿಳಿ ನವಿಲ್ ಕೊಂಚೆ ಕೋಗಿಲೆಯಂಚೆಗಳ
ನಾನಾ ಶಕುಂತಂಗಳೇಕ ಕಾಲದೊಳುಲಿಯ

೩೪೦

ತೊಡಗಿದುವು. ಭೋಗರಾಗದ ಕುಡಿಯೆ ಪರಿವಂತೆ
ತಳಿರಲರ್ ಗೆದರಿ ಕುಣಿದುವು ವೃಕ್ಷಗಳ್ ಮೇಣ್ ವಲ್ಲಿ.

೩೫೦

ವೇಣು ವೀಣೆಗಳಿಂಪುದನಿ ಕರ್ಣಕಮೃತಮಂ
ಸೂಸುತಿರೆ, ಚೆಲ್ವು ಚೆಂಗಲ್ಪಾಯ್ತು ನರಪತಿಯ
ಮತಿಗೆ. ರತಿಯಿಚ್ಛೆಯಿಂ ರತಿಯೆಡೆಗೆ ನಡೆಗೊಳ್ವ
ಮೀನಕೇತನನಂತೆ ಕಾಮಚೇತನನಾಗಿ

ನಡೆದನು ನರಾಧಿಪಂ ದಯಿತೆಯ ಸಜ್ಜೆ ವನೆಗೆ.
ರತ್ನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಪತ್ನಿಯಂ, ಲಲಿತೆಯಂ,
ಕಾಣದಾ ಲುಲಿತೇಂದ್ರಿಯಂ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ ಸುಗಿದು

ಸೆಡೆತನುಮ್ಮಳದಿಂದೆ, ಬಾಳನೆಲ್ಲಂ ತೇಯ್ತು
ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಸುಯ್ಯಾನಮಂ ಗೆಯ್ದ
ತನ್ನ ಹೇಳಿಗೆಯ ಹೊನ್ ಕಳುವಾದುದಂ ಕಂಡ
ಕಡು ಕೃಪಣನಂತೆ. ಕಾದ್ರಲೈಯಾತುರದಿಂದೆ ^{ಶ್ರೀಯುಕ್ತಿ}

೩೬೦

ಕೇಳಿದನ್ ಪಡಿಹಾರಿಯಂ 'ಪೇಳ್ ದೇವಿಯೆಲ್ಲಿದಳ್ ?'

ನಡುನಡುಗಿ ಹಿಂಜರಿದು ನೆಲವ ನೋಡುತ್ತವನ್
ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತೆಂದನ್ ಕಶೋರಮಂ. ನೀಸಮಂ
ಕಿವಿಗೆ ಕರಗಿಸಿ ಹೊಯ್ದ ತೆರನಾಯ್ತು. ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ,

ಸುಯ್ಯ, ಪರವಶತೆವೆತ್ತೆಂದದಿಂ ತತ್ತರಿಸಿ,
ಕೋಪ ಗೃಹಮಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ನವಿರ್ ನರೆತರಸು, ^{ತಲೆಕೊಡು ಮುಖವಿಡು}
ಕನಸಿನೊಳ್ ಕಂಡ ಪುಲಿಯಾರ್ಭಟೆಯನೆಳ್ಳ ತುಮ್
ಆಲಿಪನವೋಲ್.

ಕೆದರಿದಾಭರಣಗಳೆ ತಾರೆಗಳೊ,

ಕರ್ಪು ನೀರೆಯೆ ಗಗನ ನೀಲಿಮೆಯೊ, ಚೆಲ್ಲಿದಾ
ಚಿಕ್ಕುರ ರಾಶಿಯೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೊತ್ತಮೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ಗ್ರಹಣರಾತ್ರಿಯ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ ಭಾರ್ಯೆ ಬಿಳ್ಳಿರೆ ನೆಲದಿ,
ಮ್ಲಾನಮುಖಚಂದ್ರಂ ನರೇಂದ್ರನವಳೆಡೆಗೋಡಿದನ್ ;

೩೭೦

ವ್ಯಾಧ ವಿಷದಿಗ್ಗ ಬಾಣಕ್ಕುರುಳಿ ಬೀಳಲೈ
ಪೆಣ್ಣಾನೆ ತಾಂ ಗಂಡಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಿಂದದನಪ್ಪಿ

కూర్మ గుహచారముం గృహవోల్, ఆకేయం
తొలగ్గళిందమదప్పి, ముండాడి, ముద్ది సుతే,
జీన్ను డిగరేదనింతు :

“కల్యాణజీతసియే, పేళ్, ప్రిమపక్షియ హేమపంజరమే, ఆకలిదేన్ ?
మునిసే నన్నోళ్, జీవితేత్వరియే ? హేమాంగినియే,
హుడి హత్తి హోరళుతిపిన్ నిన్న నవలొకిసిన్
లొలొచనంగళ్ సీయుతివే. జీయుతిదే హృదయం
సిడిల్ పొయ్ బాళివోల్. సహిసలారేన్, కాస్త,
కమనియే సౌఖ్యవిశ్రాంతే. నిందిసిదరార ?
పరిభవకే గురియాయ్ నిన్న మానం ? రుజిగే
తేరవనిత్తుదే నిన్న తనునందనం ? కేలీయే ?
కేల్లిపేన్ ! తవ్వవేళ్ళమే కేలీయనంతేగేయ్స్ !
నాయమనన్యాయ ధర్మాధర్మ మోందుమం, కేళ్, పరిగణిసదేయే నడవే నిన్న స్వమం, దేవి,
బగియనుసిరేనగి. మంగళే, కేళ్ళుదిల్ ప్రిజీయం :
పరాణమం పణవొడ్డిదేన్. నిన్నభిష్టకే సిద్ధి
నిర్విఘ్నమిన్. ఏళ్ ! కేళ్ !”

౩౮౦

౩౯౦

మనసిజన మల్లరళిగినేరిందే మేయ్ రేతు
కామంగి సిల్కి రామన తొరేవనెంబంతే,
తన్న బట్టిగే బర్ఫదం కాణుతా కృకే
తుదియ బేరళిందే కణ్ణిని మిడిదు నుడిదళయ్.
తేరేద బింబాధరమే నృపమతియ గజగతిగి
సతియగేవ బావిగప్పిన కావిమణ్ణాగి :
“రుజీయల్తు, జీవేళ. ఏకేనగి, నీనేయిరే,
బీరే ఐసిరి, నృపతి ? నిందేయపమానదిం
బిందిల్ల బగి. నాలగియ జాణ్మిగిన్నాసే

౪౦౦

ತೀರದಯ್ಯ. ಮನವನೊರೆಯೆನೆ ನಿನಗೆ, ಮನದನ್ನ,
ಕೋರ್ದುದು ಕೊಡುವೆನೆಂದಾಣೆಯಿಟ್ಟಾಡಿದೊಡೆ,
ಚುಂಬನದ ಚತುರ್ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿ ? ”

“ ಪೀಡಿತೆಯೇಕೆ ?

ನಿನಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಪ್ರಿಯರೆ, ಪೇಳ್, ನನಗೆ ಮೂಜಗದಿ ?

ಪ್ರಾಣಮಂ ಪತ್ತುವಿಟ್ಟಾದೊಡಂ ನಿನ್ನಿ ಸ್ವಮಂ

ಸಲಿಪೆನೆಂದಾಣೆಯಿಟ್ಟಾಡಿದೆನ್. ಮತ್ತಿದೇನ್ ?

ವುರುಷರೊಳ್ ರಾಮನೆನಗಿಂತಂತೆ ಪೆಣ್ಣೊಳ್

ನೀನಲ್ಲಿ, ಕುಸುಮಕೋಮಲೆ, ಪ್ರಿಯತಮಂ ! ಮುದ್ದು

ಮಗುವೆನ್ನ ರಘುರಾಮನಾಣೆ, ಪೇಳ್ ಬಯಕೆಯಂ ;

ನಿನ್ನಾಶೆ ಸೇರ್ದುದೆಂದರಿ ಕಲ್ಪತರುಮೂಲಮಂ !

೪೧೦

ದ್ವೀಪಕರಗದ ಹಕ್ಕಿ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಬಿಳು ದಂ

ಕಾಣ್ಣ ಬಿಂದುದನವೊಲ್ ಲತಾಂಗಿ ಉಲ್ಲಸಗೊಳುತೆ

ಕಾಳಕೂಟವ ಕರೆದಳಾ ದಶರಥಾಸುಪಿಗೆ :

“ ಧನ್ಯೆ ದಲ್, ಪ್ರಾಣೇಶ, ನಾನಿಂದು ! ಕೇಳ್ವು ನಿನ್ನೀ

ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರ ವಚನಮಂ ನಲಿಯುತಿಹರಾ

ನಿರ್ಜರಾ, ವೋದ ಸಗ್ಗಂ ಮರಳಿ ಕೈಸಾರ್ದವೋಲ್ !

ಮುನ್ನಂದು ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದಂ ಪ್ರಣಯಪ್ರಬಂಧಮಂ

ನೆನವೀವೆಂದು. ನನಗಾ ವಧದ್ವಯಂಗಳಂ

ನೀಡವೇಳ್ವುಂ ; ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕೆ ಗೆಯ್ದು

ಸನ್ನಾಹದಿಂದೆ ಭರತಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಳಿಟ್ಟು,

ರಾಜ್ಯಮಿದು ನಿಷ್ಕುಂಟಕಿತಮಾಗಲೋಸುಗಂ

ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾತನಂ ಕಳುಹು ವಿಸ್ತಾರಾಂತರಕೆ,

ಪದಿನಾಲ್ಕೆ ಬರಿಸಂಬರಂ ! ನಾರುಜೆಯನುಟ್ಟು,

ಕೃಷ್ಣಮೃಗ ಚರ್ಮಮಂ ಧರಿಸಿ, ಬಟಿಗಳನಾಂತು,

ಬಾಳೆ ಗೂರಾರಣ್ಯದೊಳ್ ! ”

೪೨೦

ಮದನ ಸದನವೆನೆ

ಮುಂತೆ ವೋಹವನೆರಚುತಿರ್ದವಳ ವದನಮಂ

ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿರೆ, ಮಂದೈಸಿದುದು ದಿಟ್ಟ
 ನೃಪಗೆ. ಕಡಡಿತ್ತು ಮನಂ. ಪಲ್ಲಟಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧಿ.
 ಬಿಟ್ಟನವನವನವನಿಗ್ಗತ್ತನಿವೊಯ್ದಿ ಗುರುಳ್ಳ ^{ದ್ವಿಶೋಧಿಸು}
 ಮರನಂತೆ. ಸತಿಯ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಕೆ ಮತ್ತೆ
 ಚೇತರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣಂ ತಾನೆ ನಂಬದೆಯೆ,
 ಬೆಳ್ಳಮದ್ದಂ ತೆವೋಲ್ ಬಾಯ್ದೆ ರೆದ ಬೆರಗಿಂದೆ
 ತನ್ನೆ ದುರೂಳಿದಾರ್ಕೆಯಂ ಸಟ್ಟ ಸೋಟದಿಂ
 ನೋಡಿ :

೪೩೦

“ತೆಗೆ ತೆಗೆ, ಪುಸಿಯದಿರ್ ! ಪುಣ್ಯರೂಪದಿಂ
 ಪಾಪಮೇನುದಿಸುವುದೆ ? ಹೊಮ್ಮುವುದೆ ಕೈಕೆಯಿಂ
 ಮಂಥರೆಯ ವಿಕೃತರೂಪಂ ? ಚಿತ್ತ ವಿಭ್ರಾಂತಿ
 ದಿಟಮೆನಗೆ !”

ಎನುತ್ತೆ, ದುಃಸ್ವಪ್ನದಿಂದೊಯ್ಯನೆ
 ಜಗುಳ್ವಂತೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ತತ್ತರದಿನೆಳ್ಳು,
 ತೂಗುತಂ, ಬಾಗುತಂ, ತವ್ವನಜೆ ಯನಿಡುತೆ
 ಗೋಡೆಯಂ ಪಿಡಿದು ಬಡಿಗೊಂಡಂತೆ ನಡೆವುತಂ,
 ಕೋಪಗೃಹದಿಂದೆಂತೊ ಪೊರಗೆವಂದುದೆ ತಡಂ,
 ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಕುಸಿದು ಕುಳ್ಳನಾ ಧರಣಿಪತಿ,
 ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ಹಾವಾಡಿಗಂ ಬರೆದ ^{ಫಲ}
 ಮಂಡಲದ ತಡೆಯೊಳಗೆ ಬುಸುಗುಡುವುಂದ್ರನೋಲ್.

೪೪೦

ಕಾರ್ಡ ವಿಷಮಂ ತಾನೆ ಮರಳಿ ಪೀರಚ್ಚೆಳಸಿ
 ಬಳಿಸಾರ್ವ ನೀಲನಾಗಿನಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಡೆಗೆ
 ತಪಿಸುತ್ತೈತರುತಿರ್ದ ಭರತಜನನಿಯನಿರದೆ
 ನೂಂಕಿದನ್, ಮುನಿಶಾಪಮುಪಮೆಯಿಂದೊಬವೋಲ್,
 ಕೋಪಿ :

“ಕುಲಘಾತಿನಿಯೆ, ಪಾಪಿನಿಯೆ, ನಡೆ, ತೊಲಗು !
 ಮಣಿಹಾರವೆಂದು ಕಂಠಕೆ ಮಾಲೆಯಂ ಸೂಡಿದೆನ್.
 ಘಣಿಯಾಗಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕರ್ಚಿ ವಿಷವೂಡಿದುದು

೪೫೦

ರಘುಕುಲದ ಮೆಯ್ಯೆ. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಂ ನಿನಗದಾರ್
 ಪೇಳ್ವರೀ ಕುಲಕೆ ಹಾಲಾಹಲವನರವ ಮತಿಯಂ.
 ನೀಂ ಬೇಡಿದುದು ವರಮೆ? ನನ್ನ ಹೃತ್‌ಪಿಂಡಮಂ
 ಪಿಂಡಿ ನೆತ್ತರ್ ಕುಡಿಯಲೆಳಸಿದೆ: ನಿಶಾಚರಿಯೆ
 ನೀಂ ದಿಟಂ! ರಾಮನಂ ನೋಡಿ ತಣಿಯದು ಮನಂ
 ನನಗೇಗಳುಂ. ರಾಮನನ್ನಲ್ತು, ಕೇಳ್ ಕೈಕೆ,
 ನೀನಡವಿಗಟ್ಟುತಿಹೆ ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯಮಂ.
 ಭರತ ರಾಮಗೌಣಿಸದಿರ್ ಭೇದಮಂ. ರಾಮ
 ಚಂದ್ರೋದಯಕೆ ಭರತನಾನಂದ ಸಾಗರಂ
 ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸಗೊಳದೆ? ದುರ್ಬೋಧಗೊಳಗಾಗಿ ನೀಂ
 ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗದಿರ್. ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯೆಂತಂತೆ
 ನಿನ್ನ ಮನಮುಂ ಚೆಲ್ವನಾಂತಿರೈ. ಮುತ್ತುಗಳ್
 ಮುತ್ತುಸಿಪ್ಪಿನೊಳಿರಲ್ ಪ್ರಕೃತಿ; ಮತ್ತಾ ಫಣಿಯ
 ತತ್ತಿಗಳಿರಲ್ ವಿಕೃತಿ! ಕಂಡರಿಯೆನಿನ್ನೆಗಂ
 ನಿನ್ನೊಳ್ ವಿರೂಪಮಂ. ಇಂತೇಕಿದೊಮ್ಮಿಂಗಿ
 ಇಂದೀ ವಿಕಾರಚಿತ್ತಂ ನಿನಗೆ ಪೇಳಿನಗೆ,
 ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿ? ”

೪೬೦

ಕೋಪದಿನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
 ಇಳಿದಿಳಿದು, ಹೃದಯ ತಾಪದಿ ದೀನಮನನಾಗಿ,
 ದಾಸ್ಯಸ್ಥಿತಿಯನಾಂತಾ ನೃಪೇಂದ್ರನಂ ಕಾಣುತಾ
 ಕೇಕಯ ಕುಲೀನೆಯಾಕುಲೆಯಾದಳೆದೆಗರಗಿ.
 ತನ್ನ ಕೇಳಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆದರಿದಳ್. ಕೊರಳ ಸೆರೆಗಳ್
 ಬಿಗಿಯೆ, ಮೆಯ್ ಸಡುಗಲಾ ಗದ್ದದಿಸಿದಳ್ ಮಹಿಳೆ
 ಕೈಮುಗಿದು :

೪೭೦

“ರಾಜೆಂದ್ರ, ಕೊಳ್ಳೆನಗೆ ಬೇಡಮಾ
 ನಿನ್ನ ವಾಗ್ದಾನಗಳ್. ನಿನಗಿನಿತು ನೋವೆಸಗಿ
 ನಾನುಮಾ ನನ್ನ ತವರಿನೊಳಿರ್ಪ ಕುವರನುಂ
 ಸೊಗದೊಳಿರ್ಪೆವೆ? ಮರೆತೆನಿನ್ನೆಂದುಮಾಂ ನೆನೆಯೆನಾ

ನಿನ್ನ ವರದಾನಮಂ. ಪೇಳ್ವದೆ ತಡಂ ಬಯಕೆ
ಕಲ್ಪತರು ಮೂಲಮಂ ಸೇರ್ಪದೆಂದೆನಗೊಲಿದು
ರಾಮನಾಣೆಯನಿಟ್ಟುದಕೆ ಕೇಳಿ ನಲ್ಲದೆಯೆ
ಅಮಂಗಳಕೆ ನೋಂತೆನಿಲ್ಲಾಂ !”

೪೮೦

ಕಬಂಧನ ಮೊರೆಯೊ ?

ಶಬರಿಯ ಕರೆಯೊ ? ರಾಮನಾತ್ಮಾಭಿಲಾಷಿತಮೊ ?
ಪಾತ್ರಂಗಳಂತರಾಳದಿ ತನ್ನ ಸೂತ್ರಂಗಳಂ
ನಡೆಯಿಸಂತರ್ಯಾಮಿ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಲಾಸಿತಮೊ ?
ಕೈಕೆಯಾಡಿದುದಾಯ್ತು ಮನಕೆ ಮೂದಲಿಕೆಯೋಲ್ !
ಪೋಜ್ಜಲಿಸಿದುದು ಕೋಪನ ಜ್ವಾಲೆ ಭೂಮಿಸಗಿ.
ಪ್ರಾಣಾಗಿ ಪರ್ವತ ಜ್ವಾಲಾ ಮುಖಿಯ ಮುಖಂ
ನೀರ್ಬೆಂಕೆಯಂ ಪೊನ್ನಲೆಯುತೋಕರಿಪಂತೆ
ರೋಷಭೀಷಣನಾಗಿ ಕಾರ್ಧನ್ ಕಠೋರಮಂ :

೪೯೦

“ ಪತನದಿಂ ಪತನಕೆನ್ನಂ ನೂಂಕಲೆಳಸುವೆ, ಪಾಪಿ.
ಕೊಲ್ಲಲೈತರ್ಪುರುಳ್ಗಳೊಯಂ ಪೊನ್ನೆಂದು
ಕೊರಳೆ ಸಿಂಗರಗೊಳ್ವ ಗಾಂಪನವೊಲಾದೆನಾಂ
ಕೈವಿಡಿದು ನಿನ್ನಂ. ವರಂಗಳಂ ನೀಡಲಾ
ರಾಮನನಡವಿಗಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯಮಂ ಬೇಡಿದಯ್ !
ಮತ್ತೀಗಳವುಗಳಂ ಬೇಡವೆಂಬುವ ನೆವದಿ
ವಾಗ್ಭ್ರಷ್ಟನಂ ಮಾಡಿ ರವಿಕುಲ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ನನ್ನಿಂದೆ ಮಸುಳಿಸುವುಪಾಯಮಂ ನೆನೆವೆ ! ಕೇಳ್,
ಕೈಕೆ, ನಿನ್ನಂ ನೆಯ್ದನಾ ಪುಲಿ ದರಿಗಳೆರಡುಮಂ
ಕೂಡಿಸಿ ವಿಧಾತಂ ! ನೀನೆನ್ನ ಸರ್ವನಾಶಂ !
ಪೆಣ್ಣಲ್ಲು ; ಕ್ಷೀನಾಶನೊಡ್ಡಿದ ವಿನಾಶಪಾಶಂ !—
ಅಂಚೆದಿವ್ವುಳ್ ಸಜ್ಜೆಯೊಳ್ ಪವಡಿಪಾತನಂ
ಕಲ್ಮುಳ್ಳಿಗಟ್ಟಲ್ಕದೆಂತು ಬಗೆದಂದೆ ನೀಂ ?
ಚೆಲ್ವೆ ಕಿರುವೆಂಡಿತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮುಪ್ಪುದೊರೆ
ಕಂದನಂ ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದನೆಂದು ಲೋಕವೆಲ್ಲಂ

೫೦೦

ನಗದಿಹುದೆ ಪೇಳ್, ಪಳಿಗೆ ಗಾದೆಗೈದೆನ್ನ ಪೆಸರಂ ? ”

ಕರೆದವಿದ್ಯಾಮಾಯೆಯಂ ಬೆಸೆದನು ವಿಧಿ :

“ ವಿಭೂತಿಯಾವಿಷ್ಟಾರ ಸಾಧನಾರ್ಥಂ ಬೇಗಮಾ

ಕೈಕೆಯಾತ್ಮಂಬೊಕ್ಕು ರಚಿಸು ವಿನ್ಯಾಸಮಂ ! ”

ರೂಪಲಾವಣ್ಯದಿಂ ಚೆನ್ನ ದ ಕಠಾರಿಯೋಲ್

ಮಿರುಮಿರುಗಿ ನಿಂದಿದರ್ ಕೈಕೆ, ತೆಕ್ಕನೆ ಬಿದಿಯ

ಕೈ ಝಳಸುವ ಕೈದುವಾದಳೆನೆ, ಮಿಂಚಿದಳ್

ಪುರ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂ ?

“ ಲೇಸಾಯ್ತು !

ಲೇಸಾಯ್ತು, ಕೋಸಲೇಶ್ವರ ! ” ಸರ್ಪಿನಿಯ ತೆರದಿ

ಸುಯ್ ಸುಯ್ದೆಡೆಯ ತಿದಿಯೊತ್ತಿ ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆ

ವಿಸ್ವಾರಿಸಲ್ : “ ಲೇಸಾಯ್ತು, ಲೇಸಾಯ್ತು ! ತವ್ವು

ನಿನ್ನ ದಾಗಿರಲೇತಕೆನ್ನ ನೀಪರಿ ಬಯ್ದು

ವರಿಸುತ್ತಿಪೆ ಸಾಮಾನ್ಯನೊಲ್, ವನ್ಯನೊಲ್,

ಕೋಸಲಾಧೀಶ ! ನೀನೆಯೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟೆ ನನಗಾ

ವರಗಳಂ. ನೀನೊಪ್ಪಿ ಕೇಳೆಂದೊಡಾಂ ಕೇಳೆನಯ್.

ನಿನ್ನ ಗೋಳಿಡುವುದಂ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಂದೆನಾ

ದುರ್ದಾಸಮಂ ! ಬರೆದೆ ನನ್ನ ಸೇತಕೆ ಬಯ್ವೆ ?

ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹುವಾ ನೆವದಿ ಕಂದನಂ

ನಾಡಿದೆ ಪೊರಗಟ್ಟಿ, ಭರತನಿಲ್ಲದ ವೇಳೆ

ಕಿತವರುಪದೇಶದಿಂದತ್ತಿಲದಾತುರದಿದೆ

ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಮಗಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪಟ್ಟಮಂ

ಕಟ್ಟುವೀ ಕುಹಕವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೀಣಂ ನೀನೆ

ಮಸುಳಿಸಿದ ರವಿಕುಲ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ, ಎನಬಲೆ

ನಾಂ ಸಮರ್ಥೆಯೆ ಮರಳಿ ಬೆಳಗಿಸಲ್ ? ಶಕ್ತನಾ

ರಾಮನೋರ್ವನೆ ಮಸುಳ್ಳಾ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ

ಮತ್ತೆ ಪೊತ್ತಿಸಲಂತೆ ಕಾಪಿಡಲ್ ಕಿಡದವೋಲ್ ? ”

ಸತಿಯ ನಾಲಗೆಯ ಮಸೆದಲಗಿನಾಘಾತಕಾ

೫೧೦

೫೨೦

೫೩೦

ಪೃಥಿವೀಶ್ವರಂ ಪ್ರತಿಯನುತ್ತರಿಸಲಾರದೆಯೆ ^{ಪ್ರಪಂಚ}
ಮತಿಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಜೋಲ್ದ ನಗಮೋಡುವೋಲ್.

ಅತ್ತಲನಿತರೊಳೋಡಿದಳು ಕುಬ್ಜೆ. ಕಂಡಳಾ
ರಾಮನಂ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಶುಭವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದ ಸಂತೋಷದಿಂ ದೇವಾದಿದೇವನಂ
ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ ತಾಯೊಡಗೂಡಿ ಪೂಜೆಯೊಳ್
ಮುಳುಗಿದ್ ಗುರುಭಕ್ತಿಧಾಮನಂ. ರೋದಿಸುತೆ
ಕಾಲ್ಪಿಡಿದಳಾತನಂ. ಕನಿಕರಿಸಿ ಕೈವಿದಿದು
ತನ್ನ ಸತ್ತಿದ ಕರುಣಿಗಳ ಬಲ್ಲಹಂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್,
ಗದ್ದದಿಸಿ ತೊದಲಿದಳು ಸತ್ಯಮನಸತ್ಯದಿಂ
ಬೇರ್ಪಡಿಸುಸದಳಂ ತಾನಪ್ಪವೋಲ್. ಬಿಚ್ಚಿದಾ
ಮಾತೆಗೆ ಸಮಾಧಾನಮಂ ಪೇಳ್ದು, ನನ್ನಿಯಂ
ನಿಚ್ಚಯಲೆಂದು ಮೈಥಿಲಿಯಾಣ್ಮನೈತಂದನಾ
ಭರತನಂಬಿಕೆಯಿದಿರ ದಶರಥನ ದುಃಸ್ಥಿತ
ದುರಂತ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ. -/

೫೪೦

ಮೂರ್ಛಿತ ಮಹೀವಲ್ಲಭನ
ಮೆಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ನೆಗ್ಗಿ ಕನಕ ಮಂಚಕ್ಕುಯ್ಯ
ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆಯಿಕ್ಕಿದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಕುಬ್ಜೆಯುಂ
ಸಂತಯ್ನತೊಡಗಿದಳು ಕೈಕೆಯಂ, ಇರ್ಕ್ಕಯ್ಯಳಿಂ
ಮೊಗಂಮುಚ್ಚಿ ಅಕ್ಕು ಕುಕ್ಕಿದಳಂ. ಪ್ರೀತಿಯಿಂ
ತನ್ನ ನೇನೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡ ಕಂದಂಗಾ ಕೈಕೆ
ಪೇಳಲಾರದೆ ಬರಿದೆ ಗದ್ದದಿಸಿ, ಗೂನಿಯಂ
ನೋಡಲವಳಾ ನಡೆದುದಂ ನುಡಿದಳೇನೆಂಬೆ
ನಗೆಯ ತಿಂಗಳ್ ಮಿನುಗೆ ರಾಮಾನನಾಂಬರದಿ.
ಧೀರ ಮಂದಸ್ಮೇರ ವದನಾರವಿಂದದಾ
ಕಾಂತಿ ದಿವಿಜರ ಮುಖದ ತಿಮಿರಮಂ ತಿವಿತಿವಿದು
ದಿವ್ಯ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಪುಲಕವೀಚಿಯಸುಬ್ಬವೋಲ್
ಸೂಸಿದನು ಮಧುರ ವಾಙ್ಮುಕರಂದಮಂ ಕಿವಿಗೆ

೫೫೦

ಭರತಾಂಬಿಯಾ :

“ತಾಯಿ, ಇನ್ನಿತಲಕ್ಕಿ ಮಹಾ
ದ್ರುಮಾ ನವೇಕೆ? ಕೈಗೂಡಿದುದು ನಿನ್ನಾಸೆ :
ರಘುಕುಲೇಶ್ವರನೆನ್ನ ಪಿತೃದೇವ ವಚನಮಂ
ಸಾಮಾನ್ಯಮೆಂದರಿಯದಿರ್. ಋಣಿಗಳೈಸಲೆ
ತನೂಭವರ್ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಋಣಕೆ. ನಾನುಮಾ
ಭರತನುಂ ಶತ್ರುಘ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ್ವೆರಸಿ, ಕೇಳೆ,
ಹೊಣೆ ನಿಲೈವಾ ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡುವೋಲ್,
ಮೇಣಯ್ಯನಿತ್ತ ವಾಗ್ದಾನಂ ಸಫಲಮಪ್ಪವೋಲ್ !
ನೀನ್ ಕೇಳು ದಾ ವರಂ ನಾನೆ ಬೇಡಿದುದಲ್ಲೆ ?

೫೬೦

ಕಾಡನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುನಿವಸತಿಗಳೊಳಿದು
ಭೂಮಿಯಂ ನೋಡಿ ಬಹೆನೆಂಬನ್ನ ಬೇಡಿತಕೆ
ಬೆದರಿದಯ್ಯಂ, ಬೇಗದಿಂ ಮಕುಟಭಾರದನೆನ್ನ
ಹಾರಲೆಳಸಿದ ಗರಿಯ ಹಾರೈಕೆಯಂ ತಡೆವ
ಮೋಹದಿಂದಿಂತೆಸಗಿದನ್. ಭರತನಂ ವಂಚಿಸುವ
ಬುದ್ಧಿಯಿನ್ನಿತಿಲ್ಲಮಾತನೊಳದಕೆ ನಾಂ ಸಾಕ್ಷಿ.
ನಿನ್ನಾಸೆ ಸಾರುತಿದೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಮಂ :
ನೀಂ ತಾಯ್ ದಿಟಂ ! ಭರತನಾಳುವನ್ ; ಬಾಳುವನ್ ;
ಕೋಸಲ ಧರಾಭಾರಮಂ ಜಗಂ ಮೆಚ್ಚುವೋಲ್
ತಾಳುವನ್ ಶಿರದಿ ! ವನವಾಸವೇಂ ಸಾಹಸಂ ?
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯನೆನಗೆ ಗಿರಿವನಾವಾಸಮೆ
ಕಲಾನಂದಕರಮಲ್ಲೆ ? ಮೇಣ್ ವಲ್ಕುಲ ಒಟೆಗಳೇಂ
ಕಿರೀಟಕಿಂ ಕೀಳೆ? ಪಿತೃ ವಚನ ಪರಿಪಾಲನೆಯೆ
ನನಗೆ ಧರ್ಮಂ, ಪ್ರಥಮಮುತ್ತಮಂ ! ”

೫೬೦

೫೬೦

ಒಯ್ಯನೆಯೆ

ಕಣ್ಣೆರೆದು ಮೆಯ್ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ ತನ್ನಯ್ಯಂಗೆ
ಕೈಂಕರ್ಯವೆಸಗುತ್ತಿರೆ, ಕುಬ್ಜಿಯಿಂದಳ್ ಮತ್ತೆ :
“ ಪೆತ್ತಾತನೆಂತಾದೊಡಂ ಕೊಡುವನೆ ಕುಮಾರಂಗೆ

ಪಟ್ಟಮಂ ಬಿಟ್ಟಡವಿಗೈಯ್ದವ ನಿರೂಪಮಂ ?
 ದೇವನಿಂಗಿತವರಿತು ನಡೆವುದೆ ಪಥಂ ನಿನಗೆ”
 ಕುಬ್ಜಕೈಯ ಕಟಕಿಯ ಕಶ್ತಾಘಾತಕಟುತೆಗಾ
 ದಶರಥಪ್ರಾಣಪಶು ತೇಂಕಿದುರ್ದಂ ಕಂಡು
 ಬಾಷ್ಪಾರ್ದ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ :

“ತಾಳ್, ತಾಯಿ !

ಕಂದನಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ತಂದೆ ಬಾಯ್ವಿಟ್ಟದಂ
 ಪೇಳದಿದೂರದಮಾನೆ ಪೋದಪೆನರಣ್ಯಕ್ಕೆ.
 ಪದಿನಾಲ್ಕರವಧಿಯಂ ತೀರ್ಚಿ ಒಂದಪೆನಮ್ಮ,
 ಮರಳಿ ನಿಮ್ಮಾಣತಿಯನೆಸಗಲ್ಕೆ ; ಮತ್ತೆಯುಂ
 ನನ್ನಯ್ಯನಡಿಯ ತಾವರೆಯ ಸೇವೆಯನೆಸಗಿ
 ಪರಕೆವಡೆಯಲ್ಕೆ !”

೫೯೦

ತಾನಾಡಿದೊಳ್ ನುಡಿಗಳಂ

ಕೇಳ್ವ ಕೆಣ್ಣಿನಿವೊನಲ್ ಗರೆದು ಗೋಳಿಡುತಿರ್ದ
 ಪಿತ್ರ ಪೂಜ್ಯಪಾದಂಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಸಣೆಯ
 ಬಿತ್ತರದ ಪರ್ವತೋನ್ನತ ಪಣೆಯನಿರದೊತ್ತಿ :
 “ದುಃಖಿಸದಿರಯ್ಯ. ನಿನ್ನೊಲೈ ಕೊಡೆ ನೆಳಲಿರಲ್
 ಕಾಡಾದೊಡಂ ತಾಯಿ ಕಾಸಲೆಯ ಮಡಿಲಂತೆ
 ತಣ್ಣೀವುದೆನಗೇಗಳಂ. ನಡೆವುದೆಲ್ಲಮುಂ
 ನಡೆವುದೊಳ್ಳಿಗೆ : ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಂ ಜ್ಞಾನಮುಂ
 ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಯಾಣಮುಂ ತಾನಪ್ಪ ಕೃಪೆ ತಾನೆ
 ಪಿಡಿದಿದೆ ಜಗದ್ ರಥವನೆಳೆವ ಶಕ್ತ್ಯಶ್ವಕುಲ
 ವಾಘೆಯಂ !”

೬೦೦

ತಂದೆಯಂ ಬಲವಂದೆರಗಿ, ಮತ್ತೆ

ಕೈಕೆಗಭಿವಂದಿಸುತೆ ಪೊರಮಟ್ಟನಲ್ಲಿದೆ,
 ಮಂಗಳಂ ಮನೆಯನುಳಿವಂತೆವೋಲ್. ಧುಮುಕಿತಯ್
 ದಶರಥಮನಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛಾ ಶರಧಿತಲಕೆ !
 ಪರಿಗೋಲನೇರ್ದು ಪೊಳೆಯಂ ಪಾಯ್ದು ಪೋಪವಂ

೬೧೦

ಪೊನಲ ಪೊಕ್ಕುಳ್ಳೆ ಬರೆ ಕಾಣ್ಬನದೊ : ರಂಧ್ರದಿಂ
ನೀರೊಳ್ಳಿ ನುಗ್ಗುತಿರ್ಪುದು ಬುಗ್ಗೆಯೋಲ್ ! ಕೂಡೆ
ದಿಗಿಲ್ಲೊಂಡದಂ ಕೈವರಳ್ಳಿಂ ತಡೆಯಲ್ಕೆ
ತೊಡಗುವನ್. ಸಾಹಸಂ ಬರಿದಾಗಿ, ತೂಂತಿನಿತ್ತು
ಪಿರಿದಾಗಿ, ನುಗ್ಗುತಿಹುದದೊ ವೊದಲ್ಲಿದ್ದಡಿಯ ನೀರ್ !
ಬಿಲಜಲಂ ಬಗ್ಗಬಗ್ಗನೆ ಚರ್ಮನಾವೆಯಂ
ತುಂಬುತಿರೆ, ಕುಹರಕರುವೆಯನಿಡುಕಿ ಛಿದ್ರಮಗ
ಮುಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆಳಸಲಾ ರೋಕ್ಷಮನ್ನುಂ ಪೆರ್ಚೆ
ಮೊಳಕಾಲಿಗೇರಿದವುದಕಂ. ಹತಾಶೆಯಿಂ
ನೀರಂ ತಡೆಯುವುಜ್ಜಗವನುಳಿದು, ಕೈಗಳಂ
ಬೊಗಸೆಗೈದೊಳನುಗ್ಗಿದನಿತಂ ತುಳುಂಕಲ್ಕೆ
ಯತ್ತಿ ಪನ್, ಬರಿದೆ. ನೀರೇರುವುದು ನಾವೆಯಂ
ತುಂಬುತೆ, ಬೆಮದ್ದೇದುವಾತನೆರ್ಡೆಯುಂ ಬರಂ.
ವುರುಷಪ್ರಯತ್ನಮಂ ಬರ್ದುಕುವಾಸೆಯ ಕೂಡೆ
ನೀಗಿ, ಕೈಮುಗಿವನಾ ವ್ಹೋಮುಕ್ತೆ ದೇವರಂ
ಬೇಡಿ. ಬೇಡುತ್ತಿರಲ್, ದಡದ ಮರಗಳ್ ಸಿಂತು
ನೋಡುತ್ತಿರಲ್ ಮುಳುಗುವನ್, ಕಣ್ಣೆ ಮರೆಯಪ್ಪ
ಹರಿಗೋಲ್ ವೆರಸಿ. ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ ಪರಿವುದಾ
ವಿಸ್ತೃತ ಸಲಿಲ ರಾಶಿ. ಕಂಠಿದ್ವನೊ ತಾನಂತೆವೋಲ್
ದಶರಥನೃಪಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛೆಯ ತಳಾತಳಕ್ಕೆ.

೬೨೦

ಸಂಚಿಕೆ ೪

ಊರ್ಮಿಳಾ

ಪರ್ವಿದುದೊ ದುರ್ವಾರ್ತೆ, ವಿಲಯ ವೇಳಾ ವನಧಿ
ವೇಲೆ ಮೀರುತ್ತವರೆಯನವೈಳಿಸುವಂತೆ,
ಬಡಿದು ಸಿಡಿಲಂ ಸಕಲ ಸಾಕೇತ ಸಂಭ್ರಮದ
ಸಿರಿಗೆ. ಸಂದಣಿಸಿತಯ್ ನಗರದ ವಿಪುಲ ಜನಂ
ದೊರೆಯರಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಮಸಗಿದಂಬುಧಿಯಂತೆ
ಶಬ್ದಮಯಮಾಗಿ. ತೊಪ್ಪನೆ ತೊಯ್ದು ದರಮನೆಯ
ಮಂದಿ ಕಣ್ಣೀರ ಸರಿಯಲ್ಲಿ. ಕ್ಷಣವೂರ್ದದೊಳ್
ಹರ್ಷದಾಗರಮಾಗಿ ನಲಿಯುತಿರ್ದ ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಾಂ
ಶೋಕಸಾಗರಮಾಯ್ತಿನಲ್ ಕಾಣ್ಬುದಸದಳಮಲಾ
ಮನುಜ ಮನದುತ್ತರಮುಖಿಗೆ ಬಿದಿಯ ಚಿರತಾರೆ !

೧೦

ತನ್ನರಮನೆಯೊಳಿದ್ದೆ ಕೇಳಿದಳ್ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಕರುಳಿರಿಯುವಂತೆ ಬಾಂಬಟ್ಟಿಯಂ ತುಂಬೇರ್ದ
ತುಮುಲ ಕಳಕಳ ರುದಿತರಾವಂಗಳಂ. ನಡುಗಿದಳ್
ಪವನಪ್ರವಾಹಕರಳಿಯ ತಳಿರದಿರ್ ವವೋಲ್
ತರತರನೆ. ಕೂಡೆ ಬಳಿಯಟ್ಟಿದಳ್ ದೂದಿಯಂ
ಕಾರಣವರಿಯೆ ಗೋಳೆ. ತತ್ತಳಿಕೆಯಂ ಮತ್ತೆ
ಶಾಳಲಾರದೆ ತಾನೆ ಚಾವಡಿಗಿರನೆ ಸರಿಯಲಾ
ಕಾಣಿಸಿತು ಕುಸಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಬರುತಿರ್ದ
ಶ್ರೀರಾಮನಕ್ಕು ಬ ಶರಧಿಸಮ ವಿಗ್ರಹಂ,
ತಾಯ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಪಾಲನೀಂಟಿಸುತ್ತೆ. ಬಳಿಸಾರೆ,
ತನ್ನೆರಡು ತೋಳ್ಗಳಿಂದವ್ವಿ, ಮುಡಿಯಂ ಮೂಸಿ
ಮುಂಡಾಡಿ ನುಡಿಸೆ, ರಾಮಂ ಕೆಮ್ಮನಿದುರ್ದಂ
ಕಂಡುಮ್ಮಳಂಗೊಂಡು ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಗಂಡನಂ

೨೦

ಬೆಸಗೊಂಡೊಡಾತನು ಕಲ್ಲುಂಡಿನಂದದಲಿ
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರಲಿಕಾ ಪುತ್ರವತ್ಸಲೆ ಬೆದರಿ
ತೊಡಗಿದಳ್ ರೋದನಕೆ. ರಾಜೀವಲೋಚನಂ
ತಾಯ ಬಿಸುಗಂಬನಿಯನೊರಸಿ ಕೈದಾವರೆಯ
ಕೋಮಳತೆಯಿಂದೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ, ನಡೆದುದೆಲ್ಲಮಂ
ನುಡಿದನಾದ್ಯಂತಮಂ. ಬಿಳ್ಳಕ್ಕೈ ಹಮ್ಮೆತ್ತಿಸಿ
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ತವಿಯೆ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗಧಾಮದಿಂ
ಮರ್ತ್ಯಸೀಮೆಗೆ ಬೀಳುವಸ್ವರೆಯವೋಲ್. ಕೆಡೆದ
ಪಡೆದಮ್ಮನಂ ನೆಗಹಿ, ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸೆ
ಮೈತಿಳಿಯುತಾಕೆ ರಯ್ಯನೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ :
“ಮಗನೆ, ಕೈಕೆಯ ಕುವರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸಂಪದವೆ ?
ಹಳುವವೆ ಗತಿಯೆ ನಿನಗೆ ? ಕೆಟ್ಟೆನ್ನೆ ನಾನೆನ್ನಂ
ಕೈ ಬಿಟ್ಟರೆಲ್ಲರುಂ, ಓ ಕಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !
ಬಾ ತಂದೆ ನೀನಾದೊಡಂ ಬಾಳಡರ್ಪಾಗಿ
ಕಾಪಿಡೆನ್ನಂ ! ಕೇಡದೇನನಾಂ ಕೋರಿದೆನೊ
ಪೋದ ಜನ್ಮದೊಳಾರ್ಗ ? ಸತ್ಪುರುಷನಾವಂಗೆ
ಬಗೆನೋಯುವಂತೆ ನುಡಿದೆನೊ, ದೇವ ? ಓ ವಿಧಿಯೆ,
ನಿನ್ನ ಗರಗಸಕಿನಿತು ಕರುಳಿಲ್ಲ ? ಕಂದನಂ
ಪೆತ್ತು ಪಡುವಳಲಿಗಿಂ ಬಂಜಿತನಮಿನಿದಲ್ತೆ !
ವತ್ಸ ! ವತ್ಸಾ !” ಮುಂದೆ ನುಡಿ ಮೊಮ್ಮಲಾರದಿರೆ
ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಾನದೊಗೆ ಪಣೆಯಂ ತಗುಳ್ಳಳಾ ತಾಯಿ.
ಮತ್ತಿನಿತನಂತರಂ ಚೇತರಿಸಿ ತೋಡಿದಳ್
ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ : ✓ 17 9.15

೩೦

೪೦

“ತನ್ನ ಸಿರನಡವಿಗಟ್ಟುತೆ ಒಡಲ್
ಮನೆಯೊಳಿಂತಿರುವಯ ? ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಲೊಳಿಟ್ಟು
ಪಾಲೆರೆದು ಕರುವಿಟ್ಟು, ತೂಗಿ ಜೋಗುಳವಾಡಿ
ಲಾಲಿಸಿದ ಪಾಲಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯಿದನೆಂತು
ಪೇಳ್ ಕಾಂತಾರ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ತುತ್ತುಗೂಳ್ ಕೊಡಲಿ ?

೫೦

ಕರುಣೆಯಂ ದೂರಗೆಯ್ದಾ ನಿನ್ನ ಪರದೇಶಿಯಂ
ತಾಯಿಯಂ ತಳ್ಳದಿರೊ ಚಿಂತಾ ನರಕ ಚಿತೆಯ ೨೫೦
ಪುತ್ರ ವಿರಹದ ಚಿತ್ರಭಾಸುವಿಗೆ ! ದಾಶರಥಿ,
ಹೆತ್ತ ತಾಯನೆ ತೊತ್ತುಗೈದೀ ಧರ್ಮಬುತ್ತಿಯಂ
ಕಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊತ್ತುಣುವ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾಣ್ಡು,
ಕಿರುವೆಂಡಿತಿಗೆ ಮಾರುವೋದ ನಿನ್ನಯ್ಯನಂ
ತಿದ್ದಿ, ಕಾಪಿಡು ಕುಲದ ಬಾಳ್ವೆಯಂ, ಕೀರ್ದಿಯಂ !
ನೀನಡವಿಗೆಯ್ದು ವೊಡೆ ನಾಸುಮೆಯ್ದು ವೆನೊಡನೆ,
ಕರುಗೂಡಿ ನಡೆವ ಗೋವಂತೆ ! ”

ಬಳಿ ಸಿಂದಿದರ್

ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೆಂದುದಂ
ಸಮ್ಮತಿಸುವೋಲ್, ಬೆಂಕೆಯಾದನೆನೆ ತಾನನ್ನೆಗಂ
ತಡೆದ ಕೋಪದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ, ನುಡಿದಸಿಂತೆಂದು :
“ ತಾಯಿ, ಕಾಮಾಂಧವಶನಾಗಿ ಲಂಪಟನೊರ್ವ
ಮತಿಗೆಟ್ಟ ಮುಪ್ಪುದೊರೆ ಹೆಂಗುಸೊರ್ವಳ ಪದಕೆ
ದಾಸನಾಗುರುಳಿದರೆ, ಪೂಜ್ಯನೀ ರಾಮಚಂದ್ರಂ
ರಾಜ್ಯಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಪಿನಾಂತರದ ವಾಸಮಂ
ಕೈಕೊಳ್ಳುದೇಕೆ ? ತೆಗೆ ತೆಗೆ ! ಧರ್ಮಮಿಲ್ಲದಾ
ನೀಚ ನೃಪನಂ ಪ್ರಜಾಶಕ್ತಿ ಸಂಹರಿಪಂತೆ
ಕೊಲೆಗರ್ಹನಲ್ತೆ ನಾಣಿಲಿ ತಂದೆ ? ಪಿತನಾದೊಡೇಂ ?
ಚಪಲ ಮತಿ ಗೌರವಾರ್ಹನೆ ? ಶಾಸನಾರ್ಹಂ ! —
ಕೇಳಗ್ರಜಾತ, ನೆರವಾದಪೆನ್ ನಿನಗೆ ನಾಂ.
ನಿನೊಡನೆ ನಾಂ ಬಿಲ್ವಿಡಿದು ನಿಲಲ್, ನೋಳ್ವೆನಾಂ
ಸಾಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಕೆ ಸೆಣಸಿ ನಿಲ್ವರಾರ್ ?
ಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸಮಯಮಲ್ತಿದು.—ತಾಯಿ, ರೋದನವನಿನ್
ಮಾಣ್ ! ರಾಮವನವಾಸವೆಂಬುದದು ಸಿಡಿದೊಡೆದ
ದಶರಥನ ತಲೆಯ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಮಾತ್ರಂ ! ”

“ ಹೆತ್ತುದಾ

೬೦

೭೦

ಹೆಂಗರುಳ್ ನೋವಿಂದೆ ಮುಂಗಾಣದಿರೆ, ನಿನಗೆ
ಮತಿಗೇಡಿದೇನ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ ? ” ರಾಮನೆಂದನ್ ತಡೆದು
ತಮ್ಮನಂ, “ ನೀನತಿ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬುದಂ ^{ಫಲಮೆ}
ಬಲ್ಲೆನಾಂ. ನನಗೆ ಕೊರೆಯೆಂದರಿತೆಯೇಂ ವಿಕ್ರಮಂ ?

೮೦

ಗುರು ಕರುಣೆಯಿಂ ಕಲಿತ ಬಿಲ್ ಬಿಜ್ಜೆಯಿಂದೆನಗೆ
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಿಹುದೆ ಪೇಳ್ ನರಸುರಾಸುರ ಲೋಕ
ಮೇಖಲಾ ಮಧ್ಯದೊಳದೇನಾದೊಡಂ ? ನನಗೆ
ಧರ್ಮಮಂ ಬಿಟ್ಟನ್ಯ ಸಿರಿಯಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮ ಸಹಿತಂ
ವಿನಯನಮರಮನೆ ; ಧರ್ಮ ರಹಿತವಿಾ ರತ್ನಮಯ
ರಾಜಸೌಧಂ ಶ್ರುಶಾನಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ಭೀಕರಂ.—

ಮತ್ತೊಂದನೊರೆವನಾಂ : ಮುನಿಯದಿರ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಬರಿದೆ ಬಯ್ಯದೆ ತಂದೆಯಂ, ತಿಳಿಯದಾಂತರ್ಯಮಂ ?
ಕೋಸಲದ ನೆಲದ ದೊರೆತನವೆನಗೆ ದೊರೆಯದಿರೆ
ಕೇಡೆಂದು ಬಗೆಯದಿರ್ ! ಲೇಸನೆಸಗುವ ವಿಧಿಗೆ
ಬಹುಪಥಗಳುಂಟು ನಡೆಯಲ್. ಇಂದಿನಿಷ್ಟಮೆಯೆ
ಮುಂದಿನಿಷ್ಟಕೆ ಹೇತುವಪ್ಪಂದದಿಂ, ಇಂದಿನ
ಅನಿಷ್ಟಮೆಯೆ ತೊಟ್ಟಲಾಗದೆ ಮುಂದಣಭ್ಯುದಯ
ಶಿಶುಗೆ ? ಕೀರ್ತಿ ಲಭಿಪುದು ಮುಂದೆ. ನಾನೀ ಪೊಳ್ಳು
ತೊರೆವ ರಾಜ್ಯಕೆ ನೂರುಮಡಿ ಶಾಶ್ವತದ ಸಿರಿಯ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಹುದೆನಗೆ. ನಿತ್ಯಮೆನ್ನಂ ಕರೆವ
ಕನಸೊಂದನೊರೆವೆನಾಲಿಪುದು. ಎನೆಂದರಿಯೆನಾಂ.

೯೦

ಗೋಚರಿಸುತಿವೆ ಕಡಲ್ ಕಾಡುಗಳ್, ತರತರದ
ಪ್ರಾಣಿಗಳ್, ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳ್. ದಿನದಿನಂ
ಗಿರಿಸದೃಶ ಭವ್ಯನೊರ್ವಂ ಮಹಾವಾಸರಂ
ಬೆಳೆಬೆಳೆಯುತಾಕಾಶ ಚುಂಬಿ ಶೈಲಾಗ್ರದೊಳ್
ವಿಸ್ತೃತವೋಮ ಪಟಕೆದುರಾಗಿ ನಿಂದೆನಗೆ
ಕೈವೀಸಿ ಕರೆಯುತಿರ್ಪನ್ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕೆ.
ಮನಮರಿಯದದರರ್ಥಮಂ ; ತುಡಿವುದಾತ್ಮವಾ

೧೦೦

ದೇಸೆಗೆ. ಆ ಕರೆಯ ಕೂರ್ಮೆಯ ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳಂ
ಕಡೆದು ತೆರೆತೆರೆಯೆಬ್ಬಿಸಿವುರ್ದನೆ, ದೈವಮಂ
ಮಾರ್ವರಾರ್ ? ”

ಅಣ್ಣನಂ ನುಡಿಯಲೀಯದೆ ಮುಂದೆ,
ಮದ್ದಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಂ ತೂಗಿ ಬೀಸುವ ತೆರದಿ
ತೊನೆದು ತೋಳಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ :

“ ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಭ್ರಾಂತಿ,
ಕನಸಿನ ಮತ್ತೆ ದೈವದಾ ! ವೀರ ರಘುಕುಲಜ ನೀಂ,
ಬದಿಪಣೆಯ ಬರೆಪವನೊರಸಿ ಮರಳಿ ಬರೆಯಲ್ತೆ
ಕಲಿಯಾಗಿಯುಂ ನುಡಿದೊಡಂತು ನಗೆಗೀಡಲ್ತಿ ?
ಹೇಡಿಗಳಿಗುಚಿತಮಾ ಸೊಲ್ ; ತಗದು ಧೀರರ್ಗೆ.
ವುರುಷಕಾರಮೆ ಬಿದಿಗೆ ಬಾಳುಸಿರಾ. ಶೌರ್ಯಮಿರೆ
ಕೃಪಣವಿಧಿ ಮುಕ್ತಹಸ್ತಂ. ಧರ್ಮಮೇಸ್ಥಿ,
ಕೈಕೆ ದಶರಥರ್ವರೊಳಸಂಚು ತೋಡಿಡೀ
ನರಕದಲಿ ? (ಮುಳ್ಳೆ ಮುಳ್ಳೆಯ ಮದ್ದು ; ಬೇರಿದು
ಭೀಷಣಂ) ದುರ್ವಿಧಿಯನಡಗಟ್ಟುವೆನಿಂದು,
ನೀಡಾಜ್ಞೆಯಂ ! ತಿವಿಯುತಂಕುಶದ ಮೊನೆಯಿಂದೆ
ಮಾವುತಂ ಮದಕರಿಯನೆಂತು ತನ್ನಿ ಚ್ಚೆಯಾ
ಮಾರ್ಗಕೆ ಮರಳ್ಳು ವನೊ ತಾನಂತೆವೊಲ್ ದೈವಮಂ
ಜುಟ್ಟುವಿಡಿದೆಳೆತರ್ಪನೊಳ್ಪಟ್ಟಿಗಿಂದು ! ನೀಂ
ನೋಡುತಿರ್.”

೧೧೦

೧೨೦

ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಳಿಗೆಯ್ಗೆ, ಮುಡುಹಿನೊಳ
ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಸೋದರನ ವಾದವನೊರಸುವಂತೆ
ತಾನವನ ಕಣ್ಣಿನಿಯನೋವುತೊಯ್ಯನೆ ನೀವಿ,
ರಾಮನೆಂದನು ಕಿರುನಗೆಯ ತುಟಿಯ ಕೊಂಕಿಂದೆ :
“ ದೈವಮಂ ಮುಂದಲೆವಿಡಿದು ತರುಬುವದಿರ್ಕೆ,
ಅವರಜನೆ. ಮೇರೆಯಿದೆ ಮರ್ತ್ಯದ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ.
ಮರ್ತ್ಯದಾಳ್ ಬಿದಿಯೊಡನೆ ತಾಂ ನಡೆಯುವನ್ನೆಗಂ

ಕಲಿ ; ಬಿಂಕದಿಂ ಬಿದಿಗಿದಿರ್ ಮಲೆಯೆ ಬಲಿ, ಕೂಡೆ
ತಾನದರ ಚಕ್ರಶೈಲತೆಗೆ. ಪಾಯದಿರು ತಲೆ
ಬಲ್ಲಿತೆಂದರೆಬಂಡೆಯಂ. ದುಡುಕದಿರು, ತಮ್ಮ.
ಹಿತನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದೊಳೆ ಕಾಣ್ ವಿಧಿಯ ವಿನಾಸಮಂ.
ನಿನ್ನ ಮಾತನೆ ಕೇಳ್ದು, ಬಂದೆಡರಸ್ಲಮಂ
ಗೆಲ್ಲು, ಸಿಂಹಾಸನವನಡರೆ ನಾಂ, ನೆಮ್ಮದಿಯ ಪೇಳ
ಕೋಸಲಕೆ ? ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಂತೆಕಲಹದಗ್ನಿ ತಾಂ
ಸುಟ್ಟುರುಹದಿಹುದೆ ನಾಡನಿತುಮಂ ? ಕಾಡಿಂಗೆ
ನಾನೊರ್ವನಾಗುವುದು ಲೇಸೊ ? ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ
ರವಿಕುಲದರಸುಗಳೆ ನಚ್ಚುನೆಲಿವೀಡಾದ
ನಾಡಿದೆಲ್ಲಂ ತವಿದು ಕಾಡಾಗುವುದು ಲೇಸೊ ?
ನಾಡ ಹಿರಿಯೊಳ್ಳಿಗೋಸುಗಮೆ ಬಲಿಗೊಡುವೆನಯ್
ನಾನೆನ್ನ ಕಿರಿಯೊಳ್ಳನಾನಂದದಿಂ. ನೀನದಕೆ
ನೆರವೀಯವೇಳ್ಳೆನಗೆ, ಸೋದರನೆ. ತೊರೆ ರಭಸಮಂ.”

೧೪೦

ನಾಗಸ್ವರಂಗೇಳ್ಳ ನಾಗರನ ತೆರನಾಗಿ
ಹಡೆಮುಚ್ಚಿ ತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಮೊಗಕೆ ಹದಗೆಂಪು
ಕಾಯ್ವಿತ್ತ ಮುನಿಸು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ. ಜಾನಕಿಯ ಪತಿ
ಕುರಿತು ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ : “ನೀನಳಲದಿರು, ತಾಯೆ ;
ಕಿರಿದು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಿ ಬರ್ಪೆಸಂತಾರರಾ
ವನವಾಸಮಂ. ಪತಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಂ ತ್ಯಜಿಸಿ
ಬಾಪ್ಪದರಮಲ್ಲು. ಮುಪ್ಪಡಸಿದೆನ್ನಯ್ಯಂಗೆ
ಶುಶ್ರೂಷೆವೇಳ್ಕುಂ. ನನ್ನೊಲೈಗೆಂ ಕಡಮೆ,
ಹೇಳವ್ವ, ನಿನಗೆ ಬಾರ್ಪಿ ಭರತನ ಕೂರ್ಮೆ ?
ನಾನಿಲ್ಲದಂದು ನೂರ್ದಿಯಾಗಿ ನಳನಳಿಸಿ
ತಳಿರುತದು ಮುತ್ತಿ ಮುದ್ದಿಸದಿಹುದೆ ನಿನ್ನಂ ?—
ಹೋಗಿಬರುವೆನು ಹರಕೆಗೈ, ತಾಯೆ ; ದುಃಖಿಸದೆ
ಹರಕೆಗೈ. ಕೋಸಲಕ್ಕೇಮಕ್ಕೇ ಹರಕೆಗೈ.
ರವಿಕುಲದ ಜಸಕಾಗಿ ಹರಕೆಗೈ. ಸತ್ಯಕ್ಕೇ,

೧೫೦

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನಕ್ಕೆ, ಮೇಣ್
 ನಿನ್ನೀ ಕುಮಾರನಾತ್ಮೋದ್ಧಾರಕೋಸುಗಮೆ
 ಹರಕೆಗೈ ; ಹರಕೆಗೈ ! ಹೋಗಿಬರುವೆನು, ತಾಯೆ,
 ಹರಕೆಗೈ ! ಬೇಡುವೆನು ಕೈಮುಗಿದು, ಕಾಲ್ಕುಟ್ಟಿ,
 ನಿನ್ನ ಡಿಯ ತಾವರೆಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ ; ಹರಕೆಗೈ !”
 ಮುದ್ದು ಮಗನಂ ತೋಳ್ಗಳಿಂ ಬಾಚಿದಳ ತಬ್ಬಿ.
 ಕಣ್ಣೀರ ಧಾರೆಯನೆರೆದು ತಳಿದಳಾ ತಾಯಿ
 ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದ ಶೇಷೆಯಂ, ಆಲಿಸಿದ
 ವಿಶ್ವದ ಚರಾಚರಂ ರೋಮಾಂಚಕಂಚುಕಿತ
 ಗಾತ್ರಮಪ್ಪಂತೆ :

೧೬೦

“ಜೈಸುಗೆ ವಿಧಿಯ ವಜ್ರೇಚ್ಛೆ !

ಗೆಲೈ ನಿರುತಂ ಋತಂ ! ಜಗದೀಶ ಕೃಪೆಯೆನಗೆ
 ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ ! ಗೆಲಮಕ್ಕೆ ದೇವರ್ಕ ಕಲ್ಲರ್ಗೆ !
 ಬಯಮಕ್ಕೆ ಮಾತೃವೊಲೈಯ ಮಹತ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ !
 ಓ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ, ಮಗನೀತನೆನ್ನ ವಂ ;
 ನಿನ್ನಂಕಪಥಂಕದೊಳಗಿಟ್ಟು ಕಳಿಸೆನಾ
 ಹೇರಡವಿ ಪೊಡವಿಯ ಹುಲಿಯ ಹೊಡೆಗೆ. ಪಾಲಿಸಾ
 ಪರವೇಶಿಯಂ ! ನೀನೆ ತಾಯಮ್ಮ ತಬ್ಬಲಿಗೆ,
 ನನ್ನ ಕಂದಗೆ, ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ !—ನಡೆ, ಮಗನೆ,
 ತಡೆಯಲಾರ್ಪನೆ ನಿನ್ನ ನಾಂ ? ನದಿಯನಚಲಾದ್ರಿ
 ಪಡೆದು ತಡೆದೊಡೆ ನಿಲ್ವುದೇಂ ಶರದಯಾತ್ರೆಯಂ ತಾಂ
 ಕುದಿದು ಕೈಕೊಳದೆ ? ತಾಯೊಲೈಯಿದು ಕಿರಿದಲೈ
 ನಿನ್ನ ಹಿರಿಬಾಳ್ಗೆ ! ಸಿರಿವೊಳೆವೆತ್ತ ಗಿರಿಶಿಖರಿ
 ಕರುಬಲೇವುದು ವಾರ್ಧಿಯಂ ? ಜಗಜ್ಜೀವನಂ
 ಕರೆಯುತಿರೆ ಕೈವೀಸಿ, ತಡೆಯಲಾರ್ಪಳ ತಾಯಿ
 ತಾನಬಲೆ ನಿನ್ನಂ ? ಹೆತ್ತಾವೊತ್ತೆ ಶಂಕಿಸಿದೆ
 ನಾನಿದಂ ! ಪಕ್ಕಿ ಶಿಶು ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆಯುತೆಂತು
 ಗರಿಗೆದರುತಾಗಸದ ಸಾಹಸಕಳವುದಂತೆ

೧೬೦

೧೬೦

ಮನೆಯೊಲೈ ತಾಯೊಲೈ ನಾಡೊಲೈಗಳನೊಡೆದು
ಕಾಡಿಗೈದುವ ನೆವನೊಡ್ಡಿ ಹಾರುವೆಯಿಂದು,
ಬಿಂದು ಸಿಂಧುವ ಸೇರುವೋಲಂತೆ! ತೆರಳಯ್ಯ,
ತೆರಳೊ! ಪದಿನಾಲ್ಕರವಧಿಯ ಮುಗಿಸಿ ಮರಳಯ್ಯ,
ಮರಳೊ! ಬೇಗನೆ ಮರಳೊ! ಸೊಗಮಕ್ಕೈ, ಗೆಲಮಕ್ಕೈ,

೧೯೦

ನಿನಗೆನ್ನ ಕಂದಯ್ಯ! ನೀನಾವ ಧರ್ಮಮಂ
ಗುರಿಗೆಯ್ದು ಹೊರಟೆವೆಯೊ ಆ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ
ರಕ್ಕೆ ಯಾಗಲಿ ನಿನಗೆ! ನೀಂ ಪೂಜೆಗೈದಿಪ್ಪ
ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗಕ್ಕೈ

ರಕ್ಕೆ! ಮಾತಾಪ್ರೀತಿ, ಪಿತೃಭಕ್ತಿ, ಜನರೊಲೈಗಳ್
ಚಿರಂಜೀವಮಂ ನಿನಗೆ ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ! ಗಿರಿವನಂ
ಪಕ್ಕಿ ಪನ್ನಗರೆಲ್ಲರುಂ ರಕ್ಕೆಯಕ್ಕಯ್ ನಿನಗೆ!

ರಕ್ಕಿ ಸಲಿ, ಹಗಲಿರುಳು ಬೈಗುಬೆಳಗುಗಳಿನಂ
ಶಶಿ ತಾರೆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲಂ ಶ್ರುತಿಚಯಂ
ದಿಕ್ಕಾಲ್ ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರುಂ ರಕ್ಕಿ ಸಲಿ!

ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟ ಕಪಿ ಚೇಳುಗಳ್ ಹುಲಿ ಸಿಂಹನೆಕ್ಕಲಂ

೧೯೧೦

ಕಾಳೋಣ ಮೊದಲಪ್ಪ ವಿಷಜಂತು ಕೋಳ್ಳಿಗಂಗಳ್

೨೦೦

ಕಾಪಾಡಲೀ ನನ್ನ ವೊಲೆವಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಂ,

ರವಿಕುಲ ಲಲಾಮನೀ ರಾಮಾಭಿರಾಮನಂ!

ಮಗುವು ಮಜ್ಜ ನಕಿಳಿಯುವಂದು, ಜಲದೇವಿಯರೆ,

ಮಕರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದೆ ರಕ್ಕಿ ಸಿಂ! ರಕ್ಕಿ ಸಿಂ

ಕಾಂತಾರದಧಿದೇವಿಯರೆ, ಕಂದನಡೆಯೊಳ್

ವುತ್ತಿನೆಡೆ ಪವಡಿಸಿರೆ; ಮತ್ತೆ ಮರಗಳ ಕೆಳಗೆ

ತಂಪುನೆಳಲೊಳ್ ಮಲಗಿರಲೈ! ತಾಯೊಲವಾಣೆ

ನಿಮಗೆ, ಓ ಸಿಡಿಲ್ಮಿಂಚು ಬಿರುಗಾಳಿಗಳೆ, ಕೇಳಿಮ್ :

ಹತ್ತು ಹೊರದೀ ಹೃದಯದಾಭಿಶಾಪ ನಿಮಗಕ್ಕೈ

೨೧೦

ಹಸುಳೆ ರಾಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕತದಿಂದೆ ಭವಿಸಿದಡೆ

ಕೇಡು! ಓ ವಿಧಿಯೆ, ಹೇ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಭೂ,

ಕೊಳ್ಳಿದೊ ನಿವೇದಿಸುವೆನ್ನಾ ತೃದೊಲುಮೆಯಂ
ರಾಮ ಮಂಗಲ ಕಾರಣಂ ತವಚರಣ ತಲಕೆ !”
ಪರಸಿ, ಮಗನಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆವಂದು, ಪ್ರೇಮದಿಂ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ, ಮುದ್ದಿಸಿ ವುಸವುಸಂ, ವೈಮರವೆ
ಮಾತೆಯ ಪದದ್ವಯಂಗಳಿಗೆ ಪಣೆಯಿಟ್ಟೊತ್ತಿ
ಪೊಡಮಟ್ಟು, ತುಳ್ಳಿ ಒಂದಕ್ಕರೆಯ ದುಕ್ಕಮಂ
ಕಾಣಿಸದ ಸಂಯಮದ ಶೀಘ್ರತೆಯನಲ್ಲಿದೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡನ್ನೆದಿದನ ಕಾಂತೆಯಂತೆ ಪುರಕೆ !

೨೭೦

ಪ್ರಿಯನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವದ ಸಂಭ್ರಮಕೆ,
ಸುರಚಾಪಲತೆಗಳಂ ತಿರಿತಂದು ವೃಂದಮಂ
ರಚಿಸಿದೊಲೆಸವ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಗಂಧಂಗಳಂ
ಶೋಭಿಪ ಕುಸುಮರಾಶಿಗಳ್ ಬಳಸೆ, ತಾನೊಂದು
ಗುರುತಿಸಲ್ಪ ಸದಳಂ ಸುಮರಾಶಿಯೆಂಬಂತೆ
ಮೆರೆದಿದರ್, ನೀತಾಳಿದಂಡೆವೂ ಮಾಲೆಯಂ
ಕಟ್ಟುತ್ತಿರ್ದಾಕೆ, ಚರರಿಲ್ಲದೊರ್ವನೆ ಬಂದ
ಪ್ರಾಣೇಶನಂ ಕಂಡು, ಬಿಲ್ಲುಂ ಬೆರಗುಮಾಗಿ,
ರಿಕ್ತಾಗಮನ ಖಿನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣಂ ಕೇಳೆ,
ಪೇಳ್ವನಿನಕುಲ ಸೂನು ಜಾನಕಿಗೆ : “ ಪ್ರಿಯೆ, ನನಗೆ
ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮಾಗಿದೆ ವನವ್ರತಂ. ಬೆದರದಿರ್
ಧೀರ ರಾಜರ್ಷಿಸುತೆ. ಸದ್ವಂಶ ಸಂಜಾತೆ,
ನೀತೆ, ನೀನಾಕ್ರೋಶಗೊಳ್ಳದಿರ್. ಶಾಂತಿಯಂ
ತಳೆದು ಧೈರ್ಯಂಗೆಡದೆ ಪತಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ, ಸತಿ,
ಪೊರೆ ಧರ್ಮಮಂ. ನೀನೆ ಸಹಧರ್ಮಿಯೆನಲ್ಲೆ
ಹೃದಯಧರ್ಮಕೆ ಹೃದಯಮಲ್ಲೆ ?” ಎನುತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಮುಂಗುರುಳನೆಳವಿ ಕದಪಂ ಸವರಿ ಸಂತ್ಪ್ರಸಿ,
ನಡೆದುಬಿಲ್ಲವನೊರೆದನಾಧ್ಯಂತಮಂ. ಕೇಳ್ದು,
ಮೆಲ್ಲೆಲರಿಗೊಲೆವ ತಳೆರಂತಿನಿತು ತುಟಿಸಡುಗೆ
ನುಡಿದಳಾ ಕ್ಷಮೆಯ ಸುತೆ, ನಲ್ಲನಿಗಿಂಗಳಿಗೆ

೨೭೦

೨೪೦

ಜೇನಿಳಿವ ಕಂಗಳಿಂದಾಲಿಂಗನಂ ಗೆಯ್ದು :

“ ನಿನ್ನ ನಲ್ಲದೆ, ನಲ್ಲ, ಕೋಸಲ ನೆಲವನಲ್ಲ
ನಾಸೊಲ್ಲ ದಂದು. ಮೇಣಿಂದಿಗುಂ ಮನೆಯನಗೆ
ರಮಣನೆಡೆಯಲ್ಲದೆಯೆ ಮಾವನರಮನೆಯಲ್ಲು.

ನೀನಿರಲೈನ್ನೊಡನೆ ನಾಡಾದರೆಂತಂತೆ
ಕಾಡಾಸೊಡಂ ಸುಖಿಯೆ ನಾಂ. ದುಃಖಿ ನಿನಗಾಗಿ.
ನಿನ್ನ ನೋವಿಂಗಳಲ್ಕೆಯೆ ಹೊರತೆನಗೆ ಬೇರೆ
ಸಂಕಟದ ಸೋಂಕೆಲ್ಲಿ ? ”

“ ನಿಲ್ ನಿಲ್, ಮಂಗಳಾಂಗಿ,

ರಾಮಂಗೆ ವನವಾಸಮಿನ್ನುಳಿದವರ್ಗಲ್ಲು.”

“ ರಾಮನರ್ಥಾಂಗಿ ಸೀತೆಗೆ ಬೇರೆತನವಿಲ್ಲ.

೨೫೦

ಪತಿಯ ಸುಖದುಃಖದರ್ಥಂ ಸತಿಗೆ.”

“ ಕೇಳ, ಜಾನಕಿ,

ನೀನತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರಂ ಸೇವಿಸುತ್ತೀಯೆಡೆಯೆ
ಧರ್ಮ ಮಾಚರಿಸುತಿರ್ಪುದೆ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯಂ.”

“ ಪತಿಸೇವಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲಂಗನೆಗೆ.

ರಾಜರ್ಷಿ ತಂದೆಯುಂ, ಗುರುಗಳುಂ, ಧರ್ಮಮಂ
ಬೋಧಿಸಿಹರನಗೆ.”

“ ಮೈಥಿಲಿ, ನೀನಡವಿಗೊಡನೆ

ಹಿಂಬಾಲಿವೊಡೆ ಕರಿನವಹುದೆನ್ನ ಜೀವನಂ

ನಿನ್ನ ರಕ್ಷೆಯಭಾರದುದ್ದೇಗದಿಂ. ಸುಕುಮಾರಿ,

ನೀನರಿಯೆ ವಿಪಿನವಾಸದ ಭಯಂಕರತೆಯಂ,

ಘೋರಮಂ, ಕ್ಲಿಷ್ಟಕಷ್ಟಂಗಳಂ ಮೇಣ್ ನಷ್ಟಮಂ.”

೨೬೦

“ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಂ ಭೀರುವಂ ಕೂಡಿ ಕಾಡಿನೊಳ

ಬಾಳ್ವದೆಂತೆಂದು ಶಂಕಿಸದಿರೈ. ಹೇಡಿಗಳ

ಹಿಂಜರಿವರಾದೆಡೆಲೆ ವೀರಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ,

ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣಂ ನಿನಗೆ, ಕೇಳ,

ಪೆಣ್ಣೊರ್ವಳೊಲಿದಳಂ ರಕ್ಷಿ ಪುದೇಂ ಕರಿಗೆ

ತೃಣಕಣದ ಭಾರಕೆಣೆಯಲ್ಲೆ ? ಕೇಳ್ ಪೂಣ್ಣೆಯಂ :
 ನಿನ್ನ ನೆಳಲೆಂತು ನಿನ್ನ ಡಿಗೆ ತೊಡಕಾಗದೆಯೆ
 ನಿನ್ನ ನೊಡವರ್ಪುದೇಗಳುಮಂತುಟಿಯೆ ವಲಂ
 ಬಂದಪೆನ್, ಪಾದಪೂಜೆಯ ಸೇವೆಗೋತನುದಿನಂ
 ಕೈಂಕರ್ಯವೆಸಗಿ. ಪೇಸಿದಪೆನಮರರ ಸುಖಕೆ
 ನಿನ್ನ ನುಳಿದಾಂ, ಪ್ರಿಯನೆ ; ಮಾವನರಮನೆ ಸೊಗದ
 ಮಾತಿರಲಿ ! . . . ಹೆದರದಿರು ಹೆಣ್ಣೆಂದು : ನಿನ್ನ ಕಣ್,
 ಬಗೆಗೆ ನಾಲಗೆಯಾಗಿ, ಸೂಚಿಸುತ್ತಿಹುದೆನಗೆ
 ನಿನ್ನೆದೆಯ ಶಂಕೆಯಂ. ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮಂ
 ಕೈಕೊಂಡು, ನಿಯಮ ವಜ್ರದೊಳಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ
 ಬಿಗಿದು ದೃಢಮನದಿ, ಸೇವಿಪೆ ನಿನ್ನ ನ್, ಅವಚತ್ತು
 ರಾಜೋಪಭೋಗ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ! ಬದುಕುವೆನ್
 ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು ಕಂದಮೂಲಂಗಳನೆ ತಿಂದು ;
 ಮತ್ತಾವ ತೆರದೊಳುಂ ನಿನಗಡಚಣೆಯನೀಯೆನ್.
 ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬಾಳ್ವೆ, ನಿನ್ನೊಡನೆಲೆವ, ಮೇಣಂತೆ
 ನಿನ್ನಯ ಸರಂಗೇಳ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯವೊಂದದುವೆ
 ಸಾಲೆನಗೆ ! ”

೨೭೦

೨೮೦

“ ಕೋಮಳೆ, ಲತಾಂಗಿ, ತಳಿರಡಿಯ ನೀಂ
 ಬಿಸರುಹ ಶರೀರೆ ! ಕಲ್ಪುಳ್ಳಿಡಿದ ಕಾನನಂ
 ಕಣ್ಣಿ ದೂರಕೆ ನುಣ್ಣುದೋರ್ದಡಂ, ಬಾಳ್ಕೆಗತಿ
 ದಾರುಣಂ. ಕವಿಯ ವರ್ಣನೆಯೆಲ್ಲು ಕಾನನಂ !
 ನಿನ್ನಂ ಪೊರೆಯಲಾರೆನೆಂದಲ್ಪು ; ಪೇಳ್ವಪೆಂ
 ನಿನ್ನ ಹಿತಮಂ : ವ್ಯಾಘ್ರ ಭಲ್ಲೂಕ ಹರ್ಯಕ್ಷ
 ವಿಷಧರೋರಗ ಭೀಷಣಂ ಕೇಳ್ ಮಹಾಟವಿ !
 ಮೇಘಚುಂಬಿತ ಗಿರಿಯ ಚೂಡದಿಂದಾರ್ಭಟಿಸಿ
 ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುವರ್ಬಿಯಾಘಾತದಿಂ ಭೀಷ್ಮವಹ
 ಜಲವಾತ ವ್ರಾತಂಗಳಿಂ ಭೀಕರಮರಣ್ಯಂ !
 ಪಗಲೊಳುಂ ನಾದಮತಿ ಕರ್ಕಶ ಭಯಂಕರಂ ;

೨೯೦

ಅಂತೆಮೇಣ್ ಇರುಳೊಳುಂ ಘೋರಾಂಧಮದ್ಯಮಂ
 ಪೀರ್ದ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದ ವೌನಮತಿ ನಿಷ್ಕುರಂ,
 ಕಠಿನಂ, ಭಯಾನಕಂ, ಹೃದಯಭಾರಂ, ಮಹಾ
 ಕ್ರೂರಂ ! ಅಂಗನೆ, ಬೇಸಗೆಯೊ ದವಾನಳನಿಂದೆ,
 ಮಳೆಗಾಲವೆಡೆಬಿಡದೆ ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆಯುವ ಜಡಿಯು
 ಕರೆಕರೆಯ ಕಾಟದಿಂದಪಸಹ್ಯಮಲ್ಲೆ ? ಆ
 ಕೆಸರಿನಲಿ ಮುಳ್ಳಿನಲಿ ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಂಗಳಲಿ
 ಪಗಲೆಲ್ಲಮಂ ಬಟ್ಟೆಯರಿಯದ ಪಳುವದಲಿ ಸುತ್ತಿ
 ಬಳಲಿ ಬರೆ, ಮಲಗುದಾಣಂ ತೊಯ್ದಿರೆಯ ಸಜ್ಜೆ !
 ಬಂದ ಷಡುರಸದುಣಿಸೆ ? ಕೇಳ್, ಕರುಳ್ ಕೊರೆವವೊಲ್
 ಕುಳಿರಿಡಿದ ಪಣ್ ಪಳಂ ಗೆಡೆ ಗಿಣಿಸೆಯೆ ತಿನಲ್
 ಗತಿ ! ಲಲಿತೆ, ಹಾಸಲರುವೆಗಳೆಲ್ಲಿ ? ಚಳಿವೊಳ್ಳು
 ತಾನಡಿಯಿಡಲ್ ಹೊದೆವುಡೆಗಳೆಲ್ಲಿ ? ಸುಖಲೇಶಮುಂ
 ಸುಳಿಯದತಿಕಠಿನಕ್ಕೆ, ರಾಜಪುತ್ರ, ಲತಾಂಗಿ,
 ನಿನ್ನ ನೆಂತೊಯ್ದ ಪನ್ ಪೇಳ್ ? ”

೩೦೦

ವರ್ಣಸಂಗೀತಾಂ

ಪತಿವ್ರತೆ ನಸುನಗುತ್ತೆ ಮಾರ್ಸುಡಿಯನಿತ್ತಳ್ಳೆ,
 ವಾದಂ ನಿರಾಯುಧಂ ತಾನಾಗಿ, ಸೋಲೊವ್ವು ವೋಲ್
 ದಾಶರಥಿ : “ ನೆತ್ತರಿಂಟುವ ಜಿಗಣೆ, ಮೇಣ್ ಕರ್ಕಶಂ
 ಕೂಗಿಡುವ ಬೀರುಂಡೆಗಳನೇತಕುಳಿದೆ ಪೇಳ್ ?
 ಕರುಣಾಳಲಾ ! ಕೊರ್ವಿದಾ ಪೆರ್ವಾತುಗಳ್ಳಾಂ
 ಬಿದರ್ವಂತುಟಣ್ಣುಗಿಯೇಂ ? ಕೇಳ್, ಹೃತ್ಕಮಲ ಕರುಣರವಿ,
 ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣನೆಗೆಳ್ಳು ಕಾತರಿಸುತಿದೆ ಮನಂ
 ಕಾಂತಾರ ರಸಕ್ಕೆಳಸಿ ! ಮನದನ್ನ, ನನ್ನ ಸಿರ್
 ನಿನ್ನು ಸಿರೊಳೊಂದಾದುದೆಂದು ನಿನ್ನಂಗಮಂ
 ಕಂಡೆನಾವೊದಲ್ ಗೊಂಡು. ಬೆಚ್ಚೆರಡು ಬಾಳ್ಗಳಂ
 ಬೆಸುಗೆಗಿಡಿಸೇಕೆ ಬೇಳುವೆಯೆನ್ನ ಬರ್ದುಕಿದನ್ ?
 ತಂದೆತಾಯ್ಗಳನಗಲುತೆಲ್ಲವೂ ನೀನೆಂದು

೩೦೧

ಕೈವಿಡಿದು ನಂಬಿದೀ ದೀನಾರ್ತೆಯಂ, ಕರುಣೆ,
ತೊರೆಯದಿರ್.”

೩೨೦

ಬಾಷ್ಪಸೈವೇದ್ಯದಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ
ಭೂಜಾತೆಯಂ ಸೀತೆಯಂ ಸಂತಯುತ್ತಿಂತು
ಸುಡಿದನ್ ದಿನೇಶಕುಲಸಂಭವಂ : “ದುಗುಡಮಂ
ಬಿಡು, ನಲ್ಲೆ, ನೀನೆನ್ನುಸಿರ್ ಗುಸಿರ್ ! ಬರ್ದುಕುವೆನೆ ಪೇಳ್
ಬಿಟ್ಟೊಡುಸಿರಂ ? ಬೇವಮೆನ್ನ ದು, ಚನಕಜಾತೆ,
ನಿನ್ನ ರೂಪದ ತಾವರೆಯ ನಿತ್ಯಲೋಕದಲಿ
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದೆ ಮಧುಕರ ಪತಂಗದೋಲಂತೆ,
ಮಧು ಮಧುರ ಸೌಂದರ್ಯಮಕರಂದ ಸುಧೆಯಿಂಟಿ
ಸವಿಯುತ್ತಮೃತತ್ವಮಂ. ನಿನ್ನ ಸುಳಿದೆನಗಾವ
ಸಗ್ಗಮುಂ ರುಚಿಸದೆಲೆ ತನ್ವಂಗಿ. ದಿವಮಲ್ಲೆ,
ನೀನಿರಲೈನ್ನ ಬಳಿ, ವನವಾಸ ಸರಕಮುಂ ?
ಲೋಕಮೋಹಕ ನೇತ್ರ, ಬಿಸುಗಂಬನಿಯ ಸೂಸಿ
ಬೇಯಿಸದಿರೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ : ಸಲ್ಲೆ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ !
ಬಸಕೈದಲನುವಾಗು, ಹೇಮಸುಂದರ ಗಾತ್ರ,
ದಾನಗೈದೆಮ್ಮಿರ್ವರೊಡವೆ ಹಾಸಗೆಯುಡುಗೆ
ಸರ್ವಮಂ ದೀನರಿಗೆ, ದೆಸೆಗೆಟ್ಟರಿಗೆ, ಮತ್ತೆ
ಪೂಜ್ಯರಿಗೆ.” ಮೋಹದಿಂ ಮುದ್ದಿಸಿ ಕಳುಹಲಾಕೆ
ಪರ್ಚುತೆ ಸೂಗಂಬರಿದು ತಮ್ಮಿರ್ವರನಿತುಮಂ
ಕರೆ ಕರೆದು ಪಸುಗೆ ತೊಡಗಿದಳಮಿತ ಸಂಭ್ರಮದಿ !

೩೩೦

ಕೇಳ್ದದಂ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಪಿರಿಯಣ್ಣ ನಡಿಗೈದಿ,
ಮರನ ಬುಡದಲಿ ನೆಳಲ್ ಬೀಳ್ವಂತೆ ಕಾಲೈರಗಿ,
ಮೇಲೇಳ್ವನಿಲ್ಲ, ತನ್ನಂ ಜೊತೆಗೆ ಒನಕುಯ್ಯ
ರಾಮನೇಗೊಳುವನ್ನೆಗಂ. ಪರ್ವಿತರಮನೆಗೆ,
ಪುರಕೆ, ನಾಡಿಗೆ, ವಾರ್ತೆ : ರಾಮಸೊಡನೆಯ ಸೀತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರುಮಡವಿ ಸೇರ್ದ ಪರನುತೆ ! ಪರಿದುದಯ್
ರೋದನದ ನದಿಯೆ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ನೆರೆಯೇರ್ದ ಮೋಲ್.

೩೪೦

ಮಡದಿಯಂ ತಮ್ಮನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬನಕುಯ್ಯಲಾ
 ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಡೆಯಲೋಸುಗಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂ
 ಸೀತಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ತಂದೆಯೆಡೆಗೈದಿದನು
 ದಜರಥಸ್ತ್ರಿಯತನೂಬಂ. ಕಂಡೊಡನೆ ಕುವರನಂ
 ಸಂತಾಪಕಲುಷೇಂದ್ರಿಯಂ, ಭೀತಿವಿಕ್ಲಬಂ,
ನಿಸ್ತೋಯಕಾಸಾರದೊಲ ರಿಕ್ತಮಾನಸಂ,
 ಸಾಂದ್ರ ಭಸ್ಮಾಚ್ಛನ್ನ ಶಿಖಿಯೊಲಳಿಶೇಷಸಂ
 ಕೋಸಲ ಧರಾವಲ್ಲಭಂ ಮಗನನಪ್ಪಲ್ಕಿಸಿ
 ಮೇಲೆಕ್ಕು ಮರದೆ ಕುಸಿದನು ಧರೆಗೆ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
 ತೊನೆದು. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್ ವೃದ್ಧನು
 ಪರ್ಯಂಕಕೆತ್ತಿ ಸಂತ್ಪ್ರಸುತಿರೆ, ವರ್ಧಿಸಿತೊ
 ನೂಪುರ ರವಂವೆರಸಿ ಸ್ತ್ರೀಜನಾಕ್ರಂದನಂ,
 ವುಷ್ಕಪ್ರಭಾತದೊಳು ಕ್ರಾಂಚಪಕ್ಷಿಯ ಪಂಕ್ತಿ
 ನೆರೆದು ಮುಗಿಲೆತ್ತರದಿ ದನಿಸಂತೆಗೈವಂತೆವೋಲೆ !
 ಮತ್ತೆ, ದೊರೆ ಮುಚ್ಚಿ ತಿಳಿದೆಚ್ಚತ್ತು, ತನುಜನಾ
 ಕೇಳ್ವಿಗತಿ ಕಷ್ಟದಿಂ ಕರ್ಬುಸಂ ಭಾರಕ್ಕೆ
 ಬಾಗುವೋಲೊಪ್ಪಿ, ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನಂ ಕರೆದು :
 “ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯಮಂ, ಪರಿವಾರಮಂ, ಧನಿಕ
 ವರ್ತಕವ್ರಾತಮಂ, ಕಾಡ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳ
 ಬೇಡವಡೆಯಂ, ಚತುರ್ದಶ ವತ್ಸರುಗಳ್ಳಿ
 ಬೇಳ್ವನಿತುಮಾಹಾರ ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಯಂ
 ಕಂದನೊಡನೆಯೆ ಕಳುಹಿಸಾತಂಗೆ ಕಾನನಂ
 ಕೋಸಲಕ್ಕಿಂ ಸುಖದಮಪ್ಪಂತೆ.” ಕೇಳ್ವದಂ
 ಕುಬ್ಜ ಕೈಕೆಯ ಮೊಗವನಿಂಗಿತದಿ ನೋಡುತಿರೆ,
 ತಿಳಿದದಂ, ರಾಮನೆಂದನು ಮಂದಹಾಸದಿಂ
 ಬೆಳಗಿ ಹೃದಯಂಗಳಂ :

೨೫೦

೨೬೦

೨೭೦

“ತಪದ ಸಂಪದಕಾಗಿ

ವಿನಿಸಕ್ಕೈದುತಿರೆ, ಸೇನೆಯ ಸೇವೆ ತಾನೇಕೆ ?

ಧನಿಕ ವರ್ತಕರೇಕೆ? ಮೇಣ್ ಬೇಡಪಡೆಯೇಕೆ?
 ನೀಡನಿತುಮಂ ಭರತ ಸೋದರಗೆ. ಮೇಣೆಮಗೆ
 ನಾರುಮಡಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೇಡಮಿನ್ನಾ ವುದುಂ.
 ನೀಡುವೊಡೆ, ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕಂದಮೂಲವನಗೆಯೆ
 ಕುದ್ಧಾಲವೊಂದಿರಲಿ. ಕೊಡಿವೊಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಂ
 ಪಣ್ ಫಲಂಗಳನಾಯ್ದು ತುಂಬಲ್ಕೆ.” ಕೇಳ್ದದಂ,
 ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ ಸಲ್ಲಿವೋಲ್ ಕುಬ್ಜ ಸಂಭ್ರಮದಿ
 ತಂದು ನೀಡಿದಳೊಡನೆ ನಾರುಡೆಯನೆಲ್ಲರುಂ
 ಶಸಿಸುತ್ತಿರಲ್ಕೆ. ತಾನುಟ್ಟಮಲ ವಸ್ತ್ರಮಂ
 ಕಳಚಿಟ್ಟು ರಾಮನಾ ಪಲ್ಕಲವನುಡಲಂತೆ
 ಗೈದನ್ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ. ಪುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂ
 ಪಟ್ಟಿಯ ದುಕೂಲಮಂ ಬಿಟ್ಟುಳಿದ ಬಟ್ಟಿಯಂ
 ತೊಟ್ಟುಳ್ಳದ ಬಾಲೆ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಭವೆ,
 ತಪಸ್ತೇಜದಿಂ ಮುಂದೆ ನಿಂದಿಸಿಯನಂ ನೋಡಿ,
 ಕೆಚ್ಚನೆರ್ದೆಗೊತ್ತಿ, ನಾರುಡೆಗಳಂ ತೆಗೆದತ್ತಿ
 ತೊಡಲರಿಯದೆಯೆ ಕೆಮ್ಮನಿರೆ, ಇತ್ತ ತಾರೆಂದ
 ಪತಿಗೆ ನೀಡಿದಳದಂ, ತಾನರಿಯದುದರಿಂದೆ
 ತುಡಿಸಿ ಮನ್ನಿ ಪುದೆಂದು ಕಣ್ಣಿಂಗಿತದಿ ಬೇಡಿ.
 ತುಡಿಸುತಿರೆ ರಘುಕುಲೇಶಂ ಪತಿಗೆ ನಾರುಡೆಗಳಂ,
 ಕಂಡ ಕೌಸಲೆಗುಕ್ಕು ದುಕ್ಕಮಕ್ಕಳ್, ಮೊಗಂ
 ಪುದುಗಲಂಜಲಿಗೆ. ಮಂಥರೆ ಗಿಂಟರೊಳ್ ನಿಂದು
 ಸಂಕಟವನೀಕ್ಷಿಸಿದಳ್ ಎಕಟ ಕಂಟಕಿತೆ!

೨೮೦

೨೯೦

ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇಮಸುಂದರಿ ಸಂಧ್ಯೆ ತಾಂ
 ಮಿರುಪ ಕುಂಕುಮದೋಕುಳಿಯನೆಂದಿನಂದದೊಳೆ
 ಪೊನ್ನ ಬೇರ್ಕೋವಿಯಿಂ ಸಿಂಚನಂಗೈದಳೆನೆ
 ರಂಜಿಸಿತು, ಹೊಮ್ಮಂಜು ಹಬ್ಬಿದಂದದಿ ಹಬ್ಬುತಾ
 ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬಹ ತುರು ಸಮೂಹದ ಖುರಂಗಳಿಂ
 ಕಣ್ಣೊಳಿಸುತೇರ್ದ ಗೋಧೂಳಿ. ಆ ಧೂಳಿಯಂ

೪೦೦

ಮೀರ್ದದಕ್ಕೈದುರಾಗಿ ಪರಿದುಬಂದಾ ಬೇರೆ
 ಕಂದೂಳಿ ವೊನಲನೊಂದಂ ಕಂಡಾ ಕೃಪೀವಲಂ,
 ಬೇಸಾಯದಾಯಾಸದಿಂ ಬಳಲಿ ಗುಡಿಸಲ್ಗೆ
 ತನ್ನಾ ರಿನೆತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಪಿಂತಿರುಗುತಿರ್ದ
 ಪೊಲದೊಕ್ಕಲಿಗನೊರ್ವನಚ್ಚರಿವಡುತೆ, ತನ್ನ
 ತಲೆಯ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಯನಿಳುಹಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯೆಡೆ,
 ನಿಂದನಾಲಿಸುತೆ ತೇರಾ ಲಿಗಳ ಪೇರುಲಿಗೆ
 ಮತ್ತೆ ಗೋಳಿಡುವಾಳ್ಳಳುಲಿಗೆ. ಸೋಡುತ್ತಿರಲ್
 ಕಣ್ಗೆವಿಟ್ಟು ಭೋಂಕನೆಯೆ, ನಡೆಗೊಂಡುದೋ
 ಸಾಕೇತ ಪತ್ತನಮೆನಲ್ವೆ, ಪರ್ವಟ್ಟೆಯಂ
 ತುಂಬಿ ತುಳ್ಳುತೆ ಬರ್ಪ ಸೋಜಿಗದ ಮೆರವಣಿಗೆ.
 ರಥಮೊಂದೆ ಪರಿದೋಡುತಿರ್ದತ್ತದಂ ಬೆಂಬಿಡಿದು
 ವಿವಿಧ ವರ್ಗದ ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ ಪರಿದು.ದಯಾ,
 ಪುರ್ಚಮರ್ದಂತೆ. ಕೆಲರೆದೆಬಡಿದು ಕೂಗಿದರ್.
 ಕಿಳ್ಳು ನವಿರಂ ಮುಡಿಗೆದರಿ ಗೋಳಾಡಿದರ್ ಕೆಲರ್.
 ತೊಟ್ಟುಡುಗೆಯಂ ಪರಿದು ತತ್ತರಿಸಿದರ್ ಕೆಲರ್.
 ಹೊಡೆಮೋದಿದರ್ ಕೆಲರ್. ವಿಸ್ಮಿತ ಕೃಪೀವಲಂ
 ವಿಸ್ಮಯಸಮಾಧಿಯಿಂದೇಳ್ವನಿತರೊಳ್ ಮರೆಯಾಯ್ತು
 ಚಿತ್ರಮಯದುನ್ಮಾದದುತ್ಸವಂ ಪೊಳಲತ್ತಣಿಂ
 ಪೊರಗಣೆ ಪರಿದು.

೪೧೦

೪೨೦

ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರಸೆನಗಲ್ವೆ
 ರಥಮಂ, ರಘೂದ್ವಹಂ ನೀತಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
 ತೇರೇರಿ ಕಾಡಿಗೈದುತಿರೆ, ದಶರಥ ನೃಪಂ
 ಪುರಜನಂ ಮತ್ತಮಂತಪುರ ಸ್ತ್ರೀಜನಂ,
 ಕಣ್ಣ ಕಾರ್ಗಾಲದಿಂ ರೋದನ ಧ್ವಾನದಿಂ
 ರಥ ಚಕ್ರ ಮೇಣಶ್ವಖುರಪುಟೋದೊ ತನುಂ
 ಧೂಳಿಯುಂ ಮೇಣ್ ಚಕ್ರಚೇತ್ಕೃತಿಯುಮಂ ತವಿಸಿ,
 ಪಿಂದೋಡಿದರ್, ಬೇಡಿ ಕೈ ನೀಡಿ. ಮುದಿಯರಸು

ವಾಯುವೇಗದಿ ಪರಿಯುತಿರ್ದಾರ್ ರಥಜವಕೆ
ಜವಂಗುಂದಿ, ನಿಡುಸರದಿ ರಾಮನಂ ಕರೆದೊರಲಿ,
ರಥಜ ರಜಪಥವನೆವೆಯಿಕ್ಕದೀಕ್ಕಿ ಸುತೆ, ಕೇಳ್,
ನಿಂದನಲ್ಲಿಯೆ ಕಂಡರಿಸಿದಂತೆ. ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ
ನಟ್ಟಾಲಿ ಬೀಳ್ವಿನಂ, ದೂಳ್ವಟ್ಟಿಯುಂ ಹಾ ಕಣ್ಗೆ
ಮರೆಯಾಯ್ತು. ಮರವಟ್ಟು ಬಿಳ್ವನಾ ಕೋಸಲೇಶಂ
ನಟ್ಟ ನಡುವೀದಿ ವಟ್ಟಿಯಲಿ. ಕಾಸಲೆ ಕೂಡೆ
ಕಂಡೋಡಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಲಾ ಕೈಕೆಯಂ ಕಂಡು,
ಚೀರಿದನುರಿವ ಕೋಪಿ :

೪೩೦

“ ಬಳಿಸಾರದಿರ್, ಪಾಪಿ !

ಕಣ್ಣೊಲದೊಳಿರದೆ ಸಾಯ್ ! ತೊಲಗು ! ನೀನಿನ್ನೆ ನಗೆ
ಸತಿಯಲ್ಲ. ನಿನಗಾಂ ಪತಿಯುಮಲ್ಲ. ತರ್ಪಣಂ
ಕೊಟ್ಟಿನಿದೊ ನೀರೆಳ್ಳು ಕೊಳ್ ! ” ಎನುತೆ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ನೆಲದ ಧೂಳಿಯನೆತ್ತಿ ಬೀಸಿದನ್.

೪೪೦

ದೊರೆಯಿಂತು

ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯಾದಿಂ, ದುಃಖಡಾಕಿನಿಯಿಂದೆ
ಪೊಯ್ವಡೆದನೊಲ್, ಕಿಳ್ಳು ನವಿರಂ ಶರೀರಮಂ
ವಸನಂಗಳಂ, ಚರಿಸೆ ಬಟ್ಟೆಬಿತ್ತರನಂತೆ,
ಕಾಸಲ್ಯೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಾಯ್ವರಸಿ, ಸಾಸದಿಂ
ತಂದಳವನಂ ರಾಜಮಂದಿರಕೆ. ಶೂನ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಪಳಯಿಸುತಿದನಂ ಸಜ್ಜೆಗುಯ್ಯಲ್ಕೆ
ಹೊರಳಿದನು ಮರುಳಮರಿದವನಂದದಿ ನರಳು
ಸುಯ್ದು. ಕರೆದನು ರಾಮನಂ. ಕಂಡವರನ್ನೊರಂ
ಬನಕಜಾವಲ್ಲಭಂ ಗೆತ್ತು, ತುಬ್ಬುಗೆಗಳಿಸಿ,
ಮುನ್ ಸುಗ್ಗ ಮಂಚದಿಂದುರುಳಿದನ್ ! ಕೈಕೆಯಂ
ಪಳಿದು, ಬಯಲಂ ನಿಟ್ಟಿಸಾಕೆ ಗಂಡವನಂತೆ
ಧೂಯೆಂಜಲುಗುಳುತ್ತೆ, ವಿಕಲಮತಿ ದಶರಥಂ
ಕಡುಭಯಂಕರನಾದನತಿಸನ್ನಿ ಯೇರ್ದ ನೋಲ್ :

೪೫೦

ಶ್ರೀ

ದವದ ದಳ್ಳುರಿ ದಹಿಸೆ ಬಿರುವೇ ಸಗೆಯ ಮಲೆಯ
ನೀರಸಾರಣ್ಯಮಂ, ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಲಿ ಬಳಸಿ
ಬರೆ, ಕಿಚ್ಚು ಗೋರಂಟಿಯ ನಡುವೆ ಸಿಲ್ವಿ ದೊಂದಾನೆ
ಮುಪ್ಪಿನಿಂದೋಡಲಾರದೆ ಹಿಂಡುದಪ್ಪತ್ತೆ
ಫೀಂಕರಿವುದೊರಲಿ, ದಾವಾಗ್ನಿ ಸುತ್ತಿಂದೊತ್ತಿ
ಮುತ್ತುವುದು, ತುತ್ತುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರದಿ ಧಾವಿಸುವ
ಮಿತ್ತು ನೆತ್ತರ್ ನಾಲಗೆಯ ಸೇನೆಯಂತೆ. ಆ
ಗಂಭೀರ ದಿಗ್ಧಂತಿ, ತೊರೆದು ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ,
ತರಳ ಚಂಚಲ ಚಿತ್ತದಿಂ ಬೀದಿವರಿವುದಯ್
ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ. ಬಟ್ಟೆದೋರದಿರೆ, ಕವಿದವುದು ಪೊಗೆ
ಕಟ್ಟಾಸೆಗತ್ತಲೋಲ್. ಮತ್ತೊಂದು ಮತ್ತೇಭದೋಲ್
ಭೀಮ ಧೂಮಸ್ತೋಮಮರೆಬಂಡೆ ಪಾಂಗುರುಳಿ
ಮೇಲ್ವಾಯೆ, ಮಲೆತೊಂದು ಮದಕರಿಗೆ ಕಾಳೆಗಂ
ಗೊಟ್ಟು ಮಾರ್ ಮಲೆವಂತೆವೋಲ್ ಸೆಣಸಿ ಸೋಲ್ಪುಸಿರಾರಿ
ಬೀಳುತಿರೆ, ಹೊಗೆಯಾನೆಯಿಂದುಗುವ ಮಿಂಚಿಂದೆ
ಸಮೆದ ಮೊನೆಯೀಟಿ ದಂತಗಳಂತೆ ಕೇಸುರಿಯ
ಬ್ಬಾಲಾ ಕಠಾರಿಗಳ್ ತಿವಿಯೆ ವೈಜರ್ಮಮಂ,
ಮುರಸೊಂದುವುದು ವಾರಣಂ.—ಮೈಮರೆದನಂತೆವೋಲ್
ಸುತವಿರಹ ಸಂತಾಪದಗ್ಧ ವಸುಧಾಧಿಪಂ !

೪೬೦

೪೭೦

ಬೈಗುಗಪ್ಪಿಳಿಯುತಿರಲತ್ತ ರಾಮಂ ತನ್ನ
ರಥದ ಬೆಂಬಳಿವಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿರ್ ಪೌರಂ
ಪಿಂತಿರುಗಿಮೆಂದು ಬೇಡಿದೊಡಮದನೆರ್ಬೆ ಗೊಳದೆ
ತೇರೊಡನೆ ಪರಿಯುತಿರಲವರಾಸೆಯೆಂಬಂತೆ
ಹಾದಿಗಡ್ಡಂ ಬಂದುದಾ ತಮಸೆ. ಮಸುಳ್ಳುದು
ನಿಶಾಕೃತಿಯ ಮಸಿ ಸೂಸಿ ತೀರದ ವಸಶ್ರೇಣಿ.
ಮಾರ್ಪೊಳೆಯೆ ಪೊಳೆಯೆದೆಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಾಗಸದಿ
ಕಿಕ್ಕಿರಿದರಿಲ್ ಚುಕ್ಕಿಗಳ್ ಖದ್ಯೋತಸಂಕುಲಂ
ವೆರಸಿ, ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾಳ್ವಿಕೆಗೆ

೪೮೦

ವಿಂಚು

ಶರಣಾಗೆ ಪೃಥಿವಿ, ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟನಾ ನದಿಯ
ತಟದಲ್ಲಿ. ಮೂಡುಬಾನಿನ ಕರೆಯೊಳುಷವೆಣ್ಣು
ನಸುಗಳೆರೆವವೊಳ್ಳು, ಮರಗಳಡಿ ಮಲಗಿಯುಂ
ಸಿದ್ಧಿಯಾಳದೊಳದ್ದಿ ಬಿದ್ದಿರೆ ದಣಿದ ಮಂದಿ,
ಸದ್ವಿಲ್ಲದೆಯೆ ತೇರನೇರಿ ನದಿಯಂ ಪಾಯ್ದು
ದಾಂಟಿ, ನಡೆದನು ರಾಮನಾ ಸ್ಕಂದನಂ ನಡಸೆ
ಮಂತ್ರಿ, ವಂಚಿತರಪ್ಪವೋಲಯೋಧ್ಯಾಚನಂ.
ಬನಮಲರ್ ತಂಬಿಲರ್ ಪೂವಿಸಿಲ್ ಪಕ್ಕಿಯುಲಿಗಳ್
ರಮಣೀಯ ತಮಸೆಯಂ ಕಮನೀಯಮಪ್ಪಂತೆ
ಗೆಯ್ಯೆ, ನಿದ್ರೆಯಿನೆದ್ದ ಮಂದಿ ರಾಮನನರಸಿ
ಕಾಣದಿರೆ, ಹಂಬಲಿಸಿ ಹುಡುಕಿ, ರೋದಿಸುತಿರದೆ
ಪಿಂತಿರುಗಿದರ್, ನೀರರತ ಕಡಲಂತೆವೋಲಿದರ್
ಸಾಕೇತವುರಿಗೆ.

೪೯೦

ನಾನಾ ವರ್ಣ ರಮಣೀಯ
ದಿನದೇವಿ ತಾಂ ಬಾಲಾರ್ಕ ಕಲಶದೀಪಂ ಬಿಡಿದು
ಹೊತ್ತರೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲಂ ದಾಂಟುತಿರೆ, ಸೇರ್ದುದಾ
ತೇರಯೋಧ್ಯೆಯ ನಾಡಿನೆಲ್ಲಿಯಂ. ಜನಕಜೆಗೆ
ಕಣ್ಣೆಡ್ಡಮಾಗೆ ಮರೆತುದು ಮನಂ ಕ್ಲೇಶಮಂ
ವನವಾಸದಾ :

ಕಣ್ಣು ಹೊದತ್ತಕಡೆ, ದಿಟ್ಟಿ
ಹೋಹನ್ನ ಗಂ ಹಬ್ಬಿ ಹತ್ತಿದ ಹಸುರು ಗನ್ನೆ,
ಬಿತ್ತರದ ತೋಂಟಸಿರಿ, ಬಗೆಯನೀಳ್ಕುಳಿಗೊಂಡು
ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು. ಜುಳಜುಳನೆ ಪರಿವ ಪರಿಕಾಲ್ಗಳೆಡೆ,
ಬಿಳಿವುಲ್ಲ ನಡುವೆ, ಮೊಳಕಾಲ್ ಮುಚ್ಚುವನ್ನೆಗಂ
ನಿಂದಿದರ್ ಬೇಸಾಯಗಾರರಚ್ಚರಿವಡುತೆ
ದಿಟ್ಟಿಸಿರುತಿರೆ ಸಿರವನೆತ್ತಿ, ಪರಿದುದು ರಥಂ
ಹೇಮಲಿಪ್ತಂ ರತ್ನಖಚಿತಂ, ಪ್ರಭಾತದಾ
ನೇಸರ್ಗಿ ಪಡಿನೇಸರೊಲ್ ವೊಂಗದಿರ್ಗಳಂ

೫೦೦

ಕಾರಿ, ಮಿಂಚುತೆ ನೋಳ್ವ ಕಣ್ಣಳಿಗೆ. ತೇಜಿಗಳ್
 ಕಟವಾಯಿಯಿಂದೆ ಬೆಳ್ಳೊರೆ ಸೂಸಿ, ಮೈ ಬೆಮರಿ,
 ತಮ್ಮ ನೆಳಲಂ ತಾಮೆ ತುಳಿದು ಮುಂದೋಡುತಿರೆ
 ಮಂಗಳಂ ಬೆತ್ತ ವೇದಶ್ರುತಿಯನುತ್ತರಿಸಿ;
 ತೆಂಕಣದೆಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಗೋ ಸಮೂಹದ ತಟದ
 ಗೋಮತಿಯ ದಾಂಟಿ; ಬರ್ಹಿಗಳ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯ
 ಕೊಂಚೆಯಂಚೆಗಳುಲಿಯ ಸುಂದರ ಸ್ಪಂದಿಕೆಯ
 ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ; ಮೈದೋರಿದುದು ಮುಂದೆ ಶೈವಲಂ
 ಲವಲೇಶಮಿರದ ನಿರ್ಮಲ ಸಲಿಲ ಸುರಧುನೀ
 ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಗಂಗೆ: ವಿಷ್ಣು ಪಾದಚ್ಯುತೆಯ,
 ಶಂಕರ ಜಟಾಜೂಟ ವಿಗಲಿತೆಯ, ಸೀರುಲಿಯ
 ನೊರೆನಗೆಯ ಜಡಿವೊನಲ ತೆರೆನಡೆಯ, ಓರೊರೈ
 ಗಂಭೀರ ಘೋಷದೋರೊರೈ ಭೈರವ ರವದ
 ಗದ್ದದ ನದದ್ಗಮ ಸಮುದ್ರನೃಪ ಮಹಿಷಿಯಂ,
 ತೀರರುಹ ಫಲಪುಷ್ಪ ನವ್ಯ ಕಿಸಲಯ ರಮ್ಯ
 ಗುಲ್ಮ ತರುಪಂಕ್ತಿ ಮಾಲಾ ಜಹ್ನು ಜಾತೆಯಂ
 ದರ್ಶಿಸಿದೊಡನೆ, ತೇರಿಳಿದು ಮಣಿದರೈ, ಪಣೆಗೆ
 ತಿಲಕಮಿಡೆ ಮಣ್ ! ದಣಿದಶ್ವಗಳ್ಗೆ ನೀರಂ ತೋರ್ದು,
 ಮೆಯ್ ತಿಕ್ಕಿ ಮೀಯಿಸುತೆ, ಮರದಡಿ ನೆಳಲ್ ತಣ್ಣಲೊಳ
 ಕಟ್ಟಿ, ಪಸಿವುಲ್ಗಳಂ ಕುಯ್ದಡಕಿದನ್ ಮಂತ್ರಿ.
 ರಾಮನಿಂಗಳ ತರುವ ತಣ್ಣೆಳ್ ಮಡಿಲೊಳಗೆ
 ಪವಡಿಸಿದನಾ ಸೀತೆಯೆಡೆಯ ಪಚ್ಚ ನೆಲದ
 ಮೇಲೆ. ಕೇಳ್ದಾ ವಾರ್ತೆಯಂ ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರ
 ನಾಮಧೇಯದ ಬೇಡರೂರಿಂಗರಸು ಗುಹಂ
 ಬಂದನಲ್ಲಿಗೆ ಮನೋಮುದದಿ ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಂ
 ಸತ್ಕರಿಸೆ. ಮುಡಿಯಿಕ್ಕಿ ರಾಘವನ ಚರಣದೆಡೆ
 ಕಾಣಿಕೆಯ ನೀಡಿದನು ತರತರದ ಪಣ್ಗಳಂ,
 ಪೂಗಳಂ, ಮಾಂಸಾನ್ನಮಂ. ಭುಜಿಸಿ ಸರ್ವರುಂ

೫೧೦

೫೨೦

೫೩೦

ತಣಿಯುತಂ, ತೊರೆಯ ತೀರದ ತಿರೆಯ ತೊಡೆಮೇಲೆ
ಮಗ್ಗುಲಿಕ್ಕುತ್ತೆ, ಕಳೆದರಾ ರಾತ್ರಿಯಂ ಸುಖದ
ನಿದ್ರೆಯಲಿ. ಮರುದಿನಂ ಕೋಕಿಲ ಭರದ್ವಾಜ
ಬಹಿ ಕೇಕಾ ಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ಮೊಗದೋರುತಿರೆ,
ರಘುನಂದನೇಚ್ಛೆಯಂದದಿ, ಜಾಹ್ನವಿಯ ದಾಂಟೆ,
ಒಯ್ಯದರೊಡೆಯಂ ಗುಹಂ ತರಿಸಿದನು ನಾವೆಯಂ,
ಪುಲಿ ಚಿರತೆ ಬಿಂಕೆಯ ತೊವಲ್ ಪೊಲಿದುದಂ. ಸೀತೆ ಮೇಣ್
ಲಕ್ಷ್ಮಣರನೇರಲೈ ಬೆಸಸಿ, ತಾನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಪ್ರಿಯಮಂತ್ರಿಯೆಡೆಗೈದಿ, ಮೈದಡವಿ, ಸಂತೈಸಿ,
ಬೇಡಿದನು ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆ, ದಶರಥನೆಡೆಗೆ,
ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಕೈಕೆ ಪುರಜನರೆಡೆಗೆ,
ತಮ್ಮೊಲೈಯಂ ಪೊತ್ತು ನಡೆವಂತೆ. ರಥವಾಜಿ
ರಾಮನಂ ಸೋಡುತಿರೆ ಪುಲೈವನೇವಯಿಸಿ,
ನಡೆದನವರೆಡೆಗೆ. ಮೈ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಮುಂಡಾಡಿ
ನುಡಿಸಲಾ ಮೂಕಜಂತುಗಳುಮರಿತಂತೆವೋಲ್
ಕುಣಿದುವಯ್ ಕೆನೆದು, ಸಿರದ ಕೇಸರ ಚವರಿಯಂ
ಬೀಸಿ. ತಾನಾ ಗುಹನೆ ಪುಟ್ಟಿಸಗುತಿರೆ, ದೋಣಿ
ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಂ ಪೊತ್ತು ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ
ಸಂಪದಕೆ ಪೆರೈಗಿಂಬಂತೆ ತೆರಿಗಳ ಮೇಲೆ
ಕುಣಿಕುಣಿದು ತೇಲಿ ಸಾಗಿತು, ಪಟಂ ಸಂತಸಕೆ
ಡೊಳ್ಳೇರಿತನೆ ವಾಯುಹತಿಗುರ್ಬಿ. ನೋಡುತಿರೆ
ಮಂತ್ರಿ ದಡದಲಿ ನಿಂತು, ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ,
ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದಾ ದ್ರೋಣಿ, ಸೂಸಿದ್ದ
ಕಣ್ಣನಿಯ ಮರ್ಬಿನಲಿ. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕುಳುತಳುತೆ
ತೇರೇರಿ ಬಂದನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗಾ ಸಚಿವೋತ್ತಮಂ,
ಮಸಣದಿಂ ಮಸಣಕೆ ಚರಿವ್ವೊಂದು ಬಿಂತರದವೋಲ್.

೫೪೦

೫೫೦

೫೬೦

ನೀರವ ಧ್ಯಾನವಧೂ ಹೇ ಊರ್ಮಿಳಾ ದೇವಿ,
ಸೌಮಿತ್ರಿಯರ್ಧಾಂಗಿ, ಹೇಳು ನೀನೆಲ್ಲೆರೆ

ಕಡೆದ ಕಡಲೋಲಯೋಧ್ಯಾನಗರಿ ಮಸಗಿದಾ
 ಕ್ರಾಂತಿ ದಿನದಂದು ? ನಿನ್ನೆ ದೇವೂರಿನಾ ವೇಧೆ
 ಜಗುಳ್ಳು ದಿಲ್ಲವೆ ತುಳ್ಳಿ ನೇತ್ರ ಶತಪತ್ರದಿಂ ?
 ಪೆಣ್ಣನಂ ತಾನೆ ನೀನಲ್ಲದೂರ್ಮಿಳೆಯಲ್ಲು :
 ಪೆಣ್ಣೆಂಬ ತಪಕೆ ನೀಂ ನಿರುಪಮಪ್ರತಿಮೆಯಾ !
 ಕಾಂತನೊಡನಿರ್ದು ಕಾಂತಾರ ವೈವಿಧ್ಯಮಂ
 ಸವಿನ, ಲಂಕೆಯೊಳಿರ್ದು ಹದಿಬದೆಯ ಸಾಹಸದ
 ರಸಕೆ ಬಾಳಂ ಬೇಳ್ವ, ದೇವ ಮಾನವ ಸಕಲ
 ಲೋಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೆಂಬಲದ ಸೀತೆಯ ತಪಕೆ
 ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನ ಅಖ್ಯಾತಮಾ ದೀರ್ಘ ಮೌನವ್ರತಂ,
 ಮೂಕಪತಿ ಹೇ ಗೋಚರಾತೀತೆ ! ಕಲ್ಲಾಗಿ
 ಬಿಳ್ಳ ಹಲೈಯ ಶಿಕ್ಷೆ ಗಿರ್ದತ್ತಜೇತನದ
 ರಕ್ಷೆ : ನೀನುಸಿರೆಳೆದುಮರೆಬಂಡೆಯೋಲಂತೆ
 ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಮಾಶಂಕೆಯ ನಿರೀಕ್ಷೆ ನೆಯ
 ಭೀತಿ ಬಿನ್ನ ತೆ ಹತ್ತಾಶತೆಗಳೈವರಿ ನಡುವೆ
 ತಪಮಿರ್ದು ಮೊಡೆಯದಿರ್ದು ನೆನೆಯಲದೆ ಮಹಾ
 ವ್ರತಮವ್ವದಿತರ ಬೇವರಿಗೆ.—ಸೌಮಿತ್ರಿ ತಾಂ
 ನಿನ್ನ ನುಮತಿಯನಣ್ಣ ನೊಡನಡವಿಗೈದಲೈ ಪೇಳ್
 ಬೇಡಿದನೆ ? ಭಾತ್ಯಭಕ್ತಿಯ ಸಂಭ್ರಮಾಧಿಕ್ಯದೊಳ್
 ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವದಂ ತಾಂ ಮರೆಯನಲ್ಲೆ ?
 ಮರೆಯನೆಂದುಂ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ ! ಪೇಳ್ವ ನೇನಂ,
 ಪೇಳ್, ಬನಕೆ ನಡೆವಂದು ? ಪೇಳ್ವಳೆಂತಯ್ ಮಂತ್ರಮಂ,
 ತನ್ನ ಪತಿ ಗುರುತಪಕೆ ದೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತುದನವಳ್,
 ಸತಿ ಶಿರೋಮಣಿ, ಊರ್ಮಿಳಾದೇವಿ ? ಪ್ರಾಣೇಶ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ರಾಮ ಸೀತೆಯೊಡನೆಯೊಡ್ಡೆಯಂ
 ಬಿಟ್ಟೆಂದುತೊಟ್ಟು, ಸರಯೂನದಿಯ ತೀರದೊಳ್
 ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ ರಚಿಸಿ, ಚಿರ ತಪಸ್ಸಿನಿಯಾಗಿ
 ಕಟ್ಟಿದಳ್ ಚಿತ್ತವೋಮಂಗಳದ ರಕ್ಷೆಯಂ
 ಮೈಥಿಲಿಗೆ ರಾಮಂಗೆ ಮೇಣ್ ತನ್ನಿನಿಯ ದೇವನಿಗೆ !

೫೭೦

೫೮೦

೫೯೦

ನಂಚಿಕೆ ೫

ಭರತಮಾತೆ

ಪ್ರೀಯಸಿಯ ರೂಪ ಮೋಹಚ್ಛಾಯೆಯೊಳ್ ಕುದಿದು
ಬೆಂದು, ಮೇಣ್ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುವಿನೊಳ್
ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದಾ ನೃಪೋನ್ಮಾದವತಿ ವಿಷಮತೆಗೆ
ನೆಗೆದುದಯ್ ಭೀಷಣತೆವೆತ್ತು ! ನಡುರಾತ್ರಿಯೊಳ್
ಸಜ್ಜೆಯಿಂ ನೆಗೆದೆಳ್ಳು, ಕಣ್ಮಿಚ್ಚದೆಯೆ ಕಾಯ್ದು
ಕುಳಿತಿರ್ದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ, ಕೈಕೆ ಬಾರೆನುತೆ,
ತುಡುಕಿ ತೊಡೆಯೇರಿಸುತೆ, ಜಗಿದಪ್ಪ ಮುತ್ತಿಡುತೆ,
ನಗೆತೊಡಗಿದನ್. ಕೂಡೆ, ತೊಲಗು ತೊಲಗೆಂದೊರಲಿ
ತಳ್ಳಿದನ್, ರಾಮನಂ ಕೂಗಿ ಗೋಳಾಡಿ. 'ಕರೆ
ಕೈಕೆಯಂ' ಎನಲಾಕೆ ಬರೆ, ಬೀಸಿದನ್ ಮೊಗಕೆ
ಮೋದಿ ಪರಿವಾಣಮಂ. ಶೂನ್ಯಮನೆ ಪಿಡಿದೆಳಸಿ
ಬೋಳೈಸಿದನ್ ಲಲ್ಲೆಗೈಯುತೆ ಕುಮಾರನಾ
ಮುದ್ದುವೆಸರಂ ಮೆಲ್ಲನುಚ್ಚರಿಸಿ. ಬೆಳಗಾಗಿ
ನೇಸರೈತರೆ, ನಂದಿಸೆಂದಾಣತಿಯನಿತ್ತು
ಮೂದಲಿಸಿದನ್ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಂ. ಕೂಗಿದನ್
ವೆಸರಿಂ ಸುಮಂತ್ರನಂ. ಪೇಳೆ ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದು,
ಶಪಿಸಿದನ್ ಸರ್ವರಂ ನೀಚವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ
ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದಂತೆವೋಲ್. ಬಯಲಿನಂಗಳದಲ್ಲಿ
ಕಂದನಂ ಕಂಡಂತೆ ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆ ಕರೆದು,
ತಡೆದರಂ ಬಡಿದಿಕ್ಕಿ, ಮುನ್ನುಗ್ಗುತೋಡೋಡಿ
ದುಮುಕಿದನ್, ಕುಟ್ಟಿಮದಿನಾಳೆತ್ತರದ ಕೀಳ್ಗೆ,
ಮೆಯ್ಯೆಲ್ವ ಕೀಲುಳ್ಳವಂತೆ, ಹಾಹಾ ರವಂ
ನೆರೆದ ಪೆಣ್ಣಂಡು ಗೊರಲುಗಳಿಂದಮೊಮ್ಮಿಂಗಿ

೧೦

೨೦

ಪೊರಪೊಣ್ಣು ವಂತೆ. ಮಣ್ಣೊ ರಸಿ, ತೈಲಂಬಳಿದು,
ನೆತ್ತರುಗುವೇರುಗಳಿಗೊಳ್ಳದ್ದ ನಾವರಿಸಿ,
ನೆಗಹಿ ಮಲಗಿಸಿದರಾ ಮಾನಸಜ್ವರವೇರ್ಡನಂ
ಪುರ್ಚುಗಿರ್ಚಿನ ಮೂರ್ಛೆಗಳ್ಳ ವಸುಧೇಶನಂ
ಹಂಸಹೃದಯದ ತೂಲ ತಲ್ಪದಲಿ.

ರಾಮನಂ

ಗಂಗೆಯೆಡೆ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಬಂದಾ ಸುಮಂತ್ರನಾ
ಕಂಡನೀ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯ ರಾಜೇಂದ್ರನಂ. ೩೦
ಕಣ್ ತೊಯ್ದು ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯೆತ್ತಿ ನಿಂದಾ
ಸುಮಂತ್ರನಂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಾರದಾ ಪೃಥಿವಿಸತಿ
ಮಂಕುಗಣ್ಣಿಂ ದಿಟ್ಟಿಸಿದನು ಶವಾಕ್ಷಿ ಯೋಲ್,
ನಿರ್ಜೀವನೆನೆ ನಿಶ್ಚಲಂ. ಪೇಳಲಾಟಿಸಲ್
ಮಂತ್ರಿ ರಘುರಾಮ ಸಂದೇಶಮಂ, ಮೌನದಿಂ
ಕೇಳ್ದನು ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯೋಲ್. ಕೇಳುತಾಲಿಸುತೆ
ಶೋಕದಶನಿಯ ಹೊಯ್ದಿ ಗುರುಳಿದನ್ ಮಂಚದಿಂ
ನೆಲಕೆ. ಹೋ ಎಂದೊದರುತಲ್ಲಿದ್ ಸ್ತ್ರೀಜನಂ
ತೋಳ್ಳಳೆರಡಂ ನೆಗಹಿ ಪಳಯಿಸಿರಲಾ ಗೋಳ್ಗೆ
ಪತ್ತನ ಸಮಸ್ತಮಾಬಾಲ ವೃದ್ಧ ವರ್ಸಿ ೪೦
ಕಡೆದುದೈ ರೋದನ ಸಮುದ್ರವಂ. ಮೇಲೆತ್ತಿ
ಮಲಗಿಸಿದರರಸನಂ ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್.
ತವಿಸಿದರ್ ಮುಚ್ಚೆಯಂ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರದಿಂ.
ಸಂತವಿಟ್ಟರ್ ವಾಮದೇವನ್ ವಸಿಷ್ಠಾದಿ
ಗುರುವರರ್, ತಮ್ಮಾಡಿತಕೆ ತಾವೆ ದುಃಖಿಸುತೆ.
ಗುರುವರೇಣ್ಯರ ನುಡಿಗಿ ದೊರೆಯೆದೆಯಳಲ್ ವೆಂಕೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸುತುಕ್ಕಿದುದು, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತಡೆಗೊಂಡ
ಹೊಳೆಯುರ್ಕಿ ದಡಗಳಂ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಚ್ಚುವ ತೆರದಿ,
ರಾಜೇಂದ್ರನಾತ್ಮಮಂ ಛಿದ್ರಛಿದ್ರಂ ಗೈವ
ರಭಸದಿಂ. ಬಳಿಯಿದ್ದರಂ ಬಡಿದು ಬಡಿದಟ್ಟಿ,

ಕೈಗಾರುಮೆಟುಕದಿರೆ, ಸಿಟ್ಟು ಸೀಕರಿಸುರಿಯೆ,
ತನ್ನ ಕಣ್ಣಂ ತಾನೆ ಕಿಟ್ಟನಮಮಾ, ಭೀತಿ
ಬಡಿಯಲ್ತೆ ನೋಳ್ವರ್ಗೆ! ಕೂಗಿದನ್ ಕೈಕೆಯಂ
ಬೊಬ್ಬಿರಿದು. ನೆಣವಸೆಯ ನೆತ್ತರಂ ಸೋರಿದ್
ಕಣ್ಣದಂ ಕೈಲಾಂತು, ಸುಟ್ಟಿದೋರ್ದ, ಕನಲ್ದು :
“ದೇಶ ಕೋಸಲವಿದೆಕೊ ಕರತಲಾಮಲಕಮೆನೆ

ಕಣ್ಣೊಳಿಸುತಿದೆ. ನನ್ನ ರಾಮನನೆನೆಗೆ ಕುಡಾ
ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ! ಕಣ್ಣಾರ್ವನಂ ನೋಡಿ
ತೊರೆವೆನಸುವಂ, ಪ್ರಿಯತಮಾ ಪಿಶಾಚಿನಿ, ಕೈಕೆ!—

ಪಾಳ ಕಣ್ಣೊಳಿವೆ ಕಾರಣಂ, ನಿನ್ನ ರೂಪಲ್ತು,
ರಾಣಿ! ಈಗೆಲ್ಲಿ ಪೇಳಾ ನಿನ್ನ ರೂಪಪಾಪಂ?—
ಓ ಅಂಧತಾಪಸ, ನಿನ್ನ ಕಂದನಂ, ನೀರ್ಕುಡುವ
ಕೋಳ್ಳಿಗಂಗೆತ್ತು, ಕಣ್ಣರಿಯದಾ ಕಳ್ತಲೊಳ್,
ಶಬ್ದವೇಧೀ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂ
ಕೊಂದುದಕೆ, ವಿಧಿ ನನಗೆ ವಿಧಿಸಿದೀ ಶಾಪಮಂ ಕಾಣ್!
ಕಾಣ್!—ಇದೇನ್ ಶಾಂತಿ ತುಂಬುತಿಹುದೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ?
ಮತ್ತಿದೇನ್ ಕಾಂತಿ? ಅಃ! ಬೆಳಕೆ, ನೀಂ ಕಣ್ಕಿಡಲ್
ಕಣ್ಣೆರೆವೆಯಲ್ತೆ? (ಕರುಡಿನ ಮಹಿಮೆ ಕುರುಡಂಗೆ
ಗೋಚರಂ!) ಏಂ ದಿವ್ಯದರ್ಶನಂ! ಓ ರಾಮ,
ಇದಕೆ ನೀನಡವಿಗೊಲಿದುದೆ? ಈಗಳರಿತನಯ್

ಕ್ರತುಪುರುಷನಂದಿತ್ತ ಸಂದೇಶದರ್ಥಮಂ!
ನನ್ನ ಮಗನಾದುದಕೆ ನಿನಗಿದೊ ನಮಸ್ಕಾರಂ!
ಧನ್ಯನಾದೆನ್, ದೇವ!” ಓಡಿದಳ್ ನೆರವೀಯಲಾ
ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯೊರ್ವಳಾ ವಿಕೃತಿಗೆತ್ತಣಂ
ಬೀಭತ್ಸ ಭೀತಿ? ಕೈಕೆಯ ಕುಬ್ಜ ತನ್ನೆಡೆಗೆ
ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್ ಬಂದುದೈ ಮೃತ್ಯು ದಶರಥಗೆ,
ವಿಕೃತಿಯಿದರೊಳ್ ಪ್ರಕೃತಿಯೊರ್ ಚೆಲ್ವು ಬರ್ಪಂತೆ.
ದೊರೆಯುದುಳ್ಳನ್ ಧರೆಗೆ!

೬೦

೭೦

ಅತ್ತ ಕೇಕಯಪುರದಿ,

ಮಾತುಲ ಗೃಹದಿ, ಲಲಿತಸುಖದ ನಿಧಾರತಿಯು
 ತೋಳ್ತೊಡೆಯ ತಳ್ಳಿಯೊಳ್ ಬಿಚ್ಚನೆಯ ವಕ್ಷದೊಳ್
 ಪಟ್ಟರ್ದ ಭರತದೇವಂ ದುಃಸ್ವಪ್ನಭೀತಿಯಿಂ
 ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸೆದ್ದು ನೋಡಿದನ್ : ನಡುರಾತ್ರಿ
 ತಾರಾಖಚಿತ ನೀಲಿಮೆಯನುಟ್ಟು ನಿಂದತ್ತು
 ನೀರವಂ. ತತ್ತಳಿಸಿ ನೋಡುತಿರ್ದಿದಂ ತೆ
 ಪಜ್ಜಳಿಸುತಂಲೊಂದು ಬಾನ್ ಪಟದೊಳುರಿದುರಿದು
 ಕರ್ಬಿತ್ತರಕೆ ಬೆಂಕೆಗೆರೆಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ
 ಮೆತ್ತಿಬರೆದರಮನೆಯ ಕತ್ತಲೊಳ್ ಹುದುಗಿದರ್
 ವಸ್ತುಗಳ್ಳಿತ್ತು ನೆಳಲಂ, ಜವಂ ಜವದಿಂದೆ
 ಮರೆಯಾಯ್ತು ಮುಳುಗಿ. ನಿಡುಸುಯ್ದು ಶತ್ರುಘ್ನನಂ
 ಕರೆದೆಳ್ಳ ರಿಸಿ ಭರತನೊರೆದನ್ ಕನಸನಿಂತು :
 “ ಬೆಕ್ಕಸವನೇನೆಂಬೆ, ಸೋದರನೆ; ಕಂಪಿಸಿದೆ
 ತನು, ನೆನೆಯೆ ಕಂಡ ರಕ್ಕಸ ಗನಸದಂ. ಜಿಪ್ಪೆ
 ತೊಡಲುತಿದೆ. ಬೆಮರುಕ್ಕುತಿದೆ. ಕದಡಿದೋಲಂತೆ
 ಘೂರ್ಣಿಸಿದೆ ಬುದ್ಧಿ. ಕಳವಳಕಾತ್ಮ ಕುದಿಯುತಿದೆ :
 ತಿಳಿಯದಾವುದೊ ನಾಡು. ನೇಸರಿಳಿದಿದೆ. ಕವ್ವು
 ಕವಿಯುತಿದೆ. ನಿರ್ಜನತೆ ನಿಶ್ಚಲತೆ ನೀರವತೆಗಳ್
 ಮೈಗೊಂಡವೊಲ್ ಬೈಗಿನಂಬರಕ್ಕೆ ದುರಾಗಿ
 ಪೆರ್ಬೆಟ್ಟಿನೊಂದು ಕೋಡಿನ ಬಂಡೆ ನಿಂದತ್ತು
 ದುಶ್ಯಕುನದಂತೆ. ನಾನೊರ್ವನೆಯೆ ಪರದೇಶಿ
 ನಡೆದಿರಲ್ಪಾ ಗಿರಿಯ ಕಣಿವೆಯೊಳ್, ಪೇಳ್ವೆನೇಂ,
 ಕಿವಿಗೆ ಬಂದುದು ಗೋಳು ನೀಳ್ಳನಿ, ವಿಪತ್ತೆಲ್ಲಮುಂ
 ನೆರೆದು ವೊರೆದುದೆನೆ ಮಸಗಿದ ಕಡಲ ಕಡೆಹದಾ
 ಹೇರಾಳ ಘೋಷದಲಿ. ಬಿರುಗಾಳಿಗರಳೆಯೆಲೆ
 ನೆಡುಗುವಂದದೆ ನಡುಗಿ ನಾನಿರದೆ ನೋಡುತಿರೆ,
 ಬಾನೋಡೆಗೆದುರಿನಾ ಕಲ್ಲೋಡಿನಗ್ರದೊಳ್

೮೦

೯೦

೧೦೦

ಕಂಡುದೊಂದಾಕ್ಷನಂ, ಮೆಯೊಂಡ ಗೋಳೆಂಬ
ತೆರದಿ. ತೆರೆಗಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಗುರುತಿಸಿದನಯ್
ಪಿತನನಾ ಮಸಿಯ ಚಿತ್ತಾರದೊಳ್, ತಲೆಗೆದರಿ
ಕೊಳೆಮೆಯ್ಯೊಳಿದನಂ. ಬೆಟ್ಟದುದಿಗೋಡಿದೆ
ಹಾರಿ ಧುಮುಕಿದನು ತಳ್ಳಲೊಳಿದ ಹೇಸಿಗೆಯ
ಮಡುವಿನೊಳ್, ತಲೆಕೆಳಗೆ ! ನೋಡುತಿದನೆ ಹೊರತು
ನೆರವೀಯಲಾರದಳುತಿರ್ದೆ ನತಿದೂರದಾ

೧೧೦

ತೀರದಲಿ ನಿಂತು : ತೇಲಿದನವನ್ ದುರ್ಮಲದ
ಜಲಧಿಯಲಿ. ಮತ್ತೆ ಕಂಡೆನ್ ಬೊಗಸೆಗೈಯಲ್ಲಿ
ತೈಲಮಂ ಕುಡಿಯುತಿರ್ದದನಲ್ಲದೇನೆಂಬೆ, ಕೇಳ್,
ತಂದನ್ ತಿಲಾನ್ನ ಮಂ ಮುಳುಮುಳುಗುತ್ತೆಣ್ಣೆಯೊಳ್.
ಕಡಲೊಣಗಿತುದುರಿದನ್ ಚಂದ್ರನಂಬರದಿಂದೆ
ನೆಲಕೆ. ಕವಿದುದು ಕತ್ತಲೆಯ ಕುರುಡದೆತ್ತತ್ತಲುಂ
ಮುತ್ತಿ. ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಬೀಳ್ವಂತಾಯ್ತು.
ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿ ಪೊತ್ತಿ ಲೋಕಂ ದಹಿಸುತಿರೆ, ತಂದೆ
ಕಾಲಾಯಸಾಸನದೊಳಿಸಿತ ವಸನವನಾಂತು,
ರಕ್ತವರ್ಣದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂ ಧರಿಸಿ, ಮೇಣ್
ಕೆಂಗಂಧಮಂ ಪೂಸಿ, ಹಿಂದುಮುಂದಾಗುತ್ತೆ
ಕಳ್ತಿಯನಡರಿ ತೆಂಕಮೊಗಮಾಗಿ ಪೋಗುತಿರ್ದನ್.
ರಾಕ್ಷ ಸ್ತ್ರೀಯೊರ್ವಳಾತನಂ ಪಿಡಿದೆಳೆದು
ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಕ್ಕು, ಕರ್ಮೊಗದೆಡೆಯ ಪಲ್ಲಕಂ
ಬಿಳ್ಳನೆಯೆ ಚಿಲಿವ ಘೋರಕೆ ಬೆದರಿ, ಗದಗದಿಸಿ
ನೆಗೆದೆದೆ ನೊಡೆಯುತಾ ದುಸ್ವಪ್ನ ಮಂ ! ”

೧೨೦

ಸೋದರಗೆ

ಗಂಟಲೊಣಗಿತು ಕೇಳುತಾ ಸ್ವಪ್ನವೃತ್ತಾಂತಮಂ.
ಸಂಕಟಾಶಂಕೆಗಳ ಸೂಜಿಮೊನೆಮೇಲಿರುಳ್
ಕಳೆದುದೆ ತಡಂ, ಮಾತುಲಂಗಿ ಬಗೆಗುದಿಹಮಂ
ಪೇಳಾದ ಸಂತೈಕೆಗುಂ ಹೃದಯಮೊಪ್ಪದಿರೆ,

೧೩೦

ತೇಜಿಗಳನೇರ್ದು, ಪರಿವಾರಮಂ ಪಿಂದಿಕ್ಕಿ,
 ಮಿಂಚಿದರಯೋಧ್ಯಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ ಭರತನುಂ
 ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ. ಸುದಾಮಾ ನದಿಯನುತ್ತರಿಸಿ,
 ಹಲ್ಲಾದಿನಿ ನದಿಯನೇಲಾಧಾನ ಪಲ್ಲಿಯೆಡೆ
 ದಾಂಟಿ, ಪಿಂತಿಕ್ಕಿದರ್ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆ ನದಿಗಳಂ
 ಗಿರಿಗಳಂ ಗ್ರಾಮನಗರಂಗಳಂ, ವನಗಳಂ
 ಮೇಣರಣ್ಯಂಗಳಂ, ಪಗಲೇಳುಮಿರುಳುಮೇಳ್
 ಕಳೆದು, ದಿಕ್ಪಟದ ದೂರದೊಳಯೋಧ್ಯಾ ಪುರದ
 ಮೇಘ ಚುಂಬಿತ ಸೌಧಗೋಪುರಂಗಳ ಪಂಕ್ತಿ
 ಪ್ರಾಭಾತ ಸುಂದರಾರುಣ ಹೇಮಕಾನ್ತಿಯೊಳ್
 ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಕರೆದು ಕಾಣ್ಪನ್ನೆಗಂ. ಕಟವಾಯ್
 ನೊರೆಯ ಚೆಲ್ಲೆ ; ಬೆಮರಿದೆ ಕೂದಲೊಡಲಿಂಗಂಟೆ,
 ಮೆಯ್ ತೊಯ್ದು ತೊಟ್ಟಿಡಲ್ ; ಹೊಟ್ಟೆ ನೆಲಮಂ ಕೀಸುವೊಲ್
 ಮೆರೆಯೆ ಹಯಗತಿ ರಯಂ ; ಘಣ್ವೊನಲ್ ಪರಿವಂತೆ
 ದಾರಿ ಧಾವಿಸೆ ಪಡಿವೊಗಂ, ಮಿಂಚಿದುವು ತೇಜಿ.
 ವಾರುವಂಗಳ ಖುರಪುಟಧ್ವನಿ, ಸಮೀರಣಂ
 ಕಿವಿವೊಗುವ ರಭಸಂ, ನಿರಂತರೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ
 ತಿದಿಯೊತ್ತಿದಂತೇದುತಿರ್ದೆಳ್ಳಿಗಳ ರವಂ
 ಕಿರಿದಾಗಿ, ಕುರಿತು ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ : “ ಸೋದರನೆ,
 ಅರಳಿದೆ ಜಗನ್ನಯನಮಾದೊಡಂ, ಮನುನಗರಿ
 ಮೂಗುವಟ್ಟಿದೆ ನಿದ್ರೆಯೊಳಗದ್ದ ವೋಲ್ ! ಜನದ
 ಕೋಲಾಹಲಂ, ಗೀತ ವಾದ್ಯ ಮಧುರಸ್ವನಂ,
 ಕೇಳದಿಹುದಿಹಿತು ಬಳಿಸಾರ್ದೊಡಂ. ಮೇಣಗರು
 ಚಂದನಂಗಳ ಧೂಪಧೂಮದಾಮೋದಮುಂ
 ಮೂಗಿಂಗೆ ನಲ್ಲಂಪನೀಯದಿಹುದಿತ್ತಣ್ಣೆ
 ತಾನೆಂದಿನಂದದೊಳೆ ತೀಡುತಿಹುದಾದೊಡಂ
 ಮೆಲ್ಲುಸಿರ್ದಾಳಿ. ಕೋಗಿಲೆ ಗಿಳಿಗಳುಲಿಯಿಲ್ಲಮಾ
 ಪುರೋದ್ಯಾನತರುಗಳಲಿ. ಪೂಗಳ್ ಮೊಗಂಜೋಲ್ಲು

೧೪೦

೧೫೦

೧೬೦

ತೂಗುತಿವೆ ಬಾಡಿ. ಪಾಳ್ಮನೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ
ನಿರ್ಜನಂ, ನಿಶ್ಚಲಂ, ನೀರವಂ, ನಿರ್ಜೀವ
ನಿಸ್ತೇಜಮೀ ಮಹಾನಗರಿ. ನೋಡದೊ, ಅಲ್ಲಿ,
ವೈಚಯಂತಿಯ ಪೆಸರ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲೀಚೆಯೊಳ್
ಶೂನ್ಯಮಾದಂತಿಹುದು ಪಿತ್ಯದೇವ ಮಂದಿರಂ.
ಪೂಜ್ಯ ಪಿತ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಂದನಂ ಗೆಯ್ದು
ಪುರದೊಳಗೆ ಪೋಗುವಂ ಬಾ' ಎನ್ನುತ್ತವರಜಂ
ವೆರಸಿ ಭರತಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ದೇವನಿಲಯಮಂ,
ತುಳುಂಕೆ ಗುರುಭಕ್ತಿ.

ಪೊಕ್ಕುದೆ ತಡಂ, ಬೆಕ್ಕುಸಂ
ಬಡಿದಂತೆವೊಳ್, ನಿಂದರಾಯಿರ್ವರುಂ, ನಟ್ಟು
ಮುಂದಕೆವೆಯಿಕ್ಕದಾ ದಿಟ್ಟಿ. ವಿಗ್ರಹಗೃಹದಿ
ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ದಿನೇಶ ವಂಶದ ನೃಪಾಲರಾ
ಪ್ರತಿಮೆಗಳೊಡನೆ ತುತ್ತತುದಿಮೂರ್ತಿ ತಾನಾಗಿ
ಮೆರೆದುದದೊ ದಶರಥ ಪ್ರತಿಮೆ! ಓರೊರ್ವರಂ
ಮೊಗಂ ನೋಡಿದರ್ ಸೋದರರ್, ಮಾತುದೋರದಾ
ಭೀತಿ ಸಂಶಯ ದಗ್ಧ ಹೃದಯ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯು
ಮೌನಮುದ್ರೆಯಲಿ. ಬೆದರಿದರ್ ತಾಮಿರ್ವರುಂ
ತಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳಿರ್ದಂಚಿಕೆಯ ಮೂಕತೆಗೆ ನುಡಿಯ
ನಾಲಗೆಯನೀಯೆ. ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತೆ ತಿರುಗಿದರ್ ;
ಕುದುರೆಗಳನೇರಿದರ್ ; ವಾಘೆ ರಾಘೆಯ ಬಲದಿ
ವಾಯು ವೇಗವ ಮೀರ್ದು ಪೊಕ್ಕುರತಿ ತವಕದೊಳ್
ಪೊಳಲ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ : ಗುಡಿಸದಿವೆ ಬೀದಿಗಳ್.
ಮುಚ್ಚದಿವೆ ಮನೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ್ಲಳುಂ, ಪೆಣಂ
ಬಾಯಿವಿಟ್ಟವೋಲಂತೆ, ಬದುಕಿರ್ಪ ಚಿತ್ತೆಯನೆ
ನೀಗಿ. ರಂಗೋಲಿಗಳ ಕುರುಹಿಲ್ಲ ; ಪೊಸತಳಿರ್
ತೋರಣದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿಸದು ಗುಡಿಗಳಲಿ
ಗಂಟೆದನಿ. ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಗಳ ಕಂಪಿಲ್ಲ.

೧೭೦

೧೮೦

ಮಂದಿಯ ಚಲನೆಯಿಲ್ಲ : ಹಾಳು ಹಂಪೆಯ ಹೂಕ್ಕು
ಕನ್ನಡಿಗರಂತಾದರೈ ಕುದಿವೆದೆಯ ಭರತನುಂ
ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ ! ದುರ್ದಿನದ ಮಂಕು ಕವಿದಂತಿದ
ಪತ್ತನದ ಪೆರ್ದಾರಿಗಳಿರದೆ ಪರಿದೋಡಿ
ತಂದೆಯರಮನೆಯಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್, ಮೈದೋರ್ದುದೈ
ಶೂನ್ಯತಾ ವ್ಯಾಘ್ರವದನಂ, ದಂಷ್ಟ್ರಮಯಮನಲ್
ಕಟು ವಿಕಟಹಾಸ್ಯೋಗ್ರ ಭೀಕರಂ.

೧೯೦

ತಲ್ಲಣಿಸಿ,

ತನ್ನ ತಾಯರಮನೆಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ ಕಳಿಪಿ,
ಭರತನೈದಿದನೊಡನೆ ಚನನಿ ಕೈಕೆಯ ರತುನ
ಮಂದಿರಕೆ. ಪಾಳ್ಮನೆಯ ತೆರದಿನೆದಳು ಮಾತೆ,
ನಿರ್ಜನೆ, ನಿರಾಭರಣೆ, ನಿಶ್ಚಲೆ, ರವವಿರಿಸೆ.
ವ್ಯಥಿತಮಿರ ಪರಿವೃತೆಯನಕ್ಕು ಬದಿನೀಕ್ಷೆ ಸುತೆ
ಬೆದರೆದೆಯ ಕಂದನಮ್ಮನ ಕಾಲಮೇಲುದುಳಿದನ್.
ಬೆಸಗೊಂಡನಯ್ಯನೆಲ್ಲಿದನೆಮ್ಮ ಪೊಳಲಿಗೇಂ
ಕೇಡಡಸಿತರಮನೆಯದೇಕೆ ಸಿರಿಗೆಟ್ಟಂತೆ
ಕಂದಿಯದು ? ನಿನ್ನಿರವಿದೇಕೆ ದುಶ್ಯಕುನಮಂ
ಸಾರುತಿದೆ ?—ಕಂದನುಬ್ಬೇಗಮಂ ಕಂಡಬ್ಬೆ
ಸುಡಿಗಟ್ಟವೋಲಳುತಳುತೆ ಸುತನನೆತ್ತಿದಳು ;
ಮತ್ತೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದಳು ; ಮತ್ತೆ ಮುಂಡಾಡಿದಳು ;
ಸೋಡಿದಳು ಪುರ್ಚ್ಚೇರ್ದರಂತೆವೋಲ್. ಬೆಕ್ಕಸದಿ
ಬಿಟ್ಟಾಲಿಯಾಗಿ ಭರತನಿರೆ, ಗದ್ಗದಕಂಠೆ ತಾಯ್ :
“ ಮನ್ನಿ ಸೆನ್ನನ್ ಮಗನೆ ; ಪಾಪಿಯನ್ ! ” “ ಮಾಣ್, ತಾಯೆ,
ಮಾಣಾತ್ಮನಿಂದೆಯನ್. ನಿನ್ನ ಪುಗೆಯ ಪಡೆಯೆ
ಪಾಪಮನಿತೇಂ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ ? ಮೇಣೆನಗದೇಂ
ನೇರ್ಗಿರಿಯನೇಂ ? ” “ ದಿವಂಗತ ದಶರಥ ಕುಮಾರ,
ವನವಾಸಿ ರಘುರಾಮ ಹೃದಯಚಂದ್ರ ಚಕೋರ,
ಪೆತ್ತಳಿಂದೀ ನೀಚಳನ್ನೇಕೆ ಪೊಗಳಿದಪೆ ? ಕೇಳ್,

೨೦೦

೨೧೦

ಕೇಡನೆಸಗಿದೆ ಬೇಡಿ. ವರವೆನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ
ಶಾಪವಾದುದೋ, ಕಂದ. ಮುಂದುಗಾಣದೆ ತಂದೆನ್ನೆ
ತಂದೆಗಪಮೃತ್ಯುವಂ! ಮೇಣರಣ್ಯಕ್ಕಟ್ಟಿದೆನ್
ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಂ. ಕಟ್ಟಿದೆನ್ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ
ತಿರೆಹೊರೆಯರೆಯನೆನ್ನ ಕಂದನ ಕಂದಳಕ್ಕೆ!
ಪುತ್ರಾಭ್ಯುದಯ ಮೋಹದ ತಮಸ್ಸು ತೀವಿರ್ದ
ಲೋಭ ಪೈಶಾಚಿಗೀ ಪಿರಿಯ ಬಲಿಯಹುದೆಂದು
ಮುನ್ನ ಮಾನರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಹಾಳಾದೆ!
ನಿನ್ನ ಬಾಳಿನ ಪಾಲ್ಗೆ ವಿಷವಾದೆ! ರವಿಕುಲದ
ಚಂದನಶ್ರೀವನಕೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಾದೆ! ಹಾ,
ಲೋಕನಿಂದೆಯ ತೋರುಬೆರಳಿಗೆ, ಕರುಣೆ ವತ್ಸ,
ಹೇಸು ಗುರಿಯಾದೆ!”

೨೨೦

ಕಾರೊಡಲ ಬಿರುಗಾಳಿಗುರೆ

ಬೇರದುರಿ ತಲೆದಿರುಗಿ ತೂಗಿತೊನೆಯುತ್ತಿರ್ಪ
ಮಲೆವಣೆಯ ಪೆರ್ಮರಕೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತೆ ಆ
ಪಿತ್ರಮರಣವಾರ್ತಿಗ್ರಜನ ವನವಾಸದಾ
ಸುದ್ದಿ ಸಂಘಟ್ಟಿಸೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ಳುದು ಕೂಡೆ
ಹಡೆದೊಡಲಿನಡಿಗೆ ಭರತನ ಕರುಣಮಯವಿಗ್ರಹಂ.
ಕುಳಿರೆಲರಿಗನುಕಂಪಿಸುವ ಲತೆಯವೋಲ್ ಕೈಕೆಯುಂ
ನಡು ನಡುಗಿ, ಕಂದನಂ ನೆಗಹಿ ಮೈಸೋಂಕಿನಲಿ
ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸುತೆಂದಳು : “ಮಗನೇ,
ಸಾತ್ವಿಕ ಸರಳಜೀವಿ, ನೀನೆಂತರಿವೆಯೆನ್ನ ಈ
ಹೃದಯಮಂ ? ತಾಯಿಯೊಲೈಗೆ ಮಗನ ಮೇಲೈಗಿಂ
ಬಯಕೆ ಬೇರುಂಟೆ ? ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥದಾ ಬಯಕೆಗಿಂ
ಪೆರತು ಕಣ್ಣೊಳಿದೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ? ಕೇಳು, ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಪಡೆದಂಗೆ ನೀನಿಲ್ಲದಂದು ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ
ಹೊಂಚಿ ಹವಣಿಸುತಿರ್ದದಂ ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ದಾದಿ
ಕೇಳು ಬಂದರುಹಿದಳು. ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತೆನೆಗೆ

೨೨೦

೨೪೦

ತಿಳುಹಿದಳುಪಾಯಮಂ : ಮದುವೆ ನಿಲ್ವಂದೆನಗೆ
ರಾಜೀಂದ್ರನಿತ್ತು ವರಗಳನೊಡ್ಡಿ ತಡೆಯಲ್ವೆ
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ, ದೂರದೂರಿದೆ ನೀಂ
ಒರ್ಪಂಬರಂ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಿಂತಾದುದಯ್
ದುವಾರ ದುರ್ಜ್ಞೇಯ ದುರ್ವಿಧಿಯ ಲೀಲೆಯಿಂ.
ಕಂದ, ನಿನ್ನ ದೆಯನಾಂ ಬಲ್ಲೆ ನಾದೊಡಮೆನ್ನ
ತಾಯ್ತುಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಾ ತಿಕ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ
ಮಾಣ್ಡೆಂತುಟಿರಲಿ ? ದೊರೆಯನಗಿತ್ತ ವರಗಳಿಂ
ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟದಧಿಕಾರವಿರ್ಪುದಂ
ತೊರೆಯೆ ನಿನಗಲ್ಲದೆನಗದೇನಿದೆ ಪಸುಗೆಪಾಳಿ ?—
ಜಿದಿಗೈದ ಹದನಕಿನ್ ರೋದಿಸಿದರೇನ್, ಮಗುವೆ ?
ಕಡೆಗೆಲ್ಲರೈದುವೆಡೆಗೈದಿದನ್ ಮುದಿಯರಸು,
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಾಮಮಾತ್ರವನೆ ಜಪಿಸುತ್ತೆ,
ಮರೆತು ಕೈಕೆಯ ಕುವರನಂ. ರಾಮನಾದೊಡಂ
ನಡೆದನಡವಿಗೆ ಪಿತನ ವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಗೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಂಬರಂ. ನೆಲವರಾಜಕಂ.
ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರ್ ಸುಜನಮೂರ್ತಿಗಳಿಹರ್
ಪ್ರಜಾಭ್ಯುದಯ ಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ್ ಕೋಸಲಕೆ ? ”

೨೫೦

“ ನೀಲ್ ! ನೀಲ್ !

೨೬೦

ಕೊಲೆಗೈಯದಿರ್, ತಾಯೆ, ಹಾಲೂಡಿದೆದೆಯೊಳೆಯೆ
ಹಾಲಾಹಲವನುಗುಳಿ ! ” ಎನ್ನುತ್ತಬೈಯಿಂ ಸಾರ್ದು
ದೂರಕ್ಕೆ “ ಪೆತ್ತಂದೆ ಕೊರಳಂ ಮುರಿಯದೇಕೆ
ಕಾಯ್ದೆ ನೀನೀವೊಳ್ಳುಬರೆಗಂ ? ಕುವಾರನಂ
ಪಡೆದುಂ ನಿನಗೆ ಬಂಜಿತನವೊದವಿದಂತಾಯ್ತು,
ಪೇಳ್, ಭರತಮಾತೆ ? ನಿನಗನ್ಯನೆ ರಘೂದ್ವಹಂ ?
ರಾಮನಂ, ದಶರಥಪ್ರಾಣನಂ, ಕಾನನಕೆ
ನೂಂಕಿ, ವೈಧವ್ಯ ದಿವಮಂ ಪಡೆದೆ ನೀನಲ್ತೆ,
ಧರೆಗೆ ಮೇಣೆಮಗನಾಥತ್ವಮಂ ?—ಬದುಕೆನಗೆ

ಸಾವಿಗಣಿ ಅಣ್ಣ ದೇವನಸುಳಿದು ; ಪಾಳಮಣ್ಣು ಈ
ಕೀಳ್ ಸೆಲದ ಸಿರಿ ! ತೀರ್ದಯ್ಯನುಸಿರನೆಂತುಂ ಪೆಡಂ
ನುಗುಳಿಸುವುದಸದಳಂ : ಪರಿಯಣ್ಣನಂ ಮರಳಿ
ಕರೆದು ತಂದಪೆನಡವಿಯಿಂ. ಬರಲೊಪ್ಪದಿರೆ,
ತಾಯಾತ್ಮದೊಳ್ವಿಂಗಿ ಹೊಣೆ ಕಂದನದರಿಂದೆ
ರಾಮಸೇವೆಯೊಳಿದುರ್ ನೀಂ ಗೈದ ಕುಕ್ಕತಮಂ
ತನಿಸುವೆನು, ಕೇಳ್, ವಿಪಿನಾಶ್ರಮದ ತಪೋಜೀವನದ
ಸುಕ್ಕತ ತೀರ್ಥದಲಿ ! ”

೨೭೦

ಎನುತ್ತಲ್ಲಿಂ ಚುಗುಪ್ಪೆಯಿಂ

ಪೂರಮಡುವ ತನುಜನಂ ಬಂದೆರಗಿ ಕಾಲ್ವಿಡಿದು
ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿದಳು ಮೊಳಕಾಲುರಿ ! ದೀನಾಸೈ,
ಸುತ ತಿರಸ್ಕಾರ ಕಟು ಶೂಲದಾಘಾತದಿಂ
ಬಿರಿದೆದೆಯ ರಾಣಿ, ಮೇಣಶ್ರುಮಲಿನ ಕವೋಲೆ ತಾಂ
ಮೊಗವೆತ್ತಿ ಮಗನ ಮೊಗಮು ಕರುಣದೈನ್ಯದಿಂ
ನೋಡಿ ಗೋಳಾಡಿದಳು, ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯ್ ಬಂದ
ತೆರದಿ : “ ಕೈಬಿಡದಿರೆನ್ನಂ, ಮಗನೆ, ಕೆಟ್ಟಳೆನ್ !
ಜಗವೆ ಕೈಬಿಟ್ಟಳೆನ್ ! ನೂಂಕು ನರಕಕೆ; ಸಹಿಸಿ
ಬಹೆನೊ ಕೇಡಂ ತವಿಸಿ ; ನೂಂಕದಿರೊ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ !
ಹೊಲೆಗೆ ಹೊಲೆ ಮಡಿಯಲ್ತು ; (ಕೂಲೆಗೆ ಕೂಲೆ ಪಡಿಯಲ್ತು ;
ನೋವು ನೋವಿಗೆ ಸಾವುಮಲ್ತು) ನಾಂ ಗೈದುದನೆ
ನೀಂ ಗೈದರೇಂ ತಪ್ಪು ತಪ್ಪಿನಿಂದೊಪ್ಪಮಂ
ಪೂರ್ವವುದೆ? ಕಾಲ್ವಿಡಿದು ಬೇಡುತಿಹೆನಿದೊ, ಕಂದ.
ಬಂದಪೆನ್ ಕರೆದೊಯ್ಯೊ ನಿನ್ನ ಕೂಡೆನ್ನನುಂ
ಮಂಗಳದ ಮನೆಗೆ. ನೆಡೆದಪೆನೊ ನೀನೆಂದಂತೆವೋಲ್
ನೀಲಂಕು, ಕೇಳ್, ಕೈಕೆಗಿನ್
ಬಾಯಿಲ್ಲೊ ! ಕಲ್ಮಷಶತ್ರುಯಂ ನುಡಿಸಿದಾ
ರಾಮನಡಿ ಸೋಂಕಿಗುಂ ಕಿಡದೆನ್ನ ಕಲ್ಮತನಂ !
ಕೈಬಿಡದೆ ಕಾಪಿಡೆನ್ನಂ ! ”

೨೮೦

೨೯೦

ತನ್ನ ಡಿಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ

ಕೆಡೆದಂಬೆಯಂ ಕರಗಿ ಕಂಬನಿಗರೆದು ಸುಯ್ದು
ಬಾಗಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದುದು, ಬನನಿ ರಸವಶೆಯಾಗೆ,
ಭರತಕ್ಕನಾ ಕಲ್ಪತರು ಮೃದು ಬಾಹುಶಾಖೆ.
ಬಗೆಯ ಮೈಲಿಗೆ ಮರುಗುವದೆಯ ಕುದಿಬೇನೆಯಿಂ
ಮಡಿಯಪ್ಪುದೊಳಸೋರದಿರ್, ಕೈಕೆ. ಕೇಡುಂಬೆ ಪೇಳ್
ತಿರೆಯಾಳ್ವಿಗಿಂಬಾದ ರಾಮನಸುಜನ ತಾಯೆ ?
ಕಣ್ಣೆಡದಿರಂಜದಿರ್. ಪಾಪಿಗುದಾರಮಿಹುದೊ
ಸ್ಪಷ್ಟಿಯ ಮಹದ್ವ್ಯಾಪ ರಚನೆಯೊಳ್, ಕೇಳ್, ತಾಯಿ :
ಜೆರಳಿಜದ ಕೂರ್ಮೊನೆಯ ಮಿಡಿವ ಹಿಂಸೆಗೆ ತಂತಿ ತಾಂ
ಬೀಣೆಯಿಂಚರವೀಯುವಂತೆ, ನೀಸುಗುರಾಗಲಾ
ವೈಣಿಕ ವಿಧಿಯ ಕೈಗೆ, ಪೊಣ್ಣಿದತ್ತಿಪಾಯ್ತು ಮೇಣ್
ಭಗವದ್ ರಸಧಿಯಾಯ್ತು ರಾಮಾಯಣ ಬೃಹದ್ಗೀತೆ !

೩೦೦

ಸಂಚಿಕೆ ೬

ಅಗ್ನಿಯಾತ್ರೆ

ಶ್ರೀ ನದಿಯ ಸಲಿಲದಲಿ ಮಿಂದು, ಹೊಸ ಹಾಲ್ಮಡಿಯ
ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು, ಮುನ್ನೇಸರೆಳಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ
ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರದಡವಿ ಬಟ್ಟಿಯೊಳ್ ದಿನದಿನಂ
ಬಂದೆನಗೆ ದರ್ಶನವನೀವ, ಓ ಕವಿಯುಷಿಯೆ,
ಮುಡಿಮಣಿದು ಮೊಳಕಾಲುರಿ ಬೊಗಸೆಗೈಯಿಂದೆ
ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಗಳಂ ನೀವೇದಿಸುವೆನಡಿಗುಡಿಗೆ :
ರಸಮಂತ್ರ ತೀರ್ಥಮಂ ತಳಿ ಕಮಂಡಲುಮಿಂದೆ
ಕವಿಕುಮಾರನ ಮತಿಗೆ ಕೃಪೆದೋರಿ, ಕವಿಗುರುವೆ,
ಕೃತಿವೇಳ್ವ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಚಮತ್ಕಾರಮಂ ನೀಡಿ.

ಕೇಳ್ವ ಭರತಂ ಬಂದುದಂ, ಮಂಥರೆಯ ಮನಂ
ಕೇಗಿ ಕುಣಿದುದು, ಹೀಲಿಗರಿಗೆದರಿ. ಪೆರ್ಮೆಯಂ,
ತಾಂ ನೆಗಳ್ಳುಪಾಯದಿಂ ತನ್ನ ವಗೆ ದೊರೆತನಂ
ದೊರೆವುದೆಂಬುತ್ತ ವಕೆ ನಗೆನಿರಿಯ ವಿಕೃತಿಯಿಂ
ಮೊಗಗೂಬಿ ವಿಕಟಮಾಗಿರೆ, ಸಂಭ್ರಮಾತುರದಿ
ಬರುತ್ತಿದ್ದಳಾ ಕುಬ್ಜ ತನ್ನೊಡತಿಯರಮನೆಗೆ.
ಕಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಕೇಳ್ವ ಕೋವಾಗ್ನಿರೂಪಾಗಿ
ಪರಿದರ್ಧ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ ಬಟ್ಟಿಯೊಳ್ ಕಂಡು
ಬೆಸಗೊಂಡಳವಿಗಿಚ್ಛಂ ದೂರದಿಂ ಬಳಿಗೆ
ತೊಡೆಯೇರಲಾಹ್ವಾನಿಸುವ ತರಗು ಲತೆಯಂತೆ :

“ ಭರತನೆಲ್ಲಿದನಯ್ಯ ? ” “ ರಾಮನೆಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ? ಮತ್ತೆ ಪೇಳಿಲ್ಲಗಟ್ಟಿದೆ ದೇವಿ
ಸೀತೆಯಂ ? ನೀಚೆ, ಪೇಳೇಕಯ್ಯನಂ ಕೊನೆ ?
ಪೇಳ್ ಪೇಳ್, ಏಕೆ ರವಿಕುಲದ ಸುಖಮಂ ತಿನ್ನೆ,

೧೦

೨೦

ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪಿ, ಓ ಶುನಕಿ ? ಭೂಕಂಪಮೆನೆ
ಮನುನಗರಿಯಂ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿದೆ, ಪಾತಕಿಯೆ !
ನಿನಗುಮಾ ಗತಿಯವ್ವದೆನ್ನಿಂದಿದೆಕೊ ಕಾಣ್ ! ”
ಎನುತ್ತೆನುತೆ ಕಾಳಹಸ್ತದಿನವಳ ಕುಟಿಲತೆಯ
ಕೇಶಹಸ್ತವನಿಟ್ಟು ಕಲ್ಲೆಲಕೆ ಕುಕ್ಕಿದನ್,
ಮೆಯ್ ಪನಿಯಲಿಕ್ಕಿದನ್, ಗೂನ್ ಬರಿಯಲೊಕ್ಕಿದನ್,
ಮಂಥರೆಯ ಕರ್ಕಶದ ಚೇತ್ಯುತಿಕ್ರಕಚದಿಂ
ಭರತ ಜನನಿಯ ಮೌನಶಿಲೆ ಫರ್ಫರಿಸುವಂತೆ.

೩೦

ಅಳಿವಗೆಯನುಳಿದೊಳ್ಳನೇಗೊಂಡಳಂ ಪೆತ್ತಳಂ
ಸಂತವಿಟ್ಟಲ್ಲಿಂದೆ ಪಿರಿಯಬ್ಬೆಯಂ ಕಾಣ್ವ
ಕಾತರದಿ ಬರುತೆ, ಭರತಂ ಕೇಳ್ದನೆರ್ಡೆಮರುಗಿದನ್,
ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಕೂಗಿ ಕರೆದೊರಲಿ ಚೀರಿದುವ
ಮಂಥರೆಯ ನೀಳ್ವ ಗೋಳ್ವನಿಗೆ. ಕೇಳ್ವದೆ ತಡಂ
ಕರುಳುರಿದುದೆರ್ಡೆ ಕೊರೆದುದಯ್ ಕರುಣೆ ಭರತಂಗೆ :
ಪೆತ್ತು ತಾಯ್ಗಿರ್ಮಡಿಯೊಲುಮೆವೆತ್ತು, ಕೂಸಿಂದೆ
ಕೌಮಾರದನ್ನಗಂ, ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನಳ್ಳರೆಯ
ತೊಟ್ಟಿಲನದರೊಳಿಟ್ಟು ಜೋಗುಳದುಲಿಗೆ ತೂಗಿ,
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಸಾಕಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಸಲಹಿದಾಕೆಯಾ
ಮಂಥರೆಯ ನೀಳ್ವ ಗೋಳ್ವನಿಯ ಕೇಳ್ವದೆ ತಡಂ
ಕರುಳುರಿದುದೆರ್ಡೆಕೊರೆದುದಯ್ ಕರುಣೆ ಭರತಂಗೆ !
ಬೇಂಟಿನಾಯ್ ಪಿಡಿಯೆ, ಮರಿಯೊರಲೆ, ತಾಯೆಕ್ಕಲಂ
ರೌದ್ರವೇಗದಿ ಗಜರಿ ನುಗುರ್ವೋಲೈತಂದು
ಕಂಡನಾ ಗೂನಿಯಂ ಬಡಿದ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ.
ಕಂಡೊಡನೆ, ನೆನಹು ಮರುಕೊಳಿಸಿ, ಗುರಿ ಬೇರಾಯ್ತು
ಕನಲಿಕೆಗೆ. ಕರುಣೆ ಸೆಡೆತುದು ಕಹಿಯನೆಡೆಗೊಂಡ
ನಾಲಗೆಯವೋಲ್. “ ಅಯ್ಯೊ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬಾರಣ್ಣಯ್ಯ,
ರಕ್ಕಿ ಸೋಲಿ ! ” ಎನುತೆ, ತನ್ನಂ ಮರೆವುಗಲ್ಲೋಡಿ
ಕೈನೀಡಿ ಬರುತಿರ್ಡಳಂ ಆ ಪ್ರೇಮರಾಹುವಂ

೪೦

೫೦

ತೊಲಗಿಸುತ್ತ ಶ್ರುಗದ್ಗದದಿಂದ ಭರತಸೂರ್ಯಂ

“ತೊಲಗೆಲೆ ಕುರೂಪಿ, ಓ, ತೊಲಗು ಕಣ್ಣೊಲದಿಂದೆ

ತೊಲಗಾಚೆ, ಪಾಪಿ ! ಬಳಸಾರದಿರ್ ; ನಿಲ್ಲದಿರ್ !

ಅಯ್ಯೊ ನಂಬುವೆನೆಂತುಟೆಯೊಲೈ ವೃತ್ತಿನೊಳೆ

ಹಗೆಯ ನಂಜಿನ ಹಾವು ಹೆಡೆಯತ್ತಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ

ಕಚ್ಚಿ ತೆಂಬುದನಯ್ಯೊ ? ನಿನ್ನೊಳಿಂದಿನವರೆಗೆ

ವಿಕ್ಕೃತಿಯಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಿಂದೇಕೆ ಪಲ್ಲಿದು

ನಿಂದವೊಲಿದೆ ಕುರೂಪತೆಯ ಪೈಶಾಚಿಕತೆ

ಕರ್ಕಶಮೆನಲ್ ? ದಿಟಂ, (ಮನಸಿಗಲ್ಲದೆ ವಿಕ್ಕೃತಿ

೨೦

ಬಾಹ್ಯಪ್ರಕೃತಿಗುಂಟೆ ?) ಪೆತ್ತವಳನಳುವುವೊಲ್

ಶಾಣಿಸುತ್ತಳಿಗೆಯ್ತಕ್ಕದ್ದಿದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಳನೆ

ಕಿಳ್ಳಿಸೆವನಂತೆ ನಾಂ, ಮಂಥರೆ, ಬಿಸುಟ್ಟಿಸಿದೊ

ನಿನ್ನನೆಂದೆಂದಿಗುಂ. ಜಲಮಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ

ವೊರಮಟ್ಟ ತಾವರೆಯೆರ್ದೆಗೆ ರವಿಯ ಗುರುವೈರಿ

ತಾನೆಂತುಟಂತೆ, ಕೇಳ್, ರಾಮನಂ ಬಿಸುಟ್ಟಿದೆಗೆ

ಭರತನಹಿತಂ.—ನಿಲ್, ವೊಯ್ಯದಿರ್, ಸೋದರನೆ.

ಪೆಣ್ಣೊಲೆಗೆ ಪೇಸುಸಂ ಪಿರಿಯಣ್ಣ ನದರಿದೆಯುಂ

ಬಿಡು ಕೋಪಮಂ. (ನಾಯ್ಕ ಬಡಿದದ್ದು ಕಚ್ಚಿದಾ

ಗಾಯ ಗುಣಮುವುದೇಂ ?) ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೆಡೆಗೆ ಬಾ ! ”

೨೦

ಎನುತೆ ತಮ್ಮಂಚೆರಸು ಪಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡದೆಯೆ

ನಡೆದನಲ್ಲಿದೆ. ಮಂಥರೆ ಗುಂಡು ಬಡಿದಂತೆ

ಕೆಡೆದಳವನಿಯಲಿ : ರವಿಯಾಕರ್ಷಣೆಯನುಳಿಯೆ,

ನಿಜ್ಜನೇಮಂಗೆಟ್ಟು, ಬಟ್ಟೆ ನಿಟ್ಟಿಗೆ ತಪ್ಪಿ,

ತತ್ತರಿಸಿ, ನೀಲ ಶೂನ್ಯಕ್ಕುರುಳುರುಳುವಿಕೆಯಂತೆ,

ಭರತನಕ್ಕರೆಯೊಂದೆ ಪಿರಿಯ ನೆಮ್ಮಾಗಿದ್

ಕುಬ್ಜಿಯಾತ್ಮಂ ತಳಂಗೆಟ್ಟುರುಳ್ಳುದು ; ಮತ್ತೆ

ವುಡಿವುಡಿಯಾಯ್ತು, ಬುದಿಯಾಯ್ತುಳ್ಳೆಯೋಲುದಿದುದು,

ಭರತನಾಗ್ರಹ ಗ್ರಹದ ಘಾತಕ್ಕೆ !

ಓ ಪತಿಶ್ರೇ,

ಓ ಕುಬ್ಜೆ, ಓ ಮಂಥರೆಯೆ ಮರುಗುವೆನ್ ನಿನಗೆ
ಕವಿ ಸಹಜ ಕರುಣೆಯಿಂ. ಲೋಕಕ್ರೋಧ ಮದಹಸ್ತಿ
ಪದದಲನ ರೋಷದಾವಾಗ್ನಿ ಗಾಹುತಿಯಾಗಿ
ಬಿಟ್ಟ ನಿನ್ನಾ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯಂ ತೊಳೆವುದಿದೊ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾವ್ಯಮಹಿಮಾ ಸಿಂಧುತೀರ್ಥಕ್ಕೆ !
ಕಂಸನರಮನೆಗಾಗಿ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಮಂ
ಪೊತ್ತು ಪೊರಮಟ್ಟಿರ್ದ ಕುಬ್ಜ ಕೆಗೆ ದೇವಕಿಯ
ಮಗನ ಸೋಂಕಿಂದ ಸಿರಿಚೆಲ್ವ ದೊರೆಕೊಂಡಂಕೆ,
ಕಾವ್ಯಕರುಣಾರಸದ ಅಹರಯ ಹರಯ ಸಿರಿಯ
ಕರಪದ್ಮ ಚುಂಬನಕೆ ಸಿನ್ನ ಕೀಳ್ವರಿಜಳಿದು
ಮತ್ತೆ ಹೃದಯದ ಅಸದ್ರೂಪಂ ಮೆರೆಯದಿಹುದೆ ?
ತನ್ನಾ ವ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಿನ್ನಾ ವ ಸಂಪದಕೆ
ಮೇಣ್ ಸುಖಕೆ ಆ ಗೂನಿ ಪೇಳಳುಪದೇಶಮಂ
ಕೈಕೆಗೆ ? ಜನಿಸಿದಂದಿನಿಂ ಪೆರರ ಚೆಲ್ವನೊಳೆ
ತನ್ನ ಚೆಲ್ವಂ ಕಂಡೊಲಿದು, ಪೆರರ ಸೊಗದೊಳೆಯೆ
ತನ್ನ ಸೊಬಗಂ ಕಂಡುಮುಂಡುಮಿರ್ದಾ ದಾಸಿ
ನಚ್ಚಿ ಸೊಡತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಚ್ಚಿ ನಾಕೆಯ ಶಿಶುಗೆ
ತೊಕ್ಕುಗೆಯ್ಯೆಯ ಪೆರ್ಮೆ ಗೊಳ್ವನೆಸಗುವೆನೆಂದು
ಕಜ್ಜಮಂ ಕೈಕೊಂಡೊಡೇಂ ಸ್ವಾರ್ಥದೋಷಮಂ
ಕಾಣ್ಬರಾರಾಕೆಯ ಪರಾರ್ಥತೆಯ ಶುದ್ಧಿಯಲಿ ?

೮೦

೯೦

ಮಾಂಡವಿಯ ಮನದನ್ನ ನಾ ಶ್ರುತಕೇರಿಯೋಪನಂ
ಕೂಡಿಕೊಂಡವನಿಜಾತೆಯ ಪತಿಯ ಮಾತೆಯಂ,
ಮಾಗಿಯ ಕುಳಿರ್ದಗಿಯಲೆಲೆಯುದುರಿ, ಬರಿದಾಗಿ,
ಕುಡಿಮುದುಟಿ, ಸೊರಗುನಾ ಲತೆಯವೋಲ್ ಮ್ಲಾನೆಯಂ,
ಪತಿಪುತ್ರಹೀನೆಯಂ, ದುಃಖಾತಿ ದೀನೆಯಂ,
ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ ಕಂಡನಂತಪುರದ ನೆಲದ
ನಗ್ನದಲಿ. ಕೈಕೆಯ ಕುಮಾರನಂ ಕಾಣುತಂ

೧೦೦

ಮರುಕೊಳಿಸಿದಳು ಹೊಡೆತನನಾಲಾರದೆಯೆ
ಮೈಮರೆತೊರಗಲಾಕೆ, ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
ತಣ್ಣೊಳಿಗವನೆಸಗಿ, ಕಾಲ್ಕಳೆರಡಂ ತಪ್ಪ
ಮುಡಿಯೊತ್ತಿ, ಕರ್ಚಿದನ್ ಕಣ್ಣಿನಿಪೊನ್ನಳಂ
ಭರತನಾ ರಘುರಾಮನಂಬಿಕೆಯ ಪುಣ್ಯಸುಯ
ಪದ್ಮಪಾದಂಗಳಂ. ಭರತನ ಲಲಾಟದಾ

೧೧೦

ಸಾತ್ವಿಕಸ್ವರ್ಶನಕೆ ಮನಮಿಂಪನಾಳ ತ್ತು
ಕೌಸಲೆಗೆ, ರಾಮನೆ ಮರಳ್ದ ಒಂದಂತೆವೋಲ್.
ನಿನ್ನಿ ಮಿತ್ತಂ ತೋರ್ದುದೆದೆಗೆ ಧೈರ್ಯಜೋತಿ,
ಭೀಷಣ ನಿರಾಶಾ ತಮದ ಮಧ್ಯೆ. ನಿಡುಸುಯ್ದ
ನೆಗಹಿದಳು ಪದತಲಕೆ ಪಣೆಚಾಚ ಕಡೆದಿದನಂ.

ನುಡಿಸಿದಳು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕುಳುತೆ. “ಬಾ, ಕಂದ; ಬಾ,
ಹೇ ಸಾಧು ಸುಕುಮಾರ! ಮುತ್ತಿದೀ ಕತ್ತಲೊಳ್
ದೀಪದೋಲೈತಂದೆ. ಕಣ್ಣೆಟ್ಟ ಕುರುಡಿಗೆ
ಬಟ್ಟಿದೋವೂರೆಗೋಲಾಗಿ ನೀಂ ಬಂದೆ. ಬಾ,
ತಂದೆ, ಬಾ! ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟವಿಗೈದಿದಾ
ಕಂದನಂ ನಿನ್ನೊಳೆಯೆ ಕಂಡು, ತವಿಸುವೆನೆದೆಯ
ತಾಪಮಂ. ಮರುಗದಿರ್. ತಪ್ಪು ತಾಯಿಯದಲ್ತು,
ನಾಚದಿರ್. ಮೂದಲಿಸಲೆಳಸಿದರೆ ದುರುಳ ವಿಧಿ
ಹಡೆದ ಕರುಳಿನ ಮಾಡುವುದಣ್ಣ? ಮಂಥರೆಯ
ಕೈತವಕೆ ತುತ್ತಾದರೆಲ್ಲರಂ, ಕೇಳು, ಮಗುವೆ,
ನೀನಿಲ್ಲದಾ ದುರ್ಮುಹೂರ್ತದಲಿ!” ಎನುತ್ತೆ ಆ
ತಾಯ್ತನದ ಗಂಭೀರ ಮೂರ್ತಿ ಭರತನನಿಪ್ಪಿದಳು ;
ಸಂತವಿಟ್ಟಳು ಕಂಬನಿಯೊರಸಿ ಕದಪನೆಳವಿ.

೧೨೦

೧೩೦

“ಆಶೀರ್ವದಿಸು, ದೇವಿ, ಬನಕೆ ನಡೆದಣ್ಣನಂ
ಪಿಂತೆ ತರ್ಪುಜ್ಜು ಗದೊಳಾಂ ಸಫಲನವ್ವಂತೆ.
ವಿಧಿವಂಚನೆಯ ಕೊಣಿಗಿಳಿಮೀನಿನೋಲಂತೆ
ಮಂಥರೆಯ ಮಾತಿನನ್ನಿಯ ಮೋಹಕೊಳಗಾಗಿ

ದುಃಸ್ಥಿತಿ ನಿಮಿತ್ತಳಾದೆನ್ನ ತಾಯಂ ಕ ಮಿಸಿ,
 ಪೊರೆ ತಂಗಿಯಂ. ರಾಮನಿಲ್ಲದೀ ನೆಲಮೆನಗೆ
 ಪಾಳ್ಯಣ್ಣದತ್ತೆ ? ತಂದೆಯಂ ಕೊಂದುಮಣ್ಣನಂ
 ಕಾನನಾಂತರಕಟ್ಟಿಯುಂ, ಪೊತ್ತು ಪೆತ್ತಬ್ಬಿಯಂ
 ಜಿವಪತಿತೆಯಂ ಮಾಡಿಯುಂ ಧರೆಯನಾಳ್ವನಿತು ನಾಂ
 ಪತಿತನಲ್ಲಂಬೆ. ಗುರುಕರುಣೆಯಿಂ, ನಿಮ್ಮಡಿಯ
 ಕೃಪೆಯಿಂ ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷಿಯೆಂ ; ಸರ್ವ ಮಂಗಲ ಕಾಮಿ ;
 ಮೋಕ್ಷ ಸತ್ಯ ಸುಂದರ ಶಿವಪ್ರೇಮಿ ! ” ಎನ್ನುತ್ತೆನುತೆ
 ತಂದೆಯಂ ನೆನೆಸೆನಿದು ವೈಮರತು ಜೀರ್ವನಂ,
 ರಾಮರಾಮೆಂದೂಳ್ವನಂ, ಮನ್ನಿ ಸಂಬೆಯಂ
 ಮನ್ನಿ ಸಂದಡಿಗಡಿಗಳುತೆ ಬೀಡಿಕೊಳ್ವನಂ,
 ಮೋಕ್ಷಾರ ಸಂಪ್ರೆಕೆಗುಂ ಮುಳ್ಗಲಾರದತಿ
 ಸಂತಾಪದಿಂದೆ ಬೆಂಡೇಳ್ವನಂ, ಭರತನಂ,
 ಬಂದೆಳ್ಳ ರಿಸಿದತ್ತು ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ವಾಣಿ :
 ಕಾಣುತೆ ತಪೋಮೂರ್ತಿಯಂ ಮನೋರಣದಿಂದೆ
 ಹಿಂಜರಿದುದು ಅಶಾಂತಿ, ಕೇಸರಿಯ ಕಣ್ಣಳ್ಳಿ
 ನೆಡೆತಡಂಗುವ ಬಗ್ಗನಂದದಿ ಹಣುಗಿ ಬುಣುಗಿ.
 “ ಧೀರಮತಿ ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಮಾರ, ತಡೆ ಶೋಕಮಂ ;
 ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನೆಸಗಿ ಪಿತೃಗೆ, ಕಳಹಾತನಂ
 ಲೋಕದುತ್ತಮ ಗತಿಗೆ. ದುರ್ದಮ ನಿಯಂತ್ಯ ವಿಧಿ ತಾಂ
 ತಂದೊಡ್ಡಿದೀ ಮಹತ್ ಕ್ಲೇಶಮಂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ
 ಪರಿಹರಿಸೆ ಯತ್ನ ಗೃ. ರೋದಿಸಿದರೇಂ ಫಲಂ
 ಭಾವದಾವೇಶದಿಂ ? ಪಳೆಯಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂ
 ದೊರೆಕೊಂಡವುದೆ ಮಂಗಳದ ಸಿದ್ಧಿ ? ” ಮಂತ್ರಿಸಲೆ
 ಶ್ರೀಷ್ಠವಾಗೃಷಿ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನೀ ಮಾಳ್ವೆಯಿಂ,
 ಭರತನಾತನ ಹಿಂದೆ ನೆಡೆದನಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಯೆ
 ಲೌಕಿಕವನೆಸಗೆ.

೧೪೦

೧೫೦

೧೬೦

ಹಾ ಜೀವನ ದುರಂತತೆಯೆ,
 ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಂ ನಲ್ಲರಂ ಮಕ್ಕಳಂ
 ಪೂಜ್ಯರಂ ಮೇಣೆರ್ದೆಯೊಲಿದರಂ ಕಳೇಬರಂ
 ಮಾಡಿ ತೋರುವ ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಕುರತೆಯು ಸುಡಲಿ !
 ಪ್ರೀತಿಯನೆ ಭೀತಿಯಂ ಗೈವ ಯವಮುದ್ರೆಯಿಂ
 ಗುರ್ಬಿದಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಯನೆಳ್ ನೆಯ್ಯ ದೋಣೆಯಿಂ
 ತೆಗೆಯೆ ಕಂಡಳ್ಯಾಡಿದತ್ತು ಭರತನ ಮನಂ,
 ಭಯದ ಮೂರ್ಛೆಯ ಮಿಂಚು ಮುಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮೆಯ್
 ತರಹರಿಸೆ. ಕಾಣಲೊಡಮಯ್ಯನೊಡಲಂ ತಪ್ಪಿ
 ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಬಾಳ್ಗೆ ಜೀನಂ ಸೂಸುವೊಡಲಿಜಂ.

೧೨೦

ಬೆಳ್ಳುಗಣ್ ಪೆಳ್ಳಳಿಸೆ, ಬೆರ್ಚಿ ನಿಂದನು ಬರ್ದಂಕೆ
 ಬೆಳ್ಳಳಿಸಿ. ಶೈಲಕಾನನ ಮನೋಹರತೆಯಂ
 ಸವಿಯುತಲೆವ ವಿವಿನ ವಿಹಾರಿ, ತಕ್ಕನೆ ಕಾಣೆ
 ತನ್ನ ಕಾಲೆ ಸೆಯೆ, ನೆಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ, ಶೂನ್ಯತೆಯ
 ಪಾತಾಳದಾಕಳಿಕೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದಂತಿರ್ದ
 ಕಿಬ್ಬಿದರಿ, ವಿಸ್ಮಯದಶನಿ ಪೊಯ್ದು ಜಿಂಬಂತೆ
 ಕಣ್ಣು ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು ಮೇಣೊಳಸೋರಿ ಮರವಟ್ಟು
 ನಿಲುವಂತೆ ನಿಂದನಾ ಭರತನಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಗೆ
 ಬದಲಾಗಿ ಜೀವಶೂನ್ಯಂ ಶವವನೀಕ್ಷಿ ಸುತೆ !
 ಸಾವು, ಬಾಳಿನಮೇಲೆ, ತೆರೆಯೆಳದವೋಲಂತೆ
 ಮುಚ್ಚಿದುರ್ವಾ ಕಣ್. ದೇವರಿಲ್ಲದ ಗುಡಿಯ
 ಪಾಳ್ಗೆ ಬಾಗಿಲನಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಬಿಗಿದುದು ಬಾಯಿ
 ವಿಕಟಮೌನದ ವಜ್ರಮುದ್ರೆಯಲಿ. ಮೇಣ್ ಜಡಂ,
 ಜೀವನನಾಕಿಪಂತೆ, ನಿಷ್ಪಂದಮಿರ್ದತ್ತು
 ಸಾರ್ವಭೌಮಿಕ ಮಹಾದಾಸೀನ್ಯಮಂ ಮೆರೆದು
 ಕ್ರೂರದರ್ಪದಲಿ. ಹಾ, ಕಂದನೆಗಳಣ್ಣಳಿಗೆ
 ಹಿಂದಾವ ಮುದಿಯ ಮೆಯ್ಯಳ್ಳರೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೋಲ್
 ಸಂತೋಷನಂದನದ ಕಲ್ಪತರುವಿಂ ಜೋಲ್ವ

ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವದಾ ಹೆಜ್ಜೆನುಹುಟ್ಟಿಯೋಲೆ
 ಸುಖದಮಾರ್ಗದ ತೊತ್ತೊ ತಾನದೆ ಇಂದು ಸೂಡಿನೋಲೆ,
 ಕೆಟ್ಟುನೆ ಬೀಡಿನೋಲೆ, ಬಾಳುಗನಸುಗಳಿಗೆಲ್ಲ
 ಕೊನೆಯ ಸುಡುಗಾಡಿನೋಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿರೆ, ಬಾಲಾಋಷಿ
 ಭರತನಾ ಶವದೊಳರಸುವನೆ ಪಿತ್ತದೇವನಂ ?
 ಭೂಪತಿತ ನಾಕ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮೆನಲೈ,
 ತನ್ನ ತಾಯಿಯು ಲೋಭವೆಂತಂತಳಿದುರುಳ್ಳ
 ಭೂಪತಿಯ ದೇಹಮಂ ಕಂಡು, ಕೈಕೆಯಣುಗನ
 ಮನದಿ, ತಲೆಸೆಡೆತುದಳಲಾಮೆ ; ಸಾವಿನ ನೋವು
 ಹುದುಗಿದುದು ದೃಢಮನೋಶ್ಚ ಯದ ಖರ್ಪರದ
 ಕೋಂಟಿಯ ಶಿಲಾರಹಸ್ಸದಲಿ. ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂ
 ಕಿವಿಯಳಲೆ ಪಿರಿದೊ ? ಮೇಣೀ ನೋವನಾ ಗೋಳೆ
 ತಿಂದು ತವಿಸಿದುದೊ ? ವೇಣಾತ್ಮಯಾತ್ರೆಯ ಮಹಾ
 ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಹದ್ದರ್ಶನಂ ಲಭಿಸಿದಾತಂಗದೇಂ
 ಗುರುತರಾನಂದಕರ ಗುಹ್ಯಮಾಗುವುದೇನೊ
 ದೇಹಯಾತ್ರೆಯ ದುರಂತಂ ? ಭರತವಾಕ್ಯಮೀ
 ಐಹಿಕದ ನಾಟಕಕೆ ತಾನಾದೊಡಂ ಮೃತ್ಯು ತಾಂ
 ನಾಂದಿಯೈಸಲೆ ಪೇಳ್ ಅಲೌಕಿಕಕೆ ?

೧೯೦

೨೦೦

ಯಾಜಕರ್

ತಂದರಗ್ನಿಯನ್ನಿ ಶಾಲೆಯಿಂ. ತೈಲದೊಳೆ
 ನೆರೆ ನಾಸ್ತದಕೆ ಮೊಗಂ ಪಳದಿಗೊಂಡರಸನಾ
 ಕಾಯಮಂ, ಕನಕ ಶಿಬಿಕೆಗೆ ನೆಗಹಿ, ಸುಡುನೆಲಕೆ
 ಪೊತ್ತುಯ್ದರಾಂಕ್ರಂದಿಸುತೆ ಜನಂ. ಬಟ್ಟಿಯೊಳೆ
 ಪಚ್ಚಣಿಗರುರಿಸಿದರಾ ಚಂದನಾಗರು ಸರಳ
 ಪದ್ಮಕದ ಚೂರ್ಣದಿಂದಲ್ಲಲಿ ಧೂಪಮಂ
 ರಾಜಭಕ್ತಿಗೆ, ಗೌರವಕೆ, ಮತ್ತೆ ಶೋಕಕ್ಕೆ.
 ಚೆಲ್ಲಿದರ್ ಚಿನ್ನಮಂ, ರತ್ನವಸ್ತ್ರಂಗಳಂ,
 ಮಣ್ಣಿ ಪೊನ್ನುಡೆ ಸಮನಿಸಂತೆ. ಸತ್ತಾನೆಯುಂ

೨೧೦

ಪಸೆಯೆಲ್ಲುಗಳ ಸಿರಿಯನೀವುದೆನೆ, ಮಡಿದೊಡಂ ತಾಂ
ನೆಲೆಯಲ್ದೆ ಜಿಲೆಗೆ ಪಿರಿದೇಗಳುಂ ?

ಮುಂಗಾರ್ಗೆ

ಮುನ್ನ ಮಾ ಮಲೆಯನಾಡಿನ ಪೆರ್ದಡೆಯ ಮನೆಯ
ಕೋಂಟಿಯೊಳ್ ಕಾಡಂ ಕಡಿಯುತ್ತೇಟ್ಟಿ ಸಾದೆಯಂ
ತಂದು ಕೊಟ್ಟೆಗೆಗಡಕಿದಾ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಟ್ಟಣಂ
ತೋರ್ದಂತೆ, ಕಣ್ಣೆ ಸೆದುದಾ ಮುಂದೆ ಗಂಧಚಿತೆ
ರೌದ್ರಮಾ ರುದ್ರಭೂವಿಯಲಿ. ಚುಕ್ಕಿಚರತ್ತಿ
ಸೂಡಿಗಿಟ್ಟರ ದೊರೆಯ ದೇಹಮಂ. ಪ್ರಾಜ್ಞಮತಿ
ಭರತನುರಿಯಿಕ್ಕಿದನ್, ಕಣ್ಣರಿತು ಗುರುಸಂಜ್ಞೆಯಿಂ.
ರಾಣಿಯರ ರೋದನಕೆ ಮೇಣ್ ಸಾಮಗಾನದ ಲಯಕೆ

೨೨೦

ಪರ್ವ ನೀಳ್ವದು ಗಾಳಿವಟ್ಟಿಗೆ ಹುತಾಶನಂ,
ಸಗ್ಗಕೇರುವ ಬೆಂಕಿದೇರಂತೆ. ದಶರಥನ
ಕೀರ್ದಿಯೋಲುಳಿದುದಯ್ ಭಸ್ಮಧವಳಿಮ ರಾಶಿ,
ಕಣ್ಣೆ ಶಾಂತಿಯ ತಣ್ಣನೊತ್ತಿ. ಚಯನಂ ಮುಗಿಯೆ
ಬಲವಂದುಮೆಡವಂದುಮಾ ಚಿತೆಯನಲ್ಲಿಂದೆ
ದೀನಂ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತೆ ಪರಿತಂದರನಿಬರುಂ
ಸರಯು ನದಿಯ ತಟಿಗೆ. ಜಲತರ್ಪಣಂ ಗೈದು
ದುಃಖದಿಂ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕುಳುತೆ ಪೊಕ್ಕುದು ಜನಂ
ಶಶಿಹೀನ ರಜನಿಗಣೆಯಾ ರಾಜಧಾನಿಯಂ,
ಶೂನ್ಯಮಂ ಪುಗುವ ಬಿನ್ನತೆಯ ಛಾಯೆಗಳವೋಲಾ.

೨೨೧

ಓ ಕುಜ್ಜಿ, ಮಂಥರೆಯೆ, ಓ ಪ್ರೇಮಭೈರವಯೆ,
ಶತ್ರುಘ್ನನಿಕ್ಕಿ ನೆಲಕಪ್ಪಳಿಸುವಾಗಳಾ
ಬಂದ ಭರತಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಬಯ್ದಲ್ಲಿಂದೆ
ತೊರೆದು ತೆರಳಲ್ತೆ ನೀನಿಳಿಗುರುಳಿ ಮೈಮರೆಯೆ,
ಮಂದಿ ಸೆರೆದಣಕದೀಂಟಿಯಿನಿರಿದರಲ್ದೆ ? ಪೇಳ್,
ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ, ಮೇಲೆ ನೀನೇನಾದೆ ? ಅಲ್ಲಿಂದೆ
ನೀನೆತ್ತವೋದೆ ? ತಿರೆ ನುಂಗಿದುದೊ ? ಕರಗಿದೆಯೊ

೨೨೨

ನೋವಿಸುರಿವೊಯ್ಲೆಂದೆ ? ತಿಂದುದೊ ನಿರಾಶೆ ? ಮೇಣ್
ಮಾಯನಾದೆಯೊ, ಮಾಯೆ, ಪೇಳ್ ?

ಮೈತಿಳಿದು ಕಣ್ಣೆರೆಯೆ,

ಮಂಥರೆಯ ಬಗೆಗೊರಳಿಗುರುಳಾಯ್ತು ನಿರ್ಜನದ

ನೀರವದ ಶೂನ್ಯತಾ ರಚ್ಚು ಸರ್ಪಂ. ಕಣ್ಣೆಡಲ್

ಜನದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲಾಲಿಸಲ್ ಸೊಲ್ಲುಸದ್ದುನಿತ್ತಿಲ್ಲ :

ಸದ್ದಿಲ್ಲದರಮನೆಯೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ಶವಂ

ಹಗ್ಗೋರಿಯಾಗಿ ನಿಂದತ್ತು, ದುಶ್ಯಕುಸದೋಲ್,

ಹಾಸ್ಯ ಮೂಕಾಸ್ಯದಾ ಕಟು ವಿಕಟ ಭಂಗಿಯಿಂ !

೨೫೦

ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ ಶವದವೋಲೆದ್ದಳಾ ಗೂನಿ :

ಮುಯ್ಗೆ ಮುಯ್ಯಾಗಿ ಕೊಲೆಯಾದವನ ಮೆಯ್ಯಿಂದೆ

ಪಸಿಯ ಗಾಯಂಗಳಿಂ ಬಸಿಯಾರ್ದ ಸತ್ತರಂ

ಸೋರಿ ಭೀಕರಮಾಗಿ ಹೂಳಿನಿಂದೇಳುವಾ

ಪ್ರೇತಪ್ರತೀಕಾರ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಯಂತೆ

ಸುಯ್ದೆದ್ದಳಾ ಗೂನಿ, ದೃಢಮನದ ಹಡೆಯೆ ತ್ತಿ

ತನ್ನ ನಂಜಂ ತಾನೆ ಹೀರಲೆಳಸುವ ಕಾಳ

ಸರ್ಪಿಣಿಯ ತೆರದಿ. 'ಹಾ, ತನ್ನ ಕೈಕೆಯ ಮಗುಗೆ,

ತನ್ನ ಜೀವಾನಂದ ಸಾಗರ ಸುಧಾಂಶುವಿಗೆ,

ಭರತದೇವಗೆ ನೆಲದ ಸಿರಿಯಕ್ಕೆ, ಸೂಗಮಕ್ಕೆ,

೨೬೦

ಮುಡಿಗೆ ನೇಸರ ಬಳಿಯ ಮಕುಟಮಕ್ಕೊಂದಲ್ಲೆ

ರಾಮನನಡವಿಗಟ್ಟಿದನ್ ? ಮತ್ತೆ ರಾಮನಂ

ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದೆನಾದೊಡೆ, ಕಂದ ಭರತಂಗೆ

ಮುದನವ್ವುದವ್ವುದಂತೆಯೆ ಕೈಕೆಗುತ್ತವಂ.

ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದೆನಗೆ ನೊದಲಿನಂದದೊಳವರ

ಹಿಂದಣೊಲೈಯ ಬಂಡಿನಾತಣಂ ! —ಸಸೆಯುತಿಂತಾ

ಪುಣ್ಯದನ್ನೇಷಣೆಗೆ ಪೋಪ ಪಾಪದ ತೆರದಿ

ಪೊರಮಟ್ಟಳರಮನೆಯಿನಾ ಮುದುಕಿ, ಮಸಣದೊಳ್

ದಹನದುಃಖದೊಳಿರ್ದ ರಾರುಂ ತಿಳಿಯದಂತೆ.

ಪ್ರೇತವನಕಾಗಿ ಸುಭ್ರಮದಿಂದೆ ಪರಿದಿದ್ದ
ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ ಸಾಲೊಂದಿರ್ದ ಬೀದಿಗಳ
ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಪೆದುತ್ತಿರೆ, ಕಲ್ಮಷನೊಳಿಂದಿಕ್ಕಿದರ್
ಕಲರುಗುಳಿದರ್ ವೋಗಕೆ. ಪರದರುವೆಯೇರ್ದಳಿಂ
ಸುರಿವ ನೆತ್ತವೆರಸಿ ಆ ಗೂನಿಯಾ ತೊನ್ನಿ,
ಆ ಕೋಪು ನಿರಸ್ತೆ, ಚರತಾಸ್ತಿ ಚರ್ಮದಾ
ನರೆನವರಿನಾ ಸ್ಥವಿರೆ ತಾಂ ಮಂದಿಯನ್ನಾಯಮಂ
ಕಾರಮಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ತೊಲಗಿದಳಯೋಧ್ಯಯಿಂ
ಸಂಧ್ಯೆಯೊಡಗೂಡಿ. ಹಾ, ಜೀವನದೊಳೆನಿತೆನಿತು
ದ್ವೇಷ ನಿಷ್ಕುರ ವೈರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗಿಲ್ಲನಾ
ಪ್ರೇಮವೆ ಪಿತಾಮಹನ್ ? ಅದೆಂತೆನೆ, ಸುಧಾಸುಖಕೆ
ಕಡಲ ಕಡೆದಾ ದೇವ ದೈತ್ಯರಿಂದಾಯ್ತಲೆ
ಹಾಲಾಹಲದ ಸೃಷ್ಟಿಯುಂ !

೨೭೦

೨೮೦

ಮುಂಬರಿಯುತ್ತಿರೆ ಕುಬ್ಜೆ

ಹೃದಯಾಬ್ಜದಲ್ಲಿ ರಘುರಾಮಚಂದ್ರನನಿರಿಸಿ,
ಬಾನ್ವತ್ತಿಯಿಂ ಧಾತ್ರಿಗವತರಿಸಿದುದು ರಾತ್ರಿ,
ಮಂಥರೆಯ ಚಿತ್ತಕೆ ಮರುಳ್ತನಮಮರ್ದವೋಲ್
ಕಣ್ಣೆ ಕುರುಡಂ ಮೆತ್ತಿ : ಬೆಳಗಿನಿಂದುಣಿಸಿಲ್ಲ ;
ನೀರ್ಪನಿಯನೀಂಟಿಲ್ಲ ; ಪೆಟ್ಟೆನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ತಿಂದಿಲ್ಲ ; ಕಣ್ಣೀರನೊಂದಲ್ಲದಿನ್ನೇನುಮಂ
ಕುಡಿದಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನಿಗಂಟಿದ ಹೊಟ್ಟೆಹಸಿವಿದೆ,
ಗಂಟಲೊಣಗಿದ ನೀರಡಿಕೆಯಿಂದೆ, ರಕ್ತಮಂ
ಬಸಿವ ಗಾಯದ ಪಸಿಯ ನೋವಿಂದೆ, ತನಗಾದ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ದುಃಖವೊದಗಿಸಿದೊಳಗಿನಾಸರಿಂ
ಮೇರೆ ಮೀರ್ದುಸಿರ ಸೇದೆಗೆ ಜೋಂಪಿಸಲ್ ಪ್ರಜ್ಞೆ,
ದೂಟಿಂದೆ ದೂಟಿಂಗೆ ಮರವಟ್ಟುವನಾ ಮುದುಕಿ
ತೊಟ್ಟ ನೋಂಪಿಯ ಬಲೈಯೂರೆಗೋಲಂ ಸಮ್ಮಿ
ಸಂಚಲಿಸಿದಳೊ ರಾಮನಂ ಕರೆದೊರಲಿ, ಕರೆದು

೨೯೦

ಕೂಗಿ. ಕೆಡಲಿಲ್ಲ ಸದ್ದಿ ಲಿಯಿರುಳಿನಾ ನಿದ್ವೆಯುಂ :
 ದನಿಯಿಹುದೆ ದಣಿವಿನುಸಿರಿಗೆ ? ಕೇಳಿದತ್ತಡವಿ
 ಕಿವುಡಾಗಿ : “ ಓ ನನ್ನ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ ! ಓ
 ರಾಮಯ್ಯ ! ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಯಯ್ಯ ? ದಮ್ಮಯ್ಯ !—
 ಓ ನನ್ನ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ ! ಓ ರಾಮಯ್ಯ !
 ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಯಯ್ಯ ? ದಮ್ಮಯ್ಯ !—ಓ ನನ್ನ
 ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ ! ಓ ರಾಮಯ್ಯ ! ದಮ್ಮಯ್ಯ !
 ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಯಯ್ಯ ? ” ಎಂಬ ಕರುಣಧ್ವನಿಯು
 ಛಂದಸ್ಸಿಗೊಂಟೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಎಕ್ಕತೆ,
 ತಾರಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಿ ಯಾ ವೈದ್ಯಮದೇವಿಯ ಮನಕೆ
 ರೋಮೋದ್ಗಮಂ ಪಲ್ಲವಿಸುವಂತೆ. ತಿಳಿಯದಿರಲೇನು
 ತಿರೆಗೆ, ಬಾನರಿಯದೇನೆದೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ
 ಪುಣ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ? ಬಾಹ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾಶಕ್ತಿ
 ಶೂನ್ಯತೆಯ ನೇಮಿಯುಯ್ಯಾಲೆಯು ತೂಗುತ್ತಿರೆ,
 ಕಾಣಿಸಿತು ಕುಣ್ಣುದಿಟ್ಟೆಯ ಗೂನುಗಣ್ಣಿಗದೊ
 ಗೆಣ್ಣುರೊಳು ಜೋತಿ. ಮಂಥರೆಯಂತರಾತ್ಮಕ್ಕೆ
 ರಾಮನೆಸೆದಂತಾಗೆ “ ಓ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ,
 ಓ ನನ್ನ ರಾಮಯ್ಯ, ಬಾರಯ್ಯ, ದಮ್ಮಯ್ಯ ! ”
 ಎಂದೆದ್ದೆನವಿಲ್ ಕೇಗಿ ಗರಿಗೆದರಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರೆ,
 ಹಾರಿ ಮುಂದಕೆ ನುಗ್ಗಿ ನಡೆದೋಡಿದಳು, ಅಹಾ,
 ದಾವಾಗ್ನಿಯಂ ಗೆತ್ತು ರಾಮಂಗೆ !

೩೦೦

೩೧೦

ಆ ದಾವಾಗ್ನಿ

ಘನ ನಿಬಿಡ ಘೋರಾಂಧಕಾರ ತೀರದ ಮಧ್ಯೆ
 ಪ್ರವಹಿಸಾ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರವಾಹ ದೈತ್ಯಾಕೃತಿಯವೋಲ್
 ಕೆದರಿದುದು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ ಕೇಸುರಿಯ
 ಕೇಶವಾಶದ ರಾಶಿರಾಶಿ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ.
 ಬಿಂಕೆಗಣ್ಣಳನೆ ಸಿಡಿದೆಲ್ಲ ಕಂಗಿಡಿಗಳಿಂ
 ಸೂಸಿದುದು ತೋರ ತಾರೆಯ ಕೆಂಡ ಧಾರೆಯಂ.

೩೨೦

ಶಿಖಿಬಕಾಸುರ ಬಾಹುಭೀಮರಿಂದೆಂಬಂತೆ
 ತಿರುಪ್ಪಿದುದು ದೃತ್ಯ ದೇಹದ ತರುಹಿಡಿಂಬರಂ.
 ಸಿರಿಸಿರಿ ನಿಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮುರಿದರೆದು, ಬೂದಿಯಂ
 ಬುತ್ತಿಗೂಳ್ ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿದುದು. ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ
 ನುಂಗಿ ನೋಣೆಯುತ್ತೆ, ನಾಡೆಲ್ಲಮಂ ನೆಕ್ಕುತ್ತೆ,
 ನಗಜಗದ ಖಗಮೃಗದ ಬನಸೋಗದ ಜೀವಮಂ
 ಪಾರಿಸುತೆ, ಚೀರಿಸುತೆ, ಕೊಲ್ಲುತ್ತೆ, ಮೆಲ್ಲುತ್ತೆ,
 ಪ್ರಳಯ ಘಣಿಯಗ್ನಿತನು ತಾಂ ಲಯಭೋಜನಕೆ ನೀಳ್
 ಶತಕೋಟಿಯೋಜನದ ಮಿಂಚಿನ ಮಹಾಜಿಹ್ವೆ
 ನುಗ್ಗಿ ಮುಂಬರವಂತೆ, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬೀಳ್ವಂತೆ,
 ಬಂದಪ್ಪಳಿಸಿದಗ್ನಿಗಾ ಮಂಥರೆಯ ಮೂರ್ತಿ ಹಾ
 ಸುಟ್ಟುಸೀದುದೊ ಚಿಟ್ಟೆ ಸೀವಂತೆ!—ರೂಕ್ಷ ತಾ
 ವಿಕೃತಿಯಿಂ ಗುಬ್ಬು ಮೆಯ್ಯಿಂ ಕುರೂಪಂಬೆತ್ತ
 ಶ್ರೀಗಂಧ ಕಾಷ್ಠ ವಕ್ರತೆಗ್ಗಿಲಗ್ನದಿಂ, ಕೇಳ್,
 ರೂಪಶೂನ್ಯತೆಯೊದಗಲೇಂ ? ವಿಶ್ವದೇಶಮಂ
 ಪರಿಮಳದ ಪುಣ್ಯಪವನಂ ಪಸರಿವೋಲಂತೆ,
 ತುಂಬದೇನಿದ್ದ ಪಳೆ, ಪೇಳ್, ಲೋಕಲೋಕಂಗಳೊಳ್
 ದೇವ ಮಂಥರೆಯಂತರಾತ್ಮದ ದಯಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಂ
 ತನ್ನ ಕೀರಿಯ ಸಂಪ್ಪಿನಮೃತಮಯ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ ?

೩೩೦

೩೩೦

ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ

ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗ್ಗಿಡಿಯ ಕಾತರತೆ, ಕೇಳೆ, ಕವಿಗೆ
 ಗಿರಿವನಸ್ತ್ರಿಯರಾಮ ಸಂದರ್ಶನಂ ಗೈಯೆ
 ಕಾನನಾಂತರದಿ: ಕರೆತರಲಲ್ತು ಸಾಕೇತ
 ಪುರಿಗೆ. ಮರಳಿಸಲಲ್ತು ಮಣಿಮಕುಟ ಧಾರಣೆಗೆ.
 ಸಾಮಿತ್ರಿಯೋಲಂತೆ ರಾಮಸೀತಾ ಪುಣ್ಯ
 ಸಂಗ ಮಂಗಲ ತುಂಗ ಶೃಂಗ ವನರಂಗಮಂ
 ಚರಿಸಲಾನುತ್ಯಂತಿತಂ! ಮಲೆಯ ನಾಡನಗೆ
 ತಾಯಿಮನೆ. ಕಾಡು ದೇವರ ಬೀಡು. ಗಿರಿಯ ಮುಡಿ
 ತಿವನ ಗುಡಿ. ಬನವೆಣ್ಣೆ ಮೊದಲಿನಾ ಮನದನ್ನೆ.
 ಕವಿರಾಮಚಂದ್ರನೀ ಸೀತಾಕಲಾಕಾಂತೆ
 ನಿತ್ಯವನವಾಸಿಯದರಿಂದಮೀ ಕಬ್ಬಿಗಂ
 ಗಿರಿವನ ಪ್ರೇಮ ಸಾಧ್ಯಶ್ಯದಿಂ ಸಪ ರಸಂ
 ಸಮಹೃದಯಿ ರಾಮರಸಖುಷಿಗೆ. ವನದೇಶಮಂ
 ಸವಿದಪೆನ್ ಸೀತಾರಮಣನೊಡನೆ. ತೊಳತೊಳಲಿ
 ಮಯ್ಯ ಮರೆದಪೆನ್ನೀಂಟಿ ಕಾನನಾವೇಶಮಂ.
 ದೊರೆವಂತೆವೋಲ್ ಹೃದಯಜಿಪ್ಪಗೆ ರಸದ ಮಧುತ್ಯಸ್ತಿ
 ಕೈಕೊಂಡಪೆನ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಾತ್ರೆಯು. ರಮಣನಿರೆ
 ಕಲೆಯ ವಧು ತಾನಯ್ತೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮನಿರೆ
 ಸೀತೆಯೋಲ್ ಪೂಜ್ಯ ಮಂಗಳಯ್ತೆ ಕೃತಿಕಣ್ಣೆ!

೧೦

ರೆಂಕೆಗೆ ರಥದ ಹಂಗೆ? ಪಥಖುಣವೆ ಕಲ್ಪನೆಗೆ?
 ಕಾವ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ತೇರುಕುದುರೆಯ ನೆರಂ ಬೇಕೆ?
 ಧರೆಯ ನಿಮ್ಮೊನ್ನ ತಂಗಳ ತಡಬಿಯೇನೊಳದೆ
 ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಮಾನ ಯಾನಕ್ಕೆ? ಪರಿವಾರದಾ

೨೦

ಸಂಸಾರ ಭಾರ ಬಂಧನವಿಹುದೆ ದುರ್ದಮ್ಯ,
 ಸಿಸ್ಸೀಮ, ವಿಶ್ವಸಂಚರ ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ, ಕವಿ
 ವೈನತೇಯನ ಮಹಾ ಪಕ್ಷ ವಿಸ್ಥಾಲನೆಗೆ ?
 ಕವಿ ಏಹಂಗಮಗಲ್ಲು ; ಭರತಾದಿಗಳಿಗಿರ್ದೆ
 ರಥ ಪಥ ತುರಂಗ ವಾರಣ ಋಣಂ. ಬರಲವರ
 ಪಿಂಬಡಿಂ. ಮುನ್ನ ಮಾನೈದುವೆನ್ : ರಮಣೀಯ
 ವೃಕ್ಷ ಸಂಕುಲ ವಸನ ಶೋಭೆಯಿಂ, ಕಮನೀಯ
 ಕುಸುಮ ಕಿಸಲಯ ರಾಜಿ ರಾರಾಜಿಸುವ ದಿವ್ಯ
 ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ, ಕೋಟಿ ಪಕ್ಷಿ ಕಲಕಲ ತುಮುಲ
 ಮಾಧುರ್ಯದಿಂ, ಪುಣ್ಯಗಣ್ಯ ಮಂದಾಕಿನಿಯ
 ವಾಹಿನಿಯ ಕಂದರ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲೋಲತೆಯ
 ನೀಲ ಲೀಲಾಶೀಲ ಸಲಿಲ ಕಲ್ಲೋಲದಿಂ,
 ಶ್ರೀರಾಮ ಪರ್ಣಶಾಲಾ ಪೂಜ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯ
 ಸಂಗದಿಂ ಮಹಿಮೆಗಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ಮೆರೆಯುವಾ
 ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯದೊ ಕಣ್ಣೊಳಿಸುತಿಹುದಲ್ಲಿ,
 ಮೇಘಮುದ್ರಿತ ಮಹಾ ಶೃಂಗ ತಿವಲಿಂಗದೋಲ್,
 ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಕವಿಯಾತ್ಮಕ್ಕೆ
 ಮಧುರ ಮಧುಖನಿಯವೋಲ್ ಮತ್ತೆ ರಸಧುನಿಯವೋಲ್ !

೨೦

೪೦

“ ಕ್ಷೇಮದಿಂ ಮರವ್ವಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಪರಕೆಗೈ.
 ಕಾಯಿ ಜೀವೇಶನಂ ಕರುಣೆಯಿಂದೋವಿ, ಓ
 ತಾಯೆ. ಪಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಾಮೇಲೆ ನಿನಗೀವೆನಾ
 ಮಾಂಸಭೂತೌದನ ಸುರಾಘಟ ಸಹಸ್ರದಾ
 ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಪುಷ್ಟ ಸಂತುಷ್ಟ ಸೈವೇದ್ಯಮಂ
 ನಿನಗಿಷ್ಟಮಂ, ದೇವಿ. ಕೈಮುಗಿದೆನಿದೂ, ಗಂಗೆ ! ”
 ಇಂತಾ ತರಂಗಿಣಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸುತಿರೆ ನೀತೆ,
 ಸಾರಬರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಸಿಕತ ತಟ ಏಪಿನಪಂಕ್ತಿ,
 ಜಹ್ನು ಜಾತೆಯನುತ್ತರಿಸಿ, ನಾವೆಯಿಂದಿಳಿದು,
 ಜೀಳ್ವೊಂಡು ಗುಹನಂ ನಿಷಾಧಪತಿಯಂ ; ಪಿಂತೆ

೨೫೦

ನೋದರನಿರಲೈ, ನಡುವೆ ಬರೆ ಸತಿ, ತಾಂ ಮುಂತೆ
 ನಡೆಗೊಂಡನಡವಿ ಕೀಳ್ವಟ್ಟಿಯೊಳಿಳಾತ್ತ ಬಾ
 ವಲ್ಲಭಂ, ನೀಲ ನೀರದ ವಿಪುಲ ವವುಸಾಗಿ,
 ಭೀಷಣ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾಗಿ. ಮಲೆತುದು ಮುಂದೆ
 ಗಿರಿಗಪ್ಪರ ಭ್ರೂ ಭ್ರುಕುಟಿಯಂತೆ, ಕರ್ಕಶಂ,
 ಭೈರವಂ, ಜನಸಂಗಹೀನಂ ಮಹದ್ವನಂ,
 ಪಂತಿದೇರನ ಸೊಸೆಯ ಕಣ್ಣೆದೆಗಳೊಂಕೆಯಂ
 ಬೀರು. ಜನಕಜೆ ಸುತ್ತಲುಂ ಬೆಚ್ಚಿ ನೋಡುತಂ,
 ಮತ್ತೆಯೆರೆಯನ ಬೆನ್ನ ತುಂಬು ಬತ್ತಳೆಯಂ
 ಕಂಡುಕನೀಡಾಡುತಂ ; ರಘೂದ್ವಹಸರ್ದೆಯ
 ಪಣ್ಣಾಗಲಿಪೊಂದು ಸಿರಿಯ ಪೂಗನಸಿಂದು
 ತನ್ನಿಷ್ಟದಾದರ್ಶಮಂ ಪೂಜಿಸೋಲೈಸಿ
 ಬೆಂಬಾಲಿಪುದೊ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಧರ್ಮವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾಂ,
 ಪೇಳ್, ದಾರಿ ದೋರುತ್ತವನ ಮುಂದೆ ನಡೆದಪುದೊ
 ಎಂಬವೋಲ್ ಸಾಗಿದಳು ಹಜ್ಜೆ ಹಜ್ಜೆಯನಿಟ್ಟು
 ದಟ್ಟಪಳುವದ ಪಸುರ್ ನೆಳಲೊಳ್, ರಸಾವೇಶಂ
 ಇಳಿದ ಸಮಯದ ಕವಿಯ ರಚನೆಯ ಉದಾಸೀನತಾ
 ವೇಗದಲಿ. ಬಗೆವುಗದವೋಲ್ ಬಟ್ಟೆಯ ಬಳಲೈ,
 ರಘುನಂದನಂ ಸತಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಚಿತ್ರಂಗಳಂ,
 ತರು ಸುಮ ವಿಹಂಗಮ ಮೃಗಂಗಳಂ, ತೋರುತ್ತೆ
 ವರ್ರಿ ಸುತೆ ವಿವರಿಸುತೆ ನಡೆಯುತಿರಲೇರ್ದತ್ತು
 ಪೊತ್ತು ಬಾಣ್ಣಿತ್ತಿಗೆ. ವಿದೇಹರಾಜನ ಕುವರಿ
 ದಣಿದು ಸುಯ್ದಳು ಧಗೆಗೆ ಮೈಸುರ್ಕಿ. ಕಂಪೇರ್ದ
 ಮೊಗಸಿರಿಗೆ ಪಣೆಯ ಮೇಲ್ ಮೂಟಿತು ಪನಿಯ ಪಂತಿ.
 ನಾಂದಂಟಿದತ್ತು ಮುಂಗುರುಳೋಳಿ, ಬೆಳ್ ಮೆಯ್ಯ,
 ಕಾಡುಗಣ್ಣಿಟ್ಟ ಸೋಂಕದ ತೆರದಿ ಕರ್ಮಸಿಯ
 ಗೆರೆಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಮೆತ್ತಿಬರೆದೋಲ್. ಮನಂ
 ಕರಗಿ ಹರಿದುದು ಕಣ್ಣಳಿ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ.

೬೦

೭೦

ನಿರುಪಮ ಬಲಾನ್ವಿತಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ ನಿರ್ಬಲತೆ
 ಮೈದೋರಿದುದು ಕಾಣುತಾ ಕರುಣಕರ ದೃಶ್ಯಮಂ.
 ದಾರಿಯೆಡೆ ರಾಮನೊಟ್ಟಿದ ತರಗಲೆಯ ಮೇಲೆ
 ಸೀತೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತ್ತು ಸ್ನನುತ್ತೊರಗಿದಳು
 ಮರಕೆ. ಮುಚ್ಚಿದುವಕ್ಕೆ ತಾಳಲಾರದ ಸೇದೆಯಿಂ,
 ಪೇಳೆಳ್ಳ ರಕ್ತದೊ ಮುಚ್ಚೆ ಗೆಂಬಂತೆ. ಕೆಚ್ಚೆ ದಯ
 ಬೀರರಿಸರುಮಿಚ್ಚೆ ಗೆಟ್ಟು ಮರವಟ್ಟರೆನೆ
 ಕುಳ್ಳರೆದೆ ತಣ್ಣ ! ನೀರಳ್ಳೆಯಂ ಸನ್ನೆಯಿಂ
 ಸೂಚಿಸಿ ತರಳೆ ನರಳೆ, ಬೇಗದಿಂದೋಡಿದನು
 ಊರ್ಮಿಳಾ ಸ್ವಾಮಿ, ಪಳುವಂ ನುಗ್ಗಿ, ದರಿಯಿಳಿದು,
 ಸರುವಿಂಗಿ. ತಳಿರ ತೊಂಗಲ ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆಯಿಕ್ಕಿ
 ಮುಲ್ಲಾಳಿವೀಸಿ ದಾಶರಥಿ ಸವಿವಾತಿನಿಂ
 ತನ್ನ ತಳೋದರಿಯನೋವಿದನು. ಅನಿತರೊಳು
 ದೊನ್ನೆ ಗೈದೆಲೆಯೊಳಗೆ ಮೈದುನಂ ತಂದೀಯೆ
 ತಣ್ಣೀರನೀಂಟಿ ಸೊಗಸಿದಳು ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾ
 ರಾಮನರ್ಧೆಯನ್ನೆ. ಮೇಲಲ್ಲಿದೆ ನಡೆದರಾ
 ಮಲ್ಲನೊಯ್ಯನೆ ಮೂವರುಂ. ಮರೆದುದನ್ನೆಗಂ
 ವನರಮೃಗಿರಿಸಂಕ್ತಿಯಿಂದೆ ಪರಿವೃತವಾಗಿ,
 ರವಿಕರೋಜ್ವಲ ಸಲಿಲ ಚಂಚಲತೆಯಿಂ ಮಿಂಚಿ,
 ರಾಜೀವ ರಾಜಿಯಿಂ ರಾಜಿಪ ಸರೋವರಂ
 ಮುಂದೆ. ಕಯಾ ಕಾಲ್ ಮೋಗಂ ತೊಳೆದರುಂಡರ್ ಗುಹನ
 ಕೊಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯನಾಸರಂಗಳೆಯೆ ಮಲಗಿದರ್
 ತೀರದೆಗಳರುಕೆ ಹಾಸಿನೊಳ್ಳಿ, ಕರಿಸೆಳು
 ಹಿರಿಕೊಡೆವಿಡಿದ ಹೆಮ್ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ತಿರೆತಾಯ
 ತಣ್ಣ ಮಡಿಲಲ್ಲ. ತಾವರೆಹೂವಿನೆಸೆಗಳಂ
 ಕೆದರಿ, ಪೊನ್ನಿರಿಯೊಳಗಣಾಮೋದಮಂ ಸೂರೆ
 ಮಾಳ್ವಾ ಸರಸವಾಡಿ, ನರುಗಂಪುವೊರೆವೊತ್ತು
 ಮಂದಮಂದಂ ತೀಡುವೆಳವೆಲರುಸಿರನೊಲ್ಲು

೮೦

೯೦

೧೦೦

ಬೀಸಿದಳ್ ; ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಬುಡುಣಲೆಂದು
ತೇರುಗೊಂಡಲರ ಸಂತೆಗೆ ನೆರೆದು, ಮೊರೆದುಲಿವ
ನಸರೆ ಮೇಣ್ ತುಡುವೆ ಮೇಣ್ ಹಜ್ಜೇನ್ನೂಣಂ ಮೇಣ್
ಅಲರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್ ಮತ್ತೆ ಕೊಂಚೆಯಂಚೆಗಳಿಮ್ಮ
ಜೋಗುಳವನುಲಿದಾಡಿದಳ್ ; ತೀರಮಂ ತಟ್ಟಿ
ತೆರೆಗೈಗಳಿಂದೆ, ಚಪ್ಪಳಿಯಿಕ್ಕಿದಳ್ ; ಮುದ್ದಾಡಿ
ತೂಗಿದಳ್ ನಿದ್ದೆದೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು ಆ ಮೂವರಂ
ಶ್ರೀಮಂತರಂ ಆ ಸರೋವರ ಶ್ರೀ.

೧೧೦

ಬೇರ್ದುಂಬಗಳ್

ಚೀರಿದಲ್ ತೊಡಗಿದುವು. ದಟ್ಟಯ್ಯಿದುದು ಮಬ್ಬು
ಕಾಡನೊಯ್ಯನೆ ನುಂಗಿ. ಬೈಗಾಗುದಾ ಪಗಲ್.
ಇಳಿದುದೈ ಕಾಳಸರ್ಪಿನಿಯಂತೆ ಕರ್ಪಿರುಳ್.
ಮರದೆಗೆಳೆಗೊಡೆಯ ನಡುನಡುವೆ ತಾರೆಗಳ್
ಮಿಣುಕಿನಿಕಿ ತೋರಿ ಮರೆಯಾದುವಿನ್ನೊಮ್ಮೆ
ಬೇರೊಂದು ತಾಣದೊಳ್ ತೋರಿದುವು, ಮಿಣುಕಿನಿಕಿ
ಮರಳಿ ಮರೆಯಾಗಿ. ಚುಕ್ಕಿಗಳನಣಕಿಸಿ ಮಿಸುಗಿ
ಮೆರೆದುವಯ್ ಮಿಂಚುಂಬುಳದ ಸೇನೆ, ಕಳ್ತಲಿಗೆ
ಕೋಟಿಕೋಟಿಯ ಕಿಡಿಯ ರೋಮಾಂಚನವನಿತ್ತು,
ಮತ್ತೆ ನೋಳ್ವರಿಗೆ. ಪಗಲಿನ ಬಗದ ಸದ್ದಳಿದು
ಶವವಾಯ್ತು ನಿಶಬ್ದಂ. ಓರೊರೈ ನೀರವದ
ಕಗ್ಗಲ್ಲಿಗುಳಿಯೇಟನೊದೆವವೊಲ್ ದೆವ್ವದನಿ' ಗೂ '
ಕೂಗಿದುದು ಗೂಬೆ. ಮೇಣೋರೊರೈ ಜಾನಕಿಗೆ
ಜೀವ ಜೊಂಪಿಸುವಂತೆ, ಸದ್ದು ಹದ್ದುಗಳೆರಿಗಿ
ಶರ್ವರಿಯ ಸತ್ತ ಸದ್ದಿಲಿಮೆಯ್ಯ ಮಾರಂಸಮಂ
ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯೆ ಕಿತ್ತೆಳೆಯುವಂತೆ, ಕೇಳು ವಯ್
ಕೋಳ್ಳಿಗಳೂಳ್.

೧೨೦

೧೩೦

ನಟ್ಟನಡುರಾತ್ರಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ

ಕರೆದನಣ್ಣಂ :

“ತಮ್ಮ, ಪಿಂತಿರುಗಯೋಧ್ಯಗೀ
ರಾತ್ರಿಯಂ ಕಳೆದು. ಊರ್ಮಿಳೆ ನಿನ್ನ ನೆಯೆ ಕರೆದು
ಗೋಳಾಡುತಿರ್ಪಂತೆ ಕಂಡೆ ಕನಸಂ.”

“ಅಣ್ಣ,
ಕಾಂತೆ ಊರ್ಮಿಳೆ ತಪಸ್ವಿನಿ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವ
ಮುನ್ನ ಮಾಕೆಯ ಕೃಪೆಯನಾಂತೆ ಬಂದೆನ್. ನಿನಗೆ
ಚಿಂತೆಯನಿತಾ ದೆಸೆಗೆ ಬೇಡಯ್.”

ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ

ರಾಮನಿಂಗಿತವರಿತು ಶೋಕಗದ್ಗದನಾಗಿ
ಪಿಡಿದನಣ್ಣನ ಪಾದಮಂ. ದಿಂಡುರುಳ್ಳನು ನೆಲಕೆ
ಮರುಮಾತಿಗೆಡೆಯಿಲ್ಲದೊಂದು ಮಾರುತ್ತರದ
ಬಡಿಗೆ ಬೀಳ್ವಂತೆ: “ನೀನಿಲ್ಲದೆಂತತ್ತಿಗೆಗೆ
ಬಾಳಿಲ್ಲವೋ ಅಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಳಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನ ನುಳಿದಂದು ನೀರಂ ಪಳಿದ ಮೀನಂತೆವೋಲ್
ಗಳಿಗೆಗಳಿದವುಡಣ್ಣ! ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಂ
ನೋಳ್ವ ಮಾತಿರಲಿ, ಪುಗಲೊಲ್ಲೆ ನಾಂ ಸಗ್ಗಮಂ,
ನೀನಿರದೆ ಮುಂದೆ!”

೧೪೦

ಆ ಪುಣ್ಯರಾತ್ರಿಯೆ ಕಣಾ,
ಋಷಿ ಭರದ್ವಾಜಂ ಸಮಾಧಿಯೊಳಿರಲ್, ಸ್ವರ್ಗಜ್ಯೋತಿ
ಪೃಥಿವಿಗವತರಿಸಿ ತನ್ನಾಶ್ರಮಂ ಪುಗುತಿರ್ಪುದಂ
ಕಾಣುತಾನಂದದಿಂ ಹಾರೀತನಂ ಶಿಷ್ಯನಂ
ಕರೆದು :

೧೪೧೦

“ನಾಳೆಯೆ ಬರ್ಪನತಿಥಿ ನಾರಾಯಣಂ,
ಹಾರೀತ! ಧನ್ಯಮಾಯ್ತಮಾಶ್ರಮಂ ; ಮತ್ತೆ
ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಗಮನದಿಂ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಮುಂ
ಸಿದ್ಧಿಸಿತು ತಪಕೆ! ನೀನವನ ಸುಸ್ವಾಗತಕೆ
ನಮ್ಮಾ ತಪೋವನವನಣಿಗೆಯ್ದು, ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಂ
ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿಂ ಬಿಡಿದು ಬೈಗು ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ

ಕಾಯ್ದಿರಗೊಂಡು ಪೂಜಿಸಿ ಕರೆದು ತಾ ಪೂಜ್ಯನಂ ! ”

ಬೆಳೆಗಾದುದೇಂ ಪೇಳ್ವುದಾಶ್ರಮದ ಶಾಂತಿಯಂ :

ಭ್ರಾಂತಿರಹಿತಾನಂದಶೀಲ ಕಾನನ ಶಾಂತಿಯಂ ;

ಆದರ್ಶಸಾಧನೆಯ ಹರ್ಷದುಜ್ಜ್ವಲ ಶಾಂತಿಯಂ ;

೧೬೦

ಚಿಂತೆಗೆ ಅತೀತಮವ್ವಾ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯಮಂ

ಚಿಂತಿಸುವ, ಚರ್ಚಿಸುವ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗೊಳಿಸಿಯುಂ

ಸಂದೇಹಗೊಂಡದಂ ಮತ್ತೊಂದರಿಂ ತಿದ್ದಿ,

ಮತ್ತೆ ಮುರಿದದನೆ ಮಗುದೊಂದರಿಂ ತಿದ್ದಿ, ಮೇಣ್

ತತ್ತರಿಸುವನ್ನೆಗಂ ಬುದ್ಧಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಸುತೆ

ಮುನ್ನಡೆವ ಸಾಹಸದ ಮಂಥನ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯಂ !

ಸೋತು ಗೆಲ್ಲುವ ಮತ್ತೆ ಗೆಲಿದು ಸೋಲುವ ಶಾಂತಿಯಂ !

ಧ್ಯಾನ ಜಪತಪ ಶಾಂತಿಯಂ ! ಹೋಮ ಧೂಮದ ಮತ್ತೆ

ಸಾಮಗಾನದ ವೇದ ಘೋಷದ ಚಿರ ಪವಿತ್ರತಾ

ಶಾಂತಿಯೆ ನಮೋ ನಿನಗೆ, ಓ ಪುಷ್ಪಾಶ್ರಮದ ಶಾಂತಿ !

೧೭೦

ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆಯುವ ಪೊನ್ನಚುಕ್ಕಿಯ ಕುರಂಗ ಶಿಶುಗಳ್

ನಲಿಯುತ್ತಿವೆ ಹರಿಣಚರಣಕ್ಕುಣ್ಣ ಶಾದ್ವಲದ

ಪಚ್ಚೆ ಸೊಂಪಿನ ವೇದಿಕೆಯನ್ನೇರ್ದ. ಹಸುರು ಹೂ

ಹಣ್ಣು ಕಾಯ್ವೊತ್ತ ತರುಗಳಲಿ ಶತಶತ ವಿವಿಧ

ಪಕ್ಷಿ ಚಿತ್ರಸ್ವನಂ ವರ್ಣವರ್ಣಸ್ವರ್ಣಮಯ

ರಂಗವಲ್ಲಿಯನಿಕ್ಕುತ್ತಿದೆ ಕರ್ಣಚೈತ್ರನಾ

ಪರ್ದೆ ಶಾಲೆಯಲಿ. ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಾಕಳ್ ಸೆಳಲ

ತಂಪಿನೊಳ್ ಮೇಯುತ್ತಿದೆ. ಮಲಗಿವುರ್ದಿಸೊಂದು.

ಮುದ್ದು ಕರುವಂ ಸೆಕ್ಕಿ ಜೊಲ್ಲಕ್ಕರೆಯ ಸೂಸಿ

ಸೊಗಸುತ್ತಿಹುದೊಂದು. ಗೂಳಿಯದೊಂದು ಕೋಡಾಡಿ

೧೮೦

ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ವುತ್ತಮಂ, ಮತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ ಮೊಗೆಗೆ ಮೇಣ್

ಕೊಂಬುಗಳೆಲ್ಲವೋಕುಳಿ ರಂಗು. ಕೋತಿಗಳ್

ತರಿತರಿದು ಸೆಲಕೆಸೆವ ಪಣ್ಣಳಂ ಮೆಲ್ಲುತ್ತಿವೆ

ಮೊಲವಿಂಡು. ಪಾತಿಪಾತಿಯ ಕಾಲುವೆಯ ಪರಿವ

ನೀರೈ ಕೊಕ್ಕಿಟ್ಟೊಡನೆ ಬಾನ್ಸೆ ಮೊಗಮೆತ್ತುತಂ,
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಂತೆಸಗಿ ಮೌಪಾನಾಸಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಂತೆ ಕಣ್ಗೆಡ್ಡ ಮಾಡಾ ನವಿಲಾ
ನೀಳ್ ಪೀಲಿಯ ಚವರಿಯಿಂದಮದೊ ಗಡಿಸುತಿದೆ
ಹತ್ತಿ ಹಸರಿದ ಹಸುರ ಮೆತ್ತೆಯಂ. ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ :
ಹರಿಣಿಯ ಕೊರಳನಪ್ಪಿ ಪಿಡಿದು, ಸರಸಕೆ ಜೋಲ್ಪು,
ಮಿಗತಾಯಿಗಳ್ಳರಿಂ ಪಾಲುಕ್ಕುವೋಲ್ ಕಾಡಿ
ಪೀಡಿಸುವ ಮುಸಿಬಾಲಕಂ ! ಏಣ ಶಾಬಮಂ
ವುಟ್ಟ ತೋಳಿಂದಪ್ಪಿ ಸುತ್ತಿ ಮೊತ್ತದರ ತಾಯಾ
ಹೋರಿಗೋಡುಗಳಿಂದೆ ಮೆಯ್ಯ ಕಂಡೂತಿಯಂ
ತೀರ್ಚಿಕೊಳುತಿರ್ಪ ತಾಣಕೆ ನಡೆದು, ಕೆಚ್ಚಲಂ
ಬಾಯ್ಗಿತ್ತು, ಪೀಯೂಷಪಾನದಾನದ ಸುಖದ
ವುಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೋಂತಿರುವನದೊ ಮತ್ತದೊರ್ವನಾ
ತರುಣ ತಾಪಸತನೂಬಂ. ಗೋಮಯಂ ಬಳಿದು,
ಶೇಷಾಂಶಮಂ ಕರತಲದೊಳಾಂತು, ಇಂಗುದಿಯ
ಮರದ ಬುಡಕದನೆಸೆಯೆ ಬಂದಾ ಮುನಿಯ ಪತ್ನಿ
ತುಳ್ಳಿದಳ್ಳರೆಗಳ್ಳು ನಿಂದು ನೋಡುತಿಹಳದೊ
ಮಿಗವರಿಗೋಡನಾಡುವೆಳಮಕ್ಕಳಂ !

೧೯೦

೨೦೦

ದುಮುಕುತಿದೆ

ಆ ತವೋವನದ ನೇಮಿಯೊಳೊಂದು ನಿರ್ಘರಿಣಿ
ತೆರೆಯ ತಾಂಡವವಾಡಿ, ನೊರೆಬಡೆಯನೆಣ್ಣೆ ಸೆಗೆ
ಬೀಸಾಡಿ, ಮೊರೆಯ ಡಮದುಗ ಘೋಷದೊಂಕೃತಿಗೆ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿನಾದಿತಂ ಮಾಡಿ.
ನಿಂದಿಹವು ಮುಗಿಲೊಡನೆ ಪರ್ಚಿ ಘನ ತರುಕುಲಂ
ಕಿಕ್ಕಿರಿಯುತಿಕ್ಕಲದೊಳುಂ. ನೆಳಲ ಕಚ್ಚಲಿಂ
ಕರ್ಪುಗೊಂಡಿಹುದಿರ್ಪುಗೊಂಡ ಸೂರ್ಯಾತಪಂ.
ಜಲಶಿಲಾವೇಶದಾ ಧ್ವಾನದಿಂ ಫೇನದಿಂ
ನಟರಾಜ ನಾಟ್ಯಮಂ ನಟಿಪ ನಿರ್ಘರ ರೂಪಿ

೨೧೦

ಧೂರ್ಜಟಿಯೆ ನರರೂಪಮಂ ತಾಳ್ದಿ ದನೆನಲ್ವೆ
 ಬ್ರಹ್ಮಸಂಲಗ್ನ ಮನನೋರ್ವ ತೇಜಸ್ವಿ ಋಷಿ
 ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನಾ ಗಿರಿ ತರಂಗಿಣಿಯ
 ನಾಭಿಯೊಂದುದ್ಭವಿಸಿದಂತಿರ ರೆಯ ಶಿರದಿ :
 ಹೇ ವಿಶ್ವೇಶ ಮಾಯೆ, ನೀನೀಶ್ವರ ಮಹಚ್ಛಾಯೆ.
 ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು ನಿನ್ನ ದೇಯ ಪಾಲ್ ಪಸುಳೆ, ಓ ತಾಯೆ.
 ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿರೆ, ಓ ಪ್ರಕೃತಿ,
 ಮಿಂಚಿದವುದಿಂದ್ರಿಯಮತೀಂದ್ರಿಯಕೆ. ಬಜಜಗಂ
 ತೋರಿದವುದಂತರಾತ್ಮದ ನಿರಿಗೆ ಹೊರಮೊಗಂ
 ತಾನಾಗಿ. ಲಯವಹುದು ಚಿತ್ತಜಂಜಲ ವಿಕೃತಿ
 ರಸದ ಮಿಂಚಿನ ಮೀಹದಿಂಪಿಸಲಿ. ದೊರೆಕೊಳ್ಳ
 ತನ್ಮಯತೆಯಿಂ ಹೃದಯದಿಂಗಡಲೆ ನಲಿಸಿ
 ಮೃದೋರ್ಪದಾ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಶಾಂತಿ ಶಶಿ.
 ಮೃಣ್ಮಯಂ ಮಾಸಿ, ಸಸೆಕೊನೆಯೇರಿ ಚಿನ್ಮಯಂ,
 ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಕವಿಮನಂ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೇರ್ಪು
 ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವಗಲಂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತೆ ಏರಾರ್ಪು
 ಭೋಗಿಸುವುದಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೃದಯ ಮಧುಪಂ ಪೀರ್ಪು
 ಯೋಗಲಯ ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ತಾನಾರ್ಪು !
 ಹೇ ಪ್ರಕೃತಿ, ಎಲ್ಲಮಿದೇನಿಲ್ಲದಾ ಅಲ್ಲಿ, ಮೇಣ್
 ಸರ್ವಮಿಪಾರ್ವ ಸರ್ವಶೂನ್ಯತಾ ಸಂಪೂರ್ಣದಲಿ
 ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಪೇಳ್ ಪುರುಷದರ್ಶನವೆಲ್ಲಿ ?
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಸಂಯಮದ ತಪಕೆ ವೇದ್ಯಮಾ
 ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಮವತರಿಸಿದನ್ ಯೋಗಿ,
 ವೈದ್ಯವಾಂಡಮಂ ಚರಿಸಿ ವೈದ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ನೆಲಕೆ
 ವಿದ್ಯಾದ್ವಿಮಾನವಿಳಿವಂತೆ. ಕಣ್ಣೆ ವೆದಿರೆಯೆ ಹಾ
 ಜೆಲ್ವಿನಿಳೆಗೇನೊ ಚೆಲುವಿರ್ದಿಡಿಸಿದೋಲಾಯ್ತು!
 ಕಾನ್ತಾರ ಕಾನ್ತೆಗಾವುದೊ ದಿವ್ಯಯಾವನಂ
 ಮೃದೋರಿದತ್ತು. ಹೊಮ್ಮಿತು ತೊರೆಯ ಮೊರೆಯಿಂದೆ

೨೨೦

೨೩೦

ದೇವತಾಹ್ವಾನದ ಸುಖಾಗಮ ಕವನ ಗೀತೆ.
 ಹಕ್ಕಿ ತೆಕ್ಕನೆ ಹಾಡಿದುವು ವೃಂದ ಭಂದದಿಂದ,
 ಗಗನದಿಂದ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿತೆನೆ ಗಾಸ ಶಿವಗಂಗೆ.
 ನರ್ದಿಸಿದುವೈ ಮಿಗಂ ! ತನ್ನಾತ್ಮ ರಸ ಸುಖಕೆ
 ಲೋಕಮೆ ರಸಂಬಡೆವುದೆಂದಾ ಋಷಿತಪಸ್ವಿ
 ಮಂದಹಸಿತಂ ನೋಡುತ್ತಿರೆ, ನಾನ್ದ ಕಂಗಳಿಗೆ
 ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದದ್ಭುತಂ : ಅನತಿ ದೂರದೊಳ್,
 ಕಣ್ಣೊಲದ ಕಾಸನದ ಪಳುವದೊಳ್, ತನ್ನೆರ್ದೆಯ
 ರಸ ಸುಖಮೆ ಹೆವ್ವುಗೊಂಡಾಳಾಯ್ತೊ, ಜಾನದೊಳ್
 ತಾಂ ಕಂಡ ಕಾಣ್ಮೆಗೆ ಮನುಷ್ಯತೆ ಲಭಿಸಿದ್ಲೊ,
 ತನ್ನ ಚಿಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತು ಸುಕೃತದ ಸೆರೆಗೆ
 ಸಿಲ್ಕಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ನಡೆತಂದವ್ವದೆಂಬಂತೆವೋಲ
 ದೃಷ್ಟಿತ್ಯೃಷಗಮೃತಮಂ ಕರೆಯುತ್ತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿ
 ಬಂದುದಾ ಸೀತಾ ತೃತೀಯಂ ರಘೂದ್ವಜನ
 ನೀಲ ಮಂಗಳ ಮನೋಹರ ದೇವವಿಗ್ರಹಂ !
 ಬೈಗಾಗುತಿದೊಡಂ, ಬೆಳಗೆ ಮೈದೋರ್ದವೊಲ್,
 ನಲಿದುದು ತವೋವನಂ. ಮುಚ್ಚಿ ಕೈಮುಗಿದಿದ್ದ
 ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹೃದಯವಲರಿದುದೊಡನೆ. ಮರಸೆಳಲ್
 ಮಾಯವಾದುದು : ಆತ್ಮಕಾಂತಿಗಪ್ರಾಕೃತಕೆ
 ಪೇಳಿಲ್ಲೆಯದು ಛಾಯೆ ? ಮಹಿಮೆ ಮಹಿಮೆಗೆ ಪೆರತೆ ?
 ಹಾರೀತನಾರೀತನೆಂದೆ ಆ ತೇಜಸ್ವಿಯಂ
 ಕಂಡೊಡನೆ ಗುರುತಿಸುತೆ ಮೇಲೆಳ್ಳೆದಿರ್ವೋಗಿ
 ಮುಗಿದನು ನಮಸ್ಕಾರಮಂ. ಸುಖಾಗಮನಮಂ
 ನುಡಿದನ್ : 'ಮಹಾಮಹಿಮ, ಗುರು ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ
 ಶಿಷ್ಯನಾಂ. ಪಿರಿಯತಿಥಿಯೊರ್ವ ನಿಂದೀಯೆಡೆಗೆ
 ಬರ್ಪನಾತಂಗೆ ಸತ್ಕರಿಪುದೆಂದೆನಗಾಜ್ಞೆ.'
 " ನೀನೆಮಗೆ ಪಿರಿಯನಯ್, ಗುರುವೆ. ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ,
 ತುಳಿಲಾಳ್ಗಳೆಮ್ಮ ತುಳಿಲಂ ಕೊಳ್ಳುದದೆ ಕೃಪೆ ! "

೨೪೦

೨೫೦

೨೬೦

ಎನುತ್ತೆ ಕಾಲೆರಗುವನಿತರೂಳ್ ಪಿಡಿ ದಪ್ಪಿದಂ
 ಜಡೆವೊತ್ತ ಕಿತ್ತಡಿ: “ವಯಸ್ಸಿಗೇಂ ಪಿರಿತನಮೆ?
 ನಿನ್ನ ಪೆರೈಗೆ ವಂದಿ ನಿನ್ನಾ ತ್ತದೋಜೆ; ಮೇಣ್
 ನಿನ್ನ ತೇಜಕೆ ಸಾಕ್ಕಿ ನಿನ್ನ ಕ್ಕಿ, ಕಮಲಾಕ್ಕ !
 ಗುರು ಭರದ್ವಾಜನಿಂದಿನ ತೆರನನೀಕ್ಕಿ ಸಿದ
 ನನಗೆ ಮೆಯ್ ಗುಡಿಗಟ್ಟಿದತ್ತು. ತಾನಿನ್ನೆಗಂ
 ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಧನ ತಪಃ ಫಲಮೆ ಬಂದವುದೋ
 ಎಂಬವೋಲಾನಂದದಾವೇಶದಿಂ ತನ್ನನೆಯೆ
 ತಾಂ ಮರೆತು, ನೋಂಪಿಯುಪವಾಸಮಂ ಕೈಕೊಂಡು,
 ನಿನ್ನನೆ ನಿರೀಕ್ಕಿ ಸುತಲಿಹನಯ್ಯ; ಬಾರಯ್ಯ,
 ಪಿರಿಯತಿಥಿ!” ಎನುತೆ ಋಷಿ, ತನ್ನ ದೈವ ದೇಗುಲಕೆ
 ತನ್ನ ದೇವರನೊಯ್ಯ ಭಕ್ತನಂದದಿ, ಬಾಗಿ
 ಮುಂಬರಿಯಲಾ ಮೂವರುಂ ನಡೆದರೊಡನೊಡನೆ.

೨೭೦

೨೮೦

ಕಣ್ಣಾಯಿತಾಶ್ರಮಕ್ಕಾಶ್ರಮವೆ: ಜಿಂಕೆ ತಾಯ್
 ಗರಿಕೆ ಬಾಯಾಗಿ, ಕಿವಿಯೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಣಳನರಳಿ
 ನಿಂದತ್ತು. ಜಿಂಕೆಮರಿ ತಾಯ್ಗೆ ಚ್ಚಲಿನ ಮೆತ್ತಿ
 ಬೆಚ್ಚಗಪ್ಪಂತೆ ಮೊಗಮೊತ್ತಿ, ಪಾಲಂ ಸೂಸಿ,
 ನಿಷ್ಪಂದಮಿದುರ್ದಯ್ ಮರೆತಮ್ಮತದೂಟಮಂ.
 ಮೂಲಮಂ ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂ ಕೆದರಿ, ಶಿಖರಮಂ
 ಮುರಿದು ಶೃಂಗಾಗ್ರದಿಂ, ಕೋಡಾಟದೋಳ್ ತೊಡಗಿ
 ಪುತ್ತಿಗೆ ಗುಟುರ್ ಮಲೆತು, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಮೆಯ್ಯಾಗಿ
 ಮರೆದಿದರ್ ಗೂಳಿ ಕೆಮ್ಮನೆ ನಿಂದುದಚ್ಚರಿಗೆನಲ್,
 ಬೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುಗಳಿರ್ಕುಳದ ನಡುವೆ. ಬಾಲಕಂ
 ಮರಿಮಿಗವನೇರಲೊಂಡಡಿ ನೆಗಹಿ ಬೆನ್ನಿಟ್ಟು,
 ಬರೆದಂತೆ ನಿಂದನಯ್, ನೋಟದೊಳೆ ಚಿತ್ತಂ
 ಸಮರ್ಪಣಂ ಬಡೆದವೋಲ್.

೨೯೦

ಕೈಮುಗಿದು ಪುಗಲೊಡಂ
 ಮುನಿಲಿಕನೆಲೆವನೆಗೆ, ದಾಶರಥಿಗಂದೊಮ್ಮೆ

ಗೌತಮ ಸತಿಯ ಶಾಪವೋಚನದ ಸಮಯದೊಳ್
ತೂಣಗೊಂಡಂತಾಯ್ತು. ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಮೈಚಾಚಿ ನಮಿಸಿದನ್, ನಾಗರಿಕ ಮಾನವರ
ಮರ್ಯಾದೆಯಂತೆ : ಏನಿದು ಭರದ್ವಾಚಂಗೆ ?
ವಿಸ್ಮೃತಿಯೊ, ಸ್ವಪ್ನೃತಿಯೊ ? ಬೆಟ್ಟ ಕಣ್, ತೆರದ ಬಾಯ್ ;
ಮೂಕನೊಲ್ ಮಂಡಿಸಿಹನಬಿನಾಸನದ ಮೇಲೆ
ಕಡೆದಿಟ್ಟ ಕಲ್ ಪಡಿಮೆಯೋಲ್ ! ಭಾವ ವಶನಾಗಿ
ನಟ್ಟಾಲಿಯಾಗಿ ರಾಮನ ನೀಲಗಾತ್ರಮಂ
ನಿಟ್ಟಸುತೆ, ಭಕ್ತಿ ಬಾಷ್ಪಾಘ್ನಾಭಿಷೇಕದಿಂ
ಮೌನ ಮಂತ್ರದ ಮಹಾ ಮಾನಸಿಕ ಪೂಜೆಯಂ
ಗೈದಿದನಂ ಕಂಡಾ ತವೋಜ್ಜ್ವಲಿತ ತೇಜನಂ,
ಕಣ್ಣರಳಿ ನೋಡಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ ತನ್ನಣ್ಣನಂ,
ಧ್ಯಾನಮಯ ಗಂಭೀರ ಭಂಗಿಯಿಂ ಭಾವದಿಂ
ಮೇಲೆಟ್ಟ ಮುನಿವರೇಣ್ಯಂ ತರುಣ ರಾಮನಂ
ಇಂಗಿತದಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ ನೋಳಗಣ ತಪದ ಕುಟಿಗೆ.
ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಡೆಗೆಲೆದೊಯನೊಳೆದು ಬಾಗಿಲಂ
ಮುಚ್ಚಿದನ್. ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತಿರಲನಿಬರುಂ,
ತುಸುಮೊಳ್ಳನಂತರಂ, ಪೂಜೆಮನೆಯಿಂ ಮರಳಿದರ್
ಸಾಮಾನ್ಯರೋಲಿವರಂ : ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ
ಪೇಳುತ್ತಿದ್ದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಪಂಚವತ್ಸರದ
ಪಸುಳೆ ಪರದೇಶದಿಂ ಮರಳಿದಣ್ಣನ ದನಿಗೆ
ಕಿವಿಗೊಡುವವೋಲ್ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನ್ ಯತೀಶ್ವರಂ
ರಾಮಕಥೆಯಂ !

೩೦೦

೩೧೦

ಮಗಳೆ ಮನೆಸೇರ್ಪಳೆನೆ ಮುನಿಯ ಸತಿ
ನಲಮಗಳನುಪಚರಿಸಿದಳ್. ಬಿಸಿಮಜ್ಜ ನಂಗೈಯ್,
ನಾರುಮಡಿಯುಡಿಸಿದಳ್. ನೊರೆವಾಲು ತನ್ನಿವಣ್ಣಳಿಂ
ತಣಿಸಿದಳ್. ಮಿಕ್ಕಕ್ಕರೆಗೆ ಪಣತೆ ಸೊಡರಂ ಪಿಡಿದು
ನೋಡಿದಳಯೋನಿಜೆಯ ದೇವವಂದಿತ ರೂಪಮಂ !

೩೨೦

ಎಲೆಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ? ಪೊಸತೋರ್ವಗಳಕ್ಕನೆಯ
ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು. ನಿದ್ರೆಯನೊಲ್ಲದೆದ್ದೆದ್ದು
ಗಲಸಿದರ್ ಗುರುಲಘುವನೊಂದನುಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ನಟ್ಟಿರುಳುರಕ್ತನ್ನೆ ಗಂ. ಜನಕ ಜಾತೆಯುಂ
ಬಟ್ಟಿವರ್ವಾಗಳ್ ತಿರಿದು ಮಡಿಲೊಳೆಟ್ಟಿದರ್
ಪಣ್ ಪೂಗಣಂ ಕೊಟ್ಟು, ಮೃಗಚರ್ಮದಂ ಸನೈದ
ತನ್ನ ಕೈಪೆಟ್ಟಿಯುಂ ತೆರೆದಯೋಧ್ಯೆಯ ಸಿರಿಗೆ
ರಚಿಸಿದಳ್ ಕಿರಿದೊಂದು ಬೆಳಕಂಡಿಯುಂ !

ದೂರದಿಂ

ಬಂದುದು ತಪೋವನಕೆ ಗಂಗೆಯಮುನೆಯರುಲಿವೆ
ವುಣ್ಯಘೋಷಂ, ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥೋದ್ಭವಂ.
ದಿವ್ಯದ್ರವಸ್ಥಿಗಳ್ ಕೂಡುವ ಮಹದ್ಧ್ವನಿಯ
ಜೋಗುಳವನಾಲಿಸುತೆ ಸಿದ್ರಿಸಿದರಿನವಂಶಬರ್
ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ ನೀರವ ತಪೋವನದಾ. ಮುನಿವರಂ
ಮರುದಿನಂ ಪ್ರತ್ಯುಷೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ ನವರಿವರಂ
ಕೂಡಲಿಯ ದರ್ಶನಕೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರದಂ
ಭಾವವಶರಾಗಿ ಕಣ್ಣೆ ವೆಯಿಕ್ಕದೆಯೆ ನೋಡಿದರ್.
ನೋಡಿ ಮಣಿದರ್. ರುದ್ರರಮಣೀಯಮಾದುದಾ
ಸಂಗಮಂ ಕಡಲವೊಲ್, ಕಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬವೊಲ್,
ಕಡದವೊಲ್. ಸಲಿಲ ವೈಶಾಲ್ಯದಿಂ, ಭೋರ್ಗರೆವ
ಘೋಷದಿಂ, ಫೇನವೀಚಿಯ ಭೀಷ್ಮತಾಂಡವದ
ಸಂಮೋಹದಿಂ ಕಾಣದಂಬುಧಿಯೆ ತೋಳ್ ನೀಡಿ
ಸನ್ನೆ ಗೈವೀಸಿ ಕರೆದಂತಾಯ್ತು ರಾಮಂಗೆ,
ತನ್ನಾತ್ಮದತಿದೂರದಾ ಪಾರದಿಂ.

೩೩೦

೩೪೦

“ ಇದೆ ಕಣಾ

ದಿವ್ಯತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಯಾಗಂ. ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ
ವನವಾಸ ಕಾಲಮಂ.” ರಾಮಸೆಂದನ್ ಋಷಿಗಿ :
“ ಗುರುವರ, ವಿವಿಕ್ತಮಿದು ರಮಣೀಯಮವ್ಯೂಷಂ

ಸಾಕೇತಕತಿ ಸಮೀಪಾಶ್ರಮಂ. ತಿಳಿದೊಡನೆ,
 ಗುಂಪಾಗಿ ಬರ್ಪರಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಮಿತ್ರರಂ
 ದರ್ಶನ ಕುತೂಹಲಿಗಳಂ ತಡೆಯಲಾಗುವುದೆ ?
 ಜನಸದಕೆ ದೂರಾಗಿ, ಜನಕೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿ,
 ಮೇಣೆಮ್ಮ ಬೇವನಕೆ ದುಷ್ಟಮಲ್ಲಿದುದಾಗಿ,
 ಸುಖಯೋಗ್ಯ ಜನಕಜೆಯ ಸುಖಕರ್ತಮಾದೊಂದು
 ಮತ್ತೊಂದು ತಾವನಾಲೋಚಿಸುಗರುಹು ; ನೀಂ
 ವನಲೋಕ ಸಂಚಾರ !” ತನ್ನ ನೆನಪಿನ ನಿಧಿಗೆ
 ಕೈಯಿಕ್ಕಿ ಹುಡುಕಿದನೊ ? ವಿಧಿಮನವನರಸಿದನೊ ?
 ಮುಂದಿದರ್ ಗಿಡದ ಹೂವೊಂದರೊಳ್ ಕಣ್ ನಟ್ಟ
 ಮುನಿ ತಲೆಯನೆತ್ತಿದನ್ : “ ಆಲಿಸಾದೊಡೆ, ವತ್ಸ,
 ಇಲ್ಲಿಗೀರೈದು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದೊಳೊಂದು
 ತಾನಿದ್ದು ನಗಂ. ಪೆಸರದಕೆ ಕೇಳ್ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ.”
 ಕೇಳದೆ ಸೊಗಸುವೋಲ್ ಋಷಿ ರಸಾನೇಶದಿಂ
 ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪೊಪ್ಪಿ ರಘುಬಂ, ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ
 ಪಯಣಮಂ ತರಿಸಂದು, ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
 ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಾಶ್ರಮಸ್ನೇಹಮಯ ವಲಯಮಂ
 ಬಾಷ್ಪಲೋಚನನಾಗಿ. ಸಂಗಮಂ ಬಳಿಸಾರೆ,
 ಋಷಿ ಪೇಳ್ವ ತೆರದಿಂದೆ, ತುಸು ಪಡುವಲಕ್ಕೊಲೆದು,
 ಯಮುನಾ ನದಿಯ ತಟದ ಸಮೆದ ಕೇಳ್ವಟ್ಟಿಯಂ
 ಪಿಡಿದು ನಡೆತರೆ, ದಾಂಟುದಾಣದಾ ಬಿರುವೊನಲ್
 ಕಾಲ್ಗಡ್ಡಮಾಗಿ ಕಣ್ಗೆಡ್ಡಮಾದುದೊ ಮುಂದೆ
 ಕಾಳಿಂದಿಯಾ. ಮುರಿದ ಪೆರ್ಮರಗಳಿಂ ತಂದ
 ಕಾಷ್ಠಾಘಮಂ ಹರಡಿ, ಒಣಬಿದಿರನೋಳಿಯಿಂ
 ಮೇಲೆ ಸಾಲಿಟ್ಟು, ಬೆತ್ತದ ಬಳ್ಳಿಮಿಣಿಗಳಿಂ
 ಬಿಗಿ ಹೆಣೆದು ಕಟ್ಟಿ ರಚಿಸಿದರೊಂದು ತೆಪ್ಪಮಂ,
 ಮೈಥಿಲಿಯ ನೆರಮಂ ನಿರಾಕರಿಸದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
 ಚಿಗುರಲೆಯನೊಟ್ಟಿ ಮಣೆಯಂ ಮಾಡೆ, ಲಲನೆಯಂ,

೩೫೦

೩೬೦

೩೭೦

ಮೊಗಕೆ ನಾಣ್ಗೆಂಪೇರುತಿರ್ದ್ವಳಂ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ
 ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ರಾಮಚಂದ್ರಂ, ಉದಿಸೆ ಲಬ್ಜಾ ಸಂಧ್ಯೆ
 ತನ್ನ ಮುಖದಿಶೆಯ ನೀಲಿಮೆಯೊಳುಂ. ಪಿಟಕಮಂ
 ವಸನ ಭೂಷಣ ನಿಚಯಮನ್ನಾ ಯುಧಂಗಳಂ
 ಸ್ವವದೊಳಿಟ್ಟೀರಿದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನದಂ
 ದಡದೆಡೆಯ ತೆಳ್ಳೆ ನಿಲ್ ನೀರಿದೆ ಹರನೀರ್ಗ
 ನೂಂಕಿದನ್ ನೀಳ್ಳೆಗಳಿಂ. ಬಿರುನಡೆಸು, ತೆರೆಯುಡೆಯ,
 ಪೊಸತು ತೆಂಗಾಯ್ ತುರಿಯ ಬಿಳಿಯ ಮುದ್ದೆಯ ನೊರೆಯ,
 ಜಲಘೋಷದಾವೇಶದಿನಸುತಾ ಸ್ತೋತದೊಳ್
 ತೇಲಿದುದು ಚಿಮ್ಮಿದತ್ತೋಡಿದತ್ತಾ ಸ್ಲವಂ
 ಜಲತರಂಗ ತುರಂಗಗಳನೇರಿದೊಲಂತೆ,
 ನೀತೆಯ ಹೃದಯಕೊಂದು ರಮಣೀಯ ಭೀಷಣತೆ
 ಬಿತ್ತೆ ಸುಖಭೀತಿಯಂ. ದಕ್ಷಿಣ ತಟಂ ಮುಟ್ಟಲಾ
 ಉಡುಪದಿಂದಿಳಿದು ಯಮುನಾ ವಸಂ ಬೊಕ್ಕರಾ
 ಶೀತಲ ಶ್ಯಾಮ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ. ಮೃಗಪಕ್ಷಿ
 ಸುಮ ಸಮೂಹದ ವಿವಿಧ ಚೈತ್ರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮಂ
 ಸವಿಯುತೆಯಿ ದರೆರಡು ಹರಿದಾರಿ ದಾರಿಯಂ.
 ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಮೇಧ್ಯಂಗಳಂ ಮೃಗಗಳಂ.
 ಭೋಜನಂಗೈದೊರಗಿದರ್ ನದೀ ವಪ್ರದಾ
 ಸಮತಲದೊಳೊಂದು ಶಾದ್ವಲದಿ. ಆ ವನರಾತ್ರಿ,
 ನಿಶಬ್ದತೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ ನದಿಯ ಮೊರೆಸಿಸುವನ್
 ಇಟ್ಟು ತೂಗಿದವೋಲೆ, ತೂಗಿದುದು ಮೂವರಂ
 ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಗೆ. ವಿಹಂಗ ಮಂಗಲ ಸಂಘ
 ಕಂಠ ವೀಣಾವಾಣಿ ರಾಮನನ್ನೆಳ್ಳರಿಸೆ,
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಳ್ಳಿಸಿದನಾತನುಂ ತಂದ್ರಿಯಂ
 ಬಿಟ್ಟೀಳಲನಿಬರುಂ ತೊರೆಯ ಶಿವಸಲಿಲದೊಳ್
 ಮೊಗಂದೊಳೆದು ಮುಂಬರಿದರಾ ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ.

೩೮೦

೩೯೦

೪೦೦

ಬಿದಿರುಮೆಳೆಯಲಿ ಕಳಲೆಗಳನಿಕ್ಕು ಲರಿಲರಿಲ್
 ಲರಿಲೆಂದು ಮುರಿದು ತಿಸುತಿದಾಸೆ: ನೆನೆಯದಂ ;
 ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ಮರಪಲುಗಿ ಪಣ್ ವೆರಸಿ ಕಾಯ್ಗುಳಂ
 ಕೆಡೆಯುವೋಲ್, ಕೊಂಬೆಯಿಂ ನೆಗೆದು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿ
 ಕೀರುತೋಡುವ ಬಣ್ಣಗಪಿವಿಂಡು : ನೆನೆಯದಂ ;
 ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ಹೂದಿಂಗಳೈತರಲೊಪ್ಪಿಸಗೆಯಿಂ
 ಬನದೇವಿ ದೀಪೋತ್ಸವಂಗಳೈವಳೆಂಬಂತೆ
 ಮೊಗ್ಗುಗೊಳ್ಳಿಗಳಿಂದೆ ಪೊಂಚಿಸುರಿವೂವಿಂದೆ
 ರಂಚಿಸುವ ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳಂ : ನೆನೆ, ಮನವೆ ;
 ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ಬೆಟ್ಟಮಂಡೆಯ ಬಂಡೆಹಣೆಯಿಂದೆ
 ಚಾಚಿದಾ ಕಲ್ಲೊಡಿಸಿಂ, ಮತ್ತೆ ಹೆಮ್ಮರದ
 ಹೆಗ್ಗೊಡಿಸಿಂ, ಸೇಲ್ಪು, ತುಪ್ಪದ ಹೊರಗೆ ಜೋಲ್ಪು
 ಹೆಡಗೆಯೊಡಲಿನ ಹುಟ್ಟಿಹೆಜ್ಜೆಗಳಂ : ನೆನೆದು
 ಸವಿ, ಮನವೆ ; ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ನೆತ್ತಿಯಿಂ ಪರಿತಂದು
 ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳ್ಳಬ್ಬ ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆವ ಚುಂಚಿಯಾ
 ನೀರ್ ಬೀಳಮಂ : ನೆನೆ ಸವಿರ್ ನಿಮಿರಿ !—ಅಮೊ ಅಲ್ಲಿ,
 ಕಣ್ ತುಂಬಿ ಕಾಣುತಿದೆ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ ! ಶಿವಾ,
 ಸೊಗಸು ನೋಟಂ ! ವಿಸಿನಶಿವ ಜಟಾಜುಟಂ !

೪೧೦

೪೨೦

ಮೆಯ್ಯರೆತು ಕಂಡರಾ ದೃಶ್ಯದೇವೇಂದ್ರನಂ
 ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕಣ್ಣಾರುಮೊಂದಾಗಿ,
 ಕಣ್ಣೊಂದುಮಿಲ್ಲದಾತ್ಮಾನಂದ ರಸವಾಗಿ :
 ಅಂತಹೀನ ಮಹಾಂತ ಸಂತತಮವಿಶ್ರಾಂತ
 ಜಲಧಿಯ ಬೃಹನ್ನೀಲಿಮಾ ವಿರಾಡ್ ರಂಗದೊಳ್
 ತೆರೆಯನಟ್ಟುವ ತೆರೆಯನಟ್ಟುವ ತೆರೆಯ ತೆರದಿಂ
 ಗಿರಿಯನಟ್ಟುವ ಗಿರಿಯನಟ್ಟುವ ಗಿರಿಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳ್
 ಪರ್ವಿದುವು ದಿಟ್ಟಿ ಹೋಹನ್ನೆಗಂ ಮೇಣ್ ಕಣ್ಣಲೆದು
 ಸೋಲ್ಪನ್ನೆಗಂ. ಸಾಂದ್ರ ರೋಮರಾಜಿಯ ರುಂದ್ರ
 ಚರ್ಮದೊಂದತಿಪೂರ್ವ ಭೂ ಬೃಹಜ್ಜಂತುವೆನೆ

೪೩೦

ಹಬ್ಬ ಹಸರಿಸಿತ್ತುಬ್ಬ ತಡವಿ ದಟ್ಟಯ್ಯಿದಾ
 ದಿಟ್ಟ ಮಲೆವೊಡವಿ. ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪೆರ್ವೊನಲಾ
 ಗಿರಿಗೆ ಮೇಖಲೆಯಾಗಿ ಕಂದರದ ಸೀಮೆಯಂ
 ಸಿಂಗರಿಸಿದತ್ತು. ಕಿರುವೊನಲ ತೊರೆ ಮಾಲ್ಕುವತಿ
 ತಾನದ್ರಿಶಿರದಿಂ ರಜತರೇಖೆಯೊಲಿಳಿದು
 ಕಂಗೊಳಿಸಿದತ್ತು, ಚಿನ್ನದ ಜನ್ನಿ ವಾರಮೆನೆ
 ತಳತಳಿಸಿ, ಸಾಯಂ ಸಮೀಪ ದಿವಸ್ಸೇಶ್ವರನ
 ಕಸಕಕಾಂತಿಯಲಿ. ಆ ಶೈಲ ಭೈರವ ಋಷಿಗೆ
 ದರ್ಶನದಿನಾವೇಶವಶರಾದ ಮೂವರುಂ
 ಛೈಮುಗಿದರರ್ಪಿಸಿದರಾತ್ಮ ಸೈವೇದ್ಯಮಂ !

೪೪೦

ಸಂಚಿಕೆ ೮

ಕುಣಿದಳುರಿಯ ಉರ್ವರಿ !

ವಾಣಿ, ಓ ಪ್ರಾಣವೀಣಾಪಾಣಿ, ಕವಿಯೆರ್ದೆಯ
ರಸರಾಣಿ, ಮಿಡಿಯೆನ್ನಾತ್ಮತಂತ್ರಿಯಂ; ನುಡಿಸೆನ್ನ
ಹೃದಯಮಂ ; ನಡಸೆನ್ನ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ,
ತಾಯಿ ಕಂದನ ಕೈಯನಾನುತೆ ನಡೆಯಿಪಂತೆ.
ಬೇಡುತಿಹೆನಡಿಗಡಿಗೆ ನಿನ್ನ ಡಿಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ :
ತಿಳಿಯದವರಾಡಿಕೊಳಲತಿಯೆಂದು ! ಬಲ್ಲೆ ನಾಂ
ಮುಂದಿರುವ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಹದ್ದೂರಮಂ, ಬೃಹದ್
ಭಾರಮಂ, ರುದ್ರ ಪಾರಾವಾರಮಂ : ಹಸುಳೆ
ಹೆಗ್ಗಾಡಿಗಳುಕುವೋಲಕುಕಿದಮುಶಿತು ಹೆದರಿ
ಬೇಡುತಿದೆ ನಿನ್ನ ನಡಿಗಡಿಗಿಂತು, ಓ ತಾಯೆ !—
ರಣದ ಸಾಹಸಕಥೆಯ ಬಣ್ಣನೆಗೆ ಬಡತನವೆ ಹೇಳ್ ?
ವೇರಳಂ ! ದಿನದಿನದ ಸಾಧಾರಣದ ಶಾಂತ
ಸರಳ ಬೀವಿತದ ವರ್ಣನೆಯೆ ವಿರಳಂ. ನಾನದನೆ
ಕೈಕೊಂಡೆಸಗಲೆಳಸುವೆಂ ; ಪರಕೆಯಿರಲೆನಗೆ
ನಿನ್ನ ಮೃತ ವರದ ಕರದಾ, ದೇವಿ ಓ ಶಾರದಾ !
ಕೊಲೆಯ ಕಥೆ ಬಗೆಸೆಳೆಯುವಂತೆ ರಾಮನ ಮನದ
ಕಲೆಯ ಕಥೆ ತಾಂ ಬಗೆಗೊಳಿಪುದೇನಳಿವಗೆಯ ರುಚಿಯ
ದೀನರಿಗೆ ? ನನ್ನೀ ಕೃತಿಯನೋದುವಾತ್ಮರಾ
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ಪರಿಹರಿಸಿ, ಓ ಸರಸ್ವತಿಯೆ,
ನಲಸ್ವರಸಿಯಾಗಿ, ಸಹೃದಯ ಸರಸಲಕ್ಷ್ಮಿ !

೧೦

೨೦

ತುಂಬದತ್ತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ, ಕಣಿವೆಯಾಳಮಂ
ಮೇಣಗಲಮಂ, ಪಶ್ಚಿಮ ಶಿಖರಿ ಛಾಯೆ. ಯಾಮಿನಿಯ
ನೀರೆಯಂಚಿನ ಸೆರಗು ಮುಸುಗಿದತ್ತಡವಿಯಂ

ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯಾ. ಗೂಡಿಗೋಡಿತು ಹಕ್ಕಿ ;
ಹಕ್ಕಿಗೋಡಿತು ಮಿಗಂ. ಮೌನವಾಂತುನು ನಗಂ
ವಬ್ರರೋಮ ಮಹರ್ಷಿಯಾ ಧ್ಯಾನಗೌರವಕನಲ್.
ಮುಚ್ಚಲೈ ಯೋಗೀಂದ್ರನಾ ಬಹಿರ್ ನಯನೇಂದ್ರಿಯಂ
ಬಿಜ್ಜುವಂದದೊಳಾತ್ಮದಕ್ಕಿಗಳ್ ಕೋಟೈನುಕೋಟಿ,
ಹಗಲ ಕಣ್ಣಿದು ಮುಚ್ಚಲಿರುಳ ಕಣ್ಣುಗಳರಳುವೊಲ್,
ರಾಜಿಸಿದುವರಿಲ ಕಿಡಿಗಳ್ ಬಾನ್ ಪಟದೊಳಿಣುಕಿ

೩೦

ಮಿಣುಕಿ. ಶಿಷ್ಯರನವರವರ ಪರ್ಣಕುಟಿಗಳೆ
ಕಳುಹಿ, ತನ್ನಾಶ್ರಮದ ಮುಂದೆ ಬಂಡೆಯನೇರ್ಪ್ಪ
ಪದ್ಮಾಸನವನಿಕ್ಕಿ ಕುಳಿತಾ ವಬ್ರರೋಮಂ
ನೋಸುತಿರೆ ಕಣ್ಣೊಲದ ಕಂದರದ ಕಾಂತಾರ
ವಿನ್ಯಾಸಮಂ, ಕಂಡನೊಂದಿದಿರೆಟ್ಟ ಗಿರಿ ಶಿರದ,
ಸಂಜೆ ಬಾನೈದುರಾಗಿ, ಕೆತ್ತಿದೋಲಂತಿರ್ದ
ಮೂರು ನರರೂಪಿ ಮಸಿಯಾಕೃತಿಗಳಂ. ನೋಡಿ,
ಸಿಂಹಾಕೃತಿಯ ಮಹಾ ರೂಕ್ಷ ಶೈಲೋಪಮಂ
ಭೀಮಕಾಯಂ ಕಠಿನ ಗಂಭೀರನಾ ಯೋಗಿ,
ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟರುಂ ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆಡೆಗೊಡದೆ,
ಮಗ್ನನಾದಂ ಧ್ಯಾನದದ್ವೈತ ನಗ್ನತೆಗೆ !

೪೦

ವಬ್ರರೋಮನ ಚಿತ್ತವಬ್ರದ ಮಹಿಮೆಗಳ್ಕುತಾ
ವ್ರತಿಯ ಕೃಂಕರ್ಯಮಂ ನೋಂತಿರ್ದ ವ್ಯಾಘ್ರಮುಂ
ಧ್ಯಾನಸ್ಥಮುನಿಯ ಪಕ್ಕದೊಳರೆಯ ಮೇಲಿದುರ್
ನೋಡುತಿರೆಂಬಿರೆ ಬೈಗುಮರ್ಬು ತೀವೃತ್ತಿದ
ದೃಶ್ಯವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಕಂಡುದೇನನೊ ! ನಗಂ
ಶತಗುಹಾಧ್ವನಿಗಳಿಂ ಪ್ರತಿಘರ್ಷವೋಲಂತೆ,
ನೀರವ ಮಹಾರಣ್ಯಮನುರಣಿತಮಪ್ಪಂತೆ,
ಕುಳ್ಳ ಬಂಡೆಯುನುದುರಿ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ, ಕೇಳ್ದರೆದೆ
ಹೆವ್ವುಗಡುವಂತೆ ಘರ್ಜಿಸಿದುದಾ ಅದ್ವೈತಿ ತಾಂ
ದ್ವೈತಿಯಪ್ಪಂತೆ ! ಕಣ್ಣೆರೆದ ಮುನಿ ಕೈಯೆತ್ತಿ

೫೦

ತಟ್ಟಿ ತಲೆಯಂ ಸವರಿ ಬೋಳೈಸೆ, ಆ ಪ್ರಾಣಿ
ಕಂಠಘೋಷವನಕ್ಕಿ ರೋಷದಿಂ ತೋರ್ಪದೆನೆ
ನೋಡುತಿರೆ, ಅತ್ತ ಕಣ್ಣಾದವಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು
ಸೀತಾ ತೃತೀಯ ರಾಮಾಕೃತಿಯ ಧೀರಗಮನಂ.

ಪುಲಿ ಪುಲಿಯನರಿವಂತೆ, ಪುಲಿಯವೊಲೆ ಸಿದ್ಧನುಂ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದತಿಥಿಗಳನರಿತುಮುಪಚರಿಸಿಯುಂ
ಕಳೆದನಿರುಳಂ. ಮರುದಿನಂ ತಪೋವನ ಜನದ
ತನುಮನ ಸಹಾಯದಿಂ ಕಟ್ಟಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಮಲೆಯ ಬಿರುಮಳೆಗಾಳಿಗಳಿಗೆ ಮಲೆತುಳಿವಂತೆ,
ಪರ್ಣ ಶಾಲೆಯನೊಂದನೆತ್ತರದೊಳಾ ಗಿರಿಯ
ದರ್ಶನಸ್ಥಾನಮುಂ ದೂರವಿಸ್ತಾರದಾ
ದೃಶ್ಯದಾಸ್ಥಾನದಧ್ಯಕ್ಷತಾ ಸ್ಥಾನಮುಂ
ತಾನೆನಿಪ ಗಿರಿಭುಜಸ್ಥಾನದಲಿ. ಅನಂತರಂ
ದೇವರಿಗೆ, ಗೃಹದೇವತೆಗೆ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಗಿರಿ
ದೇವನಿಗೆ, ಕಾಂತಾರದಧಿದೇವಿಯರಿಗೆ, ರವಿ
ಗಗನದಭಿಮಾನಿಗಳಿಗಖಿಲ ಪಿತೃಖುಷಿಗಳಿಗೆ
ವಾಸ್ತುಕರ್ಮಾದಿ ಬಲಿ ಶಾಂತಿ ಕರ್ಮಂಗಳುಂ
ನೆಗಳ್ಳಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರ್ ಮರಬಳ್ಳಿಯೋರಣದ
ಹೂ ತಳಿರ್ ತೋರಣದ ದೇವಸುಖಕಾರಣದ
ಸುಪವಿತ್ರ ಪತ್ರವೇಶ್ವಂ ಬೊಕ್ಕರಾತ್ಮಮಂ
ವುಗುವ ಪುಣ್ಯಂಗಳೋಲ್.

೬೦

೭೦

ಅರಮನೆಯಾಳಿಹುದೇನೊ ?

ಅರಸುತನಮೆದೆಯೊಳಿರೆ ಕಾಡರಮನೆಗೆ ಕೀಳೆ ?
ರಸವಿಲ್ಲದಿಹ ಬಾಳಿಗರಮನೆಯೆ ಮರುಭೂಮಿ.
ರಸಿಕಂಗಡವಿ ಸಗ್ಗ ಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೊಗಸಲ್ಪೆ.)
ಜೊತೆಯಿರಲೊಲ್ಲದ ಪೆಣ್, ಮೇಣ್ ಕಾಣ್ಬ ಕಬ್ಬಗಣ್ ?
ಕಣ್ಣು ಪೆಣ್ಣು ಗಳೆರಡುಮಂ ಪಡೆದ ರಾಮಂಗೆ
ಎಲೆವನೆಯೆ ಕಲೆಯ ಮನೆಯಾಯ್ತು; ವಿಪಿನಾಂಗಣಂ

ರಸ ತಪೋರಂಗಕಣೆಯಾಯ್ತು. ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ
ಮೊದಮೊದಲ್ ಪರಕೀಯಮಪರಿಚಿತಮಾಗಿರ್ದ
ಗಿರಿವನಂ ಪರಿಚಯದಿನಾತ್ಮೀಯ ಭಾವಮಂ
ತಳೆದುದು ಸಲಿಗೆವೆತ್ತು : ಅಂದು ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ
ಕಲ್ಲಿಗಲಾದುದಯ್ ನೆನಹಿಗೆ ನಿಕೇತನಂ.

೮೦

ಹಿಂದೆ ಬರಿ ಮರವಾದುದಿಂದವರ ಬಾಳೊಂದು
ಸಂಕೇತವಾಯ್ತು. ಬಂದಂದು ಆ ಕಾಡಿನೊಳ್
ಬರಿ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿರು ದಿಂದು ತಮ್ಮೆಲೆವನೆಯ
ಮುಂದಣಂಗಣದಂಚಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೆದೆಬಾಳೆ
ನಿತ್ಯಸಾಕ್ಷಿ ಗೆ ನಿಂದೊಂದು ಕೇತನವಾಯ್ತು.
ಅಪ್ರಮುಖ ವಸ್ತುಗಳ್ಳವತ್ವಮಳಿದುದಯ್
ಅನುಭವದ ಘನಮಹಿಮೆಯಿಂ. ಭಾವ ಪರಿವೇಷಮಂ
ಪಡೆದು, ಚಡವೇಷಮಂ ಪಿಂಗಿದಾವೇಶದಿಂ
ಪ್ರಾಣಮಯಮಾಗಿ ಮೇಣರ್ಥಮಯಮಾಗಿ ಕೇಳ್
ಸ್ತೃತಿಕೋಶವಾದುವಯ್ ಆ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವುಂ
ತೊರೆದಚಿಗ್ಭಾವಮಂ.

೯೦

ಆ ಕಲ್ ಬರಿಯ ಕಲ್ಲಾಗಿ
ಕೆಡೆದಿದುಡಲ್ಲಿ ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ. ಸೀತೆ ತಾಂ
ಕಂಡಾ ಮೊದಲ್ ಕಲ್ಲಲ್ಲದೇನುಮಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.
ಒರ್ ದಿನಂ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಮುಂದೆ ಪತಿಯೊಡನೆ
ಮಾತಾಡುತ್ತ ನೋಡಿದಳಯ್ಯೊ ಸೋಜಿಗಂ !
ಆ ಕಲ್ಲದೇನೊ ಆಕೃತಿ ಬಂದವೋಲ್ ತೋರಿ,
ಬೆರಗಾಗಿ ತೋರ್ದಳನಿಯಂಗಾತನುಂ ಕಂಡು
ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟನಿರ್ವರುಮದಕ ಪೆಸರಿಟ್ಟು
ಕರೆಯತೊಡಗಿದರಂದಿನಿಂ ' ಕಲ್ವವಸಿ ' ಎಂದು.
ಮತ್ತೊರ್ ದಿನಂ, ಬೈಗುಗಪ್ಪಿಳೆಯುತಿರೆ, ಸೀತೆ
ಮರ್ಬಿನೊಳ್ ಕಂಡಳಾರನೊ ಕಲ್ಲ ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ;
ಪಣತೆಸೊಡರೊಳ್ ತಾನಗಂ ಓದುತಿರ್ದನಿಯನಂ

೧೦೦

ಕರೆದು ತೋರಿದಳು ಹೆದರೆದೆಯ ಹೆಣ್. ರಾಮನುಂ
 ಸೋಜಿಗಂಬಡುತೆ ಗುರುತಿಸೆ ನೋಡಿದನ್. ಕೂಡೆ
 ಶೋಕ ಮುಖಭಂಗಿಯಿಂದಶ್ರುಲೋಚನನಾಗಿ
 ನಿಡುಸುಯ್ದನೆರ್ಡೆನೊಂದನೋಲ್. ಸೀತೆಗರಿವಾಯ್ತು
 ತೆಕ್ಕನಾ ಕಲ್ಲ ನೆತ್ತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಾರೆಂದು :
 ಸೌದೆಯಂ ಪೊತ್ತು ತಂದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಮಿಸಿದ್ ನಾ
 ಉರ್ಮಿಳಾವಲ್ಲಭನದೈಸೆ ! ನನೆದಾಕೆಯಂ
 ಬೇಯುತ್ತಿರುವನೆ ? ಬೇಡುವನೆ ದೇವರಂ ತನ್ನ
 ಸತಿಗಾಗಿ ? ಸುಯ್ದರ್ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾರದಿಂ
 ದಂಪತಿಗಳಿರ್ವರುಂ. ಮಾತನುಳಿದಳ್ ಸೀತೆ.
 ಭಗವನ್ ಮೌನಿ ರಾಮನಲ್ಲಂದೆ ತಮ್ಮನಂ
 ನುಡಿಸಲೆಂದೈದಿದನ್ ' ಕಲ್ದವಸಿ 'ಯೆಡೆಗೆ. ಆ
 ಸಂಜೆಯಿಂದಾ ಬಂಡೆ, ಕಲ್ದವಸಿ, ಉರ್ಮಿಳಿಗೆ
 ಮೇಣವಳ ಸಂಯಮಕೆ ಪಡಿಮೆಯಾದುದು ; ಮತ್ತೆ
 ಗುರುವಾದುಬೆಚ್ಚರಿಕೆಯಾದುದೈ ಸತಿಗೆ ಮೇಣ್
 ಪತಿಗೆ.

೧೧೦

೧೨೦

ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಪೂರ್ವದ ಗವಾಕ್ಷದಿಂ
 ಕಾಣುತ್ತಿಹುದದೊ ನೀಲದೂರಕ್ಕೆ ಮೃದುಲಮೆನೆ
 ತೋರ್ಪ ಶಿಖರೇಶ್ವರಂ. ಸೀತೆಯ ಮನಕೆ, ಮತ್ತೆ
 ರಾಮನ ಮನಕೆ, ಮತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮನಕೆ ಬೇರೆ
 ಬೇರೆನಿತೆನಿತೊ ಗುಹ್ಯ ಭಾವಲೋಕಂಗಳಂ
 ಸೃಷ್ಟಿಸಿಹುದದರಿಂದಮವರವರ ದೃಷ್ಟಿಗದು
 ಮೆರೆಯತಿದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರಸಕೆ ನಿಧಿಯಾಗಿ,
 ವಿಧಿಯಚಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾಗಿ : ಜನಕಜೆಯಡುಗೆ
 ಮಾಡುತ್ತಿರಲತ್ತಣಿಂದೇಳ್ವನಾ ಉದಯರನಿ !
 ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಹೊಗೆಯ ನೀಲಿಗಳನೇಸರಾ
 ಬಿಸಿಲ್ ಪಸುಳಿ ತನ್ನ ನಳಿದೋಳ ಕಯ್ ವೆರಳ್ಗಳಂ
 ಕೋಲು ಕೋಲನೆ ಬೀಸುತೋಲಾಟವಾಡಿ ಬರೆ,

೧೩೦

ಪಾಕ ಕಾರ್ಯವನುಳಿವಳ್ಳೆ ಲೇವಿ, ಸವಿಯಲಾ
 ಸೊಗಮುಕ್ಕುವಾ ಕಣ್ಣುಳೊಸಗೆಯಂ. ಮತ್ತೊರೈ
 ಬೆಣ್ಣೆ ಬಣ್ಣದ ನುಣ್ಣುನುಣ್ಣೆ ಮುಗಿಲೈತಂದು
 ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯನವುತಾಲಿಂಗನದ ಸುಖಕೆ
 ಪರವಶತೆವೆತ್ತು ನಿಂದಿರೆ ನಿಶ್ಚಲಂ, ತರಳೆ
 ಗಗನದಾನ್ನತ್ಯಕೇರ್ದಾ ಶಿಖರಮೌಳಿಯಂ
 ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕರಾಜಂ ಗೆತ್ತು, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
 ತಂದೆಯನಿಡಿರ್ ಗೊಂಡವೋಲಾಗಿ, ಮಣಿದಳಾ
 ಭವ್ಯಮುದ್ರೆಯ ರಜತಕೇಶಾದ್ರಿದೇವಂಗೆ.
 ಮಗುದೊಂದಿರುಳ್ ಧರಣಿಪುತ್ರಿ ಪತಿ ಮೈದುನರ
 ಕೂಡೆ, ಶಶಿಮೌಳಿಯೆಂಬೀರ್ವರು ವತ್ಸರದ,
 ಚಂಚಲ ವಿನೋದಶೀಲದ, ಲಲಿತರೂಪದ
 ಋಷಿಕುಮಾರನಾಶ್ರಮದ ಗೋವನಟ್ಟುತ ಬಂದು,
 ತನ್ನೊಡನೆ ಗಳಪಿ, ತಾನಿತ್ತುಣಿಸನೊಲಿದುಂಡು,
 ಬೇಡವೆನೆಯುಂ ಬಿಡದೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಮುಸುರೆಯಂ
 ತಿಕ್ಕಿ, ಕಯ್ ಮೆಯ್ ಮೋರೆ ಮಸಿಯಾಗಿ ಹೋದುದಂ
 ಹೇಳುತಿದ್ಗಳ ಭಾವವಶಳಾಗಿ. ಮತಿಭೂಮನಾ
 ಶ್ರೀರಾಮನುದ್ದಾಮನಾ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮಾ
 ಅಲ್ಪಮಂ ಕೇಳುತಿದ್ದರ್ ಮಹೋಲ್ಲಾಸದಿಂ,
 ನಡುನಡುವೆ ನಗುತಳ್ಳೆಬಿರಿವಂತೆ. ಮುದ್ದುಗತೆ
 ಮುಗಿವ ಮುನ್ನಮೆ, ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಯಾ ಕವಿದಿದ್
 ಕಗ್ಗತ್ತಲೊಳ್, ಜ್ವಾಲೆ ಮೆರೆದುದು ಮನೋಹರಂ
 ಶಿಖರೇಶ್ವರನ ಶಿರದಿ. ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶದಾ
 ತಾರಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನೋಲಗದಿ ನರಿಸುವ
 ಉರಿಯ ಉರ್ವಶಿಯೆನಲ್ಪಾ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚೇಸೆಯೆ,
 ನಿಟ್ಟಿಸಿದರಾ ಚೆಲ್ವನೆಳಮಕ್ಕುಳೋಲಂತೆ
 ಬಾಯ್ಗೆರೆದ ಬಿಳ್ಳಜ್ಜರಿಗೆ ಮನಂ ಮಾರ್ವೊದವೋಲ್ !

೧೪೦

೧೪೦

ಹೊರತೇನೊ ಹಾಸ್ಯರಸಮಖಿಲ ರಸನಿಧಿ ಚಂದ್ರ
 ಸದೃಶಂಗೆ ? ಒಂದು ದಿನಮಿನನುದಯದಲಿ ತರಳೆ,
 ಸೀತೆ, ರವಿಕರ ಕಾಂತ ಕಾಂತಾರದಂತರದಿ
 ನಲವಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು, ವೇಗಗಾಮಿನಿ ಸಲಿಲ
 ಯೌವನಾ ಮಾಲ್ಯವತಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಸತಿಯರಂ
 ಕಂಡು, ವಂದಿಸಿ, ಸುಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷದಿಂ ಮಿಂದು,
 ಬೆಳ್ಳಾರುಡೆಯ ತೆಳ್ಳಡಿಯನುಟ್ಟು, ಮುಗುಳುಲರ್
 ಪಣ್ಣಾಯ್ತೊ ಪೆಣ್ಣೆ ಮುಗುಳುಲರಾಯ್ತೊ ಹೇಳೆಂದಡವಿ
 ಸೋಜಿಗಂಬಡುತಿರಲ್ ತಮ್ಮೆಲೆನನೆಗೆ ಮರಳ್ದಿ
 ಏರಿ ನಡೆದಡುಗೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಪಸಿ ಸೌದೆಯಿಂ
 ಪೊಗೆಯಲ್ಲದುದೊರಲೊಲ್ಲದಿರೆ, ಧರಣಿಸುತೆ
 ಮುಳಿದೊಲೆಯ ಮೋರೆಯಂ ತಿವಿದು ಕಟ್ಟಿಗಿಯಿಂದೆ,
 ಕಣ್ಣೊರಸಿ, ಮೂಗೊರಸಿ, ಮೊಗಮೆಲ್ಲ ಮಸಿಯಾಗೆ,
 ಮಿಂದುಟ್ಟು ಮಡಿ ಮಾಸೆ, ಸಿಗ್ಗೇರು ಸಿಡುಕುತಿರೆ,
 ವಜ್ರರೋಮಾಶ್ರಮದಿನಧ್ಯಯನಮಂ ಮುಗಿಸಿ
 ರಾಮಸ್ತೆತಂದನಲ್ಲಿಗೆ. ಕರೆದನರ್ಥಾಗಿಯಂ,
 ಕಾಣದಿರೆ. ಹೊಗೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಿಡು ಒಕೊಂಡಳಂ
 ಕುರಿತು ಬಿನದಕೆ : ಪಸಿದೆನ್ ಆನುಣಲ್ ವೇಳ್ಕುಮೆನೆ ;
 ಮಡದಿ : ಪಸಿಸೌದೆಯಿಂದಡುಗೆಯೆಂತಪ್ಪದಯ ?
 ಪೊಗೆಯನುಣಿಮೆನೆ ; ರಾಮನಾಕೆಯಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು,
 ಮಸಿಯಿಡಿದು ನಲ್ಲೊಗಂ ಮುಸುಡಿಯವತಾರಮಂ
 ತಾಳ್ವಿದುರ್ದಂ ಕಂಡು, ನಗೆ ತಡೆಯಲಾರದೆಯೆ
 ಹೊರಗೆ ಬಂದಳ್ಳೆ ಬಿರಿವಿರಿಯೆ ನಗೆ ತೊಡಗಿದನ್.
 ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣನಾ ಪರಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಲಾ
 ರಾಮನೆಂದನ್ : “ನೋಡು, ನಡೆ ಒಳಗೆ. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ
 ಒದಲೊರ್ವ ವಾನರಿಯ . . .” ಎಂದರ್ಥ ವಾಕ್ಯದೊಳೆ
 ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತಿರೆ, ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ ನಡೆದು
 ನೋಡಿದನ್ : ನಗಲಿಲ್ಲವನ್ ! ನಗೆಗೆ ಮೀರಿದುದಾ

೧೬೦

೧೭೦

೧೮೦

ಧೂಮದೃಶ್ಯಂ ! “ ಕ್ಷಮಿಸಿಮೆನ್ನಂ, ಪಸಿಯ ಸೌದೆಯಂ
ತಂದೆನಪರಾಧಿಯಂ.” ಎನುತ್ತೊಣಗು ಪುಳ್ಳಿಯಂ
ತಂದಡಕಿ, ಪತಿಯಂ ನೆನೆಯುತ್ತಾದಿದನ್. ಆಗ್ನಿ
ಧಗ್ಗನೆಯ ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಧೂಮತನುವಿಂ ಬುಗ್ಗೆಯೋಲ್.
ಚಿಮ್ಮಿದುದು ಸಂತೋಷಕಾಂತಿ ಚಿಂತಾಮ್ಲಾನ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಮುಖಪದ್ಮದಿಂ !

೧೯೦

ಕೊಂದ ಕತದಿಂದೇಂ

ಪೆರ್ಮನಾದನೆ ರಾಮನಾ ಮಾತನುಳಿ : ಪಗೆಯೆ ?
ತೆಗೆತೆಗೆ ! (ಪೆರ್ಮೆಗೊಲ್ತೆಯೆ ಚಿಪ್ಪೆ ? ಮಹತ್ತಿಗೇಂ
ಬೆಲೆಯೆ ಪೇಳ್ ಕೊಲೆ ? ದೈತ್ಯನಂ ಗೆಲಿದ ಕಾರಣಕ್ಕಲ್ತು,
ತನ್ನ ದಯಿತೆಯನೊಲಿದ ಕಾರಣಕೆ, ಗುರು ಕಣಾ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ಕೋಲಾಹಲದ ರುಚಿಯ ಮೋಹಕ್ಕೆ
ಮರುಳಾದ ಮಾನವರ್ ರಾವಣನ ಕೊಲೆಗಾಗಿ
ರಾಮನಂ ಕೊಂಡಾಡಿದೊಡೆ ಕವಿಗುಮಾ ಭ್ರಾಂತಿ
ತಾನೇಕೆ ? ಮಣಿಯುವೆನು ರಾಮನಡಿದಾವರೆಗೆ :
ದಶಶಿರನ ವಧೆಗಾಗಿಯಲ್ತು ; ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ತಿಳಿವೊನಲ ಮೀಯುತಿರಲೊರ್ ದಿನಂ ತಾಂ ಕಂಡ
ದೃಶ್ಯಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಾತ್ಮದರ್ಶನಕೇರ್ಡ್
ರಸಸಮಾಧಿಯ ಮಹಿಮೆಗಾಗಿ !

೨೦೦

ಮೈದೋರಿದನ್,

ರಮಣೀಯ ಪೂರ್ವಗಿರಿವನರಮಾ ರಮಣನೆನೆ,
ಉದಯರವಿ. ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯರಾಮನಾ ಪ್ರಕೃತಿ
ಪೂಜಾಸುಖದ ರಸಕ್ಕೋತು, ತಾನೊರ್ವನೆಯೆ,
ಹೊಂಬಿಸಿಲ ಚುಂಬನದ ಹಸುರು ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ
ಸಿಕಳಾರ ಕಾಚಾಣ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಕೋಗಿಲೆಯ
ಗಿಳಿಯ ಕೊರಲಿನ ದನಿಯ ಜೇನಿಂಟುತ್ವೆತಂದು
ನೋಡಿದನ್, ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಸಿರಿಯ ಕಣ್ ಸೆಳೆಯ
ಪೊನ್ ನೋಟಮಂ : ತುಂಬಿ ಪರಿದುದು ಶುಭಜಲದ ರಮ್ಯ

೨೧೦

ನದಿ, ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂತೆ, ರಾಮನ ಮನಕೆ
 ವಾಗುತನವನೊಡರಿಸುತೆ. ಮಾತೃದರ್ಶನ ದೀಪ್ತ
 ಪ್ರೀತಿಗಾರವದಿಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಡೆದನಾ
 ಪೂಜ್ಯ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಮಳಲೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ಳೊಡೆಯ
 ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ. ಕಣ್ಣೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟುದಿರ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ
 ತಾಯಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯೆ ಪುಂಜಗೊಂಡಂತೆವೋಲ್
 ಚಿತ್ರಮಯ ಧನಳಿಮ ಪುಳಿನರಾಶಿ. ತೀರರುಹ
 ಫಲಪುಷ್ಪ ಭಾರಾವನತ ತರುಲತಾ ಶ್ರೇಣಿ ತಾಂ
 ಮಣಿನಿಕಾಶೋದಕ ನದೀವಕ್ಷ್ಯದರ್ಪಣದಿ
 ಮಾರ್ಪೊಳವವೋಲ್ ಬಾಗಿ, ಕುಸುಮವೃಷ್ಟಿಯ ಸೊಸಿ,
 ಸಿಂಗರಿಸಿದುದು ವೀಚಿವೀಚಿಯಂ, ತೆರೆತೆರೆಯ
 ಕಯ್ಯಯ್ದು ಬಾಚಿದೋಲೆಸೆದಾ ಮನೋಹರದ
 ಶರವೇಣಿಯಂ. ಕೊಂಬೆಗೈಗಳಿಂ ಪೂವಲಿಯ
 ಚೆಲ್ಲಿ, ನಾನಾವರ್ಣ ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗಾರದಿಂ
 ಮೆರೆದು, ಗಾಳಿಗೆ ತೊಸೆದು, ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರದುಲಿಯೆ
 ಕಾಲ್ಗಿಜ್ಜೆ ಕಿಂಕಣಿಯವೋಲಾಗೆ ನರ್ತಿಸುವ
 ತರುತಿಲೋತ್ತಮೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳಿಂದ್ರಲೋಕಮಂ
 ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳೆ ಆ ರಸಮುಷಿ ರಘೂದ್ವಹಂಗೆ.
 ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ಪರಿವ ನೆತ್ತರೆಲ್ಲಂ ಮಿಂಚುವೊನಲಾಗೆ
 ಸಂಯುತಾ ಬೆಳಗಿನೈಸಿರಿಯನಿಳಿದನ್ ನೀರೆ
 ಮೀಹಕ್ಕೆ. ಬುಡೆಬುಡೆಯ ನಡುವಣನವರತ
 ಬಲಗದ್ದದ ಶ್ರುತಿಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಶ್ರುತಿಯ
 ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಬೆರಸಿ ನೀರಾಡಿದನ್, ಪೃಥ್ವಿ
 ಕಂಡು ಪುಲಕಂಗೊಂಡು ನಲಿಯೆ. ಮಿಂದಿರಲಿಂತು,
 ಕಣ್ಣೆ ಪೊಕ್ಕನೆ ಪೊದಳ್ಳದೆನೆ ಚೆಲ್ವಿನ ಬುಗ್ಗೆ,
 ಕಾಣ್ಕೆವೊಲದಂಚಿದೆ, ಬಾನ್ಮಡಿಯ ಪೊಳೆಯಡಿಯ
 ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ತಡಿಯ ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯಿನುಣ್ಣೆ
 ಹಾರುತೊಯ್ಯನೆ ತೇಲಿಬಂದತ್ತು ಸಾಲೊಂಡು,

೨೨೦

೨೩೦

೨೪೦

ಪಾಲ್ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಬೆಣ್ಣೆ ನುಣ್ಣಿ ನೋರ್ ಬರೆಪಮೆನೆ,
 ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ ಪಂತಿ. ನೋಡಿದನು ರಸವಶನಾಗುತ್ತಾ
 ದಾಶರಥಿ. ನೋಡುತಿರೆ, ತಾನೆ ಹೊಳೆಯಾದಂತೆ,
 ತಾನಡವಿಯಾದಂತೆ, ತಾನೆ ಗಿರಿಯಾದಂತೆ,
 ತಾನೆ ಬಾನಾದಂತೆ, ತಾನೆಲ್ಲಮಾದಂತೆ,
 ಮೇಣೆಲ್ಲಮುಂ ತನ್ನೊಳಧ್ಯಾತ್ಮಮಾದಂತೆ
 ಭೂಮಾನುಭೂತಿಯಿಂ ಮೈಮರೆದನಾ ರಸಸಿದ್ಧಿ,
 ಪೇಳೆ, ರಾಮನಧ್ಯಾತ್ಮಮಂ ಸಕಲಲೋಕಕೆ ಸಾರ್ವ
 ಭವ್ಯ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಿಯೈಸಲೆ ಕಿರೀಟೋನ್ನತಂ !

ಪಾದುಕಾ ಕಿರೀಟ

“ ಮೈಥಿಲಿ, ಗಿರೀಂದ್ರನಾಸ್ಥಾನದಂತೆಸೆಯುವೀ
 ಕಾನನಶ್ರೀಯನಿದೊ, ನೋಡು, ಹಬ್ಬಿಹುದೆಂತು,
 ಪ್ರಾತಃಸಮಯ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ
 ಕಯ್ಯಯ್ದ ಕಾನ್ತಿವಸನವನಾಂತು, ನೋಳ್ವರ್ಗೆ
 ರತಿ ಸಂಜನಿಸುವಂತು. ಕೇಳಾಲಿಸದೊ, ಭದ್ರೆ,
 ರೋಮಹರ್ಷಣಕರಂ, ಮಂಜುಳ ಮನೋಹರಂ,
 ಸಹೃದಯ ಸುಪೂಜಿತಂ ಬಹು ವಿಹಂಗಮ ತುಮುಲ
 ರತ ಕೂಜಿತಂ ! ತೇಲುತಿದೆ ಗರಿಹಗುರವಾಗಿ
 ಪರ್ಣವರ್ಣಾರ್ಣವದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್ ಮನಂ
 ಪೂವಾಗಿ, ತಳಿರಾಗಿ, ಬಿಳಿದಾಗಿ, ಕೆಂಪಾಗಿ, ೧೦
 ಪಸುರಾಗಿ, ಪಳದಿನೀಲಿಗಳಾಗಿ, ತನಗೆ ತಾಂ
 ರಂಗುರಂಗಿನೊಳಲೆವ ತರತರದೆಲೆಗಳಾಗಿ.
 ಮರೆಯುತಿದೆ ಮನ್ಮನಮಯೋಧೈಯಂ ; ಮರೆಯುತಿದೆ
 ಪುಟ್ಟಿದಿಳಿಯಂ ಬಿಟ್ಟ ದುಃಖಮಂ ; ಮರೆಯುತಿದೆ
 ಪುಟ್ಟುಗಳೆಯರನುಳಿದಳಲ ಬೇಗೆಯಂ. ಕಾಂತೆ,
 ನೀಂ ಬಳಿಯಿರಲ್ವೆ ಕಾಂತಾರಮಿದು ನಿನ್ನ ಮಂ
 ಮೀರ್ದ ಪುದು ಚೆಲ್ವಿನೊಳ್. ದಿಟಕೆ ಮಜ್ಜರಮೇಕೆ?
 ನೋಡು ಅದೊ, ಪೊಳೆಯುತಿಹುದೆಂತುಟಿಳಬಿಸಿಲೊಳಾ
 ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಬಂಡೆಯಾಗಿರ್ದ ರತ್ನ ಶಿಲೆ!
 ವಾರಿಧಾರಾ ಕೇಸರಂಗಳಂ ಕೆದರುತದೊ ಕೇಳ್ ೨೦
 ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯುಡುಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿಹುದರ್ಜ್ಜಿ
 ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ. ಬಾ, ರಮಣಿ, ನೋಳ್ವಮಾ ದೃಶ್ಯಮಂ,

ಭೀಷ್ಮ ಸಂಮೋಹಮಂ, ಕಣಿವೆಗಿಳಿದದರಡಿಗೆ
ಸಾರ್ಧ ! ಕಮನೀಯಳತ್ತೆ ಭಯಂಕರಾ ಪ್ರಕೃತಿ ? ”

ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರಚಾರುಮುಖಿ
ಲಾವಣ್ಯವತಿಗೆ, ಸೀತಾಸತಿಗೆ, ತೋರುತ್ತೆ
ಚಿತ್ರಶೈಲದ ವಿಪಿನ ವಿಭವಮಂ ಬರಬರಲ್
ಮುಂದೆ ಮೆರೆದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಕರ್ನೂನಲ್,
ಕಣ್ಣಿವ್ವ ನೀರಾಯ್ತೊ, ಬಾನ್ನೀಲಿ ತೊರೆಯಾಯ್ತೊ,
ಗಿರಿವನ ಶ್ಯಾಮಲತೆ ಸೋರಿ ಕಣಿವೆಯ ಸೇರಿ
ವಾರಿರೂಪಿಂದೆ ಪರಿದವ್ವ ದೆಂಬಂತೆವೋಲ್.
ದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದುದ್ದೀಪನಂಗೆೊಂಡು
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ಜನಕಜಾಪ್ರಿಯಂ ನಲ್ಲೆಯಂ
ನುಡಿಸಿದನು ಚುಬುಕಾಗ್ರಮಂ ಮುಟ್ಟಿ ಮುದ್ದಾಡಿ,
ಗಾನಗೈಯುವ ಮುನ್ನ ಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ವೈಣಿಕಂ
ಬೀಣೆಯಂ ಮಿಡಿವವೋಲ್. ‘ ಜೇಂದ್ವಿಂಗಳೊಂದಾಯ್ತು
ನಾವಿಲ್ಲಿಗೈತಂದು, ಕೇಳ್ ಚೆನ್ನೆ, ಮನದನ್ನೆ !
ತಿಂಗಳೊಂದಾದೊಡಂ, ಜತೆಗೊಡಿ ನಲಿದಾಡಿ
ರಾಜಧಾನಿಯೊಳೆಮ್ಮ ಬಾಳ್ವದಂ ಇನ್ನೊರೈ
ಬಾಳವಾಸೆ ಮೂಡುತಿದೆ ಮನಕೆ, ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ನೋಟದಿಂ : ಒಲವು ಬಳಿಯರೆ ಚೆಲುವು ಬೇಟಮಂ
ಕೊನರಿಸುವುದಲ್ಲೆ ? ನಿನ್ನಂತೆವೋಲ್ ಚೆಲ್ವಿಯಾ
ಸ್ಮೋತಸ್ವಿನೀ. ನೀರಸೀರೆಯ ತೆರೆಯ ನಿರಿ ಮೆರೆವ
ತೊರೆನೀರೆಯಾಕೆಯಂ ಕಂಡು ಕರುಬದಿರೆನ್ನ
ಮಾವನ ಮುದ್ದುಮಗಳೆ ! ”

೩೦

೪೦

“ ಕರುಬೇತಕೆರ್ದೆಯನ್ನ ?

ಪೊಳೆಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗೆ ನಾನೆ ಮಾರ್ಪೊಳೆಯಲದೆ
ನಿನಗೆ ಬಿಮೆಯಾಯುತಿದೆ ! ನಾಸಲ್ಲದನ್ಯರಂ
ಕಾಣಬಲ್ಲನೆ ನನ್ನ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಪ್ರಕೃತಿ
ಲೋಕದಲಿ ? ” ಮಡದಿಯಾ ನುಡಿ ಕಿವಿಗೆ ಜೇನಾಗೆ

ತೂಣಗೊಂಡುದು ರಘುಜಹ್ಮದಯಂ ರತೋತ್ಸವಕೆ
ನಿಮಿರಿ.

೫೦

“ನೋಡದೊ, ನಿತಂಬಿನಿ, ತೊರೆಯ ನಡುವಣಾ

ನಿನ್ನ ಮೈಬಣ್ಣದ ಪುಳಿನವುಂಜದೆಡೆಯಲ್ಲಿ,

ಬೆಳ್ಳಾದರೆಯ ಬೆಳ್ಳು ಕನ್ನೆದಿಲೆಯ ಕರ್ಪು

ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೆಂಪುಗಳ್ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಂ ಕೋದು

ಬಾಸಿಂಗಮಂ ನೆಯ್ಯೋಲೆಸೆಯುವಾ ರಾಸಿ

ಹೂ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ದೇಗಲೋಲಂತವಳಿ

ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳೆಂತು ಕೊಕ್ಕು ಕೊಕ್ಕು ಮುಟ್ಟಿ

ಮುದ್ದಾಡಿ, ಮುದ್ದಿನಿಂಚರಗೈದು ಲಲ್ಲೆಯಿಂ

ಮಾತಾಡಿ, ತೋರುತಿವೆ ಸಾರುತಿವೆ ಬೀರುತಿವೆ

ರತಿಕೇಳಿಯಾಸಕ್ತಿಯಂ ! ನಾಣ್ಣದಿರ್, ನಲ್ಲೆ ;

೬೦

ನಿನ್ನ ನಾಚಿಕೆಯರ್ಥವೇನೆಂಬುದನ್ ಬಲ್ಲೆ.

ಬಾ, ನೀರೆ, ನೀರ್ಗಿಳಿದು ನೀರಾಟವಾಡುವಂ.

ನೋಡಲ್ಲಿ : ಹಳದಿಗೊಂಪಿನ ಹೂವಿಸೆಸಳುದುರಿ

ಹೊಳೆಯೆ ಓಕುಳಿಯಾಡೆ ಕರೆಯುತಿದೆ. ಬಾ, ರಮಣಿ,

ನಾಮಲ್ಲಿಗೈದುವಂ ಸವಿಯೆ ನಲ್ ಮೀಹಮು, ಬಾ.”

ನೀರಿಗಿಳಿದರು ರಾಮಸೀತೆಯರು. ಕಣ್ಣಾಯ್ತು

ಶೈಲಕಾನನಪೃಥಿವಿ ತಾನಾ ಸ್ನಾನದರ್ಶನಕೆ :

ಮಹಿಮೆ ತಾಂ ಮಾಳ್ವದನಿತುಂ ಮಹತ್ ಕಲೆಯಲ್ಲೆ !

ಮುಳುಗಿದರ್ ; ಮೂಡಿದರ್ ; ಸರಸಕ್ಕ ಕಾಡಿದರ್ ;

ಒಯಸಿ ನಿಡುನೋಡಿದರ್ ; ಬೆನ್ನಟ್ಟುತೋಡಿದರ್ ;

೭೦

ಸುಖಖನಿಯ ತೋಡಿದರ್ ; ನೀರಾಟವಾಡಿದರ್ :

ಹೃದಯ ಮಧುವನದಿ ಸುಧೆ ಹರಿವಂತೆ ಮಾಡಿದರೊ

ರಾಗರತಿ ಮಿಗುವ ಮಾನಸ ಭೋಗ ಯೋಗಿಗಳ್

ಸಂಯಮಿಗಳಾ ದೇವ ದಂಪತಿಗಳೆರ್ವರುಂ

ನಗಮೇಖಲಾ ನಿಮ್ಮ ಗೆಯ ತಣ್ಣತೀರ್ಥದೊಳ್

ಮನದಣಿಯೆ ಮಿನ್ನು ! ಘೋರಾಟವಿಯ ದೂರದಿಂ,

ಗಿರಿಭುಜ ಪ್ರತ್ಯಂತದಿಂ, ಕರೆದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಕೊರಳುಲಿಯನಾಲಿಸಿದನಂತರಂ, ನಡುಬಾನ್ನೆ
ಪಗಲೇರ್ದುದಂ ಭೋಂಕನೆಯೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೆಳ್ಳತ್ತುಂ,
ಸಲಿಲಕೇಳಿನಿರತರಾಯಿವರ್ಧುಂ ಚೆಚ್ಚರಿಂ
ದಡಕಡರಿದರ್. ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು, ಸುಖಮನದಿಂದ
ಗಿರಿಯೇರಿದರ್ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತನುವಿನಾಯಾಸಮಂ.

೮೦

“ತಮ್ಮ ನದೊ ಕಾಯುತಿರ್ಪನ್ ನಿಡಿದು ಪೊಳ್ಳಿಂದೆ,
ಮರಗಳಿಡುಕುರ್ ನಡುವಣಾ ಕಲ್ಲರೆಯ ಮೇಲೆ;
ನಲ್ಲುಣಿಸುಗಳನಟ್ಟು ತಂದಿಹನ್. ಬಾ, ಅಣುಗಿ,
ಬೇಗ ಬಾ. ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದೆನಿತು ತಡವಾಯ್ತೊ?
ತಮ್ಮ ನೇನೆಂದಪನ್ !”

“ಆಃ ! ಜಾಣ್ಣುಡಿದಿರಲ್ತೆ ?

ತಳುವಿದುದಕಾನೆ ಕಾರಣಮಪ್ಪೆನಾದೊಡಂ
ನನ್ನಿಂದೆ ತಡಮಾಯಿತೆಂಬುದದು ದಿಟವೆ, ಪೇಳ್,
ಸತ್ಯನಿಧಿ ?” ಎನುತೆ ಕಡೆಗಣ್ಣೆ ಸೆದ ತಿರೆಮಗಳ
ತಾತ್ಪರ್ಯಮಂ ತಿಳಿಯುತ್ತೆಳನಗೆ ಸುಳಿಸಿ ದಾಶರಥಿ :
“ತರ್ಕಸಿಂಹಿಣಿ, ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಜಾಣ್ಣೆ ; ಬೇಗ ಬಾ !”
ಎನುತೋಡುತಡರಿದನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಡೆಗೆ. ದೇವಿಯುಂ
ಪಿಂತಣಿಂದೇದುತ್ಯೆತರೆ, ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ :

೯೦

“ಅತ್ತಿಗೆಯನೇಕಿಂತು ದಣಿಸುವಿರಿ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಕಾಡು ಕೊರಕಲನಲಿಸಿ ?” ಎನೆ, ಸೀತೆ “ಮೈದುನನೆ,
ನೆಳಲಿಗೇನ್ ನಡೆವವನ ತೊಂದರೆಯೆ ?” ಎಂದೊಡನೆ
ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಸಿಡುಕುವೋರೆಯ ಮಾಡಿ,
ಸಲಗುಡುಗಿನಂತಾಡಿದಳು “ಗಂಡು ಬರಿಹೊಟ್ಟೆ !
ಕೂಳಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ಹರಣ ಹೋದುದನ್ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ಹಾರಿ ನುಗ್ಗಿದವುದೇಂ ನಾಣ್ಗೊಡೊ !”

೧೦೦

“ಚೆನ್ನರಸಿ,
ನೋಡಿಲ್ಲ :” ರಾಮನೆಂದನು ತೋರಿ, “ನೋಡಿಲ್ಲ !

ಮುನಿಸನ್ನಿವನಳಿಸುವಿನಿದಾದ ಹೊಸತುಜೇನ್
 ಹೊಳೆಯುತಿಹುದಂತೆಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಲಿ ! ಇದೊ ನೋಡು :
 ಹೊಸ ಹಾಲು, ಹೊಸ ಹಣ್ಣು, ಹೊಸ ಕಂದಮೂಲಗಳ್ !
 ಮೃದು ಪಲಾನ್ನವಿದೊ ಕಮ್ಮಗೆ ಮೂಗನೊಲಿಸುತಿದೆ ;
 ಮನವನೆಯುತಿದೆ ಭೋಜನ ಭೋಗಕೆಳಸಿ. ಕೊಳ್, ಮುಗ್ಧೆ,
 ಕುಡಿ ಮೊದಲೊಳಿ ದುಗ್ಧಮಂ. ತರುವಾಯ
 ತಿನಲಿವೆನೀ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಹಣ್ಣುಳಂ . . .”

ಭೋಂಕನೆಯೆ

ಬೆದರಿ ನಿಂದಳ್ ಸೀತೆ ; ಧಾವಿಸಿತ್ತತಿ ಜವದಿ
 ಕಡವೆ ಹಿಂಡೊಂದು ಕಣಿವೆಯೊಳನತಿ ದೂರದಲಿ !
 ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹೆಚ್ಚಿನನವರು ಮತ್ಸುಣತೊಡಗಿರಲ್
 ಕಿರುವೊತ್ತಿನೊಳೆ, ಮತ್ತೆ ಕಾಡು ಹಂದಿಗಳೊಂದು
 ತಂಡವೊಡಿತು ನುಗ್ಗಿ ಹೂಂಕರಿಸಿ ! ಬೆಕ್ಕಸದಿ
 ಸೋಜಿಗಂಬಡುತಿರ್ದ ರನಿತರೊಳ್ ಮತ್ತೊಂದು
 ಮಿಗವಿಂಡು ಬೆದರಿ ನುಗ್ಗುತ್ತೊಡಿ ಮರೆಯಾಯ್ತು !
 “ ಎನಿದಿಂತೇಕೆ ಜಂತುಗಳೆಂದು ಕೆಟ್ಟೊಡುತಿವೆ ;
 ಹಳುನುಗ್ಗಿ ಬೇಂಟೆಗಾರರ್ ಸೋವಿದಡವಿಯಂ
 ತೊರೆದೊಡುವಂತೆ ? ” ಎನೆ ರಾಮನೆಂದಳು ಸೀತೆ,
 “ ಕಾಣಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಣೇಶ, ಹೇರಾನೆಗಳ ಹಿಂಡು ! ”

೧೧೦

ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದನಿಂತಳುಕಿ “ ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
 ಧಾವಿಸುತ್ತಿಹವೆಂತು ಪರ್ವತಾಗ್ರದಿನಯ್ಯೊ
 ಬಂಡೆಗಳುರುಳುವಂತೆ ! ದೇವಿಯರಿಗೋಸುಗಂ
 ಪರ್ಣಕುಟಿಯೆಡೆಗೆ ನಡೆವಂ ! ” ಮೂವರಲ್ಲಿಂದೆ
 ಬೇಗಬೇಗನೆ ನಡೆದರಾ ಕ್ಷೇಮದೆಲೆವನೆಯ
 ತಾಣಕ್ಕೆ : ತುಡುಕಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೈ ಧನುರ್
 ಬಾಣಂಗಳಂ ! ನೋಳ್ವನಿತರೊಳ್ ನಡುಗಿದತ್ತಡವಿ
 ಸಿಂಹ ಘರ್ಜನೆಯಿಂದೆ, ವ್ಯಾಘ್ರನಾಭಟೆಯಿಂದೆ,
 ಗಜದ ಘೋರಕೃತಿಯಿಂದೆ, ಸೂಕರಂಗಳ ಘೋರ

೧೧೧

ಹೂಂಕಾರದಿಂದೆ ! ಸೋದರನ ಕೋದಂಡದಿಂದೆ

೧೩೦

ಸಿಡಿಲೆಳ್ಳ ಸಿಂಜಿನಿಯ ಶಂಕಾರಮಂ ನಿಲಿಸಿ
ಸನ್ನೆ ಗೈಯಿಂದೆ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾ ರಘೂದ್ವಹಂ
ಕಣ್ಣಾ ಲಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿದನಂತೆಂದು :

“ ನೆಲನಡುಗೊ ? ಬಾನ್ದು ಡುಗೊ ? ಕೇಳದೊ ಮಹಾಸ್ವನಂ
ಮೊಳಗುತ್ತಿದೆ, ದೂರದ ಸಮುದ್ರಘೋಷಮೆನಲ್ತೆ.

ಹತ್ತೆ ಸಾರುತಿಹುದದೊ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತುಬಿಳಿತನೆ,
ತುಮುಲ ಭೀಮಸ್ತನಿತಮತಿ ಭೈರವಂ ರವಂ !

ದಸ್ಯುಕೈರಾತ ಘೋಷವೊ ? ರಕ್ತಸರ ರಣದ
ದೈತ್ಯಕೋಲಾಹಲವೊ ? ಕಾಣೆನೇನೆಂಬುದಂ.

ಕಾಣದೊ, ಗಗನಕೇಳುವಾ ಧೂಳಿ ಗಾಳಿಯಲಿ
ಹಬ್ಬುತ್ತಿದೆ ; ಬೆಟ್ಟವೆರಡರ ನಡುವೆ ಕಣಿವೆಯಂ

೧೪೦

ಮುಸುಗಿ ತಬ್ಬುತ್ತಿದೆ. ಕಾರಣವನು, ಸೋದರನೆ,
ಕಾಣ್ಪಿತ್ತರವನೇರು.”

ಏರಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ,

ಸಂತ್ವರಿತ ಮಾನಸಂ, ಪ್ರೋದ್ಧೀಪ್ತತೇಜಸಂ,

ಎರಳ ಪರ್ಣದ್ರುಮದ ಪುಷ್ಪಿತ ಶರೀರದಾ

ಸ್ವರ್ಗಚುಂಬಿತ ಸಾಲದುನ್ನತ ಶಿರದ ಕರದ

ಗೋಪುರಕೆ. ಪಕ್ಷಿ ರಾಜನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ದಕ್ಷಿ ಯೋಲ್

ನೋಡಿದನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟ ದಿಗ್ವಿಶಮಂ. ನೋಡಿ,

ಮೂಡಣೆಂ ಬಡಗಣ್ಗೆ ಮೊಗಮಾಗೆ, ಕೆಚ್ಚೆ ದೆಯ

ಕಲಿ ಬೆಚ್ಚಿ ದನ್ ; ಕಂಡನಮಿತ ದಲ ಪದದಲನನುಂ,

೧೫೦

ಸಮುದ್ಭೂತ ರೇಣುಪ್ರವಾಹಮಂ. ಕಾತರದಿ

ಕೂಗಿಹೇಳಿದನತ್ತ ನಟ್ಟದಿಟ್ಟಿಯನಿತ್ತ

ಹೊರಳಿಸದೆ : “ ಆರಿಸ್ತನ್ನಿ ಯನಣ್ಣ ತೀಘ್ರದಿ !

ಗುಹಾಂತರದಿ ದೇವಿಯಂ ಬೈತಿಟ್ಟು ಬಾ ! ಜವದಿ

ತೊಡು ಕವಚಮಂ ! ಚಾಪಮಂ ಪಿಡಿ ! ನಿಷಂಗದಿಂ

ತೆಗೆ, ನಿಶಿತ ನಾರಾಚ ಮೃತ್ಯುವಂ ! ” “ ಏನ್ ? ಏನ್ ? ”

“ ಏನೆ ? ಒರುತಿದೆ ಸೇನೆ : ಕಾಲಾಳು ಹೇರಾನೆ
 ತೇರು ಕುದುರೆಯ ಮಾರಿಬೇನೆ ! ವೈರಿಯೆ ದಿಟಂ ;
 ಸಾರುತಿದೆ ಕೈದುಗಳ ಕಾಂತಿ. ನುಗ್ಗುತಿಹರದೊ
 ರಾವುತರ್ ಮಾವುತರ್ ಲಗ್ಗೆ ಗೊಳ್ವಂತೆ. ಹಾ,
 ತಡೆ ತಡೆ, ಅದೇನದಾ ಕೋವಿದಾರ್ಧಜಂ !
 ಆರ್ಯ, ಸಂದೇಹಮಣಿಮಿಲ್ಲಯ್ ; ಮಹೋನ್ನತಂ
 ಭೀಮಕಾಯಂ ವಿಟಪಿಯಗ್ರದಿ ತೂಗಿ ಬರ್ಪುದದೊ
 ರವಿಕುಲದ ಕೇತನಂ, ಮಂಗಳ ನಿಕೇತನಂ,
 ನಿತ್ಯಪರಿಚಿತ ಕೋವಿದಾರ್ಧಜಂ !—

೧೬೦

“ ಅಯ್ಯೋ,

ಕೇಡು ಬಂದತ್ತಾರ್ಯ ! ತಿಳಿದೆನಿದರರ್ಥಮಂ
 ಮೇಣೆಮ್ಮ ನರ್ಥಮಂ : ಪೂರ್ವಾಪಕಾರಿಯಾ
 ರಾಜ್ಯಕಾಮುಕೆ ಕೈಕಯೀಸುತಂ ದುಷ್ಟಮತಿ
 ಬಂದನಾ ಭರತಂ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂ, ತನ್ನ
 ರಾಜ್ಯಮಂ ನಿಷ್ಕಂಟಕಂಗೆಯ್ಯಲೋಸುಗಂ.
 ತಳುವಿದೊಡೆ ಕೇಡೆಮಗೆ. ಬೇಗದಿಂದಿರ ಗಿರಿಯ
 ದುರ್ಗಪ್ರದೇಶವೊಂದಂ ಸೇರ್ದು, ರಕ್ಷೆಗಾಂ
 ಯುದ್ಧ ಕಣಿಯಾಗುಮಂ ಹಸ್ತಿಭಗ್ನದ್ರುಮಕೆ
 ಸಮನಪ್ಪನಿಂದವನ್, ಮತ್ತವನ ಸೇನೆಯುಂ !”
 ಕುಟಬ ಕೂಟದಿನಿಳಿದು ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದನು ಧರಣಿ
 ಸೌಮಿತ್ರಿ ತಾನುಳ್ಳೆಯೋಲ್.

೧೭೦

“ ತಾಳ್ಳೆ, ವತ್ಸಾ, ತಾಳ್ಳೆ ;

ದುಡುಕದಿರ್. ಭರತದೇವಂ ಪ್ರಾಜ್ಞನವನಿಪತಿ ;
 ಮರಿಯದಿರ್. ಪ್ರಜೆಗಳಾಮೆಂಬುದಂ ನೆನೆ. ಹಿಂಸೆ
 ಸಲ್ಲದಯ್, ನನ್ನಿಗಾಗಿಯೆ ನೆಲನನಿತ್ತೆಮಗೆ.
 ಭರತನಂ ಕೊಂದರಪವಾದವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
 ಫಲವುಂಟೆ ? ನಿನ್ನವೋಲೆನಗಾತನುಂ ಪ್ರಿಯಂ.
 ನೆಲದ ಸಿರಿ ಒಲುಮೆಗೋಸುಗವಲ್ತೆ ? ಕೊಂದದಂ

೧೮೦

ಸಿರಿಗರಸರಾಗಿ ಮರುಭೂಮಿಯೊಡೆತನಮಲ್ಲೆ ?
ಸಾಗರಾಂಬರೆ ಪೃಥ್ವಿಯೆನ್ನಯ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ
ದುರ್ಲಭಳೆ ? ಪ್ರಾಣಕಿಂ ಪ್ರಿಯತರಮೆನಗೆ ಧರ್ಮಂ.
ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತನಾಗುತಾರೋಪಣಂ ಗೆಯ್ಯೆ ನೀಂ
ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲ ಭರತನಿಗೆ ದರಭಿಸಂಧಿಯಂ.
ನಿನಗಾತನಾವಗಂ ನುಡಿದುಡಿಲ್ಲಹಿತಮಂ.

ಧರ್ಮಶೀಲಂಗೇಕೆ ನಿಂದೆ ?—ಬಂದಿಹನೇನೊ
ಸಲವನೊಪ್ಪಿ ಸಲೆಮಗೆ ? ಮೇಣೆಮ್ಮ ನೂರಿಂಗೆ
ಮರಳಿಸಲ್ ಕರೆದುತಂದನೊ ತಂದೆಯಂ ? ಮತ್ತೆ
ಮೃಥಲಿಯನತ್ಯಂತ ಸುಖಸೇವಿನಿಯನೆಂತೊ
ಕಾನನಕ್ಕೆ ಶದಿಂದೊಯ್ಯಲೈ ತಂದಿಹನೊ ?—
ನೋಡು, ವಾಹಿನಿಮುಖದೊಳೆಮ್ಮಯ್ಯನೊಲಿದಾಸ
ರಾಜಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದೆಂತು ಶತ್ರುಂಜಯಂ
ಬರುತಲಿದೆ ! ಸೌಮಿತ್ರಿ, ತೋರದೇತಕೊ ಏನೊ
ಲೋಕವೂಜಿತ ದೇವ ದಶರಥ ಸಿತಾತಪತ್ರಂ !
ಮನಕೇನೊ ಸಂಭವಿಸುತಿದೆ ಸಂಶಯಂ. . . ಭದ್ರ,
ಕೈಮಗಿವಮಿಲ್ಲಿದೆ ಪಿತೃಪದ ಪಯೋರುಹಕೆ.
ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಅಯ್ಯೊ ಹನಿ ತುಂಬುತಿದೆ ಕಣ್ಣೆ ;
ಕಾರಣವನರಿಯೆನೇತಕೊ ಕಂಠಕೊದಗುತಿದೆ

೧೯೦

೨೦೦

ಶಿಶುಗದ್ದದಂ : ತಾಯಿತಂದೆಯರನ್ನೊರೈ
ಕಾಣ್ಣೆವೆಂಬುಲ್ಲಾ ಸಮದೆ ದಿಟಂ ಕಾರಣಂ ! ”
ಮೌನಿಯಾದನು ರಾಮನಂತೆಂದು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಲಜ್ಜಾ ವಿಷಾದಮಂ ತುಳಿದಿಕ್ಕಿ, ಮೋದದಿಂ
ಕಣ್ಣೊದನತ್ತಣ್ಣೆ. ಪತಿಯ ಕೆಲದಲಿ ಸೀತೆ
ನಿಂತು ನೋಡಿದಳಾತನಾತ್ಮದನುಕಂಪನಕೆ
ಪ್ರತಿಕಂಪಿಸುವ ವೀಣೆಯುಜ್ಜಲ ತಂತ್ರಿಯಂತೆ.

ತೋರೆನಗೆ, ಗುರುವೆ, ಮುಂದಣ ಕಥಾಲೋಕಮಂ,
ದಶರಥಾತ್ಮಜ ಮಹಾಶೋಕಮಂ. ಪೇಳಿನಗೆ

೨೧೦

ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ಭರತನಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ,
 ರಾಮಚರಣಕ್ಕೆ ತ್ರಯಾತ್ರೆಯಂ :—ನಗರಮಂ
 ಸರ್ವಿದುದೊ ಭರತದೇವಂ, ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲಂ,
 ಪೂಡವಿ ಪಟ್ಟವನೊಲ್ಲದೆಯೆ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ
 ಸುರಳಿಸಿ ಪುರಕೆ ಮರಳಿ ಕರೆತರಲಣ್ಣಮಂ
 ನಡೆವನೆಂಬಾ ಶುಭಂ. ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ
 ಎಂದು ಸಂದಣಿಸಿತ್ತೆ ಮಂದಿ ಭರತನ ಹಿಂದೆ
 ದಂಡುಗೊಂಡಂತೆ. ನಡೆಗೊಂಡುದಿಂತುಟಯೋಧ್ಯ.
 ದಟ್ಟದವಿಯೊಳ್ ಬಟ್ಟಿಯಂ ಕೊರೆಯುತಂ, ಕಟ್ಟಿ
 ಕರೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಾನಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಿತು ನೆಲದೊಳಿವು
 ಪುಟ್ಟುವಂತೆಸಗುತಂ, ಪಳ್ಳಕೊಳ್ಳಂಗಳಿಗೆ
 ಸೊತುಗಟ್ಟುತೆ ದಾಂಟಿ ನಡೆಯುತಂ, ಕ್ರಮದಿಂದೆ
 ಪಯಣ ಪಯಣಂಗೊಟ್ಟು ಬೀಡು ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟು,
 ರವಿಕುಲದ ನಾಗರಿಕತೆಯೆ ವಿನದೇಶಮಂ
 ಏಕ್ರಮದೊಳಾಕ್ರಮಿಸಿತೆನೆ, ಪರಿದುದು ಅಯೋಧ್ಯ,
 ದುಃಖಿ ಭರತನ ಹಿಂದೆಯುಕ್ಕಿ ನೂಂಕುತೆ ಮುಂದೆ
 ರಾಮಚಂದ್ರೋನ್ಮಾದದಿಂದೆ! ಗುಹನಂ ಬೆರಸಿ,
 ಚಾಹ್ನವಿಯನುತ್ತರಿಸಿ, ಋಷಿ ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ
 ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಾಗಿ ನಿಂದಾತನಂ ಚತೆಗೊಡಿ
 ನಡೆಯೆ ಭರತಂ, ಕರೆದು ಮೆರೆದುದಾ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ,
 ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ ರಘುರಾಮ ಸಂಗದಿಂ
 ಘನವಿನ ರೋಮ ತನು ನೀಲಿಸೆಯೆ ತಾಂ ಘನಿತು
 ನಿಂದಂತೆವೋಲ್. ದೊರೆಯ ಮನವರಿತು ಜನಸೇನೆ,
 ಮಂತ್ರಾಜ್ಞೆಯಿಂ ಮೊರೆಗಡಲ್ ಮೋನವಪ್ಪಂತೆ,
 ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾದುದಯ್ : (ಪೂಜ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿರೆ
 ಚಂಚಲತೆಯುಂ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯಪ್ಪುದಚ್ಚರಿಯೆ ?)
 ಭಾವದಿಂ ಭರತಂಗೆ ಮಾತು ತೊದಲಾಯ್ತಂತೆ
 ನಡುಗು ಮೊದಲಾಯ್ತೊಡಲಿಗಂತೆ ಕೊರಲಿಗೆ ದೀನ

೨೨೦

೨೩೦

ಗದ್ಗದಂ ತೊಡಗಿದುದು. ಸಕಲರಂ ಸಿಲವೇಳ್ವು,
ಬಿಯದರಸಂ ಗುಹನನಂತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ
ಮೇಣಾ ಸುಮಂತ್ರನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಒರವೇಳ್ವು,
ಚೇರವಲ್ಲಲವುಟ್ಟು ಜಡೆವೊತ್ತ ದೀನಮುಖಿ,
ತಾರುಣ್ಯಕಡಿಯಿಡುವ ಕೌಮಾರಮೂರ್ತಿಯಾ
ಬಾಲಖುಷಿ ಕಾಡನೇರಿದನು ರಾಮಾಶ್ರಮಕೆ,
ಮಾತೃವಕ್ಷ ವನರಸುತರ್ಭಕನಡರುಪಂತೆ.

೨೪೦

ನಡುವಗಲ ಸುಡುಬಿಸಿಲೆಲೆಗೊಡೆಯನೊಟ್ಟಯ್ಯ
ನೆಳಲ ಕುತ್ತುರೊಲಿರ್ದ ಪಳುವದೊಳ್ ನಡೆದಿರಲ್,
ಕಾಣಿಸಿತ್ತಂಒರದ ಬಿಳ್ಳುಗಿಲ್ಲಿದಿರಳ್
ಧೂಮವಿನ್ಯಾಸದಗ್ನಿ ಧ್ವಜಂ ನಿಕಟದಾ
ಗಿರಿತಟದಟವಿಯಿಂದೆ : ಬಯಕೆ ಬಾವುಟವೆತ್ತಿ
ಕರದವುದೋ ? ಪಿರಿಯ ಪಿತೃಕೃಪ ಪರಕಗೃಹ್ಯಲ್ವೆ
ಕೈವೀಸಿದವುದೋ ? ರಾಮನನರಸುತೈತಂದು
ತನ್ನೊಡಲನುರಿಗೆ ಬೇಳ್ತಾ ದೇವಿ ಮಂಥರೆಯ
ವುಣ್ಯಾಂತರಾತ್ಮಪ್ರಣಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಭರತಂಗದೇಂ
ಕೌಸಲೆಯ ಕುವರನೆಡೆಯಂ ಪೊಗೆವೆರಳ್ ನೀಡಿ
ಸುಟ್ಟಿದೋರ್ದಪಳೊ ? ಎನೆ ಕಂಡುದಾ ಕರ್ವಟ್ಟಿ
ಹೊಗೆಯ ಹಳವಿಗೆಯನಾ. ನಲ್ ಮೂಡಿ ಮುಂಬರಿಯೆ
ಮುಟ್ಟಿ ಬಂದುದು ಮುಂದೆ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ತುಂಬು
ನೀರಾದಾರಿ. ಕಟ್ಟಲಾಳ್ಗಳ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನೊಟ್ಟಿ,
ತೇಲ್ದೊಡಂ ದಡಕೆ ಆ ಕಡೆಯಾ. ನಾವೆಯೊಳ್
ನಿಂದ ಭರತಂ ಧೂಮಲೇಖಿಯನೆ ನೋಡುತಂ
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನ್ : “ಆರ ವದನಾರವಿಂದಮಂ
ನೋಡಿ, ಮಕರಂದಮಂ ಹೀರಿ, ಜನ ನಯನಾಳಿ
ತೃಪ್ತಿಯರಿಯವೊ ಅದನ್ನೊಸೆದು ನೋಳ್ವನ್ನೆಗಂ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ಮತ್ತಾರ ಮಂಜುಳ ಮಧುರ
ಕಂಠದ ವಿಪಂಚಿಕಾ ನಾದಮಂ ಸವಿಸವಿದು

೨೫೦

೨೬೦

ಕಿವಿಶನಿಯವೋ ಅದನ್ನಾ ಲಿಪನ್ನ ಗಮಣಂ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆ ನಗೆ. ಮೇಣಾರಡಿಯ ನೈದಿಲೆಯು
ನೀಲಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೊಳ್ ತೇಲಿ ತೇಂಕಾಡುವಾ
ಸೊಗಸಿಗುಳಿದೆಲ್ಲ ಸೊಗಮಂ ಜಿಟ್ಟು ಜೀಸಾಡಿ
ಬಂದಳೊ ವಸುಂಧರಾನಂದನೆ ಅದಂ ಪಿಡಿದು
ಮುಡಿಯೊತ್ತುವನ್ನೆ ಗಂ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆ ನಗೆ. ದೊರೆ
ಪಿರಿಯಂಗೆ ತಿರೆಯಿತ್ತು ಪೊರೆಯಿಳಿಸುವನ್ನೆ ಗಂ
ಕುಸಿದು ಕುಗ್ಗಿದ ಬಾಳ್ಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆ ನಗೆ.” ಇಂತು
ಧೂಮ ಪ್ರತೀಕದಿಂ ರಾಮನಂ ಭಾವಿಸಿರೆ
ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತ್ತೋಡಮಾ ಪಾರಮು, ಶೈಲ
ಚರಣತಲ ವನಸೀಮೆಯಂ ; ನಮಿಸಿದನು ಮುಟ್ಟಿ
ಮೃತ್ತಿಕೆಯನಾ ರಾಮ ಚರಣ ಸ್ಪರ್ಶ ಪೂಜ್ಯಮಂ.

೨೭೦

“ಶತ್ರುಘ್ನ, ಇದೆ ತಾಣಮಿರವೇಳ್ಕುಮದೊ ಅಲ್ಲಿ
ತೋರ್ಪುದಾ ಮನುಜ ಸಂಚಾರ ಸೂಚಕ ಚಿಹ್ನೆ :
ಕಾಡುಬೆರಣಿಯನಾರೊ ರಾಸಿಗೈದಿಹರಲ್ತೆ
ಚಳಿಗೋಸುಗಂ ? ” ಭರತನೆನೆ, ಗುಹಂ, ಕರಿಮೆಯ್ಯ
ಭೀಮಗಾತ್ರಂ, ಕಾಡನಿನ್ನೊಂದು ತನಗೆ ಪಿರಿ
ಮೆಯ್ಯಾಗಿ ತಿಳಿದವಂ : “ ದಿಟಮಯ್ಯ ; ದಿಟಮೂಹೆ.
ಒಂದೇತಕೆನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣ್ಬವೆನಿತೆನಿತೊ
ನರ ಕರ ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆಗಳ್. ನೋಡಿಮಾ ಮುರಿದ ಹರೆ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಜಿದ್ದಿ ಹವು ಹೊದೆಹೊದೆಯೆಡೆಯೆ ಹಾದಿ
ಗುರುತಾಗಿ. ಕಾಣಿಮಾಳ್ವಜ್ಜೆ, ತೊಯ್ದಾ ನೆಲದಿ. . . .
ನಿಡುವುಲಿಗಳೆಡೆಗೆ ಬಾಗಿರ್ಪವಾ ಪದಂ

೨೮೦

ಮೃಗಪದಕ್ರಮವಲ್ಲು . . . ನೋಡಿಮಾ ಬಣಗು ಪೊದೆ.
ಸಹಜ ಮೃತಿಯಲ್ಲಾರೊ ಬುಡಗಡಿದರದನೇಕೊ,
ನಿನ್ನೆ, ತಪ್ಪಿತೊ ಮೊನ್ನೆ. ಓ ಈಗಳರಿವಾಯ್ತು :
ಹೊದೆಯ ಮೊದಲೊಳಗಿದ್ ಸೂಲೆಯ ಗೆಣಿಸಿಗಾಗಿ
ಬಳ್ಳಿಗಳನಗೆದು ತೆಗೆದಿರ್ಪರದೊ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು

೨೯೦

ಬಳಿಯೊಳೆಯೆ ರಾಸಿ ಬಿದ್ದಿದೆ ! ನೋಡಿ ಓ ಅಲ್ಲಿ
ಬಿದಿರುಮೆಳೆಯೆಡೆ ಹುತ್ತಕೊತ್ತಿದೆ ಸವುದೆಗಟ್ಟು . . .
ಬಟ್ಟೆಯರಿಯಲದೊ ಕುಶಚೀರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಕಟ್ಟಿಹರು, ಕೊಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗೆ, ಕಣ್ಣು ಕುರುಹಾಗಿ . . .
ಇದೊ ಇಲ್ಲಿ ಹೂಗೊಯ್ದು ಹೋಹಾಗಳುದುರಿದಾ
ಒಂದು ಹೂವತ್ತರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೈದಾರು !
ಚೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಹರಯ್ಯೊ ! . . . ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ಬನ್ನಿ ;
ಅತ್ತ ಸರು, ಅತ್ತ ದರಿ. ಕಾಣಿರದೊ, ಇದೆ ಹಾದಿ :
ಬಳಿಯಿರುವ ದಾಶ್ರಮಂ ! ಕಂಪಿಂದೆ ಬೇಂಟಿನಾಯ್
ಮಿಗದಿರ್ಕೆಯರಿವಂತೆ ಆರಿತೆ ನಾನ್ ! ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ಆ ಎತ್ತರದೊಳಾರೊ ಹೊಳೆದವೋಲಾಯ್ತೆನಗೆ !
ಭ್ರಾಂತಿಯೇಂ ? ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಿಯದು ? ಶಿವಶಿವಾ
ಅಗೊ ಅಲ್ಲಿ, ಅಗೊ ದೇವ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ! ಅಲ್ಲಿ
ಕಾಣಿರೇಂ ? ದೇವಿ ಸೀತಾಮಾತೆ ! ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ದೇವ ಸಾಮಿತ್ರಿ ! ”

೩೦೦

ಕಂಡನ್ ; ನೋಡಿದನ್ ; ನುಗ್ಗಿ
ಮುಂದೋಡಿದನ್ ಭರತನುನ್ಮಾದವೇರ್ದನೊಲ್,
ಬೆಟ್ಟ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಲುರುಳ್ವಂತೆವೋಲದರ
ತುಂಗ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ ! ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಓ ಎಂದೊಂದೆ
ಸೊಲ್ಲೊರಲ್ಲಡಿಯನೆಯ್ದುವ ಮುನ್ನ ಮೆ ಸಡಿಲ್ಲ
ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದನಿಳೆಗೆ, ತನ್ನ ಭಾರಕೆ ತಾನೆ
ಬೇರು ಬಳಲಿದ ತರುಣತರು ಬೀಳುವಂತೆ : ಹಾ,
ಪ್ರಿಯ ವಿಯೋಗದ ನೋವಿಗಿಣೆಯುಂಟೆ ? ಕಬ್ಬುನಂ
ಕರಗಿದವುದಲರವೊಲ್ ಬಾಡುವುದು ವಜ್ರಮುಂ.
ಇಷ್ಟವಿರಹಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ಸಂಕಟದ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ
ಸೃಜಿಸಬಲ್ಲನೆ ನರಕ ಶಿಕ್ಷಾ ಚಾರ್ಯನಾದೊಡಂ ?
ಮಣಿವುದು ಮಹಾ ಶೈಲಮುಂ ತಾಂ ಲತಾಂಘ್ರಿಗೆ
ಶಿರಂಬಾಗಿ. ಬೇರೆ ಕೋರೆಗಳೇಕೆ ನರಕದಾ

೩೧೦

೩೨೦

వ్యాఘ్రంగే, నరహృదయ రక్తమాంసవనిలంబీ
తిందు తేగున నాశదౌతణకే?

హిరియసిగే,

కిరియరిగే, దూరదిందలే మణిదనంబంతే
మూవరిగే, భరతం యుగంత భాస్కర సేమం
దీనం వివర్ణ నదనం కృతం దిండురుళి,
ప్రస్పిన్న జీర వల్కల జటా జటిలనం
కష్టదిం గురుతసి మహాకాశ సంకాశనా
నిలలొత్పల నిభాంగనా రామచంద్రం కూడి
బిడదొడి బందు పిడిదేత్తిదన్ ; సుయ్యేదోగే
తమ్మనం బిగిదప్పుతొత్తిదన్ ; మండేయం
ముండాడి పణిగే ముత్తోత్తిదన్ ; గద్దగిసి
గుబ్బళిసిదనేనల్కే నుడిసిదన్, సంగమిసే
తన్న కణ్గంగే తమ్మన కణ్ణ జగుసేయం.

౪౩౦

“ ఏనిదేనవరజనే ? తందేగసుఖవే ? నేలకే
కంటకవే ? నేమ్మదియ కేరడే తాయందిరిగే ?
బాధేయేనాదుదేసేగ్గు క్కొల జనకే ?
జీరవసనవిదేకే ? జటియేకే ? ముఖవేకే
కళిగుందియదు ? మలినమయ కృతయేకీ మేయ్గ ?

౪౪౦

అయ్యో ఈ దుర్దర్శ సంకటాకృతియేకే ?
నినగేకే ? ఏకే యేళయ్య, ఓ సోదరనే,
నన్ను సిర సోదరనే ? ” కుదిదప్పిదణ్ణ నా
తొలెత్తేళ్ళి తాయ మడిలాదుదేనే భరతం,
బళ్ళు శిశు సోలవం మరేతు నేమ్మదియనరితు
ముగ్ధ నిద్రాముద్రేయప్పంతే, జనకజా
రమణ ధీరొదాత్త వక్త వాధియ నిల
నావేయొక తేలిదను శాంతియ తురియకే.
మృమరేత తమ్మనం కరుణేయక్కరేయక్కి

ಮೇಲೆತ್ತುತಾ ರಾಮನೆಲೆವನೆಗೆ ನಡೆದನಯ್ಯ,
ಸೀತೆ ಸಾಮಿತ್ರಿ ಶತ್ರುಘ್ನ ಗುಹರೊಡನೊಡನೆ
ನೆರವಾಗಿ ನಡೆಯೆ !

೩೫೦

ದೇವಾಸುರರ ಮಂದರದ ಮೇಣ್
ವಾಸುಕಿಯ ಮಥನ ದೈತ್ಯತೆಗೆಂತು ಮುನ್ನೊಮ್ಮೆ
ತಾನುಕ್ಕಿತಂತೆ, ಭೂ ಚರತ ಚರಾಂತರದ
ಪಲ್ಲಟದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಂ ಪ್ರಕೋಪಿಸತೆ
ಭೋರ್ಗುಗದಿದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ವದಲ್ಲಾಂಟಿಕಾಂಭೋಧಿ
ಪೆಸಿಫಿಕಂಬುಧಿಯೊಡನೆ ಥಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದುಕ್ಕಿ. ಆ
ಕಡಲೆರಡರೊಡಲೊಡಲ ನೀರವ್ಯಳಿಕೆಗಡಿಯೆ
ಮೇಲಾದವೋಲೋಕರಿವುದ್ರಿಸಮ ಊರ್ಮಿ
ಮಾಲಾ ಭಯಂಕರ ಸಮುದ್ರಂ, ತಿಮಿರಗಿಲಂ
ತೃಣದ ಕಣವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ. ಪೊರಪೊಣ್ಣುತ್ತೆ
ಗೋಚರಿವುದೊಂದದ್ಭುತಂ ದ್ವೀಪಖಂಡಮದೊ
ಸಸ್ಯಹೀನಂ ಪ್ರಾಣರಹಿತಂ. ಸಮುದ್ರಾಂಬೆ ತಾಂ
ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸವವೇಧಯಿಂದೊಯ್ಯನುತ್ತರಿಸಿ
ಸೋವಳ ತನ್ನ ಪೊಸ ಪೆತ್ತ ಸಿಸುದೀವಿಯಂ,
ತಾಯ್ಮಳಲ ಬದುನಲದ ಬತ್ತಲೆಯ ಬೇಸರದ
ನಿರ್ಜೀವಿಯಂ. ಸುಯು ಮರುಗಿದಪಳಲೆಯಳ್ಳ
ತಿದಿಯೊತ್ತಿದೋಲೇಳುಬೀಳಾಗೆ. ಮೋಹವಶೆ
ಮುದ್ದಾಡುವಳ್ ತರಂಗಮ ಪರಿಷ್ವಂಗದಿಂ,
ಫೇನ ಮೃದು ಚುಂಬನೋಚ್ಚಾಸ್ತದಿಂ, ತನ್ನ ಸಿರ
ಚೇತನವನಾ ದ್ವೀಪವತ್ಸನ ದೇಹಕೆಳ್ಳ ರಿಸೆ
ನೊಂತು. ಸಂವತ್ಸರಗಳಾ ತಪೋದೀಪಕ್ಕೆ
ತಮ್ಮ ಜೀವನ ತೈಲಮಂ ಧಾರೆಯೀಯುತ್ತೆ
ಹರಿಯುವುವು ಕಾಲದಾಚೆಯ ನಿತ್ಯತೆಯ ನಿಧಿಗೆ,
ಬ್ರಹ್ಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ. ಇಂತು ಯುಗಶತಂ ಗತವಾಗೆ,
ಕಡಲಮ್ಮನಾ ನೋಂಪಿ ಕೈಗೂಡಿದವುದಹಾ

೩೬೦

೩೭೦

ದೀವಿಯೊಡಲೊಳಗುಸಿರ್ ಮಿಂಚು ಸಂಚರಿಸಿ ! ಅದೊ
ಹೊಮ್ಮಿದಾ ಸಸ್ಯದೈಸಿರಿ ಪಸುರ್ ಚಿಮ್ಮು ತಿದೆ
ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆರಗಾಗಿ ! ತುಂಬಡವಿ
ಕಳಕಳಸಿ ಮೆರೆಯುತಿದೆ ದೀವಿಯೊಡಲಂ ಮುಚ್ಚಿ
ಸಿಂಗರಿಸಿ. ಕಣ್ಣೆರೆದರೇನಂತೆ, ಜೀವಕ್ಕೆ
ಬಾಯ್ಬೆರೆಯದಿನ್ನು ಮೆಂತನೆ, ಹಕ್ಕಿಮಿಗಗಲ್ಲ
ಹುಟ್ಟು ಮೂಡ್ಲಿದುದುದರಿಂದೆಸೆವುದಾ ದೀವಿ
ಮೂಗುವಟ್ಟಂತೆವೋಲ್.

೩೮೦

ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಕ್ಕೆ

ಕಣ್ಣೆರೆದನಾ ಭರತನಣ್ಣ ನಾಲಿಂಗನದ
ನೀಲದೋಲದೊಳೊಂದು ನುಡಿಮೊಳೆಯದೆಳಹಸುಳೆ.
ಬೆಸಗೊಳೆ ನುಡಿಯಲಾರದಳುವಣುಗದಮ್ಮ ನಾ
ಮೌನಮುಖ ದೈನ್ಯದೊಳೆ ಸುಳಿಯೆ ಛಾಯಾಮೃತ್ಯು
ಛಾಯೆ, ಕಂಪಿಸಿ ಕಂಡು ದಾಶರಥಿ ಸೋಡಲ್ವೆ
ಶತ್ರುಘ್ನನಂ, ಆತನುಂ ಮೋರೆಯನಿಳಿಕೆಗೆಯ್ಯೊ,
ಮಂತ್ರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲಾತನುಂ ಗದ್ಗದಿಸೆ,
ರಾಮನಿಂಗಿತವರಿತು ತುಟಿದೆರೆದನಾ ಗುಹಂ
ವಾರ್ತಾಕಶೋರಮಂ, ಪಿತೃದೇವ ಮರಣಮಂ,
ಭರತ ಸಂತಾಪಮಂ, ವ್ರತಮಂ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ
ವನಚರ ಸಹಜ ವಚನ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದಂತೆ
ಭಾವಮಯ ರಚನೆಯಾದಾರ್ಯದಿಂ : ಧೀರನೆದೆ
ಧಿಗಿಲೆಂದುದವನಿಜೆಗೆ ಕಣ್ಣತ್ತಲಾದತ್ತು ;
ಚಳಿಗೆ ಮೆಯ್ ನಡುಗಿದತ್ತಂತೆ ಬೆಮರ್ದದು ಸೆಕೆಗೆ ;
ಕದಡಿತು ಮನಂ ; ಬೆದರಿತಾತ್ಮಂ ರಘೂದ್ವಪಂ
ಸುಯೊರಗಿದನ್ ಗುಹನ ತೋಳ್ಗಳಿಗೆ. ಒಂಡೆಯಿಂ
ಬನದ ತೊರೆ ಸೋರ್ದದೆನೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದವೆಗಳಿಂ
ಸ್ರವಿಸಿದತ್ತಶ್ರು, ಶೋಕದ ಸಿಂಧುಶ್ರುಕ್ತಿಯಿಂ
ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ ಬಿಂದು ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳುಳ್ಳಿ

೩೯೦

೪೦೦

ಸುರಿವಂತೆ. ಮೈತಿಳಿದೊಡಂ ರಾಮನನುಜಂಗಿ
 “ತಂದೆ ಹೋದನೆ, ತಮ್ಮ, ಸೌಮಿತ್ರಿ ?” ಎನುತೆನುತೆ
 ಮೈಥಿಲಿಯ ಮೊಗನೋಡಿ ಸುಯ್ಯ ಕುಸಿದನು ಮತ್ತೆ
 ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ. ಶೋಕಾಗ್ನಿಯುರಿಯ ಹೊಯ್ಲಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
 ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳುತರ್ದನಂ ಭರತನಪ್ಪಿದಂ ;
 ನುಡಿದನಂತಾನುಂ ಸಮಾಧಾನಮಂ. ಪೇಳ್
 ಮಾತಿನರ್ಥಕ್ಕಲ್ಪು, ತಮ್ಮನೊಲೈಯ ದನಿಯ
 ಸಂಪ್ರೀತಿಗೆರ್ಬೆಯ ಕುದಿಹಂ ತವಿದುದಣ್ಣಂಗಿ :
 “ಎಳ್, ಅಯ್ಯಗೆಳ್ ನೀರೀಯಲಣ್ಣ ದೇವನೆ ಎಳ್ !”
 ತಮ್ಮನೆಂದೊಳ್ಳುಡಿಗೆ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರನ ತೆರದಿ
 ಮೇಲೆಳ್ ಸಮೃತತ್ವದರಿವಾದನೋಲ್.

೪೧೦

ಮಂತ್ರಿ

ಕಯ್ಯಾಂತು ಕರೆದೊಯ್ದನಿಳಿಸಿದನು ರಘುಬರಂ
 ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಕೆ. ನದೀದೇವಿ
 ಮೊರೆಯಿಂದೆ ಲಲ್ಲಯ್ಯ, ತೆರೆಯಿಂದೆ ಸಂತಯ್ಯ
 ಪರಿದಳು ಚಿರಶ್ಯಾಮಲಾರಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ,
 ತುಂಬಿ ! ಕರ್ದಮ ರಹಿತ ತಟನಿಕಟ ವಾರಿಯಂ
 ಮಿಂದರುದಕಂ ಗೊಟ್ಟರಯ್ಯಂಗಿ : “ಪಿತೃದೇವ,
 ಕೊಳ್ಳಿದಂ ಕುಸುಮ ಸುಂದರ ಸದಾ ರಮಣೀಯ,
 ತೀತಲ ಸುಗಂಧಮಯ, ಮಂದಾಕಿನಿಯ ದಿವ್ಯ
 ತೀರ್ಥಮಂ. ವಿಮಲ ತೋಯಮಿದು, ನೃಪಶಾದೂಲ,
 ಪಿತೃಲೋಕದೊಳಗಕ್ಕೆ ನಿನಗಕ್ಷಯಂ.” ಶ್ರದ್ಧೆ ತಾಂ
 ಸಪ್ರಾಣವಾಗುವೋಲಮೃತ ತರ್ಪಣವಿತ್ತು
 ತೀರಕ್ಕೇರ್ದನ್ ಸಹೋದರ ಸಹಿತ ತೇಜಸ್ವಿ ; ಮೇಣ್
 ಬದರಿಯ ಫಲಂಬೆರಸಿದಿಂಗುಳದ ಹಿಂಡಿಯಂ
 ದರ್ಭಾ ಸ್ತರದೊಳಿಟ್ಟು ಪಿಂಡವಿತ್ತನ್ : “ತಂದೆ,
 ತಾನುಂಬುದೇನಿಹುದೊ ತನ್ನಿಷ್ಟ ದೇವತೆಗೆ
 ತಾನದೆ ನಿವೇದನಂ. ನಮ್ಮಣಿಸನೆಯೆ ನಿನಗೆ

೪೨೦

ಕೊಡುವೆವಡವಿಯ ಒಡತನದ ಬಿದ್ದ ಸೊಪ್ಪಿ ಸಿಕೊ,
ಹೇ ಪೂಜ್ಯ ಕೋಸಲಾಧೀಶ.”

೪೩೦

ತದನಂತರಂ

ಎರಿದರ್ ದುಃಖಿಗಳ್ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿದೆಡೆಗೆ,
ರಮ್ಯ ಸಾನು ಮಹೀಧರೋನ್ನತಿಗೆ. ಅಸಿತರೊಳ್
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂವೆರಸಿ ಪುರಜನರ್, ಪರಜನರ್,
ಗುರುಜನರ್, ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಮೇಣ್ ಕೈಕೆ
ಮೊದಲಪ್ಪ ಮಾತೆಯರ್, ಮಹಿಳೆಯರ್, ಕಾಲನಡೆದ
ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ; ಕಂಡು ರಾಮನಿರವಂ ಸುಯ್ಯ
ಗೋಳಿಟ್ಟಿರಿಸ್ಸೊಂದು ಪರಿದುದೆನೆ ಮಂದಾಕಿನಿ.
ಮಿಂದನು ರಘೂದ್ವಹಂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, ಹೃದಯದಿಂ
ಹೊಮ್ಮಿಹರಿದಾ ಕಣ್ಣು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ. ಶೋಕಿಸುತೆ
ಕೌಸಲ್ಯೆಯಡಿಗರಗಲಾ ಬೆಂದೆಯ ತಾಯಿ,
ಮಲಿನ ವಸನದ ಮಲಿನ ವದನದ ಕರುಣಮೂರ್ತಿ,
ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕುಳುತಳುತೆ ತಬ್ಬಿದಳ್ ಕಂದನಂ,
ವೋದಾಸೆ ಬರ್ಪಾಸೆಯಂ ತಬ್ಬುವೋಲ್. ಅಂತೆ
ನಮಿಸಿದರ್ ಸೌಮಿತ್ರಿಯುಂ ಜನಕಜಾತೆಯುಂ.
ಪಿರಿಯ ತಾಯಾತನಂ ಪರಸಿ, ಸೋಸೆಯಂ ನೋಡಿ
ಮುಂಡಾಡಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಳರಸುಕುವರಿಯ ಗತಿಗೆ.
ರಘುಜಂ ಸುಮಿತ್ರಗಭಿವಂದಿಸಿ, ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿ,
ದೂರದೊಳ್ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ಶೋಕ ಭಾರಾಕ್ರಾಂತ ಗಾತ್ರೆಯಂ, ಕೈಕೆಯಂ,
ಕಿರಿಯಮ್ಮನಂ ಭರತನಂಬೆಯಂ ಕಂಡೊಡನೆ
ಬಳಿಗೆಯ್ದಿದನ್ ಕರುಣೆ. ಪಾಪಿಯಂ ಬೆಂಬಿಡದೆ
ಹಿಂಬಾಲಿಸಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವ ಕೃಪಾಕೇತುವೋಲ್
ಮುಟ್ಟಿಹಿಡಿದನು ಪಾದಯುಗ್ಮಮಂ. ಕಡೆದಳಾ
ಕೇಕಯ ನೃಪಕುಮಾರಿ ರಾಮಾಂಘ್ರಗಂಘ್ರಪಂ
ಸಗ್ಗದಗ್ಗಿಯ ಹೊಯ್ಲಿ ನುರುಬೆಗೆ ಸಿಡಿಲ್ಲುರುಳಿ

೪೪೦

೪೫೦

ಬೀಳ್ವಂತೆ. ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದನು ರಾಮನಾಕೆಯಂ,
 ಭಕ್ತನಾತ್ಮವನೆತ್ತುವಂತೆ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿ.
 ದಿವ್ಯಮಾ ಪ್ರೇಮಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶಕಾ ಕೈಕೆ ತಾಂ
 ಕಂಡಳೀನನೊ ? ಶಾಂತವಾದಳಾ ! ಮಗನನಕ್ಕುಟಿ
 ಸನ್ನೆಗಣ್ಣಿಂ ಕರೆದು, ರಾಮ ಯತಿ ರೂಪಮಂ
 ನಿಡಿದುನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದಳಲ್ಲಿ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ
 ಬೆರಗು ಬಿಲ್ಲಾಗೆ. ಮಾತೆಯ ಮೌನವೀಣೆಯನೆ
 ಮಿಡಿವನೆಂಬೋಲ್ ಭರತನಾಡಿದನ್, ತೋಡಿದನ್
 ತನ್ನೆದೆಯ ಭಾವಾಭಿಲಾಷೆಯ ಸರೋವನಂ
 ಕೋಡಿವರಿಯಲ್ಕೆ. ಕೇಳ್ದಾ ವನೌಕಸರಿಗೆರ್ಡೆ
 ಮರುಗಿದತ್ತಂತೆ ನಲಿದತ್ತು, ದಾರುಣ ಕಥೆಗೆ
 ಮೇಣಾ ಕಥನ ಕಲೆಯ ರಮ್ಯತೆಗೆ.

೪೬೦

ಖುಷಿಗೋಷ್ಠಿ
 ಮೌನಮಿರೆ, ಜನಸಮೂಹಂ ಮೂಕಮಿರೆ, ಗಗನ
 ನೀಲ ನಯನಂ ಸಾಕ್ಷಿ ಯಾಗಿರೆ, ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿ
 ಕೇಳುತಿರೆ, ವನಪಂಕ್ತಿಯಾಲಿಸಿರೆ, ನಲಿಯಲಾ
 ತ್ರಿಭುವನಂ ಭರತನೊರೆದನು ವಚನವೇದಮಂ ;
 ರಾಮನಾಲ್ಪಿಸಿದನು ಲೋಕ ರೋಮಾಂಚಕರ
 ವಾಣಿಯಿಂ ಭವಿಸಿದಾ ಧರ್ಮದಾಮೋದಮಂ !
 ತಾನಯೋಧೈಯನುಳಿದ ದಿನದಿಂ ಮೊದಲ್ಮಾಡಿ
 ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ಭರತನಾಗಮನದಾ ವರೆಗೆ
 ಕತೆಗೇಳ್ವ ನಶ್ರುವಿಗಳಿತ ಕಮಲ ಲೋಚನಂ,
 ನಡುನಡುವೆ ನಿಡುಸುಯ್ದು ಸುಯ್ದು. ಮಾರುತ್ತರದ
 ಪನಿಮಳೆಗೆ ಜನಮನ ನಿರೀಕ್ಷಣಾ ಚಾತಕಂ
 ತುದಿವೆರಳ ಮೇಲೆ ಕೊರಳೆತ್ತಿ ನಿಂತಿರೆ, ಮೌನಿ
 ರಾಮನ ಮನಂ ಮಗ್ನ ಮಾದತ್ತು ಚಿಂತಾಬಿ
 ತಲಕೆ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಾ ನಿಗಳದಿಂ
 ಧರ್ಮದಾಲಾನಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಗೊಂಡಿನಕುಲನ

೪೭೦

೪೮೦

ಧೈರ್ಯದೈರಾವತಂ ಹೋರಾಡುತಿರ್ವದಂ
 ಕಾಣಂತೆ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಾಡಿದನ್, ಮಾವುತಂ
 ತೋತ್ರದಿ ತಿವಿಯುವಂತೆ : “ ಸೆನೆ ಸೈಚಧರ್ಮಮಂ
 ಜನ್ಮದುದ್ದೇಶಮಂ, ತಪನಕುಲ ಸೃಷ್ಟಿಸೂನು.
 ಕೆಡಿಸುವೆಯೊ ಕಾಡೊಳಲೆದಾಯುಃಪ್ರಯಾಣಮಂ ?
 ಲೋಕದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮೇಣಾತ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
 ನೈವೇದ್ಯವಾಗುವೆಯೊ ? ಸೆನೆ ! ” ಶಿಷ್ಯನಾತ್ಮಮಂ
 ಪೊಕ್ಕು ದಾಚಾರ್ಯನಾ ವಾಗಿಂಗಿತಂ. ಸ್ವಪ್ರಜ್ಞೆ
 ಪೋಜ್ಜಲಿಸಿದತ್ತಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಣ್ಡದಾತ್ಮದೊಳ್
 ಮೂಡಿದತ್ತದ್ಭುತಂ ವಜ್ರಸುಸ್ಥಿರ ದೃಢತೆ.
 ತಿರುಗಿದುದು ಬಿದಿಯ ಮೊನೆಯಂಕುಶದ ತಿವಿತಕ್ಕ
 ರಾವಣಾರಿಯ ಮನದ ಮದಕರಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂ
 ತಂಕಣಕ್ಕೆ ಸೆವೆ ಲಂಕೆಯ ಲಲಾಟದ ಲಿಪಿಗೆ
 ಕಾಲಕಪಿಯಾಗಿ. ತಾಯಂದಿರುಂ, ಗುರುಗಳುಂ,
 ಪರಿಜನಪ್ರಜೆಗಳುಂ, ನೆರೆದಿರ್ದ ಋಷಿಗಳುಂ,
 ಬಾಲಋಷಿ ಭರತನುಂ ಕೇಳುತಿರೆ, ಚುತದರ್ಶಿ ತಾಂ
 ನುಡಿದನಪ್ರತಿವಾದ ವೇದಮಂ, ಸಮಹೃದಯ
 ಸಂವೇದ್ಯಮಂ :

೪೯೦

೫೦೦

“ ಧನ್ಯನಾಂ ನಿಮ್ಮ ಕರುಣಶಿಶು.
 ಪೂಜ್ಯರಾಶೀರ್ವಾದ ಹಸ್ತದೋಲದಿ ಸದಾ
 ಸುಕ್ಷೇಮಿ ; ಕಲಿ, ಬಲಿ, ಸುಖಿ ನಿರುತರಂ ; ಮತ್ತೆ
 ಧರ್ಮ ಸಂಪ್ರೇಮಿ. ಪಿತೃದೇವನಾ ದೈನ್ಯಮಂ
 ದುಃಖಮಂ ನಿಧನಮಂ ಕೇಳ್ದಿನ್ನ ರಿಕ್ತಮತಿ
 ತತ್ತರಿಸಿತಾದೊಡಂ, ಮಾತೃ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯಂ
 ಮುಟ್ಟದೆದೆ ಬೇಯುತಿಹುದಾದೊಡಂ, ಪ್ರಜೆಗಳೀ
 ಪ್ರೀತಿಗಾತ್ಮಂ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದತ್ತಣ್ಣ
 ತೇಲುತಿಹುದಾದೊಡಂ, ಸರ್ವಕೆ ಮಿಗಿಲೆನಟ್ಟೆ
 ಭರತ ಬಂಧುಪ್ರೇಮ ಫಣಿ ನನ್ನ ಸರ್ವಮಂ

೫೧೦

ಬಿಗಿದೊತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ನುಂಗುತ್ತಿವು ದಾದೊಡಂ,
 ಪಿತ್ಯವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥಮಾಂ ವನವಾಸಿ
 ಪದನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಂಬರಂ. ತಂದೆ ತೀರ್ದೊಡೇಂ
 ತೀರ್ದುದೆ ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆ ? ತಂದೆಗಿಂ ಪರ್ತಂದೆ ದಲ್
 ಧರ್ಮಂ ; ಚಿರಂಜೀವಿ ಮೇಣ್ ! ವಿಧಿಯ ನಿಯತಿಯ ಪಸಯ
 ಘಾತಕೆ ಸಿಲುಕಿ ತಂದೆ ನನ್ನ ನಡವಿಗೆ ನೊಂದು
 ಕಳುಹಿ ಬೆಂದುರಿದಳಿದನ್ನೆ ಸಲೆ ? ಜಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯಂ
 ತಾನಂತೆಸಗುವೊಲೆಸಗಿದತ್ತಾ ವಜ್ರವಿಧಿ !
 ಕುಬ್ಜ ಮಂಥರೆ ಬರಿಯ ಹುಲುನೆವಂ : ಮೂಡುವುದೆ
 ಲೋಕ ಲಾವಣ್ಯನಿಧಿ ಮಾತೆ ಕೈಕೆಯ ಮಸದಿ
 ಕುಚರ ಬುದ್ಧಿಯ ಕುರೂಪಂ ? ಪೊಣ್ಣುವುದೆ ವಿಕೃತಿ
 ಸಾಂದರ್ಭದಿಂ ? ಚೆಲ್ವಿನಭಿಲಾಷೆ ತಾನೇಗಳುಂ
 ಚೆಲ್ವಿಂಗೆ ತಾಯ್. ಧರ್ಮದೇವತಾ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ
 ಕರುಣೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗುರಿಯಿಹುದೆ ? ಕಿರಿಯ ತಾಯ್
 ನಿಯತಿ ಹಸ್ತದೊಳೊಂದು ಕೈದು ತಾಂ. ಕೀರ್ಮಿಯಂ
 ಮೇಣ್ ಜನಪ್ರೀತಿಯಂ ತೆತ್ತಾಕೆ ತಾಂ ಧನ್ಯ,
 ದೇವ ಸನ್ಮಾನ್ಯ : ಮೆರೆವುದು ತುದಿಯೊಳಾ ನನ್ನಿ !
 ಕಜ್ಜ ಮಾವುದಕಾಗಿ ನೀಗಿದನೊ ತಂದೆಯಸುವಂ,
 ತನ್ನ ತೇಜವನೆಲ್ಲ ತಾನೀಡಾಡಿದಳೊ ತಾಯಿ,
 ದೇವದೇವತೆಗಳಾ ವ್ಯಾಹ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ
 ಬನ್ನ ಮೆನ್ನಿಂದಾಗದಯ್. ಕೇಳಾ, ಸಹೋದರನೆ :
 ರಾಮನೀ ಪೂಣೈ ದಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಮೇರುವೋಲ್ ! ”
 ಘೋಷಿಸಲ್ ಗೋಪುರಾಗ್ರದ ಗುಡಿಯ ಹೆಗ್ಗುಲೆ,
 ಆ ಲಾಹ ಭೀಮನಾದಂ ವಾಯುಮಂಡಲಕೆ
 ಕಂಪ್ರನವನಿತ್ತುರ್ವ ಕೊರ್ವತೊಯ್ಯನೆಯೆಂತು
 ನಿಶ್ಯಬ್ದ ತಾ ಲೀನವಹುದೊ ಆ ಮಾಳ್ವೆಯಿಂ
 ನಿಂದುದಾ ಮಂದ್ರಗಂಭೀರ ಮೇಘಧ್ವನಿಯ
 ಧೀರ ಸೀತಾನಾಥ ಭಾಷಣಂ. ಕಂದರದ

೫೨೦

೫೩೦

ದೂರದಿಂದೇರಿ ಬಂದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ಮೊರೆ. ಭಂಗಿಸಿತು ಭರತನಳವ ಸುಯ್ಯುಸಿರೊಂದೆ
ಆ ವನ್ಯನೀರವತೆಯಂ, ಮತ್ತೆ ಮೌನಮಂ
ಜನ ಸಂಘದಾ.

೫೪೦

“ಮುನ್ನ ಮೊರೆದನ್ನಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ
ಜಾಬಾಲಿ ? ರವಿಯನಸ್ತಾದ್ರಿಯಂ ಮೂಡೆಂದು
ಪೀಡಿಸುಲೆ ಕಾಡಿಸುತ್ತಿಹ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ,
ಭರತೇಂದ್ರ. ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಸ್ಥೂರ್ತನೀತನುಂ
ತಿಳಿಯೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಕ್ತಿ. ಶುಕ್ತಿಕೆ ಸಮುದ್ರಮಂ
ಬಳಕೊಳ್ಳುದೇನ್ ? ಕೋಸಲಾಕಾಶಸಸ್ತಾರಮಾ
ರಾಮನಾತ್ಮದ ವಿರಾಟ್ ಪಕ್ಷ ವಿಸ್ವಾಲನೆಗೆ
ಸಾಲದಲ್ಪಂ. ಅನಂತಾಕಾಶಯಾತ್ರಿ, ಕೇಳ್,
ರಾಮನಿಚ್ಛಾ ವೈನಶೇಯಂ. ಅನಂತಮಂ
ಸಾಂತದಲ್ಪಕ್ಕೆಳೆವ ಸಾಹಸಂ ಸಾಲ್ಗುಮಿನ್. ಏಳ್,
ಶೋಕಮಂ ಬಿಟ್ಟಿನ್ನ ಪೇಳ್ವುದಂ ಗೆಯ್. ಮುಂದೆ
ತಾನಪ್ಪದೊಳ್ಳು, ಕೇಳ್, ಲೋಕಕೆ, ನಿನಗೆ, ಕೋಸಲಕೆ.”

೫೪೧

ಸಂತ್ಪ್ರಸಿದನ್ ಗುರುವಸಿಷ್ಠನೆಂತಾದೊಡಂ
ಇಂತಿಂತುಟಾ ಕೈಕೆಯ ಕುಮಾರನಂ. ಇಭಂ
ದಂತದಿಂದಿರಿದೊಡಂ ಸೊಂಡಿಲಿಂದಪ್ಪಿತ್ತೆನೆ,
ರಾಮನುಂ ನುಡಿಪನೆಯನಿರಿದೊಡಂ ತೋಳ್ಗಳಂ
ತಬ್ಬಿದನ್ ತಾವಿರ್ವರೊಂದೆಂದು ತೋರ್ಪಂತೆ,
ಮತ್ತೆ ಗುರುವಾಕ್ಯದೊಳ್ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಭವಿಪಂತೆ
ಸೋದರಗೆ. ಮೇಲೆ ಮುನಿಯಾದೇಶವಂ ವರಿಸಿ,
ರಾಮಪಾದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತಂಗಳಂ
ದಿವ್ಯಪಾದುಕೆಗಳಂ, ದೇವನಡಿ ದೇವಂಗೆ
ಪಡಿಯನುತೆ, ಮುಡಿಗೇರಿಸುತ್ತೆ ಭರತಂ :

೫೪೨

“ಆಲಿಸಿಂ,

ಅಮರರಿ, ಗಗನ ಗಿರಿ ನದಿ ವನಸ್ಥಳಗಳಿರ,

ಮುನಿಗಳಿರ, ಆಚಾರ್ಯರಿರ, ಧರ್ಮದೇವರಿರ,
ವಾತ್ಸಲ್ಯದೇವತೆಗಳಿರ, ಪರಿಜನ ಪ್ರಜೆಗಳಿರ,
ಪೂಜ್ಯ ಪಾದುಕೆಗಳಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದಂ ಗೆತ್ತು
ಸಿಂಹಾಸನದೊಳಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವೆನಾಂ. ಸೇವೆ
ಭ್ರಾತೃದೇವಂಗೆಂದು ತಿರೆವೊಲವೊರೆಯನಾನುವೆಂ
ಸಂವತ್ಸರ ಚತುರ್ದಶಂ ಬರಂ. ಮರುದಿನಂ,
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿರಲೆನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮದರ್ಶನಂ,
ಬೆಂಕೆಗೊಡಲಂ ನಿವೇದಿಪೆನ್ನದೇವನಂ
ಸಂದರ್ಶಿಸಲ್ಪಾತ್ಮ ಲೋಕದಲಿ. ಅನ್ನೆಗಂ
ವ್ರತಿಯಾಂ ಜಟಾವಲ್ಕಲಾನ್ವಿತಂ. ನಿಚ್ಚ ಮುಂ
ರಾಪೂಭ್ಯದಯ ತವೋಮಗ್ನ ಸಪ್ತನಗೆ ನೀಂ
ಕರುಣಿಸಿಂ. ಪರಕೆಗೆಯ್ಯಿಂ !”

೫೭೦

ಮಿಂಚಿತಾ ರಾತ್ರಿ,

ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳವನಿಜಾರಮಣ ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಶಾಂತಿಯಲಿ. ಕಟ್ಟುವನೊ ಕೃಪೆಯ ಪಾಥೇಯಮಂ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷದಾ ಸಗರವನವಾಸದಾ
ದೀರ್ಘತರಯಾತ್ರೆಗೆನೆ, ಕೈಕೆಯ ತನೂಭವಂ
ತೊಯ್ಯುತ್ತಿರೆ ರಾಮಸಂಗದ ಸೊದೆಯ ಸೋನೆಯೊಳ,
ಪ್ರಾಣಮಯ ಪೃಥಿವಿಯಾ ನವಜೀವನ ವ್ರತಕೆ
ಜೀವನ ನವೀನ ಚೇತನ ತೀರ್ಥಮೆರೆಯಲ್ಕೆ
ಕುಂಕುಮ ಕನಕ ಸಸ್ಯ ನವರತ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂ
ತೀವಿ ಮಿಸುಗುವ ಕನಕ್ಕಲಶಸುಂ ಕೈಲಾಂತು
ಮೂಡುವೆಟ್ಟಿನ ಕೋಡಸೊಯ್ಯನೆಯೆ ಏರಿದಳೊ
ಚಿರ ಸೂತನಾ ಸೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆನೆ, ರತುನ ರವಿ
ರುಚಿಸಿದನು ಕೋಟೀರ ಕೋಟಿ ಕಿರಣ ಕಿರೀಟ
ತಾನಾಗಿ. ಪೊರಮುಟ್ಟನಾ ಚಿತ್ರ ಶೈಲದಿಂ
ಭರತೇಂದ್ರನುಂ ರಾಜನಗರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ,
ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಪೂಜ್ಯಪಾದುಕಾ ಕೋಟೀರ

೫೮೦

೫೯೦

ತೇಜದಿಂ ಸಮ್ರಾಜನಾಗಿ. ಸುಯ್ಯನಿವೆರಸಿ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರೊರ್ವರೊರ್ವರನಳಲ್ ವೆಂಕೆಯಿಂ
ದಹಿಸಿ. ಗೋತ್ರಸ್ತಂಧಮಂ ಮೆಟ್ಟಿ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿ
ಮುಟ್ಟುವನ್ನೆ ಗಮಟ್ಟಿ ನೋಡುತಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಮೇಣ್
ರಾಮಸೀತೆಯರೊಡನೆ ನಿಂದ ಮುನಿಸಂಕುಲಂ,
ಭರತವಾಹಿನಿ ದಾಂಟಿದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯು
ವಾಹಮಂ ; ಘೋಷಮೊಯ್ಯನೆ ನಿಂದುದಾಲಿಸಿರೆ ;
ಮೇಣ್ ಕಣ್ಣೆ ಮರೆಯಾಯ್ತು ಸೈಸ್ಯಧೂಳೀ ಪಥಂ,
ಬೆಟ್ಟಸಾಲ್ಗಳ ನಡುವೆ ಕಣಿವೆವಟ್ಟಿಯ ಕೊನೆಯ
ದಿಗ್ಗೂರಮಂ ಮರ್ಬುಗೈದು.

೬೦೦

ಖುಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ
ಬಳಿಗಿವರೆ, ಗುರು ಭರದ್ವಾಜನಡಿಗಳಿಗೆರಗಿ,
ನಡೆದುದಂ ಬಿನ್ನಯ್ಸಿ, ಪರಕೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು,
ಮುಂಬರಿದು, ಸೂರ್ಯತನಯನುತರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ
ದಾಂಟಿ ಸುರನಿಮ್ಮಗೆಯನಾ ಶೃಂಗಿಬೇರಮಂ
ಪೊಕ್ಕು, ಗುಹನಾತಿಥ್ಯಮಂ ಗ್ರಹಿಸುತಾತನಿಂ
ಬಿಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲ್ಲಿದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದು ಯಾತ್ರೆ
ಕೋಸಲಕೆ.

ಹಾ ! ಭಾಗ್ಯಹೀನ ದೀನ ಅಯೋಧ್ಯೆ,
ನಿನಗುಂ ಅರಣ್ಯಗತಿಯಾಯ್ತುಲಾ ರಾಮನಾ
ವನವಾಸದಿಂ, ದಶರಥನ ನಿಧನದಿಂ ಮೇಣ್
ಭರತನಾ ಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂ ! ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಿಲ್ಲಿದಿರೆ,
ಎನಿರ್ದರೇನಂತೆ, ಮಸಣಮಾ ಪತ್ತನಂ
ತತ್ವ ವಿದ್ಯಾ ಕಲಾ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ. ಬಿತ್ತರದ ಬೀದಿಗಳೆರಡು
ಕೆಲದಿ ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟಿ ಮೆರೆದೊಡೇಂ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾ
ಪ್ರಾಸಾದ ಪಂಕ್ತಿ ? ರಂಜಿಸಿದೊಡೇಂ ರಜನಿಯಂ
ಪಗಲುಗೈದಾಗಸದ ಚುಕ್ಕಿಗಳನೇಳಿಸುತೆ

೬೦೧

ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಕಣ್ಣಿರಗುಗೊಳಿಸಿ ಗೊಂಚಲೊಂಡು
 ಉರಿವ ವಿದ್ಯುದ್ವೀಪ ರಾಜಿ? ಬಣ್ಣದ ಬುಗ್ಗೆ
 ಕಣ್ಣಿ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲ ಕಂಗನೆಯರಾಟವೆನೆ
 ಸಾಲ್ಕೊಂಡು ವಿವಿಧಗತಿಯಾ ಕಲಾಕೃತಿಯಿಂದೆ
 ರಂಗುರಂಗಿನ ತೋಂಟರಂಗದಿ ಮನಂಗೊಳಿಸಿ
 ಕುಣಿದೊಡೇಂ? ಪ್ರಾಸಛಂದಃಪೂರ್ಣಮವ್ವದೇಂ
 ಪುರುಷಾರ್ಥ ಶಾಶ್ವತದ ರಾಸಲೀಲಾ ಬೃಂದೆ?
 ಜನಮನೋಮಂದಿರದ ಸುಸ್ವಪ್ನ ಗೋಪುರದ
 ಕಲಶಂ ನಭಶ್ಚುಂಬಿಯಾಗದಿರೆ, ಋಷಿಹೃದಯ
 ಮಂಗಳಾರತಿ ಬಾಳಿಸಂಧತೆಯನಳಿಸದಿರೆ,
 ಕವಿಕೃತಿಯ ವರ್ಣಗಾನಂ ಮಹನ್‌ನಿತ್ಯತಾ
 ಸ್ವರ್ಣಸುಂದರ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ನಂದನದಿ
 ನವರಸಾಸ್ಪರಿಯರಂ ನರ್ತನಂಗೈಸದಿರೆ, ಪೇಳೆ,
 ಏನಿರ್ದುಮೇನ್ ಅನಾಗರಿಕತಾ ಶ್ರೀ, ದಿಟಂ
 ಮಸಣಮಾ ಪತ್ತನಮಯೋಧ್ಯೆ ತಾನಾದೊಡಂ!

೬೨೦

೬೨೦

ಪ್ರೀತವನಮಂ ಪುಗುವನೇಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದುಕಾ
 ಜೀತನಂ? ಪಾಳ್ಮಸಗಿದಾ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಧಿಗೆ
 ಬೆಂದಿರುಹಿ, ಬಳಿಯ ನಂದಿಗ್ರಾಮಕೈತಂದು,
 ಪಾದುಕಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ ಗೆಯ್ದವುಗಳನೆ
 ಪೂಜ್ಯಾಗ್ರಜಂ ಗೆತ್ತು, ರಾಜ್ಯಭಾರವ್ರತದಿ
 ನಿಂದನಯ್ ಭರತನನಿಶಂ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಸುಕ್ಷೇಮ
 ಚಿಂತನಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ತೆತ್ತು ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ.

ಸಂಚಿಕೆ ೧೦

ಅತ್ರಿಯಿಂದಗನ್ಯಂಗೆ

ಅತ್ರಿಯುನಿಯಾಶ್ರಮಕ್ಕಾರತಿಯನೆತ್ತಿತ್ತು
ರಸಿಯ ಹೊಂದಳಿಗೆಯಿಂದೋಕುಳಿಯನೆರಚುವಾ
ತ್ರೇತಾ ವಿಪಿನಸಂಧ್ಯೆ. ಕೀರ್ತನಂಗೈದಿದುದಾ
ಆಶ್ರಮ ದ್ರುಮಶಿಖರ ನೀಡ ಸಿಕಟಾಭಿಮುಖ
ಕಲಕಲ ತುಮುಲ ಪಕ್ಷಿಗಾನಂ. ಪವಿತ್ರಸತಿ,
ಅನಸೂಯೆ, ಸೃಷ್ಟಿಗೌರಿಯ ಕಲಾವೂಜೆಯಂ
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನಂದ ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರೆ, “ಮಹಾ
ಮುನಿಸತಿಯೆ, ಕೃಪೆದೋರೆಮಗೆ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ!”
ಎಂಬ ದನಿಗೇಳುತ್ತಕಡೆ ತಿರುಗಿದಳು. ಮುದುಕಿ
ಕಣ್ ಕೀಲಿಸೀಕ್ಷಿಸಿರೆ ಗುರುತನರಿಯಲ್, “ರಾಮನಾಂ,
ಸೀತೆಯವಳೆನ್ನ ಸತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೀತನೆಗೆ
ಸೋದರಂ!” ಎನುತೆ ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ,
ಮಣಿಯೆ ಮುಂಬರಿದಾತನಂ, ಕಿರುಗೈದ ಕಣ್ಗಳಿಂ
ಕಿರಿಹಿಡಿದು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಶಿಥಿಲೆಯಾ ವಲಿತೆ
ಆ ಸ್ಥವಿರೆ ಮೇಲೆಳೆಳತ್ತಿಭಾರ್ಯೆ. ಪಿಂಪೊರೈ
ತನ್ನಯ ತವೋಮಹಿಮೆಯಿಂದೆ ಬರಗಾಲಮಂ
ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ಶೀರ್ಣವಾರಿಯ ಜಾಹ್ನವಿಗೆ ಸಲಿಲ
ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನೆಸಗಿ, ಮೇಣೀರೈದಿರುಳ್ಗಳಂ
ದೇವಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತಮೊಂದಿರುಳಾಡಿದಾ
ಪಾಂಡುರ ಜರಾ ಮೂರ್ಧಜೆಯ ವೇಪಮಾನಮಾ
ವ್ರತಗೇಹಮಂ ದೇಹವಂ ಪಿಡಿದನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ವಂದಿಸಲ್ಪನಿಬರಂ ಆರೈ,

೧೦

೨೦

ಆ ನಮಸ್ಕಾರ್ಯ, ಪರಸಿದಳತ್ರಿಮುಷಿಭಾರ್ಯ
ಕಣ್ ತೋಯ್ಕೆ ಸೊಗಸಿ.

“ಬಾ ಕಂದ ರಘುರಾಮಾರ್ಯ ;

ಬಾ ಮಗಳೆ, ವೈದೇಹಿ, ಬಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವ ;
ನಿಮ್ಮ ನತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಪಡೆದ ನಮ್ಮಾಶ್ರಮಕೆ
ಬಾಳಾ ಪಣ್ಣದಿಂದ. ನೋಡದೊ, ಸಂಜೆ ನನ್ನ ವೊಲೆ
ರಾಮಾನುರಾಗದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ಸ್ತಗಿಯಾ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಪುಗಲ್ಕು ಜ್ವಗಂಗೆಯುತಿದೆ !
ನೋಡಲ್ಲ : ಮಂದೈಪ ಕಳ್ಳಲೆಯ ಮರ್ಬಿನೊಳ
ಸ್ವಲ್ಪ ಪರ್ಣದ ಮಹೀರ. ಹಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗೆ
ತೋರ್ಪುದು ಘನೀಭೂತಮಾಗಿ. ಆ ಬಂದರದೊ
ಸ್ನಾನಾರ್ಧ ಸಲಿಸಂಪ್ಪತ್ತ ವಲ್ಕಲರಾ, ಕಲಶ
ಸಂಲಗ್ನ ಕರರಾ ತಪಸ್ವಿಗಳ್, ನದಿಯಿಂದೆ
ತಂತಮ್ಮ ಪರ್ಣಾಲಯಕ್ಕೆ. ಆ ಬಂದರದೊ
ಪತಿದೇವನಾತನೆ ಮಹರ್ಷಿ, ಭಗವಾನ್ ಅತ್ರಿ !”

೩೦

ನಿರ್ವಿ ಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯೊಂದನಿರ್ವಚನೀಯ
ಮೌನಮಂ ಕರುವಿಟ್ಟ ಶಾಂತಿಯ ನಿಜಾಕೃತಿಯೊ
ಪೇಳಿನಲ್ಕೈತಂದನಾ ಸನಾತನ ಯೋಗಿ,
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಾಚೀನತಾ ಪ್ರತಿಮನಾದೊಡಂ
ನವ್ಯಕಾಲತ್ರಯಜ್ಞಾನಿ. ಮಣಿದೆಳೆಯರಂ
ಪರಸಿದನು ಮಂತ್ರಿಸುತೆ ಓಂ ಶಾಂತಿಯಂ. ನುಡಿಸಿ
ನಲ್ಮೆಯಂ ಕರೆದೊಯ್ದ ಸಲೆವನೆಗೆ.

೪೦

ಭರತನಂ

ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಂತರಂ, ರಾವಣ ಸಹೋದರನ
ಖರಸಲೆಗೆ ಮುನಿಗಣಂ ಚಿತ್ರಾದ್ರಿಯಂ ತೃಜಿಸೆ,
ಕಹಿಸೆನಹಿಗವಚತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರನುಮದಂ
ಕಳೆದು ಬಂದಾ ಸುದ್ದಿಯಂ ಕೇಳಿದತ್ರಿಮುಷಿ
ನೋಡಿದನು ತನ್ನ ಮಡದಿಯ ಮೊಗವನಾಕೆಯುಂ

ಸೀತೆಯ ದೆಸೆಗೆ ನೋಡಿ ಸುಯ್ಯಳೆದ್ದೆಗರಗಿ. “ ಹಾ,
 ವಿಧಿಯ ಕೃತಿಕೌಶಲಕವಧಿಯಿಹುದೆ ? ” ಎಂದೆನುತೆ
 ತನಗೆ ತಾನಾಡಿಕೊಂಡಾ ಮುನಿ ಧರಾತ್ಮಜಿಯ
 ಪತಿಗೆ, “ ಶಿಲ್ಪಿಯ ನಿಶಿತ ಟಂಕದ ಮೊನೆಯ ಕಠಿನ
 ಶಿಕ್ಷೆಗಲ್ಲದೆ ಪೊಣ್ಣುವುದೆ ಕಲಾಪೂರ್ಣಮಹ
 ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಂ ? ” ಎನುತನ್ಯವಿಷಯಮಂ
 ಸುಡಿದೊಡಗಿದನ್ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಾ ಮತ್ತೆ
 ರಾಕ್ಷಸೋಪದ್ರವದ ಕಷ್ಟಕಥೆಯಂ. ಕೇಳ್ದ
 ರಾವನ ಮನದಿ ಸಾಹಸಂ ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿ
 ಹೆದೆಯೇರಿದತ್ತು ; ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ನಖಂ
 ಮೂಡಿ ಪರಚಿದತ್ತಾಶ್ರಮ ಮನದ ಮೃದುತನದ
 ಮೆಲೈತ್ತಿಯಂ ; ಭೀಮಕಾಂತತೆಗೆ ಪುಲಕಿಸುತೆ
 ಕಂಪಿಸಿದಳಾ ಸೀತೆ. ಕಂಡದಂ ಮುನಿಪತ್ನಿ
 ಜನಕಸುತೆಯಂ ಬಿಗಿದು ತಕ್ಕೈಸಿ, ಮುಂದೊದಗಿ
 ಬರಲರ್ಪ ಕಡುಪಿಗಿಂದೆಯೆ ಮಂತ್ರವರ್ಮಮಂ
 ತೊಡಿಸವೊಲ್, ಪೇಳ್ವಳುಪದೇಶಮಂ ಪತಿವ್ರತಾ
 ಪ್ರೇಮ ಮಹಿಮಾ ಶಕ್ತಿಯಂ. ಮೇಣ್ ಪ್ರೀತಿದಾನಮಂ
 ಪೂವೊಂದನಿತ್ತಳಾಕೆಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ,
 ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ರಕ್ಷಾ ಕವಚವೀವಂತೆವೊಲ್.

೫೦

೬೦

ಅತ್ತ ಮುನಿಯಿಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಿಯುತಿರೆ
 ಮುಂದಿರ್ದ ಮಾರ್ಗದ ಮಹಾರಣ್ಯಗಹನಮಂ,
 ಆಶ್ರಮಸ್ಥಳಗಳನ್ ಮೇಣನಾರ್ಯರ ಮತ್ತೆ
 ದಸ್ಯುಕೈರಾತ ರುಧಿರಾಶನಪ್ರಿಯತೆಯಂ,
 ಕೇಳ್ವಳಿತ್ತನಸೂಯೆ ಮಧುರಭಾಷಿಣಿ ಜನಕ
 ಜಾತೆಯ ವದನದಿಂ ಸ್ವಯಂಸರದ ವೃತ್ತಮಂ,
 ವನವಾಸ ಕಾರಣಕಥೆಯನಂತೆ ಭರತನಾ
 ಭ್ರಾತೃಭಕ್ತಿಯ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಯಂ. ಅನ್ನೆಗಂ
 ಕಾರ್ಮಿಕಾಭ್ರದೊಳುದಿಸಿ ಬಂದನು ಸುಧಾಕರಂ

೭೦

పణ్ణకుటియా కుటజపణ్ణంగళేడియిందే
రౌఘ్యధారావృష్టియం సూసి, కణ్మనకే
మాయేయం బిరిసి. కాఱం నుంగి నోణోదిర్ద
తన్నళవేయం మత్తే కాణ్మ మోలహక ముప్పు
కాతరిసితేనే, అత్రిసతి సీతేయం తన్న
కృగళిం కృగ్గీదు. నోరిడి, మనదణి మేజ్జీ,
కొండాడి, పరసి కళుహిదళాకేయం తన్న
రామాభిరామ శయ్యాతలక్తే.

౮౦

కళేదరయ

అత్రి అనసూయా పవిత్ర సన్నిధియోళా
ఋషి రజనియం. టువా ముఖద కిత్తళేగింపు
మాపూళవ పోళియ సీరం మిందు, మునిగణం
బీరసి యతవహ కార్యమం గేయ్యు, కంపిడిద
పొగేగాళియోలేళ్ళు బిరిళ్ళొండరసిబరం
వాళం యమిగళం. అరణ్యగోళరరేయే
పణ్ణలం పూగళే తాం దినదినం నడేదు
సమేద బనవట్టియం ; జరేయ బిరిళ్ళొళువంతే
జవ్వనం, నరేయసుళివంతే శరయం, మత్తే
సాహసం శాంతియనగల్వపూల్ సీతేయం
రామనుం సౌమిత్రియం జట్టు మునిగళం
పూక్తరయ దుర్గమద దండకారణ్యమం,
పొగువంతినం శాంద్ర వర్షాభగవ్వరకే.

౯౦

పులకిసితు సిత్యబ్ద రుంద్ర దండక వనం
కూడే పులకిసువంతే లంకా లలాటస్థ
రావణ విధియ మనం. కంపిసితు కాయలతే
దండకారణ్య దృత్యతేయనవలొకిసుతే
భూసుతేగే. కాంతార భిక్షణభృకుటియం
ప్రతిభటనమం కండు కణ్ణేళరి లక్ష్మణం

౧౦౦

ನೋಡಿದನಾ ರಘುರಾಮನಂ ಧೈರ್ಯಭೀಮನಂ :
 ಚಂಡಕರ ತೇಜಸ್ವಿ ಕೋದಂಡಧರನಾಗಿ
 ನಡೆಯುತಿದನಾ ಭೀರ ಗಮನದಂ, ದೃಢತೆ ತಾಂ
 ಮೃವೆತ್ತವೋಲಾ ಭಯಂಕರಂ ವಿಪುಲ ವಪು
 ರಾಮಚಂದ್ರಂ.

ಪಕ್ಷಿ ನಿಷ್ಕ್ರಾಚಿತಂ. ನೀರವಂ.

ಬಿಲ್ಲುಕಾ ನಾದ ಘರ್ಘರ ಘೋರ ಕರ್ಕಶಂ.
 ತರು ಬೃಹದ್ಬಾಹುಕೃಷ್ಣಂ ಬಿಸಿಲ ಕಂಸನಂ
 ಕೊರಳೊತ್ತಿ ಗೋಣ್ಮುರಿಯೆ ಗತಿಸಿದಾತಪ ಶನಂ
 ಛಾಯೆಯೋಲರುಳ್ಳದೆನೆ ಪರ್ವದ ವನಾಂಧತಾ
 ಭಯ ಭೈರವಂ:—ಪುಗುತ್ತಾ ಎಸಿನ ಮಧ್ಯಮಂ
 ಮೋಗುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೂಡೆ ತಾನೆಳ್ಳದೆಂದದ್ಬುತಂ
 ಭೃನಿ, ಪೂಯ್ದವೋಲಶನಿ. ನಡುಗೆ ವನಗಿರಿಯವನಿ,
 ಪತಿಯಂ ಪಿಡಿದಳವನಿಚಾತೆ ಬೆಚ್ಚಳಿಸಿ. ತರು
 ಮೂಲಾಗ್ರಮಳ್ಯಾಡಿದತ್ತು, ಲಟಕಟಿಸಿತ್ತು
 ಬಣಗು ಪಳು ; ವೇಗ ಸಂಚಾತ ವಾತಂ ಬೀಸಿ
 ಕಸುಗಾಯಿ ಹಸಿಯೆಲೆಗಳುದುರಿ ಒಡಿದುವು ನೆಲಕೆ,
 ಮುಗಿಲ ವಣೆಯಾಲಿಕಲ್ಮಳೆಯಂತೆವೋಲಾ. ನೋಡೆ,
 ಗಿರಿಯ ಶೃಂಗವೆ ನಡೆದು ಬರ್ಪಂತೆ, ದಂಡಕಾ
 ಎಸಿನದ ವಿಸತ್ತೆ ವಪುವೆತ್ತಂತೆ, ಬಂದುದಯಾ
 ಹಗ್ಗಣ್ಣ ಹೆಬ್ಬಾಯ ಹೇರೊಡಲ ರಕ್ತಾಸನ
 ಬೀಭತ್ಸ ಛಾಯೆಯ ಭೀಮ ಭೀತಿ ! ಪತ್ತೆಂಟು
 ಸಿಂಹ ಕಾಳೋಣ ಪೆರ್ಬುಲಿ ಬಿಂಕೆ ಮದ್ದಾನೆ
 ಚರ್ಮಂಗಳಿಂ ಸಮೆದ ಚಿತ್ರಸೂತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಂ
 ವಸ್ತ್ರಜಾಲವನುಟ್ಟ ಕಾರ್ಗವು ಮೈಯಿಂದೆ,
 ತೆಂಗಿನ ಮರದ ತೆರನ ನೀಳ ತೋಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ,
 ಕಾಂಗಿನುನ್ನತ ಶೂಲದುಗ್ರಾಮಿರಿದೆತ್ತಿ
 ಚುರ್ಚಿ ಕೋದರ್ದರಡು ಬಿಸಿಯ ನೆತ್ತರೈಸಿವ

೧೧೦

೧೨೦

೧೩೦

ಕೋರೆ ಪೆರ್ಬಂದಿಗಳ್ ಕೂಗುತೊದ್ದಾಡುತ್ತಿರೆ
ತೂಗಿ ತೊನೆಯುತ್ತಿರ್ದ ಭೀಕರದ ಕರದಿಂದೆ
ಬಂದನು ವಿರಾಧನತಿ ವಿಷಮ ವಿಷಮೃತ್ಯುವೋಲ್
ಭರದಿಂದೆ. ತುಡುಕಿ ಜನಕಜೆಯಡಿಯತ್ತಿದ್ದನ
ಸೀಗೆಮುಳ್ ಮೆಳೆಯಂತೆ ಹೊದೆತೊದೆ ಕೆದರ್ದವನ
ಮುಕ್ಕುಡಿಗಿ, ಶಾಪಹತನಾ ಪಾಪನಾಶಿನಿಗೆ
ಜೈತನ್ಯರೂಪಿನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಮಾತೆಗೆ ನಮಿಸುವೋಲ್ !
ಭೋರ್ಗರೆದನಿಂತೆಂದು ಮತ್ತೆ :

“ಜವ್ವನದೊಡನೆ,
ಜಟೆಯೊಡನೆ, ಕಪಟ ವಲ್ಕಲದೊಡನೆ, ಸಟೆಯೊಡನೆ;
ಪ್ರಮದೆಯೀ ಪೆಣ್ಣೊಡನೆ ಕ್ಷೀಣಜೀವಿತರಾಗಿ
ಬಂದಿರಯ್ ನೀಮೆನಗಶನಮಾಗಿ ! ಜವ್ವನಕೆ
ಜಟೆಯೇಕೆ ? ನಾರುಡೆಗೆ ನಾರಿಯವಳೇಕೆ ? ಈ
ನಟ ತಪಸ್ಸೇಕೆ ಶರ ಚಾಪಾಸಿ ವೀರರಿಗೆ ?
ಭಾರ್ಯೆಯಹಳೆನಗೀ ವರಾರೋಹ ! ಬಾಳವಾಸೆ
ನಿಮಗಿರಲೊಡ್ಡಿ ಬರ್ದುಕಿಂ !” ಎನುತೆ ಶೂಲದಿಂ
ಗುರಿಯಿಡುತ್ತಿರೆ, ಮೂರ್ಛವೋದತ್ತಿಗೆಯ ನೋಡಿ
ಸೌಮಿತ್ರಿ “ಅಗ್ರಜನೆ, ದೀರ್ಘದರ್ಶಿನಿ ದಿಟಂ
ಆ ಕೈಕೆ !” ಎಂದಾರ್ಭಟಿಸಿ ಬಾಣಮಂ ಪೂಡಿ
ರಯವನೆಚ್ಚನ್ ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಗೆ. ಕೀಸಿದಾ
ಕೂರಂಬುಗಳಿಗೊಂದಿನಿತೆ ಘಾಸಿಯಾಗುತ್ತೆ
ಪಿಶಿತಾಶನುರಿದ್ದನ್. ಇಳುಹಿದನಿಳಾತಳಕೆ
ಮಸ್ತಕದಿ ಧರಿಸಿದ ಧರಾತ್ಮಜೆಯನ್. ಎತ್ತಿದನ್
ಮಿತ್ತುಕೋರೆಯ ಕೈದುಮಂ, ವಿಷಮ ಶೂಲಮಂ.
ಮುಂಬರಿದನದ್ರಿವೋಲ್ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಡೆಗೆ
ಯಮದೃಢಗಮನದಿಂದೆ. “ಕಮಲ ಖರ್ಪರ ಸಮಂ
ರಕ್ತ ಸನ ಮೆಯ್. ರೂಕ್ಷ ನಿಗೆ ಕಣ್ಣೆಲ್ಲದೆಯೆ
ಬೇರೆ ಗುರಿ ಸಲ್ಲದಯ್.” ರಾಮನೆನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ

೧೪೦

೧೪೧

ಗರಿಯ ರೆಕ್ಕೆಯ ಗರುಡವೇಗದ ಸರಳನೆಚ್ಚನ್,
 ಕುರುಡುಗೈದನ್ ವಿರಾಧನ ಕಣ್ಣಳಂ ಬಿಸಿದು
 ತೋಡಿ. ಕೋಪಕೆ, ಕಣ್ಣಳಿಯಲಂಧರೋಷದಿಂ
 ತೋಳ್ಳಳಂ ಬೀಸಿ, ಪಳುವಂ ಗುಡಿಸಿದನು ಸೋಸಿ
 ರಾಕ್ಷಸಂ. ತಡವಿ ತುಡುಕಿದನಿರ್ವರಂ ಮೃತ್ಯುಮಯ
 ಮುಷ್ಟಿಯೊಳ್. ಪೊತ್ತೋಡಿದಂ ಮಿಗಗಳಂ ಕಚ್ಚಿ
 ಕೊಂಡುಯ್ವ ವ್ಯಾಘ್ರನೋಲಂತೆ. ಸೀತಾಕಾಂತೆ
 ನೋಡಿ ನಡನಡ ನಡುಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸೋಡಿದಳು :

೧೬೦

“ಓ ವಿಧಿಯೆ, ರಕ್ಷಿಸಯ್ ! ರಕ್ಷಿಸೋ ರಕ್ಷಿಸಯ್
 ದಶರಥೇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯ ಕಮಾರಂ ! ಕೈಮುಗಿದು
 ಬೇಡುವೆನೊ, ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮ, ನನ್ನ ನಾದೊಡಂ
 ನೊಡುವೆನೊ, ಬಿಡೊ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ. ಕಾಪಿಡಯ್
 ಊರ್ಮಿಳಾ ಪ್ರಾಣೇಶನಂ !” ರಾಮಖಡ್ಗಕೆ ಮತ್ತೆ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಸಿಗೆ ಜಿಲ್ಲವಸುರ ಬಾಹುದ್ವಯಂ
 ದೊಪ್ಪ ದೊಪ್ಪನೆ; ಕೂಡೆ ಪಳುವರಚೆ ಕೆಡೆದುದಾ
 ದೈತ್ಯನೊಡಲೊಂದು ಹೆಗ್ಗುಡ್ಡದೋಲ್. ಕಾಡ ಪಳು
 ಕೆಸರೇಳೆ ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟಿದುದು ನತ್ತರ್ ವೊನಲ್.

೧೬೧

ಬೀಭತ್ಸದಿಂದೆಯಂ ಸೌಂದರ್ಯಮುದ್ಧವಿಪಂತೆ
 ಮೈದೋರ್ದನಮೃತಮಯ ಗಂಧರ್ವನೊರ್ವನಾ
 ಮೃತದೇಹದಿಂದೆ. “ಜಯ, ಜಯ, ಹೇ ಮಹಾ ಪುರುಷ !
 ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ ; ನಾಂ ಕುಬೇರನಾಳ್ ತುಂಬುರಂ.

ರಂಭೆಯ ನಿಮಿತ್ತಮೊಳಗಾದೆನೀ ಶಾಪಕ್ಕೆ.

ಶಾಪಮೋಚನೆ ಗೈದಿರೆನಗೆ. ವಂದನೆ ನಿಮಗೆ.

೧೬೨

ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಿದು ಭೀರುಗೆ ಭಯಂಕರಂ ;

ರಸಿಕ ಧೀರಗೆ ಕಲಾಶಂಕರಂ : ನನ್ನಂತೆವೋಲ್ !

ಮುಂಬರಿಯಿಮೆರೆಡು ಗಾವುದ ದೂರದಾಚೆಯೊಳ್

ಶರಭಂಗ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ. ನಮಿಪೆನೊ. ಪೋಪೆನಾಂ.

ಸೊಗಮಕ್ಕೆ, ಗೆಲಮಕ್ಕೆ, ತುದಿಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ !”

ಗಂಧರ್ವನಾದನಂತರ್ಧಾನಮಿಂತೆಂದು
ಪರಸಿ. ಸೂಚಿತ ಪಥಂಬಿಡಿದು, ಬನದಿಂ ಬನಕೆ
ಬೇಗವೇಗಂ ನಡೆದು, ಬೈಗುವೊಳ್ಳಿನ ಕಡೆಗೆ
ಸಾರ್ತಂದರಾಶ್ರಮಕೆ ಶರಭಂಗನಾ. ದಸ್ಯು
ಹಿಂಸೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಮರಣ ಮುಖನಾಗಿ, ಮಾತಳಿದು
ಮಲಗಿದ್ದ ಚರ್ಮಾಸ್ಥಿಮಾತ್ರನಂ ಕರುಣಕರ
ಗಾತ್ರನಂ ಶರಭಂಗನಂ ಕಂಡು ಮರುಗಿದುದು
ರಾಮನಾತ್ಮಂ ; ಕೋಪದೌರ್ವಾಸಳಂ ಜ್ವಲಿಸಿ
ನೀಡಿದತ್ತರಸಿದತ್ತೇಳು ನಾಲಗೆಗಳಿಂ
ರಕ್ತಸರ ಮೈಬೇಳ್ವೆಯಂ. ಕೇಳದನನಿತುಮಂ
ದುಷ್ಟದಾನವ ಧೂರ್ತತೆಯ ಕಥೆಯನಾರ್ಯರಾ
ವ್ಯಥೆಯನತಿ ಕಷ್ಟಮಂ. ರಕ್ತಿಯಂ ಬೇಡಿದಾ
ಯತಿಗಳಿಗಭಯವಿತ್ತನಿಂತೆಂದು :

೧೯೦

“ ಪೂಜ್ಯರಿರ,
ತನ್ನ ಕಜ್ಜಕೆ ಬಂದನಡವಿಗಿಂದರಿಯದಿರಿ.
ತಂದೆಯಾಣತಿ ನೆವಂ. ದಿಟನೊರೆವೆನಾಲಿಸಿಂ.
ಭೀಮಕರ್ಮಿಗಳಾರ್ಯವೈರಿಗಳ್ ಅನಾತ್ಮರಂ
ಋಷಿಕಂಟಕರನಿರಿವುದೆನ್ನಯ ಮನಂ. ನಿಜಕೆ
ನಾಥರೀ ಪೃಥಿವಿಗಿನಕುಲರಲ್ತೆ ? ಪ್ರಜೆಗಳಂ
ಪಾಲಿವುದವರ ಪರಮ ಕುಲಧರ್ಮವೆನೆ, ನಿಮ್ಮ
ರಕ್ತ ಗೋಸುಗಮೆನಗೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷೆ ಣಮರಂ.”
ಕೆಲದಿನದನಂತರಂ ತೀರ್ದ ಶಾಂತಾತ್ಮಂಗೆ
ಶರಭಂಗ ಋಷಿಗಪರಕರ್ಮಂಗಳಂ ರಚಿಸಿ,
ಕಂಗೆಟ್ಟ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ವ
ಪೊರಮಟ್ಟರಲ್ಲಿಂ ಸುತೀಕ್ಷ್ಣಮುಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ.

೨೦೦

ಒಡನೊಡನೆ ಬಂದ ವೈಖಾನಸರನೊಡಗೂಡಿ,
ಮಲೆಯ ಪಳುವಟ್ಟಿಯಂ ಕೊಂಡು ನಡೆತರೆ ಮುಂದೆ
ಮೂಡಿದತ್ತೊಂದು ಶೈಲಂ ವಿಫಲಮದ್ಭುತಂ,

೨೧೦

కార మోదలోకో బాన కరీయిందణం తోఱిరి
మెల్లనోయ్యనే భీమగాత్రక్కుబ్బి బేళదు
గగన తిరుక్కేవ మేఘగోళపురదంతే
నిలలోన్నతం మహా. పోక్కుదర తళ్లలం
బహు పుష్పపూర్ణ ఫలకుఙ్కణమటనియం
కండరు సుతీక్ష్ణనాశ్రమవనైకాంతమం
భయకాంతమం. నమిసిదరు తవోరద్రంగే,
జిత్రకూటకే రామస్థితంద వార్తయం

౨౨౦

కేళిందినిదాతనం ప్రతిక్లి సుతిర్ద
కేంజేడియ కిత్తడిగి. ఋషిసంగ మంగలది
తింగళిందం నిందు, కేళిగగట్టుళియ
కేంద్రు, సుత్తణ మలేయ సీమేయం మేణల్లల్లి
సింగరిసి పర్విద తవోరవన సమూహమం
ఆర్యాశ్రమంగళం నోడవాలేగే మునియ
హరకయ హితాశంసేయం పడేయత్తల్లిందే
పూరమట్టరవరు యాత్రిక మునిగణంవేరసి,
మోదల మళి మిరియిసిద మలేయనాడిన సిరియ
జేలువనిరింట్టలేవ కలే నోలెంత కబ్బిగన
కణ్డిట్టియంతే. ఐతరే ముందే, ఎనేంబే?

౨౨౦

అక్లి గౌతణవాయ్తు ; హూవాయ్తు ; జేనాయ్తు ;
పక్లి యింజరవాయ్తినియకప్పు గేయాయ్తు ;
పుణ్ణసలిలప్రసన్నతేయాయితా నేలం :
వనదేవియోలగవో, బలదేవియాలయవో,
సౌందర్యలక్ష్మి నిరతం క్రిడిపుయ్యలేయో,
ఇంద్రధనురింద్రియగళింద్రనాడుంబోలవో,
రతిమదనరోలకుళియ శృంగారమంటపవో
రస ఋషిగళానంద నందనవో. మందరవో
జంద్ర జ్యేత్రరిగింబవోలవ్వుతాత్మమం

౨౪౦

ಶೈಲ ಕಂದರ ವಿಸಿನ ವೈಭವದನೆಸೆದುದಾ
ತೆರೆತೆರೆಯಲೆವ ಮಲೆಯಸೀಮೆ ! ಆ ಸೊಬಗಿಗೆರ್ದೆ
ಸೋಲ್ಪು ಕ್ಷಿಪ್ರದತ್ತು ಸೀತೆಗೆ ವೈತ್ರಿ. ಸ್ವಾಮಿಯಂ
ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳ್ ನಗೆಮುಗುಳ್ಳಲರೆ
ನಯದಿಂದೆ :

“ ಬಗೆಯೊಂದು ಶಂಕೆಯನರುಹಿದವೆನಾಂ,
ಹೃದಯಪ್ರಿಯ, ಬಾಲಭಾಷಿತವನಾದರದಿಂದೆ
ಕೇಳಿ ಕರುಣೆಪುದೆನಗೆ : ಋಷಿಗಳ್ಗೆ ನುಡಿಗೊಟ್ಟಿಯಯ್ ;
ರಾಕ್ಷಸ ವಧೆಗೆ ಪೂಣೆಯಯ್ ; ವೈರಮಂ ವ್ರತವಾಂತೆಯಯ್,
ಹೇ ಸ್ನೇಹನಿಧಿ ! ಒರ್ವ ನನ್ಯಾಯಿಯಾದೊಡೊಂ
ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರೆಂತು ಸಂಹಾರಕರ್ಹರಯ್ ?
ಕ್ಷಾತ್ರಕೇಂ ಕ್ರೌರ್ಯಂ ಕಿರೀಟಮೇ ? ”

೨೫೦

“ ದರಹಸಿತೆ,

ರಾಜಋಷಿ ಜನಕಸುತೆ, ಆ ತಂದೆಯ ಮಗಳೆ
ತಕ್ಕುದನೆ ನುಡಿದೆ. ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮ ಸಿದ್ಧನಿಂ
ಪಡೆದಿರ್ಪ ಕರುಣೆಯನ್ನೊರೆಯುತಿಹೆಯಾದೊಡಂ,
ಪೂಜ್ಯಮಹುದಾದೊಡಾ ತತ್ವಂ ಪೂರ್ಣದರ್ಶನಕೆ
ಪೊರ್ದದಿರ್ಪುದು, ಸರಳೆ. ಸಾತ್ವಿಕವ್ರತಿಗಳ್ಗೆ
ಸಂಕಟವನೊಡರಿಸುವರೆನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿ.
ಬಾಣವೊಂದೆಯೆ ಚುರ್ಚಿ ಕೊಲ್ಪುದಾದೊಡಮದಕೆ
ಬಿಲ್ಲು ಹೆದೆ ಕೊಪ್ಪು ಕೈಯನಿತುಮುಂ ನೆರವಾಗಿ
ಕೊಲೆಗೆ ಹೊಣೆಯಪ್ಪವಂತೆಯೆ ದುಷ್ಟಘಾತುಕಂ
ತಾನೊರ್ವ ರಕ್ಷಸನಾದರೇನವಗೆ ಬೆಂಬಲಂ
ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲೆ ? ಕೃತಿ ಏಕಮಾದೊಡಂ
ಮಾಳ್ವಾತನಿರ್ಪ ಸೀಮೆಯ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ಕುರುಪಲ್ಲೆ ತಾಂ ? ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸುಕೃತಮಂ
ರೂಕ್ಷ ರೀತಿಯೊಳಡ್ಡ ಗಟ್ಟುವೀ ರಾಕ್ಷಸರ
ಗಾಮ್ನತನಮಂ ಮುರಿಯಲಾಂ ಪೂಣೆ ನಿನ್ನ ದಂ,

೨೬೦

ఆ నుడియ సిడిలం, తడేవరియారే? శరభంగ
ఋషిగాద గతియే మునిగళిగెల్లమప్పదా,
మిథిళేంద్ర సంజాతే, బత్తళికేయం బిట్టు
నాం కమండలువిడియే! శరధి మేఖలేయాద
స్థధివీశ భరతేంద్రనార్యరక్షాప్రతం.

౨౨౦

ప్రతినిధిగళవగే నాం. కర్తవ్యవేమగాయ్తు
ఋషి రక్షణం. ఇష్టమమం మత్తే నిష్ఠేయుం
గోఱిష్ఠి గోండోరేయతిహవి దస్యుకననమం!”

పతియ దృఢవాణీయం వాదమం కేళ్ళు పతి
సేళ్ళళినితంజిదోలెంతు: “తొదలాగుతిదే
నన్న నాలగే నిన్న దనిగేళ్ళు, మనదన్న.
పుణ్యాశ్రమంగళం సేవవోడ్డు కృతందు
తమ్మ నేలమం సులియుతొయ్యనే వసతిగ్గిదు,
దినదినకే తమ్మ నోత్తువరార్యరాదోడం
దస్యుగళే దిటమల్తే?”

౨౨౦

“తిమిరక్కే రవి దస్యు.

జ్ఞానమజ్ఞానక్కే దస్యు. మాయేయనళిసి
మనుజుడయవనాక్రమిసుతాత్మమం తన్న
కృపేగుయ్య పరమాత్మనం దస్యు. నాం నినగే
నిననగే దస్యు. కేళంతేవోలార్యరం
దస్యుగళో దండకారణ్య దక్షిణ జనద
నయకే. పిరితనకే మగేవదే కిరియ సుస్మృతిగి
మేల్తే. పుణ్యం విపత్తిన తేదినోరొర్మే
దృఢనోలాక్రమిపుదాత్మమం జనతేయం
నాడొర్గళం. కృపాబాకు నీడల్కదర
నేళలల్తే పేళో రాకు!”

౨౪౦

మధిసుతే మనది వజనమం
పతిదేవనా, ముందే గమిసిదళు వేదేహి

ಬೆಟ್ಟ ಕೆರೆ ಕಾಡು ಹೊಳೆ ಮಿಗವಕ್ಕಿ ಹಂದಿ ಹುಲಿ
ತರತರದ ನೋಟಮಂ ಬೆದರುಮಿಗದೋಟಮಂ
ಕೌತುಕದ ಕೂಟಮಂ ಕಣ್ಣೆ ತಣಿವಿಲ್ಲವೆನೆ
ಕಂಡು, ಬಣ್ಣೆ ಸಿ, ಸವಿದು, ತೋರಿ. ನಡೆದಿರಲಿಂತು,
ಕಂತು ಕೂರ್ತಾತ್ಮರತಿಯೊಡನೆ ಈಸಾಡಲ್ವೆ
ರಾಗಮಗ್ಗಲಿಸಿತೆನೆ, ಸಂಜೆ ಓಕುಳಿಗೈದ
ಸಲಿಲ ಸುಂದರ ಯೋಜನಾಯತ ತಟಾಕಮಂ
ಕಂಡರೆದುರಿನಲಿ. ಏಕಾಂತತಾ ವೈಣಿಕಂ
ಮಿಡಿವನೊ ವಿಯದ್ವಿಪಂಚಿಕೆಯ ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ
ತಂತ್ರಿಯನೆನಲ್ವೆ, ಬಂದತ್ತಲೆದು ಸುಶ್ರುತಿಯ
ಗೀತ ವಾದಿತ್ರ ಮಧುಮಧುರ ಘೋಷಂ. “ನೋಡೆ
ಸುತ್ತಣೀ ವನದೇಶಮೆತ್ತಲುಂ ನಿರ್ಜನಂ.
ವಾದಿತ್ರ ನಿಸ್ವನಮ್ ಇದೆತ್ತಣಿಂ ಬಂದವುದೊ?
ಸೋಚಿಗಂ!” ಎಂದೆಲ್ಲರಾ ಕಿವಿಸವಿಯ ದನಿಗೆ
ಮಾರುವೋಗಿರೆ, ಧರ್ಮಭೃತನೆಂಬ ಸಹಚರಂ
ಮುನಿ:

೩೦೦

“ಈ ಸರೋವರಂ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಮಣಿಯೆ,
ಪಂಚಾಪ್ಸರಂ. ಮಾಂಡಕರ್ಣಿಯ ಮಹಾಮುನಿಯ
ಭೋಗಮಂದಿರಮಿರ್ವುದಿದರಂತರಂಗದೊಳ್.
ಆತನುಗ್ರ ತಪಸ್ಸೈಗತಿಭೀತರಾಗುತ್ತಾ
ತ್ರಿದಶರಟ್ಟಿದರೈದು ಮಿಂಚುಮೆಯ ಪೆಣ್ಣಳಂ.
ಭೋಗವಶನಾದನಯ್ ಯೋಗಿ. ಗೃಹಮಂ ರಚಿಸಿ
ಕಾಣ್ಬೀ ತಟಾಕ ತೀರ್ಥದ ಮಧ್ಯೆ, ಯೋಗದಿಂ
ಚಿರಯುವಕನಾಗಿ ಪಂಚಾಪ ಸಂಯರಂ ಕೂಡಿ
ಸುಖಿಸುತಿರುವನು ಕಣಾ. ಪೊಣ್ಣೆದವುದಲ್ಲದೆ
ಈ ಗೀತವಾದಿತ್ರ ಮೇಳಗಾಂ.”

೩೧೦

ಬೈಗುಬಾನ್

ಕಿತ್ತಿಳಿರಂಗನುಳಿಯೆ, ಕತ್ತಲೆಯ ನೇರಿಳೆಯ

ಪಣ್ಣಾಪ್ಪ ಕಣ್ಣು ಸುಗುತಿಳಿತರೆ ತಿರೆಯನಪ್ಪಿ,
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದಾರ್ಯವಸತಿ. ಇಂಗುದಿಯೆಣ್ಣೆ
ಜೀವದಾಸಂಗೈದ ವಲ್ಕಲದ ಬತ್ತಿಯಂ
ಪೊತ್ತುತುರಿದಾ ಸೊಡರ ಬೆಳಗಿನೊಳ್ ಸಾದರದ
ಸತ್ಯಾರಮಾದುದು ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ. ತಿಂಗಳಂ
ತಂಗುತಾಯೆಡೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆದಿ
ತಿಂಗಳಾರಂ ಕಳೆಯುತ್ತಲಿಂದೆ ಮುಂಬರಿದು
ಆಶ್ರಮದಿನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆದಿದರು, ಒಂದೊಂದು
ಎಡೆಯೊಳಂ ಪಲವಾರು ತಿಂಗಳ್ಳಂ, ಮತ್ತೆ
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವರ್ಷವಂ, ಕಳೆದು.

೩೨೦

ಇಂತಿಂತಿಂತು

ಹತ್ತು ಸೊಳಿಳೆ ನೇಸರಂ ಸುತ್ತುವರಿದತ್ತು.
ಅಂತೆಯೆ ಇಳಾತ್ಮಜೆ ಇನಕುಲಾತ್ಮಜನ ಅಡಿಯ
ಪಜ್ಜೆವಟ್ಟಿಯ ನಡೆಯೆ, ತರಳೆಯತನಂ ಪಣ್ಣು
ತುಂಬಿದುದು ಮೈಗೆ ಮಹಿಳಾ ಮಹದ್ ಗೌರವಂ,
ಮೇಣಂತೆ ನಡೆನುಡಿಗೆ ಬಗೆಗೆ. ದಿನದಿನ ಚರಿಸೆ
ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿಡಿದ ಪಳವಟ್ಟಿಯುಂ ಸಮಸಮೆದು
ನುಣ್ಣಿತಪ್ಪುದೆನಲ್ಕೆ ನೀತೆ, ಜನಕ ಕುಮಾರ್ತೆ,
ಋಷಿಸಂಗದಿಂ ತಪಸ್ವಿನಿಯವ್ವದಚ್ಚರಿಯೆ ?
ದಶರಥನ ಸೂಸುಗಳ್ಳೀರೈದು ಬರಿಸದಾ
ಸಾಹಸದ ರಸಯಾತ್ರೆಯಾದುದಕ್ಕಯ ವಾತ್ರೆ
ವೀರ ಸುಂದರ ವಿವಿಧ ಭಾವಾನುಭವಗಳಿಗೆ.

೩೩೦

ಒರ್ದಿನಂ ಸಂಜೆ, ಪಡುವಲಾ ಪಣೆಯಮೇಲೆ, ಪನಿ
ಕಿಡಿಯಾದ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ, ತಳತಳಿಸುತಿರೆ ಬೆಳ್ಳಿ,
ದಣಿದು ಕೋಳ್ಳಿಗವೇಂಟೆಯೊಳ್ ಮಲೆಯ ತಲೆಯಿಂದೆ
ತಳ್ಳಲಿನೆಲೆಯಮನೆಗೆ ಬರುತಲಿದಗ್ರಬಂ
ಊರ್ಮಿಳಾವಲ್ಲಭನ ಬಿಮರ್ದ ಮೊಗಮಂ ಕಂಡು
ಕನಿಕರಗೊಂಡು ಸುಯ್ದನು, ತನ್ನ ಮಡದಿಯಂ

೩೪೦

ಬೆಚ್ಚನೆಯ ನೀರ್ವಿಡಿದು ಪತಿಸೇವೆಗನಿಯಾಗಿ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲೊಳೆ ಕಾಯಂತಿರ್ದಳಂ
ನೆನೆದು. ಬೆಮರಿಸ ಮರೆಯೊಳೊಂದು ಕಂಬನಿ ಹೊಂಚಿ
ಸಮಯಮಂ ಕಾಯಂತಿ ತನ್ಮುಂಗೊರದಪಿಂತು :

‘ ವನವಾಸದವಧಿ ಕೊನೆಸಾರುತಿದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ ;
ಮನೆಯ ನೆನೆದೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಯಕೆ ಬಾಯಾರುತಿದೆ ;
ಸರಯೂ ಜಲವನೀಂಟಲಾಶೆ ಸೊಂಡಿಲನೆಳೆದು
ಚಾಚುತಿದೆ ! ಕೋಸಲಕೆ ಕಿರಿದಲ್ಲದದೊಡಂ
ಮತ್ತೆ ಕೀಳಲ್ಲದದೊಡಮೀ ಏಸಿಸ ಧರಾ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಗಲಿಕೆಯನನುಭವಿಸುತಿದೆ ಮನಂ
ತಾಯ್ನಾ ಡಿನಾ. ವರ್ಷಮಿನ್ನೆರಡು ತೀರ್ಪಿನಂ
ಸೇರ್ದ ಪೆವಯೋಧ್ಯಯಂ. ಆ ಪೊಳ್ಳಿನನ್ನೆಗಂ
ಸತ್ತಂಗಮೆಯ ಮಂಗಳಂ ತಪಂ ! ”

೩೫೦

ನುಡಿದನನುಜಂ

ತನ್ನ ಗೃಚಾತನ ಕೊರಳ ಬಿನ್ನ ತೆಯ ತವಿಸಿ :
“ ಚರಿಸಿದೆವು ನಾವೆನಿತೊ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ.
ಕಂಡೆವೆನಿತೆನಿತೊ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಂ. ಮೇಣಂತೆ
ಕೇಳೆ ವಿಂಟಿದೆವೆನಿತೊ ತತ್ಪ್ರಸೀಯೂಷಮಂ.
ಚಿತ್ತಕತ್ತರವಾಯಿತೆದೆಗೆ ಬಿತ್ತರವಾಯ್ತು ;
ದೊರೆಕೊಂಡುಡುತ್ತ ಪ್ರಸನ್ನ ತೆ. ವಸಿಷ್ಠ ಗುರು
ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರದೇವರಿವರಮಿತ್ತ
ಕಲ್ಪಗೆ ಕಿರೀಟಮಾದತ್ತು. ಏಸಿನಾಯನಂ,
ಹೇ ಆರ್ಯ, ನಿನ್ನ ಸಂಗದಿನಂತೆ ದೇವಿಯರ
ಸೇವೆಯಿಂ ನನ್ನಾತ್ಮಕೊಂದವೃತ್ತ ಕೃಪೆಯಾಯ್ತು ! ”

೩೬೦

“ ಆರ್ಯವಸತಿಗಳನೇಕಂ ಕಂಡೆವಾದೊಡಂ

ಕಂಡೆವಿಲ್ಲಗಸ್ತ್ಯ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮವನಿನ್ನಂ.
ಬಡಗನೆಂ ತೆಂಕಣ್ಣೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲೈತಂದ
ಮುನಿಯಾರ್ಯನಾತನ್. ಅತಿ ದಕ್ಷಿಣದೊಳಿಹುದಂತೆ

೩೭೦

ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ. ನಾಳೆ ಪೊರಮಡುವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ
ತೆಂಕಣಕೆ. ಸಾಮಿತ್ರಿ, ಆ ಮುನಿಯ ಮಹಿಮೆಯಂ
ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕಥೆಯೊಂದನರುಹಿದವನಾಲಿಸಾ ! ”
ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಳುಗಿತ್ತು ; ಕತ್ತಲೆ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಗಿತ್ತು ;
ಮಿಸುಗುತಿರ್ದುವ ಮಲರಿ ಬಾನ್ವೆ ಲದೊಳರಲ ಹೂ.
ಕಾಡುದಾರಿಯೊಳಿಳಿಯುತಿರೆ, ರಾಮಸೊರೆಯುತಿರೆ,
ಕೇಳ್ದನಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕಿವಿನಿಮಿರ್ದು :

“ ಇರ್ದರಯ್

ಮುನ್ನಿ ವರಲಿಲ್ವಲಂ ವಾತಾಪಿಗಳ್, ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ
ರಾಕ್ಷಸ ಸಹೋದರರ್. ನೀತಿಯಿಂ ರಾಕ್ಷಸರ್ ;
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಸೋದರರ್. ಭೀಮಕರ್ಮಗಳವರ್
ಮಾಯಾವಿಗಳ್ ಕಾಮರೂಪಿಗಳ್. ಇಲ್ವಲಂ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವೇಷದಿಂ, ಶ್ರಾದ್ಧವಂ ನೆವವೇಳ್ವು,
ಪಿಂಡಕೆ ನಿಮಂತ್ರಿಸುವನಾರ್ಯರಂ. ವಾತಾಪಿ ತಾಂ
ಮೇಷರೂಪವನಾಂತು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಳದಿ
ಸೊಪ್ಪು ಮೇಯುತ್ತಿಹನ್, ಕಟ್ಟು ಗೊಂಡವನೋಲೆ
ನಟಿಸಿ. ಹೋಂತದ ಗಾತ್ರಮಂ ಕಾಣುತುಬ್ಬುವರ್
ಅತಿಥಿಗಳ್ ! ಶುದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಡುತಿಲ್ವಲಂ
ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸುಲಿಯುವನು ಚರ್ಮಮಂ ;
ಬಿಡಿಸಿ ಬೀವಂ ಕುಯ್ಯುವನು ಮಾಂಸಮಂ. ಶರಕೆ
ಪುಟ್ಟದಭ್ಯಾಗತರ್ ಪಿಂಡಮಂ ತಣಿವುಂಡು
ತೇಗುವರ್, ಬೆಂದ ಬಾಡಿನ ಕೂಳರಗಲೆಂದು.
ಅನ್ನೆಗಂ ಸಂಸ್ಕೃತವನಾಡುತಿರ್ದಿಲ್ವಲಂ
ತೆಕ್ಕನೆ ಪಿಶಾಚಿ ನುಡಿಯಿಂದೆ ದುರ್ಮಂತ್ರಮಂ
ಕಾಕು ಹಾಕುತೆ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುವನ್ ತಮ್ಮನು :
' ವಾತಾಪಿ, ಹೊರಗೆ ಬಾ ! ' ಕೇಳ್ದು, ಒಡನೆಯೆ ಹೊಟ್ಟೆ
ಕಂಪಿಸುವುದತಿಥಿ ದೇವರಿಗೆ. ಮೇಕೆಯ ಗೊರಸೊ
ಕೊಂಬೊ ತಿವಿದಂತಾಗಿ, ಕರುಳರಚಿದಂತಾಗಿ

೩೮೦

೩೯೦

ಪಾರ್ವರಿದ್ದೆದ್ದು ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರಲಾ ಇಲ್ಲವುಂ
 'ಹೊರಗೆ ಬಾ! ಹೊರಗೆ ಬಾ! ಬಾ ಹೊರಗೆ!' ಎಂದೆಂದು
 ಕೂಗುವನಾ ವಾತಾಪಿಯಂ. ಗುಳ್ಳೆಯೊಡವಂತೆ
 ಹೊಡೆ ಬಿರಿದವುದು ಪಿಂಡವುಂಡರಿಗೆ . . ಅಃ . . ಇನಿತು ನಿಲಿ,
 ಸಾಮಿತ್ರಿ, ಮುಳು ಮುದ್ದಿಸಿದೆ ಪಾದಪದ್ಮಮಂ !
 ಕೀಳಲನುಗೈದಪೆನ್."

೪೦೦

ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಥೆಗೆ

ನಗುತ್ತಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ನೆರವಾದನಣ್ಣಂಗೆ,
 ಪಾದಪದ್ಮವ ಮುದ್ದಿಸಿದ ಮುಳ್ಳೆ ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತೆ :
 "ಎನ್ ಕತ್ತಲೆಯೊ, ಕಾಡಿಗೆಯನೊತ್ತುತಿದೆ ಕಣ್ಣೆ !"
 "ಆಲಿಸಾ! ವನಮಾನಮಿದೆಸಿತ್ತು ಭೀಕರಂ,
 ಪುಲಿನಿದ್ದೆಯೋಲ್ ! . . . ಧೂರ್ದರಿ ತೆರದಿನಾರ್ಯರಂ
 ಕೊಲುತಿರ್ದರ್. ಅಂತೆಯೆ ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂ ತೀರ್ಚಲೈ
 ಕರೆದರಾತಣಕೆ. ಮೇಕೆಯ ತೆರನ ತಮ್ಮನಂ
 ಕಡಿದು ಬೇಯಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವಂ ಬಡಿಸಿದನು ಮುನಿಗೆ.
 ಅಗ್ನಿ ಗಾಜ್ಯಾಹುತಿಯನಿತ್ತದಂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
 ಪಡೆಯಲಾಸಿಪ ಗಾಂಪನಾದನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ.
 'ಹೊರಗೆ ಬಾ, ವಾತಾಪಿ!' ಎಂದೆನಿತ್ತೊರಲೊಡಂ
 ಬರಲಿಲ್ಲವಂ. 'ಬೇರ್ಣಿಸಿಹುದೆನ್ನ ಜಠರಾಗ್ನಿ !
 ನಿನ್ನ ಕರೆಗಿನ್ನೆತ್ತಣಿಂ ಬರ್ಪನಯ್ ?' ಎನುತೆ
 ಮುನಿ ನಗಲಾತ್ಮನನಳಿಸಲೆಂದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು
 ರಕ್ಕಸನುರಿದು ಬೂದಿಯಾದನಾ ತೇಜದಿಂ
 ಋಷಿದೇವನಾ !"

೪೧೦

೪೨೦

ತೆರಳ್ ರಲ್ಲಿಂದೆ ಮರುಪಗಲ್.

ದಾರಿಯೊಳಗಸ್ತ್ಯನ ಸಹೋದರನ ಕಣ್ಣೊಳಿಪ
 ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಬೊಕ್ಕು, ಮುಂದಣ ಮಾರ್ಗಮಂ ತಿಳಿದು,
 ಪಯಣಗೈದರ್ ದಕ್ಷಿಣಾರಣ್ಯ ನಿಬಿಡತೆಗೆ
 ನುಗ್ಗಿ. ಬರೆವರೆ, ನಿಬಿಡಮಾದುದು ಅಡವಿ; ಅದ್ವಿ

ಕಡಿದಾದುದೆತ್ತರಂ ನಿಡಿದಾದುದಾಳಮುಂ
ತಾನಾಯ್ತಲಾ ಅದ್ಭುತಂ. ತರಂಗಿಣಿಯ ಮೊರೆ
ಗುಹ್ಯಮಾದುದು ಭೀತಿಯಿಂ ; ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೊರಂ
ಸರದಿಂಪು ಹದುಗಿದುದು ಹೆದರಿ. ಬಸವೊಗಳೊಂ
ಕಂಪನಡಗಿಸುತವಿತುಕೊಂಡು ವೆಲೆಯಾಶ್ರಯಕೆ
ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ. ಓಡಾಡಿತಯ್
ಕರ್ನಕಲ ಮೆಯ್ಯ ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ಸುಯ್ಯುಸಿದ
ಭೀತಿಭೂತಂ !

೪೩೦

ಸೇರ್ದ ರಾಭೀಳ ಘೋರದಾ
ಕಾಂತಾರದಂತಮಂ. ರಮ್ಯಮಾಯ್ತಾ ಮುಂದೆ
ಆಶ್ರಮವಗಸ್ತ್ಯನಾ. ಬಾಳದೋಂಬಗಳಿಂದೆ
ತಿಗುದೋಂಬಗಳಿಂದೆ ಮೇಣಡಕೆ ಏಲಕ್ಕಿ
ಕಬ್ಬುದೋಂಬಗಳಿಂದೆ ಹಬ್ಬಿದಾ ನೋಟಮಂ
ಕಂಡುಬ್ಬಿದುದು ಮನಂ ರಾಮಂಗೆ, ಅಕ್ಷ್ಮಣಗೆ,
ಮತ್ತೆ ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಕಾರಣವುರುಷನಾತನಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಗುರುತಿಸಿದನತಿಥಿಯನಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ
ದೇವ ಸೀತಾನಾಥನಂ. ಮಣಿದ ಮೂವರಂ
ಪರಸಿದನ್, ಸತ್ಕರಿಸಿದನ್ ಧನ್ಯಮಾಯ್ತೆಂದು
ತನ್ನಾಶ್ರಮಂ. ಕೆಲಕಾಲಮಲ್ಲ ಗುರುವರನ
ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳಿದು, ತೆಂಕಣನಾಡ ಸೊಬಗಂ
ಸವಿದುಮರಿತುಮಲ್ಲಿದೆ ಮುಂದೆ ತೆರಳಲ್ವೆಳಸಿ
ಜೇಡಿದನಗಸ್ತ್ಯನಂ, ಮುಂದಣವಧಿಯ ವನದ
ವಾಸಮಂ ಕಳೆಯೆ ನೆಮ್ಮದಿಯ ನಲ್ಲಾಣಮೊಂದಂ
ಕೃಪೆಯಿಂ ಬೆಸಸಿಮೆಂದು. ಜಾನಿಸಿದನಂತರಂ
ಕಿರುನಗೆಯ ಮೊಗದ ಕಿತ್ತಡಿ ನುಡಿದನಂತೆಂದು :

೪೪೦

“ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದೀ ಕಂಟಕದ ಬೀಡಿಸೊಳ
ನೆಮ್ಮದಿಯ ಮಾತೇಕೆ, ಪೇಳ್, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಧನುರ್ಧರಗೆ
ನಿನಗೆ ? ಬಗೆಗೆಡ್ಡ ಮಾಗಿವೊಂದು ತಾಣಮಿದೆ :

೪೫೦

ನಾತಿದೂರಂ ಶ್ಲಾಘನೀಯಮಾ ಪಂಚವಟಿ ;
 ಬಹುಮೃಗ ಮನೋಹರಂ, ಬಹುಪಕ್ಷಿ ಮಂಜುಳಂ,
 ನಿತ್ಯವುಷ್ಟಿತ ವನ ಸುಶೋಭಿತ ತಟಾಸ್ವಿತಾ
 ಸಲಿಲ ಗದ್ಗದ ನಿನದೆ ಆ ವುಣ್ಯ ಗೋದಾವರಿಯು
 ಸಂಗದಿಂದತಿಮಂಗಳಂ. ರಾಜಯೋಗ್ಯಮುಂ
 ಮತ್ತೆ ಋಷಿಯೋಗ್ಯಮುಂ ಸ್ಥಳಮದು ಮಹತ್‌ಕಥಾ
 ಕಾರಣಂ ತಾನವ್ವುದದು ದಿಟಂ ನಿಮ್ಮಿಂದೆ,
 ರಘುನಂದನಾ. ದ್ವಿಯೋಜನ ದೂರಮೀಯೆಡೆಗೆ
 ನಿಕಟವಾಗಿದೆ ಪಂಚವಟಿ. ಕಾಣ್ವುದದೊ ಅಲ್ಲಿ
 ಓ ಆ ಮಧೂಕ ವನಂ. ಅದನುತ್ತರಿಸೆ ಮುಂದೆ
 ಗೋಚರಿವುದೊಂದು ನ್ಯಗ್ರೋಧ ಭೂರುಹಂ. ಅದಂ
 ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತೊಂದು ತೆಮರನೇರಲೊಡಂ
 ತೋರಿದವುದೊಂದೆತ್ತರದ ಕಾಡಿಡಿದ ವೇಯ
 ನೆತ್ತಿ. ಆ ಗಿರಿಚರಣ ತಲಮೆ ತಾಂ ಪಂಚವಟಿ !
 ದಾಶರಥಿ, ಶರಧಿಯಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಂ.
 ಸಾರ್ಥಕಂ ಗೆಯ್ ನನ್ನ ಕೊಟ್ಟಾ ಧನುರ್ಬಾಣಮಂ,
 ದಿವ್ಯ ತೂಣೀರಮಂ. ನೆರವಾಗು, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
 ನಿನ್ನಣ್ಣದೇವಂಗಿ. ಮಗಳೆ, ಸೀತಾದೇವಿ,
 ನಿನ್ನಳಲ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಪತಿ ಹಿತಂಕರಿಯಾಗು ;
 ಲೋಕ ಶಂಕರಿಯಾಗು ; ಮೇಣ್ ಯನು ಭಯಂಕರಿಯಾಗು
 ಲೋಕ ಮೂರಕೆ ಶೋಕವಾಗಿಹ ನಿಶಾಚರರ
 ನಿಮ್ಮರ ನೀಚಕುಲಕೆ !”

೪೬೦

೪೭೦

ಪರಸುತಿರೆ, ಕೊರಳ ಸೆರೆ
 ಬಿಗಿದು ಗದ್ಗದವಾಯ್ತು ಮುನಿಗೆ ; ಕಣ್ಣನಿಯುಕ್ಕಿ
 ಪರಿದಿರೆ, ಜನಕಜಾತೆಯನೆ ನೋಡುತ್ತನ್ನಾ
 ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸ್ವಿ ! ನಮಿಸುತೆ ಪೂಜ್ಯಋಷಿಪದಕೆ
 ಬೀಳುಕೊಂಡರು ಮೂವರುಂ ಪಂಚವಟಿಗಾಗಿ.

ಪಂಚವಟಿಯ ಪರ್ಣಕುಟಿ

ಮಹಾಟವಿಯ ವಟವರ ಶಿರಾಗ್ರದೊಳಿರೆ ಜಟಾಯು
ನೋಡಿದನ್, ಬಿಸಿಲು ನೆಳಲಿನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂ
ರಾಜಿಸುವ ಪಸುರುವಲ್ಲಿನ ಪಚ್ಚೆಯೊಳ್ ಲದೆ
ಸೊಬಗು ಕಣ್ಗೊಳಿಪರಂ, ಮೂವರಂ ಮನುಜರಂ,
ಪಂಚವಟ್ಟಭಿಮುಖಿಗಳಂ. ಬೃಹದ್ ಗಾತ್ರದಾ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಂ ವೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿತು ನಿಶಾಚರರೊಂದು ಭದ್ರತೆಯ
ಭಯಕೆ. ಪೇಳ್, ಪಕ್ಷಿ. ನೀನಾರೆಂದು ಕೇಳಲೆ
ಜಟಾಯು ನುಡಿದನು ಮಧುರವಾಕ್ಯಂಗಳು: “ವತ್ಸ, ನಾಂ
ನಿನಗನ್ಯನಲ್ಲಯ್ಯ; ವಿತ್ಯಸಖಂ! ಸಂಪಾತಿ ತಾಂ
ಪಿರಿಯಣ್ಣನೆನಗೆ. ಪೆಸರಿದಾಂ ಜಟಾಯುವೆಂ.
ದುಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇವಿತಂ ಈ ದುರ್ಗಕಾನನಂ.
ನಿಮಗಾಂ ಸಹಾಯನೆಂ ನೀನನುಮತಿಯನೀಯೆ.”
ಪ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯಮಂ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಮುದಂ ಮೊಳಿತು
ಮೂವರುಂ ನಮಿಸಿದರು ದಶರಥಸ್ನೇಹಿತಗೆ,
ಆ ಶ್ಲೇನಿಪುತ್ರಂಗೇ. ಮತ್ತಾತನುಂ ಕೂಡೆ
ಕಾವಲ್ವೆತರೆ ಮುಗಿಲವಟ್ಟೆಯ ಬೇಹಿನಾಳಾಗಿ,
ಬಟ್ಟೆವಿಡಿದರ್ ಪಂಚವಟಿಗೆ, ಗೋದಾವರಿಯ
ತಟಿಗೆ.

೧೦

“ಕಂಗೊಳಿಸುತಿದೆ ಇದೊ ಮುಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ವರ್ಣಸೆಯ ಮಸೋಹರಂ ವನಂ.
ಎಂ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುತಿದೆ ನೋಡು, ಪ್ರಿಯೆ!
ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಸೊಬಗಿಗಿರ್ಮಡಿ ಸೊಬಗಿದಲ್ಲೆ?
ಪಿಂತಾವಗಂ ನಾಂ ಪಡೆಯದೊಂದು ಸೊಗಮಿಲ್ಲಿ

೨೦

ಕಾಯ್ದೆ ಮಗೆ ಬಯಸಿದವು ದು ಸುಖಾಗಮನಮಂ :
ತರು ಚಾಮರದ ಕರದ ತೋಳ್ವೀಸಿ, ಕಾಣ್, ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ
ಗಿರಿ. ಸೂಸಿ ಪೂವಲಿಯನಾಹವ್ಯನಗೈವಳಿದೊ ಈ
ವಿಪಿನರಾಜೇಶ್ವರಿ. ತರಂಗ ಮಂಜುಳ ರುತಿಯ
ವಾಣಿಯಿಂದಮಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನುಲವಳದೊ
ಚಂಚಲಾಂಚಲ ಗತಿಯ ಗೋದಾವರಿ ! ”

“ ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,

ವೈಡೂರ್ಯಗಳೆ ರಾಸಿಗೊಂಡಂತೆ, ದಡಂಮುಚ್ಚೆ
ಪಸುರ್ಮುಡಿದು ಸಾಲ್ಗೊಂಡಿಹವು ಹೊಂಗೆ ! ”

೩೦

“ ಪಡಿನೆಳಲ್,

ಕನ್ನ ಡಿವಿಡಿದ ತೆರದಿನೆಸೆಯತ್ತೆ, ಅಃ ಕಾಣ್ಬದದೊ
ಗರಿಗರಿಯೆಲೆಯ ಬಿದಿರ ಮೆಳಚವರಿ ! ”

“ ಅದೊ ನವಿಲ್ ;

ಹೊಳೆಯ ನೀರಿಗೆ ಬಾಗಿದೊಂದು ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತೀಂಟುತಿಹುದೆಂತು ! ”

“ ಅಗೊಗೊ ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್ ;

ಎಂ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂಚರಂ ! ”

“ ಎನೆತ್ತರದ ಸಾಲಮಿದು !

ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಪೂರೈಸಲಾರದೆ ಕೊರಲ್
ದಣಿಯುತ್ತಿದೆ ! ”

“ ನೋಡು ವಲ್ಮೀಕಿ ಗೋವುರಮಿದಂ : ”

“ ಕೈಯ ಬಿಲ್ಲನ್ನೆತ್ತಿದೊಡಮದರ ಕೊಪ್ಪಿಗುಂ
ನೆತ್ತಿ ನಿಲುಕದು ಹುತ್ತದಾ ! ”

“ ಅತ್ತ ನೋಡತ್ತಲ್ :

೪೦

ಕಳಿತ ಪಣ್ಣಳಿಗರೆದು ನೆಲಂ ಕೆಸರೇಳುತ್ತಿದೆ
ಸೋರ್ದ ರಸಕೆ.”

“ ಎನಮಂಗಳಮೊ ? ಕಾಲ್ ಜಾರುತ್ತಿದೆ

ನನಗೆ ! ” ಮೈಥಿಲಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೆ ಗೋಣಗುತ್ತಿರೆ,

ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆ ದೂರ ಸಾರದೆ ಕುರುಂಗಳಿಶು
 ಸುಳಿದಡಗಿದುದ ಕಂಡಳಿಂದಳ್ ಮನಃಪ್ರಿಯಗೆ :
 “ ಈ ತಾಣಮೆಲೆನನೆಗೆ ನಲ್ಲಾಣಮೇ ದಿಟಂ !
 ಸಾಧುಮೃಗದೀ ಸ್ಥಲಂ ತಾನೇಗಳುಂ ಸಾಧು ! ”
 “ ನಿನಗೆ ಕಾಲ್ದಣಿದೆಡೆಯೆ ನಮಗಕ್ಕುಮಾಶ್ರಮಂ ! ”
 ಅತ್ತಿಗೆಯನಂತಣಕವಾಡಿದಣ್ಣಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ :
 “ ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಜೀಯ. ದೇವಿಯರೆಣಿಕೆ ನನ್ನಿ.
 ಬಿತ್ತರಂ ಈ ನೋಟಮಾ ಪೀಠಮೆತ್ತರಂ ;
 ನನರಾಮಣೀಯಕಂ, ಬಲರಾಮಣೀಯಕಂ,
 ಪುಷ್ಪಫಲಮೂಲ ವಿಪುಲಂ. ಮೇಣ್ ಕ್ಷೇಮಸಂವೇದಿ :
 ನಾತಿದೂರಂ ನಾತಿನಿಕಟಮದೊ ಕಾಳ್ಕಿಗಂ
 ಸುಳಿಯುತಿವೆ ಮನಮೋಹಕಂ. ನಿನಗೆ ಬಗೆಯೊಪ್ಪೆ
 ರಚಿಸುವೆನನುತ್ತುವಂ ಪರ್ನಕುಟಿಯಂ.” “ ನಿಮಗೆ
 ರುಚಿಸಿದುದೆ ನನಗೆ ಪಥ್ಯಂ. ಒನ್ನಿ, ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ
 ಕೂಡಿ ಕಟ್ಟುವಮದಂ ಪರ್ಣಪಾಥೇಯಮಂ ! ”

೫೦

ಬನ್ನಿಗಂಬವ ಹೂಡಿ, ಬಿದಿರಗಳು ತೊಲೆಮಾಡಿ,
 ಹುಲ್ಲೆಲೆಗಳಂ ಹೂದಿಸಿ, ಹೆಡಗೆವಳ್ಳಿಯ ಸೀಳಿ
 ಸಲಕಂ ಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಿ, ಹಂಬು ಬೆತ್ತವ ಕಡಿದು,
 ಸಿಗಿದು, ತಟ್ಟಿಯ ಹೆಣೆದು, ತಡಿಕೆ ಗೋಡೆಯನಿಟ್ಟು,
 ಬೆಳಕಂಡಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಹುತ್ತದೆರೆಯಂ ಮೆತ್ತಿ,
 ಕಣೆ ನೆಯ್ದ ಬಾಗಿಲಂ ಒಲಿದು, ಸುತ್ತೆತ್ತಲುಂ
 ಮುಳ್ಳೊಡ್ಡ ನಡಕಿ, ಮೇಣ್ ತಡಬೆಯುಣುಗೋಲ್ಗಳಂ
 ಘೂಡಿ, ವಿರಚಿಸಿದರಾಶ್ರಮವನತಿಶ್ಲಾಘ್ಯಮಂ
 ವನಭೋಗ್ಯಮಂ !

೬೦

ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಸಮಾಪಮಾ
 ನಿಮ್ಮ ದೊಳ್ ದೃಷ್ಟಿಸೀಮೆಗೆ ಸಲಿಸೇಮಿಯಂ
 ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತನವರತಯಾತ್ರೆಯಂ ಪರಿದಿರ್ದ
 ಗೋದಾವರಿಯ ತೆರದಿ ಪರಿದಿರಲ್ ಕಾಲನದಿ,

೭೦

ಬತ್ತಿಯುರಿಯಲ್ಕೆಣ್ಣೆ ಬತ್ತುವಂದದಿ ಬತ್ತಿ,
ಹತ್ತೆಸಾರುತ್ತಿದುರ್ದಯ ವನವಾಸದವಧಿ.
ಹೆಚ್ಚಿದುದು ಮನನೇನಹು ; ಮೇಣಯೋಧ್ಯೆಯ ಕುರಿತ
ಮಾತು ಮಿಗಿಲಾದುದು ; ಏನುತ್ತಮಂ ಕಂಡರದು
ಮನಕೆ ತಂದುದು ಉಪಮೆಯೋಲನ್ಯ ಚಿತ್ರಮಂ :
“ ಗೋದಾವರಿಯ ಜಲಂ ರುಚಿರ ಸಿರ್ಮಲವಲಾ.”
“ ಸರಯೂ ಸಲಿಲದಂತೆ ! ” “ ಈ ತಾವರೆಯ ಹೂವು
ನೋಡೆನಿತು ಜಿಲ್ಲು, ” “ ನೀನಂದು ಗಂಗಾನದಿಗೆ
ಮೀಯೆ ಹೋದಂದು ತಂದಲರಿಸೋಲಿಹುದಿದರ
ಸೊಂಪು ! ” “ ಕೇಳದೊ ಕೊಂಚೆವಿಂಡುಲಿಯುತಿದೆ, ” “ ಅಹಾ !
ನಮ್ಮರಮನೆಯ ತೋಂಟದೊಳ್ ಕುಳಿತು ನಲಿವಂದು
ಈ ತೆರನ ದನಿಹನಿಯ ಸೋನೆಗಿಂತುಟಿ ವಲಂ
ಕಿವಿ ತಣಿದೆವಲ್ಲ ? ” “ ನೋಡಾ ವರದ ತಳಿತೆಸೆವ
ಪಂಪು. . . ” “ ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರದ್ವಾರದೆಯಿರ್ಪ ತರುವುಂ
ಈ ಶರತ್ ಸಮಯದೊಳಗಿಂತೆ ಶೋಭಿಪುದಲಾ ! ”—

೮೦

ಇಂತೆಲ್ಲಮುಂ ಪ್ರತೀಕಂಗೊಳ್ಳಲೊದಿಸಂ
ಹೊಳೆಯ ನುಣ್ಣುಳಲ ಬೆಣ್ಣೆಯ ದಿಣ್ಣೆ ಮೇಲಿರ್ದು,
ಸೀತೆ ತಾಂ ಪತಿ ಮೈದುನರ ಕೂಡೆ ಮಾತಾಡುತಿರೆ,
ಕಂಡು, ತೋರಿದಳಾಗಸದ ನೀಲಿಗೈದುರಾಗಿ

೯೦

ಬೂರುಗದರಳೆರಾಸಿ ಹಂತಿಗೊಂಡೊಪ್ಪಿದು
ತೆರದ ಶರದದ ಮುಗಿಲ ಬೆಳ್ಳಿಸೊಡ್ಡಂ. “ ನಮ್ಮ
ನಾಡಿನಂ ಹಸುರು ಹಬ್ಬಿದ ಒಯಲವೇಲಿಂತೆ
ರೊಪ್ಪವಪ್ಪವು ಬೆಳ್ಳಿಯುಣ್ಣೆಯ ಕುರಿಯ ಹಿಂಡು.”
ಸಾಮಿತ್ರಿಯೆನೆ ರಾಮನೆಂದನು : “ ಅಗ್ನಿ ಕ್ರಿಯಾ
ಚಿಹ್ನೆ ಯಿದು ಶರದೃತುಗೆ. ಪ್ರೇತಭೂಮಿಯೊಳಿಂತು
ಪ್ರೇತಭಸ್ತು ವೆ ರಾಸಿಹಬ್ಬಿದೆ ಶರನ್ನೇಳು
ವೇಷದಲಿ ! ಇನ್ನೇನದಿಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ನೆಲಕೆ
ಮಂಜಾಗಿ ಬೀಳೆ, ಮೊದಲಹುದು ಹೇಮಂತಮುತ್ತು ! ”

ಎಂದ ರಘುನಂದನನ ಮುಖಭೀಷ್ಮ ತೆಗೆ ಸೀತೆ
 ಬಿಚ್ಚು ತಿರೆ “ ತಂದೆಯಂ ನೆನೆದಿದೊಡನದರಂದೆ
 ಆ ಉಪಮೆ ! ” ಎಂದು ಸಂತೈಸುತಿರೆ ಭಾರ್ಯೆಯಂ,
 ಕಂಪೆರಚಿದುದು ಬೈಗು ಆ ಮುಗಿಲ ಮೊತ್ತಕ್ಕೈ.
 ಮೌನಗೌರವದಿಂದೆ ನೋಡುತಿರಲಾ ಚಿತಾ
 ಪ್ರತಿಕ್ಯತಿಯ ಚಿತ್ರಂ ವಿಚಿತ್ರತರಮಾದುದಯ್
 ತಾಳ್ಳು ನಾನಾಕೃತಿಗಳು : ಕಪಿಯಾಯಿತೆನ್ನ ತಿರೆ,
 ಪುಲಿಯಾಯ್ತು ! ಪುಲಿಯೆನ್ನ ತಿರೆ ಕರಡಿಯಾಯ್ತು. ಕಾಣ್
 ಕರಡಿಯೆಂಬನಿತರೊಳೆ ಭೀಮರಾಕ್ಷಸನಾಯ್ತು !
 ಕಳ್ತಲೆಯ ಮರ್ಜನಲಿ ದುಶ್ಯಕುನ ಭೀಕರದ
 ಮೇಘದೈತ್ಯಾಕೃತಿಗೆ ಕಂಪಿಸುತವನಿಜಾತೆ
 ಕಣ್ಣಿರುಹೆ, ಗೋಚರಿಸಿತಾಯು ತನ್ನೆ ಡೆಗಿಳಿದು
 ಬರ್ವಂತೆ ಬಂದಾ ಜಟಾಯು ಧೈರ್ಯಾಕೃತಿ.
 ನಭಃಪರ್ಯಟನದಿಂದಮಿಳಿದ ಪಕ್ಷಿ ಲಂದ್ರನಂ
 ಸಖನನುತ್ಸಾಹದಿಂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಕುಶಲಮಂ
 ಕೇಳೊ ಸೆದು ನುಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದೆಲ್ಲರುಂ
 ಮೇಲೆಕ್ಕು ತೆರಳ್ ರೆಲೆವನೆಗೆ. . . .

ಕಳೆದತ್ತೊಂದು

ವಾರಂ. ಸಾರ್ತಂದುದಿನದಿನಂ. ಇನೋದಯಕೆ
 ಮುನ್ನ ಮೈಥಿಲಿ ಪನ್ನ ಗುಡಿಯ ಕಣೆಯೆಲೆವಾಗಿಲಂ
 ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳಹಾ ! ಬಿಚ್ಚಿ ದಚ್ಚ ರವೆರಸಿ
 ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದಳು : ಕಂಡಳೆ ಜಗತ್ ಶೂನ್ಯತಾ
 ದೃಶ್ಯಮಂ ? ಕೂಗಿ ಕರೆದಳೆ ಮಲಗಿದಿನಿಯನಂ.
 ತೋರಿದಳೆ ಬೇಗವೇಗೆಕ್ಕು ಬಂದಾತಂಗೆ
 ಒಡವೆ ಝಣಿರೆನೆ ಕೈಯ ಬೀಸಿ. ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಿಯಂ
 ನೋಡಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಾವವನೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದವೋಲ್
 ನೀಹಾರ ರಚಿತಮಾ ಹೇಮಂತ ಮಂಜುಕಲೆಯಂ !
 ಗಿಡವಿಲ್ಲ, ಮರವಿಲ್ಲ ; ಮಲೆಯಿಲ್ಲ, ಕಾಡಿಲ್ಲ ;

೧೦೦

೧೧೦

೧೨೦

ನೆಲವಿಲ್ಲ ; ಬಾನಿಲ್ಲ ; ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣ ವನುಳಿದು
 ನೋಟಕೇನೊಂದಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳೊಂದೆ ಬಗವೆಲ್ಲಮುಂ.
 ಕಡಲ ಕಡೆಸದೊಳುದಿಸಿ, ಮಂಥನದ ರಭಸಕ್ಕೆ
 ಸಿಡಿದು, ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ, ನಾನಾ ದೆಸೆಗೆ
 ಪರ್ವದಾ ಕೇಂದ್ರಾತಿಗಾವೃತಂ ಪರ್ವತದ, ಮೇಣ್
 ಫಣಿಯ, ಮೇಣಸುರಾಮರಾಕಾರದಿಂ ಪ್ರವಹಿಸಿತೊ
 ಶೀಕರ ತುಷಾರದೋಲೆಂಬಂತೆ ಬಿಳಿಮಂಜು ತಾಂ
 ರೌಪ್ಯಧೂಳಿಯ ಸಾಂದ್ರ ಧೌತಧವಳನಸರಚಿ
 ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಕಿದುದು ಗಿರಿವನ ಭುವನಮುಂ. ಮೇಣ್ ಮಳೆ
 ಹೊಗೆಯಾಯ್ತೊ, ಸೊರೆಯೆ ಇಬ್ಬನಿಯಾಯ್ತೊ ತಾನೆಂಬ
 ಕಡಲಾಗೆ ದಟ್ಟಿತ್ಯೈಕಿಲ್ ಸೋಸೆ, ಬಳಿಯಿರು ಮಾ
 ಬಳಸಿರ್ದ ಮುಳ್ಳಿನೊಡ್ಡುಂ ಮಂಚಿನೊಳ್ ಮಸುಳೆ,
 ತೆಪ್ಪವಾದುದು ತೇಲ್ದುದವರಾಶ್ರಮಂ ! ಮತ್ತೆ,
 ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೊಡಹಿದರಳೆ ಪಸರಿಸುತುರ್ಬಿ
 ಪರ್ಬು ವೋಲೊಯ್ಯನೆ ಪಳಂಚುತಲೆದಾ ಹಿಮಂ
 ತಬ್ಬಿತೆಲೆವನೆಯನಂತೆಯೆ ತುಂಬಿತೊಳಗುಮಂ
 ತೆರವಾಗಿಲಿದೆ ಬೆಳಕಂಡಿಯಿಂದೊಳವೊಕ್ಕು,
 ಲೆಕ್ಕಿ ಸದೆ ಮಡದಿಯೊಡನೆಯೆ ಕಾಪುಗೊಂಡಿರ್ದ
 ದಿನಕರ ಕುಲದ ಕಲಿಕುಮಾರನಂ !

೧೩೦

೧೪೦

“ ಮೈದುನಂ
 ಪೊಳೆಗೆ ಪೋದವನಿನ್ನು ಮೈತರನೆ ! ” “ ದಟ್ಟಿಪ್ಪಿಸಿ
 ಹಿಟ್ಟಿಳಿಯುವೈಕಿಲೊಳ್ ಬಟ್ಟಿದಪ್ಪಿದನೊ ? ಮೇಣ್ . . . ”
 “ ಎನೊ ಸದ್ದಾ ಗುತಿಹುದಾಲಿಸಿಂ.”

ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು

ತಡಬೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಲಿಯಾಗಿರೆ. ಸುಳಿದು
 ಗೆಣ್ಣರಿಂ ಬಳಿಗೆ ಸಾರ್ತಂದುದಾಳ್ವರಿಜೊಂದು,
 ಮಿದುಳ್ ಬಿಳಿಯ ಮಂಜುವಗೆಯಿಂ ಮೂಡಿ ಬಂದುದನೆ
 ಬೆಳ್ಳಗನಸು. ಇರ್ಪಿಂದೆ ನಾರುಡೆ ತೊಯ್ದು, ಕೇಶಮಂ

೧೫೦

ಮಾಸೆಯಂ ರಜತರಜಸಮ ಹಿಮಕಣಂ ಪತ್ತಿ
 ಬೆಳ್ಳಿಸೆಯೆ ಮೈದೋರಿದುದು ಮೈದುನನ ಮೂರ್ತಿ :
 “ಎನು ಮಂಜಿದೊ ಕಾಣೆ! ಕಣ್ಣಿ ಸ್ಪಿದತ್ತೆ ನಗುಮಾ
 ನಿತ್ಯ ಪರಿಚಿತ ಪಥಂ! ಗೋದಾವರಯನರಸಿ
 ತೊಳಲುವಂತಾಯ್ತಲಾ! ಕಡೆಗೆ, ಕೊಂಚೆಗಳುಲಿಯ
 ಮತ್ತೆ ಸಾರಸ ರುತಿಯ ಕೈಮರವನಾಲಿಸುತೆ
 ತೊರೆಯ ದಡಕ್ಕದಿದೆನಾ ಕಾಲೂಹೆಯಿಂ! ಪುಳಿನ
 ಶೈತ್ಯದಿಂದಮೆ ಸಲಿಲ ಶಿಶಿರತೆಯನನುಭವಿಸಿ
 ಮಿಂದೆನಿಲ್ಲಾ ಚಳಿಗೆ ಸೆಡೆತು! ಈ ಮರ್ಜನೊಳ
 ಬಟ್ಟೆಗೆಡುವುದೆ ದಿಟಂ ಪೊಳೆವೊನಲ್ಗುಂ! ಹು ಹು ಹು!”
 ನಡುನಡುಗಿ ನಡೆದನೊಲೆಯಡೆಗೆ, ಮುದುಗಿದ ಮೆಯ್ಯ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ.

೧೬೦

ಪೊಳ್ಳಿನಿತನಂತರಂ ಪೊಳ್ಳೀರೆ,
 ಪೊಳ್ಳರೆಯ ಕದಿರುಗಳಿಟ್ಟನಿಸಿದೈಕಿಲಿಗೆ
 ಗೊಟ್ಟಿಗಾಳೆಗವಾಗಿ, ಸೋಲ್ತ ಮಂಜಿನ ಸೇನೆ
 ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದು, ವಿರಳತೆಯಾಂತುಮೊಳಸೋರ್ಪು
 ಚಿದರಿ, ದಳದಳಮಾಗಿ, ಗಿರಿಶಿಖರ ಸೀಮೆಯಿಂ
 ಮೆಲ್ಲನೆ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ ಸರಿಯತೊಡಗಿತು ಸಾನು
 ನಿಮ್ಮ ತೆಗೆ. ತೂಲಸಮ ಪೀಯೂಷ ಕೋಶದಿಂ
 ಕೇಶ ತನುತರ ತಂತುವನ್ನೆಳೆದು ಕುಶಲದಿಂ
 ನೆಯ್ದ ಮೃತ ಕೌಶೇಯ ಯವನಿಕಾಚ್ಛಾದಿತಂ
 ಮೆರೆದಿರೆ ಮನೋಹರಾಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾನನ ಭೂಮಿ,
 ಹೊಳೆಗಾಗಿ ಹೊರಹೊಂಟನಾಶ್ರಮವನಿನಕುಲಂ
 ಸೀತಾ ಸಮೇತಂ. ಸಲಿಲ ಕಲಶಮಂ ಪಿಡಿದು
 ಜೊತೆ ನಡೆದನೂರ್ಮಿಗಳೆಶಂ.

೧೭೦

ಪಟ್ ಟಪಟ್ಟ ಎಂದು
 ಹಿಮಸಿಕ್ತ ಪತ್ರದಿಂ ಬಿಳ್ಳುವ ತುಹಿನಬಿಂದು,
 ತೋರ ಮಳೆಹನಿಗಳೋಲ್. ತೂರಿ ಬಂದೆಳವಿಸಿಲ್

ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ ಕಾಡಿನ ಸಡುವೆ ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು,
ಛಾಯೆಮಾಯೆಯ ಸೃಜಿಸಿ. ನಿಡು ಬೆಳೆದ ಮರನೆಳಲ
ನಸುನೀಲಿಯಾಗಿ ಮಂಜಿನ ಮೆಯ್ಗೆ ಚಿತ್ತಾರವಂ
ಕಂಡರಿಸಿದತ್ತು. ಮೂಡಿದುವು ಮಳೆಬಿಲ್ಲುಳಂ
ತಾಮಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಋತದ ಕಲ್ಪಿತಮಿಳಿದು ನನಸಾಗೆ
ಪೊರಮಟ್ಟು ಮರ್ಧಮಾರ್ಗದೊಳೆತೊ ನಿಂದವೋಲ
ಇಂಬಾದಳಾ ತುಹಿನ ತನುವಸನೆ, ತನ್ವಂಗಿ,
ಸಸ್ಯಶಾಲಿನಿ ಪೃಥಿವಿ!

೧೮೦

“ನೋಡು, ಮೈಥಿಲಿ, ಅಲ್ಲಿ!

ಪನಿ ತಕ್ಷ ಶಾದ್ವಲ ಶ್ಯಾಮವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ತೃಣಸುಂದರಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತುಪನಿಯಂತೆ
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವಾ ಹಿಮದ ಬಿಂದು! ಜ್ವಲಿಸುತಿದೆ
ನೋಡೆಂತು ಬಣ್ಣದಿಣ್ಣೆಯ ಹಣತೆ ಸೊಡರಂತೆ
ಸಪ್ತರಾಗೋಜ್ವಲಂ! ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಂ
ಸರೆಯಾಗಲೊಪ್ಪಿರುವುದಾ ಹನಿಯ ಹೃದಯದಾ
ವುಟ್ಟ ಜೋತಿಯಲಿ! ದೇವರ ಮುಖದ ದರ್ಶನಕೆ
ಸಾಲದೇನಾ ಹನಿಯ ಕಿರುದರ್ಪಣಂ? ನಿಶ್ಲಮ್ ; ಆ
ಇರ್ಬನಿಯ ಕಿಡಿಗುಡಿಯೊಳಾರಾಧನೆಯನೆಸಗಿ
ಮುಂಬರಿಯುವಂ!”

೧೯೦

“ದೇವಿ, ಹೇಮಂತಮಿಷ್ಠಮತು
ತಾನೈಸೆ! ದೂರಸೂರ್ಯನೆ ಚಂದ್ರನಾತಪಮೆ
ಕೌಮುದಿ. ಸುಖಾಸ್ವದಂ ಹಿತಕರಂ ಶೀತಲಂ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮುಂ. ಸುಭಗನ್ನಿ. ದುರ್ಭಗಮೈಸೆ
ನೆಳಲ್ ನೀರ್‌ಗಳೆರಡು...” “ಐಕಿಲಿಪಿಂ ತೊಯ್ದ
ಪೊನ್ನೆನೆಯ ಮುಡಿವೊರೆಗೆ ಬಾಗಿ ಶೋಭಿಪವಲ್ತಿ
ಗದ್ದೆಗಳೆಯೊಡ್ಡೆಯೊಳ್!” “ಕಾಣಿಮಾ ಕಾಡಾನೆ
ಜೊಂಡುವುಲೆಗಳಿ ಸೊಂಡಿಲ ನೀಡಿ, ಮತ್ತೊಡನೆ
ಕರ್ಜುವೈಕಿಲ್ ಕುಳಿರ್‌ಗಳುಕಿ ಸೆಡೆಯುತೆ, ಬಾಯ್ಗೆ

೨೦೦

ವುಗಿಸುತಿದೆ ರಿಕ್ತಹಸ್ತವನುಸಿರ ಬಿಸುಪಿಂಗಿ
 ಬುಸು ! ” “ ಸರಯೂನದಿಯೊಳವಗಾಹನಂ ಗೆಯ್ಯೆ
 ನೋಂತ ಭರತನದೆಂತೊ ಈವೊತ್ತಿನೀ ಚಳಿಗೆ
 ಮನದಂದಪಂ ! ” “ ಜಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯನಾತಗಾ ವ್ರತಂ
 ಅಪ್ರಿಯಮೆ ? ” “ ಧರ್ಮಜ್ಞನಾತನಾ ಕೈಕಯೀ
 ಕ್ರೂರದರ್ಶಿನಿಯ ಗರ್ಭದಿನೆಂತುಟುದಿಸಿದನೊ
 ಸೋಜಿಗಂ ! ” “ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಿಂದಿಸದಿರಂಜೆಯಂ.
 ನುಡಿಯುವೊಡೆ ನುತಿಸು ತಮ್ಮ ನ ಗುಣಗಣಂಗಳಂ.
 ಈ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯವೆಮಗೆ ಪೇಸುವುದಲ್ಲೆ
 ನಿಂದಾ ರತರ್ಗ ! ನೋಡದೊ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಿಂ
 ಹಿಂಬರಿದ ಮಂಜೆಂತು ಓಡುತ್ತಿದೆ ಆ ಹೊಳೆಯ
 ಹದಿವ ಹೊನಲಿನ ಕಣಿವೆವಟ್ಟೆಯೊಳ್ ! ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್
 ಕೀರ್ಮಿಸುತ್ತಿವೆ ಮೂಡುನೇಸರಂ. ಬಿಸಿಯುಸಿರಾವಿ
 ಮರ್ಬುಗೈದೊಂದು ಮುಕುರಂಬೋಲೆ ಮಲಿನಮದೊ ಕಾಣ್
 ತಪನ ಬಿಂಬಂ. ಮಗ್ನ ಮೆಂಬವೋಲಸ್ಪಟಂ
 ಸುಸ್ಥಿರಮವುಷ್ಪವನರಾಜಿಗಳ್. ಅಡೊ ನದಿಯ ನೀರ್
 ಮಿರುಗುತಿದೆ ಪಾದರಸದೊಳ್, ಪ್ರತಿಕೃತಿಸಿ ದಿವಾ
 ಕೀರ್ಮಿಯಂ ! ”

೨೧೦

೨೨೦

ಮಿಂದು ನಾರ್ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗಿ
 ಬರ್ವಾಳಗಳ್ಗಜಂ ಜಲಪೂರ್ಣಕಲಶಮಂ
 ಪೊತ್ತು ನಡೆದಿರ್ದ ವರಜುಗೆ : “ ನಾಮಿಲ್ಲಿಂದೆ
 ಪಿಂತೆ ಮರಳುವ ಪೊಳ್ಳು ಸನಿಹಮಾದುದು, ತಮ್ಮ.
 ನಾಳೆ ನಾಡಿದರೊಳಗೆ ಮಂಗಳ ಮುಹೂರ್ತಮಂ
 ಪಾರ್ವು ಪೊರಮುಟ್ಟರವಧಿಯ ಕೊನೆಗೆ, ಭರತಂಗೆ
 ಪೂಜ್ಯ ನುಡಿಗೊಟ್ಟಂತೆ, ಮುಟ್ಟು ವೆವಯೋಧ್ಯೆಯಂ.
 ಬಂದ ಮಾರ್ಗಂಬಿಡಿದು ಋಷಿವರ್ಧರಾ ಕಂಡು,
 ವಂದಿಸಿ, ನುಡಿಸಿ ಮುಂದೆ ತೆರಳುವಂ.”

ದಾರಿಯೆಡೆ

ಹೊಮ್ಮಿ ದೇಳಹೊಂಬಿಸಿಲ್ ಬಿಳ್ಳೊಂದು ಬಿದಿರೈಳೆಯ

೨೩೦

ತುದಿಗಣೆಯೊಳಿದೊಂದು ಕಾಸುಳ್ಳಿಗಳ ಹಿಂಡು

ಹಾರಿದುದು ಗುಂಪುಲಿಯನೆಸೆದು. ಆ ದನಿಯುಪೆ

ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟುತ್ತೈಕಿಲಿಗೆ ಹನಿಹನಿಯವೋಲೆ

ಹೊಳೆವ ಮುತ್ತಿನಮಳೆಯ ಸೂಸಿತೆನೆ, ಗರಿಗರಿಯೆಲೆಯ

ಹಿಮಮಣಿಗಳುದುರಿದುವು ಸೀತಾ ಶಿರೋರುಹಕ.

“ದೇವಿಯರನಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿಹಾರಣ್ಯಸಖಿ!”

“ಅಲ್ಲಲ್ಲ. ತಂಗಿ ಉರ್ಮಿಳೆಯ ಕಣ್ಣೀರುಗಳ್ ಮುನ್

ಬರ್ಪ ಸೊಗಕುರ್ಕಿ ಮುಂಗಾಣ್ಣೆಗಳನರ್ಪಿಸಿಹವೈ

ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರನ ಚರಣತಲಕೆ!” “ಎಂ ಚಾಣ್ಣೆನುಡಿ!”

ಎನುತೆ ನಾಣ್ಣೆದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ, ಮತ್ತೆ: “ಅಣ್ಣಯ್ಯ,

೨೪೦

ನಿಮ್ಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಇಂತುಟಿ ಪಲಂ

ಮುತ್ತಿನ ಮಳೆಗಳಕ್ಕೆ ಎಂದು ಪರಸಿದಳಲ್ಲೆ

ಸರ್ವಮಂಗಳೆ, ಜಗಜ್ಜನನಿ!” “ತಾತ್ಪರ್ಯಮಂ

ಪೇಳ್ವಿಯಾದೊಡಮೇಕೊ ತಳ್ಳಂಕಗೊಳ್ಳುತಿದೆ

ಮನ್ಮನಂ! ಲೋಕದನುಭವಮಂತೆ: ಗುರಿ ಬಳಿಗೆ

ಸಾರಿ ಬರೆ, ಪರ್ಚಿದವುಡೆದೆಯ ಕುದಿದಾಟಮುಂ!”

ಮುಂದೆ ನುಡಿದೋರ್ದರಿಲ್ಲೊರ್ವರುಂ. ತಂತಮ್ಮ

ಚಿತ್ತ ಚಿಂತೆಯ ಭಾರಮಂ ಪೊತ್ತ ಮೌನದಿಂ

ಪೊಕ್ಕುರಾ ನಿರ್ಜನ ಜನಸ್ಥಾನದಾ ಕುಟಿಗೆ.

ಪೂರಯಿಸಿ ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಕರ್ಮಂಗಳಂ, ಭುಜಿಸಿ

೨೫೦

ವನಜನ್ಯ ಪಲಫಲಂಗಳನೆಲೆವನೆಯ ಹೊರಗೆ

ಲಘುಕುಟ್ಟಿಮಸ್ಥಳದಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿರೆ,

ರಘುಕುಲರೆಡೆಗೆ ಬಂದುದಾ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ

ಸುತ್ತಣ ತಪೋವನದೊಳ್ಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರ್ದ

ಕಿತ್ತಡಿಗಳೊಂದು ಕೂಟಂ :

“ಅಶುಭವಾರ್ತೆಯಂ

ವೊತ್ತು ತಂದೆವೊ ನಿನಗೆ, ಶುಭದರ್ಶಿ. ನೀನಿಲ್ಲಿ
ನಿಂದ ಮೊದಲಿಂದಮಿಂದಿನವರೆಗೆ ನಮಗಾಯ್ತು
ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬಾಳ್ವೆ. ಮೊನ್ನೆಯ ಸಂಜೆ, ಬೇರೊಂ
ತರವೋದ ನಮ್ಮವರನಾರೊ ಮಾಯಾವಿಗಳ್,
ಪೆಣ್ಣರಿಜುವೊತ್ತವರ್, ತಿಣ್ಣನೆ ಬಡಿದರಲ್ಲೆ !

೨೧೦

ರಕ್ಕಸರ ತಂಡವೊಂದಿತ್ತೀಚೆಗಿತ್ತಣ್ಣ
ನುಗ್ಗುತಿರ್ಪಾಶಂಕೆಯೆಮಗ. ಪಿಂತಿರುಗಿ ನೀಂ
ವೋಪೆಯವೊಡೆ ಕೆಲದಿನಂಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತಳುವಿ,
ಪೃಥಿವಿಪತಿ, ನಿನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಜೀವೊಡೆಯ ದನಿಯು
ದುರ್ದಮ್ಯರಕ್ಕಣೆಯನೆಮಗಿತ್ತು ತೆರಳಯ್ಯ !”

ಅಭಯವಚನವನಿತ್ತು ಕಳಹಿದನ್ ಬೆದರಿದಾ
ಬಡವೊತ್ತರಂ. ಕಳಸಳವನುಳಿದು ತಮ್ಮನಂ
ಬೆಸಸಿದನ್ : “ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಸುತ್ತಣ ಅರಣ್ಯಮಂ
ಸುತ್ತಿ ಬಾ. . . . ಬೆನ್ನಿರಲಿ ಋಷಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಕೊಟ್ಟ
ಶರಧಿ. . . . ಶರಭಂಗಮುನಿಯಿತ್ತು ಕೋದಂಡಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು ನಡೆ. . . ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಾಗುವಂತೆವೋಲ್
ತೋರುತಿಹುದೆಮ್ಮ ಕಾಂತಾರ ಕಷ್ಟಂ !” ಸುಯ್ಯ ಸುಯ್ಯ
ನುಡಿದಣ್ಣ ನಾಭೀಳ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಂ ಕಂಡು
ಬಿಕ್ಕಸವಡುತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ವೋದನಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮೇಣಂತೆ ಪೊತ್ತು ಕೋದಂಡಮಂ.

೨೧೨

ಕಾಡನಲೆದಾ

ಬೇಡುಕಾರಂ ಬಳಲಿ, ಬೈಗುದಂಪೆಲರ್ಗಳಿಸಿ
ಸೊಗಸಿ, ಮಲೆದಲೆಗೋಡಿಸೊಂದರೆಯ ತುದಿಗೇರಿ
ಕುಳಿತು ಎಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳುತಿದೂರ್ಮಿಳಾಪಿಯಂ
ಬೆರಗಾದನೊಂದದ್ಭವನನುಭವಿಸಿ : ಕಿವಿಗೆ
ಜೇನಿಳಿದುದೊಂದು ಬಹುದೂರಗೇಯಂ ! ಮತ್ತೆ
ತುಂಬಿತು ವಿಪುಷ್ಪವನರಾಜಿಯಂ ಪರಿಮಳಂ

೨೧೦

ಹೇಮಂತದಾ ! ಅಂತೆ ಮೇಣ್ ಕಣ್ಣೊ ಳಿಸಿತಚ್ಚ ರಿಯ
 ಸುರಚಾಪವರ್ಣಜಾಲಂ ಬೈಗಿನಾಕಾಶಮಂ
 ಬಾಸಣಿಸುತದ್ರವನ ಪೃಥ್ವಿಯನಲಂಕರಿಸಿ !
 ಎನಿದೇನೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿರೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ
 ವಾಯುಪಥಮಂ ನಡೆವ ರಥವೋ ಎನಲೊಂದು
 ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್, ಮಳೆಬಿಲ್ಲ ತೇರಿನೊಲ್,
 ಬಳಿಸಾರ್ದುದೊಯ್ಯನೆ ತೇಲಿತೇಲಿ. ಬಳಿಬಳಿಗೆ
 ಸಾರಿ ಬರೆವರೆ ಮುಗಿಲತೇರು, ನೆರೆಯೇರ್ದುರ್ದಾ
 ಹೊನಲಿಂಚರಂ ; ಕಮ್ಮಮುಕ್ಕಿ ತುಜ್ಜಲವಾಯ್ತು
 ಮಂಜು ಸಂಧ್ಯೆಯ ಕಾಂತಿಯುಂ. ನೋಡುತ್ತಿರ್ದಂತೆ
 ಗಂಧಮಂ ಗಾನಮಂ ಸೋನೆ ಸೂಸುತ್ತಮಾ
 ವರ್ಣಮಯ ಮೇಘಮಿಳಿದಾದು ಜನಸ್ಥಾನದಾ
 ಕಾಡುಕಣಿವೆಯೊಳಿದವರ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿರ್ದ
 ದಿಕ್ಕಿನಲಿ : ಹಬ್ಬಿ ತುಂತುರ್ ಮಂಜು, ಮರ್ಬ್ಬಾಯ್ತು
 ತುಹಿನರ್ತು ಸಂಧ್ಯೆ ! ಕಳವಗೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
 ಬೇಗಬೇಗನೆ ಇಳಿದನಾ ಅಚಲಚೂಡಮಂ
 ತ್ಯಜಿಸಿ.

೨೯೦

ಕೌತುಕದಿ ಸೀತಾರಾಮರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
 ಮಂಜಿನೊಲ್ ಪಸರಿಸಿದ ಮುಗಿಲ ತೇರಿದೊಂದು
 ಮೂಡಿದುದು ಮಂಜುಮ ಸ್ತ್ರೀಮೂರ್ತಿ. ಒಯ್ಯನೆಯೆ,
 ನಯ ವಿನಯಮೊಯ್ಯಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೊಂದಾಗಿ
 ಮೆಯ್ಯೆತ್ತವೊಲ್ ಬಂದಳಾ ವಿಯಚ್ಚರ ಯೋಷಿ,
 ಪಜೆಗೆಜೆಗಳುಲಿಯ ಬಿಂಕಂ ಬಲೆಯ ಜೀಸೆ :
 “ ಸುಸ್ವಾಗತಂ ನಿನಗೆ, ಕೋಪಲೇಶ್ವರ. ನಮ್ಮ
 ದಕ್ಷಿಣಾವನಿಗೆಮಗೆ ನೀನತಿಥಿ. ಚಂದ್ರನಖಿ ನಾಂ ;
 ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಭಗಿನಿಯೆಂ ! ” ಕಳವಳಿಸಿ ಸೀತೆ
 ಕಂಡಳಿನಿಮನ ಕಣ್ಣ ಭಾವಮಂ. ರಾವಣನ
 ನಾಮಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂ ತನ್ನ ಮನಕೆಂತು

೩೦೦

ತೋರ್ದುದೊ ಭಯಾನಕಂ, ತನ್ನ ರಮಣಂಗಂತೆ
ಮೊಗದೊಳೆಸೆದುದು ಮಚ್ಚರದ ಕಿಚ್ಚು. ತುಟಿಗೊಂಕಿ
ಜೀಸಿದನ್ ಸುಡಿಗತ್ತಿಯಂ : “ರಾವಣನ ತಂಗಿ,
ತಳುವಿ ಬಂದೆಯೆಲಾ ಸುಖಾಗಮನಮಂ ಬುಸು !
ನಾಳೆಯೋ ನಾಡಿದೋ ಬೀಳ್ಕೊಂಡವೆವು ನಿಮ್ಮ
ಈ ಅಡವಿ ಪೊಡವಿಯಂ. ಅಯ್ಯೋ, ಆತಿಥ್ಯಮಂ
ಸವಿಸ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಮೆನಗಲ್ಲಾಯ್ತುಲಾ !” ನಕ್ಕು
ಮಾರ್ಸುಡಿದಳಂತಾ ದನುಜನನುಜಿ : “ಯೋಣ್ ನಮ್ಮತು,

೩೧೦

ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನ್ನೆಗಂ ; ಹೋದಂದು
ನಾವವರ ಸರೆಯಲ್ತೆ ಬಿದ್ದುನಿಕ್ಕುವ ವರೆಗೆ,
ಮೇಣವರೆ ಜೀಳುಕೊಡುವನ್ನೆಗಂ ? ನೀಮೆಂತು
ಪಿಂತಿರುಗುವಿರಿ ಬಿದ್ದುನುಣ್ಣಿದೆಯೆ ನಾಮಿಕ್ಕುವಾ ?
ನಿಮಗುಮದು ತಗದು ; ನಮಗಪಕೀರ್ತಿ !” “ಏಚಿತ್ರಮಾ
ದಾಕ್ಷಿಣಾತಿಥ್ಯಂ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಸತ್ಕಾರಂ !”
“ದಿಟದೊಲ್ತೆ ಹಠವಾದಿ. ಬೆಪಚಾರಿಕಮಲ್ಲು, ಕೇಳೆ,
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಛಲದ ದೃಢನಿಶ್ಚಲ ಪ್ರೀತಿ.
ಊಟದೊಳೆ ಕದನದಾಟದೊಳಂತೆ ಬೇಟದೊಳೆ
ಬಲನಿಷ್ಠೆಯೆಮ್ಮ ಸಲ್ಲಕ್ಕಣಂ ! ಮಾಳ್ವದಂ
ರಸಪೂರ್ಣಮೆನೆ ರಾಗಪೂರ್ವಕಮಾಗಿ ಮಾಳ್ವದದೆ
ನಮಗೆ ನಲ ! ಕೋಸಲೇಶ್ವರ, ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಮಂ
ತಣಿಯುಣದೆ ನೀಂ ಪಿಂತಿರುಗಿ ಪೋವುದಸದಳಂ !”

೩೨೦

“ಬಿದ್ದಿ ನೌತಣಮೇಕೆ ? ಮೇಣರಸು ಸೊಗಮೇಕೆ ?
ನಾಡಿಸೊಳವೆಲ್ಲಮಂ ತೊರೆದು, ನೋಂಪಿಗೆ ನೋಂತು
ಕಾಡನಲೆವೆಮಗೆ ?” “ಮೈತ್ರಿಯೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗುವೊಡೆ
ನೋಂಪಿಗದರಿಂ ಕೇಡೆ ?” “ಉಂಟೆ ? ನೋಂಪಿಯ ಮುಡಿಗೆ
ಪರಿಮಳದ ಪೂವಲ್ತೆ ಮೈತ್ರಿ ! ಅದಕೋಸುಗಮೆ,
ಹಗೆತನವನಳಿಸುತಕ್ಕರೆಯನುಕ್ಕಿಸಲಿಕಾಂ
ತೊರೆದು ದೊರೆಗದ್ದುಗೆಯನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದೆನ್ನೆಸೆ !”

೩೩೦

“ನಿನ್ನ ವೋಲಾನುಮದನರಸಿ ಬಂದಿಹೆನಿಂದು
ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ, ಕೇಳ್, ಸರಸಿ. ನೀಂ ಕರುಣೆ, ಧರ್ಮಮತಿ,
ದಾನರುಚಿ. ನಾಥನಿಲ್ಲದ ತರುಣಿಯಾಂ. ನನ್ನ ಬಾಳ್
ಒರಿಯ ಪಾಳ್. ಮಡಿದನೆನ್ನಾಣ್ಣನೆನ್ನಣ್ಣನಿಂ
ತನ್ನ ಕಿರುವರೆಯದೊಳ್. ಪಾತಾಳಯುದ್ಧದೊಳ್
ತೊಡಗಿರ್ಪರಿವರುಂ. ಕಳ್ಳಲೆಯ ಕುರುಡಿಂದೆ
ಒರ್ವರೊರ್ವರನರಿಗೆ ಗೆತ್ತು ಪುರುಡಿಸಿ ಕಾದಿದರ್.

೩೪೦

ಗಂಡನಳಿದನ್ ಗಂಡುಗಲಿ ರಾವಣನ ಕೈಯ
ಕೈದುವಲಿಯಾಗಿ. ನಾನಂದಿಸಿಂದೀವರೆಗೆ
ಮಳೆಯ ನೀರ್ಗಾಣದೆಯೆ ಬುಜರಾದೊಳ್ಳೆಲದ
ಪಾಂಗಿಂದೆ ಬರ್ದುಕುತಿಹೆಸಂತೊ ರಿಕ್ತತೆಗತ್ತು
ಸತ್ತು ಬೇಸತ್ತು. ನನ್ನೆದೆಯ ನೀರಸದಳೆಗೆ ನೀಂ
ಮಳೆಯಾಗಿ ಕರೆಯಯ್ಯ, ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಯ್ಯ;
ಹಜ್ಜನೆಯ ಹಸುರು ಪಯಿರಿನ ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿಯಾಗಿ
ಬಾರಯ್ಯ. ಕಲ್ಪತರು ನೀನಲ್ಲೆ ಬೇಳ್ವರಿಗೆ?”

೩೫೦

ಮಿಂಚಿನಂಚಿನ ಮೋಡದೊಳ್ ಒಳಗೆ ಬರ್ವಳಂ,
ಮೇಘಾಂಗಿಯಂ, ಪರ್ವತಂಬೋಲ್ ತಡೆದು: “ಅನಾರೈ,
ನೀನನ್ಯಭಾರ್ಯೆ! ರಾಕ್ಷಸ ವಿವಾಹಕ್ರಮಂ, ಕೇಳ್,
ನಮಗಸಡ್ಕಂ!” ರಾಮನಿಂತು ಕಿರುನಗೆವರಿಸಿ
ನುಡಿದು, ತನ್ನ ರಸಿಯಂ ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣರಿತಂತೆ
ಪರಿಹಾಸ್ಯಮನನಾಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯಂ ಕುರಿತು,
“ಪತ್ತಿಯಿಹಳೆನಗಿವಳ್; ಪ್ರಿಯೆಯುಂ ವಲಂ; ಮೇಣ್
ಚೆಲ್ವಿಗೇನಲ್ಲ ಕೊರೆಯಿಲ್ಲ! ತುಂಬಿಹ ಹೊಡೆಗೆ
ಸೇರದಮೃತಾನ್ನಮುಂ.” “ಒಪ್ಪಿದೆನ್. ಈ ಸತಿಗೆ

೩೬೦

ಹಗಲೆಣೆಯನಾಂ ಕಂಡೆನ್ನಿ. ನನ್ನತ್ತಿಗೆಯ
ರೂಪಿವುದಿದಕೆ ಹೊಯಿಕ್ಕೆಯವ್ವದಾದೊಡಂ
ಗುಣಕೆ ಮಜ್ಜರಮೇಕೆ?—ಸಿಹಿಗೊತ್ತು ರುಚಿಯಿಹುದೊ
ಕಹಿಗುಮಂತೆಯೆ ಬೇರೆ ರುಚಿಯಿರದೆ? ಭೋಜನದ

ರಸಿಕಂಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರುಚಿಯ ರಸಗಳೊಳ
ಭೇದಭಾವಮದೇಕೆ ? ನಿಮ್ಮುತ್ತರದ ರತಿಯ
ಸಾತ್ವಿಕ ರಸದ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ರತಿಯ
ರಾಜಸವನಸುಭವಿಸಿ ನೋಳ್ವೊಡೆ ಕಳಂಕಮೇಂ
ರಾಜ ರಸಿಕತೆಗೆ ? ” ನಗೆಗೊಂಕಿನಾ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ಹೂವಿನಾಕೃತಿವೆತ್ತ ಹಾವಿನಂದದಿ ನಿಂತು
ಹೆಡೆ ನಲಿಯುತಿರೆ, ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕದನ್ ಮೈಥಿಲಿಯ
ಮನದನ್ನನಿಂತು : “ ನಿಲ್, ನುಡಿಯದಿರ್ ಪೊಲ್ಲಮಂ.
ಸಾಲುಮೀ ಪಾಣ್ಣೆ ಜಾಣ್. ನೀಸೆತ್ತಣೆಂದರಿವೆ,
ಸಿತಗೆ, ಹದಿಬದೆತನದ ನಿರ್ಮಲಾನಂದಮಂ ?
ಹದಿಬದೆಗೆ ತೋರ್ದವುಡು ತನ್ನಿನಿಯನೊರ್ವನೊಳೆ
ಸರ್ವ ಮನುಜರ, ಮತ್ತೆ ಸರ್ವಲೋಕದ ಸರ್ವ
ವೈವಿಧ್ಯಮುಂ. ಪ್ರೇಮನಿಷ್ಠೆಯ ಪತಿಗುಮಂತೆ
ತನ್ನ ಸತಿಯೊಳೆ ತೋರ್ದವುಡು ಸರ್ವ ಲಲನೆಯರ
ಸರ್ವ ಶೃಂಗಾರಮುಂ ! ಲಂಕೇಶ್ವರನ ತಂಗಿ
ನೀನಾಗಿಯುಂ ನುಡಿವೆ ನಾಡಾಡಿ ಬಿಲೆವೆಣ್ಣಳುಂ
ನಾಣ್ಣು ವಳಿನುಡಿಗಳಂ ; ಸೋಜಿಗಂ ! . . . ಇಹಳಿಲ್ಲಿ
ಮರ್ಯಾದೆವೆಣ್, ಜನಕ ರಾಜರ್ಷಿಯ ಕುಮಾರ್ತೆ.
ಮಾತು ಸಾಕಿಲ್ಲಿರದೆ ನಡೆ, ಸಹೋದರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್. ಬಂದೊಡವ್ವುಡು ನಿನಗೆ ತಗುವವೊಲ್
ಮದುವೆ ಮರಿಯಾದೆ ! ”

೩೭೦

೩೭೦

ದೂರದಿ ಕಂಡುದಾ ಮೂರ್ತಿ
ಬೈಗು ಮರ್ಬಿನ ಮಂಜಿನೊಳ್. ಬೇಗಮೈತಂದು,
ಶಂಕೆಯಿಂ ದಿಟ್ಟಿಸಿದನಾಪಾದ ಮಸ್ತಕಂ,
ಕುಡುದಿಂಗಳಂತೆವೋಲ್ ನಿಂದಾ ನವಾಂಗಿಯಂ.
ಫುಲಕಿಸಿತು ತನು ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ, ರಾಜಸ ಗುಣದಿ
ತನಗೆಣೆಯೆ ದೊರೆತಂತೆ ; ಮೇಣ್ ಸತಿಯಿಲ್ಲದಾತಂಗಿ
ರತಿಯಾಗುವಾಸೆಗೆ ಮನಂ ಮಿಂಚಿತೆಂಬಂತೆ.

೩೭೦

ಹೆಣ್ಣಿ ನಿಂದಣ್ಣಂಗೆ ಕಣ್ಣಿರುಹಿ ನೋಡಲ್ತೆ
 ನಗೆಗೂಡಿ ಬಣ್ಣಿ ಸಿದನಾತನಾ ನಡೆದನಿತುಮಂ.
 ಕೇಳು ಕಿಚ್ಚು ರಿದೆದ್ದು “ ತೊಲಗೆಲೆ ನಿಶಾಚರಿಯೆ ! ”
 ಎನುತೆ ತೋಳಂ ಬಾಣಸಹಿತಮಂ ಜೀಸುತಿರೆ
 ಕೆತ್ತಿತು ಪ್ರವಾದದಿಂ ರಕ್ತಸಿಯ ಮೋರೆಯಂ,
 ಸತ್ತರ್ಪರಸಿ ಕೋಪವುಕ್ಕಲ್ತೆ.—ಶೆಕ್ಕನೆಯೆ
 ಶೂರ್ಪನಖಿಯಾದಳಾ ಚಂದ್ರನಖಿ : ಗುರ್ವಿತ್ತು
 ಭೀಷಣಾಕೃತಿ. ಭೀತಿ ಜೊಂಪಿಸಿತು ಸೀತೆಯಂ.
 ಮೋಹದಿಂದಾಕೆಗೊದಗಿದ ಮೋಹನಾಕೃತಿಗೆ
 ವೈರದಿಂ ವೈರೂಪ್ಯಮಾದುದೆನೆ, ನಖಚಯಂ
 ಮೊರದವೋಲಗುವಾರ್ದುವಾ ಸ್ವೈರ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ.
 ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ಭೀಮ ಭೀಕರಾಕಾರಮಂ
 ತಾಳುದೆ ತಡಂ, ಕೆತ್ತಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕತ್ತಿ
 ಮಾಯಾವಿನಿಯ ಮೋರೆಯಂ, ಮೂಗರಿಯುವಂತೆ.
 ಸಿಡಿದಳಂಬರಕೊಡನೆ ವರ್ಷಾಭ್ರವೇಷದಿಂ
 ರೋಷರವದಿಂದಶನಿ ಘೋಷದಿಂ, ನೆಲಂ ನಡುಗಿ
 ಗುಡುಗೆ ಗಿರಿಗಪ್ಪರಂ !

೪೦೦

ತುಂಬಿದತ್ತೊಯ್ಯನೆಯೆ
 ಪಂಚವಟಿಧಾತ್ರಿಯಂ ಹೇಮಂತರಾತ್ರಿಯಾ
 ಶ್ರೀಮಂತ ಶಾಂತಿ. ಸೀತಾಕಾಂತನಂತರದಿ
 ಘೋರ್ಣಿಸಿತ್ತೊಂದನತಿದೂರಂ ಮನಃಕ್ರಾಂತಿ !

೪೧೦

ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ಸಂಪುಟಂ

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಸಂಚಿಕೆ

ಪುಟ

೧. ಲಂಕೇ ಶನೋಲಿಸಿದನು ಮಾರೀಚನಂ	೨೧೧
೨. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !	೨೨೮
೩. ಶಬರಿಗಾಡನು ಅತಿಥಿ ದಾಶರಥಿ	೨೬೩
೪. ಅತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್	೨೭೮
೫. ಪೂಣ್ಡ ನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ !	೨೮೫
೬. ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ !	೩೦೧
೭. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಲಂಕಾ	೩೧೯
೮. ನಾನಕ್ಕನೆನ್ ನಿನಗೆ, ತಂಗೆ !	೩೩೧
೯. ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ	೩೪೦
೧೦. ಇರ್ಝದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ	೩೬೨
೧೧. ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಂ	೪೦೩
೧೨. ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ	೪೨೦

ನಂಚಿಕೆ ೧

ಲಂಕೇಶನೊಲಿಸಿದನು ಮಾರೀಚನಂ

ಏಳು, ವೀಣೆಯೆ ; ಏಳು, ವಾಕ್ಸುಂದರಿಯ ಕಯ್ಯ
ತೃಭುವನ ಸಮ್ಮೋಹಿನಿಯೆ, ಕವನ ಕಮನೀಯೆ !
ಮಂತ್ರದಕ್ಷಿಗಳಿಂದೆ ನೋಳ್ವ ನೀಂ ಸರ್ವಕ್ಕೆ
ಸಾಕ್ಷಿ. ಕಂಡುದನೆಮಗೆ ಗಾನಗಯ್ ಶ್ರೀಕಂಠದಿಂ
ಶತಂತ್ರಿಯಾ. ಪ್ರತಿಭೆ ತಾಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುಗೆಮ್ಮೆದೊಗೆ
ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೆಮ್ಮ ದರ್ಶನಂ ತಾನಪ್ಪವೋಲ್ !
ನಾರಣಪ್ಪಂಗಂತೆ ರನ್ನಂಗೆ ಪಂಪಂಗೆ
ನಾಗವರ್ಮಗೆ ರಾಘವಾಂಕಗೆ ಲಕುಮಿಪತಿಗೆ,
ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಹೋಮರಗೆ ಮಿಲ್ಟನಗೆ
ದಾಂತೆ ಮೊದಲಹ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ನೀನೊಸೆದು
ಕೃಪೆಗೈದ ವೈದ್ಯುತಪ್ರತಿಭೆಯಂ, ಹೇ ದೇವಿ,
ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಂ ವಾಙ್ಮಂತ್ರದುಕ್ತಿಯಂ
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮಂ ಶಾಂತಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಮಂ
ದಯಪಾಲಿಸೌ ನಿನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕಂದನೀತಂಗೆ,
ಸುರುಳಿಗುರುಳಂದಮೆಸೆವಾತ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಮುಡಿಪನರ್ಚಿಸಿ ಮಣಿಯುವೀ ಕವಿ ಕುವೆಂಪುನಿಗೆ !

೧೦

ಊರ್ಮಿಳೇಶನ ಕರಶರ ವಿಘಾತಿಗಸುರ ಸತಿ
ಮುರಿದ ಬೇಟಕೆ ಕೆರಳಿ, ಪಡಿಗೆಯ್ತು ಗುಬ್ಬುಗಿಸಿದಳು ;
ಪೊಕ್ಕಳ್ ಜನಸ್ಥಾನದಾಸ್ಥಾನಮಂ, ಮೂವರಂ
ಲಂಕೇಶನರಿವ ಮುನ್ನ ಮೆ ಕೋಸಲಕೆ ಮರಳಿ
ಪಿಂತೆರಳಲೀಯದೆಯೆ ತಡೆಯಲ್ ನೆರಂಬಡೆಯೆ ; ಮೇಣ್
ಪಡೆವಳರ್ ಸೋದರರ್ ಖರದೂಷಣರ ಚಿತ್ತದೊಳು

೨೦

ಕಾದಾಟಮಂ ಕಡೆಯೆ. ವಿಷಮಂ ಕುಡಿವರಂತೆ, ಕೇಳೆ,
ತಂಗೆಯ ಸುಡಿಯನೀಂಟೆ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಸೇನಿಸಿ, ಸೈನ್ಯಂ ವರಸಿ ಪಾಳೆಯೊದರನಿಜರುಂ ! ಮೇಣ್
ಬಿಂಕೆ ಬಿಂಕೆ ತಗುಳಿದೋಲಂತೆ ಆ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ತಂಗಿ, ಬಾನ್ಗೆ ದಳ್ಳುರಿ ನೆಗೆವವೊಲ್
ಧಾವಿಸಿದಳಗ್ರಜನ ಬಳಿಗತ್ಯುಗ್ರ ಮನದಿಂದೆ !
ಏಳು ವೀಣೆಯೆ, ಏಳು ಹೇ ಅಮೃತಭಾಷಿನಿಯೆ,
ಹೇಳು ಮುಂದಣ ಕಥಾಕಾಘಮಂ, ಕೇಳ್ವರ್ಗೆ
ರಸವಶತೆಯಿಂ ಕಲಾವುಲಕಂ ಪಲ್ಲವಿಪ್ಪಂತೆ !

೩೦

ತನ್ನಯ ಮನೋಹರಿಯ, ಲಂಕೇಶ್ವರಿಯ, ದಯಿತೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಮೆಯ್ಯ ಮೋಹ ಸರಸಿಯೊಳಾಡಿ
ತಡಿಗೇರ್ದ ಮತ್ತೇಭ ಸನ್ನಿಭ ಪುಲಸ್ತ್ಯಜಂ
ಮೀಸೆಗಯ್ಯಾಗಿ, ಕಿರುನಗೆವರಸಿ, ತಂಬುಲಂ
ಹೃದಯರಾಗಮನಧರಕಿತ್ತಂತೆ ಕೆಂಪೆಯೆ,
ಬರೆದನಿಂತೋಪಳಿಗೆ : “ ಪ್ರಿಯೆ, ಪಯಣಮಿದೆ ನಾಳೆ ;
ದೂರಂ, ಮಹತ್ತರಂ ; ಅನಿವಾರ್ಯಮುಂ ದಿಟಂ.

ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರಿತರ ಮಹಿಷಿಯರಿಗದನರುಹಿ

ನನಗಾಗಿ ಮುಂದೆತಳ್ಳಾತಣದ ಕೂಟಮಂ,

೪೦

ವೇಲಾದ್ರಿಸಾನುವನದ ವಿಹಾರಯಾತ್ರೆಯಂ

ಪುಷ್ಟಕವಿಮಾನದಾ. ಬಂದೊದಗಿತೊಯ್ಯನೆಯೆ

ನಿನಗೇತಕಾ ರಾಜಕಾರಣಂ, ಬರಿ ಗಂಡು

ಹಗರಣಂ ? ” ಪತಿಯ ಸುಖಮುದ್ರಿತ ಮುಖಕೆ ವಿಕೃತಿ

ತನ್ನ ಛಾಯೆಯನೀಯೆ ಮಯನ ನಂದನೆಯದಂ

ಕಂಡು : “ ಏನದು ರಾಜಕಾರಣಂ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ?

ನಮ್ಮೊತಣಕೆ ಮಿಗಿಲುಗಜ್ಜ ಮಿನ್ನುಂ ನಿನಗೆ

ತಾನೊಳದೆ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಿಗೆ, ಜಗಜ್ಜೀತಂಗೆ ?

ಇಂದ್ರನುಧ್ಧ ಟತನವೆ ? ವಿತ್ತೇಶನವನಯವೆ ?

ಯಮನ ಗರ್ವವೆ ? ಮರ್ತ್ಯರಾಜರವಿಧೇಯತೆಯೆ ? ”

೫೦

“ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹಿರಿಯಕ್ಕೋಟಲೆ ಹಿರಿದೆ ? ಕಿರುಕುಳರ
 ಕಿರುಕುಳಮೆ ಪಿರಿದು ! ಮೃಗರಾಜನೇಂ ಮದಕರಿಯ
 ದಂತಮಂ ಲೆಕ್ಕಿಪನೆ ? ನೊರಬು ನುಸಿಗಳ ಕಿರಿಯ
 ಕಿರಿಕಿರಿಗೆ ರೋಸಿದಪನಲ್ತೆ ? ಆ ದಶರಥನ
 ಮಗ ರಾಮನೆಂಬೊನಿಂ ನಮ್ಮಾ ಜನಸ್ಥಾನಮ್
 ಅಜನಮಾಯ್ತೆಂದು ಬಂದಿದೆ ವಾರ್ತೆ. ಸೋದರರ್,
 ಕದನಕೀನಾಶರಾ ಖರದೂಷಣರ್, ನಮ್ಮ
 ಕುಲ ಭೂಷಣರ್, ಕಾದಿ ಮಡಿದರಲ್ಲದೆ, ತಂಗಿ
 ಚಂದ್ರನಖಿಗವಮಾನಮಾದತ್ತು ! ಪ್ರತಿಫಲಂ
 ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದೆಯೆ ಬರಿದೆ ಬಿಟ್ಟವುದೆ ಭಗಿನಿಯಂ
 ಭಂಗಿಸಿದನರ್ಥಾಂಗಿಯಂ ? ಮತ್ತಮನುಜರಂ
 ಕೊನ್ನ ಆ ಮನುಜರಂ ಕೊನ್ನ ತಿನ್ನದೆ ಬರಿದೆ
 ಬಿಟ್ಟವುದೆ ದನುಬವೈರಂ ? ನಿನಗೆ ದಾಸಿಯಂ
 ಮತ್ತೊರ್ವಳಂ ತರ್ಪೆನಾ ಜನಕಜಾತೆಯಂ
 ನೆಲದರಿಕೆವೆಸರ ಆ ಸೀತೆಯಂ !—ನೆನಪಿದೆಯೆ,
 ಜೀವಿತೇಶ್ವರಿ, ಸ್ವಯಂವರದ ಆ ತಿಕ್ತಕಥೆ ?
 ಮತ್ತೆ ಬಂದೆತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲಂ ನಾಣನೇರಿಸುವೆ
 ಕೊಪ್ಪಿಗಿಂದಾಂ ಸೂರುಳಂ ತೊಟ್ಟು ಪಿಂತಿರುಗಿ
 ಬಂದೆ. ತಪಮಂ ಚರಿಸುತುಗ್ರಮಂ, ರುದ್ರನಿಂ
 ಆ ಚಂದ್ರಚೂಡ ಕೋದಂಡಮಂ ತುಂಡೆಸಗೆ
 ಬಲೈಯ ಬರಂಗಳಂ ಪಡೆದೆ. ಪಡೆದೆಂ ಬರಿದೆ !
 ಮಿಥಿಳೆಗಾಂ ಮರಳಿ ವೋಪನಿತರೊಳೆ, ರಾಜರ್ಷಿ
 ತನುಜೆಯಂ ದಶರಥಕುಮಾರಂಗೆರೆದ ವಾರ್ತೆ
 ಬಂದತ್ತೆನಗೆ ! ಜನಕನಾ ಗೆಯ್ಯೆ ಸೋಜಿಗಮೆ ?
 ಆರ್ಯರಾದರಿಗೆಮ್ಮ ಕೂಡೆ ಕೊಳುಕೊಡೆ ನಂಟು
 ಪೇಸಂತೆ ! ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ ! ನೀನರೆಯೆ
 ನಮ್ಮ ನೆಂತವರು ಬಣ್ಣಿ ಪರೆಂಬುದಂ ! ದಶಶಿರಂ
 ಎಂಬೆನ್ನ ಬಿರುದನವರೀರೈದು ತಲೆಯೆಂದು

೬೦

೭೦

ಚಿತ್ರಿಪರ್ ! ದಶರಥನನಂತು ನಾಂ ಚಿತ್ರಿಪೆವೆ ?
 ಪತ್ತು ತೇರೋಳ್ ಪತ್ತು ಸೊಳೆರಡು ಕಾಲ್ಗಳನಿಟ್ಟು
 ಚರಿಸುವೊಲ್ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪೆವೇಂ ? ನಮ್ಮ ಪೆಣ್ಗಳನವರ್
 ಕೋರೆಗಳ್ ಕೋಡುಗಳ್ ವೆರಸಿ ಬರೆದಪರಂತೆ !
 ನಾವು ನರರಂ ಕಡಿದು, ಬಿಸಿನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದು
 ಬರ್ದುಕುವವರಂತೆ ! ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮ್ಮೊಳಿಸಿಸಾನುಮೇನ್
 ಇಲ್ಲಂತೆ ! ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರೆ
 ದಿಟಮಂತೆ ! ಸೂರ್ಯಕುಲದವರೆಲ್ಲ ರವಿಯವೊಲ್
 ದುಂಡೆಂದು ಬಿಸಿಯೆಂದು ನಾವವರನಾಡುವೆವೆ ?
 ನಮ್ಮ ಮಾತಂತಿರ್ಕೆ : ವಾನರಧ್ವಜರೆಲ್ಲರುಂ
 ದಿಟದಿ ಕೋತಿಗಳಂತೆ !—ತೋರ್ಪೆನವರಿಗೆ ನಮ್ಮ
 ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರುಚಿಯನಿತ್ತು ! ಸೀತೆಗೋಸುಗಮೆ ನಾಂ
 ತಪದಿಂ ಪಡೆದೆನೆನಿತೊ ಶಕ್ತಿಯಂ ; ತವಿಯಲಾ
 ಸಂಪದಂ ಸೀತೆಗಾಗಿಯೆ !” ಎಂದು ಮಚ್ಚರಂ
 ಕಿಚ್ಚೇಳೆ ಕೆಚ್ಚು ಸುಡಿದಾಣ್ಣನಂ ನೋಡುತಾ
 ಸತಿ ಕಣ್ಣಿನೀರಂ ಮಿಡಿದಳೊಂದೆ ಸುಯ್ ಸುಯ್ದು.
 ಪತಿಸುಡಿಸೆಯುಂ ತನ್ನ ಹೃದಯವನೊರೆಯಲಾರದೆಯೆ
 ನಡೆದಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ದೇಗುಲಕೆ !

೮೦

೯೦

“ ಪೆಣ್ಣನಕೆ

ಸಾಜಂ ಸವತಿಮಚ್ಚರಂ !” ಪೆರೈವೆಂಡಿತಿಯ
 ಬಗೆಯ ನೋವಿಂಗನ್ನೆಯದ ಟೀಕೆಯಂ ಮಾಡಿ,
 ಚಂದ್ರನಖಿಯಿದೆಡೆಗೆ ನಡೆದನೇಕಾಂತಕ್ಕೆ
 ಲಂಕಾಧಿಪಂ. ಚುಂಗುಳಂ ತಿನೆ ಮೊಗಂಗೆಟ್ಟು
 ಸಂಮ್ಲಾನಮಾದ ಮಲರಂತಿರಿದಾರ್ಕೆಯಂ
 ಕಾಣುತೆರ್ದೆಯುರಿದುದಣ್ಣಂಗಿ, ತನ್ನರಸಿಕ್ಕೆ
 ಮೂಗು ಮುರಿದಂತೆವೋಲ್. ಸಂತೈಸಿದನು ಇಂತು
 ನುಡಿಗಿಡಿಯನುಗುಳಿ : “ ಸೋದರಿ, ಪತ್ತನೆಂದೆ ತಿಳಿ
 ಈ ನಿನ್ನ ವದನ ವಲ್ಮೀಕಮಂ ಕಿಳ್ತೆನ್ನ

೧೦೦

ಚಿತ್ತಫಣಿಯಂ ಕೆರಳಿ ದಾತಂ. ಉರಗವನಿರಿದು
ಹೆಡೆಮಣಿಯನಿಳ್ಳುಳಿಗೊಳುವವೋಲೆ ಸೀತೆಯಂ
ಸುಲಿವೆನವಮಾನಕವಮಾನವನೆ ಮುಯ್ಯೊಡ್ಡು ವೆನ್.
ಈ ಪೊಸತು ನೋವ'ಗಾಳಿಗಾ ಪಳೆಯಳಲ್ವೆಂಕೆ
ದಳ್ಳುರಿಯುತಿದೆ, ತಂಗಿ, ದಹಿಸಿ ಕಾನ್ತಾರಮಂ
ಮತ್ತಾಣದಾ ! ” ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ತಾರುಣ್ಯಮಂ
ನೆನೆದು ಸುಡಿದಳು ಪ್ರಣಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ : “ ಕಯ್ಯೆ
ಸಾಲ್ವುದಕೆ ಕಯ್ದು ಹಂಗೇಕೆ ? ಶಂಕಿಸೆ ಶಕ್ತಿ,
ಗೆಲುವವೋಲಿರೆ ಯುಕ್ತಿ, ಬಿಂಕದಂಕದ ಕೆಚ್ಚು
ಬರಿ ಸಾಹಸಂ. ಗಂಡುಗಲಿ ನೀನಪ್ಪೆಯಾದೊಡಂ,
ಯಮನಂ ಕುಬೇರನಂ ದೇವದೇವೇಂದ್ರನಂ
ಬಾಯ್ಕೇಳಿಸಿಪ್ಪದಟನಾದೊಡಂ, ದಾಶರಥಿ
ಕದನ ಮುಖದಲಿ ಸುಲಭನೊದರಿಯದಿರೊ, ಅಣ್ಣ !
ಕಂಡಿಪ್ಪೆನಾನಾತನಸ್ತಪ್ರಳಯದಿಂದಮಾ
ದಶಸಹಸ್ರರಿಗಾದ ಪರಿಣಾಮಮಂ ! ಪ್ರಕೃತಿ
ಮಾತ್ರನಲ್ಲಯ್ ರಾಮನೊರ್ವನೆಯೆ ತಾನೊಂದು
ಪಿರಿಯ ಪಡೆ ; ಪೇಳ್ವುದೇನವನೊಡನೆ ಬೆರಸಿ ಬರೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ; ತಾಮಜಿಂಕ್ಕರೆ ದಿಟಂ ! ಪೆಣ್ ಪೆಳರೆ
ಗಂಡು ನಗುವುದೆ ಸಾಜಮಾದೊಡಂ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ದುಡುಕದಿರೊ ನನ್ನ ಮೇಣೆಮ್ಮ ಬರದೂಷಣರ
ಕೇಡಿಂಗೆ ಕೆರಳಿ.” “ ಪೆಣ್ಣಾದೊಡಂ ನೀನೆನಗೆ
ಮತಿಯೊಳುಂ ಧೃತಿಯೊಳುಂ ಗಂಡಿಗಿಣೆ. ನಿನ್ನೆಣಿಕೆ
ಹಗುರವಲ್ತೆನಗೆ. ಕಳುಹಿದೆನು ನಾನದನರಿತೆ
ನಿನ್ನ ನವರಿಪೆಡೆಗೆ ತಿಳಿಯಲವರಾಳ್ತೆಯಂ.”
“ ಕೈತವದೊಳವನಿಜಾತೆಯನೆಂತುಟಾದೊಡಂ
ಕವರೆಗೊಳ್. ಬೇರುಗೊಯ್ದವನೀರುಹಂಬೋಲೆ
ನಿಸ್ತೇಜನಾದಪಂ, ನಿರ್ವೀರ್ಯನಾದಪಂ,
ತನಗೆ ತಾಂ ಮಕ್ಕುವನೊಣಗಿ ಬಾಡಿ. ಶುಷ್ಕತರು ದಲ್

೧೧೦

೧೨೦

೧೩೦

ದಹನಕೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಂ ? ಕಜ್ಜ ಮೆರಡುಂ ನಿನಗೆ
 ಕೈಗೂಡುವುವು : ಪಡೆವೆ ಲಲನೆಯಂ ; ವೈರಿಯುಂ
 ಹತನಹನ್ ಹೇ ದೈತ್ಯರಾಜೇಂದ್ರ, ನನ್ನ ದಿದೊ
 ಒರ್ ಬಿನ್ನಪಂ : ನಿನಗೆ ಕೈಸೆರೆಗಳಾಗುವೊಡೆ
 ಆ ಇರ್ವರಂ ಬಿಕ್ಕೆ ನೀಡೆನಗೆ. ನನ್ನಿಚ್ಚೆ ರತಿ
 ಹೊಡೆತಣಿವವೊಳ್ ಆ ಧೂರ್ಮರಸು ರಸವನೀಂಟೀಂಟಿ
 ತೃಪ್ತಿಗೆ ತನಿಯನೆರೆವೆ ! ”

ಭಗಿನಿಯುಪದೇಶಮಂ

೧೪೦

ಕೇಳ್ದ ನಾವೇಶದಿಂ. ಸಮನಿಸಿತು ಕೋಪಕ್ಕೆ
 ಕಾಮದ ಹದಂ. ಕಣಿವೆಗುರುಳುವ ಝರಿಯ ಜಲಕೆ
 ಕಾಲುನೆ ರಚಿಸಿದಂತೆ, ಲಭಿಸಿದುದು ರಾವಣನ
 ಸಹಜಕಾಮದ ಕಪಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣಫಣಿಯ
 ಮಿಣಿಯೇಣಿ. ರೋಮಂಧಿಸಿತು ರತಿರೋಮಹರ್ಷಣದಿ
 ಭಾವಜಪ್ರಾಣಪಶು ತಾಂ ಚಂದ್ರನಖಿಯಿಂ ಕೇಳ್ದ
 ವೈದೇಹಿ ವರ್ಣನೆಯ ಮೃತ್ಯುಪಾಥೇಯಮಂ
 ಮನಂಮಿಕ್ಕು ಮೇದು : ತನುಮಧ್ಯಮೆ ! ವರಾರೋಹ !
 ತಪ್ತಕಾಂಚನ ವರ್ಣೆ ! ಪೀನಕುಚೆ ! ಸುಶ್ರೋಣಿ !
 ಜಘನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೆ ! ಮೇಣಿಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ್ರಾಣಿ !—
 ನೆನೆನೆದನೊಂದೊಂದು ಪದಮಂ ಸಚಿತ್ರಮಂ,
 ಮೋಹಸುರೆಯಾಂಟಿ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆರಳಿದಾತ್ಮಕ್ಕೆ
 ಸಾಹಸೋನ್ಮಾದಂ ಮದಿಸುವಂತೆ.

೧೪೦

ಚಿಂತಿಸಿದನ್

ಏಕಾಂತದೊಳ್ ಉಕ್ಕುವದ ಕವರೈವಟ್ಟಿಯಂ.
 ತರಿಸಂದನೊಂದು ಹರುವಂ. ಪಳೆಯ ಸಚಿವರುಂ
 ಹಿತವರುಂ ತಮ್ಮಂದಿರುಂ ತಿಳಿಯದಂದದೊಳೆ
 ಯಾನಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದನೇರಿದನು ಧನದನಿಂ
 ಗಿಲ್ಲು ತಂದಾ ಕಾಮಗಮನದ ಏವಾನಮಂ,
 ಪುಷ್ಪಕವೆಸರ ಗಗನರಥಮಂ. ದಿಗಂತದಿಂ

ತರತರದ ಬಣ್ಣದುರಿ ಮುಗಿಲ ಸಿಂಗರದಿಂದೆ
 ರಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಜೈತ್ರವಿಭೈತ್ರಮೇರ್ವವೋಲ್,
 ಗಿರಿವಿಸಿನ ಹರ್ಮ್ಯ ರಮಣೀಯಮಾ ಲಂಕೆಯಿಂ
 ಮೇಲೇರ್ದು ದಾ ನಭೋನೌಕೆ. ತೇಲುತ್ತಿಯದೊ
 ತೈಲವರ್ಣಾಳಿಯಿಂ ಸಮೆದ ಚಿತ್ರಂಗಳಿಂ
 ಕೈಗಯ್ದ ಕಲೆಯಮನೆ ಎಂಬವೋಲ್ ಎಸೆದುದಾ
 ಪುಷ್ಪಕಂ, ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕಂಡ ನಗರದ ಜನದ
 ಕಣ್ಮನಕೆ. ಹೇಮಲಿಪ್ತಂ ರತ್ನ ಖಚಿತಮದು
 ಮಿಂಚಿದತ್ತಿನರಶ್ಮಿಯೊಳ್, ಕಣ್ ಮುಗುಳೆ ಸೋಳ್ವರ್ಗಿ.
 ಬಳಸಿ ಸುತ್ತಂ ಆ ವಿಮಾನದ ವಿತಾನಮಂ
 ಮಾಲೆಯೆಳಲಿದ ಕನಕ ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಶ್ರೇಣಿ
 ದೂರದೆತ್ತರಕೆಸೆದುವೈ ಅರಿಲ್ಗೊಲಂತೆ,
 ನಾದ ಬಿಂದುತ್ಕರದ ಸೋನೆ ಜೀರ್ವನಿ ಸೋರ್ದ
 ರುಕ್ಮ ಬಿಂದುಗಳಂತೆವೋಲ್. ಮುಗಿಲಕೆನ್ನೆಯಂ
 ಮುದ್ದಿಸುವ ಮಾರುತನ ಕೈ ಎನಲೊಪ್ಪಿತಾ
 ಬಾನ್ದೇರಿನುತ್ತುಮಾಂಗದೊಳತ್ತಮಿತ್ತೊಲೆದಿದ್
 ಬಾವುಟಂ : ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಬಲದ ನೆಲದೊಲಿದ
 ಚಂಡಿಕಾಧ್ವಜ ಚಿತ್ರಚಿಹ್ನೆ ! ಪುಷ್ಪಕ ಚಲನೆ
 ತಾನುಣ್ಣಿದಲರಿಗೆ ಕೆದರಿದುದು ಅಶೋಕೋದ್ಯಾನ
 ತರುಕುಸುಮ ರೇಣು ಆಸಾರ ; ಚೆದರಿದುದಂತೆ
 ಚಕಿತ ಖಗ ಚೇತ್ಕಾರ ; ಕಡಲ ತಡಿಯಂ ತುಂಬಿ
 ಲಂಕೆಗಂಚಂ ಕಟ್ಟಿದೊಲ್ ಬೆಳೆದ ತೋಂಟದಿಂ
 ಮೂಡಿದತ್ತಡಕೆ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಮರ್ಮರ
 ಮನೋಹರ ಚಮತ್ಕಾರ. ಮಲೆಯ ಪಳುವದೊಳಟ್ಟಿ
 ಬೇಂಟೆಯೋಡುವ ಪುಲಿಯ ಪಾಂಗಿನಿಂ, ತೋರ್ದಡಗಿ
 ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಡಗಿ ತೋರುತೆ, ಮುಗಿಲ ನಡುನಡುವೆ
 ತೇಲುತೊಯ್ಯನೆ ದೂರಮೆಯ್ದಿ ಮರೆಯಾದುದಾ
 ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಗಾಳಿದೇರ್, ಲಂಕೆಯ ಜನಕ್ಕೆ

೧೬೦

೧೭೦

೧೮೦

ಸೋಜಿಗದ ಶಂಕೆಯನೊಡ್ಚಿ !

ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಂ

ವಿಹ್ವಲಿಸಲಿಂ ಮನಂಗೊಳಿಸುಗುಮೆ ಕಡಲಡವಿ
ಬಾನ್ ಬಯಲ್ ನಿರತೆ? ಹಾರಿದನು ಕರ್ಬುರ ನೃಪಂ
ಕಣ್ ಗೆಟ್ಟನೊಲ್ ಪಾರದೇನೊಂದುಮಂ ಪ್ರಕೃತಿ
ಭವ್ಯಂಗಳಂ. ದಾಂಟಿದನು ಮೇಘಮಾರ್ಗದಿಂ
ಸಾಗರದ ನೀಲ ವೈಶಾಲ್ಯಮಂ. ತೀರಮಂ,
ಕಾನನಾಚಲ ವಿವುಲ ವಿಸ್ತಾರ ಧೀರಮಂ,
ಕಂಡನಾ ಮಾರೀಚನಾಶ್ರಮಸ್ಥಾನಮಂ ;
ಬಾಳೆ ಏಲಕ್ಕಿಯಿಂ ತೆಂಗಿನಿಂ ಕೌಂಗಿನಿಂ
ಕಳ್ತಲಿಸಿದೊರ್ ಮಲೆಯ ಮುಡಿಯೊಳೊಪ್ಪಿದೊಂದು
ಪನ್ನ ಗುಡಿಯಂ. ಪೃಥಿವಿಗಳಿದತ್ತ ತುಲಮಾ ಪೃಥುಲ
ಪುಷ್ಪಕಂ. ಪೊಕ್ಕನೆಲೆವನೆಗಾ ಶಕ್ರವೈರಿ !

೧೯೦

ಚಿತ್ರಭಾನುಗ್ರಸ್ತ ಚೈತ್ರಸುಂದರ ಮಹಾ
ಚಂದನಶ್ರೀಗಂಧ ಕಾನನೋಚ್ಚಲನನಾ
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಂ ನೋಡಿ ಕಂಡಿದಿರೆಳ್ಳುವೋಗಿ
ಬಯಸಿದನು ಸೊಗಬರವನಾ ತಾಟಕಾ ಸುತಂ ;
ದೊರೆಯನುಪಚರಿಸಿದನು ದೊರೆನಿರಿಗೆಯಿಂ ; ಮತ್ತೆ
ನುಡಿಸಿದನ್ : “ ರಕ್ಕಸವಳಿಗೆ ಪೆರ್ಮೆ ನೀನಾಗಿಯುಂ
ನನ್ನಾ ಶ್ರಮಕ್ಕೆಯ್ತುಂದುದೆಯೆ ದಿಟಂ ತಪಕೆ
ತಾನಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಿ ದೊರೆತಂತೆ ! ” ಋಷಿಸಂಕಟಕೆ
ಕಂಕಣಂಗಳಟ್ಟಿ ಪೂಣ್ಣಿ ದಾರ್ಧ್ಯಕಂಟಕನ
ಸಾತ್ವಿಕ ಜಟಾವಲ್ಕಲದ ಮುನಿಯ ವೇಷಮಂ
ಕಂಡು ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ : “ ಮಾವ,
ನಿನ್ನ ನೆಂತುಂ ಮರೆಯಲಕ್ಕುಮೆ? ಕೃತಜ್ಞನೆಂ
ನಿನಗೇಗಳುಂ. ಓ ಮಹಾಮತಿಯೆ, ಬಾಳ್ವರ್ಗೆ
ಮೇಣುಮಾಳ್ವರ್ಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರುಸಿರುಸಿರಲ್ತೆ? ಕೇಳ್,
ದೊರೆಬಲ್ಮೆಗಿಲ್ಲದಿರೆ ಮಂತ್ರಿಜಾಣ್ಣೆಯಮರ್ಕೆ, ಪೇಳ್,

೨೦೦

೨೧೦

ಗಿಲ್ಲು ಮೇನೆರೆತನಂ ? ಪಿಂತೆನಿತ್ತೆನಿತೊ ಸೂಳ್ಗೆ
ರಾಜಕಾರಣದೊಳುಂ, ರಣದೊಳುಂ, ಮೇಣಂತೆ
ಸ್ವಂತ ಸಂತೋಷಕಾರಣದೊಳುಂ ನನಗೆ ನೀಂ
ನೆರೆವಾದುದಂ ಮರೆಯೆನಾಂ. ನಿನಗುಮಾನಂತೆ
ನೆರವಿತ್ತೆನೆಂಬುದೆ ನನಗೆ ಪೆರೈ. ಕಷ್ಟದೊಳೆ
ನವೆದೆ ನೀಂ ; ಸಾಹಸಕೆ ಬರ್ದುಕನ ಬಲಿಯನಿತ್ತೆ,
ತೆತ್ತೆ. ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ಬಳಲಿದೆ, ಜಿದಿಗೆ ಸೋತೆ ;
ಯತಿವೃತ್ತಿಯಂ ಪಿಡಿದೆ. ಮಾರೀಚಮುನಿವರೈ,
ಮರುಗುವೆನು ನಿನಗೆ. ನಿನ್ನಂಬೆಯಂ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ
ತವಸಿಯುಂ, ಮೇಣ್ ಕೊಂದ ಆ ಬಡವು ಬಡಗನುಂ
ತವಿಯದೊಳರನ್ನು ಮೆನೆ, ನಮ್ಮ ದುರ್ವಿಧಿಗಲ್ಲೆ
ತಾನಲ್ಲಿ ? ಜಡೆಗೆ ನಾರುಡೆಗೊಲಿಯದೇನಿಹರೆ
ಪೇಳಿನ್ನ ದಾರಾದೊಡಂ ? ತೀರ್ಚಲಾರದಿರೆ
ನೀಂ ಮುಯ್ಯೆ ಮುಯ್ಯನಾನಾದೊಡಂ ತೀರ್ಚಲೈ
ನೀನೊಪ್ಪುವಯ್ ? ಪ್ರೇತ ಲೋಕದೊಳ್ ತಣಿವವೋಲ
ತಾಯಿ ತಾಟಕೆ, ನೀಂ ನೆಗಳುವಯ್ ? ನವುಂಸಕತೆ ದಲ
ಹೀನಬಲನೊಂದು ಸಾತ್ವಿಕತೆ ಕೇಳ್ ; ಮೇಣಾ ತಪಂ
ಹೆಂಬೇಡಿತನಕೊಂದು ಬರಿ ನೆಪಂ ! ”

೨೨೦

೨೨೦

ಕಣ್ ಮುಚ್ಚಿ

ತಲೆಬಾಗಿ ಕೇಳಿದನಳಿಯನೆಂದುದಂ. ನಾಣ್ಣಿ
ನಿಡುಸುಯ್ದನಾ ಮರೆನುಡಿಗಳೀಟಿಯಿರಿತಮಂ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಾಳ್ವು. ಪಿರಿದು ಬೇಗಂ ಕಲ್ಲ
ಮೋನದಿಂ ಜಾನಿಸಿದನೆಲ್ಲಮಂ. ರಾಮನಿಂ
ಹತಳಾಗಿ, ಭೂಮಿಗತಳಾಗಿ, ಕುರಿದರಿವೋಗಿ,
ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರಮಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನೊಳೆ ಕೊಳೆತು
ನಾರ್ದಬ್ಬೆಯಾ ಪೆಣಂ ಕಣ್ಗೆ ಕಟ್ಟಿತು ಘೋರ
ಚಿತ್ರಮಂ. ಮೂಗಳ್ಳೆಯತ್ತನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ ;
ಪೊಣ್ಣೆ ದತ್ತಶ್ರುಧಾರೆ ! ದಿಗ್ಗಜ ಬಲಾನ್ವಿತಂ,

೨೪೦

ಕೆವಿನ್ಮಾಸೆವೊತ್ತ ಪುಲಿವೊಗದುಗ್ರಗಾತ್ರದಾ
ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥನಾ ಮಾರೀಚದೈತ್ಯನುಂ
ಗೋಳಿಡುವುದಂ ಕಂಡು, ಲಂಕೆಗಂ ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಮೇಲೆಳ್ಳ ನಪ್ಪಿದನ್, ಸಂತೈಸಿದನ್ ಮರಳಿ
ಮರಳಿ. ಪುಲಿ ಪುಲಿಯ ಮೋರೆಗೆ ಮೋರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು
ನೆಕ್ಕಿ ಮುಂಡಾಡುವೋಲಾಡಿ, ಮಾರೀಚನಂ
ಸೂರೆಮಾಡಿದನಸುವನಿಂತು :

“ ಮಾಣ್, ಮಾವ, ಮಾಣ್

ತಿಣ್ಣಳಲಿನಳ್ಳಿಯಂ ! ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಾತನೊಲ್
ದುಕ್ಕಿ ಸುವೆ ಏಕೆ ? ಲಂಕೆಗೆ ಲಂಕೆಯುರ್ಕ್ಕಳ್ಳ
ನಿನಗೆ ನೆರಮಂ ನೀಡೆ ತನ್ನ ತೋಳ್ ಚಾಚುತಿದೆ :
ಇದೆಕೊ ನಾನ್ ಆ ತೋಳ್ ! ತವೋಮಗ್ಗ ನಯ್ ; ನಿನಗೆ
ತಿಳಿದವುದದೆಂತು ಲಾಕಿಕರ ಸಂಕಟವಾರ್ತೆ ? ”

೨೨೧

ಸುಯೊರೆದನೆಲ್ಲಮಂ, ಚಂದ್ರನಖಿಯಿಂ ಕೇಳ್
ಪಂಚವಟಿ ಮೇಣ್ ಜನಸ್ಥಾನದವಮಾನಮಂ,
ದಾರುಣ ಪರಾಜಯದ ದುಮ್ಮಾನಮಂ. ಕೇಳ್
ಮಾರೀಚನಕ್ಕಿ ಗೆಲ್ಲೆನೊ ಭೀತಿಯ ಛಾಯೆ
ಸುಳಿದತ್ತು. ಬೆಳ್ಳೆರಿದುದು ಮೊಗಂ. ಬೆಳ್ಳಾಗಿ
ನೋಡಿದನ್ ಲಂಕೇಶನಂ. ಕಂಡದಂ, ಖತಿಗೆ
ಕಿಡಿಕಿಡಿವೋಗಿ, ಕೂಗಿದನ್ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರ ಘರ್ಜನೆಗೆ ಮಲೆ ನಡುಗುವಂದದಿ ನಡುಗೆ
ಮಾರೀಚ ಪರ್ಣಶಾಲೆ : “ ತೆಗೆ, ತೆಗೆ ! ಅಧೈರ್ಯಮಂ
ಬಿಡು ! ಹೇ ಕರೀಂದ್ರಬಲಶಾಲಿ, ನೀರಶ್ರೀಯ
ಓಕುಳಿಯ ಒಸಗೆಮಂಚವ ದುಮುಕಿ ಓಡದಿರ್,
ಹೆಂಬೇಡಿಯಾಗದಿರ್ ; ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗದಿರ್ ;
ಧೈರ್ಯದ್ರಮದ ಬೇರೆಗೆ ಬೆನ್ನಿರನೊಯ್ಯದಿರ್ ;
ಕೊಯ್ಯದಿರೊ ಕರ್ಬುರ ಕುಲದ ಬಲದ ಗೌರವದ
ಗೋನಾಳಿಯಂ ! ” ಏಳುತುಬ್ಬೇಗದಿಂ, ಬೆನ್ನೆ

೨೨೦

ಕಯ್ಯಳನಮರ್ಚಿ, ಶತಪಥಮಲೆದನೊದೆವವೋಲ್
 ಕ್ಷಾಮಂ. ತಾಟಕಾತ್ಮಜನಿನ್ನಿತ್ತಳುಕಿ ೨೭೦
 ಲಂಕೇಶನಾವೇಶಮಂ, ಕುರಿತೊರೆದನಿಂತು
 ದೃಢವಾಣಿಯಿಂ : “ ಮುಟ್ಟದಿರ್ಪಂಗೆ ಕೆಂಡಮುಂ
 ಕಿಡಿಮಾಣಿಕಮೆ ! ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮದ ರುಚಿಯ
 ಸವಿದೆನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಣ್ಮನುಡಿ ಬರಿಯ ಸೂರ್ಕಾಗಿ
 ತೋರುತಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂ ಬಲ್ಲೆ ನಾನಾತನಂ.
 ಮಾಡಿಹೆನೊ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಗಳೊಳನಿತುಮಂ
 ದಾಶರಥಿಯದಟಂ ಮುರಿಯಲೆಂದು. ಕೆಯ್ ಬಲ್ಮಿ,
 ಮೆಯ್ ಬಲ್ಮಿ, ಬಿಲ್ ಬಲ್ಮಿ, ಮಾಯೆಯೊಂದತಿಬಲ್ಮಿ,
 ಕೈಗೊಡಲಿಲ್ಲಾ ವುದುಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಕೊಲಲೆಳಸಿ
 ನನ್ನ ತಾಯ್ ಗುಲಿಗನಂ ಕೊಲೆಯವ್ವುದೊಂದುಳಿಯೆ, ಕೇಳ್, ೨೮೦
 ಮತ್ತೆಲ್ಲಮಂ ಪಾಡುಪಟ್ಟಿಹೆನೊ ! ಖರವೈರಿ
 ಸೋಲನೆಂದುಂ ; ಗೆಲಿಸಾಧ್ಯನಯ್ ! ದೈವಮುಂ
 ರಾಮಪಕ್ಷದೊಳಿರ್ಪು ಪೊಣರ್ಪದೆನೆ, ಬರಿಬಲುಮೆ
 ಸಲ್ಲದಯ್. ಧರ್ಮವರ್ಮನೆ ರಕ್ಷೆ ಯಾದಾತನಂ
 ಧರ್ಮದಿಂದಲೆ ಜಯಿಸವೇಳ್ಕುಮೆಂದಾನಿಂತು
 ತಪಕೆ ನೋಂತೆಂ . . . ” “ ಬಡಗರ ಮರುಳ್ಗೆ ಮಂಕಾದೆ
 ನೀನೆಲವೊ ಮಾರೀಚ ! ನರಮಾತ್ರನಂ ಪರಮ
 ದೈವಮೆಂದಾ ಮೂರ್ಖರಾಡಿದರೆ, ಶಿವಶಿವಾ,
 ಬೆಳ್ಳು ನೀನದನೆ ದಿಟಮೆಂದಿಂತು ನಂಬುವುದೆ ?
 ಆ ನಂಬುಗೆಯೆ ನಿನ್ನ ಸೂರಾಸೆ ಮೆಯ್ಯೆಯಂ ೨೯೦
 ಹೊಳ್ಳುಗೈದಿದೆ ಕಣಾ. ಹರುಪನೊಂದಂ ನೆನೆದು
 ಬಂದೆನೀಯೆಡೆಗೆ. ನಾವಿರ್ವರುಂ ದುಃಖಿಗಳೆ :
 ತಾಯ ಕೊಲೆಯಿಂದೆ ನೀನೊಡಹುಟ್ಟು ಕೊಲೆಯಿಂದೆ
 ನಾಂ. ತಂಗಿಗೊದಗಿದಪಮಾನವೆಮ್ಮಯ ಕುಲಕೆ
 ನಾಣ್ಗೆಡು ; ಬಡಗಲೆನಿಡಿಹ ಮಲೆವು, ತೆಂಕಣದ
 ಗೌರವಕೆ ! ಕೆಮ್ಮನಿರೆ ನಾವೆಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಂ

ಸೂರೆಯವ್ವದೆ ವಲಂ ದಸ್ಯುಶೀಲೋತ್ತರಕೆ.
 ದಂಡನೀತಿಯನೊಂದನೆಯೆ ನೆಮ್ಮಿ ನೀಂ ಸೋಲೈ,
 ಮಾರೀಚ. ಬೇರೆ ತಂತ್ರಗಳಿರ್ಪವೆನೆತೆನಿತೊ,
 ವೈರಿಯಂ ನಿರ್ದೀರ್ಘಗೊಳಿಸೆ. ನೀತೆಯನೊಯ್ಯೆ
 ಮಾನಹಾನಿಗೆ ಹೃದಯದೀನನುಂ ಮೇಣಂತೆ
 ಶಕ್ತಿಹೀನನುಮಾಗಿ ನಿನ್ನೇಜನಾದಪಂ
 ದಾಶರಥಿ. ನೀರೊಣಗೆ ಪಿರಿಯ ಪೇರಾಲಮುಂ
 ಕಿರಿಯೊರಲೆಗುಣಿಸವ್ವದೆನೆ, ರಾಮವಿಕ್ರಮಂ
 ಜಳ್ಳವ್ವದೆಮ್ಮ ಕಡುಪಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ. . .” “ಹದನಿದೆಯೊ
 ನೀಂ ನೆನೆದುದೆಂದುದದು ? ನೀತಿವೇಳ್ವವರಾರೊ
 ನಿನಗಿದಂ, ಹದಿಬದೆಯ ಹರಣಮಂ, ನಿನ್ನ ಮೇಣ್
 ಸಕಲ ಲಂಕೆಯ ಮರಣಮಂ ? ಚಂದ್ರ ಮೌಳಿಯಂ
 ಕುರುಡುಗೈದಾ ಬಳಿಕ್ಕವನನಶ್ರಮದಿಂದೆ
 ಗೆಲ್ವೆನೆಂದುರಿಯ ಹಣೆಗಣ್ಣೆ ಕೈಯಿಕ್ಕೆಳದು
 ಕೀಳ್ವೆಗ್ಗನೋಲೊಣರುತಿರ್ಪೆ ; ಮುಂದರಿಯೆಯ್ಯೆ ನೀಂ,
 ಓ ಕೈಕಸಿಯ ಕಂದಾ ! ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮಂ
 ತಾನೇಕೆ ? ಪಾವನ ಪತಿವ್ರತಾ ಹರಣಮದೆ, ಕೇಳೆ,
 ನಿನ್ನ ಬಾಳ್ಗುರಿಯಿಕ್ಕುವುದು ಕಣಾ !”

೩೦೦

೩೧೦

ನಕ್ಕನಾ

ಮಾತಿಗೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ದಶಗ್ರೀವನಕ್ಕಲಂ
 ಹೂಂಕಾರ ಮಾತ್ರದಿಂ ಜಾಯಿಲಂಗಳನಟ್ಟಿ
 ಕೆದರುವೋಲಿರಿದು ಮಾರೀಚನೊಳ್ಳು ಡೆಗಳಂ.
 ಕಿರಿದು ಬೇಗಂ ತಳುವಿ, ಮತ್ತೆ : “ಶಿಶುಮತಿಗಳಿಗೆ
 ಹೇಳಯ್ಯ, ನಿನ್ನ ಹದಿಬದೇತನದ ಹಿರಿಮೆಯಂ !
 ಕಟ್ಟುಕತೆಯೊಳಗಲ್ಲದೆಲ್ಲಿಹಳೊ ಪೃಥಿವಿಯಲಿ, ಪೇಳ್,
 ನಿನ್ನಾ ಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ತ್ರೀ ? ಜಗತ್ತಯಮುಮಂ
 ದಹಿಸಿದೆ ಮಮಪ್ರತಾಪಜ್ವಾಲೆ ; ಸರ್ವಮಂ
 ಶೋಧಿಸಿರ್ಪುದು ನನ್ನ ಸಾಹಸದ ಕಯ್. ನಿನ್ನ ಈ

೩೨೦

ವರ್ಣನೆಯ ವರವರ್ಣಿನಿಯನಾವೆಡೆಯೊಳುಂ ನಾಂ
 ಸಂಧಿಸಿದೆನಿಲ್ಲಿನ್ನೆ ಗಂ. ಇನ್ನು ಮಾ ಬಯಕೆ
 ಪರ್ವಯಕೆ ಮಾತ್ರಮಾಗುಳಿದಿರ್ಪುದಯ. ಅಯ್ಯೊ,
 ಮಾವಯ್ಯ, ಕೇಳೊರೆವೆನ್ನಾ ತ್ಮಚರಿತಮಂ,
 ಮನ್ಮತನೋ ದುರಿತಮಂ. ಪುಟ್ಟುವಾಗಳೆಯೆ ನಾಂ
 ನೆತ್ತರೊಳೆ ಪೆಣ್ಣೊಡಲಿನಾಸೆಯಾ ಬೇಟಮಂ
 ಪೊತ್ತು ಪುಟ್ಟಿದೆನ್ನೆ ! ಜನ್ಮದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ
 ಜಯಿಸಲೆಂದಾನೆನಿತೆನಿತೊ ನಿಟ್ಟಿಯಂ ಪಟ್ಟು
 ಬೇಯಿಸಿದನಾತ್ಮಮಂ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವ ನಂಬಿ,
 ಪತ್ತೀವ್ರತಕ್ಕೆಳಸಿ ಕಳೆದನಯ ತಾರುಣ್ಯಮಂ
 ಮುಗ್ಧ ಬುದ್ಧಿಯಲಿ. ನಾಂ ಬಯಸಿ ಮೋಹಿಪ ಮೊದಲೆ
 ಪೆಣ್ಣನಂ ಬಯಸಿತೆನ್ನಂ. ಕಾತರಿಸಿತಯ್ಯೊ
 ಮೇಲ್ವಾಯುತಾತುರದಿ ! ತತ್ತರಿಸುತಂಚೆನೊಳೆ
 ದಣಿದುಯ್ಯಲಾಡುತಿರ್ದೆನ್ನಾ ತ್ಮಮೊಯ್ಯನೆಯೆ
 ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದುದೊ ಮನ್ಮಥ ರುಚಿಯ ರಸಾತಳಕೆ !
 ಕೇಳಂದಿನಿಂದೆ ಪೆಣ್ಣನದೊಳೆನಗಿರ್ದೊಂದು
 ಸುಂದರ ಪವಿತ್ರತಾ ಭಾವಂ ಶಿಥಿಲಮಾಗಿ,
 ಭೋಗಭಾವಮೆ ಪೃಥುಲಮಾಯ್ತಯ. ದಡಕ್ಕಡರೆ
 ಸಾಹಸದೊಳೀಬುವುದನಾಸುಳಿಯದಿರ್ದೊಡಂ
 ತೇಲಿ, ಹೋರುತೆ, ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋದೆನಾ ಹುಚ್ಚು ಹೊಳೆ
 ಹೊನಲಿನಲಿ ! ವಶವಾಗದಿದರ್ವರನೊರ್ವರಂ
 ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಾಂ : ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಮೈಸಿರಿಗೆ,
 ಎತ್ತೇಶ ಜೇತನೈಸಿರಿಗೆ, ದಿಕ್ಪಾಲರಂ
 ಗೆಲ್ಲ ಪೆಂಪಿಗೆ, ನಿಖಿಲ ಭೂಮಿನಾಥರನೊತ್ತಿ
 ಬಾಯ್ಕೀಳಿಸಿದ ಯಶೋವೈಭವಕೆ, ರಾವಣನ
 ರಸಿಕತೆಗೆ, ಸತ್ಪತ್ನಕ್ಕೆ, ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ, ತೇಜಕ್ಕೆ,
 ಜಾವನಕೆ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಾನೊರ್ವಳಂ, ನನಗೆ
 ಮೆಚ್ಚಿ ವಶವಾಗದಿದರ್ವ ಪವಿತ್ರಾಂಗಿಯಂ !

೩೩೦

೩೪೦

೩೫೦

ಹದಿಬದೆಯರೆಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಹೆಣ್ಣುಣಿಗಳಂ
ಪರಿಕಸಿದೆನವರುಂ ಸುಲಭಮಾದರಯ್. ಕಡೆಗೆ, ಕೇಳ್,
ಹದಿಬದೆಯರಿಹರೆಂಬ ನಂಬುಗೆ ಸತ್ತುದೆನ್ನೆ ದೆಗೆ !”

ಮೌನವಾಂತನು ರಾವಣಂ. ತಾಟಕಾತ್ಮಜಂ
ಸೋಡುತಿರ್ದನ್ ಬೆರಗುಬಡಿದು ನಡಪಾಡುತಿರ್ದಾ
ದೈತ್ಯನೃಪನಂ ! ಮತ್ತೆ ಪೊಕ್ಕಿನಿತನಂತರಂ
ಸೋದ್ವೇಗದಿಂ : “ ಇಲ್ಲ, ಬಿಡು, ಮಾರೀಚ, ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಇಲ್ಲ, ಆ ನನ್ನ ತಾಯ್ ! ಪುಸಿಯ ಪೇಗಲಲ್, ಅಯ್ಯೊ,
ಪೇಸಿದವುದೆನ್ನ ಬಾಯ್. ಸಲ್ಲದಯ್ ಪುಸಿಗೆನ್ನ

೩೬೦

ಪೂಜೆ : ಪಾವನೆಯೆನಗೆ ತೋರ್ದಂದು ಧನ್ಯನಾಂ ;
ಧನ್ಯ ತಾಂ ! ಕೇಳೊರೈ ಧನ್ಯನಪ್ಪಾ ಪುಣ್ಯಮುಂ
ದೊರೆಯಿತೆಂದಿರ್ದೆನ್. ಆ ಸ್ವಪ್ನ ಮುಂ ಬಿರಿದುದು ಕಣಾ ;
ಮೇಣೆರ್ಡೆಗೆ ನಿಚ್ಚ ಮುಂ ನೆತ್ತರಂ ಸೋವೊಂದು
ಪಿರಿದಾದುದೇರ್. ವೇದವತಿವೆಸರ ಋಷಿಪತ್ನಿ
ಪುಣ್ಯಸತಿ ತಾನಿರ್ದಳಯ್. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದೊಳವಳ್
ಮೂಜಗದ ಕಣ್ಗೆ ಗುರಿಯಿರಲಾಗಿ,—ದುರ್ಲಭಕೆ
ಪಿರಿದು ಕುದಿಗೊಳ್ವೆನ್ನ ತೃಷೆ ಬಯಸತಾಕೆಯಂ.

ಪೆಣ್ಣೆನಿತು ಮೇಲಿರ್ದರನಿತೆನಗೆರ್ದೆಯ ಕಾಯ್ವು
ಪಿರಿದಪ್ಪುದೆನಗದು ಸಹಜಗುಣಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಆ
ದುರ್ಭಾಗ್ಯ ಚಿತೆಯೇರ್ದ ಳಾತ್ಮ ಹನನಕೆ ಮನಂ
ಮಾಡಿ. ನಾನೆಂದುಂ ಬಲಾತ್ಕರಿಸೆನೆಂಬುದಂ
ತಿಳಿಯದೆಯೆ ಕೊಂದುಕೊಂಡಳೊ ! ಬಾಳ್ವೆರಸಿ, ನನಗೆ
ವಶವಾಗದಿರ್ದೊಡೆ ನಮಸ್ಕಾರಮುಂ ಪದಕೆ,
ಕೇಳ್, ನಿವೇದಿಸುತಿರ್ದೆ ಸೈವೇದ್ಯಮಂ. ಸುಲಭತುಚಿ
ಸಾವನಪ್ಪಿದಳಾದಳ್ ತಿರಸ್ಕಾರ್ಯೆ !—ಮತ್ತೊರೈ,
ಹದಿಬದೆಯರರಸಿ ತಾನೆಂಬಳಿನ್ನೊರ್ವಳಂ
ತಂದೆನವಳರಸನಂ ಸೋಲಿಸಿ ಸೆರೆಗೆ ನೂಂಕಿ.

೩೬೦

ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯಾಕೆಯಂ ಬಲ್ಲೆ ನೀನೆನ್ನ

ಮೆಚ್ಚಿ ನುಪಪತ್ತಿಯಂ. ರಾವಣನ ಬೇಟಕ್ಕೆ
ಸೋಲದವಳೊರ್ವಳಂ ಕಾಣ್ಬೆನೆಂದಿರೆ; ಕಟ್ಟ
ಕಡೆಗಾಕೆಯುಂ ಸೋಲ್ತುಳೆನಗೆ. ಸ್ತ್ರೀಗೌರವದ
ಲವಲೇಶದವಶೇಷಮುಂ ಮಲ್ಲಿದತ್ತನಿಗೆ
ನಿಶ್ಚೇಷಮಾಗಿ. ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಸಜೆಯಂ
ಪಳಿದು, ದಿಟದಿಂ ಪೇಸುವಂಗನೆಯಿಲ್ಲ, ಕೇಳ್,
ಮಾರೀಚ, ನರಸುರಾಸುರ ಲೋಕದೊಳ್ !—ಅದಿಕ್ಕೆ.

೩೮೦

ರಾಮನಂ ನಿನ್ನೇಜನಂ ಮಾಡೆ ಸೀತೆಯಂ
ತರ್ದೆನದು ರಾಜಕೀಯಂ ; ಧರ್ಮದ ವಿಷಯಮಲ್ಲು.
ನೀನೆನಗೆ ನೆರವಾಗ ವೇಳ್ಕುಮಲ್ಲದೆ ಮಾರ್ದ
ನಡೆಯದಿರ್ ಪ್ರಜೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ !—ಬೇಗ ತಾಳ್
ಕನಕ ಮೃಗ ರೂಪಮಂ. ಸುಳಿ ಜನಕಜಿಯ ಮುಂದೆ,
ಬಗೆಸೆದಳಸಿ ಬೇಡುವಂತಿನಿಯನಂ. ಪಿಡಿಯೆ
ಬೆನ್ನ ಟ್ಟಬರೆ ದಾಶರಥಿ, ದೂರ ದೂರಕ್ಕೆ
ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತಾತನಂ, ಕೂಗು ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ
ದೀನರವದಿಂ. ಬಿಚ್ಚು ತೋಡಲ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ರಾಮನಿರ್ಪಡೆಗೆ, ನಾಂ ಕಳ್ಳಯ್ದೆನಾ ಜನಕ
ಜಾತಿಯಂ. ವೃಥಾಮೆಂದರಿಯದಿರ್ ನಿನ್ನ ಈ
ಕರ್ತವ್ಯಮಂ : ನಿನಗೆ ಖರನ ಧರೆಯನೆ ಕೊಟ್ಟು
ವಿರಚಿಸುವೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ ! ”

೩೯೦

“ ಎಗಳುಂ

ನಿನ್ನಾ ಶೆ ನಿನಗೆ ಮತಿ. ಗತಿಯನ್ಯಮಂ ಕಾಣೆ
ನೀನಾವಗಂ. ದುಷ್ಟವಾಸನೆಗೆ ತರ್ಕಮಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆ. ಶಿಷ್ಯತಾಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದಾತ್ಮವನೆ
ವಂಚಿಸುತ್ತಿರ್ಪೆಯಯ್. ಕಾಮನಿಂತುಟೆ ವಲಂ
ತಾರ್ಕಿ ಕಾಗ್ರೇಸರಂ !—ಹಿತವೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಾ :
ಮಂಡೆ ಬಲ್ಲತ್ತೆಂದು ಬಂಡೆಯಂ ಪಾಯ್ವಂತೆ
ನುಗ್ಗುತಿಹೆ ನೀಂ ರಾಘವನ ಸತಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ;

೪೦೦

ದಂಡಧರ ಕಾಲಸಮ ಕೋದಂಡಧರ ರಾಮ
ಕೋಪಕ್ಕೆ ; ಪಾಪಕೂಪಕ್ಕೆ ! ಎಲವೊ ಲಂಕೇಶ,
ಮುಂಗಿಡಿಯನಿಕ್ಕದಿರೊ ಲಂಕೆಯ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ !—
ಮಡಿಯಲೆನಗಾಸೆಯಿಲ್ಲಯ್ ರಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿ. ರಕ್ಕಸವಳಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ನೆರವಾಗೆನಾಂ
ನೀನೆಂದುದಂ ಗೆಯ್ಯು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ
ದೂರದಿಂ ಕೈಮುಗಿವೆನಿಲ್ಲಿದೆ. ದನುಜೇಂದ್ರ,
ತ್ಯಪ್ತನಾಂ ; ನಿನ್ನಾ ಕೃಪೆಯನೊಲ್ಲೆ ! ”

೪೧೦

ಮುಖವಿಕ್ಯತಿ

ಭೀಷ್ಮವಾದತ್ತು, ಕೋಪಗ್ರೀಷ್ಮವೊಯ್ಲಿದೆ,
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿಗೆ. ಸುಯ್ ಸುಯ್ ಸುಯ್ ನಿಂತೆಂದು :

“ ರಾಮಶರದಿಂದಾದೊಡಂ ಬರ್ದುಕಿ ಬರ್ಪೊಂದು

ದೂರಾಶೆಯಿರ್ಪುದಯ್. ಬೆಸಕಯ್ಯದಿರಲೆನಗೆ

ನೀನುಳಿ ಬರ್ದುಕಿನಾಸೆಯಂ ! ” ಎನುತ್ತುರಿದೆಳ್ಳು

ಪೊರಮಟ್ಟನೆಲೆವನೆಯನುಸಿರೆ ಮಾರೀಚನಿಂ

ಜಗುಳ್ಳುಣ್ಣಿದೋಲ್. ತೆರಳ್ಳು ಸಿರಸಂತೆ ಮರಳ್ಳು ವೋಲ್

ರಿಕ್ಕನೆದೋಡಿದನ್ ; ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಯ್ಯ

ಬೇಡಿದನ್ : “ ಕಯ್ಯಿದನೆ ಕಾಲೆಂದು ತಿಳಿಯಯ್ಯ.

ನನ್ನೆಲೆವನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಾರಯ್ಯ. ಬೆಸಕಯ್ಯ

ನಿನ್ನಾಣೆಯಂ. ಮರಣಮೆಂತಾದೊಡಂ ದಿಟಂ

ನನಗೆ. ರಾಮನೊ ನೀನೊ ಸಂಹರಿಸಲೆನ್ನಾಯ್ಕ

ರಾಮಬಾಣಂ ! ನಿನ್ನ ಪೇಳ್ವೆಂತೆಸಗಲದುವೆ ದಲ್

ನಿನಗುಮೆನಗುಂ ಮೇಲ್ಮೆ. ತಾಯ್ಕುಲಿಗನಿಂದಳಿಯೆ

ಮಾತೆಗಾದಂತಾಯ್ತು ಸೇವೆ ; ಮೇಣರಸಂಗಿ

ಬೆಸಕಯ್ಯಳಿದ ಚಸಂ. ನಿನ್ನಿಂದೆನಗೆ ಮುಕ್ತಿ ;

ನನ್ನ ಸಾವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ

ಮೊತ್ತಮೊದಲಣ ಜನ್ನ ಬೇಳ್ವೆ ! ”—ಲಂಕೇಶ್ವರಂ

ತಕ್ಕೈಸುತುಕ್ಕಿದನ್ ; ತನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಕಯಕೆ

೪೨೦

೪೩೦

ಕಾರಣವನಪ್ಪು ವೋಲಪ್ಪಿದನ್ ಮಾವನಂ,
 ಪರಮ ಮಾಯಾನಿಪುಣನಂ, ಕಾಮರೂಪಿಯಂ,
 ಮಾರೀಚನಂ. ಪುಷ್ಪ ಕಕ್ಕೊಯ್ದ ನಾತನಂ
 ಮೃತ್ಯುರಥಕುಯ್ವಂತೆವೋಲ್. ಪ್ರಾಣಮೇವಂತೆ
 ಪಾರಿದತ್ತಾ ವಿಮಾನಂ ಶ್ರೀರಾಮನಾಶ್ರಮಕೆ.

ಸಂಚಿಕೆ ೨

ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !

“ಟುವ್ವಿ ಮಾಗಿಗೆ ಟುವ್ವಿ ! ಸುವ್ವಿ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸುವ್ವಿ !”
ಪಂಚವಟಿಗೈತಂದು ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ ಕಟ್ಟುವಾ
ಪೊತ್ತಂದು ಸೀತಾರಮಣಿ ನಟ್ಟು, ಕಟ್ಟೊಲೈಯಿಂ
ನೀರ್ವೊಯ್ದು ನಡಪಿದಕ್ಕರೆಗುರ್ಬ್ಬ ಪರ್ವತಾ
ಪನ್ನಗುಡಿಯಂ ತಳ್ಳಿದೋಲಂತೆ ಸುತ್ತಣಿಂ
ಮುತ್ತಿ ಮುತ್ತೊತ್ತುದಿದ್ದವಿವಳಿಯ ಮಲರ್ದ
ಹೊದರೆದೆಯೊಳುಲಿಯತೊಡಗಿತು ಚುಕ್ಕಿವೂವಕ್ಕಿ :
“ಟುವ್ವಿ ಮಾಗಿಗೆ ಟುವ್ವಿ ! ಸುವ್ವಿ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸುವ್ವಿ !”
ಮಂಜು ಹಿಂಜರಿದತ್ತು ; ಮಾಗಿಯ ಚಳಿಯುಸಿರ್ದೆ
ತಾನಳಿಯುವಳಲಿಂದಮೆನೆ ತೋರಿದುದು ಕಾಯ್ವು,
ಬಿಸುಸುಯ್ಯೆನಲ್ಲೆ. ಬೇರಿದೇರಿದುದೊ ಮರದ
ಕೊಮ್ಮೆಗೆ ವಸಂತನಾವೇಶಮೆನೆ, ಕೊನೆಗೆ ನನೆ
ಕೊನರಿದುದು. ಹಂತಿಗೊಂಡುದು ಗಗನ ನೀಲಿಮೆಯ
ನುಣ್ ಜಗಲಿಯೊಳ್ ನೀರ್ವೊರೆಗಳೆದ ಬೆಳ್ಳಿಯುಣ್ಣೆಯಾ
ಮುಗಿಲ ಹಗುರಂ. ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೊರಳ ತೂರ್ದಂ
ಮರುದನಿಯನೇರಿ ಅಲೆದುದು, ಮಲಗನೆಚ್ಚ ರಿಸಿ,
ಅಡವಿಯಿಂದಡವಿದೊಟ್ಟಲಿಗೆ. ಮರಗಬ್ಬದಿಂ
ಹರೆಯ ತಾಯ್ತೊಡೆಗಳೆದ ಮೊಗ್ಗೆಯ ಪಸುಳಿನಿದ್ದೆ
ಕಣ್ಣೆರೆದುದಲರ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬಿರಿಯೆ, ಮೊಸಗಂಪು
ಪರಮೆಮೊರೆಯಂ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯೆ. ಗರಿವುಕ್ಕಮಂ
ಕುಣಿಕುಣಿಸಿ ಸಿಕ್ಕನೂದಿತು ಸಿಪಿಲೆ. ಮಿಗಗಳಿಗೆ
ಸುಖದಮಾದುದು ನದಿಯ ಮುಳುಗುಮಾಹಂ. ಮಾಗಿ

೧೦

೨೦

ಪೋಗಿ ಮೈದೋರಿದುದು ಹಕ್ಕಿ ಹೂಗಳ ಸುಗ್ಗಿ
ಹಿಗ್ಗಿ !

ನಿಜ್ಜಯಿಸಿದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯರ್
ಮರಳಲ್ತಯೋಧ್ಧೆಯಂ. ತೆಂಗಾಳಿ ಕಮ್ಮನೆಯ
ಕೇದಗೆಯ ಹೊಂದೂಳಿಯಂ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ
ಮೆಳೆಯ ಗರಿಚವರಿಯಂ ಬೀಸೆ, ಪಿಕಳಾರ
ಕಾಜಾಣ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಗಿಳಿವಿಂಡುಗಳ ಕೊರಳ
ಕೈವಾರಮುಲಿಯೆ, ಪಗಲಾಣ್ಣ ನೊಡನೊಡನೆಟ್ಟ
ಗೋದಾವರಿಯ ಮಿಂದರಘ್ನಮೆತ್ತಿದರಿನಗೆ,
ವಂಶಾಧಿದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ. ಮೇಣಂತೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರಾ ಪರಿಚಯದ ವಸಸ್ಥಲಿಗಳಂ,
ವುಲಿನಸ್ಥಲಿಗಳಂ, ಜಲಸ್ಥಲಿಗಳಂ ; ಮತ್ತೆ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ವಂದ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಂ. ಪಕ್ಷಿ
ವಧ್ಯಂಗೆ ಪೇಳ್ವರ್ ಜಟಾಯು ಮಿತ್ರಂಗೆ. ಮೇಣ್
ಪಂಚವಟ್ಯಾರಣ್ಯದೊಳ್ ಸಂಗ್ರಹಗೃಹಿದಿರ್
ವುಲಿಯ ಪಲ್ಲಂ, ಪಂದಿಕೋರೆಯಂ, ಪೇರಾನೆ
ದಂತಮಂ, ನಖಗಳಂ, ಚರ್ಮಂಗಳಂ, ಎಪಿನ
ಬೇವನ ವಿಶೇಷಂಗಳಂ, ಮೂವರುಂ, ತಂತಮಗೆ
ಸವಡಿಗಟ್ಟಿದರತ್ತಿಯಿಂ ತನಗೆ ಬೇಳ್ವನಿತುಮಂ

೩೦

೪೦

ಕಟ್ಟಿದಳು ಬುತ್ತಿಯಂ ಸೀತೆ. ತದನಂತರಂ
ಮುಡಿಗಟ್ಟಿದಳು ಮಂಡೆಯಂ, ಬಾಚಿ ಹೆರಳಿಕ್ಕಿ.
ಮುಡಿವಾಸೆಯಿಂದೆ ವೂದಿರಿಯಲೆಂದೆಲೆವನೆಯ
ಮುಳ್ಳಿನೊಡ್ಡಂ ದಾಂಟುತಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯ ಮೇಲೆ
ಹರಹಿದೊಂದೊದ್ದೆ ಮಡಿಯಂ ನೋಡಿ ಕೂಗಿದಳು
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ : “ ನಾರುಡೆಯಿದಾರದಯ್ ? ಹೋರಹ
ಹೊಂಗಿಂದಿದಂ ಮರೆದಿರೇಂ ? ” ಹೊರಗೆ ತಲೆಯಿಣೆಕಿ
ನೋಡಿ ಕಂಡೂರ್ಮಿಳೇಶಂ : “ ಅಯ್ಯೊ ಮರೆವೆನೇಂ ?
ಛಿದ್ರಮಾದೊಡಮದಂ ಕೊಟ್ಟವಂ ಮುನಿಯಲೈ ?

ಬರನ ಕೊಲುವಂದದನೆ ಮೈಜೋಡನೆಸಗಿದ್ದೆ ನಾಂ.
 ಶೂರ್ಪಣಖಿಯಿಂ ಪೊರೆದ ಬನದ ಬಾಳ್ಕೆಯ ಶುಚಿಯ
 ಕಾಣ್ಕೆಯೆಂದದನೀವೆನೆನ್ನಾ ತಪಸ್ವಿನಿಗೆ !
 ಒಣಗಿ ಪುರ್ದೇನ್ ಒದ್ದೆ ? ” “ ಎಂ ಚಾಣನಯ್ ? ತಣ್ಣಲೊಳ್
 ಪರಪಿದೊಡೆ ಬೇಗಮಾರುವುದಲ್ಲೆ ಪೇಳೊಣಿಗೆ ? ”
 “ ಆಗಳಿದ್ತಲ್ಲೆ ಬಿಸಿಲ್.” “ ಇದೇನಯ್ ಇಂದು
 ಎಂದಿಲ್ಲದೀ ಮೋಡವೀ ಪಚ್ಚೆ ಬಾಂಬೊಚ್ಚ ದೊಳ್ ! ”
 ಸೀತೆ ಕಣ್ಣಾದೆಗೆ ಮೊಗಮೆತ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
 ನೋಡೆ ಮುಗಿಲಿನ್ನೆಲ್ಲಿಯುಂ ಸುಳಿಯದಾಗಸದ
 ನೀಲ ನೀರಧಿಯೊಳಾ ಏಕಾಕಿ ನೀರದಂ
 ನೇರೆ ನಿಂದುದು ನೇಸರಂ ಮುಚ್ಚಿ. ಪಂಚವಟಿ
 ಧರೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಪರ್ವಿರಲ್ಕದರ ದುಶ್ಯಕುನ
 ಸೂಚಕ ಬೃಹಚ್ಛಾಯೆ, ರಾಕ್ಷಸ ರುಧಿರ ಸಿಕ್ತ
 ವಲ್ಕಲವನಾರಿಸಲ್ಕೆಲ್ಲಿ ಪೇಳ್ ಸೂರ್ಯಾತಪಂ ?
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಳಗೆವೋದನವನಿಚಾತೆಯುಮಲ್ಲಿ
 ತಿರುಗತೊಡಗಿದಳಲರನರಸುತ್ತಾ. ನಿಂತುದಾ
 ಜೀಮೂತಭದ್ರ ನೆಯನಾಂತ ರಾವಣರಥಂ
 ನಿಶ್ಚಲಂ, ಕೆರೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆ ನಭದಿ ಹಾರಿಯುಂ
 ಮೀನಿಗೆರಗುವ ಮುನ್ನ ನಿಲ್ಲುವ ಕುರರಿಯಂತೆ !
 ಮೇಘರೂಪಂ ಬೆತ್ತು ನಿಂದ ಪುಷ್ಪಕದ ಆ
 ನೆಳಲೆ ಸೇತುವೆಯಾಗೆ, ಕಾಮಧನು ತನುವಾಗೆ,
 ರಾಮಸತಿಯಲರ್ಗೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೆ ಡವಿಗಿಳಿದನಾ
 ಮಾರೀಚನುಪಮಾತೀತ ಕಾಮರೂಪಿ. ಪೇಳ್,
 ಎನೆಂಬೆನದ್ಧುತಂ ! ಛಾಯಾ ರಚಿತ ರಾತ್ರಿ
 ತಾನಾಯ್ತೊ ಚಂದ್ರೋದಯೋಜ್ವಲಿತಮೆಂಬವೋಲ್
 ಭೋಂಕನೆಯೆ ಎಸ್ಸುಲಿಂಗಿಸಿದುದು ವನಧರತ್ರಿ.
 ನೋಡುತಿರಲರಳುಗಣ್ಣಾಗಿ ಎಸ್ತೆ ಧರಾ
 ಸುತೆ, ಲೋಕಲಾವಣ್ಯವೇ ಮೂರ್ತವಾದುದೋ

೫೦

೬೦

೭೦

ಎನೆ ತರುನಿಚಯ ಮಧ್ಯೆ ಸುಳಿದಾಡಿದತ್ತೊಂದು
 ರಂಕು ರೂಪದ ಕನಕ ಕಾಂತಿ. ಕದ್ದಿಂಗಳಂ
 ಬೆನ್ನೆ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಂ ಪೊಡೆಗಜಿನಮಂ ಮಾಡಿ
 ತಿಂಗಳ್ಳನೆಯ ಮಿಗಮೆ ದಂಡಕಾಟವಿಯಲ್ಲಿ
 ದಾರಿತಪ್ಪುತ್ತಲೆದು ಬರುತಿರೆ, ಧರಾತ್ಮಚಾ
 ವದನಮಂ ತನ್ನ ಸದನಂಗೆತ್ತು, ಶಂಕೆಯಿಂ
 ಪಿಂತೆ ಮುಂತೆ ತೊಳ್ಳುವೊಲಾಡಿತಾ ಜಿಂಕೆ.
 ಇರುಳ ಬಾನಿಸೊಳೆಸೆವ ಚಿನ್ನಜುಕ್ಕಿಗಳಂತೆ,
 ಕುರುಡುಗಟ್ಟಲೆಯ ಕಲ್ಮೆಯೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿ ನವಿರ್
 ಕೆತ್ತಿಸುವ ಮಿಂಚುಂಬುಳುಗಳಂತೆ, ಚರ್ಮಮಂ
 ಸಿಂಗರಿಸಿದುವು ರುಕ್ಕುಬಿಂದೂತ್ವರಂ, ಕೋಟಿ
 ಕೋಟಿ. ಮಾಗಿಗೆ ಬರಲುವೊಡ ಬೂರುಗ ಮರಂ
 ಕೊಡುಕೊಡಿನ ಕವಲಿಣೆಗಳಿಂ ಮಲೆತಲೆಗೆ
 ಕೋಡುಮೂಡಿದ ತೆರನ ತೋರ್ವಂತೆ, ನಿಡು ಸೊಕ್ಕಿ
 ಮಲೆತು ನಿಮಿರಿದುವದರ ಹೇಮರತ್ನಪ್ರಭೆಯ
 ಚಾರು ಶೃಂಗದ್ವಯಂ, ತರುವರಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ್
 ತಾಮೆಂಬವೋಲ್. ಕಿವಿಯ ಕುಣಿಸುತ್ತೆ, ಕಣ್ಮಲರ
 ಮಿಂಚಿಸುತ್ತೆ, ಪೊಳೆವ ಕೊಳಗಿನ ಜಾನುಬಂಘೆಯಂ
 ತೆಗೆತೆಗೆದಿಡುತೆ ನಲಿದು ನರ್ತಿಸುತ್ತೆ, ಕೊಂಕಿಸುತ್ತೆ
 ಕೊರಳ ಬಿಂಕವನಕ್ಕೆ ಯಕ್ಷಿಣಿಯ ಬೇಟೆದಿಂ
 ಬನಮೆಲ್ಲವಂ ಗೋರಿಗೊಳ್ಳುತೆ ಕುರಂಗತನು
 ಮಾರೀಚನಭಿನಯಿಸಿದನು ತನ್ನ ಪಾತ್ರಮಂ ;
 ಸೂರೆಗೊಂಡನು ನೋಳ್ವರಿವರಾ ನೇತ್ರಂಗಳಂ
 ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಮತ್ತೆ ಜಾನಕಿಯಾ. ವಾಸಂತ
 ಕಾಂತಾರ ರಂಗಮಂ ಶೃಂಗಾರಗೈಯಲ್ಕೆ
 ಬಂಗಾರದಂಗದಾ ಶೃಂಗಿ, ಕೋಳುಹೋದಳೆ,
 ಹಾ, ದಶರಥನ ಸುತನ ತನ್ನಂಗಿ, ರಾವಣನ

೮೦

೯೦

೧೦೦

ಬಾಳಿಟ್ಟ ಮೈಥಿಲಿಯ ಬೈತಲೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್
ಕಣ್ಣಿಟ್ಟವೋಲ್, ನೋಡಿ ನೋಡಿ !

ಸಾರ್ಧದು ಹತ್ತಿ ;

ದೂರವೋಡಿತು ಮತ್ತೆ. ನೋರೆಯನಿಳಿಗೆ ಸಾರ್ಜಿ
ಮೇದುದು ಪಸುರನೊರೈ ; ಪಿಂಗಾಲ್ಗಳಿಂ ನಿಂತು
ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂದಡರಿ, ಕವಲೊಡೆದ ಕೊಂಬುಗಳ್
ಬರಿಗಳಂ ಕೀಸುವೋಲ್ ಬೆನ್ನಿನಿರ್ಕಲದೊಳುಂ
ಚೆಲ್ವಾಗಿ, ಮೊಗಮೆತ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಲಗೆಯ ಚಾಚಿ
ಮೇದುದು ಮರನ ನಳನಳಿಸ ಪೊಸ ತಳಿರನೊರೈ.

೧೧೦

ಕುಣಿಸಿದತ್ತಲ್ಪಲಾಂಗೂಲಮಂ ಶಕ್ರಧನು
ರಮಣೀಯಮಂ, ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಪಲ್ಲಮಾಗಲ್ಕೆ
ರುಚಿರಾಸನಾ ರಾಮದಯಿತೆಯಾ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಂ.
ಸೀತಾಪ್ರಲೋಭನಂ ದೀಪಿಸುವ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ಕಕ್ಕೆ ವೂಗೊಂಚಲಡಿ ಮೈನೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ
ತೋರಿದತ್ತೊಮ್ಮೆ ; ಕಣ್ಣರೆಯಾದುದಿನ್ನೊಮ್ಮೆ
ನೀರೆಯ ಬಯಕೆ ನೀರಡಿಸಿ ಕಳವಳಿಸುವಂತೆ.

೧೨೦

ಕುಸುಮಿತ ಲತಾವಿತಾನಂ ಬೊಕ್ಕು, ಅದೊ ಮತ್ತೆ
ಮೂಡಿದುದೆನಲ್ಕೆ ಮೈದೋರಿದುದು, ಶೃಂಗಾಗ್ರಮಂ
ಸುತ್ತಿದುಗನಿಯ ಬಳ್ಳಿ ಮಾಲೆ ಸೂಡಿದವೋಲೆ
ಜೋಲೆ. ಮರುಳಾದಳಾ ಬಾಲೆ, ರಸರುಚಿ ತೀಲೆ,
ಸೌಂದರ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಲೋಲೆ. ಇಂತಿಂತಿಂತು,
ಗಮಕಿವರ್ಧನ ವೇಣುವಾಣಿಗೆ ಕಲಾರಮಣಿ
ವರ್ಣ ಲಯ ರಾಗಮಯ ನವರಸಾವೇಶದಿಂ
ಮಮಕಾವ್ಯ ವೇದಿಕೆಯನೇರಿ ನರ್ತಿಸುವಂತೆ
ನಲಿದುದಾ ಪೊನ್ನಿಗಂ, ಸೀತಾಮನಂ ಮುಳುಗಿ
ನೋಹದೋಕುಳಿಗೆ !

ಕೈತವವರಿಯದಾ ದೇವಿ

ಸಾಧುಮೃಗಮಂ ಪಿಡಿಯಲೆಳಸಿ ಮುಂಬರಿಯಲಾ

೧೩೦

వ్రాణీ వంజిసితాదితల్లల్లి. తల్పిదోడే
 నుసుళి ఓడువుదేందు బీదరి కరేదళా కుగి
 కుగి, కంపిసలటవి వనితే : “ ఓ లక్ష్మణా,
 ఓ బార ! తార బిల్ బాణముం ; నోడ ఆ
 ఎణముం ! హిడియ, బా ; బా, బీగ, ఓ లక్ష్మణా ! ”
 మేయ్ కుదినిరేరచిదంతాగే, రామనుం
 లక్ష్మణనుమేదోడి బిద్దు బందరు దుడుకి,
 శరధనుగళం తుడుకి. సురధీర వపుగళం
 సురచాప సమ ధనుర్ధర రిపుగళం కండు
 జండదోడండ బలి రాక్ష సేంద్రంగ మేయా
 వులకిసీతు. మేజ్జి దన్ ; బీజ్జి దన్ ; కిజ్జి ద్దు
 తుటిగజ్జి దన్, తరతరద భావజటిలతేయ
 జాలజీడన కుటిలదోళ బీవపుళు సిల్పిదోలా !
 “ దిటమల నీసోరేదుదేలే తంగ, జంద్రనబి ! ”
 ఎనుతే తన్నొళగుసురికొళుతే, కివిగొట్టనా
 నేలదేడేయ మాతినాతణకే.

౧౪౦

తన్నత్తిగేయ

కొరికేయ కేళు మారుత్తరిసిదన్ నగుతే
 ఊర్మిళేశం : “ కొరిళు హోయరే, అత్తిగే, ఈ
 కాళిగద కాంజన కృతవతేగే ? కాణిరేం
 కృతకనుం ? కనక రజితం రత్న బజితమీ
 మిగదవోలేల్లియాదోడమిర్పదేం సహజ
 సృష్టి ? సంధ్యాశిల్పి బాన్ పటది కల్పి సువ
 సుందర జలదకృతియ గంధర్వ నగరమేనే
 సుసలకే సంజలిసువాకృతియ ఈ మృగం
 మారిజ మాయేయే దిటం. కామరూపియా
 కితవకలి క్షోణపన కుటయంత్రకే సిల్పి
 కొరిళువోగిహరార్పరేనితేనితొ. కాణిమదో

౧౪౧

ದಿಟದ ಮೃಗತತಿಯದರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲೆಂತಂಜಿ
ಹಿಂಜರಿದು ಮೂಗಾಳಿವಿಡಿದು ನಿಂತಿಹವಲ್ಲಿ
ಸಾಲೊಂಡು ಬೆರ್ಚಿ ಗಾರಾಗಿ !”

ಮೈದುನನಿಂತು

೧೬೦

ಸುಡಿಯಲದನವಚತ್ತು ಸೀತೆ ಕಾಂತನ ಕಡೆಗೆ
ತಿರುಗಿದಳು ; ಮರುಗಿದಳು ; ಕಾಡಿದಳು ; ಬೇಡಿದಳು ;
ಮಾರ್ನುಡಿಯನಿಚ್ಚೆ ಸದಲಂಪಿನಿಂ ನೋಡಿದಳು
ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಂ ತನ್ನ ಮನಮವ್ವುಪೋಲ್ !
ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನನುಜನಂ ; ಸುಡಿದನಂತೆಂದು :
“ ಪೊರಮಡುವೆವಾವಿದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ. ದೇವಿಯಾ
ಕೊನೆವಯಕೆಯಂ ತೀರ್ಚಿದಪ್ಪೆ ಸಶ್ರಮದಿನಾಂ
ಶೀಘ್ರದಿಂ. ಮುಗ್ಧಿಯಾ ಮುಗ್ಧಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ ಭಯದ
ವಿಘ್ನ ಮೇತರ್ಕೆಮಗೆ ? ಸಗರದೊಳದಂ ತೋರ್ದು
ಸೊಗಯಿಸುವೆನೆಂಬುದಾಗಿರಲಾಸೆ, ನಮ್ಮಿಂದೆ
ತಡೆಯೇತಕದಕೆ ? ನೀನೆಂದಂತೆ ರಕ್ಕಸನೆ
ಮೃಗರೂಪಿಯಾಗಿದೊಡಾತನಂ ಕೊಲ್ವುದುಂ
ಕರ್ತವ್ಯಮಲ್ಲೆ ? ಪಿಡಿದಪೆನ್ನಲ್ಲದಿರೆ ಕೊಂದೆ
ತಂದಪೆನ್. ನೀಂ ನಡೆಯಿಮಾಶ್ರಮಕೆ. ಚಚ್ಚರಿಂ
ಬರ್ದೆನಾನಿಂತುಪೊಳ್ಳಿನೊಳೆ. ನೀನೆಚ್ಚ ರವಿ
ಕಾಯುತಿರ್ ಜನಕಸುತೆಯಂ !”

೧೬೧

ಮಲ್ಲಗಚ್ಚೆಯಂ

ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಸಿಡಿಲಾಳ್, ಧನುರ್ಬಾಣ ಪಾಣಿಯುಂ
ಕಟಿಖಳ್ ಭೀಕರನುಮಾಗಿ, ಮೃಗನೀಚನಂ
ಬಿಂಬತ್ತಿದನು ದೈತ್ಯಮಾರೀಚನಂ. ಪಳುವದೊಳ್
ಮರೆಯಾಗೆ ರಘುಕುಲ ಯಶಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಂ
ನಡೆದಳೆಲೆವನೆಗೆ ಮೈಥಿಲಿ ಮೈದುದನ ಮುಂದೆ,
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಶಂಕೆ ಸುಯ್ಯಂತೆ :

೧೬೨

ಬೇಂಟೆಯಂ

ಬಣ್ಣಿ ಪನೆ ಕವಿ, ಕಲಿ ದಿಲೀಪ ಕುಲ ತಿಲಕನಾ ?
ಬೇಂಟೆಗಾರನುಮಂತೆ ಬೇಂಟೆಮಿಗಮುಂ ಮಹೋ
ದ್ವಾಮರೆನೆ, ನೋಟಮಾಗದೆ ದೇವ ದೇವರಿಗೆ ಪೇಳ
ಆ ಮೃಗಯೆ ? ರಾವಣನುಮಾ ಲಸದ್ವೃಶ್ಯಮಂ
ನೋಡದಿರಲಾಪನೇಂ ? ನೋಡಿದನ್, ಮೆಯ್ ನವಿರ್
ನಿಮಿರಿ !

ವೊಂಬಿಡಿಯಸಿಯನಿರುಕಿ ಕಟಕೋಶದೊಳ್,
ನಿಶಿತ ನಾರಾಚಮಯ ತೂಣೀರಮಂ ಧರಿಸಿ
ಬೆನ್ನೊಳಾ ಸದೃಢ ಚಂಘೆಯ ನಡೆಯ ಕಲಿಧನ್ವಿ
ಹಳುವೆ ಹೊಕ್ಕು ನು ಹೊಮ್ಮರೆಯ ಹಿಂದೆ. ಮೃಗವೇಷಿ
ಮಾರೀಚನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ವನಪ್ರೇಮಿಯಂ
ಸೆಳೆದನು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ : ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿದುದಿಲ್ಲಿ ;
ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿದುದಿಲ್ಲಿ. ಮರೆಯಾದುದೇನಿಲ್ಲಿ ?
ಎಂಬನಿತರೊಳೆ ಹೊಳೆದುದಿಲ್ಲಿ ! ಕಣ್ಣೊಳೆ ಮುಂದೆ
ಹೊದರಿಸಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಜುಣುಗಿದುದೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿರೆ,
ಎನೊ ಬೆನ್ನೆಡೆ ಸದ್ದು ? ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಅದೊ
ಪಸುರ ಗಬ್ಬದಿನ್ನುಣ್ಣೆ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದೆ ! ಮರೆಯಾದುದೀ
ಕುತ್ತೂರ್ ಮರೆಯೊಳಡಗಿ ಎಂದೆಚ್ಚರಿಕೆವೆರಸಿ
ತುದಿವೆರಳ ತವಕದುಬ್ಬೇಗದಿಂ ನಡೆನಡೆದು,
ಸುತ್ತಿ, ಹತ್ತಿರೆ ಸಾರಿ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು, ಕೈನೀಡಿ,
ಪಿಡಿವ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದಿರೆ, ಚಂಗನೆಯೆ ಚಿಮ್ಮಿ
ದಡದಡನೆ ವೊದೆ ನಡುಗುವಂದದೊಳೆಳೆಯನೊದ್ದು
ನೆಗೆದೋಡೆ, ಬೆಚ್ಚಿ ಸುಯ್ದಿಟ್ಟುವನ್ ಬೇಂಟೆಗಂ
ಬಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತಿ ! ಇಳಿದುದೆ ತಗ್ಗನಾ ಮಿಗಂ ?
ರಾಮನುಮಿಳಿದನದಂ ! ಉಬ್ಬನೇರ್ದುದೆ ಬೆಂಕೆ ?
ಕೂಡೆ ಎರಿದನದಂ ! ದರಿಯಾಳದಗಲನಂ
ನೆಗೆದುದೆ ಕುರಂಗಂ ತುರಂಗದೋವಾದಿಯಿಂ ?

೧೯೦

೨೦೦

ನೆಗೆದನಂತುಟೆ ತಾನುವಾ ವಿಹಂಗಮ ಕುಲಂ !

ಮಲೆಯ ಗೋಡೆಯೊ ಎನಲ್ ಕಡಿದಾಗಿ ಮೇಲೆಳ್ಳ
ಗುಲ್ಮ ಶೋಭಿತ ಸಾನುದೇಶಮಂ ನೋಡು ಆದೊ
ಎರುತಿಹುದೆಂತು ! ಮುದುರುತಿದ, ನೀಳುತಿದೆ ಮೆಯ್.

೨೧೦

ಒಮ್ಮೆಯೆದ್ದಂತೊಮ್ಮೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತಿವೆ
ಶೃಂಗದ್ವಯಂ. ಖುರಪುಟಾಘಾತದಿಂದುಣ್ಣಿ
ಸಿಡಿಯುತಿವೆ ಪುಲ್ಮಣ್ಗಳೆಟ್ಟೆ ಬೆಂಬರ್ವಂಗೆ
ಕಣ್ಗೆ ದೂಳಿಕ್ಕು ವೋಲ್. ಜೋಲ್ ಸೋರ್ವ ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಜೋಲ್ಲೇದುರ್ತಿರ್ಪು ದಳೈ ತಿದಿಯೊತ್ತುವೋಲ್ :
ಆ ಹಿಡಿವನಾ ಹಿಡಿದನದರ ಹಿಂಗಾಲನೆ

ದಾಶರಥಿ ತೋಳ್ನೀಡಿ ತುಡುಕಲೆರಗಲ್ಕಯ್ಯೊ
ವೃಥಮಾದುದು ಶೂನ್ಯತಾ ಮುಷ್ಟಿ ! ಪೊನ್ನಿಗಂ
ಪೊಕ್ಕನೆ ಕೆಲಕ್ಕು ಪೊರಳ್ಳಕ್ಕಟ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ
ಧಾವಿಸಿತು ಪಳುವಿಡಿದ ಕಿಬ್ಬಿಯಿಳಿಜಾರಿಗದೊ,
ದುಮುಕಿತನೆ ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ಲನ ನೀರಿನರ್ಬ್ಬಿ. ಹಾ,
ತೊಯ್ದು ನಾರುಡೆಯಂಗಿ ನಿಂತನಾ ರಾಘವಂ
ಪಲ್ಲಜ್ಜಿ ನೋಡಿ ; ಮಿಂಚುತ್ತೋಡಿತಾ ಶೃಂಗಿ.
ಮುಗಿಲೊಳಗಡಗಿ ತೋರಿ ತಿಂಗಳೋಡುವವೋಲೆ
ಪಳುಗಾಡಿನೊಳಗೋಡುತಿರೆ ಮೃಗಂ, ಬಾಳ್ವೆರಸಿ
ಹಿಡಿವ ಹಂಬಲನುಳಿದು ಬಿಲ್ಲೆತ್ತಿದನ್ ಬಾಣ
ಪಾಣಿ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರುದೆನೆ ರಾಕ್ಷ ಸಪ್ರಾಣಿ !
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಬಿಲ್ಲಿಳುಹಿದನ್ : ಮುಂದೆ ಕಂಡುದಾ
ಗೋದಾವರಿಯ ಬಿತ್ತರದ ಪೊಸಲಡ್ಡ ಗಟ್ಟುವೋಲ್ !

೨೨೦

೨೩೦

“ ನದಿಯನೀಸಲೆವೇಳ್ಕು ಮಾ ಜಂತು. ಆ ದಡಕ್ಕೆ
ಹಾಯ್ದು ಮುನ್ನಮೆ ಹಿಡಿವೆನೆಂತಾದೊಡಂ ದಿಟಂ ! ”
ಮತ್ತೆ ಬೆಂಬತ್ತಿದನ್ ರವಿವಂಶಜಂ. ಬೆಂಕೆ
ದುಮುಕಿತು ದುಡುಮ್ಮನೆ, ನದೀಜಲಂ ಮುತ್ರೆಳ್ಳು
ಸಿಡಿಯೆ. ಬೆನ್ನೊಳೆ ದುಮುಕಿದನ್ ರಾಮನಾ ಹೊಳೆಗೆ

ನೀರ್ದ ವಿರಗ್ಗೇಳ್ವಂತೆ ! ಮುಂದೆ ಸಾಗಿತು ಮಿಗಂ
ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಯ ಕೊಂಬಿನಿಂಬಿನ ಮೊಗಂ ಮಾತ್ರ
ತಾನಾಗಿ ತೇಲಿ. ಹಾಯ್ದುನು ಹಿಂದೆ ಕೌಸಲೆಯ
ಸೀತಾಪ್ರಿಯಂ ಜೀಸುಗೈವೀಸಿ, ತಲೆಯೆತ್ತಿ,
ಪೊತ್ತು ಬಿಲ್ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಕತ್ತಿಗಳನೊಂದುಮಂ
ಬಗೆಗೊಳ್ಳದಾಕ್ರಮಣ ಬುದ್ಧಿ ಯೊಂದನೆ ಪಿಡಿದು,
ನೀರೆರ್ದೆಯನಿರದೆ ಸೀಳ್ದೀಸಿ ! ಮಾಯೆಯನೆಂತು
ಸಂಹರಿಸದೆಯೆ ಪಿಡಿವುದಯ್ ನನ್ನಿ ? ಅಕ್ಕಟಾ,
ದಡವೇರು ದಾ ಚತುಷ್ಪಾದಿ ; ಸುಗ್ಗಿತ್ತೋಡಿ
ಮತ್ತೆ ದಟ್ಟಡವಿಯಂ. ಮೈಗಂಟಿದೊಡ್ಡೆಯಿಂ
ರಾಮನಟ್ಟಿದನು ಪೌರುಷ ರೋಷವೇಗದಿಂ.

೨೪೦

ಓಡಿದನು ಮಾರೀಚನಟ್ಟಿದನು ದಾಶರಥಿ ;
ಮುಟ್ಟಿದರು ನೀರದಾಕೃತಿವೆತ್ತ ಪುಷ್ಪಕಜಮಂ
ಛಾಯಾ ವಲಯ ನೇಮಿಯಂ. ದಾಂಟಿದುದೆ ತಡಂ
ಕಾಂತಿ ಸುರಿದುದು ಸೂರ್ಯನಾ : ರಕ್ಕಸಂ ಬೆಚ್ಚಿ
ಒಳಸೋರುತಲ್ಲಿಂ ತಿರಿಕ್ಕನೆ ಪೆಡಂಚಿಮ್ಮಿ
ನೆಗೆಯುತಿರೆ ಕರ್ನಳಲ ಮರೆಗೆಳಸಿ, ರವಿವಂಶಜಂ
ಕಣೆಯನೆಳೆದನು ಕೈಗೆ ; ಹೂಡಿದನದಂ ಹೆದೆಗೆ ;
ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸಲಂಕಾರ ಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ
ಕಬ್ಬವೆಣ್ಣಂ ಕಟ್ಟುವೆಗ್ಗತನಮಂ ಜಿಟ್ಟು
ಹೃದಯದಾವೇಶಮನೆ ನೆಚ್ಚುವ ಮಹಾಕವಿಯು
ಮಾರ್ಗದಿಂ, ಮಾರ್ಗಣವನೆಚ್ಚ ನೇಣನ ಮೆಯ್ಯೆ,
ಗೋಣ್ಣಿರಿದು ಪಲವುರುಳುರುಳಿ ಬೀಳುವೋಲಂತೆ !

೨೪೧

ಶಾಶ್ವತವನರಿಯಲ್ಕೆ ನಶ್ವರದ ಹೃದಯಮಂ
ಭೇದಿಸುವ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದಂತೆ, ಖರಶರಂ
ಛಿದ್ರಿಸಲ್ಪಾ ಕಿತವ ಪಶುಕಳೇಬರದಿಂದೆ
ಜಗುಳ್ಳುದು ನಿಶಾಚರಾಕೃತಿ, ಮಿಥ್ಯೆ ಬಿರಿಯಲ್ಕೆ
ಸತ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಸ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಕಣ್ ಬೆಚ್ಚಿ

೨೪೨

ನೋಡುತ್ತಿರಲಾಯ್ತು ಕಿವಿಯುಂ ಬಿಚ್ಚುವಂತೆ: “ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಓ!”
ಎಂಬಾ ಮಹಾಧ್ವಾನಮಸುರನುಸಿರಿದುಕ್ಕಿ
ರೋದಿಸಿತು, ಗಗನಗಿರಿವನ ಗುಹಾಮುಖಗಳಿಂ
ಪ್ರತಿರಣಿತಮಾಗಿ! ಧಿಗಿಲೆಂದುದೆದೆ ರಾಮಂಗೆ.

“ಓ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಓ!”

೨೭೦

ಕೂಗನಾಲಿಸಿ ನಡುಗಿದಳು ಪೃಥ್ವಿ; ತರುಶಿಲಾ
ಗರ್ಭಂಗಳುಂ ತಲ್ಲಣಂಗೊಂಡುವಾ ಕರೆಯ
ಮೊರೆಗಳೆಳ್ಳು; ನಿಲ್ಲಿಸಿದುವುಲಿಗಳಂ ಚಕಿತ ಖಗ
ಸಂಕುಲಂ; ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾಲಿಸಿತು ನಿಶ್ಯಬ್ದ
ವಿಸ್ಮಯಭ್ರಾಮುದ್ರೆಯಿಂ; ಆ ತೆರೆತೆರೆಯ ನಡೆಯ
ದನಿಗುದುರೆ ಮುಟ್ಟಿತೆಲೆವನಗೆ, ನೆಗೆನೆಗಿದೋಡಿ
ಕೊನೆಗೆ: ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!

ಪಗಲೆನಿತ್ತೀರೊಡಂ ಪೊಳ್ಳನಿತೊ ಮೀರೊಡಂ
ಪಿಂತಿರುಗದಿರೆ ರಾಘವಂ, ಜಾನಕಿಗೆ ಚಿಂತೆ
ತೊಡಗಿದುದು. ನಾನಾ ದುರಂತಮಂ ನೆನೆಸೆನಿದು
ಎಹ್ವಲಿಸಿದುದು ಮನಂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂ ಮೀರ್ಪು.
ಮೈದುನಂಗರುಹಲಾರದೆ ತನ್ನ ಕುದಿಹಮಂ,
ನಿಶ್ಯಂಕಿ ವೀರನಾತನ ನಗೆಗೆ ನಾಣ್ಣಿಯುಂ,
ಮರೆಸಲಾರದೆ ತನ್ನೆರ್ದೆಯ ಭೀತಿಯಂ, ಭೀರು,
ಕೋಮಲೆ, ಅಬಲೆ, ಸೀತೆ ತಾನೆಲೆಮನೆಯ ಹೊರಗೊಳಗೆ
ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹಿಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ
ಪರಿದಾಡುತ್ತೊಣಗು ತುಟಿಯಂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆಯುಂ
ನಾಲಗೆಯ ನೀರಿದೆ ಸವರಿಕೊಳುತಿರೆ, ಕಂಡು,
ಪಯಣದವಸರಕಾಗಿ ಪಿಂಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ:” ತವಕಿಸುವುದೇಕಿಂತು? ಬಿಟ್ಟದಂ
ಬಂದಪನೆ? ಪಿಡುವನಲ್ಲದೊಡದರ ಚರ್ಮಮಂ
ತಂದಪನ್ ಕೊಂದಾದೊಡಂ. ಪಿಡುವ ಸಾಹಸದಿ

೨೮೦

೨೯೦

ತೊಡಗಿರುವೆನೆಂದೆ ತೋರುವುದು. ಕೊಂದು ತದ್ವದಕೆ
 ಪೊಳ್ಳಿನಿತ್ತೇತಕಣ್ಣಿನ ಬಾಣವೇಗಕ್ಕೆ ? ”
 ಎನುತ್ತಿ ಕೈಗಜ್ಜಮಂ ಮುಂಬರಿಸಿದನು ಮತ್ತೆ
 ಪಿಂಡಿಗಟ್ಟುತ್ತೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದುದಕೆ ಮರಳಿ
 ನುಡಿಯದೆಯೆ, ನಡೆಯುತೆಲೆವನೆಯಂಗಳಕ್ಕಲ್ಲಿ
 ನಿಂದಳು ಧರಣಿಚಾತೆ. ನೋಡಿದಳು ಕಾತರಿಸಿ
 ಪಳುವನಿನಿಯಂ ಪೊಕ್ಕ ದೆಸೆಯ ಬನವಟ್ಟಿಯಂ :
 ದಟ್ಟಯಿಸಿದಡವಿಮಲೆ ದೂರಕಲೆಯಲೆಯಾಗಿ
 ಪರ್ವದರ್ಪದಕ್ಕಿ ಯಲೆವನ್ನೆಗಂ. ಗಗನದೊಳು
 ನಿಂದಿದರ್ಪದಾ ಮುಗಿಲ್ಪಿತ್ತರಂ, ನೇಸರ್ಗೆ
 ಕಣ್ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ. ಆ ಮ್ಲಾನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾ
 ಮೌನ ಭಾರಕ್ಕೇದುತಿರೆ ವಿನ್ನ ಮುಖಿಯಾಗಿ
 ಶ್ರೀರಾಮಭಾರ್ಯೆ, ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ ನಿದ್ರೆಯಂ
 ಹರಿದು ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿ ಪೋಲೆದ್ದು ದೊಂದೋವೋ ! ಸದ್ದು,
 ಕಾಡೊರಲ್ದವೋಲ್ ! “ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !
 ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ ! ” ಎಂದು ಲೋಕಶೋಕವನೆಲ್ಲ
 ಕರೆವಂತೆ ಸಂಪ್ಲವಿಸಿತಾ ರೋದನಂ, ವಿಪಿನಜಂ
 ಬಹುದೂರದಾ !

೩೦೦

ಬೆಚ್ಚಿದಳು ; ಬೆವರಿದಳು ; ಹಲುಬಿದಳು ;

೩೧೦

ಹಾರಿ ಹಮ್ಮಿಸಿದಳು ಸೀತೆ. ಮೈದುಸನೆಗೆ
 ತತ್ತರಿಸುತಿರೆ, ಕಂಡಳಾತನಂ, ಬಾಗಿಲಿಂ
 ಪೊರಮಡುತ್ತಿದನು. ಸನ್ನೆಯಿಂ ಕೆಮ್ಮನಿಸಿ,
 ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾತನುಂ. ಕೇಳರಾಯಿವರುಂ
 ನೀಳ್ವ ಗೋಳ್ವನಿಯನೋ ಲಕ್ಷಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಎಂದಲೆದುದಂ. ಕೇಳ್ದಂಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ
 ಮುಖವಿಸ್ಮಯಂ ಮಾಣ್ಡು ಮೆಯ್ದೊರುತಿರಲೊಂದು
 ಮಂದಸ್ಥಿತಂ, ಭೀತಿ ಬೆಳ್ಳಂ ಬಡಿದ ಮೊಗದ
 ಮೈಥಿಲಿ ಗದ್ದದಿಸಿ ನುಡಿದಳಂತು : “ ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ

ಕಟ್ಟಿನಯ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಕೇಡಾಯ್ತು ರಾಮಂಗೆ!
ಓಡು, ನಡೆ! ನಡೆ ಬೇಗ! ನೆರವಾಗು, ನಡೆ, ಹೋಗು!
ರಾಘವಂಗೆನಾಯ್ತು ಕಾಣೆನಾನಯ್ಯಯ್ಯಾ!”

೩೨೦

ಅತ್ತಿಗೆಯ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗಿಂತು ಕನಿಸಿ ಮೈದುನಂ:

“ತಾಳೈ, ತಾಯಿ, ತಾಳೈ. ರಕ್ಕಸನಸುರ ಮಾಯೆ
ಕೂಗುತ್ತಿದೆ; ರಾಮವಾಣಿಯದಲ್ತು. ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂ
ನಡೆಯದಿರಿತರೆಯಂತೆ.” “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಆಲಿಸದೊ;

ನಿನ್ನಣ್ಣನುಲಿಹವೆ ದಿಟಂ. ನಿನ್ನನೆ ಪೆಸರ್ದಿದಿದೆ
ಕೂಗುತ್ತಿಹುದಾಲಿಸಾ! ಕಿವಿಗಟ್ಟುದೇಂ; ನಿನಗೆ
ಮತಿಗಟ್ಟುದೇಂ? ಓಡು, ನೆರವಾಗು, ನಡೆ, ಹೋಗು;
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಹೋಗು!” “ಅಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆ. ನಿಮ್ಮಡಿಯ

೩೩೦

ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಹನದಂ
ಮೀರಿ ನಡೆಯಲ್ತೆನಗೆ ಬಾರದು ಮನಂ.” “ಕರುಳಿನಗೆ
ಬೇಯುತ್ತಿಹುದೆನ್ನಾ ತ್ತ ಸೀಯುತ್ತಿಹುದಯ್ಯಯ್ಯೋ
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಕಾಲ್ಪಿಡಿವೆನೋಡು ನಡೆ;
ರಕ್ಕಸನ್ನಿನಿಯನಂ, ಪ್ರಾಣಸರ್ವಸ್ವನಂ,
ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಂ, ಕೋಸಲಾನಂದನಂ,
ನಿನ್ನಣ್ಣನಂ!” ನಿಟ್ಟುರಿದುದೂರ್ಮಿಳೇಶನಿಗೆ.

“ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಣೆಯ ಒರಹಮಿಂತುಟೆ ವಲಂ!” ಎನುತೆ

ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನಾಡಿಕೊಂಡು, ನುಡಿದನು ಮರಳಿ

ಸಂತೈಕೆಯಂ: “ದೇವಿ, ರಾಮನಪ್ರಾಕೃತಂ!

೩೪೦

ರಾಮನಕ್ಷಯ ಮಹಿಮನಾಶಂಗೆ ಪೇಳೆಣೆಯೆ

ದೇವರ್ಕಳುಂ? ದನುಜರಾವ ಹೊಯಿಕ್ಕೈ? ತಮ್ಮ

ನಿಧಿಯ ಬೆಲೆ ತಮಗರಿಯದವರವೋಲಾಡುವಿರಿ!

ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಕಳವಳಂ; ಮಾಣ್ಬುದಾಶಂಕೆಯಂ;

ಜಡಿಮನ್ನೆಯದ ಭೀತಿಯಂ.” ಎನುತ್ತಿರೆ ಮತ್ತೆ

ಚೇರ್ದುದಾ ನೀಳುದನಿ ಕೇಳ್ದೆದ್ದೆಸೀಳುವಂತೆ: “ಓ

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ!”

ಕೇಳದಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದನೆನಲೈ
 ಸೀತೆಗಿನ್ ಗತಿಯುಂಟೆ ? ಮತಿಯುಂಟೆ ? ಹಾಯೆನುತೆ
 ಹಾಹಾರಿ ಹಮ್ಮೈಸಿದಳು ; ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟಿದುದೊ
 ಮೆಯ್ ನೆತ್ತರನಲು ನಿಂದಳು ಮರಂಬಟ್ಟವೋಲ್ ;
 ಮರಳಿ ಸಂಜ್ಞಾಲಬ್ಬೆಯಾಗಿಯುಂ, ಕಣ್ಣಿರಳಿ,
 ವಿಕಟ ಮುಖಿಯಾವಿಷ್ಟೆಯಾಗಿ, ಭೂತಿನಿಯಂತೆ
 ಸಾಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಿ : “ ಭ್ರಾತೃಘಾತಕ ಪಾಪಿ,
 ಸಾಯಿ, ನಡೆ, ತೊಲಗು ಕಣ್ಣೊಲದಿಂ ! ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮ
 ಜಾತ ಪಾತಕವೊ ನೀಂ ! ಗೋಮುಖವ್ಯಾಘ್ರನೊಲ್
 ಬಂದೆಯೆಮ್ಮೊಡಗೂಡಿ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪಾಪದಾ
 ಕರ್ಮಪಾಕಂ ಬರ್ವವೋಲ್ ! ” ಎನುತ್ತಿರೆ ಸೀತೆ,
 ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲೀಯದೆ ಸದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂ
 ರಾಮಾನುಜಂ : “ ಸಾಲ್ಗುಮಾ ನಿಂದೆ, ರಾಜರ್ಷಿ
 ಜನಕಸುತೆ ! ” ಎನುತಾಕೆಯಂ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ
 ನಿಡುಸುಯ್ಯುವೊಯ್ಲಿಂದಮೇದುತಿರಲೆದೆಯಳ್ಳೆ :
 “ ನೀಮಣ್ಣನಂ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಮೊದಲೆ ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ
 ನಾನಾತನಂ ! ಪೊಲ್ಲನುಡಿಗಡೆಗೊಟ್ಟರೀಗಳಾ
 ಬಳಿಕ್ಕೆ ನೀಂ ನೋವನುಣ್ಣಿರಿ . . . ” “ ಎಲವೊ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,
 ಎಳೆಯ ಮುಳ್ ಚುಚ್ಚಲ್ತೆ ನೋವಲ್ತದುವೆ ಮೆಚ್ಚು ;
 ಬೆಳೆದರಾ ಮುಳ್, ಅದರ ಕಚ್ಚು ಮುತ್ತಹುದೆ ಪೇಳ್ ?
 ಎಳೆಯ ಕರು ಬೆಳೆದ ಮೇಲದರ ತಾಯನೆ ಬೆದೆಗೆ
 ಬಯಸಿದವುದಯ್ಯೊ ! . . . ಮನದನ್ನ, ನಿನ್ನಂ ನಾನೆ
 ಕೊಲಿಸಿದೆನೆ ? ತನ್ನೈದೆದಾಳಿಯಂ ತನ್ನ ಕಯ್
 ಕಿತ್ತೆಸದುದಯ್ಯಯ್ಯೊ ! ” ಬಾಯ್ಬಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಳಂ
 ಮತಿವಿಕಲೆಯಂ ಕಂಡು ತತ್ತರಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧಿ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ. ಹಾ ಬೇರೊಯ್ದುದತ್ತಿಗೆಯ ಬಾಯ್ಬತ್ತಿ
 ಊರ್ಮಿಳಾ ಪ್ರಿಯನ ನಿಶ್ಚಲತೆಯಂ ! “ ಪೆಣ್ಣನದ
 ಕಲ್ತನಕ್ಕೆಲ್ಲೆ ಮೇಣೆಣೆಯುಂಟೆ ?—ಹೇ ದೇವಿ,

೩೫೦

೩೬೦

೩೭೦

హే మాతే, మన్ని సేన్నం. రామనాణేయం
మీరలారదే పేళ్ళీ నాదోడం, నిమ్మాణే!
హోగి బరువేను బేగదిం ; నడయిమేలేవనేగి ! ”
హిందుహిందక నోడిడుతొడిదన్. కాడినోళ్
మరేయాయ్దు మ్మేదునన మూర్తి. ఏకాంతమం
సేసేదు తను కంపిసెతు జానకిగి. నిందళా
ముళ్ళుబేలియ తడబేయం సేమ్మి, శూన్యమం
తన్న బాళడవివట్టియ పాళనిక్కి సువవోల !

౩౮౦

వ్యోమగస్యందనదోళడగి రథి రావణం
నోడిదను మన్మథ సతీయ రతియ హేగలేణీయ
దశరథ సుతన సతీయనోర్వళం. చాతకం
మళిగి కాతరిపంతే, సీతేయ జేలువనింట్టి
తవకిసితసురనకి పక్కి. బనదిళ్ళిళియే
హవణిసెదమరవ్వేరి దశశిరంగేనాయ్దో ?
తానెందుమనుభవిసదోందేనో కళవళం
క్రమిసెదత్తాంతర్దమం : యత్న దిందదం
తుళిదోత్తి, నేలకిళిదనోందు సుట్టురేయ్యాగి
తిర్తనే సుళిదు సుత్తి. నోడిదళవనిజాతే
తన్న కణ్ణోలద కాడినోళిద్దకిద్దంతే
తరగేలియ సద్దుగ్గేదేద్దనిలనూర్ధ్వగమ
సవోర్వపమావర్తవం. భూతనర్తనం
తానెనల్కావర్తిసెతు గాళి : కుణిదెల్లి,
నెగేదెల్లి, హారుత్తమోడిడుత్తమాడుతం,
నిలుతొమ్మే హేడేయేత్తి నాగరదవోలలాడి,
మత్తోమ్మే నడుబళుకి నటియంతేవోలలాడి,
ఓమ్మే తుంబురుగొళ్ళియేనే చిమ్మి, మత్తంతే
గణబందవన తేరది రింగణగుణిదు హేమ్మి
రయ్యనోయ్యనే హత్తే హరితందుదా గాళి,

౩౯౦

౪౦౦

ಸೀತೆಯೊಡಲಿನ ನಾಳನಾಳದಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯ
ಚಳಿ ಹರಿಯುವಂತೆ. “ ಎನಿದು ದುರ್ದಿನವೊ ನನಗೆ ! ”
ಎನುತೆನುತೆ ಜನಕಸುತೆ ಎಲೆವನೆಯನೊಳವೋಗೆ
ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಡೆದಳಾಗಳೆ ಪಜೆ ಸಪ್ಪಳಂ
ಕೇಳ್ದವೋಲಾಗಿ ತಿರುಗಿದಳಯ್ಯೊ ತನ್ನ ವರೆ
ಬಂದರೆಂಬೊಂದತಿಯ ಹರ್ಷಧೃತಿಯಿಂದೆ : ಹಾ
ಕಂಡಳಿನ್ನೊ ವನಂ, ಸುಪವಿತ್ರವೇಷನಂ,
ಮುನಿವದ್ಯನಾ !

೪೧೦

ಜಟಾಧಾರಿಯಂ ಕಾವಿಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಮನಕೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ, ಚಂದ್ರಮುಖಿ
ನಿಂತು ಸಂವೀಕ್ಷಿಸಿದಳಾ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬದ್ಧ
ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಂ. ಮತ್ತಮೊಡನೆಯೆ ಭಯಾಶಂಕೆ
ತಗುಳಿದತ್ತಾತ್ಮಕ್ಕೆ : ಗರ್ವಮಯಮಾ ನಡೆಗೆ
ಯತಿ ಗತಿ ವಿನಯಮಿಲ್ಲ ; ಮುನಿಯ ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ ತಾಂ
ನೃಪದರ್ಶನ ಸಂಗಿ ; ಕೊಡೆಯಂ ಕಮಂಡಲುಮೇಕೊ
ಪರಿಚಿತ ಪದಾರ್ಥಂಗಳಂತಿಲ್ಲ ; ಅಪರಿಚಿತನ್
ಆ ಮುನಿ ಜನಸ್ಥಾನದವನಲ್ಲ ! ನೋಡುತಿರೆ
ಬಳಸಾರ್ಥನುಣುಗೋಲ್ಗಲಂ ಕೆಲಕ್ಕೊತ್ತರಿಸಿ
ದಾಂಟಿದನೊಳಗೆ ಬೇಲಿಯಂ. ಮಂತ್ರಘೋಷಮಂ
ತೊಡಗಿದನ್. ಗೀರವಾಣಭಾಷೆಯೊಳೆ ಸ್ವಸ್ತಿಯಂ
ವಾಚಿಸಿದನೋಂಕಾರವೆರಸಿ. ಬಕಧ್ಯಾನಮಂ
ನಿಂದಿಪೋಲಲ್ಲೆ ನಿಂದನು, ಬಗೆಯ ಬಾವಿಯಂ
ರೆಪ್ಪೆವುಲ್ಲಿಂದಡಕೆ ಮುಚ್ಚಿ. — ಎನಿದು ಕಮ್ಮ
ಯತಿಗುಚಿತಮಲ್ಲದುದು ? ಎಂದು ಸಂಶಯಭೀತೆ
ಸುತ್ತೆತ್ತಲುಂ ನೋಡಿ ಪೆಳ್ಳಳಿಸುತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಕಣ್ಣೆರೆದನಾ ರಸಿಕ ರಾಕ್ಷಸಂ. ಪರವಧೂ
ಪ್ರೇಮಿ ಆ ಚೆಲ್ವಿಯಂ ನೋಡಿದನು, ನೋಟದಿಂ
ಬೇಟಮಂ ಸಾರ್ವವೋಲ್, ಪೀರ್ದವೋಲ್. ಆ ಕಣ್ಣೆ

೪೨೦

೪೩೦.

ನಡನಡನೆ ನಡುಗಿ, ಮರವಟ್ಟಂತೆ, ನಟ್ಟಂತೆ,
ತಾಂ ನಟ್ಟು ನಡಪಿದಾ ಬಳ್ಳಿಯನಿರದೆ ನೆಮ್ಮಿ
ತಕ್ಕಯಿಸಿ ನಿಂದಳು ಲತಾಂಗಿ.

ನಿಂತುದು ಗಾಳಿ

ಬೆದರಿ. ಗೋದಾವರಿಯ ಹೊನಲ ನಡೆ ಹೆಪ್ಪಾಯ್ತು.
ಚಲನೆಗಳನುಡುಗಿದುವು ಮರಬಳ್ಳಿಗಳ್. ಖಗಗಳಿಗೆ
ಮಳ್ಳಿದತ್ತಿಂಚರಂ. ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳ್
ಸ್ತಬ್ಧಮಾದುವು ರೌದ್ರಮಾ ದೈತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಭೀತಿ
ಬಡಿದಂತೆ. ನಿಂದಳಯ್ ಪ್ರಕೃತಿ ತಾಂ ಜನಕಜಾ
ಹೃತ್ಯತಿಯೆನಲ್ ಪ್ರತಿಯೆನಲ್ ಚೇತನಂಗೆಟ್ಟು !

“ ಬೆದರಿದೋಲಿದೆ ಭದ್ರೆ, ನಿನ್ನಂಗಳಮುದ್ರೆ. ಭಯಂ
ನಿಷ್ಕಾರಣಂ. ಮಂಗಳಾಂಗಿ, (ನವನೀತ ನವ
ಕೋಮಲಾಂಗಿಯೆನಲ್ಕೆ ನನ್ನ ಡೆಯದೊಂದೆ ತಡೆ !)
ನಿನ್ನ ವೋಲತನು ಮೋಹನ ನಿತಂಬಿನಿಯಿಂತು
ನಿರ್ಜನಾಟವಿಯೊಳೆಂತೊರ್ವಳೆಯೆ ಬರ್ದುಕುತಿಹೆ ?
ರಕ್ತ ಯಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ ? . . .” ಕಪಟವನರಿತು ಸುದತಿ
“ ಅಕಟಕಟ ಕೆಟ್ಟನಿವನಾರೊ ಮಾಯಾವಿ ಯತಿ !
ಕೆಟ್ಟುದನೆಣಿಸಿ ಬಂದಿಹನು ದಿಟಂ. ಪತಿಯೊಡನೆ
ಮೈದುನಂ ಬರ್ಪನ್ನೆ ವರಮೀತನಂ ನುಡಿಯ
ಸೆವವೊಡ್ಡಿ ತಡೆದಪೆನದುವೆ ನೀತಿ !” ಬಗೆದಿಂತು
ನಗೆಗೂಡಿ ನುಡಿದೋರಿದಳು, ರಾವಣನ ಮನಕೆ
ರಾಗಮುರ್ಕು ನುರಾಗದೋಕುಳಿಯೆರಚುವಂತೆ.
“ ಸಂಕಟದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂಧುವೋಲೈತಂದೆ,
ಯತಿವಧ್ಯ. ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕಂಗೆ ಕುವರಿಯಾಂ ;
ಸೊಸೆ ದಶರಥಂಗೆ.” ಎಂದಿಂತು ಮೊದಲಾಗಿ ತಾಂ
ಬನಕೆ ಬಂದಾ ಕಥೆಯನಾಡ್ಯಂತವಾಗೊರೆಯ
ತೊಡಗಿದಳು. ನಡುನಡುವೆಯಡಿಗಡಿಗೆ ಕಣ್ಣಿರ್ಚಿ
ಹಾದಿನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳಯ್ ಕಾಡುದಾರಿಯಂ,

೪೪೦

೪೫೦

ಕೃತವಕ್ಕು ಚಿತವಲ್ಲದವೋಲೆ, ಕವಡೆಯದಾ
ಮುಗುದೆ ಬಾಲೆ. ತಿಳಿದದಂ ಮುಗೈಯಾ ತಂತ್ರಮಂ
ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕನು ವಿದಗ್ಧ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ.

೪೬೦

ಕಾಲವಂಚನ ಚಂಚಲಾಕೇಕರಾಕ್ಷಿಯಂ
ಕುರಿತೆಂದನಿಂತು : “ ಏಣಾಕ್ಷಿ, ನಿನ್ನ ನ್ನರಂ
ವಂಚಿವುದುಚಿತಮಲ್ಲು. ನಿನಗಮಾ ಕೀಲಣೆ
ತಗದು, ರಮಣಿ. ನಾಂ ಲಂಕೆಗಧಿಪಂ ; ದಶಗ್ರೀವ
ಬಿರುದುವೊತ್ತಂ ; ನೆಗಳ ರಾವಣಂ ; ದಶರಥನ
ಸುತನಿಗಿಂ ಮೊದಲೆ ನಿನ್ನಂ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಂದವಂ !
ಬಿಲ್ವರಿವ ಬಲೈಯಂ ಪಡೆದು ಬರ್ವನಿತರೊಳೆ
ನಿನ್ನ ಪಿತೃವಿಂದೆ ವಂಚಿತನಾದೆನ್ನಲ್ಲದಿರೆ,
ಜನಕಸುತೆ, ನೀನಿಂದರಸಿಯೆನಗೆ ! ನನ್ನಳಂ,
ಮೋಸದಿಂ ರಾಮನೊಯ್ದೆನ್ನಾ ಕೆಯಂ, ಮರಳಿ
ನಾನುಯ್ಯಲೈತಂದಿಹೆನು, ಸೀತೆ. ಭಿಕ್ಷು ಕಂ
ವೇಷದೊಳುಮಾವೇಶದೊಳುಮಾಂ ; ನಿತಂಬಿನಿಯೆ,
ಕೃಪೆಗೈದೆನಗೆ ಲಂಕೆಗೆನ್ನೊಡನೆ ಬಾ. ಮರೆವೆ ನೀಂ
ರಾಮನಂ ಮರುದಿನಮೆ ! ”

೪೭೦

ಇಂತೆಂದು ದಶಶಿರಂ

ತೋರಿದನು ಲೋಕವೈಭವಮೆಲ್ಲ ಮೆಯ್ಯೊತ್ತ
ನಿಜರೂಪಮಂ. ಪೇಸಿ ಮೊಗದಿರುಹಿದಳು ಯುವತಿ.
ಭೀತಿ ಮರೆಯಾಯಿತುರಿದುದು ಕೋಪನಜ್ವಾಲೆ
ಪಾರ್ಥಿವಾಂಗನೆಗೆ :

“ ಮಾಣಾ, ಆಡದಿರಸಹ್ಯಮಂ,

ನಿಶಾಚರ ಕುಲೇಶ್ವರ. ಸೊಲ್ಲದಿರಧರ್ಮಮಂ,
ಕೋಣಪ ಕುಲಕುಠಾರ. ಸ್ವಾನಮೈರಾವತಕೆ
ಮಲೆವವೋಲೆನ್ನ ಮನದನ್ನಂಗೆ ಕರುಬುತಿಹೆ
ನೀನಾ. ಲೇಪಿಸಿದ ಜೇನಿನಾಸೆಗಸಿಧಾರೆಯಂ
ನೆಕ್ಕಲೆಳಸುತಿಹೆ : ಕಾಮಿಸಿದೆ ನರಿ ಕೇಸರಿಯು

೪೮೦

ಪೆಣ್ಣೆ ; ನವಿಲಿನ ಸಂಗಸುಖಕಳಸುತಿದೆ ಹದ್ದು.
 ಪೊನ್ನೆನ್ನ ಮನದನ್ನ ನಯ ; ನೀನೊ ಕಬ್ಬುನಂ.
 ಶ್ರೀಗಂಧದಸುಲೇಪನಕ್ಕೆಣೆ ರಘೂದ್ವಹಂ ;
 ಹೊಲೆಗೆಸರಿಗೆಣೆ ನೀನ್ ! ”

ತಿರಸ್ಕೃತಿಯ ಕೈದುವಂ
 ಸಮಾರ್ಜನಂಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದೊಡಂ ನಡನಡನೆ
 ನಡುಗುತಿರ್ದಾ ಬೆಚ್ಚುಗಣ್ಣು ಒಲೆಯಂ ಹುಬ್ಬು
 ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ನೋಡಿದನ್ ಸಂರಕ್ತಲೋಚನ
 ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರಂ. “ ಮಾಣ್, ಎಲಾ ಮುಗ್ಧೆ, ಸಾಲ್ಗು ಮಾ
 ನಿನ್ನ ಉಪಮಾ ಪ್ರತಾಪಂ ! ಪೆಣ್ಣೆ ಬೈಗುಳಮುಲೆ
 ಪೇಳ್ ಎಕ್ರಮಂ. ಚುಂಬನಕ್ಕೆಣೆ ಉಪಾಲಂಭಮುಂ
 ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗದೊಳಿನಲ್ತೆ, ವರವರ್ಣಿನಿಯೆ,
 ಮುನಿಯನಾಂ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿನ ಸುಧೆಯ ಗರಳಕ್ಕೆ.
 ನಲ್ಲೆಯೊಪ್ಪಿಗೆ ‘ ಒಲ್ಲೆ ’ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣು ಡಿಯಂತೆ,
 ನಿನ್ನ ತುಟೆ ನಿನ್ನೆ ದೇಯನಾಡುತಿರ್ದುದು, ನಟಿಸಿ
 ನಿಂದೆಯಂ. ಬೇಟೆಕೆ ಬಲಾತ್ಕಾರವೋರೊರ್ದೊ
 ಇಷ್ಟಸತ್ಕಾರಮೆಂಬರೆಲೆ ಯಾವಲಾವಣ್ಯೆ.
 ವಂದಿಸುವೆ ನೀನೆನ್ನ ನೀ ದಿನದ ಕೃತಿಗಾಗಿ
 ಮುಂದೆ. ಬಾ, ನನ್ನ ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬಾ ! ” ಎನುತೆ
 ಪಾಪಕೆ ಲಸತ್ಕೃತಿಯ ಲೇಪಮಂ ಬಳಿಯುತಾ
 ಮಾಯಾವಿ ಚಪ್ಪಳಿಸಿದನ್ ಕೈಗೆ ಕಯ್ ತಟ್ಟಿ ! ಪೇಳ್
 ಏನೆಂಬಿನದ್ಭುತಂ ? ಕೈಕುಟ್ಟಿದುದೆ ತಡಂ
 ವುಟ್ಟಿದತ್ತೊಂದು ಮಂಜಿನ ಮೋಡಮೆತ್ತಲುಂ
 ದಟ್ಟಿಸಿ. ತೇಲುಗಣ್ಣಾದುದಾ ಕೋಮಲೆಗೆ.
 ಕಾಣದೇನೊಂದುಮಂ ತಬ್ಬಿದಳು ಬಿಬ್ಬಳಿಸಿ
 ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಲತಾಭಗಿನಿಯಂ ! ಹೇ ಹತಭಾಗ್ಯೆ,
 ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಹಾಬಾಹು ರಕ್ಷೆಯಂ ನೂಂಕಿದಾ
 ನಿನಗೆ ಪೇಳಿಂತು ರಕ್ಷಣೆ ಬಳ್ಳಿತೋಳಯ್ಯೊ

೪೯೦

೫೦೦

೫೧೦

ಕೈಲಾಸಮಂ ನೆಗಹಿ ತೂಗಿತೊನೆದಾ ಬಾಹು
ರಾಹುವೋಲೆಳೆಯೆ ? ಪರಪರಪರನೆ ಪರಿದುವಾ
ಮಾಡನಪ್ಪಿರ್ದ ಬಳ್ಳಿಯ ಕೈಗಳೊಲೈಯಂ
ನಲೈಯಪ್ಪುಗೆಯಿಂದೆ ಬಿರುಬಿಂದಗಲ್ಲು ವೋಲ್.
ಬಳ್ಳಿಯಪ್ಪಿದ ಬಳ್ಳಿಯಂ ಮತ್ತವಾರಣಂ
ಸೊಂಡಿಲಿಂದೆಳೆವನೋಲಲರ್ದಳ್ಳಿಯಂವೆರಸಿ
ಮತ್ತಕಾಶಿನಿಯನೆಳೆದುನ್ಮತ್ತರಾವಣಂ
ನೆಗೆದನಂಬರಕೆ. ಬಿಳ್ವುದು ಬಳ್ಳಿಯಂಗಳಕೆ,
ಮುಳುವೇಲಿಯುಂ ಬರಂ ನೀಳ್ವು !

“ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ !” ಎಂದೆಂದು,
ಬಗ್ಗನಿಂ ಪಿಡಿಗೊಂಡೆರಳೆವೆಣ್ಣೊರಲ್ ವಂತೆವೋಲ್
ಹೊಮ್ಮಿ ತುಕ್ಕಿತು ಹರಿದು ಹಬ್ಬಿತಾಕ್ರಂದನಂ,
ದೇವಿಯ ಕೊರಲ್ ಬುಗ್ಗೆಯಿಂ ಸೆತ್ತರೋಲಂತೆ
ಚಿಮ್ಮಿ. ಲೆಕ್ಕಿಪನೆ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ ? ಝಗಝಗಿಪ
ಕಂಡದುರಿಚೆಲ್ವಿಗೆ ಮರುಳುಗೊಳುತ್ತದನೋತು
ಸೆರಗಿನೊಳಿರುಂಕಿ ಕದೊಡ್ಡವಣುಗಿಯ ತೆರದಿ
ಹಾರಿದನು ಬಾನ್ದೀರನೇರಿ. ಬಿಸಿಲೆಸೆದತ್ತು
ಪಂಚವಟಿ ಧಾತ್ರಿಯಂ ಪರ್ಣಕುಟಿ ಶೂನ್ಯಮಂ
ಗೋದಾವರಿಯ ತೀರ್ಥವೈಶಾಲ್ಯಮಂ ಮರಳಿ
ಬೆಳಗಿ.

೫೨೦

ಕೇಳಳ್ ವಿಪಿನವನಿತೆ ; ಖಳ ಕಾರ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಹಮ್ಮಿಸಿದಳ್ ; ಹೆದರಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗಿ
ಕೂಗಿದಳದ್ರಿದೇವನಂ. ಪರ್ವತೇಂದ್ರನುಂ
ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟಬ್ಬರಿಸಿದನ್ ; ಕೂಗಿ
ಕರೆದನಾಕಾಶಮನಖಿಲಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಯಂ.
ಕೂಗಿದುವು ಕಾಡು ಮಲೆ ಬಾನ್ದೊಮ್ಮೊಕ್ಕೊರಲ್
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓಓ

೫೨೦

ಓ ಎಂದು ! ಕೇಳಿದನು ದೂರದ ಮರದ ಮಂಚದೊಳ
ಹಗಲುನಿದ್ದೆಯೊಳಿದ್ದು ಮೆದ್ದಾ ಜಟಾಯು ಆ
ಪ್ರಕೃತಿ ರೋದನ ತೂರ್ಯಮಂ. ಕುಳಿತ ಪೆರ್ಮರಂ
ನಡುಗೆ, ಪಕ್ಷಧ್ವನಿಗೆ ಗಿರಿಗಹ್ವರಂ ಗುಡುಗೆ,
ಚೀರ್ದನಿಗೆ ಮಾರ್ದನಿಸೆ ಪುಷ್ಪಕಾಭ್ಯಂತರಂ
ಹಾರಿದನು ಭೀಮಚಂಚೂಪುಟ ಭಯಂಕರಂ ;
ಖಗರಥವನರೆಯಟ್ಟಿದನ್ ಭೀಷಣಾಭೀಳ ಖರ
ನಖ ಕಲಿ ಜಟಾಯು. ಬಿರುಗಾಳಿಯುರುಬೇಗದಿಂ
ಬಿಂಬತ್ತಿ, ಮುಂಚುವ ವಿಮಾನಮಂ ಮುಸಲಸಮ
ಪದಗದಾಘಾತದಿಂದಪ್ಪಳಿಸಿದನ್ ರಸ್ಪ
ರಸ್ಪನೆ ಒರೈ ಇರೈ : ಒದೆ ಬೀಳಲೊರಲಿದುದೊ
ಪುಷ್ಪಕಮೆನಲ್ಕೆ ಘೈಲೆಂದುದೊರೊದಲುಲಿದ
ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಶ್ರೀಣಿ. ಎರಗಿದ್ದುರುಬಿಗೆ ತೇರ
ತತ್ತರಿಸಿ ಉಲ್ಲೊಲಿಸಿತು ; ಇಳಿಗುರುಳಿಕೆನಲ್
ಕೆಳಕೆಳಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತೊಯ್ಯನೆಯೆ ನಿತ್ತರಿಸಿ,
ಮತ್ತೆ ರೊಯ್ಯನೆ ರಯದಿನೇರ್ಪುದು ವಿಯತ್ತಕೆಳ
ಸರಳ ಸೂಟಿಯಲಿ. ಹೊರಸಿಗೆ ಡೇಗೆಯೆರಗಲ್ಕೆ
ಪರಿತಿವ್ವಳುದುರ್ವವೋಲುದುರಿತು ವಿಮಾನದಿಂ
ಕಲೆಯ ಕಾಳಸೆ ಕೆಟ್ಟುಕೆದರಿ.

೫೪೦

೫೫೦

ಜನಕಾತ್ಮಜಿಗೆ
ಹರಣ ಮರಳಿತು ಹೃದಯವರಳಿ. ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಂಗೆ
ಬೆಕ್ಕಸಂ ಮೂಡಿ ಕೆರಳಿದನೊಡನೆ ಕಟಿಯಸಿಗೆ
ಕೈ ತುಡುಕಿ ಬೀಸಿದನ್. ತಪ್ಪಿ ಚೆಮ್ಮಿ ಜಟಾಯು
ಸಿಡಿದನು ಕೆಲಕ್ಕ. ಮತ್ತೆರಗಿದನು ನಖಗಳಿಂ
ರಕ್ಕಸನ ಮಂಡೆಯಂ ಚರ್ಕ್ಕಿ. ರತ್ನವ್ರಾತ
ರಾಜಿತ ಪುಲಸ್ತ್ಯಜ ಕಿರೀಟಸ್ಥ ಮಣಿಗಣಂ
ಸಿಡಿದುರುಳ್ಳುವ ಕಿಡಿಗಳಂ ಕಾಂ. ದಾನವನ
ದೀರ್ಘ ಸುಂದರ ನೀಲ ದೇಹದಿಂದೊಸರ್ಪತ್ತು

೫೬೦

ಕನ್ನೆತ್ತರೊಳ್ಳು. ಸಳವಂ ಕುಟುರವಕ್ಕಿಯಂ
ಬಿಡದಿರದೆ ಬೆಂಬತ್ತು ತೆಳ್ಳಟ್ಟು ತೊದೆವಂತೆ,
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಪ್ಪಳಿಸಿದನು ಆ ನಭೋನೌಕೆ
ಪಕ್ಷ ಸಂಜಾತ ಝಂಝಾವಾತ ಗರ್ತಕ್ಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ತಿರನೆ ಪುರ್ಚುತಿರುಗಂ ತಿರುಗುವಂತೆ.

ತಲೆಗೆದರೆ, ತೊಡವುಗಳುದುರೆ, ಪರಿಯಲುಟ್ಟುಡುಗೆ

“ಲಘುವೆಣಿಸಿ ಗುರುವಾಯ್ತುಲಾ ! ಹಾಳಿದೆಲ್ಲಿಯ ಹದ್ದು ?

೫೭೦

ಕೊಲ್ವೆನೊರ್ಕಡಿತದಿಂ”ದೆನುತೆ, ವಾಸಿಯನೊದರಿ,
ರಾಮನ ಸುವಾಸಿನಿಯನೊರ್ಕಯ್ಯೊಳವುಂಚೆಟ್ಟು,
ಘೋರ ವಿಷ ವಜ್ರಾಸಿಯಂ ಕೊಂಡು ಖೇಚರಂ
ಪಾಯ್ದನ್ ವಿಹಂಗೇಶನಂ. ಬೆದರಿದಳ ಸೀತೆ;
ಚೇತ್ಕರಿಸಿದಳ ಭೀತೆ ! “ರಕ್ಷಯಾದಳೆ ದೇವಿ
ರಾಕ್ಷಸಗೆ ? ಹಾ !” ಎನುತೆ ಸಂಪಾತಿಯವರಜಂ
ಸಡಿಲಿಸಿರೆ ಸಿಡಿಲಂದದುಗುರು ಕೊಕ್ಕಿನ ಮಿಳ್ಳುಗಯ್
ವೊಯ್ದ ನಯ್ಕಯ್ಯೊ ಕಾಣ್ ಆ ಕತ್ತರಿಸಿದುದು ಕತ್ತಿ
ಎರೆಂಕೆಯಂ ! ಕಣ್ಮಿಚ್ಚಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರ್ದಳಾ
ಜಾನಕಿಯುಮಾಲಿಸಿದಳಾ ಬಿದ್ದ ಸದ್ದನೆನೆ
ಮರಮುರಿದು, ಪಳು ನಡುನಡುಗಿ, ಕಾಡುಗೋಳಾಗಿ
ಬಿದ್ದನು ಬಟಾಯು, ರಾವಣನಾಯು ಬೀಳ್ವಂತೆ !

೫೮೦

ಇತ್ತಲೋಡಿತ್ತು ಪುಷ್ಪಕಂ. ಅತ್ತ, ಸೌಮಿತ್ರ
ಓಡಿದನರಸಿ ಜನಕಜಾನಾಥನಂ ಕೂಗಿ
ಕರೆದು. ಮಲೆಯಿಂದಲೆದು ಮಲೆಗೆ, ಪೊಳ್ಳರಲೊಡವ್
ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಪಿಂತಿರುಗಲೆಳಸಿಯುಂ
ಅಣ್ಣನಂ ಕಾಣದೆಯೆ ಮರಳಲಂಬುತೆ, ನಿಂತು
ನಿಂತು ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಕೊರಲೊರಲ್ ಕೇಳ್ವಡೆಯನ್
ಊಹೆಯಂ ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುತೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದೋಡಿ
ಪರಿದು, ಶಂಕಿಸಿ ನಿಂದು ಕರೆದು, ಮನದೊಳಗೇನೊ
ಮಹದ್ಭೀತಿ ಚರಿಸೆ, ಕಂಪಿತ ಗಾತ್ರನೂರ್ಮಿಳೆಯ

೫೯೦

ಕಾಂತನುಕ್ಕುವ ದುಕ್ಕದಿಂದೆ 'ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !'

ಎಂಬ ಪೆಸರಿಂ ತಾನೆ ಶಪಿಸಿಕೊಂಡನು, ತನ್ನ

ಹಣೆಯ ಬರಹವ ಬಯ್ಯ ತೆರದಿಂದೆ ! ಅನಿತರೊಳ

ತನ್ನ ದನಿಯಿಂದೆ ಸೌಮತ್ರಿಯಂ ಕರೆದೊರಲಿ

ಮಾರೀಚನಳೆಯೆ, ಗತಿಯೇನಿದಂ ಕೇಳೊಡಾ

ಲಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂದು ರಾಕ್ಷಸ ಮಾಯೆಗಳುಕಿ,

ಕೇಡಿಂಗೆ ಕಳವಳಿಸಿ, ಕೇಡಡಸುವಾ ಮೊದಲೆ

ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಹೋಹನೆಂದಾಸರಂ ಅಣಂ

ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಓಡೋಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಘವಂ

೬೦೦

ತಮ್ಮನ ಕರೆವ ದನಿಯನಾಲಿಸಿದನು. " ಅಕ್ಕಟಾ

ಕೇಡಾಯಿತಯ್ಯೋ ! ಕೋಳುಹೋದಳೆ ಲಲನೆ ?

ಮೋಸವೋದನೆ ಮಹಾಮತಿ ಊರ್ಮಿಳೇಶನುಂ ? "

ಎನುತ್ತೈದುತಿರೆ, ಮರಳಿ ಕೇಳ್ವ ದೇನೆಂಬೆನಾ

ದುಶ್ಯಕುನದೋಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ! ಮತ್ತಿದೇನಿದು ಮಾಯೆ ?

ನೋಳ್ಳೆನೆಂದೋಡಿದನ್. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಎಂದು

ಕೂಗಿದನು ತಮ್ಮನಂ. ಓಕೊಂಡನಾತನುಂ

ಪಳುಗಾಡೊಳೋಡೋಡಿ ಬರುತೆ. " ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,

ಕೇಡಾಯ್ತಲಾ ! ದೇವಿಯೊರ್ವಳಂ ಬಿಟ್ಟೀಕೆ

ಬಂದೆ ? ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ತೆ ! ಹಾ ಕೊಂದೆ ನೀ ಕೊಂದೆ !

೬೦೧

ಪಿಂತಿರುಗು ; ನಡೆ ಬೇಗಮೆಲೆವನೆಗೆ ! ಶಿವ ಶಿವಾ

ಸೂರೆವೋದವೊ ನಾಂ ನಿಶಾಚರರ ಕೈತವಕೆ ! "

ಶೀಘ್ರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂ ತಂತಮ್ಮ ನಡೆದುದಂ

ಮಾತಾಡುತಿರ್ವರುಂ ಧಾವಿಸಿದರತಿಜವದಿ

ಪಂಚವಟಿ ಪರ್ಣಕುಟಿಗೆ :

" ಕೂಗಿದುದು ನೀನಲ್ಲೆ ? "

" ಸತ್ತನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ ! "

" ಅದು ನಿಶಾಚರ ಮಾಯೆ

ಎಂದು ನಾನೆಂತೆಂತು ಪೇಳೊಡಂ. . . "

“ಅಂತಾಡಿ

ನಿನ್ನ ನೆಳ್ಳಿದಳೆ ? ”

“ಅಲ್ಲದಾನಿಂತು ಬಂದಪನೆ ? ”

“ ಎಂತಾದೊಡಂ ತನ್ನಿ ನಡೆದೆ. ಪೆಣ್ಣೆಂದುದಕೆ
ಮುನಿದೆ ; ನನ್ನಾಣೆಯಂ ಮಾರ್ದೆ.”

“ ಅಹುದಣ್ಣಯ್ಯ.

೬೨೦

ತಪ್ಪಾಯ್ತು. ಬಗೆಯಂ ಕದಡಿತ್ತಿಗೆಯ ನುಡಿಯ
ಕೂರ್ಪು.”

“ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾಶೀರ್ವಾದಮಿರೈಮಗೆ !
ಸತಿಗೆ ಕೇಡಾಗದಿರೈ ! ”

“ ಅಣ್ಣಾ, ಜಟಾಯುವಿರೆ
ರಕ್ಕೆ ಗೆಮಗೇವುದಯ್ ಭೀತಿ ? ”

“ ಆದೊಡಮೇಕೊ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಾನೆಂದುಮನುಭವಿಸದೊಂದಕ್ಕು
ಕರುಳಂ ಕಿಮುಳ್ಳು ತಿದೆ ! ”

“ ನನಗುಮಂತೆಯೆ ಭಯಂ ! ”
“ ಸದ್ಗದೇನದು, ತಮ್ಮ ? ”

“ ಭೋರ್ಗರೆಯುತಿದೆ ದೂರ
ಬಿರುಗಾಳಿ ! ”

“ ಬೇತ್ಯಾರಮಾಯ್ತೆ ? ”

“ ಅಲ್ಲಲ್ಲು.

ಕೊಂಬಿಗುಜ್ಜಿ ತು ಕೊಂಬೆ ! ”

“ ಆರೊ ಕರೆದಂತಾಯ್ತು ! ”

“ ಮಂಗಟ್ಟಿವಕ್ಕಿ ಕೂಗಿತು ; ಬೇರೆಯೇನಲ್ಲಯ್ ! ”

೬೨೧

“ ಆಗಲಿರದಾತಪಂ ಈಗಲೆಂತಳುರುತಿದೆ !

ಎಂ ಸೇದೆ ! ”

“ ಪಾಳಿದಂ ! ”

“ ಊರ್ಗೆ ಮರಳುವ ದಿನಮೆ

ಎಂ ಕಷ್ಟಮೊದಗಿತಯ್ ! ” . . .

“ ಬಳಿಸಾರ್ದುದಾಶ್ರಮಂ ! ”

“ ಪೆರ್ಚುತಿಹುದೆನ್ನೆ ದೇಯ ಕಳವಳಂ ! ” . . .

“ ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ !

ಶಾಂತಿಯಿಂದಿಹುದೆಂತು ಪರ್ಣಕುಟಿ ! ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ದುಃಸ್ವಪ್ನಮ್ ; ಇನ್ನೆಂದುಮುಲ್ಲಂಘಿಸೆನ್ ನಿನ್ನ
ಕಟ್ಟಾಣೆಯಂ ! ಇದುವೆ ಮೊದಲ್ ; ಇದುವೆ ಕೊನೆ ! ”

“ ದೇವ

ಕಾಣಿಸಳೆ ! ”

“ ಒಳಗಿರಲ್ ಪೇಳ್ವ ಬಂದೆನ್ . ”

“ ಅದೇಕೆ . . . ”

“ ಏನು ? ”

“ ನೋಡಲ್ಲಿ ಆ ಬಳ್ಳಿ ! ”

ರಾಘವನಿಂತು

ಕಣ್ ಪೆಳರಿ ಪೇಳೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನತ್ತ ನೋಡಲಾ
ಕಾಣಿಸಿತು ಪರಿಗೊಂಡ ಪರ್ಣ ಶಾಲೆಯ ಲತಾ
ಭಗಿನಿ ! ಪರಿದೋಡಿರರ್, ಕಂಡರುಣಗೋಲನದೊ
ತೆರೆದುದಂ ! ದಾಂಟುತುಬ್ಬೇಗದಿಂ ತಡಬೆಯಂ,
ಕಂಡರಂಗಳದುದ್ದಮಾ ಬೇಲಿಯನ್ನೆ ಗಂ
ದಿಂಡುರುಳಿ, ಪರಿದೆಲೆ ತರಂಟಾಗಿ, ನಿಡುಚಾಚಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದ ಬಳ್ಳಿತೋಳಿನ ಬೆರ್ಚುಸಾಕ್ಷಿಯಂ !

೬೪೦

ನೀರಡಿಕೆ ಪಸಿವು ಬಳಲಿಕೆ ಚಿಂತೆಯಿಂ ನೊದಲೆ
ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿರ್ದಂಗೆ ತಲ್ಲಣಿಸಲರ್ದೆಹಾರಿ
ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟಿತು ಸೆತ್ತರಾ ಕ್ಷಾತ್ರವೀರಂಗೆ ;
ಒಗುಳ್ಳುದಯ್ ರಘುರಾಮ ಧೈರ್ಯಮುಂ ! ಹಮ್ಮೈಸಿ
ಕರೆಯುತೋಡಿಡನೊಳಗೆ ‘ ಹಾ ಸೀತೆ ! ಹಾ ಸೀತೆ !
ಹಾ ಸೀತೆ ! ’ ಎಂದೆಂದು ಸುಯ್ದು. ಮಾರುತ್ತರಂ
ರಣರಣಕದಾ ಶೂನ್ಯದಿಂದೆ ಮಾರ್ದನಿಯಾಗಿ

೬೫೦

ಬಂದುದಲ್ಲದೆ ದೇವಿ ಓಕೊಂಡಳಿಲ್ಲ. ಮೂಲೆ
ಮೂಲೆಯನರಸಿ ನೋಡಿದನು. ಬೆಳ್ಳರೋಲಂತೆ
ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಯೊಳಿಣಿಕಿ, ಚಾಪೆ ಮಣೆಗಳನೆತ್ತಿ,
ನಿಂದನೇನೊಂದುಮಂ ಕಾಣದರಿಯದೆ, ಪುರ್ಚು
ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದನಂತೆ. ಬೆದರಿದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ತನ್ನಣ್ಣನಾ ರುದ್ರ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ. “ತಾಳೈ ತಾಳೈ,
ಹೇ ಆರ್ಯ ! ದೇವಿ ಗೋದಾವರಿಗೆ. . .” ಎನ್ನುತ್ತಿರೆ
“ಗೋದಾವರಿಗೆ ದಿಟಂ ! ಗೋದಾವರಿಗೆ ದಿಟಂ !”

೬೬೦

ಎಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದಟ್ಟಹಾಸಮಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ
ಧಾವಿಸಿದನನುಜನೆಂದುದನಿನಿತು ಗಮನಿಸದೆ,
ತಗ್ಗುಬ್ಬುಗಳನೆಡವಿ, ಮರಮಂ ಪಾಯ್ಲು, ಬಳ್ಳಿ
ತೊಡರುದ್ದಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಮುಳ್ಳು ನಾಂಟೆದೊಡಂ
ಕಿಳ್ತಿಸೆಯದಾನಂದದುನ್ನಾದದಿಂದೆ ಆ
ರಮಣೀಯ ಗೋದಾವರಿಯ ಪುಳಿನಮಯ ಶುಭ್ರ
ತಟೆಗೆ. “ಓ ಸೀತೆ ! ಓ ಸೀತೆ ! ಓ ಸೀತೆ ! ಓ
ಓ ಸೀತೆ !” ರಾಮನ ಕೊರಲ ಕೂಗನಾಲಿಸುತೆ
ನೆರವೀಯಲೆಂದು ವಿಶ್ವವೆ ಜನಕಜಾತೆಯಂ
ಪೆಸರ್ವಿಡಿದು ಕರೆದುದನೇ, ಮರುದನಿಗಳೆದ್ದು ವಯ್
ಮರದಿಂದೆ ಗಿಡದಿಂದೆ ಲತೆಯಿಂದೆ ನದಿಯಿಂದೆ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಂಗಳಿಂದೆ. ದಶದಶ ಕೋಟಿ
ಕಂಠಂಗಳಿಂದೆ ದೆಸೆ ದೆಸೆ ತಲ್ಲಣಿಸುವಂತೆ
ಕೂಗಿತನುಕಂಪದಿಂ ಸೃಷ್ಟಿ, ದಶಕಂಠಂಗೆ
ಮೃತ್ಯು ಡಿಂಡಿಮ ಭೇರಿಯಂ ಪೊಯ್ವವೋಲಿಂತು :
“ಓ ಸೀತೆ ! ಓ ಸೀತೆ ! ಓ ಸೀತೆ ! ಓ ಸೀತೆ ! ಓ !”

೬೬೦

ಕಿವಿಗೊಟ್ಟದಂ, ಸತಿಯ ಮಾರುತ್ತರಂ ಗೆತ್ತು,
ತಾಳಿದನು ಮುದಮಂ ! ಅರಣ್ಯದತ್ತಂ ಪರಿದು
ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನಿಣುಕುತ್ತಲ್ಲಿ. ಕಾಣದಿರೆ
ತಮ್ಮ ಗೊರೆದನು ಸನ್ನೆಗಣ್ಣಾಡಿ : “ಕಂಡೆಯಾ,

೬೬೦

ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಮೈಥಿಲಿಯ ಮಾಯೆಯಂ. ಪುನಿಯಲ್ಪು
 ದಿಟಮಾಕೆ ಭೂಮಿಜಾತೆಯೆ ವಲಂ. ತಾಯ್ಮರೆಗೆ
 ಮಗು ನಿಂತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾ ಲೆಯಾಡುವವೋಲೆ
 ನಮ್ಮೊಡನಣಕವಾಡುತಿಹಳಲ್ತೆ ? ಶೈಲಗತೆ
 ತಾನೊರೈ, ಕಾಂತಾರಗತೆಯೊರೈ, ತರುಗತೆಯೊರೈ ;
 ಒರೈ ಖಗಗತೆ, ಒರೈ ಮೃಗಗತೆ, ತರಂಗಗತೆ
 ಇನ್ನೊರೈ ! ಒರೈ ಖಂಜನ ಪಕ್ಕಿ ಕೂಜಿತಳ್ ;
 ಒರೈ ಕೋಕಿಲ ಕಂಠ ಭಾಷಿತಳ್. ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ
 ಸುಸಮೀರ ಲೋಲ ಕುಸುಮಿತ ಲತಾ ರಾಜಿತಳ್ ;
 ಇದೊ ಇಲ್ಲಿ. . . . ಕಣ್ಣಿನಿಗರೆವೆಯೇಕೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ? ”
 ರಘುವರನ ಲಘುವರ್ತನೋನ್ಮಾದಮಂ ನೋಡಿ
 ಗದ್ಗದಿಸುತ್ತೂರ್ಮಿಳೇಶಂ : “ ಇದೇನಣ್ಣಯ್ಯ,
 ಮತಿವಿಕಲರಂತಾಡುತಿಹೆ ? ವಿಷಮ ಸಮಯದೊಳ್
 ಸಮತೆಗೆಟ್ಟದೆ ನಿನ್ನ ಮೇರುಸಮ ಸುಸ್ಥಿರತೆ ?
 ದೇವಿ ತಾನೆಲ್ಲಿದಳೇನಾದಳೆಂದರಿವುದಂ
 ಮಾಣ್ಡಂತು ಕಾಲಹರಣಂ ಗೆಯ್ಯದನುಚಿತಂ
 ಭಾವಜಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಮಾರುವೋಗಿ.” ನೆನಪವೋಲ್
 ವೋದ ಭವಮಂ, ನಿಂತು ಜಾನಿಸಿದನಾ ರಾಮನೊರ್
 ಕರುವಿಟ್ಟ ವಿಗ್ರಹಂಬೋಲ್. ಮೌನದಿಂದಿರು,
 ಇದ್ದಂತೆ, ಚೀರೊರಲಿದನ ತಾರ ನಿಸ್ವನದಿ :
 “ ಅಯ್ಯೋ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಏನು ಮಾಡಿದೆಯಯ್ಯ ?
 ನನ್ನ ಸೀತೆಯನಯ್ಯೋ ಏನು ಮಾಡಿದೆಯಯ್ಯ ?
 ಎಲ್ಲಿ ಬೈತಿಟ್ಟಿಯಯ್ ? ಹೇಳಯ್ಯ, ದಮ್ಮಯ್ಯ,
 ಓ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನಿನಗೆ ಕೈಯೆಡೆ ಮಾಡಿ,
 ನಿನ್ನ ರಕ್ತೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಹೋದೆನೆಲ್ಲಿಹಳೊರೆಯೊ
 ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ ? ಕೊಂದರೊ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಂ ?
 ತಿಂದರೊ ನಿಶಾಚರರ್ ? ಹಾ ಸೀತೆ ! ಹಾ ಸೀತೆ !
 ಹೋದೆಯೆಲ್ಲಿಗೆ ತೊರೆಯುತ್ತೆನ್ನಂ ? ” ಎನ್ನುತ್ತೆನುತೆ

೬೯೦

೭೦೦

೭೧೦

ಬಿಳ್ಳನವನಿಗೆ ಶಿಶುವಿನೋಲಳುತೆ. ಸಂತಪಿಸಿ
 ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ಸೋದರಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದನೆಂತಾನುಮಾ
 ಕುಟೀರಕೆ. ಶಿಶಿರೋಪಚಾರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ
 ಚೇತರಿಸಿದಾತಂಗೆ : “ ಶಾಂತಿ, ಹೇ ಧೀರಮತಿ !
 ಕಾತರಿಸದಿರೊ, ದಾಶರಥಿ ! ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಿಂ
 ದೇವಿ ಎಲ್ಲಿಹಳೆತ್ತಲೈದಿದಳೆನಿವ್ವದಂ
 ತಿಳಿವಮಲ್ಲಿಂ ಬಳಿಕಮೇಂ ಕಜ ಮೆಂಬುದಂ
 ನಿಚ್ಚಯಿಸುವಂ. ಬರೆದೆ ಪಲವಂ ಪಲುಂಜದೊಡೆ
 ಫಲವೇನ್ ? ” ತಮ್ಮನೊಳ್ಳುಡಿಗಳೆಳ್ಳು ಪೊಸ ನೆಚ್ಚು
 ಮಲರಿದತ್ತಣ್ಣಂಗೆ. ತೆಕ್ಕನೆಯ ನೆಗೆದೆಳ್ಳು
 ಧಾವಿಸಿದನಂಗಳಕೆ. ತಲೆಗದರಿ, ಮೊಗಮೆತ್ತಿ,
 ಪಂಚವಟ ಕುಟಜರಾಜಿಯ ನೆತ್ತಿಯಂ ನೋಡಿ
 ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೂಗಿದನ್, ದಿಗ್ಗಿ ಗಂತೋದ್ಭವಂ
 ಮರುದನಿ ಮೊಳಗುವಂತೆ : “ ಜಟಾಯೂ ! ಜಟಾಯೂ !
 ಓ ಜಟಾಯೂ ! ” ಕರೆದೊನುಸಿರು ಮೇಲುಸಿರಾಗಿ
 ಖಗವೀರನಂ. ಕಂಡನಿಲ್ಲೊಕೊಂಡನಿಲ್ಲವಂ.
 ಕೆಂಡವಾದನು ದಂಡಧರನಂತೆ ಕೋದಂಡ
 ವಾಣಿ : “ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ತಿಳಿಯಿತೀಗಳಾ ಖಳಖಗಮೆ
 ಕಾರಣಂ ಸತಿಯಿಲ್ಲ ಮೆಗೆ. ” “ ಅಯ್ಯೊ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
 ಎನ್ನಾತನಾಡುತಿಹೆ ? ” “ ಸಾಕು ಬಿಡು, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
 ಜಗಮನಿತುಮಾ ಕೈಕೆ ! ಕೈತವನುದರ ಹೃದಯಂ !
 ಪಸುಮೊಗದ ಬಗ್ಗನಾ ಖೂಳನಾತನ ಕುಲಕೆ
 ತಕ್ಕುದನೆ ನೆಗಳ್ಳುದಾ ರಣಹದ್ದು ! ಅಯ್ಯೊ ಹಾ
 ದುರುಳ ಪರ್ದಿಗೆ ಮರುಳುವೊಡಳೆ ದಿಲೀಪಕುಲ
 ಸಂಭವನ ಸತಿ ? ಕೊಲ್ಪಿನಾತನಂ ; ನೀಚನಂ,
 ಮಾರೀಚಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಪಾಪಿಯಂ, ಜವನೆಡೆಗೆ
 ಜವದಿಂದೆ ಕಳುಹದರೆ ಸುಡಲಿ ನನ್ನೀ ಬಾಳ್ಕೆ.
 ಓ ಬಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ; ಈ ಮಹದ್ವಿಪಿನಮಂ

೭೨೦

೭೩೦

ಸೋದಿಸುವಮೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ. ಕಂಡೊಡನೆ ಪದ್ಧು
ಗಂಟಲಂ ಮುರಿದು, ಕಾಲಂ ತಿರುಪಿ, ತಿಪ್ಪಳಂ
ಪರಿದು, ಬರಿಯಂ ಬಗಿದು, ಮೂಳೆಯಂ ನುರಿಗೆಯ್ದು,
ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಂಗಳಿಗೆ ಬಿದಿಕ್ಕುವೆನ್, ಬಸಿದು
ಕೆನ್ನೆತ್ತರಂ ! ” ಎಂದ ಕ್ರೋಧಾಂಧ ಸೋದರನ
ಭೀಷಣ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನಳುಕಿ, ಪಡಿವೇಳದಾ
ಕಿರಿಯನಣ್ಣ ನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಮಟ್ಟನೆಂತಾದೊಡಂ
ಕೋಸಲದ ರಾಣಿಯನರಸಲೆಂದು.

೭೪೦

ಇಳಿವಗಲ್ ;

ಸುಡುವಿಸಿಲ್ ; ಆಳೇಡಿ ಕಾಡೊಳಲೆದಿವರುಂ
ಕಂಕರೆದು ಹುಡುಕಿದರು ಸೀತೆಯಂ, ಮೇಣಾ
ಜಟಾಯುವಂ. ಪರಿಚಿತಸ್ಥಾನಂಗಳಂ, ಮತ್ತೆ
ವಿಶ್ರುತಗಳಂ, ಶ್ರುತಗಳಂ, ಮತ್ತಮನ್ನೆಗಂ
ಪಿಂತೆ ಕಂಡರಿಯದೆಡೆಗಳನಂತೆ ದೂರಮಂ
ನಿಕಟಮಂ, ಮೇಣಂತೆ ಪೂವೆಡೆಗಳಂ ಮತ್ತೆ
ಪಣ್ಣೆಡೆಗಳಂ ಪುಡುಕಿದರ್ ಕುದಿವೆಯೊಳಲೆದು
ತೊಳಲಿ. ರಾಮನ ಶೋಕವಳುರಿತೊ ಅರಣ್ಯಮಂ ?
ಮತ್ತೆ ರಾಮನ ಕೋಪವಳುರಿತೊ ಜಟಾಯುವಂ ?
ಎಂಬವೋಲಿಳಿನೇಸರಿಳಿಯೆ ಬೈಗಿನ ಕೆಂಪು
ಪರ್ವತೆರಚಿತು ಚೆಲ್ಲಿತುರಿನೀರಿನೋಕುಳಿಯ !
ಬರುತಲಿರೆಯಿರೆ ಕಂಡರಾಯಿವರುಂ : ಅನತಿ
ದೂರದ ಗಿರಿನಿತಂಬ ಸದೃಶದೊಂದೆತ್ತರದಿ,
ವೈಡೂರ್ಯ ಸಮ ಶಾದ್ವಲದ ಮೇಲೆ, ಪರಪಿದರೊ
ವಜ್ರಗಳನೆನೆ ತಪನ ಕೋಟೀರ ಕಾಂತಿಯೊಳ
ಕಿಡಿಕಿಡಿ ಪೊಳೆದುದೇನೊ ಕೌತುಕಂ ! ಓಡಿದರ್ ;
ನೋಡಿದರ್ : ಕಂಡರು ಜಟಾಯು ನಖಘಾತಕ್ಕೆ
ಕದರಿ ಚೆಲ್ಲಿದ ಮಣಿಯಲಂಕೃತಿಯನಾ ರಾವಣ
ವಿಮಾನದಾ. ಲಲನೆಯ ನೆಲೆಗೆ ಮೊದಲ ಸಾಕ್ಷಿ ತಾಂ

೭೫೦

೭೬೦

దిటమ్మేసే లభిసితేంబూజేయిం, నేజ్జు దిసి
ముంబరిదరదో మత్తే ! ఓడిదర్ ; నోడిదర్ :
కండరు జటాయు పదగదేయ ఘాతకే కడేద
వుష్పకద కనక లఘుఘంటికా స్త్రబకమం,
మత్తంతే గురుగాత్రదోందేరళ మూర్ నాల్కు
ఐదారు గరిగళం ! “ ఏనిదయ, సౌమిత్రి ?
సాహసి జటాయువం బయ్యుదన్నే యమేందు
తొలరుతిదే ! ” రామసంతాడుతిరే ముంబరిద
లక్ష్మణం జీక్తేరిసిదన్ “ ఆయ్యో అణ్ణయ్య ! ”
ఓడిదర్, నోడిదర్ : కండరు జటాయువం,
మడుగట్టి నింద కేన్నీర కేసరీళ మింద
కడిదేరంకేయ పరిద తిప్పళ గతాయువం !
కోలపమనితుం రామగనుతాపమప్పంతే
కరుళిరిదుదా ఘోరదర్శనం : సహ్యాద్రి
తీలిర విస్తృత విపిన మధ్యే, శతమాన తతి
మేయ్యొండు మూడితేసే, గురుగాత్ర భవ్యదిం
పర్వత సహోదరతేయూంతుదు వియజ్జుంబి
భ్యేరవ బృహత్తురువరం. ఆ వనస్పతిగే
గౌరవందోలర్దు బీసగేయ్యళారణ్యసతి,
నాగరిక నగరం మహాకవియనోల్రేసి
మన్నణేయనివంతేవోల. విహరిసిదరేనితేనితొ
సారి ; తణియదే బందు విహరిసువరిందుమా
తరుతిరదమర నందనది నిందు రవి ఇందు
లుదయాస్త్ర సంద్యే. జ్యేత్రుమేనితొ బందల్లి
నిడిదరు శుక చంచరిక పికదింజరద
నైవేద్యమం. వర్షశతరల్లిగ్గీతందు
మింజుదిరివిగేవిడిదు, సిడిల తంబటి బడిదు,
మేళ కుంభంగళిందభిషేకమం గ్గీదరా

౭౭౦

౭౮౦

౭౯౦

ಭೂರುಹ ನೃಪೇಂದ್ರಂಗೆ. ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರದುಂ
 ಶ್ವೇತ ಭತ್ತಿಯನೆತ್ತಿ, ಶ್ವೇತಾಂಬರಂ ಸುತ್ತಿ,
 ಶ್ವೇತ ಚಾಮರವೀಸಿ, ಮಂಜಿನಿಬ್ಬನಿ ಮಣಿಯು
 ಶ್ವೇತ ಮುತ್ತಿನ ತಾರಹಾರದಿಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ
 ಸೇವಿಸಿಹರಾ ತರು ಮಹಾರಾಜಸಂ. ಪ್ರಕೃತಿ
 ದೇವಿಯುಂ ಗ್ರೀಷ್ಮದಾತಪ ತಾಪಮಂ ಕಳೆಯೆ,
 ತಾಂಡವಂ ಕುಣಿವ ಭೈರವ ಭುಜಾದಂಡಸಮ
 ಬಾಹು ಶಾಖೆಯ ತಳಿರಿನುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ಏರಿ
 ರಮಿಸುವಳ್ ಮಂದಮಾರುತ ಭೋಗಮಂ. ಇಂತು
 ಸಹ್ಯರಸಯುಷಿ ದೃಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಯೆ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ
 ನಿಂತಾ ಮಹದಾವೃಕ್ಷ ಮಂ ದುರ್ಗದರಮಸೆಯ
 ಪೆರ್ಗಡೆಯ ನೇಮಿಸಿದ ಪರಶುಧರೈತಂದು
 ಕಡಿಯಲನುಗೈದಪರ್. ವಸಂತರವಿ ಮೂಡುತ್ತಿರೆ,
 ನೆತ್ತಿಗೊಂಬೆಯನೇರಿ ಕಾಜಾಣಮುಲಿಯುತಿರೆ,
 ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳುವುದಿದ್ದ ಕಿಡ್ವಂತಟವಿ ಮೌನಂ !
 ಮರುದನಿಗಳೇಳುವುವು ಕೋನಿಯೀಡುಗಳಂತೆ
 ಕೊಡಲಿಯೇಟುಗಳಾ. ವಿಹಂಗಮಂ ಚೇತ್ಕರಿಸಿ
 ವಾರಿದವುದೊರಲುವುದು ಕಾಡು ಹೋಹೋ ಎಂದು,
 ಕೊಲೆಗಬ್ಬರಿಸುವಂತೆ. ತಲೆಯನಿನಿತೊಲೆಯದೆಯೆ
 ನಿಲ್ಲದಾ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಮರಂ. ಬಹುಳ ಬಲಯುತಂ
 ಬಹುಸಂಖ್ಯೆ ಪರಶುಘಾತಕೆ ಸಿಡಿಯುವುದು ಕೆಲಕೆ
 ತೋಗಟೆ. ಬೀಳ್ವುದು ರಾಶಿರಾಶಿ ದೂರಕೆ ತೂರಿ
 ಸುತ್ತಲುಂ. ಕೆಂಪು ಸೊನೆ ಸೋರುತಿರೆ, ಹಸಿಗಂಪು
 ಹಸರುವುದು, ಕಡಿವಾ ಬಡಗಿಗಳ್ಗೆ ಹಾಲ್ಮಡ್ಡಿ
 ಹೊಗೆ ಧೂಪವಾಗಿ. ಕಡಿದಪರಿನ್ನು ಮುರ್ಕುಪ್ಪೆ.
 ತೋಗಲಂ ಸುಲಿಯೆ ಬಾಡು ತೋರ್ಪಂತೆ ಮಿದುಗೆಮ್ಮ
 ಕಾಣಿಸಲದಂ ಕಡಿಯೆ, ಗೋಚರಿಸಿತೆನೆ ಮೂಳೆ,
 ಕಡುಗೆಂಚುಕಡುವು ಕೊಡಲಿಯ ಬಾಯ್ಗೆ ಕಲ್ಲಾಯ್ತು.

೮೦೦

೮೧೦

೮೨೦

ಬಾಯಳಿಯಲೊಕ್ಕೊಡಲಿ ಕಡಿದುದೆಂತುಂ ಬಿಡದೆ
ವೊಸ ಕೊಡಲಿ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದೂಟಮಂ ಬುತ್ತಿಯಂ
ತಿಂದು ಬಂದಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೊಡಗಲ್ತೆ, ಮರನೆತ್ತಿ
ಅದೊ ನಡುಗುತಿಹುದಲ್ತಿ ? ದಿಟವೈಸೆ ! ಅಯ್ಯೊ ಹಾ
ಮುವ್ವದಲೆಯಂತೆ ಕೊಡಲಿಯ ಹತಿಗೆ ಕಂಪಿಸಿದೆ
ಕಾಣದೊ ಬೃಹನ್ಮಸ್ತಕಂ ! ಹಿಗ್ಗು ತಿರಲಾಳ್ಕಂಡಿ,
ಕುಗ್ಗು ತಿರಲಾ ಮಲೆಯ ಪೆರ್ಮೆ, ತೂಗಿತ್ತಡಕೆ ;
ತೂಗಿತದೊ ಬಲಕೆ ; ಹಿಂದಕೆ ತೊನೆಯಿತದೊ ; ಮತ್ತೆ
ತೊನೆಯಿತದೊ ಮುಂದಕ್ಕೆ ! ಕೇಳ್ವದದೊ ನಿರಿಲೆಂದು
ಲರಿಲರಿ ಮುರಿವ ರಾವಮುಂ ! ದೂರಕೋಡಿಡರ್ ;

೮೩೦

ನೋಡಿದರು ವನವೈಭವದ ಕಲಶಗೋವುರಂ
ಕೆಡೆದು ಬೀಳುವ ವೈಭವದ ಭೀಮ ರಮಣೀಯ
ದೃಶ್ಯಮಂ : ಕೊಂಬೆಯನಲಂಕರಿಸಿ ಜೋಲ್ದಿರ್ದ
ಹುಟ್ಟಿಯಿಂ ಭೋರೆನುತ್ತಿದ್ದುವದೊ ಹೆಜ್ಜೆನುಗಳ್
ಹಿಂಡು ! ಬೆಳ್ಳನೆ ಹಲ್ಲಿಯಿಂ ಸುರಿಯುತಿದೆ ಚೆಂಡೇನ
ಸವಿಸೋನೆ ! ಕಾಣ್ ! ಬಳಿಯ ಮರವದೊ ಮುರಿಯುತಿದೆ ! ಮಲೆಯೆ
ಬಾಯ್ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟಿತನೆ ಸದೊದರಿ
ಬಿದ್ದುದಾ ಪೆರ್ಮರಂ, ಪಳುವೆ ಬಯಲೆದ್ದವೋಲ್
ಬೆಳಕೆಳಿದು ನೆಲಕಾಯ್ದೊ ಯುಗಯುಗದನಂತರಂ
ಗಗನ ಸಂದರ್ಶನಮೆನಲ್ತೆ : ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ
ಎಂದಿನೋಲೈತಂದು ನೋಡಿದರೆ, ಹಾ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳ
ವಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾ ತರುಚಕ್ರವರ್ತಿ ? ಅದೊ
ಕತ್ತರಿಸಿದಂಗಾಂಗದಿಂದುರುಳಿಹನ್, ಸೋಲ್ತ ಪಡೆ
ಕಡಿಕಡಿ ಕೆಡೆದುರುಳ್ಳ ಕಣದಂತೆ !

೮೪೦

ಖರಸೂದನಂ

ಕಂಡನಾ ಕಡಿದ ಪೆರ್ಮರನ ತೆರನ ಜಟಾಯು
ಖಗವರನ. ಪಿತೃವಯಸ್ಸನ ದಾರುಣಸ್ಥಿತಿಗೆ
ಮರುಗುತಿರ್ ಕೈಗಳಿಂ ರಕ್ತಮಯ ಕಂಠಮಂ

ಸ್ನೇಹದಿಂ ತಳ್ಳಿಸಿದನು, ತೋಳುಗಳೆರಡುಮುಂ
ತುಂಬುವೋಲ್. “ ಏನಿದಯ್, ವಿಹಗೇಂದ್ರ, ಏನಿದೀ

ಸ್ಥಿತಿ ನಿನಗೆ? ಪೂಜ್ಯನೆ, ಪರಾಭವಂ ನಿನಗೆಂತೊ?

೮೫೦

ಪೇಳಾವನಿಂದಾದುದೀ ಘೋರಕೃತಿ? ಏಕೆ?

ನಿನ್ನ ಮಗಳೆಲ್ಲಿ? ಪೇಳಯ್ಯ, ದಶರಥ ಮಿತ್ರ,

ರಘುಕುಲದರಸಿಯೆಲ್ಲಿ? ರಾಮನ ಮಡದಿಯಲ್ಲಿ?

ಪೇಳಿತ್ತವೋದಳೊ ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ? ರಾಜರ್ಷಿ

ಜನಕದೇವನ ಧರಾಕನ್ಯೆ?” ಇಕ್ಕಲ್ಲವು ಕುಜಂ

ರೋದಿಸುತ್ತಿಂತೆಂತೊ ಪಳಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಂತು,

ಸೋಂಕಿಗೊಯ್ಯನೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಸಂಬಿಸಿತಾ ಶೈಲಿನಿ

ಸೂನುವಿಗೆ. ತೆರೆದುದೆವೆ. ಮೂಡಿದುದುಸಿರ ಸುಯ್ಯ.

ಬಾವಿಯಾಳದಿ ನಿಂತು ನುಡಿವವನ ದನಿಯವೋಲ್

ಮಾತು ಹೊಮ್ಮಿತು ಕೊರಳ ಗುಹೆಯಿಂದೆ. ಗದ್ದದಿಸಿ

೮೬೦

ತಡಿತಡೆದು ನುಡಿದನಸ್ವಷ್ಟಮಂ: “ ದೇವಿಯಂ . .

ನೈ . . ಋ . . ತೈ . . ವಿತ್ತೇಶನವರಜಂ . .” ತೆಕ್ಕನೆಯೆ

ಮಾತು ನಿಂದತ್ತು. ಕುತ್ತಿಗೆ ಕಾರಿದುದು ಮುದ್ದೆ

ನೆತ್ತರಂ. ಪತ್ತಿದುದೆ ಹಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಮೆಯ್ಯ

ಪಳೆಯೆನಲ್ಪಪ್ಪಿರ್ದ ರಾಮಂಗೆ ಮೆತ್ತಿತಾ

ಸ್ನೇಹಾರುಣಂ! “ ಮುಂದೆ, ಹೇಳಯ್ಯ; ನಿಲ್ಲಯ್ಯ,

ಖಗವರ್ಯ!” ರಾಮನೆನುತಿರೆ, ಕೊರಲ್ ಜೋಲ್ದತ್ತು;

ಕಣ್ಮೂಲರ್ ಮುಚ್ಚಿದುದು; ಸಂಪಾತಿ ಸೋದರನ

ಹರಣ ಹಾರಿತು ಹಸ್ತದೊಳೆ ದಶರಥನ ಸುತನಾ!

ಬೈಗಿನಡವಿಯ ಕಿವಿಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಳುವ

೮೭೦

ದನಿ ಬಂದುದತಿದಾರುಣಂ. ಶೋಕಿಸಿತು ಸಂಧ್ಯೆ

ತಾನುಮಾರಣ್ಯಾದ್ರಿ ಸಾಂದ್ರ ಸಾಯಂ ಧ್ವನಿಯು

ಮಂದ್ರದಿಂ. ಖಗಚಕ್ರವರ್ಮಿಯ ಕಳೇಬರದ

ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರದಾ ಶವಧೂಮಮಂ ಕಂಡು

ಬಿದರಿದಳ್ ದಿನಲಕ್ಷ್ಮಿ. ನೆಗೆದಳಸ್ತಾದ್ರಿಯಿಂ;

ಮರೆವೊಕ್ಕಳಂಬುಧಿಗೆ. ದಿನವನಿತೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕೆ
ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ, ಚಿಮ್ಮಿದುವು ರತ್ನಾಳಿ
ತಳದಿಂ ನಭೋಂಗಣಕೆ. ಮೇಣ್ ಮೇಲಿಂದ ಬೀಳುತಿರೆ
ಸಿಲ್ಕಿದುವೆನಲ್ಕೆ ರಜನಿಯ ಕುರುಳ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಕ್ಕೆ
ಪ್ಪಾವರಿಲ್ಲಳಂತೆವೋಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋರ್ಪುದವಯ್
ಮಿಸುಗುವ ಮಿಸುನಿ ತಾರೆ ! ನರಳ್ವ ನೆರಳುಗಳಂತೆ
ಮಸಣದಿಂ ಮರಳಿದರು, ಮತ್ತೊಂದು ಮಸಣಕೆನೆ,
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಶವದ ಶೂನ್ಯಕ್ಕೆ, ಜನಕಜಾ
ಶೂನ್ಯರಾ ದೀನದುಃಖಿಗಳಣ್ಣತಮ್ಮದಿರು !

೮೮೦

ನಿದ್ರೆಯಿನ್ನೆತ್ತಣಿಂ ? ನಿದ್ರೆ ಸತ್ತುದೊ ರಾಮ
ಭದ್ರಂಗಿ : ಅಯ್ಯೊ ಮೈದೋರ್ಪುದಾ ರಾತ್ರಿ ! ಹಾ,
ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ದಿವ್ಯರಾತ್ರಿ ! ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ
ಮದಿರೆಯಂ ಪೊಯ್ದದಾ ಸಾಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಸೂರ್ಯ
ವಂಶಜಗೆ : ಪ್ರಿಯೆಯೊಡನೆ ಪವಡಿಸಿದ ಪಳ್ಳೆಯಂ
ತಳ್ಳಿಸಿ ಕುಳಿತು ಕಳೆದನ್ ಜಾವಮಂ, ಶೈಲತಾ
ಮೌನದಿಂ. ನಟ್ಟಿರುಳೊಳೆದೊಡಿದನ್ “ಸೀತೆ !
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಸೀತೆಯಂ ನೋಡಲ್ಲಿ, ನೋಡಲ್ಲಿ !”
ಎಂದೆಂದು ಕೂಗಿ : ಹೊದರಂ ತಬ್ಬಿದಣ್ಣನಂ
ತಮ್ಮನೆಂತಾನುಮೆತ್ತಿತಂದನು ಕುಟಿಗೆ. ಮೇಣ್,
ಪುಲಿಯಬ್ಬರಂ ದೂರದಡವಿಯಿಂ ಕೇಳಿ : “ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಸತಿಯನಸುರಂ ಕೊರಳ್ಳುರಿವನದೊ !
ಕೂಗುತಿಹಳಯ್ಯೊ ! ಕೋಮಲೆ, ಹೆದರದಿರು ; ಬಂದೆ !”
ಎಂದು ಧನುವಂ ತುಡುಕುತೆದೊಡುವಾತನಂ
ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಪಿಡಿದು ಸಂತೈಸಿದನು ಸೋದರಂ,
ತಾನುಂ ಸುಯ್ಯುತಳುತೆ. ಮತ್ತೆ ತಿಂಗಳ್ವಕ್ಕಿ,
ತೇನೆ, ತನ್ನಣೆವಕ್ಕಿಯಂ ಕರೆದು ಕೂಗುತ್ತೆ
ಜೊನ್ನಂಬರದೊಳಲೆವುದಂ ನಿಮಿರ್ಗೆಳ್ಳುದು : “ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ನಿನ್ನ ನಯ್ಯೋ ಕರೆವಳದೊ ದೇವಿ !

೮೯೦

೯೦೦

ಏಕೆ ಕಲ್ಪೆ ದೈಯಾಗಿ ಕೆಮ್ಮನಿಹೆ? ಓಡು ನಡೆ,
 ಓಡು ನಡೆ!” ಎನುತೆ ಹಣೆಬಡಿದುಕೊಂಡುರುಳಿದಾ
 ಅಗ್ರಜಗಿ, ಕೇಳಾ, ಗಾಳಿಬೀಸುವ ಊರ್ಮಿಳೇಶನಾ
 ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಬಾಯಿಹುದೆ ಹಾ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗೆ?

ಶಬರಿಗಾದನು ಅತಿಥಿ ದಾಶರಥಿ

ತೊಲಗಿತಾ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ದಿನಂ ; ಕಳೆದುದಾ
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ರಾತ್ರಿ ; ಮರುದಿನಂ ಬಿಟ್ಟರಾ
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಸ್ಮೃತಿಯ ಪಂಚವಟಿ ಧಾತ್ರಿಯಂ.
ಶಕುನಿ ವಾಣಿಯೆ ಶಕುನವಲ್ತೆ ? ನಡೆದರೊ ನೆಮ್ಮಿ
ಸ್ವರುತ್ಯಮಂ. ನಡೆಯೆ, ಪಳು ನಿಬಿಡಮಾದತ್ತು ;
ಕಾಡುಗ್ಗಳಲೆ ಕರಂಗಿದತ್ತು ; ಕಟುವಾದುದಯ್
ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ಕಂಠಕೃತಿಕರ್ಕಶಂ ; ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಬಿದರೆ ಕಿವಿ, ಘೂಗೈದುಡವಿಯಂ ರವವಿಕ್ಕತಿ
ಮಂಗಟ್ಟಿವಕ್ಕಿಯಾ. ಇದು ನಿರ್ಜನತೆಯಲ್ಲು :
ಸೈರಾತ್ಯದಾಕಳಿಕೆ ! ಇದು ಮೌನಮಲ್ಲು :
ರವಶವಂ ! ಎನಲ್ ರಾಮಂಗೆ ತನ್ನ ಅಂತಸ್ಥಿತಿಯ
ರಣರಣಕಮಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗವಾದಂತಾಗಿ
ಕಡಿದು ಕುಳಿತನ್ ಹತಾಶೆಯ ಮಂಕು ಬಡಿದಂತೆ.

೧೦

“ ಎತಕೆಲ್ಲಿಗೆ ಎತ್ತ ಹೋಗುತಿಹೆವಾವಿಂತು,
ಸೌಮಿತ್ರಿ ? ” “ ದೇವಿಯನ್ನೇಷಣೆಗೆ ! ” “ ಆರವಳ್
ಆ ದೇವಿ ? ” ಎನುತ್ತೆ ನಗೆದೋರ್ದಣ್ಣನಕ್ಕಿ ಯೋಳ್
ಬೆಳ್ಳನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೇನುಮಂ ಕಾಣದಾ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ : “ ಬೇಡ, ಬೇಡಣ್ಣಯ್ಯ ; ನಿನ್ನ ಚಲ
ಧೈರ್ಯಮಂ ಸೈರಾತ್ಯಕೌತಲಂಗೆಯ್ಯದಿರ್.
ನೆನೆ ಭರದ್ವಾಜ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದ ದೃಶ್ಯಮಂ ;
ವಜ್ರರೋಮನ ಚಿತ್ರಕೂಟಮಂ ; ಅತ್ರಿಯಂ,
ಅನಸೂಯೆಯಂ ; ನೆನೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಗುರುದೇವನಂ ;

೨೦

ಬಗೆಗೆ ತಾರಯ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಂತ್ರಮಂ !
 ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯ ನೀನೆ ಮರೆವೆಯೇನ್ ? ತನಗೆ ತಾಂ
 ನಿಂದೆಯವ್ವದೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ; ನನ್ನ ನುಂ
 ಕೊಂದಂತೆ ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ನೆನಹೆ ನನಗಿಂತು
 ವಜ್ರ ಚಿತ್ತವನಿತ್ತು ಹೊರೆಯುತಿರೆ, ನೀನಿಂತು
 ಕಳವಳಿಸುತಾಸೆಗೇಡಿನ ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳುವೆಯ,
 ಚಂದ್ರಚೂಡನ ರುಂದ್ರ ಕೋದಂಡಮಂ ಮುರಿದು
 ಮೈಥಿಲಿಯನೊಲಿದ ಜಗದೇಕೈಕವೀರ, ಹೇ
 ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯವತಾರ ? ”

೩೦

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ

ನುಡಿಯುತಿರಲಿಂತು, ರಾಮಂಗಾದುದನುಭವಂ
 ಮಾನಸಿಕದೊಂದ್ಭುತಂ : ತುಂಬಿದುದು ಮಂಜು
 ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ. ಸೃಷ್ಟಿಯಸ್ಥುಟಮಾಯ್ತು. ಭೀತಿ,
 ಆಕಾರವಾಧಾರವೊಂದನರಿಯದ ಭೀತಿ ತಾಂ
 ಛಾಯೆ ಛಾಯೆಗಳಾಗಿ ರಾಹುವೋಲಲೆದತ್ತು
 ಕುಳಿರ್ಚಳಿಗಳಂ ಸುಯ್ದು. ನೋಡುತಿರೆ ರಾಘವಂ,
 ಮೂಡಿತೊಂದಕಶೇರು ಕಶ್ಮಲ ಸರಿಸೃಪಂ,
 ಮಂಜೆ ಮೈಗೊಂಡಂತೆವೋಲ್. ಶ್ಲೇಷ್ಮಚರ್ಮದಿಂ
 ಭೀಕರತೆವೆತ್ತುದಾ ವಿಕೃತ ತಿರ್ಥಗೋನಿ,
 ಕುಕ್ಕಿಗಂ, ವ್ಯಾಳಾಕೃತಿಯ ರಾಕ್ಷಸಂ : ಇಲ್ಲ ಕಯ್,
 ಇಲ್ಲ ಕಾಲ್, ಎಲ್ಲ ಮೆಯ್ ! ಹೊಟ್ಟೆ ತಾನದೆ ಮಂಡೆ !
 ಕಾಲುಗಳೊ ? ತೋಳುಗಳೊ ? ಕಿವಿಗಳಿರ್ಪಡೆಯಿಂದೆ
 ಚಾಚಿದುವು ಯೋಜನಂ, ಪಂಚ ನಖ ನಿಶಿತಾಗ್ರಗಳ್
 ದೀರ್ಘ ಬಾಹುದ್ವಯಂ ! ಹೊಟ್ಟೆ ಮುಂಡೆಯ ಮಧ್ಯೆ
 ಭೀತಿ ಭೂತಗಳೆರಡು ತೂನ್ನಿನವತಾರಮಂ
 ನೋಂತುವೆನಲಾಭಿಳಮಾದುವು ಮಹಾ ಗುಹಾ
 ಕುಕ್ಕಿ ಕುಹರಾಕ್ಕಿ ! ತನ್ನಾ ನಿರಾಶೆಯೆ ತನಗೆ
 ಕಾಣಿಸಿತೆನಲ್ಪಾ ಕಬಂಧನಂ ಕಂಡೊಡನೆ

೪೦

ನಡುಗಿದುದು ತನು ತಪನಕುಲಗೆ. ಹದುಗಿತು ಬಲೈ.
ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದುದು ಹೆಮ್ಮೆ ; ಹೆಡೆಮುಚ್ಚಿ ಸೆಡೆತುದಯ್ಯ
ಪಾರುಷದ ಫಣಿ. ಪಲಾಯನ ತೇಜಿಯನ್ನೇರಲ್ವೆ
ತವಕಿಸಿತು ಜೀವಮಾ ಜಾನಕಿ ಜೀವಿತೇಶ್ವರಗೆ !
ಓಡಲೆಳಸಿದನಾದೊಡೇಂ ? ಕಾಲ್ ಕೀಳಲಾರದೆ
ಕೆಡೆದುರುಳ್ಳನು ಬಡಿದು ಭಯಮೂರ್ಛಿ. ಮಾನದಿಂ
ದೃಢತೆಯಿಂದೆರೆಗೊಳ್ಳ ರಾಹುಲಾಯೋರಗಂ
ತೆವಳಿಕೊಂಡುರುಳಿದುದು ಹೊಡೆಗಾಲಿ ತೇರಂತೆ,
ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯಂತೆ, ದುಶ್ಯಕುನ ಕೇತುವಿನವೋಲ್.
ನೈರಾಶ್ಯರಾಕ್ಷಸ ಕಬಂಧನೊಯ್ಯನೆ ಮುಂದು
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಗಮಿಸಿದನ್ ; ಮೊನೆಯುಗುರ್ಬೆರಳ್ಳಳಾ
ತೋಳ್ಳಳಿಂದಾಕ್ರಮಿಸಿದನ್ ದಶರಥನ ಸುತನ
ದೇವ ಗಾತ್ರವನಂತೆ ಕಾಸಲೆಯ ಕಂದನಾ
ಕೋಮಲ ಶರೀರಮಂ.

೫೦

೬೦

“ಕೆಟ್ಟನಯ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !

ಪಿಡಿದನಸುರಂ. ಕೈಯೆ ಬಾರದಯ್. ನೆಗಹಲೆಳಸಲ್
ಮೇಲೆಲೆಳದಿದೆ ಕತ್ತಿ. ಓಡಲುಮಾರೆನಯ್ಯಯ್ಯೊ
ಕೆಟ್ಟದಯ್ ಕಾಲ್ ಬಲಂ. ದೂರ ಸಾರ್, ದೂರ ಸಾರ್ ;
ಬಾರದಿರನಗೆ ಹತ್ತಿ. ನಿನ್ನ ನುಂ ಪಿಡಿವನೀ
ರಾಕ್ಷಸಂ. ನೀನಾದಡಂ ಪೋಗಯೋಧ್ಯೆಯಂ
ಸೇರಯ್ಯ. ಸಂತಯ್ಯ ಭರತನಂ, ಮಾತೆಯಂ.
ನನಗಿದೆ ವಲಂ ಒಲಿದಗತಿ. ಮೈಥಿಲಿಯನುಳಿದು
ನನಗಿನ್ನಯೋಧ್ಯೆಯೇಂ ಮರಣಮೇಂ ? ಸಾವೆ ದಲ್
ದಿಟಮೆನಗೆ ಬಾಳ್ವೆ !” ರಘುವರಸೊರಲುತಿರಲಿಂತು
ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ನೂರ್ಮಿಳಾವಲ್ಲಭಂ. ಖಡ್ಗದಿಂ
ಕಡಿಯತೊಡಗಿದನಸುರ ಬಾಹುವಂ. ಕತ್ತರಿಸೆ
ತೋಳ್, ಇರಿದನಕ್ಕಿಯಂ, ಕುಕ್ಕಿಯಂ. ನೋಡುತಿರೆ
ರಾಮನಾ ರಕ್ತಸಂ ಮಾಯವಾದನು ಬಿರಿದ

೭೦

దుఃస్వప్న దంతే. నృరాశ్యదిందుద్భవసి
 తోర్వవోలాశామరిణి తాం, బృందారకం
 మృదోర్దనోర్వన్ ; మత్తే కృదోర్దనన్, శబరి
 కాయుతిదాశ్రమ దిశాశా దిగంతక్తే !

౮౦

బేమర్దు సేగేదేక్షన్ రఘూద్వజం కణ్ఠేరేదు,
 మృతిళిదు భయమూర్ఖి యిం. సుయ్యనింతేందు :
 “బదుకిదేసో నిన్నిందే, సౌమిత్రి.” “తిళిదవం
 తన్న నేరళిగే తానే హేదరువనే ?” “తిళిదవం !
 తిళిద మేలల్తే ?” “పృథ్విగే రాహు బేరేయేం
 తన్న నేళలల్లదేయే ?” “అద్రియాదోడమోర్మే
 భూమి కంపిసే దృఢతే హింగదిర్వుదే ?” అంతే తాం
 నడుగుతిదే రామధ్యేర్థం, తమ్మ, ఆ భూమి
 సుతేగాగి. నిల్లువుదు నిన్న సేమ్మిరలద్రి, కేళో,
 సుస్థిరం. నిన్నిందే సత్తనో నిశాచరం ;
 కేందేసో నిరాశేయం ; గేల్దేసో కబంధనం ;
 ఘటవాదుదో ఘటాశే. శిరణదోర్దిరుదాశే.
 బా, నడేవమిల్లిందే ; బల్గజ మిదిరిర్వుదయో
 ముందే, సౌమిత్రి !” ఎందప్పిదణ్ణ ననప్పిదన్ ;
 సంత్యేసిదన్ లక్ష్మణం. మేలే ముంబరిదు
 తేరళ రవరివరుం, మూడిదాసేగళవళి
 జోడినడేవంతే :

౯౦

ఆ బేళ్దేంగళిరుళిసోళో
 ముప్పు జౌవనగనసు కాణ్ఠోందు మాళ్ళేయిం
 ముదుకే కండళో కనసనా శబరి. నడురాత్రి
 ముగుకునగుతేద్దు కుళితళో తన్న మలగిర్ద
 వుల్వాసగేయ మేలే. గగన నీలాభనం
 మరళి చిత్రిసికేండళా స్వప్నదర్శనద
 శ్రీమూర్తియం. తుంబ తుళుకితేదే ముదియళ్ళి.

౧౦౦

ಹರಿಸವುಕ್ಕುವ ಮೊಗಕೆ ಸುಕ್ಕು ತೆರೆತೆಯಾಗೆ
 ಪುಂಡಿನಾರಿನ ತೆರೆನ ಬೆಳ್ಳರೆ ನವಿರ್ದಲೆಯ,
 ಒಚ್ಚು ಪಲ್ಲಿಲಿವಾಯ, ಕುಡುಬೆನ್ನ ಹಣ್ಣುಡುಕಿ
 ಶಬರಜ್ಜಿ ನಡುಗಿ ನಡೆದಳಾ ; ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲಂ
 ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು : ಆ ಚಂದ್ರಸುಂದರ ರಾತ್ರಿ
 ಮುದುಕಿಯಂ ಕಂಡು ಕನಿಕರದಿಂದೆ ಕರಗಿತೆನೆ
 ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಜೆಲ್ಲಿ, ಶಬರಿಯ ಕುಟೀರಮಂ
 ಸುತ್ತಲೆತ್ತುತ್ತಲಂ ಹಸರಿ ಹಬ್ಬಿದ ಹಸಲೆ
 ರಾಜೆಸಿತು ಮುದುಕಿಯ ತಲೆಯವೋಲೆ, ತೃಣಮೌನಿ
 ತಾನಾಗಿ. ತೃಷಿತ ದೃಷ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ, ನಿನ್ನೀಮ
 ಘಾಸ ಸೀಮಾರ್ಣವದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳಾ ಮನಂ
 ಲಯಮಾಗೆ ನೋಡಿ, ನಿಡುಸುಯ್ದು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ
 ಶಬರಿ : “ ನೀನೆಂದಿಗೆ ಬರುವೆಯಯ್ಯ, ಓ ನನ್ನಯ್ಯ,
 ಕಂದಯ್ಯ, ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ ? ಗುರುದೇವನಾ
 ಮುನಿ ಮತಂಗನ ಮಾತು ಬೇತವುದೆ ? ನಿನಗಾಗಿ
 ಕಾದಿರುವೆನೀರೈದು ವತ್ಸರಗಳಿಂ, ವತ್ಸ.
 ಪಣ್ಣಲಂಗಳನೆಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆದಣಿಮಾಡಿ
 ಕಾಯುತಿಹುದೆನ್ನಾಶ್ರಮಂ. ನೋಯುತಿದೆ ಮನಂ,
 ನನ್ನ ಓ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿ, ನೀಂ ಬರ್ದ ಮುನ್ನ ಮೆಯೆ
 ಕಾಯಮಳಿವಳ್ಳಿಂದೆ. ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾದ ಈ
 ಮುಪ್ಪಿನೊಡಲಿನ್ನೆನಿತು ತಾಳುವುದೊ ? ಬಾಳುವುದೊ ?
 ಬಾಳೊಡೇನೀ ಒಡಲ್ ? ಕಣ್ಣಾಗಲೆಯೆ ಮಬ್ಬಾಗಿ,
 ಮಂಜಾಗಿ, ಹಿಂಜರಿಯುತಿದೆ ದಿಟ್ಟಿ ! ಕಣ್ಣಳಿದ
 ಮೇಲೆ ನೀ ಬಂದರಯ್ಯಯ್ಯೊ, ಕಣ್ಣಾರ್ಪಿಸಂ
 ನಿನ್ನನೆಂತಯ್ ನೋಳ್ವೆ ? ಕೈಯಿಂದೆ ಮೈಯೆಳವಿ
 ಸಂತಸಂಬಡುವೆನಾದೊಡವೆಂತು ತಣಿಸುವೆನೊ ಪೇಳಾ
 ಕಣ್ಣಳೀ ನೀರಕ್ಕೆಯಂ ? ಬಾರ, ಕಂದಯ್ಯ,
 ಕಣ್ಣೊಡುವ ಮೊದಲೆ ; ಬಾರಯ್ಯ, ಈ ಬಾಳ್ವೆಡುವ

೧೧೦

೧೨೦

೧೩೦

మున్న మేన్నే దేగి తారయ్య నిన్నా శాంతియం !”

నిలయ నిశబ్ద తేగి భంగ బారద తరది
తన్నో కాళాపిసుతే గుడిసలొకగాదళా
శబరజ్జీ, బేడితి, మతంగమునివర శిష్య.

ఇరుకళిదుదుషే మూడితొయ్యనేయే బేళగాయ్యు.

బిల్లెత్తరద కరడవుల్ బిత్తరద బయల్
మిళిర్దత్తు కుళిర్వనిగళిందే, తురుగేమగళం
పొల్లు. మాతంగియొలే పసలేయుం పాదుదేనే
నిడుబయసి, నిడుసుయ్ది రివరువొందుగుడి.

౧౪౦

ముదుకిగేం కళవళం ? ఏకే తల్లణమేళే
లుల్లసం ? ఒకవొగువళిలేవసేగి. ఒయ్యసేయే
హొరచిమ్మి నింతు నొడవళినితొ కాలమా
బువియ బయ్యలేయంతే బయల నడు నిడుపరిదు
సమేద కాలాదిరి కిళిట్టియం. తన్నో కగి
గొణగువళం ; గుణిసువళం ; మత్తే మత్తోకవొక్క,
తేంగిన గరియ పొరకేయం తందు, మనే ముందే
గొణమయం బళిద జగలియ తరగు సదే గుడిసి,
సొంటగ్గియాగి నిల్వళం. మత్తే నిడునట్టు

౧౪౧

నిట్టిపళం దూర వన సీమాన్త సిమంత
రేఖయేనలొప్పువా బట్ట బయల్వట్టియం.
శబరిగింతిరే నిరిక్ష్ణణేయ నొంపి, పొక్కిర్దు
పగలాయ్యు. బాన్గవలియ మధ్దే కిరణరవి తాం
బిళ్ళిపనియాగి కరేదుదు బిసిల కంబేగేయం.
పుల్గావలిన నడువే ముదుకియ కణ్ణి గారొ
బర్పవొల్ భ్రాంతి ! నింతళం శబరి డొంకాగి !
కటిగొందు కృయాగి, పణిగొందు కృయేత్తి,
సుక్కుర తాం పుర్బిన తొల్గి తేరేగళనొడర్రుల్క
నొడిదళం. . . నొడిదళం. . . కణ్ణిళియ కిల్లాడి

ದೇಶದೇಹವನಂತೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಹಮಂ
ಕೊರೆದಳಾ, ತಿರುಸ್ಪಿ ಕೊರೆದಳಾ, ಮರಳಿಮರಳಿ ! ಹಾ,
ಕಂಡರೆವಳೇಂ ಶಬರಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನಾ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ವೇಷದಲಿ ?

೧೬೦

ಹೊದೆಹೊದೆಗೆದರ್ದ ತಲೆ,
ಕೊಳೆ ಬೆವರ್ ಪತ್ತಿದುಡೆ, ತೇಜಂ ಮಸುಳ್ ಮೊಗಂ,
ಖಿನ್ನತೆಯ ಕೋರೆಯುತ್ತಿದ ಕಪೋಲದ ಪೊಲಂ,
ದಯಿತಾ ವಿಯೋಗಾಗ್ನಿಯಿಂಧನ ಶರೀರನಂ,
ರೂಕ್ಷ ರೂಪದ ರಾಮನಂ ಕಂಡು ಮಂದಾಕ್ಷಿ,
ಶಬರಿ, ಬೇಡಂಗೆತ್ತಳೆನೆ, ಮೈಥಿಲೀ ಪ್ರಿಯನ
ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿಗೇತಕಿನ್ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ ? ಆ
ಬಿಲ್ವೊತ್ತರಂ ತನ್ನ ಬಯದ ನಂಟರ್ಗಿತ್ತು,
ಕೋಗಿಲೆಯ ಮರಿಯೆಂದು ತುಡುಕಿದರೆ ಕಾಗೆಮರಿ
ಕೂಗಿದವೊಲಾಯ್ತೆಂದು ಬಗೆಯುಲ್ಲಸಂ ಕುಗ್ಗಿ,
ಮುದುಕಿ ಆ ಬಂದರಂ ಭೀಕರಾಕಾರರಂ
ನೋಡುತ್ತಿರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ :

೧೬೦

“ ದಣೆಧು ಬಂದಿಹೆವಜ್ಜೆ ;
ಬಿಸಿಲಳುರುತಿದೆ ; ಗುಡಿಸಲೊಳಗಿನಿತು ತಾವಿತ್ತು,
ತಿನಲಿತ್ತು, ಕರುಣಿಸೈ ನಿನ್ನ ಈ ಪರದೇಶಿ
ಕಂದರಂ ಚಿರಋಣಿಗಳಂ ! ”

“ ಕಂಡವರ್ಗಿಲ್ಲ,
ಬರ್ಪ ಬೇಡರ್ಗಿಲ್ಲಮುಣಿಸಿತ್ತು, ಬೀಡಿತ್ತು,
ಮೆಲ್ವಾಸನೀಯೆ ನಾನೇನು ಅಡುಗೂಳಜ್ಜೆ
ಅಲ್ಲ ಕಾಣಯ್ಯ ! ” ಇಂತು ನಿಷ್ಕುರವೆಂದೊಡಂ
“ ಬಡವಳಿದ್ದು ದನೀವೆ ; ಬನ್ನಿ ! ” ಎನುತಾ ಅಜ್ಜಿ
ನಡೆದಳೊಳೆಯಿಂಕೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣನಂ ನೋಡಿ
ನಸುನಕ್ಕನಿರ್ವರುಂ ಮುದುಕಿಗೆ ಮನಂ ಕರಗಿ
ಪದೆದು ಪೊಕ್ಕರು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ.

೧೬೦

ಉರಿಬಿಸಿಲ

ಝಳದಿಂ ಗುಡಿಸಲೊಳಗೆ ಬಂದಿನಿತನಂತರಂ
 ಕಣ್ ಶಂಪು ಶಾಂತಿಯಂ ಪಡೆದ ಬೇಡಿತ ಮರಳಿ
 ಸೋಡಿದಳ್ ಬಂದತಿಥಿ ಮಕ್ಕಳಂ ; ಮೇಣ್ ಶಂಕೆಯಿಂ :
 “ ನೀಮೆತ್ತಣಿಂದಮೈತಂದಿರಯ್ ? ನೀಮಾರೊ,
 ಕಂದರಿರ ? ನನ್ನ ಈ ಕಣ್ ಮಬ್ಬು ; ಬಗೆ ಮಂಜು ;
 ತಿಳಿಯೆನೇನೊಂದುಮಂ.”

ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ : “ ಅಜ್ಜಿ,

೧೯೦

ಮನೆಯಿಲ್ಲ ಮಾರಿಲ್ಲ ; ಮನೆಗೆಟ್ಟು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು
 ಕಾಡು ಬೀಡಾದರೆಂ . . . ಮಿಹಕ್ಕೇಂ ಕೊಳಮಿಹುದೆ
 ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯಾದೊಡಂ, ತಾಯಿ ? ”

ಅಚ್ಚ ರಿವಡುತೆ

ಶಬರಿ : “ ಮಿಹಕ್ಕೇ ? (ಬೇಡರಿಗೇಕೊ ಮಜ್ಜನಂ !)
 ಕೊಳಮಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಪೇರಿಳೆಯ ಮರದ ಅಡಿ.—
 ನಿಮ್ಮಂತೆ ಮನೆಗೆಟ್ಟು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು ತೊಳಲುವರ್
 ಈ ನಾಡೊಳೆನಿಬರೋ ? ಏಂ ಕೇಡುಗಾಲಮೋ ?
 ಅರಗುಲಿಗೊರ್ವನ ಸತಿಗೆ ಮತ್ತೊರ್ವನಳುಪುವಂ ! ”
 ಬೆಚ್ಚಿ ನುಡಿದನ್ ದಾಶರಥಿ ಮೊಳಗು ದನಿಯಿಂದೆ :
 “ ಆರ ಸತಿಗಾರಳುಪಿದರು, ಅಜ್ಜಿ ? - ”

“ ಹೋಗು. ಮಗು,

೨೦೦

ಮಿಂದು ಬಾ. ಕತೆವೇಳ್ವೆನುಂಡಮೇಲಾ ಹೊಲಸು
 ಪಾರ್ತಿಯಂ.”

ಮೀಯಲ್ಪಿದಲ್ಕಿರ್ವರುಂ ಕೊಳಕೆ,
 ಮುದುಕಿ ಕೌತುಕಗಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದಳವರ
 ಪಿಟಕಮಂ, ಬಿಲ್ಲುಳಂ, ಬತ್ತಳಿಕೆಯಂ, ಮತ್ತೆ
 ನಾರುಡೆಗಳಂ. ವಸ್ತುವೊಂದೊಂದರಿಂದಾಕೆ
 ಬಿಚ್ಚು ತಚ್ಚ ರಿವಟ್ಟಳಾದೊಡಂ, ತನ್ನೂ ಹೆ
 ರಚಿಸಿದ್ದ ರಾಮನಂ ಕಂಡಳಿಲ್ಲಾ ಬಂದ

ಕೈರಾತ ರೂಕ್ಷಾ ವತಾರರಲಿ.

ಅನಿತರೊಳ್

ಮಿಂದು ಬಂದರು ರಾಮ ಸೌಮಿತ್ರಿ. ಕರ್ಪ್ಪಿದ್
ಕನಕಮಂ ಕೂರ್ಚಿ ಸಿದವೋಲಾಗೆ, ಸೋಜಿಗದ
ಸೂಜಿ ಮೊನೆ ಏರಿದತ್ತಜ್ಜಿಯ ಕುತೂಹಲಂ.

೨೧೦

ಬೇಡರ್ಗದತ್ತಣಿಂದಾ ತೇಜಮಾಕ್ಷನಂ,
ನುಣ್ವುನುಡಿ, ನಯದ ನಡೆ ? ದೊರೆಮಕ್ಕಳಿರವೇಳ್ಕುಮ್
ಎಂದಾ ಮತಂಗಮುನಿ ಶಿಷ್ಯೆ, (ಸೀತೆಯನುಳಿದು
ಬಂದನೀತಂ ರಾಮನಲ್ಲೆಂದು ತರಿಸಂದು.)

ನಳನಳಿಪ ಸುಳಿದಳಿರ ಕುಡಿವಾಳೆಯಂ ಪಾಸಿ ;
ಗೀಕುಚಾಪೆಯ ಮಣೆಗಳಂ ಕುಳಿತುಕೊಳಲಿಕ್ಕಿ ;
ಪಸುರೊನ್ನೆಗಳಲಿ ತಿಳಿನೀರ್ಗಳಂ, ಸಸಿಯಡಕೆ
ಹೊಂಬಾಳೆಗಳಲಿ ಕೆನೆವಾಲ್ಗಳಂ ಜೇನ್ನುಪ್ಪಮಂ
ತಂದಿಟ್ಟು ; ನೂಲೆಗೆಣಸಂ, ಬಾಳೆವಣ್ಣಳಂ,
ಕಂದಮೂಲಂಗಳಂ, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ್ಲಳಂ,
ಸೌತೆ ಪಚ್ಚಡಿಗಳಂ, ಮಣೆಹೆಂಬೆಯಂ, ಮತ್ತೆ
ಹಚ್ಚನಕ್ಕಿಯ ಬಿಚ್ಚನನ್ನಮಂ ಮೊಸರುಮಂ
ಬೆಲ್ಲಮಂ ಬೆಣ್ಣೆಯಂ ಬಡಿಸಿ, ಸವಿನುಡಿ ನುಡಿಸಿ,
ಮುಗುಳುನಗುತೆಂದಳಿಂತು :

೨೨೦

“ ಆರ ಸಂಪದಮಾರೊ ?

ನಿಮ್ಮ ಸಯ್ವಿದನವರಿಗಾಂ ಬಡಿಸಲೇನಳವೆ ?
ತಣಿಯುಂಡು ತಣಿಯಿರಯ್, ಮಗುಗಳಿರ. ಬಂದತಿಥಿ
ಯಾರಾದರೇನಂತೆ ? ”

“ ಆರ ಸಂಪದಮಾರೊ

ಹೇಳಜ್ಜಿ ? ನಾವುಣುತ್ತಿರ್ವ ಈ ಸಯ್ವಾರೊ
ಮೀಸಲಾಗಿರ್ದತ್ತು ? ಪುಣ್ಯವಂತನೆ ವಲಂ
ನಿನ್ನರಕೆಯಾ ಅತಿಥಿ ! ”

೨೩೦

“ ದಶರಥ ಕುಮಾರನಯ್ ! ”

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ದೃಷ್ಟಿಸುತೆ
ಮುದುಕಿಯಂ ನೋಡುತಿರೆ :

“ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನವಂ
ಸೆಲವೆಣ್ಣುಗಳಿಗಿನಿಯನಯ !”

ಅತ್ತಳಾ ಶಬರಿ

ಹೆಸರ ಹೇಳುವ ಹರುಷಕುಕ್ಕಿಬರಲುಮ್ಮಳಂ :
“ಕಾಯುತಿಹೆನೀರೈದು ವತ್ಸರಗಳಿಂ, ಕಂದ,
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯರಿಗಾಗಿ, ನಿಚ್ಚ ಮುಂ,
ನಿಮಗಿಕ್ಕಿದುಣಿಸನಣಿಮಾಡಿ. ಗುರುವಾಣಿಯುಂ
ಪುಸಿಯಪ್ಪದೇಂ ?” ಹೇಳಿದಳು ಮತ್ತೆ ಮಾತಂಗಿ
ಮುನಿ ಮತಂಗನ ಪೇಳ್ವ ರಾಮಾಗಮನ ಪುಣ್ಯಮಂ
ವಾರ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯಮಂ. ಕೇಳಿದಳು : “ನೀವಾರೊ
ಬಡಗರಂದದಿ ತೋರುತಿರುವಿರಿ, ಕುಮಾರರಿರ ;
ಕಂಡಿರೇ, ಕೇಳಿದಿರೇ, ರಾಮನೆಲ್ಲಿದನೆಂದು,
ಎಂದಿಗೈತಹನೆಂದು ? ಬಾಳ್ವಯಣಮಂ ಮುಗಿಸಿ
ಹೋರಹ ಮುನ್ನ ಮದೊರೈಯಾದೊಡಂ ರಾಮನಾ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿಹುದೆ ಸಿರಿಮೊಗದ ಸಂದರ್ಶನಂ ?
ಶಾಂತಿನಿಧಿಯಾತನಂ ಕಾಣ್ಬದೆ ಪರಮಶಾಂತಿ !”
ಸಜಲ ನಯನಂ ರಾಮನಾಲಿಸಿದನಜ್ಜಿಯಂ.
ನುಡಿದನು ಸಗದ್ಗದಂ :

“ಶಾಂತಿನಿಧಿಯಾತಂಗೆ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೊಳಲುತಿಹನಲ್ಲೆ ? ಮನೆಗೆಟ್ಟು
ಹೇರಡವಿ ಮನೆಯಾದನಂ ಶಾಂತಿನಿಧಿಯೆಂದು
ಬರಿದೆ ಬಣ್ಣಿ ಪೆಯೇಕೆ, ತಾಯಿ ? ಸಾಮಾನ್ಯನಂ
ದೇವಮಾನ್ಯಂಗೆತ್ತುದಜ್ಜಿ, ನಿನ್ನ ಕ್ಕರೂಹೆ !”
“ತೆಗೆ ತೆಗೆ ! ಮಹಾತ್ಮನಂ ತೆಗಳದಿರ್ !”

“ಬಲ್ಲೆನಾಂ

ರಾಮನಂ !”

೨೪೦

೨೪೧

“ ನೀನರಿಯೆಯಾತನಂ ! ”

“ ನಾನರಿಯೆನೇಂ ? ”

ನನ್ನ ನಾನರಿಯೆನೆಂದಾಡುತಿಹೆ ! ”

ಶಬರಜಿ,

ಬೆರಗುಹೊಡೆದಂತೆ, ರಾಮನ ಕಣ್ಣೆ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು
ನೋಡಿದಳು. ರಾಮನೊಯ್ಯನೆ ಮೊಗವನಿಳುಹುತ್ತೆ,
ಕಣ್ಣೆತ್ತದುಣತೊಡಗಿದನ್ ಮತ್ತೆ. ಮುಕ್ತಾಶ್ರುಗಳ್
ಕೈ ತುತ್ತಿಗುದುರಿದುವೆ ? ಕಾಣ್ಕೆಯೋ ? ಕಲ್ಪನೆಯೋ ?
ಮಾತನುಳಿದಳು ಮುದುಕಿ : ತನಗರಿಯದರ್ಥದಿಂ
ಕಾಣ್ಬುದಂತಿತ್ಯರ್ಥಮಂ ?

೨೬೦

ತಣಿದನಂತರಂ

ದಣಿವಾರೆ ಮಲಗಿದರ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಂ.
ಬಿಳಿಮೆಯ್ಯನೆಳ್ಳತ್ತು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರೆ, ನೀಲಿ
ಮೆಯ್ಯವಂ ಕನವರಿಸಿದನ್ ‘ ನೀತೆ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ ;
ಬಾ, ಪ್ರಿಯೆ, ಜನಕಜಾತೆ ! ’ ಗುಡಿಸಲೊಳಗಾ ಬಳಿಯೆ
ಬಿಲ್ಲ ಬೇಲದ ಪಣ್ಣಂ ಬೆರಸಿ ಪಾಸಕಂ
ಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದ ಜಿ ಬಂದಳು ಓಡಿ. ಸಜ್ಜೆಯೆಡೆ
ನಟ್ಟು ನಿಂತವಧರಿಸಿದಳು ದೇವಗಾತ್ರನಂ,
ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮುಗುಳುನಗುತ್ತಿರ್ದನಂ. ನೋಡಿ
ಬಗೆಯಿಂಪನನುಭವಿಸಿದಳು : ತನ್ನಾ ಸೌಮ್ಯನಂ
ಕಂಡರಿತಳಾ ಮಂದಹಸಿತ ಮುಖಕಮಲದೊಳು !
ಆದೊಡೇನದು ಮತ್ತೆ ! ನೋಡುತಿರೆ, ಹಿಂಗಿತಾ
ಮುಖಸೌಮ್ಯತಾ ಮುದ್ರೆ ? ಸಂಕ್ಷೋಭಿಸಿತು ನಿದ್ರೆ ?
ವೈರದಿಂ ವಿಕಟ ಕರ್ಕಶವಾಯ್ತು ? ಕೋಪದಿಂ
ಕಾಕು ಕೂಗಿದನಳ್ಳಿ ಸರಿವಂತೆ ಶಬರಿ : ‘ ನಿಲ್,
ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ, ನಿಲ್ ! ಪೇಳ್ವಿಗುಯ್ದ ಪಯ್
ನನ್ನ ನೀತೆಯನೆಲವೊ ನೀಚ ! ’ ಬದ್ಧ ಭ್ರುಕುಟೆ,
ಸೆರೆ ಬಿಗಿಯುವೊಲಾಡುಗಜ್ಜಿ, ನಿದ್ರೆಯನೊದ್ದು,

೨೭೦

ಸೀಳು ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಂ, ಕುಳಿತೆದ್ದ ನಬ್ಬರಿಸಿ,
 ತನ್ನ ಸುತ್ತಂ ನೋಡಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ಬೆದರೆದೆಯ
 ಶಬರಜಿ ಕಾಣಲೊಡವಿ:ಳುಹಿದನ್ ಮೋರೆಯಂ,
 ನಾಣ್ಣಿ : “ತಪ್ಪಿದೆನಜ್ಜಿ. ಕಂಡ ಕನಸಂ ನನಸು
 ಗೆತ್ತು, ಕೆಮ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ನಂಜಿಸಿದೆ.” ದೊಪ್ಪನೆಯೆ
 ಮುದುಕಿ ಬಿಳ್ಳಪ್ಪಿದಳ್ ರಾಮನಂ “ದಮ್ಮಯ್ಯ,
 ಸಾಕಿನ್ನು, ಮರೆವಾಡಬೇಡಯ್ಯ, ಓ ನನ್ನ
 ಕಂದಯ್ಯ, ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ ! ಏನಾಯ್ತಯ್ಯ
 ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ? ಹೇಳು ! ಸೀತೆ ಎಲ್ಲಿಹಳೆಲ್ಲಿ
 ಕೇಡಾಯಿತೇನಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಈ
 ಪಾಳಗ್ಗಣ್ಣಳರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದುವಯ್ಯ ! ಅಯ್ಯೋ,
 ನಾನಾಗಳೆಯೆ ನಿನ್ನ ತೆರೆದ ಪಿಟಕದೊಳೊಂದು
 ಸೀರೆಯಂ ಕಂಡೆನಾದೊಡಮರಿವುದೆಂತಯ್ಯ, ಪೇಳ್,
 ಈ ಮುಪ್ಪುಬೆಪ್ಪು ?” ತಾಯಪ್ಪುಗೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್
 ಸಿಸುವಾಗುತ್ತಾ ರಾಮನಿಂತು : “ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಂ ;
 ರಾಮನಾಂ ! ಸೀತೆಯನಸುರನುಯ್ದ ನಾಕೆಯಂ
 ಹುಡುಕಲೆಂದಲೆಯುತಿಹೆನಜ್ಜಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ
 ತೊಳಲಿ !” ಶಬರಿಯ ತೋಳ್ಗಳಪ್ಪಿದ್ ತಕ್ಕೆಯೊಳ್
 ಆ ದುಃಖಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕುಳ್ತನತಿ ದೈನ್ಯದಿಂ ;
 ತಾಯ್ತು ಡಿಲೊಳಾರಾದೊಡೇಂ ತಾಂ ಬರಿ ಶಿಶುಗಳೆತ್ತೆ !

೨೮೦

೨೯೦

ತಾಳಲಾರದ ಶೋಕಭಾರದಿಂ ದಾಶರಥಿ
 ಏಳಲಾರದೆ ಶಯ್ಯೆಯಿಂ ಶಬರಿಶುಶ್ರೂಷೆಯಂ
 ಬೇಳ್ವತಿಥಿಯಾದನ್. ಪೇಳಲೇಂ ? ಮನೋರೋಗಕಾ
 ಪ್ರೇಮವೆ ಭಿಷಗ್ಗರಂ. ಪ್ರಾಣದೇರ್ಗಾ ಪ್ರೀತಿ ತಾಂ
 ಪರಮಾಷಧಮೆನಲ್ಕೆ, ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
 ಭೇಷಜಂ ಪೋ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂಬಿನಂ, ಕೇಳಾರೈಕೆ
 ಮಾಡಿದಳೊ ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತಾ ಮೂರುತಿಗೆ
 ಆ ತಪಸ್ವಿನಿ ಶಬರಿ. ಹಗಲೆನ್ನದಿರುಳೆನ್ನದೆಯೆ

೩೦೦

ಮೇಣೆಚ್ಚ ರೆನ್ನದೆ ನಿದ್ರೆಯೆನ್ನದೆ ನಿರಂತರಂ

ರಾಮಸೇವಾ ಸಾಧನೆಗೆ ಸವೆಸಿದಳ್ ಮುಡುಕಿ

ತನ್ನಾಯುವಂ. ಕೇಳುವಳು, ಹಾಸಗೆಯ ಬಳಿಯೆ

೩೧೦

ಕುಳಿತು, ರಾಮನ ಮೆಯ್ಯನೆಳವುತ್ತೆ, ವನವಾಸದಾ

ಕಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ; ಅಂತೆ ಸಂತ್ಪ್ರಸುವಳು ಮನೋ

ವ್ಯಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಧೈರ್ಯವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ. ಮತ್ತೆ

ಹೇಳುವಳು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಕತೆಯ ವಿವರಮಂ,

ಕೇಳ್ವಗೆ ಕುತೂಹಲಂ ಖೇದವನಳಿಸುವಂತೆ.

ಹಿಂಗಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋಯ್ತು ರಾಮನ ವಿಚಿತ್ರರುಜೆ.

ತೇಜಂ ಮಸುಳಿದತ್ತು. ಭೀಮವಪು ಕೃಶವಾಯ್ತು.

ದಿನದಿನಕೆ ರಾವಣನ ರಾಜತಂತ್ರದ ಬಯಕೆ

ಕೈಗೂಡಿದತ್ತೆಂಬಿನಂ ಮುರುಟಿದುದು ಮನದ

ಕೆಚ್ಚು ; ಮೊಗಂಬಾಡಿ ಬಿಟ್ಟುದು ನೆಚ್ಚು. ಒರ್ದಿನಂ

೩೨೦

ಕರ್ದಿಂಗಳಿರುಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊರ್ವನೆಯೆ ಹೊರಗೆ

ನಡೆಯುತ್ತೊಂದರೆಯಗ್ರದೊಳ್ ಸುಯ್ಯುಸುಯ್ದುಳ್ತಳ್ತು

ಕುಳ್ಳು, ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲಮೊಯ್ಯನೇಳ್ವದಂ

ಸೋಡುತಿರೆ, ಬೆನ್ನಡೆಯೊಳಾರೊ ಬಂದಂತಾಯ್ತು !

ಕತ್ತಲೊಳ್ ಕಣ್ಣರಿಯದಿದೊಡಂ ಶಬರಿಯಂ

ತಿಳಿದನವಳುಂ ಕೈಯನಿಟ್ಟಳ್ ಪೆಗಲ್ಲೆ : “ ಇದೇನ್,

ಕಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನುಮಿಂತೇಕೆ ಪೇಳಿದೆಗೆಟ್ಟು

ಕೊರಗುತಿಹೆ ? ” ಗದ್ದದಿಸುತೆಂದನ್ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ :

“ ಅಜ್ಜಿ, ಅತ್ತಿಗೆಗಂತು ಪಾಡಾಯ್ತು. ಅಣ್ಣಂಗೆ . . .

ಅಣ್ಣಂಗೆ . . . ಅಣ್ಣನುಂ . . . ” ರೋದಿಸುವನಂ ತಡೆದು

೩೩೦

ಕಣ್ಣನಿಯನೊರಸಿ : “ ಬಾ ಒಳಗೆ, ಬಿಡು ದುಃಖಮಂ,

ಸೌಮಿತ್ರಿ. ನಿನ್ನಣ್ಣನುಸಿರಿಗಾಂ ಹೊಣೆಗಾರ್ತಿ.

ನನ್ನ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದೆ ರಾಮನ ರುಜೆಯೆಲ್ಲಮಂ

ಹೀರಿ ಬಿಸುಡುವೆ, ನೋಡು, ಬಾ ! ” ನಡೆದರಿವರುಂ

ಒಳಗೆ. ತೋಲೆಲ್ವುಗೂಡಾಗಿ ಸಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ

ಮಲಗಿದ್ದ ಮೂರ್ಮಿಯಂ ಬಲಗೊಂಡಳಾ ಮುದುಕಿ,
 ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ ತನ್ನ ಗುರುವಂ. ತನ್ನ ಪೋಕ್ಷಕ್ಕೆ
 ತನ್ನ ದೇವತೆಯಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪೂರ್ವಕಂ
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳೆಂಬಂತೆ ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಗೈದು
 ಕೈಮುಗಿದಳಡ್ಡ ಬಿದ್ದಳಾ ರಾಮಸಂಸ್ಥೆಯಂ
 ಮುಟ್ಟಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದಳಾ. ಬೆರಗಾಗಿ
 ನೋಡುತ್ತಿರಾತಂಗೆ ನುಡಿದಳಾ ನಗುತೆ: “ವತ್ಸ,
 ರಾಮನಿನ್ ಸುಕ್ಷೇಮನಯ್ ! ಪತ್ತುವಿಡು ನಿನ್ನ
 ದುಕ್ಕಮಂ !” ಮರುದಿನಂ ಬೆಳಗಾಗಲೇನೆಂಬೆ ?
 ರಾಮನೆದ್ದನ್ ಸುದೃಢಕಾಯದಾರೋಗ್ಯದಿಂ :
 ಉಜ್ವಲ ಲಸನ್ನೇತ್ರನಂ, ಸುಪ್ರಸನ್ನಾ ನನಂ
 ಶೋಭಿಸುವಮಲ ಗಾತ್ರನಂ ಕಂಡು ಸೌಮಿತ್ರಿ
 ಕಡೆದನೊ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಶಬರಿಯ ಚರಣತಲಕೆ !

೩೪೦

ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದಳಾ ದಿನವೆ ಶಬರಿಯುಂ. ತನ್ನ
 ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟಳಂ, ದಣಿದಳಂ,
 ಬೆಂಡಾದಳಂ ರಾಮನುಪಚರಿಸಿದನ್, ಮರೆತು
 ತನ್ನಳಂ. “ಮಗುವೆ, ಮರುಗದಿರೆನಗೆ. ಪಸುರೆಲೆಗೆ
 ವೇಳ್ಕುಮುಪಚರೈ ; ಪಣ್ಣೆಲೆಗೆರೇಕೆ ?” ಮಾತಂಗಿ
 ಸಂತವಿಟ್ಟಳಾ “ಧನ್ಯೆಯಾಂ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀಂ
 ಪ್ರೀತಿ ಪರಿಚರೈಗೆಯ್ಯುತಿರಲಾಂ ಶಾಂತಿಯಿಂ
 ಸೇರಿದಪೆನಧ್ಯಾತ್ಮಮಂ. ಮಿಗಿಲಿದಕೆ ಸಯ್ಯು ತಾಂ
 ಬೇರೇನೊಳದೆ ?—ಮಾಳ್ವ ಕಜ್ಜಂ ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ
 ಬಿಟ್ಟವಿದೆ : ಬಿಟ್ಟಿತಾಗಿದೆ. ಕನಸನಾಂ ಕಂಡೆ. ಕೇಳಾ :
 ಎತ್ತೇಶನವರಜನ ದಶಕಂಠ ರಾವಣನ
 ಲಂಕೆಯುದ್ಧಾನದೊಳ್ ಸೀತೆ ಸೂರಗಿದ್ದಳಯ್
 ಮರುಗಿದಳಯ್. ಕಂದ, ನಿನಗಂದು ಪೇಳ್ವೆನಾಂ
 ನಿನ್ನಂತೆ ಮನೆಮಡದಿಗಿಟ್ಟು ಕೆಳೆಯರ್ವರಸಿ
 ಕಾಡುವಾಲಾದನಂ ಸ್ತುಗೀವನಂ. ನೋಡು,

೩೪೦

೩೬೦

ಓ ಅಲ್ಲಿ, ದಿಬ್ಬಿಮಲಾ ರೇಖೆಗಿದಿರೆದ್ದು ಕಾಣ್
 ಭವ್ಯಮಾಗಿಹುದೆಂತು ಋಶ್ಯಮೂಕಂ, ದಿವ್ಯಮಾ
 ಪರ್ವತಂ ! ತಳ್ಳಲದಕಿರ್ಪುದು ಮತಂಗ ಮುನಿ
 ಕಾನನಂ. ರಂಜಿಸುವುದಡವಿಯಂಚೆಂದಲ್ಲಿ
 ಪಂಪಾ ಸರೋವರಂ. ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ
 ಬಳಿಯೊಳಿದೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ವಾನರ ರಾಜಧಾನಿ.
 ವಾಲಿಯದನಾಳ್ವನವನಿಂದೆ ನಿರಸನವೊಂದಿ
 ನೆಲೆಗೆಟ್ಟ ಸುಗ್ರೀವನಿಹನೈ, ಗುಹಾವಾಸಿ
 ತಾನಾಗಿ, ಗುರು ಮತಂಗನ ಶಾಪರಕ್ಷೆಯಾ
 ವಾಲಿ ದುರ್ಗಮ ಋಶ್ಯಮೂಕದಲಿ. ಪೋಗಿ ನೀಂ
 ಪಡೆಯವನ ಸಖ್ಯಮಂ. ದುಃಖಿಗೆ ನೆರಂ ದುಃಖಿ.
 ಗೆಲ್ಲೆ ದೈವೇಚ್ಛೆ ; ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯುಂ ಸಲ್ಲೆ ! ' ಕೇಳ್,
 ನುಡಿ ನುಡಿಯುತತಿಹರ್ಷಮುಖಿಯಾಗಿ, ಸೌಮಿತ್ರಿ
 ರಾಮರಂ ಸುಖಬಾಷ್ಪನೇತ್ರದಿಂ ನೋಡುತ್ತೆ
 ನೋಡುತ್ತೆ, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಳು ಆ ಅಮರ ಸನ್ಮಾನ್ಯೆ,
 ದೇವ ಸೀತಾನಾಥ ದಿವ್ಯಾಶ್ರು ತೀರ್ಥಜಲ
 ಸಂಸ್ನಾತೆ, ಸಂವೂತೆ, ಮೇಣ್ ಶಿವಕಳೆಬರೆ, ಧನ್ಯೆ !

೩೭೦

೩೮೦

ಸಂಚಿಕೆ ೪

ಅತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆಯೋಳೆ

ಏಕಳುವೆ, ತೇಜಸ್ವಿ ? ಕಲ್ಪಸೆಯೆರಂಕೆಯಂ
ಏರಿ ಬಾ ನನ್ನೊಡನೆ : ಕಾಣ್ಬದೇನದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಕಿಷ್ಟಿಂಧ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾದ್ವಾರದಡೆಯಲ್ಲಿ ?
ನಿಂದಿರ್ವನೊರ್ವ ಹರ್ಯಕ್ಷ ವಕ್ಷಾಸ್ವಿತಂ
ವೃಷಭ ಸನ್ನಿಭ ಗಮನಸಿಭಸಮ ದೃಢ ಶರೀರಿ !
ಮತ್ತೆ ಶತಪಥಮಲೆವನೇಕವಂ, ಏಕಾಂಗಿ ?
ಬಾಹುದಂಡದಿ ಗದಾದಂಡಮಂ ಪೊತ್ತೇಕೆ, ಪೇಳೆ,
ಪುಲ್ಮಿಸೆ ಕವಿದಿರ್ವ ಗವಿಯ ಬಾಯನೆ ನೋಡುವನಾ ;
ಸುಯ್ಯನಾಳೋಚಿಸುವನೊಯ್ಯನೆ ಗದೆಯನಿಳಿಸಿ
ತಳ್ಳಲಡವಿಯನೊರೈ, ಬಿಟ್ಟನೆತ್ತಿಯನೊರೈ,
ನೋಡದೆಯೆ ನೋಡಿ ? ವಾನರ ಕುಲಂ, ನರವರಂ,
ವಾಲಿಯ ಸಹೋದರಂ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲೆ ಆ
ಓಜೋಸ್ವಿತಂ ? ಬಿಲಮುಖದೊಳೇಂ ತಪಂ ಗೆಯ್ಯನೇಂ ?
ಕಳೆದತ್ತು ಶತದಿನಂ. ಕಳೆದತ್ತು ಶತರಾತ್ರಿ.
ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ದಿನಂ. ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ರಾತ್ರಿ.
ದಿನರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿದಿನಮನಿಶಂ ಗುಹಾಮುಖದಿ
ವಾಲಿಯನುಜಂಗದೇನಾ ಪರಿವ್ರಾಜನಂ ?

೧೦

ಧವಳಿಸಿತವುಂಚಿ ಕೌಮುದಿ ಧೌತ ಧಾತ್ರಿಯಂ
ಸುಪ್ತಜನ ರಾತ್ರಿ. ನಿಶ್ಯಬ್ದಾಬ್ಧಿಯಾಳಕ್ಕೆ
ಕಂತಿದುರ್ದೈ ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆ. ಇರ್ದಕ್ಕಿರ್ದಂತೊಂದು
ವೈರಭೈರವ ಅಟ್ಟಹಾಸಂ ಕೊಡಂಕೆಯಂ
ಇರಿದುದು ; ಕಲಂಕಿದುದು ಪುರಮೌನಮಂ. ಕಿವಿಗೆ

೨೦

ಕೆವ್ವುಮಂತೆಯೆ ಬಗೆಗೆ ಬೆವ್ವುಮೊದವಿರೆ ಜನಕೆ,
ಬಂದನು ಜನೇಂದ್ರನಾ ರಿವುನಿಷೂದನ ವಾಲಿ
ತನ್ನರಮನೆಯನುಳಿದು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೊಂದ
ಮುನ್ನಿನ ಹಗೆಗೆ ತನ್ನ ನೊಕ್ಕುವ ಬಗೆಗೆ ಸೊಕ್ಕಿ
ಗರ್ಜಿಪಸುರನನರಿತನಾ ದುಂದುಭಿಯ ಮಗಂ
ಮಾಯಾವಿಯೆಂದು. ದುಂದುಭಿಯ ದುಷ್ಟೃತಿಯಲಾ
ನೀನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುಟ್ಟಹಾಸಮಂ ಗರ್ಜಿಸುತೆ
ಜಿನ್ನಟ್ಟಿದನ್ ಯಮೋಪಮಂ, ಶಿಖರೋಪಮದ
ಬಂಡೆ ಮಂಡೆಯ ಗದೆಯನೆತ್ತಿ. ಬೆನ್ನಲಮಾಗಿ
ತನ್ನಣ್ಣನೊಡಲೆಯೆನೆ ಚರಿಸಿದನ್ ಸುಗ್ರೀವನುಂ.
ಕಾಣಲಿವರನೆಳೆತಟಂ ಮಾಡಿ ನೆಲೆಗೊಯ್ದು
ಕೊಲ್ಲಿಸುವೆನೆನ್ನ ವರ ಕೈಯಿಂದಮಿಾ ಮಹಾ
ಕಪಿಕೇತನರನೆಂದು, ಓಡಿದನ್ ಮಾಯಾವಿ,
ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಿರುಳಿನೊಳ್ ನೆಳಲ ಕರ್ದಿಂಗಳಂ
ಮೆಯ್ಯ ಕರ್ದಿಂಗಳಿನಿಳೆಕೆಗೈದು. ಅರೆಯಟ್ಟಿದನ್
ರೋಷವಶನಿಂದ್ರಸಂಭವಂ, ವಾಲಿ ; ಬೆಂಬಲಂ
ಸಂಚಲಿಸಿದನ್ ಸೂರ್ಯಸಂಭವಂ, ಸುಗ್ರೀವ.

೩೦

ಓಡುತಾ ಮಾಯಾವಿ ತಾಂ ಮೆಯ್ಯರೆದನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಸುಗ್ರೀ ತೃಣಸಂಭನ್ನ ಧರಣಿಯ ಮಹಾ ಗುಹಾ
ವಿವರಮಂ. “ ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ, ಸುಗ್ರೀವ, ಅಸುರನಂ
ಬಕ್ಕಿ ಬಹೆನನ್ನೆಗಂ ಬಿಲದ ಬಾಯೆಡೆಯಿದ್ದ
ಕಾಯುತಿರ್ ! ” ಇಂತಾಣತಿಯನೊದರಿ ಆ ವಾಲಿ
ವಾಸರ ಮಹಾವೀರನಿರದೆ ನೆಗೆದನ್ ಬಿಲ
ರಸಾತಲಕೆ ! ಕಾಯುತಿಹನಣ್ಣ ನಾಣತಿಯಂತೆ
ಸುಗ್ರೀವನಾ ಬಿಲದ್ವಾರಮಂ. ನೂರ್ವಗಲ್
ನೂರಿಯಳ್ ಉರುಳ್ವ ವಾದೊಡಮಯ್ಯೊ ಅಣ್ಣನಂ
ಕಾಣದೆಯೆ ಕಾತರಿಸುತಿರ್ವನದೊ ನೋಡಲ್ಲಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾದ್ವಾರದೆಯಲ್ಲಿ !

೪೦

೫೦

ಕಳೆದತ್ತು ಶತದಿನಂ. ಗತಿಸಿತ್ತೈ ಶತರಾತ್ರಿ,
 ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ದಿನಂ. ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ರಾತ್ರಿ.
 ದಿನರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿದಿನಮ್ನಿನಿಶಂ ಗುಹಾಮುಖದಿ
 ವಾಲಿಯನುಜಂ ಕಾಯ್ ನಣ್ಣ ನಳಿವಂ ಮನದಿ
 ಶಂಕಿಸುತೆ. ನಿಶ್ಚಯಿಸುತಿರೆ, ನೊರೆಯ ನೆತ್ತರಂ
 ಕಾರ್ದದೈ ಗುಹೆಯ ಬಾಯ್ ! ಭೂಗರ್ಭದಾಳದಿಂ
 ಕೇಳ್ವದಾರ್ಭಟಿ, ನಿರಾಕಾರದೂಹೆಗೆ ಕಣ್ಣು
 ಕೈ ಕಾಲುದಿಸುವಂತೆ ! ವಾಲಿ ಮರಣಂ ಗೆತ್ತು,
 ಪೆಣದಿನಿಗಳಳಿಗೆಂದು, ಬಿಲದ ಬಾಯಿಗೆ ಗಿರಿಯ
 ಗುಂಡು ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯನಿಡಿದು, ಜಡಿದು, ಬಲಿದಡಕಿ,
 ಮರಳಿದನ್ ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆಗೆ. . . ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಳೆಯಂತೆ
 ಸುಗ್ರೀವನೆಯನಾದನ್ ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲಕೆ
 ಮತ್ತೆ ಮೇದಿನಿಗೆ.

೬೦

ಅತ್ತಲಾ ರಿಪುಭೈರವಂ,
 ವಾಲಿ, ಕದನದೊಳೊತ್ತಿ ಮುರಿದು ಮಾಯಾವಿಯಂ
 ಮತ್ತಿತ್ತಲಿಳಿಯುತ್ತಲೈದಿದನ್, ಗೆಲ್ಲಿರಿಗೆ
 ತನ್ನ ತೋಳೊಡ್ಯಾಣಮಂ ಮಾಡಿ ಪೊತ್ತುಯ್ತು
 ಮತ್ತ ಚಿತ್ತೋತ್ಸಾಹದಿಂ. ಬಂದನಾದೊಡೇಂ ?
 ಸುತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಕೆತ್ತ ಕಲ್ಪತ್ತಲೆಗೆ
 ಕಣ್ ಬತ್ತಲಾದತ್ತು. ಬಟ್ಟೆಗಾಣದೆ ಕಿನಿಸಿ
 ಹುಡುಕಿದನು ವಾನರಂ. ಹುಡುಕಿ ತಡವಿದೊಡಹಾ
 ಬಂಡೆಗಳನೆಡವಿದನ್. ತೋರದಾದುದು ಹಾದಿ
 ಬಿಲದಾದಿ. ಕೂಗಿದನ್ ಮುನಿದು ಕೆಚ್ಚನೆ ಕಿಚ್ಚು
 ಕಿಚ್ಚು ರಿದು ಸುಗ್ರೀವನಂ, ಗವಿಯದುರುವಂತೆ.
 ಮಾರೊರಲ್ದತ್ತು ತಾರಗ್ರೀವದಿಂ ಗುಹೆಯ
 ಗೋನಾಳಿ. ಸುಗ್ರೀವನುತ್ತರವನಾಲಿಸದೆ
 ಮತ್ತೆಮತ್ತೊರಲಿದನ್. ರವದ ರೌದ್ರಕೆ ಗುಹಾ
 ತಾಲವ್ಯದಿಂ ಭೀತಿಶಿಥಿಲಂ ಜಗುಳ್ಳು ವೆನೆ

೭೦

ಮೃಚ್ಛಿಲಾರೂಪವೆತ್ತಕ್ಕ ರಗಳೆಂಬಿನಂ
 ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ಕ ತೆಯನೆರಚಿದತ್ತಣಕದಿಂ
 ವಾಲಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ! ಮದಹಸ್ತಿ ಬಲಯುತಂ
 ಹಸ್ತದಿಂ ಮಸ್ತಕದಿನಂತೆ ಪದಗದೆಯಿಂದೆ
 ತಳ್ಳಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್, ಕುಟ್ಟಿದನ್, ಗುದ್ದಿದನ್,
 ಬೈದನೊದೆದನ್, ಕರೆದನುರಿದನ್, ತಪಿಸಿ, ಶಪಿಸಿ,
 ಬಲಶಾಲಿ ವಾಲಿ. ಕಂಬನಿಗರೆದನ್ನೆ ಕಡೆಗೆ,
 ತಾರೆಯಂ, ತನ್ನೊಲಿದ ಹದಿಬದೆಯ ನೀರೆಯಂ,
 ನೆನೆದು. ನೆನೆದುದೆ ತಡಂ, ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮಿಂಚು
 ಧಮನಿಧಮನಿಯೊಳುಜ್ವಲಂ ಪರಿದು ! ಕಪಿಕುಲಂ
 ಚಿಮ್ಮೆಳ್ಳ ನತಿಬಲಂ ! ರುದ್ರಾಘ್ರಹಾಸದಿಂ
 ಕೂಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಗ್ಗಿದನ್ ತಳ್ಳಿ ! ಶೀಶೆಯಂ
 ಕಾಯಿಸೆ ತಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮುಚ್ಚಳಂ ಸಿಡಿವವೋಲ್
 ಚಂಡವಾನರ ಗಂಡುಗಂಡಕೆ ಸಿಡಿಲ್ಲದಾ
 ಬಂಡೆ ; ತೋರ್ಪುದಾ ಕಂಡಿ ; ಅದೊ ಕಂಡುದಾಕಾಶ !
 ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದನೊ ವಾಲಿ ! ಸುಗ್ರೀವನಂ ಹುಡುಕಿ,
 ಕಾಣದೆಯೆ. ತುಟಿಗಚ್ಚಿದನ್ ರಕ್ತ ಸೋರ್ವಂತೆ.
 ಗಿರಿ ನಡುಗೆ ಗರ್ಜನೆಗೆ, ಧರೆ ನಡುಗೆ ಪದಹತಿಗೆ,
 ಸಿಡಿಲುಳ್ಳೆಯಾಗಿ ಹೊಕ್ಕುನ್ ವಾಲಿ ಬಿದಿಗೆಟ್ಟ
 ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ. ತನ್ನ ರಸಿ ತಾರೆಯನರಸಿದನ್. ತಪಂ
 ಬಡುತಿರ್ದಳಂ ಕಂಡನರಿತನ್ ಕುಮಾರನಿಂ
 ಸುಗ್ರೀವನರಸುಗೆಯ್ದಂದಮಂ. ಕರೆಸಿದನ್
 ತನ್ನ ವರನೆಲ್ಲರಂ. ಹೇಳಿದನು ತಾಂ ಪಟ್ಟ
 ಪಾಡೆಲ್ಲಮಂ, ಕರುಣೆ ಕಿಡಿದೋರೆ ಕೇಳ್ದರಿಗೆ.
 ಸಾರಿದನು ಸೋದರದ್ರೋಹಿಯೆಂದನುಜನಂ ;
 ಹೊರಸಿದನು ರಾಜ ವಿದ್ರೋಹದಪರಾಧಮಂ ;
 ರೋಷಪ್ರತೀಕಾರ ಛಲ ಬಲಾನ್ವಿತನಾಗಿ
 ನಡೆದನೋಲಗಕೆ ಸುಗ್ರೀವನಾ ! ಸಾತ್ವಿಕಂ

೮೦

೯೦

೧೦೦

సుగ్రీవనతిహర్షా విస్మృతం వాలీయం
 కండోడనే సింహాసనవసోద్దు బిసుటిద్దు
 బందప్పదన్ 'బందేయా' ఎనుతే స్మృతియం
 తోదలు తోదలాడి. కలం తళ్ళిదన్ తమ్మనం
 వాలి : “నిజసే, కపటి, సోదరద్రోహదం
 రాజ విద్రోహదం పతితనాగిహ పాపి,
 మరణమే నినగే శిక్ష. మేణ్, క్షమేగేళ్ళోడం,
 దేశ చ్యుతియే భిక్ష !” నడెద దిటవోరేయల్క
 సుగ్రీవనేళసతిరే “ఎలవేలవో సాల్గుమీ
 కథీయ కపటం. కేళ్ళిన్దెల్లమం . . .” రవిమృతం
 సోడిదను సన్మిత్రనం అంజనాపుత్రనం.
 కార్యపటు, మితభాషి, వాక్యకొరివిదనవం
 వాలీయం కురితు : “హే కపివీర, వృధదం
 ధర్మ సాధనేయాగద్యే. నంబు సోదరన
 నుడిగళం. నీనళిదేయేందంతు కల్మష్య
 బందనల్లదే బీరే బగియేనుమం కాణే.
 నన్నిగే బలమే సాక్షియేంబుదాగిరే నిన్న
 మేతమేనగదుం సమ్మతం. నోళ్ళమా.” ఎనే కేళ్ళు
 సుగ్రీవన్ “అగదాగదు, సమీర కుమార,
 తగదేనగే భ్రాతృకలహం తాం దేశనాశకం !”
 కేళ్ళనా క్రోధాంధ వాలి. సుగ్రీవనం
 మేణవన కేళీయరం నాడినాజేగే నూంకి
 బల్మేయిందట్టిదన్. ఒడవోగలియదేయే
 సేరేయిట్టననుజసతి రుమేయం. ప్రతికార
 బుద్ధి గెల్లికుదేల్లే ? పుణ్యరేఖియే కేంకి
 పుట్టితేనే పాపచక్రద వక్రతా ద్మృతం,
 ఇందో నాళియో ఎందో గెల్లదిర్పుదే ఋతం
 తన్న మున్న న ఋజుతేవేత్తు ?

౧౧౦

౧౨౦

౧౩౦

ರಾಜ್ಯಚ್ಯುತಂ,

ಸೆಲವನುಳಿದೊಡಮೊಲವನುಳಿಯಲಾರದೆ, ವಿರಹಿ
 ಸುಗ್ರೀವನೆಂತಾದೊಡಂ ರುಮೆಯನುಯ್ಯಲ್ವೆ
 ಗೆಯ್ದ ಸಾಸಂ ವಿಘಳಮಾದುದಲ್ಲದೆ ವಾಲಿ
 ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದನವನೆಲ್ಲಿಯುಂ ನಿಲಗೊಡದೆ.
 ಕಡೆಗೋಡಿದನ್ ಋಶ್ಯಮೂಕಕೆ, ಮತಂಗ ಮುನಿ
 ಶಾಪದಿಂ ವಾಲಿದುರ್ಗಮವಾದ ಮಾತಂಗ
 ವನ ಮೇಖಲಾ ಶೈಲ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ. ಆ ಮಲೆಯ
 ಮುಗಿಲಪ್ಪಿದಡವಿ ಮುತ್ತಿದ ತಲೆಯ ಕೋಡಿನ
 ತಪಸ್ವಿಯೊಲಿರ್ದ ಬಂಡೆಯ ಜಟಾಜೂಟದಿಂ
 ನೋಡೆ ಕಾಣ್ಬುದು ಅನಂತತೆಯ ಬಿತ್ತರದೊಂದು
 ಕಣ್ಣೊಲಂ : ಸುತ್ತುಂ ಮತಂಗವನಮತ್ತಲಾ
 ಪರ್ವತ ತರಂಗಕೃತ ರಂಗ ವಿರಚಿತ ರಮ್ಯ
 ಕಂದರದಿ ಪರಿದುದು ತರಂಗಿಣಿ ತುಂಗಭದ್ರೆ.
 ಪರಿಯುತಿರಲದ್ರಿಬಾಹುವ ಪರಿಷ್ಕಂಗದಿಂ
 ತಡೆದು ತುಂಬುತ್ತಬಿಜ್ಜುಹಬ್ಬುತೆ, ಗಿರೀಶಂಗೆ
 ಹಡೆದ ಹಂಪೆಯ ಸರೋವರ ಸುಂದರಿಯನಿತ್ತು,
 ನೃಪ ಸಮುದ್ರನ ನೆರೆಯ ನಡೆದಳ್ ನದಿಯ ವನಿತೆ.
 ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾನನ ಕ್ಲೇಶ ಯಾತ್ರೆಗೆ ದಣಿದ
 ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ನೀರ ನಿದ್ರೆಗೆ ನಿಸರ್ಗರಮೆ ತಾಂ
 ಮಾರ್ಗ ಸತ್ರದಿ ಸಮೆದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮಂಚಮೆನೆ
 ಶೋಭಿಸಿತು, ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ಕಣಿವೆತಳ್ಳಲನ
 ತುಂಬುಗಣ್ಣೆಂಬಿನಂ, ಕಣ್ಣುಂಬೆ ತುಂಬಿದಾ
 ಪಂವಾ ಸರೋವರದ ಸಲಿಲದರ್ಪಣ ದೀರ್ಘ
 ವಿಸ್ತಾರ ಸರ್ಪಶೈಲಿ. ಕೊಲ್ಲಿಕೊಲ್ಲಿಗಳಾಗಿ
 ಕಳ್ಳರಿಸಿದಾ ಸರಸ್ತೀರದಿಂದಲ್ಲಲ್ಲಿ,
 ಮೊದಮೊದಲ್ ತೆಳುವಾಗಿ, ಮೇಲೆ ದಟ್ಟಿತ್ತಾಗಿ,
 ಬರಬರುತೆ ಕಡಿದಾಗಿ, ಮೆತ್ತೆ ತೆರೆತೆಯಾಗಿ,

೧೪೦

೧೫೦

೧೬೦

ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಮೇಲೇರಿ, ದುಮ್ಮುಕಿ, ನೆಗೆಯುತ್ತೆ, ಹಾರಿ,
ಹಜ್ಜೆ ಹಜ್ಜೆಗೆ ಹೋರಿ ಲಗ್ಗೆಯೇರು ದು ಕಾಡು,
ಹಗೆಯ ಕೋಂಟಿಗೆ ಮುಗ್ಗು ವರಿಸೇನೆಯೋಲಂತೆ :
ಗಜಸೇನೆಯೆನೆ ಬಂಡೆವಿಂಡು ; ರಥಸೇನೆಯೆನೆ
ತುಮುಲ ತರುಪಂಕ್ತಿ ; ಕಾಲಾಳಳೆನೆ ಹಿಣೆಲಾಗಿ
ಹೆಣೆಗೊಂಡ ಕುರುಚುಪಳು ; ಬೆಳ್ಳೊಡೆಗಳೋಲ್ ಮುಗಿಲ
ತುಂಡು ; ಸಿಡಿಮದ್ದಿನಿಂದೇಳ್ವ ಹೊಗೆಯೆನಲಿಲ್ಲಿ
ಅಲ್ಲಿ ದರಿ ಫೂತ್ಕರಿಸುವುಸಿರಾವಿಯೋಲುಣ್ಣೆ
ಮಂಜು.

ವಾನರ ಕಲಿಗಳಾ ದೃಶ್ಯಮಹಿಮೆಯಿಂ
ದಿನದಿನಕೆ ಮಹಿಮರಾದರ್ ತಪಶ್ಚ ರಣೆಯಿಂ.
ಅವರೊಳಾ ಪ್ರಾಣದೇವನ ಸುತಂ ತಾನಾಜನ್ಮ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿ ಸಹಜಯೋಗಿ, ಅಂಜನಾದ್ರಿಯೆ
ತವರುಮಲೆಯಾದಾಂಜನೇಯಂಗಿ, ಕೇಳ್, ಲಭಿಸಿತ್ತೈ
ಸಿದ್ಧಿಗಳಲೌಕನಿಧಿ. ಬಹಿರಂಗ ಸಾಮಾನ್ಯನ
ಅಂತರಂಗದಿ ದೇವಮಾನ್ಯನಾದಾತನ್ ಆ
ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯೊಳೊರ್ದಿನಂ ಬೈಗುವೊಳ್ಳಿ ನೊಳ್
ಧ್ಯಾನನೇತ್ರಂಗಳು ತೆರೆದು ತನ್ನೆದುರಾಗಿ
ಕೆಳಗೆ ಪರ್ವದ ಚೇತೋಹಾರಿ ದೃಶ್ಯಮಂ
ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರೆ, ಅಮೃತ ರಚಿತ ವಿಹಗಾಕೃತಿಯ
ಉಲ್ಲಾಸನೆ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಯೊಂದು ಪಸುರೆದುರಾಗಿ
ಪಾರಿಬಂದಿಳಿದೇರ್ಪು ತೇಲ್ವು ಸುತ್ತುತ್ತೊಯ್ಯ
ನೆರಗಿತು ಸರೋವರಕೆ. ಮರೆಯಾದುದಾ ಖಗಂ
ಸಂಜೆ ಹೊನ್ನೆರಚಿದ್ದ ನೀರ್ಬಣ್ಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ :
ಮತ್ತೇನೊ ಮೆರೆದುದು ಮರುತ್ಸುತಗೆ : ದೂರದೊಳ್,
ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ತೀರದೊಳ್, ಬೈಗಿರುಳ್
ಮರ್ಜಿನೊಳ್, ನಡೆಯುವ ನರಾಕೃತಿಗಳೆಂಬಿನಂ
ಮೊಳೆತುದಾಶಂಕೆ ! ತಿಳಿಯಲೈಸುತರೆ, ಮಸಿಯಿರುಳ್
ನೆರಗುವೀಸಿತು ಕರ್ಪನಿಳೆಬಾನ್ ಮಸುಳ್ ವಂತೆ.

೧೭೦

೧೭೧

ಪೂಣ್ಡ್ರನಗ್ನಿಯ ನಾಕ್ಷಿ !

ಬೀಳುಕೊಟ್ಟಳು ನಿಶಿಯನಾ ಸರೋವರ ಲಕ್ಷ್ಮಿತಾಂ
ಕುಮುದ ಮುಖದಿಂ ; ಕಮಲ ಕೋಮಲವದನೆಯಾಗಿ
ಮತ್ತಮೊಯ್ಯನೆ ತಿರುಗಿದಳ್ ಸೊಗಂಬಯಸಲುಷೆಗೆ.
ಮೂಡುವೆಣ್ಣಿನ ನಿದ್ದೆಗಣ್ಣು ತನ್ನಿರುಳೆವೆಯು
ಕರ್ಪು ರೆವೈಯನರಳಿಸಲ್, ಬೆಸುಗೆ ಬಿರ್ಚಿದುದೊ
ಬಾನ್ ಬುವಿಗೆನಲ್, ಬಿರುಕುದೋದೊಳ್ಳಿದುದು ಪೊನಲ್
ಚೆಂಬಳದಿಯಾ. ಮತಂಗನ ಪೆಸರ ಮಡುವಿನೊಳ್
ನೀರು ಓಕುಳಿಯಾಯ್ತು. ಮಳಲದಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ
ಕೊಡೆವಿಡಿದವೋಲೆದ್ದ ಬಂಡೆಯಡಿ ರಾತ್ರಿಯಂ
ಕಳೆದ ರಘುಜರ್, ಪ್ರಕೃತಿಕೃತ ಸಹಜಘಟ್ಟಮೆನೆ
ನೀರೆ ನೀಡುಂ ಚಾಚಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಪಾಸರೆಯ
ತುದಿಗೈದಿ, ಪ್ರಾಭಾತವಿಧಿಗಳಂ ಪೂರಯಿಸಿ,
ಋತ್ಯಮೂಕದ ಕಡೆಗೆ ಮೊಗದಿರುಹಿ ಕುಳಿತರೆ,
ಗಗನ ನಗ ಕಾನನ ಸರೋವರಂಗಳನೊಂದೆ
ಕಣ್ಣೊಲಂಬಡೆದು.

೧೦

ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ದಿವಾಕರಂ
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌವರ್ಣ ಕಲಶಮೆನೆ
ಮೈದೋರಿ, ಮೇಲೇರಿ, ಕನಕಜಲ ಕಾಂತಿಯಂ
ಸಿಂಚನಂಗೈದು ಕಾಂಚನಿಸಿದನು ಕಾನನ
ಶ್ಯಾಮಾಂಬರಂ ಪೀತಮಪ್ಪಂತೆ. ವನಪಕ್ಷಿ
ಜಲಪಕ್ಷಿ ಕಂಠಕೃತ ತುಮುಲ ನಾನಾ ಸ್ವನಂ
ಬುಗ್ಗೆಯೋಲುಣ್ಣಿ ಪರಿದುದೊ ಸರೋವರಕೆನಲ್,

೨೦

ನೀರು ತಾಂ ನೀರುಗಳಾಯ್ತು, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರಂಗು
 ರಂಗಿಂದೆ : ಕರ್ನೀಲಿ ಬೆಳ್ಳನೀಲಿಯಾಯ್ತಲ್ಲ ;
 ಬೆಳ್ಳನೀಲಿ ಹೂಹಳದಿಯಾಯ್ತಲ್ಲ. ಹೂಹಳದಿ
 ಹೊನ್ನಾದುದಿಲ್ಲ ; ಹೊನ್ನ ಸುಗೆಗೊಪ್ಪಾದುದೊ
 ಅಲ್ಲಿ. ಪಚ್ಚೆಯ ರಾಗಮೊಯ್ಯನೆಯ ಕಿಚ್ಚಾಯ್ತು ;
 ಕಿಚ್ಚ ಕಣ್ಣೆಡೆ ತಿರುಗಿದುದು ಪುಷ್ಕರಾಗಕ್ಕೆ
 ಮರಳಿ. ಅದೊ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಮೇದಿಕಂ ; ನೋಡಲ್ಲಿ
 ವೈಡೂರ್ಯಮತ್ತಲದೊ ಎದ್ರುಮಂ ! ರವಿಶಿಲ್ಪ ತಾಂ
 ಸಪ್ತರಾಗದ ಕಿರಣಟಂಕ ಕವಿಕರ್ಮದಿಂ
 ಕೆತ್ತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದನೊ ಅನೇಕ ರತ್ನಂಗಳಂ
 ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಬೃಹದೇಕ ನೀಲದಿಂ
 ಪೇಳೆಂಬಿನಂ, ವಿವಿಧ ರಾಗ ರುಚಿರಂ ಧ್ವದಂ
 ರಾರಾಜಿಸಿತು ರಾಮಹೃದಯಕೆ ವಿರಹದುರಿಯಂ
 ಕರಳ್ಳ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನೋಕುಳಿಯವೋಲ್.

೩೦

“ವತ್ಸ,

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ವೈವಾಹ ಮಂಟಪ ಸ್ಮರಣೆಯಂ
 ಬಗೆಗೊಳಿಸುವೀ ಮನೋಹರ ಚಿತ್ರ ದೃಶ್ಯಮಂ
 ಸೊಳ್ಳೆನಗೆ ಬಾಳಿಸುರಿ ನೂರ್ಮಡಿಸುತಿದೆ. ನಾಳ
 ನಾಳದೊಳ್ ಜ್ವಾಳೆವರಿದಿದೆ ಮನ್ಮನೋಹರಿಯ
 ಚಿಂತೆ. ಅದೊ ದಡದ ಮರದುಯ್ಯಾಲೆಯಿಂ ಗಾಳಿ
 ಮಳೆಯೆರಚುತಿದೆ ಚಿನ್ನ ವೂಗಳಂ ; ಬಂಡೆಯುಂ,
 ಪುಳಿನಮುಂ, ಶಿಖರಗೋಪುರದಂತೆ ನೀರಮೇಲ್
 ನೀಳ್ಳು ಮಲಗಿಹ ಬಂಡೆಕರ್ಣಕಲಮೆಸೆಯುತಿವೆ
 ಸುಮರಂಗವಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತ ರತ್ನ ಕಂಬಳಿಯವೋಲ್ !
 ಬಿರಿವ ನೀರ್ವೂಗಳೊಳ್ ಬಂಡುಣುವ ಪರಮೆ ಮೊರೆ
 ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ ಬೇಟದಿಂಚರದೊಡನೆ ಹೊಂಚಿ
 ನನ್ನ ನೇಳಿವುದಲ್ಲೆ ? ಅಃ ! ಕೇಳಾಲಿಸದೊ ಕೂಗುತಿದೆ,
 ಆ ದರಿಯ ದುಮುಕುತಿಹ ವನನಿರ್ಝರದ ಮೊರೆಯ

೪೦

ವಿಾರಿ, ದಾತ್ಯೂಹಕಂ ! ವಿರಹದುಲಿ ! ಕರೆಯುತಿದೆ
ಪೆಣ್ಣುಕ್ಕಿಯಂ ! ಮೂದಲಿಸುತಿದೆ ನನ್ನ ನಯ್ಯೊ
ಸೌಮಿತ್ರ : ಪಂಚವಟಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯೊಳಂದು
ಈ ಉಲಿಯನಾಲಿಸಿದೊಡನೆ ದಯಿತೆ ತಾನುಮಾ
ಕೂರಳನನುಕರಿಸಿ, ಹಾ, ಕರೆಯುತಿರ್ದಳೊ ನಿನ್ನ
ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಂ . . . ತಮ್ಮ, ಗತಿಶೂನ್ಯನಾದೆ !
ಮತಿಶೂನ್ಯನಾದೆನಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲದೆಯೆ ಬೇರೆ
ಸತಿಯಿಹಳೆ ? ಪೇಳಿಹಳೆ ? . . . ಇನ್ನೆ ನಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯೆ
ಪರಮಾಶ್ರಯಂ, ಶಾಂತಿ, ಸದ್ಗತಿ, ಮಧುರ ವೃತ್ತ ! ”

೫೦

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕ್ಷಣಕಾಲಮುಂತಿರ್ದಸಂತರಂ :
“ ಅಜ್ಜಿ ಪೇಳ್ದಾ ಮಲೆ ಇದೆಂದೆ ತೋರ್ಪುದು ಕಣಾ
ಖುಶ್ಯಮೂಕಂ. ದೂರದಿಲ್ಲಿಂದಮೆತ್ತರದ
ಆ ಬಂಡೆಮಂಡೆಯ ಸೆತ್ತಿ ಮಲೆತಿರ್ಪದೆಂತು
ಮುಗಿಲನಂಡಲೆದು ! ಪರ್ವತದ ಪಕ್ಕಿಯ ಕೊಕ್ಕು
ಕುಕ್ಕುತಿದೆ ನೀಲಾಂಡಮಂ ; ಮಲೆಯ ಗೂಳಿಯ ಕೋಡು
ಮಲೆತು ತಿವಿದಿದೆ ಮೋಡಡುಬ್ಬಮಂ ; ಗೂಳಿಯಾ
ಗುಟುರುಗಳೆ ಗುಂಡುಗುಂಡಾದಂತೆ ಹಿಂಡೆದ್ದು
ಮತ್ತೆ ಛಲದಿಂ ಲಗ್ನೆಯೇರುವಂತಿವೆ ತಮ್ಮ
ಮೊದಲಿನುನ್ನತಿಗೆ ! ಏಂ ನಿಶ್ಚಲಂ ? ಏಂ ಛಲಂ ?
ಏಂ ಧೈರ್ಯಮೇಂ ಬಲಂ ? ಈ ಗಿರಿಯೊಳಾಂ ದಿಟಂ
ಪಡೆದಪೆವು ಛಲ ಬಲಾಸ್ಥಿತ ಮಹಾಧೈರ್ಯಯುತನಂ
ಸನ್ನಿತ್ರನಂ, ದಿಟಂ ! ”

೬೦

ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಚನದಿ ತನಗೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ವಿಂಗಿತವನರಿತು ದಾಶರಥಿ
ತಾನಿನಿತು ನಾಣೆಂ ತಮ್ಮನಂ ನೋಡಿ, ದರಹಸಿತ
ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಸುಯ್ದು, ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದಂ, ಮರಳಿ
ಮಲೆಸೆತ್ತಿಯಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ. ಸರೋವರದಿಂದೆ,
ಮರಳಾದ ಸೆಯುಸಿರವೊಲ್, ಏರ್ಪು ದಾವಿಯ ಮಂಜು,

೭೦

ತೆಳ್ಳನೆ ಹೊಗೆಯ ಹೋಲಿ. ಬಂಡೆಗೋವುರ ನೆಳಲ್,
 ನೀರ ಮೇಲೊರಗಿದ್ದದ್ದು ದಾವಿಯ ಮೇಲೆ
 ನೀಲಿರಂಗೋಲಿಯೊಲ್ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಮೆತ್ತಿ
 ಕೆತ್ತಿ. ಮೇಣಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂಜುಮೆಯ ರನಿಕಿರಣ
 ರಾಗದಿಂ ಕಿಂಜಲ್ಕ ಪಿಂಜರಿತಮಾಯ್ತು. ಆ
 ಸೋಟಮಂ ನಿಡುವೊಳ್ಳು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಕುಲಗೆ
 ಮನದೊಳೆನೊಂದಾಯ್ತು ! “ ಆರಲ್ಲಿ, ಕಾಣ್ ಸೌಮಿತ್ರಿ ? ”
 ಬೆಸಗೊಳುತ್ತೆಳ್ಳು ತೆಕ್ಕನೆ ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯೆಡೆ
 ನುಸುಳ ತೊಡಗಿದನರಸುನೋಟದಿಂದಾರನೊ
 ಹುಡುಕುವಂತೆ. “ ಎಲ್ಲಿ ? ” ಎನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ “ ಇಲ್ಲಿಯೋ
 ಮೇಣೆಯೊ ಅರಿಯನಾಂ, ವತ್ಸ ! ಕಾಣದು ಕಣ್ಣೆ ;
 ಬಗೆಗೆ ಸುಳಿದಿದೆ ಬರವು ಬಾಳ್ಗಳೆಯನೊರ್ವನಾ ! ”
 ಎನುತೆನುತೆ, ತನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆರಗಾಗಿ,
 ನಿಂದನು ಅನಾಥನೊಲ್ ಸೀತಾನಾಥ ದಾಶರಥಿ,
 ಕಣ್ ತೊಯ್ದು ಸುಯ್ದು. ನಿಂದಿರೆ, ಬಿಳ್ಳದೈ ದಿಟ್ಟ
 ಮುಂದಿರೊಂದರೆಯ ಮೇಲೆ. ಆ ನಿಡುನೀಳ್ಳ
 ಪೇರಾನೆಯೊಡಲ ಬಂಡೆಯನಿರದೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತೆ,
 ಇಂಗಿತವರಿತನಂತೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಿ :
 “ ಕಂಡೆ, ಕಂಡೆನೊ, ಕಂಡೆ ! ಬಂಡೆಯಂದದೊಳಿಂತು
 ಕಂಡರಣೆಗೊಂಡ ಮಾತ್ರದೊಳೆನಗೆ ಕುರುಡಹುದೆ ?
 ಏಳು, ಗೆಳೆಯನೆ, ಏಳು ; ತಾಳು ನಿಬರೂಪಮಂ ;
 ಸೀಳು, ಒಡೆ, ಬಾಳ್ಬಂಡೆಯಂ ; ಬುಗ್ಗೆಯುಕ್ಕುವೊಲ್
 ಮೂಡಿ ನಿಲ್ ಕಣ್ಣೊಂದೆ, ಕಿಳ್ತೆಸೆದು ಕಲ್ಪನದ
 ಈ ವೇಷಮಂ ”

೮೦

೯೦

ಮಾತು ಮುಗಿವನಿತರೊಳಗಾ ಬಂಡೆ
 ಮಾತಾಡಿತೆಂಬವೊಲ್ ಕೇಳಿಸಿತ್ತೊಂದು ದನಿ.
 ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿವರಚ್ಚ ರಿಯೊಳೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
 ಋತ್ಯುಮೂಕ ಮಹತ್ತೆ ಮೈವೆತ್ತವೊಲಂತೆ,

೧೦೦

ಪಳುವಪ್ಪಿದರೆಯ ನೆತ್ತಿಯನೇರಿ, ಬಾನ್ವಟದಿ
ಮಸಿಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಕಂಡರಿಸಿದರೆನಲ್ಲೆ,
ಗೋಚರಿಸಿದನ್ ಬೃಹದ್ ಭವ್ಯಸೂರ್ವಂ. ರಾಮಂಗೆ
ತನ್ನ ಗತಿಸಿದ ಧೈರ್ಯಮೈತಂದಿದಿರ್ ಎಂದು
ಧೀರ ವಾಣಿಯೊಳಾರಿಪೊಲಾಗೆ, ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾ ಕಲಿ ಮಲೆಯನುಲಿಗೆ :

“ ಗೆಲಮಕ್ಕೆ ;

ಸೊಗಮಕ್ಕೆ ; ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ ! ನಿಮಗೆಮಗೆ
ಕೆಳೆಯಕ್ಕೆ ! ನಮ್ಮ ತಾರೀ ಮಲೆಗೆ ನಿಮಗಕ್ಕೆ
ನಲ್ಲರಂ ! ಸುಗ್ರೀವನಸುಚರಂ ಹನುಮನೆಂ ;
ಮಾರುತನ ಮಗನಾಂಜನೇಯನೆಂ ! ನರವರಂ,
ವಾನರಂ, ಕಪಿಕೇತನರ ಕುಲಕೆ ಚೇತನಂ,
ದೇವ ಸುಗ್ರೀವನಟ್ಟಿದನೆನ್ನ ನೀಯೆಡೆಗೆ
ನಿಮಗೊಳ್ಳುವೇಳೆಲ್ಲೆ. ಶಬರಿಯಾಶ್ರಮಕೆ ನೀಂ
ಬಿಜಯಗೆಯ್ದದನರಿತವಾವೆಮ್ಮ ಬೇಹಿಂದೆ.
ನಿಮ್ಮ ದುಃಖವನರಿತವಾವೆಮ್ಮ ದುಃಖಮುಂ
ಸದೃಶಮೆನೆ ನೀಮಮಗೆ ನಾಂ ನಿಮಗೆ ನಂಟರಯ್ !
ರವಿಸುತಂ ನಮ್ಮೆರೆಯನಟ್ಟಿದನ್ ರವಿಕುಲದ
ನಿಮ್ಮ ಕೆಳೆಯಂ ಬಯಸಿ ಬೇಡಿ ! ”

೧೧೦

ಆ ಮಲೆಯನಾ

೧೨೦

ಕೊರಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ, ಮೆಯ್ಯಾಕೃತಿಗೆ, ಶಿತಮತಿಗೆ,
ಯೋಗ ನಯನದ್ಯುತಿಗೆ ಸೋಲ್ತುಸೈ ರಾಘವಂ :
ಮಲರಿಗೆರಗಿದ ಪರಮೆ ಬಂಡುಣುವ ಸೊಗಸಿಂಗೆ
ಮೊರೆಯುಂ ಮರೆಯುವಂತೆ ರಾಮನೇನೊಂದುಮಂ
ನುಡಿಯಲಾರದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನ್ ಮನೋಜ್ಞನಂ,
ವಾನರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ ! ಸಮಾರಾತ್ಮಜಂ
ತಾನುಮಂತೆಯೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನ್ ಸಮುದ್ರಸಮ
ಗಂಭೀರನಂ, ನಭಃಸನ್ನಿಭ ಶರೀರನಂ, ಮೇಣ್

ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ! ನೆಲದರಿಕೆ
ವೆಸರ ಕಬ್ಬಿಗರಿವರೊರ್ವರೊರ್ವರನರಿತು
ಮೆಚ್ಚೆನೋಳ್ವಂದದೊಳೆ ರಾಮಾಂಜನೆಯರುಂ
ದಿಟ್ಟೆಯಿಂದವ್ವು ವೋಲೊರ್ವರೊರ್ವರನೊಪ್ಪಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿದರಲ್ಲಿ ನಿಜೈರಗಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ ?

೧೩೦

ದೂರಾಂತರದ ಭಿನ್ನ ಗಿರಿಗಳೆಂದುದ್ಭವಿಸಿ,
ತಂತಮ್ಮ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಂ ಪಿಡಿದು
ಪರಿದು, ಜೀವಿತ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದೊಳೊಲಿದು ಕಲೆತು,
ಜೀವನೋದ್ದೇಶದಿಂದೈಕತಾ ಭಾವಮಂ
ತಳೆದು ಮುನ್ನ ಡೆವೆರಡು ಪೊಳೆಪೊನ್ನಲೊಲಂತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತ ರಾಮನಾಂಜನೆಯಂ ವೆರಸಿ
ಎರ್ದನಾ ಋಶ್ಯಮೂಕಕ್ಕೆಡೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನಾ.
ಮಾರ್ಗಮೇರ್ವಾಗಳನಿಲಾತ್ಮಜಂ, ಮಿತಭಾಷಿ,
ವಾಕ್ಯೋವಿದಂ ಧನುರ್ಧನಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ,
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಜ ದೃಢಪ್ರತ್ಯಯ ಮಹೋದಾರ
ಶಾಂತಿಯಿಂ ಪರಿಚಯಿಸಿದನು ದಶರಥಾತ್ಮಜಗೆ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ, ಋಶ್ಯಮೂಕಮಂ, ವಾಲಿಯಂ,
ಸುಗ್ರೀವನಂ, ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಂತರಂ,
ವಾನರ ಕುಲದ ಕಥಾಮಹಿಮೆಯಂ, ಕೀರ್ತಿಯಂ,
ಮೇಣೊದಗಿದಸಕೀರ್ತಿಯಂ! ಕೇಳ್ದು ರಾಘವಂ :
“ಅನಿಲಸುತ, ನೀಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಬಲ ಸಮುದ್ರರಾ
ಸೇನಾನಿಗಳ ನೇಹಮಿರ್ದೊಡಂ . . . ವಾಲಿಯೇಂ
ಪಾಪದಿಂ ಕಲಿಯಾದನೇಂ? ” “ ಪಾಪಮಂತಿರೈ ;
ಕಲಿ ದಿಟಂ! ವಾನರ ಕುಲಕೆ ಪೆರ್ಮೆಯಾತನಂ
ನಾಮೆಲ್ಲರಾರಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದೆವಯ್! ರವಿಸುತಂ
ಸುಗ್ರೀವನಖಿಲಮಂ ನಿಮಗೊರೆದಪಂ. ಲೋಕೈಕ
ವೀರನೆಂದೆನಿಸಿದಾ ದಶಕಂಠನುಂ ಬೆದರಿ
ದೂರಮಿರ್ದಂ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಂಜಿ! ” “ ದುಷ್ಟಂಗೆ

೧೪೦

೧೫೦

ದುಷ್ಟನೆ ಭಯಂ ! ಶಿಷ್ಟ ಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸೆಡೆಯುವುದೆ
ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸ ನೀತಿ ? ಕಣ್ಣೆ ಕಣ್, ಪಲ್ಲೆ ಪಲ್ ;
ದಂಡಮೇ ದಲ್ ಧರ್ಮಮಂತಸ್ವ ನೀಚಕ್ಕೆ !”

ಸೇರಿದರು ಬಂಡೆಯಿಡುಕುರ್ ನಡುವೆ ನಡೆದೇರಿ
ಕಾಡುಬೀಡಿನ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಗುಹಾಮುಖದ
ನಿರ್ಜನಕೆ. ನಿಲ್ಲಿಮೆಂದೊರೆದುದೆ ತಡಂ, ಕಲ್ಲ
ಪೆರ್ದರೆಗಳೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು ಮರೆಯಾದನಾಂಜನೇಯಂ.
ಬಿಸವಂದದಿಂದನಾ ಸೌಮಿತ್ರಿ : “ಎಂ ನಿರ್ಜನಂ
ಈ ವನಂ ! ಶಂಕೆಗೆಡೆಯಾಗುತ್ತಿಹುದಣ್ಣ ! ಇದು
ವಾನರೇಶಂಗಳಿಕ್ಕೆಯಪ್ಪೊಡೆಕಿಂತು ಪಾಳ್
ಸುರಿಯುತಿದೆ ?” ಮಾತು ಮುಗಿವನಿತರೊಳೆ, ಆಲಿಸದೊ,

೧೬೦

ನಾತಿದೂರದೊಳೊಂದು ಪೊಣ್ಣೆ ದುಡು, ಸೀಳ್ದವೋಲ್
ವನ್ಯ ನಿಶ್ಯಬ್ದಮಂ, ದೀರ್ಘಶ್ರುತಿಯ ಸೀಳ್ !
ಬೆಚ್ಚಿ ಸುತ್ತುಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್,
ಸಿಲೆ ಬೆಸಲೆಯಾದುವೆನೆ, ಬಂಡೆಯೊಂದೊಂದರಿಂ

೧೭೦

ಮೂಡಿದರ್ ವಾನರರ್ ಒಂದೆರಳ್ ಪತ್ತು ನೂರ್
ಲಕ್ಕಲೆಕ್ಕದ ಬೆಮೆಯನುಕ್ಕುಸುತೆ ! ಬಳ್ಳಿ ವೂ
ನವಿಲ ಗರಿ ಕಯ್ಯು ತಲೆಯುಡೆಯ, ಪುಲಿ ಚಿರತೆ
ಮಿಗದ ತೋಲಂಗಿ ಸಿಂಗರಗೈದ ನವಿರಿಡಿದ
ಮೆಯ್ಯು, ಬಣ್ಣದ ನಾರ್ಗಳಿಂ ಸಮೆದ ವಸ್ತ್ರದಿಂ
ಶೋಭಿಸುವ ಮಲ್ಲಗಚ್ಚೆಯ ಕಟಿಯ ಆ ಮಲೆಯ
ಸಿಡಿಲಾಳ್ಗಳಂ ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡುತಿಹ ರಾಘವನ
ಬಳಿಗಾಂಜನೇಯನೈತಂದೊರೆದನಿಂತೆಂದು :

“ಸುಗ್ರೀವನಾಳ್ಗಳೇ ಕಾಣ್ಬರನಿಬರುವು. ಇದರ್ಕ್ಕ
ನೂರುಮಡಿಯಹರಲ್ಲಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್. ವಾಲಿ
ಬಂಧಿಸಿಹನವರೆಲ್ಲರಂ ಭಯದ ಪಂಜರದ
ವಜ್ರದೊಳ್. ವಾಲಿಬೇಲಿಯ ಮುರಿಯೆ ನಮ್ಮದಯ್
ತೋಂಟಮನಿತುಂ ; ನಿನ್ನದುಂ ಕಣಾ !” ಎನುತ್ತೆ ಕಯ್

೧೮೦

ಸನ್ನ ಗೆಯ್ಯಲ್ಯೊಡನೆ ಮರೆಯಾದುದಾ ಸೇನೆ,
ಮಾಯವಾದಂತೆ! ಮೂವರೆ ವೊಕ್ಕರಾ ಗುಹಾ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ !

ಮರ್ಬಿನೊಳ್ ಚರಿಸಿ, ಕೆಲದೂರ
ನಡೆಯೆ, ತೋರ್ದು ರೂಕ್ಷ ತರ ಗುಹಾಮಂದಿರಂ.
ಕಂಡಿಕಂಡಿಗಳಿಂದೆ ಬಿಸಿಲ ಕೋಲುಗಳಿಳಿದು
ಪರ್ಬದತ್ತೊಂದು ಗುಹ್ಯತಾ ಕಾಂತಿ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಮಲಗಿದೊಲ್ ಕುಳಿತವೊಲ್ ನಿಂತವೊಲ್ ಕಲ್ ಬಂಡೆ,
ರೂಪಾಂತರಂ ಬೆತ್ತು ಹೊಂಚಿರ್ಪ ಭದ್ರ ನೆಯ
ಕಾಪಿನೋಲಂತೆ, ನಾನಾ ನ್ಯಾಸಮಂ ರಚಿಸಿ
ಚಿತ್ರಮಾದುವು ಕಣ್ಗೆ. ಗುಹೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ
ಮೆರೆದುವಾಯುಧ ಪಂಕ್ತಿ, ಫಣಿ ಭಯಂಕರಮಾದ
ವುತ್ತುಮನಿಳಿಕೆಗೈದು ; ಮೇಣಂಗಣದ ನಡುವೆ
ದಂಡಾಗ್ರದೊಳ್ ಧೀರಮಿರ್ದತ್ತು ವಾಸರ
ಕೀರಿಯ ಕಪಿಪತಾಕೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರವೆರಸಿ
ಮಂತಣದೊಳಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀವನುತ್ಸಾಹದಿಂ
ಮೇಲೆಳ್ಳು, ಕೈಮುಗಿದತಿಥಿಗಳ್ಗೆ ಕಯ್ಯುಗಿದು,
ಸಾದರದಿ ಕೈವಿಡಿದು ತಳಿರ ತೊಂಗಲ್ ಮಣೆಗೆ
ಕರೆತಂದನವರ್ಗಂ ತುಂಬು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ
ಶೋಭಿಪ ವಿನಯದಿಂದೆ. “ಧನ್ಯನಾಂ, ದಾಶರಥಿ,
ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯಂ ಪಡೆದಿನಿನ್ನೆನ್ನ ಬಾಳ್ ಮರ್ಬು
ಮಳ್ಗೆ ಬೆಳಗಾದತ್ತು ; ತೊಲಗಿತಿನ್ನಾ ಪತ್ತು,
ನನಗುಮಾ ನನ್ನ ನನಗಾಗಿ ನೆಲೆಗೆಟ್ಟಲೆವ
ನಳ ನೀಲ ಜಾಂಬವ ಹನುಮರಾದಿಯಾದೆಲ್ಲ
ಮಿತ್ರರೈ. ನಾಂ ತಿಳಿದೆನಾಂಜನೇಯನ ಪೇಳ್ವ
ವಾರ್ತೆಯಿಂ ನಿಮ್ಮ ಶಿಲ ದುಃಖಕಥೆಯಂ. ನನ್ನ
ಪರಿಭವ ಪರಾಭವಂಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನಿಮಗೆ
ತಿಳಿಪಿರನೆನ್ನ ನಚ್ಚಿ ನ ಮಂತ್ರಿ. ಕಷ್ಟದಿಂ

೧೯೦

೨೦೦

೨೧೦

ಮೇಣಿಷ್ಟಜನ ನಷ್ಟದಿಂದೆಮಗಿರ್ವರಿಗೆ ಸಮತೆ
 ಸಮನಿಸಿದೆ. ದುಷ್ಟ ಸಂಹಾರಮುಂ ಸುವ್ರತಂ
 ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದೆಮಗನಿಬರಿಗೆ. ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿ
 ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗಕ್ಕೆಮ ಸಹೋದರಿ ! ರಘುಜ ಸೂನು, ಕೇಳೆ,
 ನಿನಗೆ ನಾಂ, ನನಗೆ ನೀಂ ! ಪೂಣೆ ನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ :
 ನಿನ್ನ ರಸಿಯನ್ನರಸಿ, ಕಳೊಯ್ದು ನನ್ನೊರಸಿ,
 ಸಮೆಸುವೆನ್ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ನನ್ನ ಸರ್ವಮಂ !—
 ನನ್ನ ಸರ್ವಂ ? ಅಯ್ಯೊ, ನನ್ನ ಸರ್ವಮದೆಲ್ಲಿ ?
 ಕಡವರವನೀವೆನೆಂಬುವ ಕಡು ಬಡವನಂತೆವೋಲ್
 ಬಂದೆ ಕೊಡುಗೆಯ ನುಡಿಯನಾಡುತಿಹೆನಾಂ !” ನಾಣ್ಣಿ
 ತಲೆಬಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರ್ಬಿಡುವ ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರಂಗೆ
 ರಾಮಚಂದ್ರಂ : “ ಪತ್ತುವಿಡು ಮನ್ಯುಮಂ ದೈನ್ಯಮಂ,
 ವಾನರೇಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ದೆಂದರಿ ಸಕಲ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ !
 ಪರಪತ್ನಿ ಗಳುಪಿದಾತಂ ಸತ್ತನೆಂದರಿ ದಿಟಂ !
 ಪೂಣೆ ನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ !” ಒಡನೊಡನೆ ನಡುಗಿತಯ್
 ನಾಲ್ವರ್ಗಿ ವಾಮನೇತ್ರಂ, ಕಾಮಿನಿಯರಿರ್ವರ್ಗಿ
 ಮೇಣ್ ಕಾಮಾಂಧರಿರ್ವರಿಗೆ !

೨೨೦

ಮಿಂದು ದೊಣೆನೀರ್ಗಲಂ,

ಪಣ್ಣಲಂ ಬೇರುಬಿಕ್ಕೆಗಳೊತಣವನುಂಡು,
 ತುಸುವೊರಗಿ, ದಣಿದ ನಡುವಗಲಾಸರಂ ಕಳೆದು,
 ಅನಂತರಂ ಕರೆದೊಯ್ದ ನತಿಥಿಗಳನಾ ಗಿರಿಧರಾ
 ವ್ಯೂಹಮಂ ತೋರೆ. ಕಂದರದಾಳಮಂ, ವಿಪಿನ
 ನಿಬಿಡತೆಯನದ್ರಿಯಾನ್ನ ತ್ಯಮಂ, ಕಡಿದಪ್ಪ
 ಬಂಡೆ ನಿಂದಿಹ ತೆರನ ದುರ್ಗತೆಯನೆಲ್ಲಮಂ
 ಪೇಳ್ವು, ಬಣ್ಣಿಸಿ, ತೋರ್ದು, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ
 ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ಕಾಣುತಂ
 ಕೌತುಕದೊಳಿರ್ದ ರಘುನಂದನನ ಕಿವಿಗಳ್ಗೆ
 ಪರ್ಚಿದನನಿಲಜಾತನಿಂತೆಂದು : “ ಅತ್ತಲಾ

೨೨೦

ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿರುವುದಯ್, ಮಲೆಯ ತೋಳ್ ತಕ್ಕೆಯೋಳ್
ಪಟ್ಟವೋಲ್. ನೋಡು ಅದೆ ರುಮಾದೇವಿಯಂ ವಾಲಿ
ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟ ಚಲಚೂಡಂ ! ತನ್ನ ಆಧಾರ್‌ಗಿ
ನಮೆಯುತಿರ್ದೆ ಡೆಯನವಲೋಕನಂಗೈದೆಮ್ಮ
ದೊರೆ ನಿಂದನೀ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ ಸುಯ್ಯು. . .” ರಾಮಂಗೆ
ತನ್ನ ದಯಿತೆಯ ನೆನಹು ಮರುಕೊಳಿಸಿದಂತಾಗೆ :

೨೪೦

“ಅಯ್ಯೊ, ಮರುತಾತ್ಮಜನೆ, ನನಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯಮುಂ
ಇಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ !” ಕೇಳ್ವದಂ ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವಂ :
“ದೇವ, ನೀನಿಂತೇಕೆ ಮರುಗುತಿಹೆ ? ಸಂಪಾತಿ

ನೋದರಂ ನಿನಗೊರೆದ ವಿತ್ತೇಶನವರಜಂ
ದಶಕಂಠ ಬಿರುದಿನಾ ಲಂಕೇಶ ರಾವಣನೆ

೨೫೦

ದಿಟಂ ; ಭುವನದೊಳ್ ಬೇರೆ ಧೂರ್ದರಿನ್ನನ್ನರಂ
ಕಾಣಿನಾಂ, ಕೇಳ್ವು ಮರಿಯೆಂ. ತಿಂಗಳಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲ ;
ನಡೆದೊಂದಪೂರ್ವಮಂ ಪೇಳ್ವೆನ್. ಒರ್ಪಗಲೆಮ್ಮ
ವಾನರರ್, ಭಲ್ಲೂಕ ವಂಶಜರುಮಂತೆ ಕಪಿ

ವಂಶಜರುಮಾರಣ್ಯ ವ್ಯಾಯಾಮ ಸಕ್ತಿಯಿಂ
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರೆ ಮೇಲೆ ಬಾಂದಳದಿ ಪಳಯಿಸುವ
ದನಿ ಕೇಳ್ವುದಂತೆ. ಕೊಂಚೆಗಳೆಂದು ಸರ್ವರುಂ
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಲ್, ವಿಮಾನವೊಂದೆತ್ತರದಿ,
ಹತ್ತಿಮೋಡಗಳಾಚೆ, ಜವದಿಂ ಪರಿದು ನುಸುಳಿ
ಮರೆಯಾಯ್ತು. ಬಿಸವಂದದಿಂದೆಲ್ಲರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,

೨೬೦

ಬೆರಗಿಗೆ ಬೆರಗನಿತ್ತು ಬಿಟ್ಟತ್ತವನಿಗೊಂದು

ವೊನ್ನೊಡವೆ.” ಸುಯ್ಯನುಬೈಗದಿಂ ದಾಶರಥಿ :

“ನೋಳ್ವಮೆಲ್ಲಿದ್ದಾ ಬೀಳ್ಕೆ !”ಜಾಂಬವಂ :

“ಬಿಳ್ವ ಬೇಗಕೆ ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾದುದರ ಕೃತಿ.

ನಿನಗವಿನ್ನಾಣಮಪ್ಪದೆ ?” “ಸಾಲು ಮತಿ ಬುದ್ಧಿ !

ತೋರಯ್ಯ ತೋರೆನೆಗೆ ಬೇಗದಿಂ !” “ರವಿಸುತನೆ

ವಶಮಿರುವವತಂಸಮ್.”

ಬರಿಸಿದನ್ ಬೇಗದಿಂ

ಪೊನ್ನೊಡವೆಯಂ. ನೀಡಿದನ್. ರಾಮನಾ ಕಯ್ಯ
ಕಂಪನಮೊಡನೆ ಬಿಸಿಯ ಸುಯ್ಯಾಯ್ತು. ಸುಯ್ಯೊಡನೆ
ಕಣ್ಣೀರವೊನಲಾಯ್ತು. ಮುಳುಗಿ ಕಣ್ಣಿನಿಯಲ್ಲಿ
ಮುಚ್ಚಿ ವೋದುದು ಮನಂ. ಹಸುಮ ವಕ್ಕ ದೊಳೊರಗಿ
ಸೊರಗಿದುದು ರಾಮತನು, ಸೀತಾವಿರಹದುರಿಯ

೨೭೦

ಹೊಯ್ಲಿ ನಲಿ. ಕಿರಿದು ಬೇಗದೊಳಿರುವ ಮರಳೆತ್ತೆ,
ದುಃಖ ವಲ್ಮೀಕದಿಂ ರೋಷಘನಿಯುಕ್ತೇಳೈ
ತೆರದಿಂದೆ, ಸುಯ್ಯೊಡನವನಿಚಾ ವಲ್ಲಭಂ :

“ ಪೇಳೆಲೆ ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲೇಂದ್ರ, ಹೇ ಸುಗ್ರೀವ,
ದೈತ್ಯನೆತ್ತಣ್ಣು ಯನೆನ್ನು ಸಿರ ದಯಿತೆಯಂ ?

ನಾಡೆಲ್ಲಿ ? ಬೀಡೆಲ್ಲಿ ? ನೆಲೆಯಾವುದಾತಂಗೆ ?

ತಡವೇಕೆ ? ಚಿಂತಿಸಿನಿಯಳ ಗತಿಯನೆಂತಿಂತು

ತಳ್ಳುವೆನೊ ? ತೋರಾತನಿರ್ಪೆಡೆಯನೀಗೆಳೆಯೆ

ಮಿಳ್ಳುವನೆವಾಗಿಲಂ ತೆರೆವೆನಾ ನೀಚಂಗೆ.—

೨೮೦

ಸುರ್ಗಾದ ನೀಂ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯೆ ವಲಂ, ಪೊನ್ನೊಡವೆ,

ನನ್ನ ಸೀತಾ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ! ” ಇಂತಿಂತು ಮೊದಲಾಗಿ

ಪಳಯಿಸುತ್ತಿರ್ದ ಮಳೆಮುಗಿಲ್ ಮೆಯ್ಯ ಬಣ್ಣಂಗೆ

ಸಮದುಃಖ ಸುಗ್ರೀವನಿಂತು : “ ಹೇ ಅರಿದಮ,

ಮಸೆಯದಿರ್ ನೆನೆಹುಸಾಣೆಯೊಳಳಲ ಕತ್ತಿಯಂ.

ನೆನಹು ಹಿಂದಿಹುದಳುಕು ಮುಂದಿಹದು ; ಇರ್ಬಾರ್ಪೆಯ

ನಿನ್ನ ಸಂಕಟದಸಿಗೆ. ತಾಳ್ಮೆಯೊರೆಗಿರುಕದೆಯೆ

ಬರಿದೆ ಬೀಸಿದರೆನ್ನ ನಿನ್ನ ಮೇಣಿವರೆಲ್ಲ

ಬಾಳ ಗೋನಾಳಿಯಂ ತರಿವುದೆ ದಿಟಂ. ಸೀತೆ ಮೇಣ್

ರುಮೆಯಿರ್ವರಿಗೆ ಸರ್ವ ನಾಶಮವ್ವುದೆ ಫಲಂ !—

೨೯೦

ನೀನಾರ್ಯನಾಂ ವಾನರಂ. ನನಗೆ ನಿನ್ನಂತೆವೊಲ್

ಮನೆ ಮಡದಿಗೆಟ್ಟ ಗತಿಯಿವ್ವದಯ . . . ಧೈರ್ಯನಿಧಿ

ನೀನೆಲ್ಲರಾದರ್ಶಮಂತುಟಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ.

ದೋಣಿ ಬಿರಿದರೆ ಪುಟ್ಟು ಪೊರೆಯುವುದೆ ? ನಿನ್ನೆ ದೇವಿಯೆ
ನೆಚ್ಚಳಿದು ಕೆಚ್ಚು ಗೆಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ಸೆಮ್ಮೆತ್ತಣಿಂ ?—
ಪೇಳ್ವೆನಾಂ ; ತಾಳ್ಳೆಯಿಂದಾಲಿಸಾ. ಕಳ್ಳುಯ್ದ
ನೀಚಂ ದಶಗ್ರೀವನೆಂಬುದೆಮ್ಮೆಲ್ಲರೂಹ.

ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆವು ಲಂಕೆಯಂ, ತೆಂಕಣದ ಕಡಲ
ನಡುವಣ ದೀವಿನಾಡಂ. ಆದೊಡಂ, ದಾಶರಥಿ,
ಸುಲಭಮಲ್ತುಸುರವುರಿ. ಕಳುಹುವೆನ್ ಕಲಿಗಳಂ,
ಗೂಢಚರ ವನಚರ ಸಮರ್ಥರಂ, ಪುಡುಕಲ್ತೆ.
ತಡೆಯೆಮಗೆ ವಾಲಿಯಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷ ಸೇಶ್ವರಂ
ತಾನಲ್ಲು. ವಾಲಿಯ ತಡೆಯನಳಿಸುವುದೆ ತಡಂ . . .”

೩೦೦

“ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಮುತ್ತಿ ಲಗ್ಗೆಯೇರ್ಪಂ ನಾಳೆ.
ತಡವೇಕೆ ? ” ಎಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ ಸುಗ್ರೀವಂ :
“ ದಶ ದಶಗ್ರೀವರಾತಂಗೆೊಂದು ಸೀರ್ಪುಲೆ
ಸಾಟಿ, ಶತಕೋಟಿ ಬಲಶಾಲಿ ವಾಲಿಗೆ ಕಣಾ !

ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರನೀತಿಯಿಂದಾತನಂ ಜಯಿಸೆ
ಶತಮಾನಗಳೇಳ್ಳುಮಯ್. ಪಿಂತೆ ನಾಮೆನಿತೊ
ಸೂಳ್ ಕಂಡಿರ್ಪವಾತನ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮದ

೩೧೦

ದುರ್ದಮತೆಯಂ. ಬ್ರಹ್ಮವರಬಲಮುಮಿರ್ಪುದೈ,
ಮಾರಾಂತು ನಿಲ್ವ ವೈರಿಯ ಬಲದೊಳರ್ಥಮಂ,
ಕಂಡೊಡನೆ, ಕೊಳ್ಳೆ ನಿನ್ನದಟೆಂದು. ಇಂದ್ರನುಂ
ಕರುಣಿಸಿ ಕುಮಾರಂಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಹನು ರಕ್ಷೆಯಂ
ವಜ್ರವರ್ಮೋಪಮಂ. ಹಿಂದೆ ದುಂದುಭಿವೆಸರ
ದೈತ್ಯಂ, ಸಮುದ್ರಮಂ ಗಗನನುಂ ಗಿರಿವರ
ಹಿಮಾದ್ರಿಯಂ ಕೆಣಕಿ ಕಾಳೆಗಕೆ ಸೆಣಸಿದ ಮಹಾ

ಧೂರ್ದೈತ್ಯಂ, ಬೃಹನ್ನ ಹಿಷರೂಪವನಾಂತು
ಮಲೆತು ಗರ್ಜಿಸಿ ವಾಲಿಯಂ ಕಾಲ್ತೆರೆಯೆ,—ಪೇಳ್ವೆನೇಂ ?

ಸಾಕ್ಷಿ ಯಿವರೆಲ್ಲರುಂ !—ಧಂ ಧಂ ಧಮೆಂಬುವಾ
ಭೀರಿ ದುಂದುಭಿ ರವಕೆ ನಡುಗೆ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾ

೩೨೦

ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ಪೂಡಿತೈ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಂ ಭಯಂ
ಕರಂ ಕಲಿಗಳಿವರಿಗೆ ! ಆ ಭೀಮ ಕರ್ಮಯಾ
ಎರೈ ಪೋರಿಯ ಮೆಯ್ಯು ರಕ್ಕಸನ ಶಿಖರಸಮ
ಕೋಡೆರಡನಿರ್ಕಯ ಳಿಂದಡಸಿ ಪಿಡಿದೊತ್ತಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಪ್ಪಿ, ನೆತ್ತರ್ ಕಾರಿ ಗೋಣ್ಮರಿಯೆ,
ತೆಗೆದೊಗೆದನ್ನ ಮುಗಿಲ ಮೊಗಕೆ ! ಬಿಳ್ಳತ್ತು ಆ
ರಕ್ಕಸ ವೆಣಂ ಮತಂಗನ ವನವಸುತ್ತರಿಸಿ
ಯೋಜನದತ್ತ ದೂರಕ್ಕೆ. ಬಿಸುಟ ಶವದಿಂದೆ
ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯೆ ನೆತ್ತರೊಳ್ಳಿ ಮುನಿಯಾಶ್ರಮದಿ
ಬೀಳೆ, ಶಸಿಸಿದನು ಋಷಿ. ಆ ಶಾಪಭೀತಿಯಿಂ
ವಾಲಿಯೈತರನಿಲ್ಲಿಗದರಿಂದೆಮಗೆ ರಕ್ಷೆ !—
ಭೀಮಬಲವೊಂದೆಯಲ್ಲಾತಂಗಿ, ಸಿದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಿ
ಬಿಲ್ವಲೈಯುಂ. ಅಲ್ಲಿ, ಪಂಪಾ ಸರಸ್ವತಿದಿ
ಬಲ್ಪೆಳೆದ ತಾಲತುವೊಂದೊಂದುಮವಸೊಂದೆ
ಬಾಣದಿಂ ಜಜ್ಜ ರಿತಮಾಗಿ ಕೆಡೆವುವು ಕಣಾ !—
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರ ನೀತಿಯಿಂದಾತನಂ ಜಯಿಸೆ
ಶತಮಾನಗಳಿವೇಳ್ಳುಮದು ದಿಟಂ ! ”

೩೩೦

ಕೆಟ್ಟಾಸೆ

ನಿಟ್ಟುಸಿರನೆಳೆದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ನೋಡುತ್ತಿನಿತು
ಕಿಸಿಸಿಂ ಧನುರ್ಧರ ವರೇಣ್ಯಮ್ : “ ವಾನರೇಂದ್ರ,
ಬಾಯ್ತುಂಬಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರ್ಪಯ್ ನಿನ್ನಣ್ಣ ನಣ್ಮಮ್.
ನೀಂ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯೆ ವಲಂ ! ಕಂಡ ಬಲೈಯಂ
ಕೊಂಡಾಡುವುದೆ ಬೀರರಿಗೆ ತಗುವ ಸಿರಿಗೆಯ್ತು.
ಕಾಣದುದನಿಳಿಕೆಗೆಯ್ದುದುಮಂತೆ ಕೀಳ್ಗೆಯ್ತು.
ನಮ್ಮ ಬಲೈಯನರಿಯದಾಡುತಿಹೆ. ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯ
ಶಂಕೆ ಬಯಲಪ್ಪವೋಲ್ ತೋರೈನೆನ್ನಣ್ಮಮಂ, ಮೇಣ್
ಬಿಲ್ ಜಾಣ್ಮೆಯಂ.” ಬಾಗಿ ನಾಣ್ಣುತಿ ನಾತ್ತ್ಜುಂ
ಕಯ್ಯುಗಿದೊರೆದನಿಂತು : “ ಮನ್ನಿ ಸೆನ್ನಂ, ದೇವ,

೩೪೦

ನಿನ್ನ ಜಸಮಂ ಕೇಳೆ ನಾದೊಡಂ ಬಗೆಯಳ್ಳು
ನುಡಿಸಿತ್ತು. ವಾಲಿಯಿಂದೆನಿತೊ ಸೂಳಾಂ ಸೋಲ್ತು
ಮೆಯ್ ಮುರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರ್ಪೆ ನದರಿಂದೆ ಮತ್ತೊರೈ
ಫುಸಿಬಲ್ಮೆಯಂ ನೆಚ್ಚಿ ಮಾರಾಂ ಪಲೊಲ್ಲೆ ನಯ್
ಮಿಳ್ಳು ವಿಗೆಣೆಯ ಬೀರಂಗಿ ! ” “ ನಾನೇ ನನಸಗೆ ಪೇಳ್
ನಿಶ್ಯಂಕಿ ನೀಂ ? ” “ ಮೈಬಲ್ಮೆ ಬಿಲಾಣೈಗಳ್ ಮೆರೆಯೆ
ವಾಲಿಯಂ ಮಾರ್ವಂತೆ ತೋರ್ ! ” “ ತೋರ್ಪೆ ನೇಳಂಜದಿರ್ ! ”

೩೫೦

ಪರಿಪಡುವೊಲ್ ನುಡಿದು, ಕೋದಂಡಮಂ ಪಿಡಿದು
ಮೇಲೆಳ್ಳ ನಾ ಮಿತ್ರವತ್ಸಲಂ. ತಾಮೊಡನೊಡನೆ
ಮೇಲೆಳ್ಳ ರಿತರರುಂ. ಮಲೆಯನಿಳಿದರ್ ಕುರಿತು
ಪಂಪಾ ಸರಸ್ತೀರ ತಾಲವನಮಂ. ನಡೆಯೆ,

೩೬೦

ದಾರಿಯೆಡೆ ನಿರ್ಮಾಂಸದಸ್ಥಿ ಪಂಜರಮಾಗಿ
ಕೆಡೆದಿರು ದಚಲೋಪಮಂ ದುಂದುಭಿಯ ಶವಂ.

ಕಂಕಾಲ ಭೀಕರಮದಂ ಕಂಡು ಸೌಮಿತ್ರಿ :

“ ನಿಂ ಪೇಳ್ವುದಿದೆ ಕಣಾ ನಿನ್ನ ಗ್ರಜಂ ಕೊಂದು
ಬಿಸುಟ ದುಂದುಭಿ ? ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ ಕಿರಿಯನೆಂ ! ”

ತನ್ನಣ್ಣ ನಾರ್ವನಾಶಂಕಿಸಿದ ವಾನರನ

ಕೀಳೈ ಗವಹೇಳನಂ ಮಾಳ್ವೋಲ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ

ಕೊಂಕುನುಡಿಯಿಂದಿರಿದು ಕಿರುನಗುತ್ತ ಶ್ರಮದಿ

ಬಿಲ್ಲ ಕೊಪ್ಪಿಂ ಚೆಮ್ಮಿದನ್ ಕಳೇಬರ ಗಿರಿಯ

ಭಾರಮಂ. ಸದೊಡನೆ ಧೂಳಿ ಗಾಳಿಗಳೇಳೆ

ಕವಣೆಗಲ್ಲೆ ಸದಂತೆ ರೊಂಯ್ಯನೆದ್ದಾ ಪೆಣಂ

೩೭೦

ತೂಂತಿಟ್ಟುದು ಮುಗಿಲ್ಲೆ ; ಮತ್ತೆ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ

ಪತ್ತು ಯೋಜನದಾಚೆ ಬಿಳ್ಳತ್ತು ! ಕಂಡದಂ

ವಾನರಗರ್ಜ್ಜ ರಿಯುಮಾನಂದಮಾದೊಡಂ

ಮೃದುಹಾಸ್ಯಕೆಂಬಂತೆ ಸೂರ್ಯ ಸೂನು : “ ತಿಳಿಯಯ್ಯ :

ಮಾಂಸಲಂ ರಕ್ತಾರ್ದ್ರಮಾಗಿದುರ್ದಾ ಶವಂ

ವಾಲಿ ಬಿಸುಟಂದು ! ” ನಗುತಿರೆ ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ

ನಳ ನೀಲ ಜಾಂಬವರ್, ಹನುಮನೆಂದನ್ ಹಸನ್
ಮುಖಿ : “ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜನೆ, ನಮ್ಮ ವಾನರ ಬಲಕೆ
ಹೊದ ಹೊರೆ ಹಿರಿದಲ್ತು ! ನೀಂ ಗೈದ ಕಜ್ಜಮಂ
ಕಿರುಳರೆಸಗುವರೆಮ್ಮ ಸೇನೆಯಲಿ ! ” ನೆರೆನಾಣ್ಣಿ
ನಸುಮುನಿದು ಕೆಂಪೇರ್ಡ್ ತಮ್ಮನಂ ಮೊಗನೋಡಿ
ರಾಘವಂ : “ ಸೋದರನೆ, ಕಪಿಗಳಿವರಸಮಾನ್ಯರ್.
ಇವರ ಕೆಳೆಯಿಂದೊಳ್ಳು ಕಯ್ಯೂಡಿದವುದೆಮಗಿ.
ಬಿನದದಿಂ ಕಾಣಿವರ ಸರಳ ಸೌಜನ್ಯಮಂ.”

೩೮೦

ಹಂಪೆಯ ಸರೋವರಂ ಪೆಂಪಿಸೋಕುಳಿಯಾಗೆ
ಕೆಂಪೆರಚಿದುದು ಸಂಜೆ. ನಿಂದುದಪ್ರತಿಹತಂ
ತೀರರುಹ ದೈತ್ಯಗಾತ್ರದ ತಾಳತರುಸಂಕ್ತಿ.
ಬೈಗುವಿಸಿಲಾನ್ತದರ ನೆತ್ತಿಯ ನೆಳಲ ನೀಳ್ಳು
ಜಂಗಮತೆವೆತ್ತಿದುರ್ದುದಯಗಿರಿ ಯಾತ್ರಿ. ಹಾ,
ಭಂಗವಾದುದೆ ಯಾತ್ರೆ ? ಕಳ್ತರಿಸಿದಂತೆವೋಲ್
ಒರ್ಮೊದಲ್ ಕುನಿದುದು ತರುಚ್ಛಾಯೆ ! ಮರಮುಡಿಯ
ಗೂಡು ಗೊತ್ತುಗಳಿಂದೆ ಪಾರ್ಧಾರ್ಥ ಪಕ್ಕಿಗುಂಪಂ
ಕೇಳೊರೆವುದಾ ನಡೆದುದಂ : ಕಾರ್ಮುಕಪ್ರಳಯದೊಲ್
ಜ್ಯಾಜಿಹ್ವೆಯಿಂದುಜ್ಜ್ವಲಂ ಪೊಣ್ಣಿದುದೆ ತಡಂ, ಕೇಳ್,
ರಾಮನೆಚ್ಚಂಬು ತಾಂ, ದೆಸೆದೆಸೆ ನಡುಗೆ, ಪಡಿಗುಡುಗೆ
ಬೆಟ್ಟ ದರಿ ಕಾಡುಗಳ್, ತಲ್ಲಣಿಸೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯುಂ,
ಪಗಲುಳ್ಳೆವೋಲ್ ಮಿಳ್ಳು ಬೇಗದಿಂ ಪರಿತಂದು
ತುಂಡಿಸಿತು ಒಂದೆರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೈದಾರು
ಏಳೆಣಿಕೆಯಿಂ ಸಾಲುಗೊಂಡಿದ್ದ ತಾಳತರು
ಷಂಡಮಂ, ಕರಡಮಂ ಕುಡುಗೋಲ್ ಸವರುವಂತೆ.
ಮುಂಡಗಳುಡಿಯೆ ಪರ್ಣಚಂಡಿಕೆವೆರಸಿ ಕೆಡೆದವಂ
ತಾಳುತರು ಸಪ್ತರುಂಡಂಗಳಂ ಕಂಡು ಕಪಿಗಳು
ವುಂಗವಂ ನಾಣ್ಣೆರೆದ ಮೆಚ್ಚಿಂ ಮುದಂಗೊಂಡು :
“ ನಿನ್ನುರ್ದನಾಶಂಕಿಸಿದೆಸಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯೆಂ ;

೩೯೦

೪೦೦

ಮನ್ನಿಸಯ್, ಹೇ ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ವಿ.” ಎನುತೆ ಕಯ್
ಮುಗಿದೆರಗಿದನ್ ಕೊರಳ ಸರಮಿಳೆಗಳೆಲ್ಲವೋಲ್.

ಮಲೆಮುಡಿಯ ಮರೆಗೊಂಡು ಮುಳುಗಿದುದು ಪೊಳ್ಳು. ಮೇಣ್
ಬಾನ್ ತಲೆಗೆ ಮಲರಿದುವರಿಲ್. ಹಾಡುವಕ್ಕಿಯ ಕೊರಲ್
ನಿದ್ದೆಗೈದುದು ತಿವ್ವಳಿಕ್ಕೆಯೊಳ್. ಬಂಡೆಯೆಡೆ,
ಮರಗಳೆಡೆ, ಪಳುವಿನೆಡೆ, ಮೆಳೆಗಳೆಡೆ, ಗವಿಗಳೆಡೆ
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ನಳ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮಂತ್ರಣ ರಹಸ್ಯವನುಸಿರ್ದವೋಲ್
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸುಯ್ದು ಹೊಂಚಿ ತೀಡುತ್ತೆರಲ್,
ವೈರಿ ವಾಲಿಯ ಬೇಹುವೋಲಂತೆ. ನಿಂದುದಯ್
ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿ ಯೆಂಬಂತವೋಲ್
ನಾಕ ಚುಂಬಿತ ಋಶ್ಯಮೂಕದ ಮೂಕರಾತ್ರಿ !

ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ !

ಮುಗಿದುದಾ ಮಂತ್ರಣದಿರುಳ್ ; ಇಂದ್ರ ದಿಬ್ಬಯನಕ್ಕೆ
ನೀರುರ್ಕ್ಕಲೆಮೆದೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆ ಉಷಃ ಕಾಂತಿ.
ಋಶ್ಯಮೂಕದ ಶಿಖರ ವೇದಿಕೆಯೊಳಿರ್ದರಿಗೆ
ತೋರ್ಪುದು ನಭಃಪಾರವಿಶ್ರಾಂತಮಾ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ,
ತೆರೆಮೇಲೆ ತೆರೆಯೇರ್ಡು ಪರ್ವದ ಸಮುದ್ರಮಂ
ಪ್ರತಿಕ್ರೃತಿಸುವಂತೆ. ತಣ್ಣಲೆಯೆಲರೊಳಲೆದುದಯ್
ಸಿಪಿಲೆವಕ್ಕಿಯ ಸಿಳ್ಳಿನಿಂಚರಂ !

“ ಪೊಳ್ಳೀವ

ಮುನ್ನ ಮಲ್ಲಿರ್ದ ಮೆಂಬಾತನೇಕಿನ್ನೆ ಗಂ
ಬಾರನ್ನೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ ? ಮರ್ಕಟಧ್ವಜರಿವರಾ
ವಾನರರ್ ! ಕಪಿಬುದ್ಧಿ ತಾನತಿಚಂಚಲಂ ! ಮತ್ತೆ
ಬೇರೊಂದನೇ ನಾನುಮಂ ನೆನೆದನೇಂ ರುಮಾ
ವಲ್ಲಭಂ ? ”

೧೦

ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ,
ಬೇರೆ ತಾಂ ಮಣೆಯಾಗಿ ಮರದಡಿ ಕುಳಿತ ರಾಮಂಗೆ,
ಬಳಿ ನಿಂದು ನೋಡುತ್ತಿರ್ದವರಜಂ : “ ಹೇ ಆರ್ಯ,
ಅನಾರ್ಯರಿವರಂ ನಂಬಿ ಆರ್ಯಕುಲದೇವಿಯಂ
ನಾಮೆಂದು ತಂದವೆವೊ ನಾನರಿಯೆ ! ಇನ್ನೆ ಗಂ
ಹೆರರ ಕಯ್ ಹಾರೈಸದೆಮ್ಮಾರ್ವನಾಂ ನೆಮ್ಮಿ
ಮುಂಬರಿದ ನಮಗೀಗಳೇಕೀ ಕಪಿಧ್ವಜರ
ಕಾಡದಟಿನೊಂದು ಹಂಗು ? ಇವರ ಮನೆಯಂ ತಿದ್ದಿ
ನಮ್ಮ ಕೊನೆಯಂ ಸಾಧಿಪನಿತರೊಳೆ ದೇವಿಗೇಂ

೨೦

ಗತಿಯಹುದೋ ? ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಿಗಳಿವರ ಸಂಗದಿಂ
ಕಿಡುವುದೆ ದಿಟಂ ನಮ್ಮ ಕಜ್ಜಂ ! ”

ಸಹೋದರನ

ಕಿಸುಗಣ್ಣಿ ದಾನನವನೀಕ್ಷಿ ಸುತೆ ರಾಘವಂ
ಸಂತೈಸಿದನು ಇಂತು “ ಊರ್ಮಿಳೇಶನೆ, ತಾಳೈ !
ವಾನರರ್ ನೀನಾಡುವನಿತು ಕೀಳುಗಳಲ್ಲು ;
ನಮ್ಮ ದಟು ನೀನೂಹಿಪನಿತು ಬಲ್ಲಿತುಮಲ್ಲು.
ಕಿರಿದಲ್ಲು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಹ ಕಜ್ಜದುಜ್ಜಗಂ ;
ಮೇಣಲ್ಪ ಮೆಂದರಿಯದಿರ್ ದೈತ್ಯವಿಕ್ರಮಂ.
ನಿನಗಿನೇನಸಿಯಲ್ಲು ನನ್ನ ಬಗೆಯುಬೈಗಂ
ದೇವಿಯನ್ನೇಷಣೆಗೆ, ರಕ್ಷಣೆಗೆ, ರಾಕ್ಷಸರ ಮೇಣ್
ವಧೆಗೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನು ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ನಮಗೆ
ಬೇಳ್ಕುವಾ ಮಲೆಯರ ನೆರಂ. ಕೆಳೆಯರೊಲೈಯಂ
ಬಿಟ್ಟುಕಳೆವುದು ಬರಿಯ ಬೆಳ್ತನಂ. ಮಹಿಮರಯ್
ಕಪಿಗಳೋರೊರ್ವರುಂ. ನಿನಗರಿವಹುದು ಮುಂದೆ.
ಕೈಕೊಳೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮಂ, ಮಾನವನ ಮಹಿಮೆ
ಮೈದೋರ್ಪುದೈ . . . ಪೂಣ್ಣೆವಾ ರವಿತನೂಜನುಂ
ನಾನುಮಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗೆ ಮಿತ್ರತ್ವಮಂ.
ತಗದು ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಮಿನಕುಲಕೆ.”

೩೦

ಅಗ್ರಜಗೆ

ಮೌನದೊಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು ಸೌಮಿತ್ರಿ ರವಿಯುದಯ
ದೃಶ್ಯಮಂ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರೆ, ಕೇಳ್ವುದೊಂದದ್ಭುತಂ
ರಣಕಹಳೆ. ಬೆಳಗಿನ ಗಾಳಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಕಂಪಿಸಿರೆ,
ಸುಗ್ರೀವನೈತಂದನಾಂಜನೇಯಾದಿಗಳ
ಮುಂದೆ, ವಾನರ ಕುಲದ ಯುದ್ಧ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ
ಭೈರವಾಭೀಳವೇಷಿ ! ರಘುತನೂಜರ ಕಣ್ಣೆ
ಬಿಕ್ಕಸಮೆರಗಿದತ್ತು, ಹಿತಭಯಾನ್ವಿತವಾಗಿ,
ಕಂಡಾ ವಿಚಿತ್ರ ಸಖನಂ : ರಕ್ತವರ್ಣಂಗಳುಂ

೪೦

ಪೊದೆದ ಸಂಧ್ಯಾ ಮೇಘವೋ, ಕೇಸರಿಗಳಿಂ
 ಪುದಿದ ಧೂಮದೇಹಾಗ್ನಿಯೋ, ವಿಸಿನ ಸುಂದರ
 ಜೈತ್ರ ಮಾಸದ ಫುಲ್ಲ ಪುಷ್ಪಮಯ ಕಿಂಶುಕವೊ,
 ಚಂದ್ರಾಂಬರಾ ನಿಶೀಥಿನಿಯೊ ಪೇಳೆಂಬಿನಂ
 ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಂಗಳಿಂ ರಕ್ತವರ್ಣಂಗಳಿಂ
 ಕೆಂಬಣ್ಣವೂಗಳಿಂ ಕೆಂಬಕ್ಕಿಗರಿಗಳಿಂ
 ವ್ಯೋಮಾಭ ರೋಮಮಯ ದೇಹಮನಲಂಕರಿಸಿ
 ಭೀಕರಾಯುಧಿಯಾಗಿ ಕಪಿಕೇತನವ ತೂಗಿ
 ಸುಗ್ರೀವನೈತಂದನೈ, ಸಮರ ಸಜ್ಜಿತಂ,
 ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧ ವಿಶಾರದಂ ! ಕಂಡೊಡನೆ ಆ
 ಕಪೀಂದ್ರನಂ, ಅಪ್ರತಿಮ ರಣಭೈರ್ಯ ಸಾಂದ್ರನಂ,
 ತಲೆತಗ್ಗಿದುದು ಶಂಕೆ, ಸಪ್ರಾಣಿಸಿತ್ತಾಶೆ,
 ಹಡೆಯೆತ್ತಿದುದು ನೆಚ್ಚು ಕೆಚ್ಚು ನೊಡನೆಣೆಯಾಡಿ
 ರಘುಜರಾತ್ಮದಲಿ.

೫೦

ಸಿಸುನೇಸರಳಗದಿರ್ಚವರಿ

೬೦

ಪೊನ್ನೀರೊಳಳ್ಳ ಕುಂಚದ ತೆರದಿ ಕಾಂಚನದ
 ಕಾನ್ತಿಯಂ ಸಿಂಚಿಸುತ್ತಿರೆ ಕಾನನದ ಮೆಯ್ಯೆ,
 ತರತರ ಸರದ ಕೊರಲ ಬನವಕ್ಕಿಯಿಂಚರಂ
 ಕರೆಯುತಿರಲಿಂಪುವೊನಲಂ ಕಿವಿಗೆ, ರಮಣೀಯಮಾ
 ಕಾನನಗಿರಿಶ್ರೇಣಿ ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮರಂ,
 ಕಾನನಪ್ರಿಯರಿವರಂ, ಮುಗುಳ್ಳಗೆವೆರಸಿ
 ಪರಸುತಿರೆ, ಇಳಿದರವರಾ ಋಶ್ಯಶೃಂಗದಿಂ
 ಕರುತ್ತು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ. ಇಳಿದರೇರಿದರಂತೆ
 ಸೇರಿದರ್ ವಾಲಿ ಪಾಲಿತ ದುರ್ಗ ನಗರಮಂ
 ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತುತೆ ದಟ್ಟಮಿಡಿದೀರ್ಪು ಪರ್ವದಾ
 ಗಹನ ವನಮಂ. ಪಳುಮರೆಯೊಳಡಗಿ, ಪಣ್ಮರಕೆ
 ಮರಸು ಕೂತವರಂತೆ, ಮೋನದಿಂದೆಳ್ಳರಿಂ
 ರಾಮಾದಿಗಳ್ ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ ಕಾದು ಕಾತರಿಸಿ ;

೭೦

ಸುಗ್ರೀವಸೋರ್ವನೆಯ ಮುಂಬರಿಯುತೊಂದರೆಯ
ಬಂಡೆಯನಡರ, ನಿಮಿರ್ ನಿಂತು, ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ
ದಿಟ್ಟ ಸಿದನಾಲಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಪಂದದೊಳ್
ತನ್ನೊಲಿದ ಬೀಡೆಲ್ಲಮಂ. ಆ ವನಪ್ರೇಮಿ
ವಿರಹ ರೋಷದಿ ಸುಯ್ದ ನೌಡುಗಚ್ಚಿದನೊಡನೆ
ಗರ್ಜಿಸಿದನಚಲವೃಷಭಗೆ ಮಲೆತು ಮೂದಲಿಸಿ
ಗುಟುರಿಕ್ಕುವಂತೆ. ಮಲೆ ಮಾರ್ಗ ಡುಗಿತರಬಂಡೆಗಳ್
ನಡುಗಿದುವೆಡಕೆ ಬಲಕೆ; ತೊಸೆದುವು ಮರದ ಹಂತಿ;
ಚೀರಿದುವಡವಿವಕ್ಕೆ; ಚಕಿತವಾದುವು ಬಿಂಕೆ
ಕಾಳ್ಕೋಣ ಪಂದಿ ಪೆರ್ಬುಲಿ ಸಿಂಹಗಳ್ ದಂತಿ.
ತೆರೆತೆಯುರುಳಿ ಪರಿದು ಆ ಗರ್ಜನೆಯ ಸಿಡಿಲ್
ಶಾಂತವಾಗಲ್, ಮರಳಿ ಹೆಪ್ಪಾದವೋಲಾದುದೈ
ದಟ್ಟಡವಿಮೋನದ ಕಡಲ್.

೮೦

ಮೊನೆಯಾದುದಬ್ಬೆಗಂ
ನೋವ್ವರೆ. ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿವೋಲಾದುದಾರಣ್ಯ
ನೀರವತೆ: ಮರಗಳೊಳು ಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯುವ ಸದ್ದು;
ತರಗಿಲೆಗಳುದುರಿ ಬೀಳುವ ಸದ್ದು; ಪೂವಕ್ಕಿಗಳ್
ಬಂಡುಂಡುಲಿವ ಸದ್ದು; ಬಣಗು ಕಡಿಗಳಲುಗಿ
ಮರಗೋಡಿಸಿಂದುರುಳಿ ನೆಲಕೆ ಕೆಡೆಯುವ ಸದ್ದು;
ಸಸ್ಯಂಗಳುಚ್ಚಾಸ್ವಸಿಮವ ಸದ್ದು; ಬೆಳೆವ ಪುಲ್;
ನಿದ್ದೆಗಲ್: ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿವೋಲಾದುದಾರಣ್ಯ
ನೀರವತೆ! ಮರಪಸುರ ಕಂಡಿಕಂಡಿಗಳಿಂದೆ
ಬಿಸಿಲಿಣುಕಿ ಶಿಶುವಿನೋಲಾಡಿದುದು ನೆಲದಲ್ಲಿ,
ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣಿನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ವಿಲಾಸಮಂ
ಮೆರೆದು!

೯೦

ನೋಡುತ್ತಾಲಿಸಿರಲಿಂತು, ಕೇಳುತ್ತು,
ಬಿಟ್ಟ ಬಂಡೆಗಳದಿರೆ, ಮರದ ಕೋಡುಗಳುದುರೆ,
ಸಿಡಿಲ ಪರೆಯೋಲ್ ಕೊಡಂಕೆಯನಿರಿದಲೆವ ಚಂಡೆ!

ಕೂಡೆ ಕೇಳುದು ವಾಲಿಯಾರ್ಘಟಂ, ಚಂಡೆಯಂ
ಮಾರ್ಪ್ಪ. ಧಿಗಿಲೆಂದತ್ತು ರಾಮನೆರ್ದೆ ; ಹನುಮನಂ
ನೋಡಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ ; ಮರದ ಮನೆವೊಕ್ಕಂತೆವೋಲ್
ಹದುಗಿ ನಿಂದುದು ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಪ್ರತತಿ !
ಬೆಟ್ಟ ಗುಡುಗಿತ್ತಲ್ಲಿ ! ಪಳು ನಡುಗಿತ್ತಲದೊ !
ಕಾಕು ಕೇಳಿಸಿತಲ್ಲೆ ಆ ಪೆರ್ಬ್ಬಲಸಿನೆಡೆ ?
ನೋಡಿತ್ತಲಾಲಿಸಾ ತರಗೆಲೆಯ ಸಪ್ಪಳಂ !
ಕಾಣಲ್ಲಿ ಮುರಿಗೊಳ್ಳುತಿದೆ ಮರದ ತಲೆಸೊಪ್ಪ !
ಮತ್ತಮದೊ ಚಂಡೆದನಿ ! ವೀರಾಟ್ಟಹಾಸಮದೊ
ಮಾರುತ್ತರಂ ! ಮತ್ತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನದೊ ನಮ್ಮ
ಸುಗ್ರೀವ ! ಮತ್ತೆ ಅದೊ ಪ್ರತಿಗರ್ಜನಂ ! ದಿಟಂ,
ವಾಲಿಯೆ ದಿಟಂ ! ಎಲ್ಲಿ ? ನೋಡಲ್ಲಿ ; ಓ ಅಲ್ಲಿ !
ಅದೆ ವಾಲಿ !

೧೦೦

೧೧೦

ಸಿಂಹದೋಲಾರ್ಭಟಿಸಿ, ಪುಲಿಯವೋಲ್
ಚೆಮ್ಮಿದನ್ ಪಳುಗಬ್ಬದಿಂ ! ಚೆಮ್ಮಿ, ತಮ್ಮನಂ,
ರಣಾವೇಶಿ ರಣವೇಷಿಯಂ, ನೋಡಿದನ್ ವಾಲಿ !
ಕೆಂಪಾದುವಾಲಿ ; ರೌದ್ರತೆವೆತ್ತುದಾನನಂ ;
ಕೊಂಕುದುಟಿ ಮೇಲೆ ಕುಣಿದುವು ಮೀಸೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಮಲೆ ನಡುಗುವೋಲಬ್ಬರಿಸಿ ನುಗ್ಗಿದನ್ ಚೆಮ್ಮಿ
ಸುಗ್ರೀವನೆಡೆಗೆ ! ತನುಕಾಂತಿಯಿಂ, ವಸ್ತ್ರದಿಂ,
ವರ್ಣದಿಂ, ಮೇಣಲಂಕಾರದಿಂ ಸಮತೆವೆತ್ತಾ
ಸಮರ ಕಲಿಗಳೊಳ್, ಸುಗ್ರೀವನಾರ್ ವಾಲಿಯಾರ್
ತಿಳಿಯಲರಿಯದ ಬೆಮೆಯ ಬೆಳ್ಳಿಂದೆ, ಬಿಲ್ವೊತ್ತ
ದಾಶರಥಿ ಪಲ್ಲಚ್ಚಿದನ್ ; ಭೀಷ್ಮಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ
ನೆನೆನೆದು, ಸಿಗ್ಗಿಂದೆ ಬದ್ಧಭ್ರಕುಟೆಯಿಂದೆ
ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನ್ ಬಿಲ್ಲುಬೆರಗಾಗಿ : ಹೋರಾಡುತಿರೆ
ಹೋರಿಗಳೆರಡು, ಹೊಂಚುಹುಲಿ ದಿಟ್ಟಿವೋಲಂತೆ !

೧೨೦

ನುಗ್ಗಿ ಬರ್ಪತುಲ ಬಲಶಾಲಿಯಂ, ವಾಲಿಯಂ,

ಕಂಡು ತೆಕ್ಕನೆ ಕೆಲಕೆ ಸಿಡಿಯುತೆ ರುಮಾಪ್ರಿಯಂ
ಗುದ್ದಿದನ್ ನೆತ್ತಿಯಂ. ಕರ್ಗಲ್ಲು ನುರು ನುರಿ
ವೋಗುವಾ ಘಾತಕ್ಕೆ ಮೆದುಳ್ ಕಡಡಿದೋಲಂತೆ
ತತ್ತರಿಸಿದಿದ್ರಜಂ, ಮತ್ತೆ ಚೇತರಿಸಿದನ್.

೧೩೦

ಹತ್ತಿರಿದೊಂದರೆಯನೆತ್ತಿ ಸಿಡಿರೋಷದಿಂ
ಬಿಟ್ಟನ್ ಶತಘ್ನಿ ಗುಂಡಿಡುವಂತೆ. ಸತ್ತನೇ
ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬನಿತರೊಳೆ, ಲಂಘಿಸೆ ಕಲಕ್ಕೆ,
ಗುರಿತಪ್ಪಿದಾ ಬಂಡೆ ಬಡಿದುದೊಂದವನಿಜದ
ಗೂನ್ಗಂಟೊರಟು ಬುಡಕೆ. ಬೇರುಗಳುಡಿಯೆ, ಕೊಂಬೆ
ಬರಲಾಗಲೆಲೆಯುದುರಿ, ಮರವೊರಗಿದುದು ಲರಿಲ್
ಲರಿಲ್ಲರಿಲ್ಲೆಂದು. ಆ ವೃಕ್ಷ ಮನೆ ಗದೆಗೈದು
ಸುಗ್ರೀವನಪ್ಪಳಿಸುತಿರೆ ವಾಲಿಯಂ, ಅದಂ
ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಿಂ ಪಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿ ಸೆಳೆಯುತೆ ವಾಲಿ :

“ಕೇಳಿಲವೊ ಸುಗ್ರೀವ, ನೀಂ ತಮ್ಮನೆಂಬೊಲವರಕೆ,

೧೪೦

ನಿನ್ನಾ ಪತಿವ್ರತಾ ಸತಿಯೈದೆತನಕಾಗಿ,
ದೇವಿ ತಾರೆಯ ವಚನಕಾಗಿ, ಪುಸಿಗಾಳೆಗಂ
ಗೊಟ್ಟೊಡತಿಮಲೆತು ಕೊಬ್ಬಿದೆಯೆಲಾ! ಹಗೆತನಂ
ಬಾಡಿದೆನ್ನೆ ದೆಗೆ ನೇಹಂ ಮೂಡುತಿರ್ದಂದೆ,
ಕೂಡಿಕೊಂಡಾವನೋ ಬಣಗು ಬಡಗರಸನಂ,
ಕೆಣಕಿದಪೆ ಮತ್ತೆಯೆನ್ನಂ. ಮರುಳೆ, ಸಾಹಸದಿ
ವಾಲಿಯಂ ಗೆಲ್ಲವರದಾರುಂಟೊ? ರಾವಣನೆ
ಹದರಿ, ಮೈತ್ರಿಯನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬರ್ದುಕುತಿರ್ದನೆನೆ
ಕಾವರಾರೈ ನಿನ್ನನೆನ್ನ ಕೋಪಪ್ರಳಯ
ಘಣಿಗರಳದಿಂ?” ಎನುತೆ ತಮ್ಮನ ಕಯ್ಯ ಗದಾ
ವೃಕ್ಷ ಮಂ ಕಸಿದು ಬಿಸುಟನ್ ; ನೆಗೆದು, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು,
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್ ಭುಜದ ವಾಸುಕಿಯಿನವರಜನ
ಮೆಯ್ಯ ಮಂಧರವನುರ್ದರೆಗೆವರುರುಳ್ವಂತೆ!

೧೫೦

ತಿರೆಗುರುಳಿ ಹೊದೆಯ ಮರೆಯಲಿ ಹೋರುತಿರ್ದರಂ

ಕಾಣಲಾರದೆ ಕಾತರಿಸುತಿರೆ ವಿಯದ್ವರ್ಣಿ,
ಕೇಳಿಸಿತು ದಿಡ್ಡದಿಡ್ಡೆಂಬ ಕೈಗುದ್ವರ್ಣಿಗಳ
ಸದ್ದುಗಳ ಮಾರುತೇರ್ಪಾಡು ನಾದಂ. ಒಡನೆ ಹಾ
ಓಡುತಿರ್ದ ರಾಮಮಿತ್ರನು ಬೆಂಬತ್ತಿ
ಕಾಣಿಸಿದನಟ್ಟುತಿರ್ದ ವಾಲಿ. ಮಿತ್ರನಾರ್
ಶತ್ರುವಾರಿಂಬನಿತರೊಳೆ ದಟ್ಟ ಪಳುವದೊಳ
ಮರೆವೋದರಿವರುಂ.

೧೬೦

ರಾಮನಂಬಿನ ನೆರಂ

ಬಿಸಿಲು ದುರೆಯಾದುದಂ ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವಂಗೆ
ನೆಚ್ಚುಗೆಡೆ, ವಾಲಿಮುಷ್ಟಿಯ ವಜ್ರಘಾತಕ್ಕೆ
ಮೈಮುರಿಯೆ, ಕೆನ್ನಿರುಮೊಳ್ಳಲೊಳಸೋರುತ್ತೆ
ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದನ್ ಮತಂಗಾರಣ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ.
ಋಷಿಶಾಪಮಂ ನೆನೆದು, ಬದುಕು ನಡೆ ಹೋಗೆಂದು
ಮುಳಿಸಂ ನುಡಿದು, ವಾಲಿ ಪಿಂತಿರುಗಿದನ್ ತನ್ನ
ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆಗೆ.

ಇತ್ತ ರಾಮಾದಿಗಳುಮರಸುತ್ತ

ಬಂದು ಕಂಡರು ಮೈರಿ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂ
ಜರ್ಜರಿಕೃತದೇಹನಂ, ರುಧಿರ ಸಿಕ್ತಾಂಗನಂ,
ಕ್ಲಾಂತ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ಕಣ್ಣಿನಿವೆರಸಿ, ನಾಣ್ಣಿ,
ಬಾಗಿ, ನೆಲನಂ ನೋಡುತ್ತಾ ದೀನವಾನರಂ,
ಕೆಳೆಯನಿರ್ಕೆಯ ಕರುಣ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಗಿರ್ದ
ದಿನನಾಥಕುಲಸಂಭವಂಗೆ : “ ನೀನಿಂತೇಕೆ
ನಂಬಿಸೆನ್ನಂ ಕೊಂದೆ, ಓ ಕರುಣೆ ! ವಾಲಿಗೇಂ
ಬೀಹುಗಾರನೊ ? ಕೊಲ್ಲಿಸಲ್ಕೆನ್ನನೆಂದಿತ್ತು
ವುಸಿವೇಳುತಾರ್ಯನೀತಿಯ ಮೆರೆದೆಯಲ್ಲೆ ? ನಾಂ
ಮುನ್ನ ಮೊರೆಯನೆ ವಾಲಿ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯನೆಂಬುದಂ
ನಿನಗೆ ? ” “ ಮನ್ನಿ ಸು, ವಾನರೇಂದ್ರ, ಮನ್ನಿ ಸೆನ್ನನ್.
ಕೋಳುವೋದೆನ್ ರೂಪಸಾಧ್ಯತ್ಯದಿಂ, ಗೆತ್ತು

೧೬೦

೧೮೦

ನಿನ್ನ ಣ್ಣನಂ ನಿನಗೆ. ಮೋಸವೋಗೇನೊ ಮರಳಿ.
 ಏಳು, ನಡೆವಂ ಮತ್ತೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಣೆ.
 ಬೇಂಟೆಯೊಳ್ ಸೋವಿನವರೆಂತು ಪಳುವಂ ನುಗ್ಗಿ
 ಬಿಲ್ಲಿರ್ಪಡೆಗೆ ತರುಬುತೆಳ್ಳುವರೊ ಹಕ್ಕೆಯ
 ಮಿಗಂಗಳಂ, ನೀನಂತೆವೋಲ್ ಕರೆದು, ವಾಲಿಯಂ
 ಪೊರಮಡಿಸವನ ಕೋಂಟೆಯಿಂ. ಕಾಂಬೆ ನೀನೊಡನೆ
 ಬಾಣದೇರಿಗೆ ನೆತ್ತರಂ ಕಾರ್ದು ಕೆಡೆದಳಿವ
 ಗೃಹವೈರಿಯಂ ! ಕುರುಪಿರ್ಕೆ ಈ ಪೂವಿಡಿದ ಬಳ್ಳಿ
 ನಿನ್ನ ಕಂಠಕ್ಕೆ : ಜಯಮಾಲೆಯೆಂದೆಯೆ ತಿಳಿಯ
 ನೀನಿದನ್ ! ” ತುಡಿಸಲ್ಕೆ ದಾಶರಥಿ ಹೂವಿಡಿದ
 ಕಾಡುಬಳ್ಳಿಯನವನ ಕೊರಳಿನಲಿ, ಹಾಲ್ಗರಿಯ
 ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ ಸಾಲೊಂಡು ಮಾಲೆಗಟ್ಟಿದ ಬಯ್ಯು
 ಮುಗಿಲಂತೆವೋಲಿಸೆದನಾ ವಾನರಂ !

೧೯೦

ಮೇಲೆ, ಕೇಳು,

ತೆರಳ್ಳರವರಿನ್ನೊ ರೈ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಣೆ
 ಸುಗ್ರೀವನಂ ಕೂಡಿದುನ್ಮಿಲಿತೋತ್ಸಾಹದಿಂ
 ಪೆರ್ದಿ.

ಅನ್ನೆಗಮತ್ತಲಾ ವಾಲಿ ತಮ್ಮನಂ
 ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿ ಗೆಲ್ದು ಎಳ್ಳಟ್ಟಿದುರ್ಕಿನಿಂ
 ಸೂರ್ಕಿ ಪೊಕ್ಕುನ್ ತನ್ನ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ. ತಾರೆ,
 ಕೊಡಗಿನುಡುಗೆಯ ನೀರೆ ಸಿಂಗರಿಸಿದಾ ನೀರೆ,
 ಮರ್ದಿಕ್ಕುತ್ತೇರ್ದಲ್ಲಿ, ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆ ವೀಸುತ್ತೆ,
 ಕೈಸೋಂಕಿನಮೃತದಿಂ ಬಳಲಿಕೆಯನಾರಿಸುತೆ
 ಬೆಸಗೊಂಡಳೀರ್ವಸನದಾಗುವೋಗಂ. ಗೆಲ್ದು
 ಬಂದಿರೊಡಂ ವಾಲಿ, ಖಿನ್ನಮುಖದಿಂ ಪ್ರಿಯೆಗೆ
 ಸತಿಗೊರೆದನಿಂತು ಹದಿಬದೆಗೆ : “ ನೀನೆಂದವೊಲೆ
 ರುಮೆಯೈದೆತನಕೆ ಕೇಡಡಸದೋಲಾತನಂ
 ಬಡಿಬಟ್ಟಿ ಬಂದೆ . . . ಮನಮೇಕೊ ಸಂತಪಿಸುತಿದೆ.

೨೦೦

ಕಾರಣವನರಿಯೆ . . . ಮೇಣರಿತ ಕತದಿಂದಿಂತದೇಂ
 ತಪಿಸುತಿರ್ಪುದೊ ? . . . ಗುಹೆಯೊಳೆನ್ನ ಮುಚ್ಚಿ ತೊರೆದು
 ಬಂದನೆಂಬಾಕ್ರೋಶದಲ್ಪಣದೊಳಂದು ನಾಂ
 ತಮ್ಮನ ವಿನಯಮಂ ಕಿವುಳ್ಗೇಳ್ವು, ಆತನಂ
 ಪೆತ್ತಮ್ಮನೂರಿಂದೆ ಪೊರನೂಂಕಿದೆನ್, ತನ್ನರು
 ಕೆಳೆಯರ್ವರಸಿ ; ಬೇಯಿಸಿದೆನಾ ರುಮಾದೇವಿಯಂ
 ಸಿರಿಮನೆ ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟು ; ಕಡೆಗಣ್ಣಿದೆನ್ ನನ್ನ
 ಪೆಸರ ಪಳಿಯಂ, ನಿನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯಮಂ . . . ಮನಂ,
 ಓರೊರೈ, ಗೆಯ್ದನ್ನೆಯದ ಕಜ್ಜಮಂ ತಿದ್ದಿ,
 ತಮ್ಮನಂ ತಾಯ್ನಲಕೆ ತರಲೆಳಸಿತಾದೊಡಂ,
 ತಡೆಯಾಯ್ತು ಪುಸಿಬೀರದೊಂದು ಪುಸಿಲಜ್ಜೆ. ಮೇಣ್
 ಆತನುಂ ಮರುಕಮಂ ಕರುಣೆಯಂ ಮೂಡಿಸುವ
 ಮಾರ್ಗಮನುಳಿದು ಮುಯ್ಯೆ ಮುಯ್ಯಾಗಿ ಕೋಪಮನೆ
 ಕೆಣಕಿದನ್ ; ಕದಡಿದನೆದೆಯ ರೋಷ ಸಾಗರದಿ
 ಬಡಬಾಗ್ನಿಯಂ . . . ಈಗಳುಂ ರಾಮನೆಂಬೊನಂ
 ಮರೆ ನೆರಂಬಡೆದು . . . ನಾನಾತನೇದೆಯಂ ಪತ್ತಿ
 ಗುದ್ದಿಕ್ಕುವಾಗಳವನಂ ಕರೆದನಾದೊಡಂ
 ತೋರ್ದನಿಲ್ಲಾ ಬೀರನಾವೆಡೆಯೊಳಂ. . .”

೨೧೦

೨೨೦

ಮಾತು

ಮುಗಿವನ್ನೆಗಂ, ಕೇಳ್ವುದೊಂದಾರ್ಘಟಂ, ನಡುಗೆ
 ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆ ! “ ಸುಗ್ರೀವನದೊ ಮತ್ತೆ ! ” ಎಂದಾಡು
 ಕಚ್ಚಿ, ಕರಿಘೀಂಕೃತಿಯನಾಲಿಸುವ ಸುಪ್ತೋತ್ಥ
 ಹರ್ಯಕ್ಕ ನೋಲಾದನಾ ವಾಲಿ ತಾನಾಭೀಳ
 ರಕ್ತೇಕ್ಷಣಂ. ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕ ನೆಗೆದೆದ್ದು,
 ತಡೆವ ತಾರೆಯ ಕೈಯನೋಸರಿಸುತಿರೆ ಕೆಲಕೆ,
 ದಿಂಡುಳಿದಳ್ ನೆಲಕೆ ; ಕಾಲ್ವಿಡಿದಳಾಣ್ಣನಂ ;
 ಬೇಡಿದಳ್ ಕಣ್ಣನಿಯ ಜೇನಿಳಿನ ತಾವರೆಯ
 ಚೆಲುವೆ : “ ಮಾಣ್, ಮನದನ್ನ, ಮಾಣ್ ; ಮಾರದಿರ್ ಚಲಕೆ

೨೩೦

జీవనశ్రేయము. నినిగళేన్నోడనే
 నుడియుతిర్దుదనే పిడి : విరరౌదాధ్యమం !
 పతివ్రతా రమణీయం ఆ రుమాదేవియం
 నేనే. పడెద తాయనంతేయే తందేయం నేనే ;
 అంతేవోల్ నిమ్మి వరేళేతనద లిలీయం,
 తారుణ్యదోలదుయ్యాళియం నేనే. పింతే
 నిమ్మోళిదళ్యరేయ సగ్గమం నేనే.” తారే తాం
 నుడిదోలరే, ముగ్ధ నాదనే వజన మంత్రిది-
 దేంబుతే వాలిగోదగితు శాన్తి : తమ్మనం,
 ఆణ్ణ బా బారేందు జొల్ల తోదళిం జీర్వ
 సణ్ణ సుగ్రీవనం, నోళ్ళరా కణ్ణణియ
 జీణ్ణనం, కంద సుగ్రీవనం, తన్నోలిద
 ముద్దు సుగ్రీవనం బేన్నినోళ్ పోత్తు, తాయ్
 కంద బారేన్నుతిరే, ‘ఁలుప్ప బేకే ఁలుప్ప ?’
 ఎనుతే తాం పరిదాడుతనిబరం నగసిదా
 జిక్కందినోందు జిత్రం స్మృతిగే మ్మేదోలరే,
 రోషజ్యుతం వాలి శాంతనాదన్. మ్మేత్రి
 సంజరిసిదుదు మనది, వ్యేరమం కలకొత్తి.
 “ నేరపువేన్, తారే, సుగ్రీవనం తందిదు
 రుమేగోసగేయం. సింగరిసు నడే నిన్న తంగియం.
 జిక్కందు నావాడిదుప్పాటమం మత్తిందు
 తోలరిదపేన్నే తమ్మంగి. నినినన్మమం
 జింతిసదిరాం పోలి, కాళేగద నేవదిదే,
 పోత్తు తడే రవిసూనువం !”

౨౪౦

౨౫౦

నిల్లదల్లిందే

ప్రోల్లాసదిం పరిదనా బృహద్బలశాలి
 వాలి. కిష్కింధీయ దివాకరం నడువగల
 హోస్తలం దాంటి, పూర్వాజలకే యాత్రేయం

౨౬౦

ತೊಡಗಿರುದ್ದಾಗಳೆ ತರುಚ್ಛಾಯೆ. ಪಿಂದಿಕ್ಕ
ಕೋಂಟೆ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ ಹೊರವಳಯದಡವಿಗೈ-
ತರುತಿದ್ರಚಂ ಕಂಡನಾ ವಿಪಿನ ಪುಷ್ಪಲತೆ
ಗ್ರೈವೇಯಮಾಗಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀಪನಂ. ವೈರಂ
ವೈರಾಗ್ಯವೊಂದಿರೆದ್ದೆಗೆ ಕರುಣೆಯುಕ್ಕುತಿರೆ
ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದನೊ ಅಣ್ಣನಪ್ಪಲೆಂದಾ ತಮ್ಮನಂ.
ಅಗ್ರಜನ ಹೃದಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯನರಿಯದಾ
ಸುಗ್ರೀವನಿಕ್ಕಿದರೆಬಂಡೆಗಳನಂಗೈಯ
ದಾಂಡಿನಿಂ ಪೊಡೆಸೆಂಡನಾಡುತೆ ಕೆಲಕ್ಕಣೆದು,
ಮಿಂಚುಜವದಿಂ ಬಳಿಗೆಪರಿದು, ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ತುಡುಕಿ, ಶಾರ್ದೂಲಮಂ ಭೇರುಂಡನೆತ್ತುವೋಲ್
ತಮ್ಮನಂ ಪೊತ್ತು, ತಾಯೂರೈ ಧಾವಿಸಿದನೈ
ದೇವಾಸುರರ ಮಾರ್ಧ ದೈತ್ಯಬಲಶಾಲಿ, ಆ
ವಾಲಿ !

೨೭೦

ಸನ್ನಿತ್ರನಂ ಪೊತ್ತೋಡುವಾತನಂ
ಕಂಡು 'ಹಾ ಕೈಮಾರ್ದದಾ' ಎನುತೆ ಮುಂಗಿಟ್ಟು,
ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಾಣದಯ್ಯಯ್ಯೊ, ರಘುಕುಲದ
ಶುಭ್ರ ಕೀರ್ಮಿಯ ದಾಶರಥಿ, ಕಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನೆ
ಕೈಕೊಂಡನೆಚ್ಚನ್ ಕತೋರ ಶರಮೃತ್ಯುವಂ
ವಾನರನ ಬೆನ್ನೆ ! ಬಿದ್ದನ್ ವಾಲಿ, ಬಿದ್ದದನೆ
ಕಲ್ಪದ್ರುಮಂ ವೆರಸಿ ಸಗ್ಗದೈರಾವತಂ
ನೆಲಕೆ ! ದೀವದ ಹೋರಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಬೇಂಟೆಗಂ
ಮರಸು ಕುಳಿತಿರೆ ಮರದ ತುದಿ ಮಂಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ,
ಸೋವತವನರಸಿ ಬರ್ವುದು ಪಸಿದ ಪುಲಿ. ಮುಂದೆ
ಕೊರ್ವದೆಯಂ ಕಂಡದಂ ಕೊಳ್ಳಲಂಪಿಂದೆ
ಹೊಂಚಿ ಮುಂಬರಿಯುತಿರಲೀಡೇಳುವುದು ಕೋವಿ.
ನೆರಕೆ ತಗುಲಿದ ಗುಂಡಿನೇರಿಂಗೊಡನೆ ಬೇವಿ
ಮೈಮರೆದುರುಳೆ, ಮರಸಿನಿಂದಿಳಿದುಬಂದು, ಆ

೨೮೦

ಬೀಂಟೆಗಾರಂ ತನ್ನ ಬೀಂಟೆಯನೊಸೆದು ನೋಡಿ
 ಮೆಚ್ಚುವನು, ತನ್ನ ಬೀರದ ಬೆನ್ನೆ ತಾನೆ ಕೈ
 ಚಪ್ಪರಿಸಿ ! ಓಡಿದರೊ ಬಿಳ್ವಿದ್ರಜನ ಬಳಿಗೆ
 ರಾಮಾದಿಗಳುಮಂತೆ. ಸುಗ್ರೀವನಂ ತೆಗೆದು
 ತಳ್ಳಿಸಿದರ್ ಉಘೇ ಎಂದು. ಸಂಭ್ರಮವಾರೆ
 ನೋಡಿದರ್ ಪುರುಹೂತ ಚಾತನಂ, ಬಸವಳಿದು
 ನೆತ್ತರ್ಗೆ ಸರೊಳಾಳ್ಳು ತನ್ನಾಳ್ವಿಳೆಗುರುಳ್ಳು
 ಬಿಳ್ವಾತನಂ. ನೋಡೆ ನೋಡೆ, ಬಿನ್ನ ತೆ ಮೊಡಿ-
 ತನಿಬರಿಗೆ. ಹಿರಿದಾದುದಳೆಯೆ, ಹಗೆಯಾದರೇಂ,
 ಹಿರಿತನಕೆ ನೋವಾಗದುಂಟೆ ? ತಾನಾವನಂ
 ದೂರದಿಂ ಕೇಳಿದ್ವನಾ ಪೊಳ್ಳಿನನ್ನೆಗಂ ಮೇಣ್
 ದೂರದಿಂದಲ್ಲದೆಯೆ ಕಂಡಿದ್ದಿನಿಲ್ಲ, ಆ
 ವೀರನ ಶರೀರದೆಡೆ ನಿಂದು ಸೀತಾಸ್ವಾಮಿ
 ಸುಯ್ಯ, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ ಬಯ್ಯ ಕೊಂಡನ್ ತನ್ನ
 ಬಿಲ್ವಾಣ್ಮಯಂ.

೨೯೦

೩೦೦

ತಣ್ಣುವೀಸುತ್ತಲೆವ ಮಲೆಯ
 ಗಾಳಿಗೊಯ್ಯನೆ ವಾಲಿ, ಚೇತನ ಗವಾಕ್ಷಮಂ
 ತೆರೆವಂತೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು, ಬಳಸಿರ್ದ ರೆಲ್ಲರಂ
 ಗುರುತಿಸುವವೊಲ್ ನೋಡಿ : “ ಎಂ ಗೈದೆ, ಸುಗ್ರೀವ !
 ಮುದ್ದಾಡಲೆಂದು ಬಂದಳ್ಳರೆಯ ತೋಳ್ಳಂ
 ಛಿದ್ರಿಸಿದೆಯಲ್ಲೆ ! . . . ಆಃ, ತೋರೆನಗೆ ಆ ವೀರನಂ,
 ಬೆನ್ನೆ ಬಾಣವನೆಚ್ಚ ಆ ನಿನ್ನ ಕಲಿ ರಾಮನಂ . . .
 ನೀನಾರೆಲವೊ ವೀರವೇಷಿ ? ಬಿಲ್ವಿಡಿದಿರೈ ;
 ನೀನೆ ರಾಮನೆ ವಲಂ ! ವೀರ ಪಾರ್ಥಿವನಾಗಿಯುಂ
 ಕೀಳ್ವಿ ಗೇಕಯ್ ಕಯ್ಯನಿಟ್ಟೆ ? ಪೆತ್ತೂರೆಡೆಗೆ
 ತಮ್ಮನಂ ಪೊತ್ತುಕೊಂಡುಯ್ಯಣ್ಣನಂ ಬೆನ್ನೆ
 ಹಂದೆತನದಿಂದೆಚ್ಚು ಕೊಂದಯ್ ! ತಾರೆಯ ಬಾಳ್ಗೆ,
 ನಿನ್ನ ನೆರ್ದೆಮುಟ್ಟೆ ಪೊಗಳುತ್ತಿರ್ದವಳ ಬಾಳ್ಗೆ, ಹಾ,

೩೧೦

ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿಯೈ ! ಧಿಕ್ ನಿನ್ನ ಕಲಿತನಂ ! ಧಿಕ್ ನಿನ್ನ
ವೀರಪಾರ್ಥಿವ ಕೀರ್ತಿ ! ಹೇಡಿಯಂದಮೊಳಡಗಿ
ದೂರದಿಂದುದುಗ್ರಬಾಣವನೆಚ್ಚು ಬರ್ದುಕಿದಯ್
ನೀಂ. ಕೆಣಕಿ ವಾಲಿಯಂ ಬರ್ದುಕಿದವರಾರುಂಟೊ
ಮೂಲೋಕದೊಳ್ ? ತನ್ನ ವಸರದ ಮೋಹಕುರುವರನ
ಬೇಳ್ಳ ಕಣ್ಗೇಡಿ, ಹೆಂಬೇಡಿ ನೀಂ ! ಚಿಃ ಸುಡಲಿ
ನಿನ್ನ ಈ ಪೊಲೆಮಾಳ್ಳೆಯಾ ಕೊಲೆಯ ಬಾಳ್ಳೆಯಂ ! ”

೩೨೦

ಚಿನ್ನ ಮರುಮೊನೆಗೊಂಡ ಸರಳ ಸುರಿವ ಕೆನ್ನೀರ್,
ಮಿಳ್ಳುಮೊಗವಾದುಸಿರ ನಡುಕುದನಿ ಸರ್ವಮುಂ
ವಾಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿಂತು ವಾದಿಸುತೆ, ರಾಮನಂ
ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರಲಾತನಿಂತು ಗದ್ದದದೊಡನೆ :
“ ವಿಧಿಯ ವಿನಾಶಮಂ ನಂದಿಸಿದೊಡೇಂ ಫಳಂ,
ಸುಗ್ರೀವನಗ್ರಜಾ ? ”

ಕೊಂಕುನಗೆಯಿಂ ವಾಲಿ :

“ ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯನಸುರನುಯ್ಯದುಂ ವಿಧಿಲೀಲೆ !
ನೀನೇಕೆ ಪರಿತಪಿಸುತಿಹೆ ಮತ್ತೆ ? ”

“ ನಿನ್ನ ವಿಧಿ

ನಿನಗೆ. ರಾಕ್ಷಸನ ವಿಧಿ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ. ನಿನ್ನಂತೆ. ಕೇಳೆ,
ಹದಿಬದೆಗಳುಪಿದಸುರನುಂ ಕಡೆಯನೆಯ್ಯುವಂ.”

೩೩೦

“ ಪುಸಿ, ಪುಸಿ, ಪುಸಿ ! ” ಎನುತ್ತೆ ಕಿವಿಮುಚ್ಚಿದನ್ ಮಹಾ
ವಾನರಂ “ ಮಗಳೆನಗೆ ರುಮೆ ! ತಾರೆ ತಾಂ ಸಾಕ್ಷಿ !
ಹಂದೆತನಕಾ ಪುಸಿಪಳಿಯ ಬೆಸುಗೆಯೊಂದೇಕೊ ? ”

“ ವಿನಯದಿಂ ಬೇಡಿದೊಡಮೊಡವುಟ್ಟಿದಾತನಂ,
ನಿದೋಷಿಯಂ, ತನ್ನ ತಾಯಿನಾಡಿಂದಟ್ಟಿ,
ಕಳೆಯರ್ವರಸಿ ಕಳೆದೆಯಲ್ಲೆ ? ಆ ಕೇಡಿಗಯ್
ಈ ಶಿಕ್ಷೆ ! ” “ ತಳುವಿ ಬುದಯ್ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣಿಗೆ !
ನಾನೀಗಲಾ ಕೋಪಿಯಲ್ಲಾ ಪಾಪಿಯಲ್ಲು : ಮೇಣ್
ಪ್ರೀತಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂ ಭ್ರಾತೃ ಮೈತ್ರಿಯಿಂ

೩೪೦

ಶುದ್ಧನೆಂ, ನಿರ್ವೈರನೆಂ. . . ಹಂದೆತನದಿಂದಡಗಿ
ಕೊಂದೆಯಿಂದಾಡಿದೆನ್ ; ಬೇರೆ ಹಗೆತನಮಿಲ್ಲ
ನನಗೆ.”

ವಾಲಿಯ ಮುಖದ ಸತ್ತ್ವದಿಂದಾ ನುಡಿಯ
ತಥ್ಯಮಂ ಶಂಕಿಸದೆ, ತಿರುಗಿದನ್ ದಾಶರಥಿ
ಸುಗ್ರೀವ ಮುಖಕೆ. ಅಶ್ರುಮಲಿನಾಸ್ಯನಾತನುಂ
ನೆಲದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ ನಾನರಿಯೆನೀತನ ಮನದ
ಸೂತನತೆಯಂ.” ಎನಲ್, ಜಾಂಬವಂ : “ ಬಲ್ಲೆ ನಾಂ ;
ಇಂದ್ರಜನ ಜಿಹ್ವೆ ಮಿಥ್ಯೆಯನರಿಯದೇಗಳುಂ. . .”

“ ವಕ್ರವಿಧಿಗಾದನಾಹುತಿ ಶಕ್ರಸಂಭವಂ ! ”

ಎನುತೆ ಮಾರುತಿ ಮಣಿದನೆತ್ತಿದನ್ ವಾಲಿಯಂ
ಸಮನೆಲದ ತೃಣಶಯ್ಯೆಗೆ. ಬಿಳ್ಳಂಗೆ ತೋಳ್ಳಳಂ
ತಲೆಗಿಂಬುಗೈಯುತಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಕಣ್ಬನಿಯ
ಗದ್ಗದದ ರಾಮಚಂದ್ರಂ, ಧನುರ್ಬಾಣಮಂ
ತೂಣೀರಮಂ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಸೆಡು, ವಾಲಿಯ ಮೆಯ್ಗೆ
ಸೋಂಕಿ ಕುಸಿದನ್ ನೆಲಕೆ :

೩೫೦

“ ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಮಹಾ
ವೀರ ! ತಪ್ಪಿದೆನಯ್ಯೊ, ಬ್ರಹ್ಮ ವರದಾ ಬಲೆಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ. ನಿನಗಾ ವರವೆ ಶಾಪಮಾಡುಡೊ ! ಕೀರ್ತಿ
ಮಸುಳಿಸುವವೋಲೆನ್ನ ನಡಗಿಸಿತೊ ! ಮರೆವೊಕ್ಕೆನಾ
ಮರಕೆ ! (ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನೆೊಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳುವೆ ಲೌಕಿಕದ
ಬೀರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಕ್ಕ ಣಂ) ಅಯ್ಯೊ ಸೀತೆಯನಗಲ್ಲ
ಪಗಲಿರುಳ್ ಪೊಗೆಯುತಿರ್ಪಿ ಬಗೆಯ ಕನ್ನಡಿಗೆ
ಮುರ್ಬುಕರೆ ಮಂಕಡಸಿತಯ್. ಶೀಘ್ರಸೂತ್ರಕ್ಕೆ
ಬೀಳ್ತೆನಯ್ ಐಹಿಕದ ಕೀರ್ತಿಯನಂತೆ ಧರ್ಮಮಂ
ಮೇಣ್, ಕಪಿಕುಲ ಲಲಾಮ, ನಿನ್ನು ಮಂ ! ”

೩೬೦

ಬಳಿ ಕುಳ್ಳು

ರೋದಿಸುವ ರಾಮನಂ ನೋಡಿದನ್, ಕಣ್ ನಟ್ಟು,

ವಾಸರೇಂದ್ರಂ. ಮೃತ್ಯುಮುಖಮಾದ ಬೇವಕ್ಕೆ
ಹತ್ತಿ ಸಾರುವುದೇನೊ ಸತ್ಯಮೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ನೋವಿನ ನಡುವೆ ನಗೆಯನಲರಿಸಿ ನುಡಿದಂತು :

“ಕೇಳಿದ್ದೆ ನಿನ್ನಾ ಮಹಾತ್ಮಾಗಮಂ, ಮತ್ತೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ. ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣ್ಬ ಸಯ್ಯನಗೊದಗಿತಯ್
ಇಂದು. ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ. ಇಲ್ಲದರೆ
ಸೋಲ್ವುರುಳ್ಳರಿಗೆ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳುವರಿಹರೆ ?
ನನ್ನೆ ದೇಯೊಳಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನರಿಯದೆಯೆ
ಇಂತಾದುದಯ್. ತಪ್ಪು ನಿನತೊರ್ವನದೆ ಅಲ್ಲು. . .

೩೭೦

ನೀನೆಂದವೊಲೆ ವಿಧಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮೇಂ ಬೇರೆ
ಪಾಂಗಿಹುದೊ ? . . . ನಿನಗೆ ಮೇಣ್ ಸುಗ್ರೀವರಿವರ್ಗ್ಗೆ
ಕಯ್ಯೂಡುತಿರ್ಡತ್ತು ಬಯಕೆಯೊರ್ಮೆಯೆ ನನ್ನ
ಕೆಳೆಯಿಂದೆ. . . ನೀವನಿಬರುಂ ಬಳಲಿ ಸಾಧಿಸುವ
ಕಷ್ಟಮಂ, ಲೀಲೆಯಿಂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದೆನಾಂ. . .

ಆದರೇಂ ಬಿದಿಯ ಬಗೆ ಬೇರೆ ! ಕಳೆದುಕೇಕೆ
ಕೊರಗು ? ಎನುತೆನುತೆ ಉಬ್ಬಸವಾಯ್ತು ಮೇಲುಸಿರ್
ಕಪಿಕುಲೇಶಂಗೆ. ಸುಗ್ರೀವನಳತೊಡಗಿದನ್
ತನ್ನಣ್ಣನಡಿಗಿ ಹಣೆ ಚಾಚಿ. ವನ ನಿರ್ಝರದ
ನೀರಂ ಬೊಗಸೆತಂದು ನೀಲನೆರೆದನ್ ಬಾಯ್ಗೆ
ವಾಲಿಯಾ. ಬೀಸಿದನೆಲೆಯ ಗಾಳಿಯಂ ನಳಂ.

೩೮೦

ಬೆಮರಳಿವ ಬಿಸಿಪಣೆಯ ತೊಯ್ದಂಟುಗೂದಲಂ
ಮೆಲ್ಲನೋಸರಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನ್ ಮರುಗೆರ್ದೆಯ
ರಾಘವೇಂದ್ರಂ. ಮತ್ತಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ಶೂನ್ಯಮಂ
ನೋಳ್ವಂತೆ ಕಣ್ಣಿರೆದನಾ ಕೀಶವೀರಂ : “ತಾರೆ ಮೇಣ್
ಅಂಗದರಿಗೀ ವಾರ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿದುದೆ ? ಕಣ್ ಬೆಳಕು
ಕಿಡುವ ಮೊದಲಾ ನನ್ನ ಬಾಳುಬೆಳಕನ್ನೀಕ್ಷಿಸಲ್
ಬಯಕೆ !” ಬೆಸಗೊಂಡ ವಾಲಿಗೆ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ :

೩೯೦

“ಪೋದುವಾಗಳೆ ಸುದ್ದಿ.” ಹನುಮನಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ

ನೋಟಂ ಪೆಣೆಯೆ ನೋಡಿ “ ನೀನಾಂಜನೇಯನಯ ? ”

ಎಂದಿಂದ್ರಜನ ಕಣ್ಣು ಸಂದೇಹಮಂ ಕಂಡು :

“ ಅಹುದು. ಬೆಸನೇನಿಹುದೊ ಪೇಳಿಮ್ ” ಎನೆ, ವಾಲಿ “ ಮಗು

ಅಂಗದನ . . . ಸುಗ್ರೀವನೆಲ್ಲ ? ” “ ಇಲ್ಲಿಹೆನಾರ್ಯ. ”

ಎಂದಳುತ್ತಳುತೆ ಕಣ್ಣಿ ದಿರಾದನಂ ತಮ್ಮ ನಂ

ನಿವೈರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಳ್ಳ ರೊಳ್ಳುವ ತೆರದಿ

ನೋಡಿ : “ ಮಾಣ್ ಅಳ್ಳೆಯಂ, ತಮ್ಮ. ವಾನರ ಕುಲದ

೪೦೦

ಜಸದ ಹಬ್ಬಗೆ ತಿರೆಯ ತಬ್ಬವೋಲೀತಂಗೆ ನೀಂ

ನೆರವಾಗು, ನಮ್ಮ ತಿಥಿಯಾಧ್ಯಂಗೆ . . . ಎನಿದುಲಿ ?

ಸಗ್ಗದಿಂಚರಮಿಳೆಗೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುತ್ತಿದೆ ? ” “ ಅಯ್ಯೊ,

ಬಳಿಸಾರುತಿಹುದಣ್ಣ ಆ ರೋದಿಸುವ ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆ ! ”

“ ಎನೆಂದೆ ? ಅಹುದಹುದು, ಬಳಿಸಾರುತಿದೆ ಸಂಧ್ಯೆ !

ಹಬ್ಬತಿದೆ ಮಲೆಯ ಮೇಲೆನಿತು ಸುಂದರ ಸಂಧ್ಯೆ !

ಆಃ ನನ್ನ ಕಿಷ್ಟಿಂಧೆ ! . . . ತಾಯ್ತಂದೆಯರ ನಾಡೆ !

ತಾಯ್ ನುಡಿಯ ಮಲೆಗುಡಿಯ ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ಬೀಡೆ !

ತಾಯ್ ವಸಿರ್ ನೀನಾದೆ ಫುಟ್ಟುವಾಗಳ್. ಮತ್ತೆ

ನಲ್ಲೊಟ್ಟಿಲಾದೆ, ಜೋಗುಳವಾದೆಯೆಳೆಯಂಗೆ.

೪೧೦

ತಾರುಣ್ಯಕುಯ್ಯಾಲೆಯಾದೆ. ಜೌವನಕಾದೆ

ಪೆಣೊಲೈ. ಮುಪ್ಪಿಂಗೆ ಧರ್ಮದಾಶ್ರಯಮಾಗಿ,

ತೀರುವೆಡೆ ಶಾಂತಿಯಾಗರಮಾಗುತ್ತಿರ್ದಳಂ

ನಿನ್ನ ನಾಂ ತೊರೆಯುತಿಹೆನೌ, ಮನ್ನಿ ಸಾ, ತಾಯಿ !

ಸೊಬಗು ನೆಲೆಗಳ್ ನಿನ್ನ ಮಲೆತುಕ್ಕಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ

ಮುಗಿಲಿವೆ ಸಾಲ್ಮಲೆಯ ಸಗ್ಗದೊಳಗೀ ವಾಲಿ

ಕಾಲಾಡನಿನ್. ಚೆಲ್ವುಚೆವ್ವೊಡೆಯೆ ಮುತ್ತುನೀರ್

ಬಿಳ್ಳಂಗೆಡೆಯುವರ್ಬಿಯೊಳ್ ದುಮುಕಿ ವಾಯದಯ್

ಈ ವಾಲಿ ಮೆಯ್ ಇನ್. ಈ ತೋಳ್ಳಳಾಟಕ್ಕೆ

ಪಣ್ ಪೆತ್ತ ನಿನ್ನ ಡವಿ ಪೆರ್ಮರಗಲಿನ್ ಬಾಗಿ

೪೨೦

ತೂಗವಯ್, ತೊನೆಯವಯ್, ಮುರಿಯವಯ್. ನಿನ್ನ ಗಲ

ಬಾಂದಳದ ಮೋಡಮಾಲೆಯ ಚಂದದಂದಮಮ್
ನೋಡದಿನ್ ವಾಲಿಯಾ ಕಣ್ಣಾಲಿ ! . . . ಸುಗ್ರೀವ,
ನಿನಗೀಜು ಕಲಿಪಂದು ನೀಂ ಪಂಪೆಯೊಳ್ ಮುಳುಗಿ,
ನಾಂ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿದಾ ಸೈಪಿನಾ ಸೊಗಂ
ನನಗೀಗಳರಿವಾಗುತಿದೆ ! ಅಂಜನೇಯ, ಆ
ಮರಕೋತಿಯಾಟಮಂ ಚೆಣ್ಣಿ ಕೋಲಾಟಮಂ
ಮರೆತೆಯೇನ್ ? ಮರೆಯದಿರ್ : ಬಾಳಂಚಿನೊಳ್ ನಿಂತು
ಪೇಳ್ವೆನೀ ನನ್ನಿಯಂ : ಆ ಜಳ್ಳೆ ಗಟ್ಟಿ ; ನಾಮ್
ಗಟ್ಟಿಯಂದರಿತುಡೆಲ್ಲಂ ಜಳ್ಳು, ಬರಿಜಳ್ಳು ! . . .
ಸಾವ್ ಗಾಳಿ ತೂರಲರಿವವ್ವದಯ್ ! ”

೪೩೦

ಸುಯ್ಯ ಕಣ್ಣಂ

ಮುಚ್ಚು ತಿರೆ ವಾಲಿ, ಬಳಿಸಾರ್ದಳಾ ತಾರೆ
ಅಂಗದ ಕುಮಾರನೊಡಗೂಡಿ. ಆ ಗೋಳನೇಂ
ಬಣ್ಣಿ ಪಮ್ ? ಸಾವರಿತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೊಸತಹುದೆ ಪೇಳ್
ಪತಿಯಳಿದ ಸತಿರೋದನಂ ? ತಂದೆಯಳಿದರ್ವ
ಸುತನ ಶೋಕಂ ? ಸ್ವಾಮಿಯಳಿದಿರ್ವ ಪರಿಜನದ
ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕಂ ? ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರಂ ತೀರ್ದ
ಸ್ನೇಹದತಿದಾರುಣದ ಸಂಕಟಂ ? ಜಸವೆತ್ತ
ಪಿರಿದಾದುದಾವುದಾಡೊಡಮಳಿಯೆ ದುಃಖಿಸುವ
ದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಮನ್ಯು ? ಆ ಗೋಳನೇಂ
ಬಣ್ಣಿ ಪಮ್ ? ಬಣಗು ಬಣ್ಣನೆ ಬೇಕೆ, ತಿಳಿಯಲ್ವೆ
ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ ? ರಸಮೊಳದೆ ಮಿಗಿಲ್, ಸಾಮಾನ್ಯಕಿಂ ?

೪೪೦

ಅಂಗದ ಕುಮಾರನಂ ರುಮೆಗೆ ಕಯ್ಯೆಡೆ ಮಾಡಿ ;
ಕರುಣೆಯಂ ಬೇಡಿ, ಕನಿಕರಗೂಡಿ, ಮೈದುನನ
ಮೊಗನೋಡಿ ; ಮುಂದೊಳ್ಳೆ ಬರ್ಪುದೆಂದೊಳ್ಳರಕೆಯಂ
ವೇಳ್ವು, ಮೇಣಿಂದಾದುದಂ ಬಿದಿಯ ಹದನೆಂದು
ರಾಮನ ಮನಕೆ ಶಾಂತಿಯಪ್ಪಂತೆ ಸಂತಯ್ಸಿ,
ರಾಮನ ಮನದ ಮಹಿಮೆಯಂ ಕೊನೆದು ಕೊಂಡಾಡಿ ;

ದೈತ್ಯನೊಯ್ದಾ ರಾಮದಯಿತೆಯಂ ನೆನೆದು, ಮರುಗಿ,
 ಬೇಗಮಾಕೆಗೆ ನೆರಂ ಪೋಗವೇಳ್ಕಿಂಢಲ್ಲಿ
 ನೆರೆದೊಲಿಗೆ ನುಡಿದು ; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಂಗದನ
 ಮೈಯವ್ವತಾತನಂ ರಾಮಸೇವೆಗೆ ಸಲಿಸಿ,
 ತಂದೆಯ ಜಸಕ್ಕೆ ಕುಂದಾಗದೋಲೆಸಪಂತೆ
 ಹರಕೆಯಂ ಬೆಸಸಿ ; ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತನಿಬರಂ, ಸತಿ,
 ತಾರೆ, ಚಿತೆಯೇರಿದಳ್ ಪತಿಯಾತ್ಮಮಂ ಸೇರೆ,
 ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸೈವು ಜತೆವೋಪವೋಲ್. ಬಾಳ್ಕಯ್ಯೆ
 ನೋವುಸಾವುಗಳುರಿಗೆ ಕರ್ಪುಗಿಡೆ, ನೆನಹುಬೆಳ್
 ಪಿಂತುಳಿವವೋಲೆಸೆದುದಾ ದಂಪತಿ ಚಿತಾ ಭೂತಿ !

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಲಂಕಾ

ಇತ್ತ ಸುಗ್ರೀವಂಗೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಕೊಟ್ಟು ;
 ವನವಾಸ ನೋಂಪಿಯಂ ಬಿಡದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸೊಡನೆ
 ಬಳಿಯ ಪರ್ವತ ಮೂಲ್ಯವಂತನ ಗುಹಾಗೃಹದಿ
 ಮಳೆಯ ಮುಗಿವಂ ಪಾರುತಿರ್ದನ್ ರಘೂದ್ವಹಂ ;
 ವಾಲಿಯ ಕೊಲೆಯ ಮೈಲಿಗೆಗೆ ತಪಂಬಡುವಂತೆವೋಲ್
 ಧಗಿಸುತಿರಲಾತ್ಮಮಂ ಸೀತಾ ವಿರಹ ಚಿಂತೆ !
 ಅತ್ತಲಾ ಪತ್ತುತಲೆ ಬಿರುದವೊತ್ತನ್, ಪೊತ್ತು
 ಮುಚ್ಚಿ ವೋದಿಳಿಗುವರಿಯಂ, ಕಾಡುವೊಳೆ ಕಡಲ್
 ಬಿತ್ತರವನುತ್ತರಿಸಿ, ಮಿಕ್ಕುನೆಳಲಂತೆವೋಲ್
 ಇಳಿದನ್ ತ್ರಿಕೂಟಗಿರಿ ಶೃಂಗ ಶೃಂಗಾರದಾ
 ಕನಕ ಲಂಕಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂಕಮೆನಲೆಸೆದಿರ್ದ
 ಸಿರಿಯರಮನೆಗೆ ತನ್ನಾ . ನಿಧಿಯ ಬೈತಿಡುವಂತೆ
 ತನ್ನರಂ, ಭಾಸ್ವರಕುಲಪ್ರಾಣಹೃದಯೆಯಂ
 ಮೈಥಿಲಿಯನಿಳುಹಿದನ್ ಗುಪ್ತಗೃಹಮಧ್ಯೆ. ಮೇಣ್
 ಕರಕಳುಹಿದನ್ ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ ; ತಿಳುಹಿದನೆಲ್ಲಮಂ
 ವಾರ್ತೆಯಂ. ದಶತಿರ ಪ್ರಣಯ ಮಂತ್ರಣಕಾಕೆ
 ಸಚಿವಳ್—ಅಣ್ಣನ ಬೇಟವೇಂಟಿಯಂ ಕಾಣುತಂ
 ತನ್ನ ಬೇಟದ ಬೇಂಟಿಯುಂ ಸಫಲಮಹುದೆಂದು
 ಹಿಗ್ಗಿದಳ್. ಮಿಂಚುತಿರೆ ನೂರು ಭಾವಗಳೊರ್ಮೆಯಾ
 ಪ್ರಣಯ ತೃಪ್ತಿಯ ಮನದ ಮೂಷೆಯೊಳ್, ಹೆಬ್ಬಯಕೆ
 ಬಯಲಾಗದಂತೆ ಹುದುಗಿಸಿ ಹೃದಯ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಂ
 ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಂಗೆೊರೆದಳಿಂತು ; “ನಿನ್ನೊಲೈಯಂ

೧೦

೨೦

ಕದ್ದು ತಂದಾಯ್ತುನ್ನದಂ ಗೆದ್ದು ನಿನಗೀವ
 ಜಾಣ್ಣಿ, ಹೇ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ, ನನಗಿರಲಿ. ಪೆಣ್ಣು ಬಗೆ
 ಪೆಣ್ಣಲ್ಲದರಿವಹುದೆ? ” ಇಂತೆನುತ್ತಲಿ, ಕುಯ್ದೆ ಸೆದ
 ಮುಲರಂತೆವೋಲ್, ಗರಿಯಪಾಸಿನೊಳ್ ಮೈಮರೆತು
 ಬಿಳ್ಳಿದವನಿಜಾತೆಯಂ ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನಖಿ
 ಮತ್ತೆ ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ ರಾವಣಗೆ : “ ಇನ್ನೆಗಂ
 ನೀಂ ಗೆಲಿದ, ನಿನ್ನ ನೊಲಿದತ್ತಿಗೈಯರಂತ್ಲಮಿ
 ಪೆಣ್ ಕಣಾ ! ನಿನ್ನ ಭಲಕಿವಳ ಭಲ ಪಡಿಮಲೆಯೆ
 ಗೆಲ್ವರಾರದನರಿಯೆನಯ್ ! ಮೂರ್ಛೆಯೊಳುಮೆಂತು
 ದೃಢತೆ ಪಲ್ಲ ಚ್ಚಿ ದಂತಿದೆ, ನೋಡು, ಕೋಮಲೆಯು
 ಮುಖದಿ ! ” ಬಗೆಯಳುಕನಿನಿತಂ ತೋರಲೀಯದೆಯೆ
 ದಶಮುಖ : “ ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇನ್, ತಂಗೆ ? ಗಂಡಹೆನ್
 ನಾನಾದೊಡಂ ಪೆಣ್ಗೆರ್ಡೆಯಾಳಮಂ ಮುಳುಗಿ
 ನೆಲೆಯರಿತನನ್. ಲಂಕೆಯೊಡೆಯಂಗೆ ಸೋಲದಾ
 ಪೆಣ್ಣಿಲ್ಲಮಿನ್ನೆಗಂ ಈ ಕಮಲಭವ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳ್ ! . . .
 ಏನಾನುಮಕ್ಕಾ ಮತಮದಿರ್ಕ್ಕ. . . ನನ್ನಿ ಚ್ಚೆ
 ಕಯ್ಯೂಡುವಂತೆಲ್ಲ ತೆರದೊಳುಂ ನೀಂ ಗೆಯ್ಯೆ, ಕೇಳ್,
 ನಿನ್ನಾ ಸೆಯುಂ ಬಯಲಪ್ಪುದಲ್ತು ; ತಿಳಿ, ತಂಗೆ ! ”

೩೦

೪೦

ತಂಗಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ರಾಮನರ್ಥಾಂಗಿಯಂ ನಡೆದನ್
 ಅತ್ತಲಸುರಂ. ಇತ್ತಲೇನೆಂಬನಾ ಚಂದ್ರನಖಿ,
 ರಾಕ್ಷ ಸಪ್ರಣಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವ, ತಾಂ
 ದಶರಥನ ಸೊಸೆಯನಿರಿಸಿದಳಂಚೆ ತಿವ್ವಳೆಂ
 ಸಮೆದ ನಲ್ಪಾಸಿನೊಳ್. ಬಳಿಯಟ್ಟಿ ಕರೆಸಿದಳ್
 ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ ಲಾವಣ್ಯಮಣಿಗಳಂ,
 ದೈತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಯ ಕಲಾ ಖನಿಗಳಂ, ರಮ್ಯ
 ಮಧುರ ನಾನಾ ನಾದ ಚತುರ ವೀಣಾ ಶ್ರುತಿಯು
 ಮಂದರಿಯರಂ. ರೂಪ ಗಾನ ಗಂಧಂಗಳೆಂ
 ಬೆಸಸಿದಳು ರಚಿಸೆ ರಸಲೋಕಮಂ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ ?

೫೦

ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೊಂದಿದ್ರನಂದನಮಲರಿ
ಜಾನಕಿಯ ಸುತ್ತಲುಂ ಮೋಹಿನಿಯ ಭಂದದಿಂ
ನಾಟ್ಯವಾಡಿದುದಲ್ಲಿ, ಭೋಗನಾಗನ ಭೋಗ
ವಿನ್ಯಾಸದಿಂ !

ಪ್ರತಿಫಲಿಸದೇನಿಹುದೆ ರಸಂ ?

ದುಃಖ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದ ಸೀತೆ ನಿದ್ರೆಯೊಳೊಂದು
ಕನಸು ಕಂಡಳೊ ಸುಖದ ಸಂಭ್ರಮದಾ : ಕೋಸಲಕ
ಮರಳಿಹರ್ ವನವಾಸಮಂ ಮುಗಿಸಿ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ
ಜನಂ ತೇಂಕಾಡುತಿದೆ ಸಂತೋಷ ಸಾಗರದ
ತೆರೆಗಳೆನೆ ಕುಣಿದುಕ್ಕಿ ನೋಡಿ, ಒಯಗಾಥಮಂ
ಪಾಡಿ. ತುಂಬಿದೆ ಬನಂ ಪೂಗಳಿಂ, ಮೊರೆದುಲಿವ
ತುಂಬಿಯಿಂ, ಪಕ್ಕಿಯಿಂ ; ಪರಿಮಳದ ಧೂಮದಿಂ
ತುಂಬಿದೆ ಅನಿಲಮಂಡಳಂ ; ತೊಯ್ದು ದಾನಂದ
ವರ್ಷದಿಂ ಕೈಕೆ ಊರ್ಮಿಳೆ ಭರತ ಕೌಸಲ್ಯ
ಮೊದಲಪ್ಪ ಬಂಧು ಮುಖಮಂಡಳಂ. ಏಂ ಗಾನಮ್
ಏಂ ಗಂಧಮೇಂ ರೂಪಮಾನಂದಮಯ್ಯಯ್ಯೊ
ರಾಮನೆಲ್ಲಿಹನೆಲ್ಲಿ ? ಬಿಬ್ಬಳಿಸುತಾ ಸೀತೆ
ಸುತ್ತ ನೋಡಿದಳೆತ್ತಲುಂ ರಾಮನಿಲ್ಲದಿರೆ,
“ ಕಾಡೊಳುಳಿದೈತಂದೆವಾತನಂ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಕೇಡಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೊ ! ” ಎಂದೇಳಲೆಳಸಿಯುಂ
ಏಳಲಾರದೆ ಬಿಳ್ಳಳಯ್ಯಯ್ಯೊ ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ಕಣ್ಣೆರೆದಳೆದ್ದಳ್ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಿಂ ! ಕನಸೆ ತಾಂ
ನನಸಾದವೊಲ್ ಕಂಡುದವನಿಜಾತೆಯ ಕಣ್ಣೆ
ರಾವಣನ ತಂಗೆಯೊಡ್ಡಿದ ಕಲೆಯ ಬಲೆಗಾಣ್ಣೆ !
ನೋಟದಚ್ಚ ರಿಯಿಂದೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿದಳಾ ಮನೋ-
ಹರಿಯರಂ, ಗಾನ ಿದ್ಯಾಧರಿಯರಂ. ದಿಟ್ಟಿ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಚರಿಸಿತೊರ್ವ ರಿಂದೊರ್ವರೆ.
ಕಡಡುಬಗೆ ತಿಳಿಯಾಗುತ್ತರಿವು ಮರಳಿತೊ ಏನೊ ?

೬೦

೭೦

ಸುಳಿದತ್ತು ಮೊಗದೊಳಾಶಂಕೆ. ಮೇಣಲೆವ ಕಣ್
 ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಚಂದ್ರನಖಿಯಂ, ಶಿಲಾಮಯಂ
 ತಾನಾದವೋಲ್, ನಿಂದುದಚಲಂ : ದಶಗ್ರೀವ
 ಸೋದರಿಯಿವಳ್ ಚಂದ್ರನಖಿಯಲ್ತೆ ? ಗುರುತನರಿಯಲ್
 ನಡೆದುದೆಲ್ಲಂ ಮರಳಿ ನೆನಪಾಗಿ, ಭೋಂಕನೆಯೆ
 ಚೀತ್ಕರಿಸಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದಳವನಿಯಂಕಕ್ಕೆ
 ದಶರಥಸುತನ ದಯಿತೆ. ವೀಣೆಗಳನುಳಿದೊಡನೆ
 ಬಂದೆತ್ತಿದರು ರಾಘವಪ್ರಾಣೆಯಂ, ಜೀವ
 ವೀಣೆಯಂ, ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ್. ಚಂದ್ರನಖಿ
 ಚಂದ್ರಮುಖಿಯರ ಕೂಡೆ ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆಯಿಕ್ಕಿದಳ್,
 ಕಂಪುನೀರೆರಚಿದಳ್, ಮೆಯ್ಯೆಳವಿ ಮುಂಡಾಡಿ
 ಸಂತವಿಟ್ಟಳ್ ತಂಪುನುಡಿ ನಣ್ಣಿನಿಂಪಿಂದೆ :
 “ ಎರ್ವೆಗಿಡದಿರಾರ್ಥೆ ; ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಡಿಲೊಳಗಿರ್ಪೆ ;
 ಸರ್ವ ಪರಿಯಿಂ ಸುರಕ್ಕಿ ತಳೆ ನೀಂ. ಮನ್ನಿಸ್ಸಾ
 ಅಣ್ಣನ ಅಚಾತುರ್ಯಮಂ. ರಾಜಕೀಯಮಂ
 ಸಾಧಿಸುವ ಸಾಸಕೆಸಗಿದನಿಂತು ಬಗೆದಪ್ಪಿ
 ನಿನೊಳಪರಾಧಮಂ. ಮಾನಿನಿಯ ಮಾನಕ್ಕೆ
 ಕುಂದಿನಿತುಮಾಗದೋಲಾನೆ ಹೊಣೆ, ಸನ್ಮಾನ್ಯೆ.
 ತಿದ್ದಿದಪೆನೆಂತಾದೊಡಂ ಅಣ್ಣನೀ ಗೈದುದಂ
 ಅವಿವೇಕಮಂ. ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದೆನ್ನ ಪೇಳ್ವಂತೆ
 ನೀನೆಸಗವೇಳ್ಕುಮೆಂದಿದೊ ಬೇಡಿದಪ್ಪೆನಾಂ,
 ಹೇ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ! ”

೮೦

೯೦

ಆ ಧ್ವನಿಗೆ, ಆ ನುಡಿಗೆ,
 ಆ ನಯಕೆ, ಆ ನೀತಿಗಾ ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಸೀತೆ
 ಬೆರಗಾದಳಿಲ್ಲಿ ತಾಂ ಕೇಳ್ವ ರಾಕ್ಷಸ ರೀತಿ ;
 ಮೇಣೆಲ್ಲಿ ಈ ನಯ ನುಡಿಯ ನೀತಿ ! ತಾಂ ಕೇಳ್ವ
 ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀ ಭೀಕರಾಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ; ಮೇಣ್
 ಈ ಕಾಣ್ಣ ಕಮನೀಯ ಸುಂದರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ?

೧೦೦

ಹೃದಯ ಸಂಭವ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದತ್ತೆಂಬಿನಂ
 ಕ್ಷಿತಿ ಸುತೆ: “ವಿನಯಶೀಲೆ, ಲಂಕಾ ಲಲಿತ ಬಾಲೆ,
 ನೀನಿಂಗಿತಜ್ಞೆಯಪ್ಪೊಡೆ ತೊಲಗಿಸೀ ಬಳಸಿ
 ಸುತ್ತಣಿರ್ಪಿ ಭೋಗಸರ್ಪ ಸುವಿಲಾಸಮಂ.
 ಪತಿದೂರರವ್ವಾರ್ಯವನಿತೆಯರಿಗೀ ಪರಿಯ
 ಹೇಯಮೌ ಸುಖಜೀವನಂ. ಬನದ ಬಾಳ್ತೆಯಂ
 ನೋಂಪಿಗೊಂಡೆನ್ ಪತಿಯ ಕೂಡೆ. ನನಗದರಿಂದೆ
 ನೋಂಪಿ ಮುಗಿವನ್ನೆಗಂ ಕಾಡೆ ಮನೆ, ವಲ್ಕುಮುಡೆ,
 ಬೇರು ಬಿಳ್ಳಿಗಳೋಗರಂ.” ತೊರೆಯೊಳ್ಳವಂ
 ಮೊಸಳೆಯಾದೊಡಮದನೆ ಬೆಂಡೆಂದೆಳಸಿ ಪಿಡಿದು
 ಬರ್ದುಕಲಾಟಿಸುವವೋಲಾಡುತಿರೆ ರಾಮಸತಿ,
 ನುಡಿದಳಿಂತಸುರನ ಸಹೋದರಿ “ಪ್ರಭುವಾಜ್ಞೆಯಂ
 ಮಾರಲಾರೆನ್, ಮಹಿಳೆ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತನೂಜೆ ನೀಂ
 ನಿನಗುಚಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಸತ್ಕರಿಸಲೆಂದೆಮಗ
 ಕಟ್ಟಾಣೆ. ನಿನ್ನ ಸೆಗಿನಿತು ಕೊರೆಯಾಗದೊಲ್
 ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ಸಲಿಸವೇಳ್ಳುಮೆಂದೆಮಗಾಜ್ಞೆ.
 ನೀನರಿಯೆ ರಾವಣನ ಹೃದಯದೊಡಾರ್ಯಮಂ.
 ನಿನ್ನೊಳಾತಂಗೆ ಬಹುಗಾರವಂ. ನಿನಗೋಸುಗಂ
 ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ಯಜ್ಞಗೈಯಲ್ಕುವಂ
 ಸಿದ್ಧನೆ ದಿಟಂ!” “ಸಾಕು, ಬಿಡು, ರಾಕ್ಷಸ ಸುಶೀಲೆ;
 ನನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ನಡೆ; ಕೃತಜ್ಞೆಯೆಂ.”

೧೧೦

೧೨೦

ಮೇಲೊಂದುಮುಂ

ನುಡಿದೋರದೆಯೆ ಸೀತೆಯಾದಳು ಶಿಲಾಮೌನಿ.
 ಚಂದ್ರನಖಿಯೆಂದುದಕೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಿಲ್ಲಂತೆ ಮೇಣ್
 ಬಳಸಿದ್ದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೊಟ್ಟಿಲ್ಲಾಕೆ;
 ಕಿವುಡಾಗಿ, ಕುರುಡಾಗಿ, ಮರವಟ್ಟವೋಲಾಗಿ,
 ಹೊರಗಂ ಮರೆತು, ಮರುಗಿ ನೆನೆದರ್ಥಿಯನ್ನನಂ
 ಮೇಣವಂಗೊದಗಿದತಿ ಸಂಕಟದ ಬನ್ನಮಂ.

೧೩೦

హగలు బయు గళరివనరియలారద గుప్త
 గృహది, భూమియే శయ్యేయాగి, భూసుతే తన్న
 జీవితేత్తరన నేదనన ప్రకేయాగి
 కళిదళిగల్గళం. మాయలిల్లుడలిల్లు :
 పంజవటియిందందయోధ్యేగి మరళిందు
 గిలువినిందుట్టుకొండిర్ద నారుడేయదం,
 దనుజీంద్రనిం బిడిసే మనుజీంద్రచంద్రమం
 బర్హినం, తన్న రక్ష్యేగి క్షోణియక్షేందు
 బేరేయుడలిల్లు—మేణ్, ప్రియన సాన్నిధ్యమం
 పడివన్నగం ప్రియేగి మృలిగేయే మడియేందు
 మందళిల్లు—మేణ్, బాజదా ముడిగి జటియేర్దు
 ముక్తియం వారువ ముముక్షు వ్రోలిద్రాళా
 ఆర్యే, సీతాదేవి, దినకర కులన హృదయ
 భార్యే.

౧౪౦

దృత్యేంద్రని వార్తేయం కేళుత్తే
 కుదిదనేదేయలి. నవ్యరత్న కాంజన బిజిత
 వసన వృభవదిందే బగేయ తళ్ళంకమం
 మరసి బందను సీతేయిదేడేగి. కంఠోడనే,
 ముఖకే బిన్నతే మూడి, సుయ్య కినిసిం తన్న
 తంగేయం నోడి, తిరుగిదన్ జనకజేయడేగి
 మత్తే : “ సల్లదు, దేవి, శరవర్తనం నిన్నాధ్య
 సంస్కృతిగి ; మేణ్కాత్మహత్యేయా నిరశనం.
 సల్లిసల్లాగదిరలాశేయం కేల్లువరే ? పేణ్,
 కేంద మూత్తదోళాశే సందంతే తిళియువరే ?
 నిన్నిష్టమం నడేయిమేందాణతియనోరేదు
 వ్రోదేనాం. మార్దరాణతియని మందమతిగళ
 మంది. మన్నిసి తప్పనాహారమం నినగే
 తక్కుదం కేండు, నినగోప్పువావాసమం

౧౪౦

ವೊಕ್ಕು, ನೋಂಪಿಗೆ ಮಾಡು ಯೋಗ್ಯಮಂ. ಕೇಳ್, ಲಂಕೆಯಂ
ಸುತ್ತಿದೆ ಮಹಾಶರಧಿ ; ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮಾರ್ಗಿಯುಂ.

೧೬೦

ತೀರದೊಳಶೋಕವನಮಿರ್ಪುದೊಂದೆತ್ತರದ
ಮಲೆಯ ಕೋಡಿನಲಿ. ನೀಮಿರ್ದಾಶ್ರಮಕ್ಕೆರಡು
ಮಡಿ ಚೆಲ್ವೆಸೆವುದಲ್ಲಿ : ಬನ ಚೆಲ್ವು, ಬಾನ್ ಚೆಲ್ವು,
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಮೊರೆವ ಬಿತ್ತರ ಕಡಲ ಕಡುನೀಲಿಯಾ
ಚೆಲ್ವು ! ಸಮೆದವುದಲ್ಲಿ ತೃಣಗೃಹಂ. ನಿನ್ನಾಸೆ ; ಮೇಣ್
ನನ್ನಾಜ್ಞೆ . . .”

ನಾನಾ ತುಮುಲ ಭಾವ ಘರ್ಷಣೆಗೆ

ರಣನಾದ ರಾವಣಂ, ತಂಗೆಗೆ ರಹಸ್ಯಮಂ
ಬೆಸಸಿ, ಪೋದನಲ್ಲಿಂ ಪೂಜ್ಯೆ ಮಯನಂದನೆಯ
ಮಂದಿರಕೆ. ಸಾಗಿಸಿದರವನಿಜೆಯನಾ ಕ್ಷಣಂ
ಕಡಲ ದಡದೆತ್ತರದಶೋಕವನದೆಲೆವನೆಗೆ.

೧೬೦

ಸಾಗರದ ನೀರ್ ನೀಲಿಯಾಗಸದ ಸುರನೀಲಿ,
ದೂರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಾ ಹರಿದಂತವಿಶ್ರಾಂತ
ಹರಿತ ಕಾನನ ಪರ್ಣದರ್ಣವ ಮೃದುಲ ನೀಲಿ
ಕಣ್ಣಾಲಿಗಿನಿಯನೊಡಲಿನ ವರ್ಣವನೆ ಹೋಲಿ
ಶೋಭಿಸಿರೆ, ಸುಳಿದುದಚ್ಚ ರಿಯೆನಲ್ಪಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಶಾಂತಿ ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಬನವಕ್ಕಿಯಿಂಚರದೊಡನೆ,
ಸುಳಿವ ತಂಬೆಲರೊಡನೆ, ಹೊಸ ಹಸುರನುಕ್ಕುಸುತೆ
ಹೊಮ್ಮಿದ ಗರುಕೆಯೊಡನೆ ಮೂಡಿದುದು ಹೊಸನೆಚ್ಚು
ಕೌಸಲೆಯ ಸೊಸೆಗೆ. ಪರದೇಶದೊಳ್ ಪರಿಚಿತರ್
ಕಾಣಲೊಡಮಳಿದಾಸೆ ತಾನುಸಿರೆಳೆದು ಮರುವುಟ್ಟು
ಪಡೆಯದೇನಾಗಾದೊಡಂ ? ಮಿಂದಳಿಲ್ಲಾಕೆ ;
ಮೇಣುಟ್ಟುದಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಾರುಟ್ಟಳಿಲ್ಲಾಕೆ ;
ಕೊಟ್ಟ ಪಣ್ ಬೇರಗಲಂ ವಿಶ್ವದೇವರ್ಕಳಿಗೆ
ಸೈವೇದ್ಯಮಂ ಮಾಡುತುಂಡಳ್ ಪ್ರಸಾದಮಂ,
ಪ್ರಾಣೇಶನಾಗಮನದಾಶೆಯಿಂದನೆಗಂ

೧೬೦

ಪ್ರಾಣ ಸಂಧಾರಣಾರ್ಥಂ. ಮತ್ತಮನವರತಮಾ
ರಾಮನಾಗಮನಕ್ಕೆ ರಾವಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ಮೇಣಾತ್ಮಮಂಗಳಕೆ ಆ ದೇವಿ, ವೈರಮಂ
ಹಿಂಸೆಯಂ ತೊರೆಯಲೆಳಸುವ ತಪದ ಸಾಧನೆಗೆ
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ನಿರತಳಾದಳು ಶಿವದ ಸಫಲತೆಗೆ :
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ತೀವ್ರತೆಯ ಸಾತ್ವಿಕ ತಪಶ್ಯಕ್ತಿ, ಪೇಳು,
ತಾಂ ಸ್ವಯಂಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಚೋದಿಸದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ ?
ಸೇತುಗಟ್ಟದೆ ಕಷ್ಟದಂಬುಧಿಗೆ ?—ಮೇಣಂತೆ ತಾಂ
ತಿರ್ದ ದೇನುಳಿಯುವುದೆ ಪೇಳಿದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ
ಪಾಪ ಬುದ್ಧಿಯ ಜೀವಿತದ ವಕ್ರರೇಖೆಯಂ
ಪುಣ್ಯ ಋಜು ಪಥಕೆ ?

೧೯೦

ಸುಯ್ಯಾಳಿಯಾಗಿ ಕಿವಿಯಿಂ
ಕಿವಿಗೆ ಸುಳಿದುದು ಸುದ್ದಿಬೆಂತರಂ. ತರತರದ
ಭಾವನೋಚ್ಚ್ವಾಸದಿಂ ಲಂಕಾ ಜನದ ಮನದ
ವಾರ್ಧಿಯಂ ಸಂಮಥಿಸುತ್ತಿತಂದುದಾ ಬೂತು
ಮಯನಂದನೆಯ ದೇವಮಂದಿರಕೆ. ಕಂಡೊಡನೆ
ಆ ಭೀಕರಾಕಾರಮಂ ಇಂದ್ರಜಿನ್ ಮಾತೆ ತಾಂ
ಹಮ್ಮೈಸಿದಳು, ದೇವ ಪೂಜಾ ವ್ರತಂ ತನಗೆ
ಪೊಳ್ಳಾದುದಾ ಎನುತೆ. “ ಬೆಚ್ಚ ದಿರಂಬೆ, ನನ್ನ ಈ
ವಿಕೃತಾಂಗಮಂ ನೋಡಿ. ಹಿತಮೆನಿತೊ ಸೂಳು ಇಂತೆ
ನನ್ನ ಮೊಲ್ ಬರ್ಬದಪ್ರಿಯತೆಯಾಕೃತಿವೆತ್ತು.
ಈಶಕೃಪೆಗಿಹುದು ನಾನಾ ಮುಖಂ. ಸುಖದಂತೆ
ದುಃಖಮುಂ ಋತಚಿತ್ ಕೃಪಾ ನೃಕೇಸರಿ ನಖಂ.
ನಿನ್ನ ಪತಿಯಭ್ಯುದಯಕೇಣಿಯೊಡ್ಡಿದೆ ಬಿದಿಯು
ಕರುಣೆ. ಸೀತಾಹರಣಮದೆ ಮೊದಲ ಸೋಪಾನಂ.
ಶ್ರೀ ರಾಮನರ್ಥಾಂಗಿಯೊಡನೆ ನೀನೆರ್ದೆಗೂಡಿ
ಬೇಡಿದೊಡೆ ಕೈಸಾರ್ವದೌ ರಾವಣೋದ್ಧಾರ
ಸತ್ಸಲಂ !” ಇಂತೊರೆದು ಮಾಯವಾಯ್ತಾ ಬೂತು,

೨೦೦

೨೧೦

ಮಂಡೋದರಿಯ ಮನವನಾಕ್ರಮಿಸಿದತಿಚಿಂತೆಯೋಲೆ.

ಸೀತೆಯಂ ಕಾಣೊಂದು ಕಾತರತೆಯಿಂ ಕಾಂತೆ
ಪೂಜೆಯಿಂದೇಳುತಿರೆ, ಪೊಕ್ಕುದಾಣ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ
ಶಿವನ ಮಂದಿರಕೆ. ಹೊಸ್ತಿಲ ದಾಂಟಿ ನಂದೊಮ್ಮೆ
ಕಣ್ಣಿಟ್ಟ ನೋಡುತಾ ಪೂಗಳಿಂ ಪಣ್ಣಳಿಂ
ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಂಗಳಿಂ ಭವ್ಯದಿಂ ಮೌನದಿಂ
ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು ಶಾಂತಿಯಂ. ಇರ್ವರುಸಿರೆಳೆವ
ಸದ್ದನಾಲಿಸಿದರಾ ಇರ್ವರುಂ. ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಬಾಗಿದುದು ದೈತೇಂದ್ರಮಸ್ತಕಂ. ಕಯ್ಯುಗಿದನಯ್,
ನಮಿಸಿದನ್ ಮನ್ಮಥಾರಿಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಬಂದಿ !

೨೨೦

ಮುಂಬರಿದನುಬೈಲಗಮಂ ತಡೆಯಲಾರದೆಯೆ
ಕುಗ್ಗಿ ಕುಸಿದಂತಿರ್ದ ದೀನದುಃಖದ ಸತಿಯ
ಹೊರೆಗೆ. ತಲೆಯೆತ್ತಲಿಲ್ಲಾಕೆ. ತೊಯ್ದುದು ನೆಲಂ
ತೊಟ್ಟಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿನಿಗೆ. ಕಂಡದಂ ರಾವಣಂ
ಸುಯ್ಯದ ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ : “ ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ರಕೆಯೇಂ ?
ಬಿಂದಪಳಿಳಾರಮಣಿ ನಿನ್ನ ಬಿಸುಗಣ್ಣಿನಿಯ
ಸೋಂಕಿಂಗೆ.” ಓಲೆಭಾಗ್ಯಮೆ ಕಂಪಿಸುವವೋಲೆ
ಥರಥರನೆ ನಡುಗುತಿರೆ ರಾಗ ಭಾವೋದ್ವಿಗ್ನ
ಮಂಡೋದರಿಯ ವಜ್ರದೋಲೆ : “ ಸತಿಗರಕೆಯೇಂ,
ಜೀವೇಶ ? ಪತಿಹೃದಯಮಂ ಪಡೆವುದಲ್ಲದೆಯೆ
ಬೀರಾವುದರಕೆ ? ”

೨೨೦

“ ಲೇಸಲೆ ; ಸೋಜಿಗದರಕೆ ! ”

“ ತನ್ನೊಡಲಿಚಳ ಕಣ್ಣ ಪನಿಗಿಡಿಗೆ ಬಿಂದ ತಾಯ್
ಮರವಟ್ಟಹಳ್ ; ನನ್ನ ಕಂಬನಿ ಬಿಸುಪನೆಂತವಳ್
ತಿಳಿವಳಿನ್ ? . . ”

“ ನಿನ್ನ ವಸೆ ನಾನೇಗಳುಂ.”

“ ಅಯ್ಯೊ

೬ ಪುಣ್ಯಮೆಂದಿಂಗೊ ! ”

“ಮತ್ತೆಮತ್ತದೆ ಕೊರತೆ !

ಗ್ರಹದ ನಿಷ್ಠೆಯನೇಕೆ ನಿಷ್ಠೆಮಾಡುವೆ ರವಿಗಿ,
ರಾಜ್ಞಿ ? ರಾವಣನೊಲೈ ಸಂಪೂರ್ಣಮೇಗಳುಂ ;
ಪಚ್ಚು ಗೊಂಡುದರಿಂದಮೇಂ ಅದಕಿನಿತಪೂರ್ಣತೆಯ
ಕೊರೆಯಿಲ್ಲ ; ಕರೆ ಸಲ್ಲ.”

೨೪೦

ತಲೆಯೆತ್ತಿದಳು ರಾಣಿ

ಹಡೆಯೆತ್ತುವಂತೆ ಫಣಿ ; ಕಣ್ಣೆ ಕಣ್ ಬೆಸದಿರಿದು
ನೋಡಿ : “ಉಸಿರುಸಿರಿನಲಿ ಬೆಸೆದು ಒಲಿದೆದೆಗಳಂ
ಕಿಳ್ಳೆಳೆದು ತಂದು ಯುಕ್ತಿಯನಿಂತು ಗಳವುನರೆ,
ನಿತತಮತಿ ? ಹದಿಬದೆಯ ಹೃದಯದುರಿ ಲಂಕೆಯಂ
ದಹಿಸದೆ ? ಕುಲಕ್ಕುಯಕೆ ಕೂಣಿಯೊಡ್ಡಿದೆ ಮಿಳ್ಳು ! . . .”
“ಮತ್ತೆಮತ್ತದೆ ಮಾತು ! ಹದಿಬದೆಯ ಹೃದಯದುರಿ ?
ಪುಸಿಮನೆಗೆ ಪುಸಿಗೋಡಿ ! . . .”

“ಪ್ರಾಣೇಶ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ,

ಮತ್ತೊರ್ವನಿದ್ದಿದ್ದರಿ ತೆರನ ರಾವಣಂ
ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು ನಿನಗೆ ಹದಿಬದೆಯರಿವುರ್ದಂ,
ಹದಿಬದೆತನದ ಹಿರಿಮೆಯಂ, ನಿನ್ನ ಈ ಮಯನ
ಮಗಳಬಲೆ !”

೨೫೦

ಆ ದಿಟ್ಟ ನೋಟಕ್ಕೆ, ಆ ದನಿಯ
ದಾರ್ಢ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ಧರ್ಮಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ದನುಜನೆದೆ
ಧಿಗಿಲೆಂದುದಿನಿತಳುಕಿ. ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಿ ಮಹಿಮೆ
ಶಿವಮಂ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತೆನೆ ರಾವಣಂ : “ದೇವಿ,
ಕರುಣಿಸುಪಸಂಹರಿಸು ದಿಟ್ಟಿಸಿಡಿಲಂ. ರಾವಣಗಿ
ಜಗವಾಲ ದಿಗುವಾಲರಾಟೋಪದಾಗ್ರಹಂ
ಸೀರ್ವಲೆ ಸಾಟಿ ; ದಿಟಮಾದೊಡಂ, ನಿನ್ನೊಲೈ
ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಚ್ಯುತಂ, ದೆಸೆಗೇಡಿ, ತಾನ್
ಪರದೇಶಿ, ಮೇಣ್ ಶೂನ್ಯಚಿತ್ತನ್ ! ನೀನೆನಗೆ ಶಾಂತಿ,
ಸತ್ತ್ವಮಾತ್ಮಂ ; ನೀನೆನಗೆ ತುತ್ತುತುದಿಯಾಸೆ,

೨೬೦

ನೆಲೆ, ನೆಚ್ಚು, ಸೈವು ! ದೇವನೆ ಪೇಸಿ ಬಿಟ್ಟೊಡಂ
ಕೆಟ್ಟನಲ್ಲೆನ್ ; ಪ್ರೇಮಮಯಿ ನೀಂ ತೊರೆಯೆ, ಅಯ್ಯೊ,
ಶೂನ್ಯನೆಂ. ಬಲ್ಲೆಯಾಯೆನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ.
ಲೋಕಮಂ ಜಯಿಸಿದಾನ್ ನನ್ನಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ
ದಾಸನೆಂದರಿವೆನಾನಿತರರೋಲ್. ಕೇಳಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನ ಮುಂದಲ್ಲದಸ್ಯರ ಮುಂದೆ ತಪ್ಪನೊಪ್ಪಲ್
ದೊರೆತನಕೆ ಕೀಳ್ ; ಮೇಣ್ ಪೆರ್ಮೆಗವಹೇಳನಂ ;
ನಿನ್ನೊಂದು ಪೆಂಪಿಗವಮಾನಮೆಂದಾಂ, ದೇವಿ,
ಹುದುಗಿಸಿಹೆನಸ್ಯರಿಂ, ಕೀಳ್ಗಳಿಂ, ನಾಯ್ಗಳಿಂ
ನನ್ನಾತ್ಮದೊಳತೊಟೆಯಂ. ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಾ :
ಸೀತೆಯಂ ತಂದಂದಿನಿಂ ಮನಕೆ ಕಳವಳಂ.

೨೭೦

ಹೆದರಿಕೆಯನಾನರಿಯೆನಾದೊಡಂ, ಮನಕೇನೊ
ಅಶಾಂತಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆರಳುತಿಂದ್ರಿಯ ತೃಷ್ಣೆ
ಕಾತರಿಸುತಿದೆ ; ಮತ್ತೆಮೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ನಿನ್ನೊಂದು
ತಪದ ಫಲಮೆಂಬಂತೆ, ಬಿರಿಯೊತ್ತಿ ತಡೆಯುತಿದೆ
ತೃಷೆಯ ಮನ್ಮಥ ರಥದ ತೇರ್ಗಾಲಿಯಂ ಶಿವಮ್.”
ಮುಂದೆ ನುಡಿದೋರಲಾರದೆ ಮೌನದಿಂ ಬಾಗಿ
ನಿಂದಾತನಂ ಕರುಣೆಯಿಂ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಮತ್ತೆ

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಯ ನಯನದಿಂ ನೋಡುತಾ ಮಯನ
ಕುವರಿ : “ ಜಾನಕಿಯೆಲ್ಲಿ ? ನೋಳ್ವೆನಾನಾಕೆಯಂ.”
ಬಿಚ್ಚಿ ದೋಲಸುರನೆನೆ “ ಆಗದಾಗದು ! ” “ ಏಕೆ ”
ಎನೆ ರಾಣಿ, ಮಂದಸ್ಥಿತದೊಳಿಂದ್ರಜಿತು ಪಿತಂ :
“ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದೆ ಪಾಣೈಗಕ್ಕುಂ ಮಹಾ
ಪತಿವ್ರತೆಯ ದೃಢತೆ ; ಸೀತೆಯ ಮಾತದಂತಿಕ್ಕಿ ! ”
“ ಸತಿಯನಾದುಪಸೇವಿಸರ್ ? ” “ ತಂಗಿಯಿಹಳದಕೆ.”

೨೮೦

ಗಂಟೆಕ್ಕಿದುದು ಮೊಗಂ ಮಂಡೋದರಿಗೆ ; ಸುಯ್ಯು,
“ ಸೊಸೆಯನಾದೊಡಮದಕೆ ನೇಮಿಸಿದೊಡೆ. . . ” “ ಎನೇನ್
ತಾರಾಕ್ಕಿ ಯನೆ ? ಮರೆತೆಯೇನಾಕೆ ತಾನಿಂದ್ರಜಿತು

ದಯಿತೆ ! ” “ ಸೀತೆಯುಮವನಿಜಾತೆ : ರಾಮನ ದಯಿತೆ ! ”

೨೯೦

ಆನಿಷ್ಟಮಂ ಕೇಳ್ವ ವೋಲಸುರಂ ಮನಂ ಮುರಿದು
ಕಡುಕಿನಿಸಿ “ ನನ್ನಿಂದೆ ಕದ್ದೊಯ್ದೊಳಂ ಮರಳಿ
ತಂದೆನಾಂ ಗೆಲ್ಲು ! ” “ ಪೆಣ್ಗೆ ತನುವಲ್ಲು ಹೃದಯಂ ! ”
“ ತನುವಿನಂಶಮೆ ಹೃದಯಂ ! ಅಸರ ಬೆಂಬಳಿಯೊಳಿದು
ಸೋಲ್ವುದಿಂದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ ! ” “ ಶಿವಕೃಪೆಯಿಂದೆ, ಕೇಳ್,
ವುಸಿಗೈವಳಾ ಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಸೀತೆ ! ” “ ನನ್ನಿಚ್ಛೆ
ಸೋಲೆ ; ಹದಿಬದ ಗೆಲ್ಲೆ ; ನಿನ್ನಾಸೆಯುಂ ಸಲ್ಲೆ ;
ಬಲದಿನಲ್ಲದೆ ಸೋಲೆನಭ್ಯುದಯಕಾದೊಡಂ ! ”

ಪರಿಪಡೆ ನುಡಿದು ಮುರಿದು ಪೊರವೊಡುವನಂ ರಾಣಿ

ಕರೆದಳಾ ದೀನವಾಣಿಯಿಂ. ಪ್ರಸಾದಮನಿತ್ತು

೩೦೦

ಕಯ್ಯುಗಿದಳಾಣ್ಣಂಗೆ. ಪಣೆಗೊತ್ತಿಕೊಂಡದಂ

“ ನೀಂ ಮಹಿಮಳಾನ್ವನಂ, ದೇವಿ. ನಿನ್ನೊಳ್ಳು

ಶಿಕ್ಷೆ ಸಲಿ ರಕ್ಷೆ ಸಲಿ ಧನ್ಯನಾಂ ! ದೇವಗಾಂ

ಕಯ್ಯುಗಿಯವೇಳ್ಳು ಮೆಂದಾಸೆಯೇಂ ? ಸರ್ವರಿಂ

ಕಯ್ಯುಗಿಸಿಕೊಳ್ವಂಗೆ ಕಯ್ಯುಗಿಸಿಕೊಳುವನಿರೆ

ಲೇಸೊರ್ವನಾದೊಡಂ ! ” ಎಂದರ್ಥ ಹಾಸ್ಯಮಂ

ನಟಿಸುತಿದೊಡಮಮಿತ ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯಿಂ

ದಿಂಡುಗೆಡೆದನ್ ದಂಡದೊಲ್ ಚಂದ್ರಚೂಡಂಗೆ.

ಆ ಜಗಜ್ಜಯಿ ದೈತ್ಯ ಚಕ್ರೇಶನಂತಲ್ಲಿ

ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಿಂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿರ್ಪ ದೃಶ್ಯಮಂ

೩೧೦

ಕಂಡು ಮಂಡೋದರಿಗೆ ಮೊಳೆತುದು ಮನಶ್ಶಾಂತಿ !

ಸಂಚಿಕೆ ೮

ನಾನಕ್ಕನನ್ ನಿನಗೆ, ತಂಗೆ !

ತೆರೆ ಪರಂಪರೆ : ಮೊರೆ ಪರಂಪರೆ : ಪರಂಪರೆಯ
ಬೆಳ್ಳೊ ರೆನೊರೆಯ ಪೊರೆಯ ಸಾಗರದ ನಾಗರನ
ಭೋರ್ಗರೆವ ಭೋಗ ಕುಲ ಬಲಮವ್ವಳಿಸಿದುದು
ನಿರಂತರಂ, ತಟಗತ ಅಶೋಕವನ ವಂಕಿಯ
ಶಿಲಾವೇಲೆಯಂ. ಕಾಡುಗೋಡೆತ್ತರದೊಳಿರ್ದ
ಪುಲ್ಮನೆಯೊಳಿರ್ದ ಸೀತಾದೇವಿ ತಾನುತ್ಕಂಠೆ,
ಸೋಡುತಿರ್ದಿಳ್ ತರಂಗೋಲ್ಲಾಸಮಂ ; ಮೇಣ್
ಕೇಳುತಿರ್ದಿಳ್ ತರಂಗೋಚ್ಚಾಸ್ತ ಘೋಷಮಂ ; ಮೇಣ್
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೇಳುತಿರೆಯಿರೆ, ದೃಗಿಂದ್ರಿಯಕೆ
ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯಕೆ ಭೇದಮಳಿದತ್ತು. ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
ತೆರೆಯಾಗಿ, ಮೊರೆಯಾಗಿ, ತಿರೆಯೆಲ್ಲ ತಾನಾಗಿ,
ತನ್ನ ತನವನೆ ಮಾರಿ ನೆಗೆದುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯಕೆ
ದೇವಿಯಾತ್ಮಂ. ಕಾಣ್ವೊಲೆಳ್ಳರದ ಚಿಂತೆ
ಕನಸಿನೊಳ್, ಕೇಳ್ದೊಂದತಿಶೋಕಮಯ ಗೇಯ-
ದಿಂಚರಂ. ಕೇಳ್ದೊನೆ ಗೇಯಮೆನಲಾ ಪದಂಗಳ್
ಐಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ ಸೂಚಕಮೌಪಚಾರಿಕಂ.
ಕಾಲದೇಶಾತೀತಮಂ ಅನುಭವಾವರ್ಣ್ಯಮಂ
ಕೇಳ್ದೊಳೋ ? ಕಂಡೊಳೋ ? ಎಂತಾದರೇನಂತೆ,
ರಾಮದುಃಖವನೆಲ್ಲಮಂ ತಾನುಂಡಳಯ್ ! ಬಳಸಿ
ಕಾಪಿದ್ ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ್ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಕಂಡರಾ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಸುಳಿದಾಟಮಂ. ಗಾಳಿಯಂ
ಜೀಸಿದರ್ ; ನೀರೆರಚಿದರ್ ; ಕರೆದರಲುಗಿದರ್ ; ಮೇಣ್

೧೦

೨೦

ಕಡೆಗಟ್ಟಿದರು ವಾರ್ತೆಯಂ ದೊರೆಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.

ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಿರುಳಳಿದು ಮೂಡಣ ದಿಗಂಗನೆಯ
ಮೊಗಕೆ ನಸುಗೊಂಪಲರುವಂತೆ, ಸೀತೆಯ ಮೊಗದ
ಬೆಳ್ಳಳಿದುದಿಸಿತೊಂದು ನಳನಳಿಪ ಚಂದಳಿರ
ಸೊಂಪು. ತಿರುಗಿದತ್ತೊಯ್ಯನೆಯ ಶೋಕಗೇಯಂ
ಧೀರಗಾನಕ್ಕೆ. ತಾನದ ಮೇಲೆ ಗರಿಗೆದರಿ
ತಾನಮೇರ್ದಂತೆ ಹಾರಿದುದು ಬಾನತ್ತರಕೆ
ಹರ್ಷ ಗಾನದ ಪಕ್ಷಿ. ಕಣ್ಣೆರೆದಳರವಿಂದ
ನೇತ್ರೈ: ಕಂಡಳು ಮುಂದೆ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೊಡನೆ
ನಿಂದಿರ್ದ ದಶಕಂಠನಂ. ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕಂ
ತಾನಬ್ಲಮಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದಮೆಂಬಂತೆ
ಮೊಗಮಿಳುಹಿದಳು. ಕಂಡಳಡಿವರೆಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ
ನೊದಮೇಲೊರಗಿರ್ದ ದಶಶಿರಚ್ಛಾಯೆಯಂ !

೩೦

ದೊರೆಯ ಕಣ್ಣತಿಳಿದು ತೊಲಗಿದುದೊಡನೆ ಪೆಣ್ ಗಾಪು
ಸೀತೆಯೆಡೆಯಿಂ. ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯುಮಲ್ಲಿಂದೆ
ತೆರಳಲನುಗೆಯ್ಯ ರಾವಣನವಳನಿರವೇಳ್ವು,
ಜಾನಕಿಯೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ : “ ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಚೈಗೇಂ
ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ತೊಳ್ಳಿರೆಸಗುವರಲ್ಲೆ
ನಿನ್ನ ಬೆಸಗೆಯ್ದುದಂ ? ಹಸನಿಹುದೆ ನಿನಗೆ ಈ
ಪೊಸತಿರ್ಕದಾಣಂ ? . . . ಅನಿಲಂ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆವೀಸಿ
ಸೇವಿವೆನೆ ? ನೇಸರೆಳವಿಸಿಲ ಬಿಸುಪಿತ್ತಪನೆ
ನಿನ್ನ ಸಿರಿಮೆಯ್ಗೆ ? ತರುಪತ್ರ ಛತ್ರಚ್ಛಾಯೆ
ಕೊಡೆಯ ನೆಳಲಾಗೆ ಪಾಲಿಪಳಲ್ತೆ ವನದಾಸಿ
ಕರ್ತೃವ್ಯಮಂ ? ನಿನಗೆ ಗೌರವದ ಕಾಣ್ಯೆಯಂ
ಸಲ್ಲಿಸಹನಲ್ಲೆ ತೆರೆಚವರಿಯಂ ಬೀಸುವೀ
ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತನೆನ್ನ ಕಿಂಕರ ಕೃಪಾ
ಕಾಂಕ್ಷಿ ಯಾ ಸಾಮಂತ ನೃಪ ಸಾಗರಂ ? . . . ಸೀತೆ,
ಬಡಗಣ್ಣೆ ಮೊಗಮಾಗಿ ಪಡೆವುದೇನಂ ಬೇಡಿ

೪೦

೫೦

ಬಡವನಂ ? ಕಡವರವನೆಲ್ಲ ಲಂಕೆಗೆ ಸೋತು
ಬಡತನವಡಸಿತಾ ಕುಬೇರಂಗೆ . . . ತೆಂಕಣ್ಣಿ
ಕಣ್ಣು ಪ್ಪುದುಂ ವೇಡ : ಲಂಕೆಯರಮನೆ ಸಿರದ
ಗೋಪುರದ ಚಾಮೀಕರದ ದೀಪ್ತಿ ತಾನೇಗಳುಂ
ಕೀನಾಶಗಾಗಿರು ದೊಂದೆಳ್ಳ ರಿಕೆವೆರಳವೋಲ್
ಭೀತಿ ! . . . ಮೈಥಿಲಿ, ಮುಹುರ್ಮುಹುರೆನ್ನ ದೈನ್ಯಮಂ
ನಿನಗಾಂ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿಹೆನೆಂತೊ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ನನ್ನ ಪೆಂಪಂ. ಮಿತಮರಸುತಾಳ್ತೆ ಯಾದೊಡಂ,
ನಿನ್ನೊ ಲೈಯೊಂದು ಬೆಲೆಯರಿತನೆಂ ; ತಾಳ್ತೆಯನೆ
ಹೃದಯದುತ್ಕಂಠೆಗೆ ಖಲೀನಮಂ ಗೆಯ್ದನೆಂ ;
ನಿನ್ನ ವೊಲೈಯ ವರಂಬಡೆಯಲೋಸುಗಮಾಂ
ತಪಸ್ವಿಯೆಂ. ಒಪ್ಪಿ ಬರಲೊಲೈ ಜೇನ್ ; ಒಲ್ಲದಿರೆಯುಂ
ಬಲದಿನಿಕ್ಕುಳಿಗೊಂಡರದು ಪಂಕಮೌ ಪಂಕಜೆ.

೬೦

ಸಾಧನೆಗಸಾಧ್ಯಮಿಲ್ಲೆಂಬರ್. ಉಪಾಸಿಸಲ್
ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಕಲ್ಲುಮೀಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿಸಿದವು ದೆನೆ, ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗಿ
ಮೆಲ್ಲಿತವ್ವದು ದಿಟಂ ! ನೋಡೀಕೆಯಿಹಳೆನಗೆ
ಸಾಕ್ಷಿ. ನಿನಗಾಗಳೆಯೆ ಪೇಳಳ್ಳಲ್ಲವೆ ತಂಗಿ
ಚಂದ್ರನಖಿ ? ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೆನಗೆ ಸೋಂತಂಗಿ
ಕಾಲಾಂತರಕ್ಕೋತು ಕೃಪೆದೋರ್ದಳೆಂಬುದಂ ? ”

೭೦

ಪಿಡಿದ ತೃಣಚೂರ್ಣಮಂ ರಾವಣಪ್ರತಿ ಗೆತ್ತು
ವೊಗಮೆತ್ತದೆಯೆ ಸಂಬೋಧಿಸಿದಳವನಿಜಾತೆ :—
“ ಬಿದಿಯ ಬೇಳ್ತೆಗೆ ಬಂದ ಪಶು ನೀಂ, ದಶಗ್ರೀವ.
ಮರುಗುವೆನು ನಿನಗೆ, ತಾಯ್ ಕೇಡಾಡಿ ಕಂದಂಗಿ
ಮರುಗುವೋಲ್. ನನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗುತಿದೊ ನಿನಗೆ
ಮೆಲ್ಲಿತವ್ವದು ದಿಟಂ ! ನೀನೆಂದ ಮಾಳ್ತೆಯಿಂ,
ಸಾಧನೆಗಸಾಧ್ಯಮಿಲ್ಲೆಂಬರೈ. ಉಪಾಸಿಸಲ್
ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಕಲ್ಲುಮೀಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ

ಪರಿಣಮಿವುದಂತಂತೆ, ಕಾಲಾಯಸಕೆ ಸಮಂ
ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲೆದ್ದೆ ಕರಗಿ ಮೆಲ್ಲಿತವ್ವದು ದಿಟಂ !
ನೋಂತಿರ್ಪೆ ನನವರತಮಾತ್ಮ ದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ನಿನಗೆ !”

೮೦

ನುಡಿನುಡಿಯುತಾವೇಶಮೇರ್ಪಂತೆವೋಲ,
ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯಂತೆ ದಶಶಿರಂ ಬೆರಗಾಗೆ,
ಗಂಭೀರ ವೈಖರಿಯನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ದೇವಿ
ಮೊಗಮೆತ್ತಿದಳ್ ! ನೋಡಿದಳ್ ಸೇರಮಸುರನಂ,
ದೃಷ್ಟಿಭರ್ತ್ಸನೆಗಳ್ಳಿ ಸೆಡೆತುದೆನಲಳಿಯಾಸೆ ತಾಂ
ರಕ್ಕಸಗೆ ! ಮೊತ್ತಮೊದಲಾ ದಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯಂ
ಸಂಧಿಸಿದ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನೀಕ್ಷಿಸಿರಲಾಕೆಯಂ
ಮೂಕ ವಿಸ್ಮಯದಿಂ, ವಸುಂಧರಾತ್ಮಜ ಮತ್ತೆ :

“ ಪಿರಿಯನುಹುದಯ್ ನೀಂ, ದಶಗ್ರೀವ; ಪಿರಿತನಂ
ಕೆಡದವೋಲೆಸಗೆ ಬಾಳ್. ಧರ್ಮದಂಡವ ಕೆಣಕಿ
ಪಾಳೆಯ್ಯದಿರ್ ಲಂಕೆಯಂ. ನಿನ್ನ ನೊಲಿದರೆ
ಕೆಮ್ಮ ನನ್ನೆಯಮೊಡರ್ಚದಿರ್ ವೈಧವ್ಯಮಂ !
ತಡೆಯುವುದೆ ಸಾಗರಂ ಧರ್ಮರೋಷವನಯ್ಯೊ
ಮರುಳೆ ? ಸಾಗರವೆ ಸೇತುವೆಯಾಗೆ, ಗರದಂತೆವೋಲ
ನಿನ್ನ ನಟ್ಟದೆ ಮೃತ್ಯುರೂಪದ ಕೃಪಾಕೇತು ? . . .”
ಮೊಗಂಬಾಗಿದಳ್ ಮರಳಿ. ಕೇಳಿಸಿತು ಕಡಲ ಮೊರೆ,
ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರಮಂತೆ ತರುಮರ್ಮರಂ. ಮೌನದಿಂ,
ಮೊಗದಿರುಹಿ ತೆರಳಿದನ್ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿವೆರಸಿ
ರಾವಣಂ, ಚಿಂತಾ ನಿಮಗ್ನ ಸಂತರ್ಪಮಥಿತನಾ
ಜೀವನಾಂಭೋಧಿ.

೯೦

೧೦೦

ಆ ಇರುಳ್, ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೊಳ್,
ವಿಶ್ವನಿದ್ರೆಯೊಳೊಂದು ಕನಸಿನಂತಿರೆ ಪೃಥಿವಿ,
ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ಪಕ್ಷ ವಿಸ್ವಾಲಮೆಂಬಿನಂ
ಕಡಲ ತೀರದ ತೆಂಗು ಮರಗಳೊಳ್ ನರ್ದಿಸಿರೆ

ಗರಿಮುರ್ಮರಂ, ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ವಿಶಾಲೋರು ತಾಂ
ನೀಲಾಬ್ಧಿ ಆ ಸತಿಯ ಸಂಕಟಕೆ ಅನುಕಂಪಿಸುವ
ತೆರದಿ ಸುಯ್ಯಿರೆ ನರಳಿ ಹೊರಳಿ, ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಗೆ
ಕೇಳಿಸಿತ್ತೊಂದು ಕಿಂಕಿಣಿ ಕನಕ ನೂವುರದ !
ನೋಡುತಿರೆ ಕಂಡಳ್ ಚಕಿತನೇತ್ರೈ : ಆ ಅಮೃತ
ರಾತ್ರಿಯೆ ಲಲನೆಯಾಕೃತಿಯಾಂತು ಬಂದವೋಲ್,
ಪಾಲ್ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಸೀರೆ ಸಿಂಗರಿಸಿದೊಂದಾಳ್ತನಂ
ನಡೆಗುಣ್ವಿನಿಂ ಬಗೆಗೆ ಭಯಭಕ್ತಿಯನೊಡರ್ಚ್ಚೆ,
ಬಂದಳೊರ್ವಳ್, ಭೂಮಿದೇವಿಯೆ ಕುಮಾರ್ತೆಯಂ
ಸಂತೈಸಲೈತರ್ಪವೋಲ್ ! ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆಯೆ
ದೂರದೊಳೆ ನಿಂದಳೆನುತಿರೆ, ಕೈಯ್ಯೆಳೆತ್ತಿದಳೆ ?
ಸೋಜಿಗಮಿದೇಂ ? ತನಗೆ ಕಯ್ಯುಗಿದಳೆಂಬಂತೆ
ತೋರುತಿದೆ ! ಸೀತೆಯಚ್ಚ ರಿಯಿಂದೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ, ಬೀಣೆ ಮಿಡಿದಂತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ರೋದಿಸಿದಳಸ್ವಪ್ನಮಾಡುತಾ ಗಂಭೀರೆ,
ಧೀರೆ, ಧವಳಾಂಬರಾ ಮಹಿಳೆ !

೧೧೦

ಇಂತಿಂತಿಂತು

೧೨೦

ಇರುಳೇಳ್ಳಳಾ ರೂಪು ಬಂದು ದೂರದಿ ನಿಂತು,
ರೋದಿಸಿ, ತುಳಿಲ್ ಗೆಯ್ಯು, ಮೊರೆಯುತಸ್ವಪ್ನಮಂ
ಪಿನ್ ತೆರಳುತಿರಲೆಂಟನೆಯ ರಾತ್ರಿ, ಕನಿಕರಕೆ
ಕರಗಿದಿಳಿಗುವರಿ ಮೇಲೆಳ್ಳಳವಳಿದೆಡೆಗೆ
ನಡೆದಳೆಡೆ ತೋಡಿ ನುಡಿಸಿದಳಿಂತು :

“ ಆರಮ್ಮ,

ತಂಗಿ, ನೀನ್ ? ನೋಡುತಿಹೆನೇಳಿರುಳ್ಳಳಿಂ ; ಬಂದು
ಗೋಳಾಡುತಾವುದನೊ ಸಂಕಟವನೊರೆಯುತಿಹೆ ;
ಆರನೋ ಕರೆಯುತಿಹೆ ; ಆರನೋ ಬೇಡುತಿಹೆ ;
ಕೈ ಮುಗಿದದಾರೊ ರಕ್ಷೆಯ ಪಡೆಯಲೋಸುಗಂ
ನೋಂತವೋಲಿದೆ ನೋಂಪಿಯಂ. ಬೆದರಿದೆನ್ ಮೊದಲ್

೧೩೦

ದನುಜ ಕೈತವಮೆಂದು. ಕಡೆಗೆ, ನಿನ್ನಯ ಕೊರಳ
ದುಃಖ ನೈಜತೆಯೆನಗೆ ಕೆಣಕಿದುದು ಕರುಣೆಯಂ.
ನನ್ನಂತೆ ನೀನುಮಸುರನ ದಾಷ್ಯಮೈಳಿತಂದ
ಗರತಿವೆಣ್ಣಿ ರವೇಳ್ಕುಮ್ ! ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆನಿತು
ದುಃಖಿಗಳ್ ನಮ್ಮನ್ನರೊಳರೊ ? . . .”

“ ನಾನಕ್ಕನೇನ್

ನಿನಗೆ, ತಂಗಿ, ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಂತೆ ದುಕ್ಕದಿಂ !
ನನ್ನ ಪೋಲತಿದುಃಖಿ, ಲಂಕೆಯೊಳಗಂತಿರ್ದೆ,
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿಲ್ಲಮೆಂದರಿ . . .”

“ ದೇಶಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ,

ವನವಾಸಮಂ ವರಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸನ ಪಾಪಕ್ಕೆ
ಬಲಿಯಾದ ದಶರಥಸುತನ ಭಾರ್ಯೆಗಿಂ ದುಃಖಿ
ನೀನೆಂಬಿಯೇನ್ ? ”

೧೪೦

“ ದಿಟಂ ; ಸೀತೆಗಿಂತತಿದುಃಖಿ

ನಾನ್. ಎನಿತೊ ಸೀತೆಯರಳಲ ಪೊತ್ತಿಸಿದ್ದಂಗೆ ನಾಂ
ಮಡದಿಯೇನ್ ! . . .”

“ ಮಂಡೋದರಿಯ ನೀಂ ? ” ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯದಿ
ಬೆಸಗೊಂಡವನಿಜಾತೆಗಾ ಮಹಿಳೆ :

“ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ ದಲ್

ನಾನಪ್ಪನಾ ಪೆಸರ ಪೆಣ್ . . .”

“ ಪೆಸರ ಪೆಣ್, ದಿಟಂ !

ಮುನ್ ಕೇಳ್ವೆನಾಂ ನಿನ್ನ ಬಿಳ್ಳವನೆಲೆ ಪೂಜ್ಞೆ ;
ಕಂಡಿಂದು ಧನ್ಯೆಯೇನ್. ಪಿರಿಯಳ್ಳ ನಮಿಸುವೆನ್.”

“ ನಾನಸುರಿ. ನಮಿಸದಿರೆನಗೆ, ಆರೈ ! ”

“ ನೀನಸುರಿ ?

ನೀನಸುರಿಯಲ್ಲು ; ದೇವತೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ
ನಮಗೆಲ್ಲಮಾದರ್ಶವಾತೆ. ನಿನಗಾಂ ನಮಿಸೆ
ಶೀಘ್ರದಿಂದೆನಗೆ ಮಂಗಳಮಪ್ಪದೆಂದು ನಾಂ

೧೪೧

ಬಲ್ಲೆನ್ . . .”

“ಆ ಮಂಗಳಂ ನಿನಗೆ ತೀಘ್ರದಿನಕ್ಕೆ !

ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಮೆನಗೆ ಮಂಗಳಂ ! ನನ್ನಂತೆ,
ದೇವಿ, ನೀನುಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಾ, ನನ್ನ ಪತಿಯದೇಗೆ
ಶುದ್ಧಿ ದೊರೆಕೊಳ್ಳಂತೆ. ನಾನದನೆ ಬೇಡಲ್ವೆ
ಬರುತ್ತಿದ್ದೇನೀಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ . . .”
ಮೌನಮರ್ಧಳ್ ಸೀತೆ ; ಒಂದಿನಿತನಂತರಂ
ಮಯನ ನಂದನೆ ಮತ್ತೆ :

“ನಿನ್ನ ಸಂಧಿಸಲೆನಗೆ

ಲಂಕೇಶನನುಮತಿಯನಿತ್ತನಿಲ್ಲದರಿಂದೆ
ನಾನೆ ಮೊದಲೈತಂದು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದೆ
ಧನ್ಯೆಯಾಗದೆ ಹೋದೆನೆಲೆ ಪುಣ್ಯ ಚಾರಿತ್ರೆ . . .
ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಫಲಮಾಯ್ತು. ನೀನೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತೆ.
ನುಡಿಸಿದೆ. ಕೃತಾರ್ಥಳೆ . . . ಹದಿಬದಿತನಕೆ ಮಾರ್ಪ್ಪ
ಸಾಧನೆಯಿಲ್ಲ, ತಂಗಿ . . . ಕೊಳೆಗೆ ತಗುಳ್ಳುಗ್ಗಿ
ಕೊಳೆಯುಮುರಿಯುವುದಂತೆಯೆ ನಿನ್ನ ನೋಂಪಿಯಿಂ
ಕಿಡುಗೆನ್ನ ಪತಿಯ ಹೃದಯದ ಪಾಪ ಕಿಲ್ಚಿಷಂ.
ಸನ್ಮತಿಯುದಿಸಿ ಶಾಂತಿ ಸುಖಮಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೆ ! . . .”
ಸೀತೆಗೆಳ್ಳರಮಪ್ಪ ಮುನ್ನ ಮಾ ಸ್ತ್ರೀ ಮೂರ್ತಿ
ಮುಡಿ ಚಾಚುತಡಿಮುಟ್ಟಿ ಪಾದಧೂಳಿಯನಾಂತು
ನಡೆದಳಲ್ಲಂದೊಡನೆ ಕಣ್ಣೊಲವನತಿಗಳೆದು,
ಮೆಯೈತ್ತ ಜೊನ್ನವೆಣ್ ಮತ್ತೆ ಜೊನ್ನಪ್ಪವೋಲ್ !

೧೬೦

೧೭೦

ನನಸಾದೊಡಂ ಕನಸಿನಿಂದಮೆಳ್ಳತ್ತವೋಲ್
ಬೆರಗಾಗಿ ಹಿಮ್ಮರಳಿದಳು ಸೀತೆ, ಕರೆಗಣ್ಣೆ
ಪೆರ್ದಿದಾನಂದದಿಂ : ತನ್ನ ನೋಂಪಿಗೆ ಪೆರರ
ನೋಂಪಿಯೆ ನೆರಂ, ಗುರಿಯೊಳ್ಳಿದಿರಲಂತರಂ.
ಮಂಡೋದರಿಯ ದೃಢತೆಯಾದುದುಕ್ಕಿನ ಸಾಣೆ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಚಿತ್ತಕೆಂತೆನೆ, ತನ್ನ ದೇವತೆಗೆ

ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮಣಿಯುವನ್ಯರಂ ಕಾಣಲ್ಕೆ
ಹೊಂಪುಳಿಯನುಕ್ಕಿದವುದಲ್ತೆ ಭಕ್ತಗೆ ಭಕ್ತಿ
ಹುರಿಗೊಂಡು ? ಸೆರೆಮನೆಯೆ ಆತ್ಮಸಾಧನೆಗೊಂಡು
ಎಲೆಯ ಮನೆಯಾಯಿತ್ತು ; ಪಾಲಸ್ತ್ಯಜನ ಲಂಕೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಲಂಕೆಯಾಯಿತ್ತು ; ರಾವಣನ
ಮೇಲಿರ್ದ ವೈರಭಾವಂ ಸುಲಭದಿಂ ಕರಗಿ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಪತಿಯ ಮೇಲಣ ಕರುಣೆಯಾಯ್ತು !
ಸೂದ್ಧನಾತಪಕೆ ಕಾಲದ ತಪಂ ಸೆರವಾಗಲಾ
ಬಜ್ರರತನಂ ಬರ್ಪುದೊಯ್ಯನಿದ್ದಲಿಗೆನಲ್,
ಸೀತೆ ಮಂಡೋದರಿಯಿರ್ವರ್ ತಪಂಬಡಲ್
ರಾವಣನ ಮನದ ಪೊನ್ ಹೃತ್ತಾಪಮೂಷೆಯೊಳ್
ಕುದಿಕುದಿದು ಕರಕರಗಿ ಕಾಳಿಕೆಯನುಳಿಯದೇನ್ ?
ತಿಳಿಯದೇನ್ ? ಪೊಳೆಯದೇನ್ ? ಪೊಚ್ಚ ಪೊಸ ಪೊನ್ನಾಗಿ
ತಳತಳಿಸದೇನ್ ?

೧೮೦

೧೯೦

ಸನೆದಳತ್ರಿಸತಿಯಂ ; ಪೂಜ್ಞೆ
ಹದಿಬದೆಯರಧಿದೇವಿಯಾಕೆ ತನಗಂದಿತ್ತುದಂ
ರಕ್ಷೆಯಂ ಮೇಣುಮಾಶೀರ್ವಾದಮಂ ತನ್ನ
ಮುಡಿಯಿಂ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಳ್ ದಿವ್ಯಸುಮಮಂ. ಹಿಗ್ಗಿ
ನೋಡಿದಳದಂ ಮರಳಿಮರಳಿ. ಮೀಯದೆ, ಉಡದೆ,
ಕೊಳೆ ಬಣಬೆಗೊಂಡಿರ್ದ ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯೊಳದೊಂದೆ
ಹೂ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸತಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು ರಾಮಂಗಿ
ತನಗೆ ಸತ್ಯಕೆ ಶುಚಿಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೆ
ಮಂಗಳಂ ದಿಟಮೆಂದು ನಂಬಿ, ಧೈರ್ಯಂಗೊಂಡು,
ಸುಮರೂಪದನಸೂಯೆಯಂ ಪಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸಿ,
ಪುಣ್ಯಪ್ರಸಾದಮಂ ಶಿರದೊಳಾಂತಳ್ ಮತ್ತೆ
ವೈದೇಹಿ

೨೦೦

ವಜ್ರರಕ್ಷಣೆ ಗೆತ್ತು ಸುಮರಕ್ಷೆಯಂ,
ಧರಣಿದೇವಿಯ ಕನ್ಯೆಯನುದಿನಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ತಪದಿಂದೆ ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ
 ಬೀಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಮಳೆಯ ಮೋಹರಂ ಮುಗಿಲೊಡ್ಡು ತಾಂ
 ಧರ್ಮಮಟ್ಟಿದ ಬೇಹುಕಾರರೆನೆ ಮುತ್ತಿದುರ್ದಯ್
 ಲಂಕಾ ಕನಕ ಕೋಂಟಿಯಂ. ಸರಿ ಸಿಡಿಲ್ ಮಿಂಚು
 ಗಾಳಿ ಗುಡುಗಿನ ಘೋರ ಮುಂಗಾರ ಭೈರವಂ
 ವ್ಯೋಮದೊಳ್ ಭೂಮಿಯೊಳ್ ಕಾಡಿನೊಳ್ ನಾಡಿನೊಳ್
 ಕಾಣ್ಬರ್ದೆಯೊಡಲಿನೊಳ್ ತಡಿಗಟ್ಟ ಕಡಲಿನೊಳ್
 ಧಿಮ್ಮೆಂದು ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ಪದಮೆತ್ತಿ ಪದಮಿಟ್ಟು
 ಪುಷ್ಪಕುಣಿತಂ ಕುಣಿದನಾ ತಲ್ಲಣಿಸೆ ಲಂಕೆ !

೨೧೦

ಸಂಚಿಕೆ ೯

ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ

ಎಲೆಯುದುರಿ ಬರಲಾದ ಬೂರುಗದ ಮರದಲ್ಲಿ
ಬಲಿತ ಕಾಯ್ ಓಡೊಡೆದು, ಬಿಸಿಲ ಕಾಯ್ಗೆ ಸಿಡಿದು,
ಹೊಮ್ಮಿತ್ತು ಸೂಸಿತ್ತು ಚಿಮ್ಮಿತ್ತು ಚೆದರಿತ್ತು
ಚೆಲ್ಲಿತ್ತರಳೆಬೆಳ್ಳು, ಮಸಿಯ ಚೆಲ್ಲಿದ್ದವೊಲ್
ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಕರಿಕುವರಿಸಿದ ನೆಲದ ಕರ್ಪಿನೊಳ್
ಚಿತ್ರಿಸಿ ಶರನ್ನೀರದೊಲೈಯಂ. ದಾಂಪತ್ಯ
ಸುಖದಿ ತೃಪ್ತಿಯನಾಂತು ಬಸಿರ ನೋಂಪಿಯ ಸಿರಿಗೆ
ಗೂಡುಕಟ್ಟುವ ಚಿಟ್ಟೆಹಕ್ಕಿ ತಾನಾ ಹತ್ತಿಯಂ
ಮೊಟ್ಟೆಮರಿಗಳಿಗೆ ಮೆತ್ತೆಯನೆಸಗೆ ಕೊಕ್ಕಿನೊಳ್
ಕೊಂಡೊಯ್ದದಾಯ್ತು. ಮುಳ್‌ವೊದೆಯ ಬೆಳ್ಳಾರಲಂ
ಕಾಯ್ ತುಂಬಿ ಹಣ್ಣಿನಕೆ ಹಾರೈಸುತಿರ್ನು ದಾ
ಹೊಸಮಳೆ ಹರಕೆಗಾಗಿ. ಬೆನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹತ್ತಿ,
ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಬತ್ತಿ, ಬರದ ಗರ ಬಡಿದಿದ್
ಕಲ್ ಕೊರಕು ಕಂಕಾಲತೆಯ ಮಲೆಯ ತೊರೆ ತಾನ್ಲಲ್ಲಿ
ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ತಂಗಿದುದುಡುಗಿ ಚಲನೆಯಂ :
ಬೇಸಗೆಯ ಧಗೆಗೆ ಚಾದಗೆಯಾದುದಯ್ ಎಪಿನಗಿರಿ
ಭೂಮಿ ?

೧೦

ಸೀತೆಗೆ ರಾಮನಂತೆ, ಮುಂಗಾರೈ ತಿರೆ
ಬಾಯಾರುತಿರೆ, ಓ ಆ ದಿಗಂತದೆಡೆ, ವರದಂತೆವೊಲ್
ಕಾಣಿಸಿತು ವರ್ಷಶಾಪಂ, ರವಸಂಗಿ, ಶರಧಿಶಿಶು,
ನೀರದಸ್ತೂಪನೀಲಂ. ಶಿವನ ಜಟೆಯಂತೆವೊಲ್
ಶಿಖರಾಕೃತಿಯನುಣೈ, ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೇರ್ದು

೨೦

ಶೈಲಾಕೃತಿಯನುಬ್ಬಿ, ತೆಕ್ಕನೆ ಕದದ್ದುತ್ತು,
ಕುಣಿವ ಕಾಳಿಯ ಕರಿಯ ಮುಡಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಪವ್ವವೋಲ,
ಸಂಜೆಬಾನಂ ಮುಸುಕಿ ಮುಚ್ಚಿ. ಮೇಣ್ ಕಾರ್ಗಾಳಿ
ಬೇಸಿದುದು ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಕಾಡುಗೂದಲಂ
ಪಿಡಿದಲುಬಿ ತೂಗಿ. ನೋವಿಂಗೊರಲಿದತ್ತಡವಿ:
ಹಳೆಮರಗಳುರುಳಿ ; ಮರಕೆ ಮರವುಜ್ಜಿ ; ಕೊಂಬೆಗೆ
ಕೊಂಬೆ ತೀಡಿ ; ಮೆಳೆಯೊಳು ಬಿದಿರು ಕರ್ಕಶವುಲಿಯ
ಕೀರಿ. ಸಿಡಿರೋಷದಿಂ ಕಿಡಿಯಿಡುವ ಮಸಿನವಿರ
ವುಬ್ಬಿನಾ ಕಾರ ರಾಕ್ಷಸಿಯಕ್ಕಿ ಯಲೆವಂತೆ
ಮಿಂಚಿತು ಮುಗಿಲಿನಂಚು. ಸಂಘಟ್ಟಣೆಗೆ ಸಿಡಿಲ್
ಗುಡುಗಿದುವು ಕಾರ್ಗಲ್ ಮುಗಿಲ್ ಬಂಡೆ. ತೋರ ಹನಿ
ಮೇಣಾಲಿಕಲ್ ಕವಣೆವೀಸಿದುವು. ಬಿಸಿಲುಡುಗಿ,
ದೂಳುಂಡೆಗಟ್ಟಿ, ಮಣ್ ತೊಯ್ದು, ಕಮ್ಮನೆ ಸೊಗಸಿ
ತೀಡಿದುದು ಸಲಗಂಪು ನಲ್. ಝುಣುಣ್ನ ಪುರದ
ಸುಸ್ವರದ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂ ಕನತ್ತಾಂತಿಯಿಂ
ಝರದ ಝಲ್ಲರಿಯ ಜವನಿಕೆಯಾಂತು ನರ್ತಿಸುವ
ಯೌವನಾ ಯವನಿಯ ಕರದ ಪೊಂಚುರಿಗೆಯಂತೆ
ಸುಮನೋಜ್ಞ ಮಾಡುದಾ ಭೀಷ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯದಾ
ಮುಂಗಾರ್ ಮೊದಲ್ :

೩೦

ಹಿಂಗಿದುದು ಒಡತನಂ ತೊರೆಗೆ.

೪೦

ಮೊಳೆತುದು ಪಸುರ್ ನವಿರ್ ತಿರೆಗೆ. ಪೀತಾಂಬರಕೆ
ಬರತಾರಿಯೆರಚುವೋಲಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದುದು
ಪಸುರು ಗರುಕೆಯ ಪಚ್ಚೆ ವಾಸಗೆಯೊಳುದುರಿದ್
ಪೂವಳದಿ ಪೊನ್. ಬಂಡೆಗಲ್ ಬಿರುಕಿನಿಂದಾಸೆ
ಕಣ್ಣಿ ರೆಯುವಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿದುದು ಸೊಂಪುವುಲಲ್.
ಮಿಂದು ನಲಿದುದು ನಗಂ ; ಮೇದು ತಣೆದುದು ಮಿಗಂ ;
ಗರಿಗೊಂಡೆರಂಕೆಗಿದುರುತೆ ಹಾಡಿ ಹಾರಾಡಿ
ಹಣ್ಣುಂಡು ಹಿಗ್ಗಿದುದು ಹಕ್ಕಿಯ ಮರಿಯ ಸೊಗಂ.

ಮಳೆ ಹಿಡಿದುದತಿಥಿಯಾಗೈತಂದವಂ ಮನೆಗೆ
ತನ್ನೊಡೆತನವನೊಡ್ಡಿ ನಿಲ್ವಂತೆ. ದುರ್ದಿನಂ
ದ್ರವರೂಪಿಯಾಗಿ ಕರಕರೆಯ ಕರೆದುದನಿಶಂ.
ದೂರವಾದುದು ದಿನಪದರ್ಶನಂ. ಕವಿದುದಯ್

೫೦

ಕರ್ಮಗಿಲ ಮರ್ಬ್ಬಿನ ಮಂಕು ಪಗಲಮ್. ಇರುಳಂ
ಕರುಳನಿರಿದುದು ಕೀಟಕೋಟಿಯ ಕಂಠವಿಕ್ಯತಿ.

ಗರಿ ತೊಯ್ದು ಮೆಯ್ಯಂಟೆ ಕಿರಿಗೊಂಡ ಗಾತ್ರದಿಂ
ಮುದುರಿದೊದ್ದೆಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಕುಗುರಿತು ಹಕ್ಕಿ
ಹೆಗ್ಗೊಂಬನೇರಿ. ಕಾಡಂಚಿನಾ ಪಸಲೆಯಂ

ನಿಲ್ವಿಕ್ಕೆ ಗೈದು, ರೋಮಂದೊಯ್ದ ಜಿನದಿಂದೆ
ಕರ್ಪು ಬಣ್ಣಂಬಡೆದವೊಲಿದುರ್, ಹರೆಹರೆಯ
ಕೊಂಬಿನಿಂದಿಂಬೆಸವ ಮಂಡೆಯ ಮೊಗವನಿಳುಹಿ,

೬೦

ಜಡಿಯ ಜಿನುಗಿಗೆ ರೋಸಿ, ತನ್ನ ಹಿಂಡಿನ ನಡುವೆ
ನಿಂದುದು ಮಳೆಗೆ ಮಲೆತು, ಕೆಸರು ಮುಚ್ಚಿದ ಖುರದ

ಕಾಲ್ಗಳ ಮಿಗದ ಹೋರಿ. ಕಲ್ಲರೆಯನೇರಿದುದು
ಕಟ್ಟಿರುಂಪೆಯ ಪೀಡೆಗಾರದೆ ಮೊಲಂ. ಜಿಗಣೆ,

ನುಸಿ, ಹನಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಳುವನುಳಿಯುತ್ತೆ ಹುಲಿ
ಹಳು ಬೆಳೆಯದೆತ್ತರದ ಮಲೆಯ ಸತ್ತಿಯನರಸಿ

ಚರಿಸಿದುದು. ಬೇರೆಂಬ ಕೀರ್ದನಿಯ ಚೀರ್ಚೀರಿ
ಪಗಲಿರುಳ್ ಗೋಳ್ಗರೆದುದಯ್ ಝಲ್ಲಿಕಾ ಸೇನೆ :

ಬೇಸರದೇಕನಾದಮಂ ಬೇಸರಿಲ್ಲದೆಯೆ

ಬಾರಸುತನವರತಂ ಬಡಿದುದು ಜಡಿಯ ಸೋನೆ !

೭೦

ಕಳೆದುದಯ್ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸಂ. ತೊಲಗಿತಾಷಾಢಮುಂ.

ತೀರ್ದುದಾ ಶ್ರಾವಣಂ. ಭಾದ್ರಪದ ದೀರ್ಘಮುಂ,

ಶಿವಶಿವಾ, ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿದತ್ತಿಂತೊ ! ದಾಶರಥಿ ತಾಂ

ಮಾಲ್ಯವತ್ ಪರ್ವತ ಗುಹಾಶ್ರಮದಿ, ಕೇಳ್, ಶ್ರಮದಿಂದೆ

ನೂಂಕುತಿರ್ದನ್ ಮಳೆಯ ಕಾಲಮಂ, ಕಾಲಮಂ

ಸತಿಯ ಚಿಂತೆಗೆ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ. ಬೈಗು ಬೆಳಗಂ

ಮೇಣ್ ಪಗಲಿರುಳ್ಳಳಂ ದಹಿಸಿತಗಲಿಕೆವೆಂಕೆ :
ಪಡಿದೋರುದಾ ವಿರಹಮಿಂದ್ರಗೋಪಂಗಳಿಂ
ಮಿಂಚುಂಬುಳುಗಳಿಂ.

ಇರುಳ್. ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ ದಿರ್
ಗವಿಯೊಳ್ ಮಲಗಿ, ಸಿದ್ಧೆ ಬಾರದಿರೆ, ನುಡಿಯುವರ್,
ಕಡೆಯುವರ್ ತಮ್ಮ ಮುಂದಣ ಕಜ್ಜ ವಟ್ಟಿಯಂ.
ಕಾರಿರುಳ್. ಹೆವ್ವು ಗಟ್ಟಿದೆ ಕವ್ವು, ಕಲ್ಲಂತೆವೋಲ್.
ಹೊರಗೆ, ಮಳೆ ಕರಕರೆಯ ಕರೆಯುತಿದೆ. ಕಪ್ಪೆ ಹುಳು
ಹಪ್ಪಟೆಯ ಕೊರಳ ಸಾವಿರ ಹಲ್ಲು ಗರಗಸಂ
ಗರ್ಗರನೆ ಕೊರೆಯುತಿದೆ ನಿಶೆಯ ನಿಶ್ಚಯ ತೆಯ
ಬರ್ಪರವನಾಲಿಸಿದ ಕಿವಿ ಮೂರ್ಛೆವೋಪಂತೆ:

೮೦

“ಎನ್ ವೃಷ್ಟಿಘೋಷಮಿದು, ಆಲಿಸಾ, ಸೌಮಿತ್ರಿ !
ಮಲೆ ಕಾಡು ನಾಡು ಬಾನ್ ಒಕ್ಕೊರಲೊಳೊಂದಾಗಿ
ಬಾಯಳಿದು ಬೊಬ್ಬಿರಿಯುತಿಪ್ಪಂತೆ ತೋರುತಿದೆ.
ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಟೋಪದೀ ಉಗ್ರತೆಯ ಮಧ್ಯೆ
ನಾಂ ಮನುಜರತ್ನಲ್ಪ ಕೃತಿ ! ನಮ್ಮ ಹಂಕಾರ
ರೋಗಕಿಂತಪ್ಪ ಬೃಹದುಗ್ರತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮೇ
ದಿವ್ಯ ಭೇಷಜಮೆಂಬುದೆನ್ನ ನುಭವಂ. ಇಲ್ಲಿ,
ಈ ಗರಡಿಯೊಳ್ ಸಾಧನೆಯನೆಸಗಿದಾತಂಗೆ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳುದೇನ್ ದುರ್ಲಭಂ ಪಾರ್ವತಸ್ಥಿರತೆ ?
ಸಾಕ್ಷಿ ಯದಕಿರ್ಪ ನಾಂಜನೇಯಂ ! . . .”

೯೦

“ಒರ್ವನೇಂ ?

ಈ ಕಪಿಧ್ವಜ ವಾನರರ ವೃಂದಮೆಲ್ಲಮುಂ
ಸಾಕ್ಷಿ. ದಿನದಿನಮುಮಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನೊಡನೆ
ನುಡಿವರಂ ನೋಡುತಿಹೆನೊಬ್ಬೊಬ್ಬರುಂ ಮಹಾ
ಮಹಿಮರಲ್ಲದೆ ಕೀಳ್ಳಳಂ ಕಾಣೆ: ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರನಂಗದನನೇನೆಂಬಿನಾ
ತಂದೆಯ ಮಗನೆ ದಿಟಂ . . . ಆ ನೀಲನತಿ ಮೌನಿ.

೧೦೦

ನಾನರಿಯೆನವನಾಳಮಂ . . .”

“ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದಲ್ಲ,
ಮಿಂಚುವುದು ಕಣ್ಣು ಕಾಂತಿಯಿನಾತನಾತ್ಮಂ.”
“ದಿಟಂ, ವಹ್ನಿ ಪುತ್ರನೆ ವಲಂ.”

ತಮ್ಮನೆಂದುದಕೆ
ಪಡಿಸುಡಿದನಿಲ್ಲವನಿಜಾಪ್ರಿಯಂ. ಮಳೆಯ ಮೊರೆ
ಇಲ್ಲದಿರೊಡೆ ಕೇಳುತಿರ್ದತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ
ಅಗ್ರಜನ ಸುಯ್ಯು : ಮೌನಮೆ ಪೇಳುದೆಲ್ಲಮಂ :
ನುಡಿ ನಿಂತೊಡನೆ, ಮಳೆಯ ಕೂಗುಕ್ಕಿದವೊಲಾಯ್ತು.
ತಿಮಿರ ಸಾಂದ್ರತೆ ಪೆರ್ಚಿದವೊಲಾಯ್ತು ; ಮೇಣುಸಿರ್
ಕಟ್ಟಿದವೊಲಾಯ್ತುರ್ಮಿಳಾ ಪತಿಗೆ. ಭಾವಿಸುತ್ತಾ
ತನ್ನಗ್ರಜಾತನ ಹೃದಯದಳಲಿಕೆಯ ತಿಣ್ಣಮಂ :
“ಬೆಸಸೆನಗೆ. ನಿನ್ನಾಣತಿಯನೊರೆವೆನಿಸಸುತಗೆ,
ಅಣ್ಣಯ್ಯ. ನಾಳೆ ಪೊತ್ತರೆ ಪೋಪೆನವನೆಡೆಗೆ.
ತಡಮೇತಕಿನ್ನತ್ತಿಗೆಯನರಸೆ ?” ಗದ್ಗದಂ
ಸಂಯಮಕೆ ಸಿಲ್ಕಿರೊಡಂ, ನಡುಗಿತಂತು ದನಿ
ರಾಮನಾ : “ತಡೆದಿರ್ಪನಾ ಮಿತ್ರನೆನ್ನಿಂದೆ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ. ತವಕದಿಂದಿಹರನಿಬರೆನಗಾಗಿ,
ಲಂಕೆಯನ್ನೇಷಣೆಗೆ. ವಿಪಿನ ಸಾಂದ್ರಂ ಪೃಥ್ವಿ ;
ಮೇಘ ಸಾಂದ್ರಂ ಗಗನಮಂತೆ ಕರ್ಧಮ ಮಯಂ
ಜಲಮಯಂ ಸೃಷ್ಟಿ. ನೀರ್ಗಾಲಮಂ ಪೂರೈಸಿ,
ಮಾಸ ಕಾರ್ತಿಕಕೆ ಪೊರಮಡಿಮೆಂದು ಬೀರರೆ
ನಾನೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿಹೆನ್. ಸುರಿವುದಾಶ್ವೀಜಮದೊ, ಕೇಳ್,
ತುದಿಗಾಲದಾಟೋಪದಿಂ ?”

೧೧೦

೧೨೦

ಆಲಿಸಿದರಿರ್ವರುಂ :

ನುಗ್ಗುತಿರ್ದ್ದತ್ತಾಶ್ವಯುಜ ವರ್ಷಾಶ್ವ ದಳದ
ಹೇಸಾ ರವದ ಘೋಷಂ ! . . . ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ,
ಅರಳಿದುವು ಕಣ್ಣಾಲಿ : ಘೋರಾಂಧಕಾರದಾ

ಸಾಗರದಿ ತೇಲಿ ಬಹ ಹನಿಮಿಂಚಿನಂತೆವೋಲ್,
ಮಿಂಚುಂಬುಳೊಂದೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ ಪೊಕ್ಕುದಾ
ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಗವಿಗೆ. ತೇಲುತೀಜುತೆ ಮೆಲ್ಲ
ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ ಹಾರಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿತ್ತಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಯ ಚೆಲ್ಲಿ. ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಯ ಸೋರ್ದ
ಮಿಂಚುಂಬನಿಯ ಪೋಲ್ವ ಮಿಂಚುಂಬುಳುವನಕ್ಕೆ
ಸೋಲ್ವನಂ ನೋಡಿ, ರಾಮನ ಕಣ್ಗೆ ಹನಿ ಮೂಡಿ,
ತೊಯ್ದುತ್ತು ಕೆನ್ನೆ : ತೆಕ್ಕನೆ ತುಂಬಿದುದು ಶಾಂತಿ
ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ ! ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ನೋಡಿದನದಂ,
ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ, ಆ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ದೃಶ್ಯಮಂ !

೧೩೦

ಕುಳ್ಳಿರ್ದ ಮಳೆಗಾಲಮೆದ್ದು ನಿಂತುದು ತುದಿಯ
ಕಾಲಿನಲಿ. ನೂಲ್ ಸೋನೆಯಾ ತೆರೆಮರೆಯನೆತ್ತಲ್ಟಿ
ಶೈಲವರನಕೊ, ಕಾಣಿಸಿತ್ತಾತನೆರ್ಡೆಗೊರಗಿ
ರಮಿಸಿರ್ದ ಕಾನನ ವಧೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬರಂ !
ಲಂಬಮಾನಂ ಸೋರ್ದ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳಂತೆ
ಕಾವಿಯನುಳಿದ ಮಲೆಯ ತೊರೆಯ ನೀರ್ ಬೀಳಗಳ್
ಕಣ್ ಸೆಳೆದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಕೇದಗೆಗೆ ಮುಪ್ಪಡಸಿ,
ಬೀತುದೈ ಸೀತಾಳಿ ಹೂ. ಬಾನ್ ಬಯಲೊಳಿದ್
ಮೋಡಮೋರೆಗೆ ಕರ್ಪುವೋಗಿ, ಬೆಳ್ಳಿನ ನೆಳಲ್
ಸುಳಿದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ. ನಿಸ್ತೇಜನಾಗಿರ್ದ ರವಿ
ಘನವನಾಂತರ ವಾಸಮಂ ಮುಗಿಸಿ ಮರಳುತಿರೆ,
ಮೇಘಸಂಧಿಗಳಿಂದೆ, ಮುಸುಕೆತ್ತಿ, ನಸುನಾಣ್ಣಿ,
ಮೊಗಕೆ ನಾಣ್ ಬೆಳ್ಳೀರಿದಪರಿಚಿತಳಂತೆವೋಲ್
ಇಣಕಿತು ಗತೋಷ್ಣಾತಪಂ. ಪಾಲ್ತುಂಬಿ ತುಳ್ಳಿ
ಗರುಕೆಪಚ್ಚಿಗೆ ಸೋರ್ವ ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಿನ ಗೋವು
ಹೊಸಬಿಸಿಲ ಸೋಂಕಿಗೆ ಸೊಗಸಿ ಮೆಯ್ ಕಾಯಿಸುತೆ
ಗಿರಿಸಾನು ಶಾದ್ವಲದಿ ನಿಂತು, ಬಾಲವನೆತ್ತಿ
ಕುಣಿದೋಡಿ ಬಂದು ತನ್ನೆಳಮುದ್ದು ನೋರೆಯಂ

೧೪೦

೧೫೦

ತಾಯ್ತನಕೆ ಪಡಿಯೆಣೆಯ ಮೆತ್ತೆಗೆಚ್ಚಲಿಡಿದು,
ಜೊಲ್ಲುರ್ಕೆ, ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಮೊಲೆಯನುಣ್ಣ ಕರುವಂ
ನೆಕ್ಕಿ ತಳ್ಳರೆಗೆ. ಲೋಕದ ಕಿವಿಗೆ ದುರ್ದನಂ
ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿದತ್ತೆಂಬ ಮಂಗಳದ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಡಂಗುರಂಜೊಯ್ಸಿದುದು ಪಕ್ಷಿಗೀತಂ . . . ಮತ್ತದೇನ್ ?

೧೬೦

ಮತ್ತೆ ಅದೊ ಕೇಳ್ದತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಡಂಗುರಂ !
ಬಡಿದ ಚಂಡೆಯ ರವದ ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಪ್ರಕಂಪಿಸುತೆ
ಗುಡುಗಿದುವು ಗಿರಿಬಂಡೆ. ಮದ್ದಳೆಯ ಸದ್ದಿಗೆ
ದಿಗ್ಗಂದು ಬೆರ್ಚಿ ಮಲೆದಲೆಡೂಗಿದುದು ಧೀರ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ತಲ್ಲಣಿಸಿತಾನೆಯಂ ಸಿಂಹಸಮ
ಭೇರೀರವಂ. ಕೇಳೆ, ನೆಗೆದುಡವಿಯಿಂದದ್ರಿಗಾ
ಅದ್ರಿಯಿಂದಾಗಸಕೆ ; ಚಿಮ್ಮಿತು ರವಿಸ್ಪರ್ಧಿ
ತಾನಾಗಿ ; ಧುಮುಕಿತು ಧರಿತ್ರಿಗಲ್ಲಂ ; ಮತ್ತೆ
ಧೀಂಕಿಟ್ಟುಬ್ರಮಂಡಲ ಯಾತ್ರಿ ; ತಿರುತಿರುಗಿ
ಪೊಕ್ಕುದು ಗುಹಾಲೋಕಂಗಳಂ ; ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ
ಗಿರಿ ವಿಸಿನ ಕಂದರ ವಸುಂಧರಾ ವೈಮಂಗಳಂ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಸಾರ್ದುದು ಸರಿತ್ವತಿಯ
ಸೀಮಾ ದಿಗಂತಮಂ ವಾರ್ಧಿಘೋಷಸ್ಪರ್ಧಿಯಾ
ಸುಗ್ರೀವ ಡಿಂಡಿಮಾಜ್ಞೆ !

೧೬೦

ಕೇಳ್ದರಾ ಧ್ವಾನಮಂ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರುಕ್ಕುವಾನಂದದಿಂದುಬ್ಬಿಯುಂ
ಸುಯ್ಯ ದೀರ್ಘೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ. ವಿಷಣ್ಣತೆ ಮಾಣ್ಣದೈ,
ಮೈದೋರಿತೈ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆ ಜಗನ್ಮುಖಕೆ.
ಮೆರೆದುದು ಶರತ್ಸಮಯಮಬಲವರ್ಷರ್ತುಮಂ
ಗೆಲಿದದರ ಸಿರಿಯನಿತುಮಂ ಕವರ್ಧವೋಲ್. ಗಿರಿಶಿರದಿ
ನಿಂತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಿಂತು ದಾಶರಥಿ : “ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಕಾಣ್
ಕಜ್ಜ ಕಸುವಾಗುತಿದೆ ವಾನರ ಮಹಾ ದಳಂ.
ಕೇಳದೊ ಧಳಂ ಧಳಂ ಭೇರೀರವಂ : ಭೂಮಿ

೧೬೦

ಕಂಪಿಸಿತ್ತೆನೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತಿವೆ ಗಿರಿಯ ಬಂಡೆ.
 ನಾದಕೆ ಸಸಂಭ್ರಮಂ ಗದಗದಿಸಿತೆನೆ ಜಗತ್
 ಪ್ರಾಣಮದೊ ಸುಸ್ಪಂದಿಸಿದೆ ವಾಯುಮಂಡಲಂ.
 ಮದವಳಿದ ಗಜದಂತೆ ಶಾಂತವೇಗಗಳಾಗಿ
 ತೇಲುತಿವೆ ದಂತಿಯೊಡ್ಡಂ ಪೋಲ್ವ ಜೀಮೂತಗಳ್
 ಪಂಕ್ತಿ. ಸೌಮ್ಯತೆಯನಾಂತಿಹುದು ವೃಷ್ಟಿವಾತಂ
 ಸಿಂತಣ ಮಹಾರಭಸಮಂ ತೃಬಿಸಿ. ಮಳೆಯ ಕೆಳೆ
 ಕಟ್ಟುದಕೆ ಕಳೆಗೆಟ್ಟು ಚಾನಿಸುತ್ತಿದೆ ಬರ್ಹಿ ತಾನ್,
 ಅದೊ, ಮರದ ಬಲ್ಲೊಂಬೆಯೇರಿ. ನೀರಿಳಿದು
 ಕೃಶವಾಗಿ ಕೊರಕಲೊಡಲಿನ ದಡದ ವಕ್ರತೆಗೆ
 ನಾಚಿದಂದದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ ಹಳ್ಳದ ಹೊಸಲ್.
 ಕೆಸರಾರಿದಾ ಮಳಲ ದಿಣ್ಣೆಯೊಳ್ ನೋಡೆಂತು
 ಲಿಪಿ ಕೆತ್ತಿದೋಲ್ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದೆ ಹಕ್ಕಿಹಜ್ಜೆ.
 ಚಾರುತನ್ವಂಗಿ ಮೃಗಶಾಬಾಕ್ಷಿ ಜನಕಚಾ
 ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಾಗಿ, ಅಗೊ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲಿ,
 ಕೊರಳಿಂ ಜಗುಳ್ ಮಾಲೆಯೆನಲ್ಕೆ, ಹಾರುತ್ತಿದೆ
 ಚಾರು ಸಾರಸ ತೋರಣಂ. . . ದಿಟಂ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
 ವಾನರೇಂದ್ರಾಜ್ಞಾ ಮಹಾಧ್ವನಿಗೆ ಚೇತರಿಸಿ
 ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದೆ ಲೋಕಹೃದಯಂ : ಬಾಳ್ಗೆ ! ಬಾಳ್ಗೆ, ಮೇಣ್
 ಗೆಲ್ಲೆ ಸುಗ್ರೀವಮಿತ್ರಂ ! ” ಧಳಂ, ಧಳಂ ಧಳಂ,
 ಬಂದುದಾ ಭೇರೀ ರವಂ ; ಸ್ಪಂದಿಸಿತು ಪೃಥ್ವಿ
 ತನ್ನ ಕನ್ಯಾ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳ್ದಂತವೋಲ್.
 ಪರಮ ಗೌರವ ಮೂರ್ತಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸೇನಾನಿ,
 ವಾನರ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಮುದ್ರಂಗಿ, ನೀಲಂಗಿ
 ಬೆಸಸಿದನ್ ಭಾಸ್ಕರ ಭವಂ. ತಲೆಹೊಣೆಯ ಬಿಲೆಯ
 ತಮ್ಮರಸನಾಣೆಯಂ ಪೊತ್ತು, ತಲೆಯಾಳುಗಳ್
 ಪರಿದರಂಬುಧಿವರೆಗೆ, ಸಾರುತೆ ಕಪಿಧ್ವಜಂ ತಾಂ
 ಮೆರೆವ ನಾಡೊಡೆಯರೆಲ್ಲರೈ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯಂ.

೧೯೦

೨೦೦

೨೧೦

ಮೂಡಲಿಂ ಪಡುವಲಿಂ ಬಡಗಲಿಂ ತೆಂಕಲಿಂ
ರಾಮಕಾಥ್ಯಕೆ ದಂಡುನೆರೆದರ್ ಕಪಿಧ್ವಜರ್,
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಲಕ್ಕ ಕೋಟ್ಕುನುಕೋಟಿ. ಕಿಕ್ಕಿರಿದು
ತುಂಬಿ ತುಳ್ಳಿದ ಸೇನೆ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಬಳಸಿ
ಪರ್ವದದ್ರಿಯ ಸಾನು ಕಂದರಪ್ರಾಂತನುಂ
ಸಂಕ್ರಮಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟುದು ತನ್ನ ಬೀಡಾರಮಂ :

ವರ್ಷದಿಂ

ವರ್ಷಮೆಲ್ಲಂ ತೊಯ್ದು, ಆಡಂ ಶಿಖರದಿಂದೆ
ಶೋಭಿಸಿದೆ ದಾಕ್ಷಿಣಾಂಟಿಕಾ ದ್ವೀಪೋತ್ತಮಂ,
ಫಾಲ್ಗುಣಿಂ. ನವೀನ ಭೂ ಅನ್ವೇಷಿ ನಾವಿಕಂ
ತೀರಮಂ ಬಳಸಾದು, ನೋಳ್ವ ನಚ್ಚ ರಿಯಿಂದೆ
ಎರ್ದು ನೌಕಾಧ್ವಜಸ್ತಂಭದಾನ್ವತ್ಯಮಂ.
ಏಂ ದೃಶ್ಯಮಾ ಚಿತ್ರಂ ! ಮಾನವರೊ ? ಪಕ್ಷಿಗಳೊ ?
ಪ್ರಾಣಿಗಳೊ ? ದಂಡೊ ತಂಡವೊ ಹಿಂಡೊ ? ನಾವಿಕಂ
ಬೆರಗುವೆರಸಿದ ಭೀತಿಯಿಂ ನೋಡುವನು ಮತ್ತೆ
ಮತ್ತೆ. ಸೋಲ್ವನ್ನೆಗಂ ಕಣ್ಣು, ಪರಿವನ್ನೆಗಂ
ದಿಟ್ಟು, ತಗ್ಗುಬ್ಬುಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ತುಂಬುತಾ
ದ್ವೀಪವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ದಶದಶ ಸಹಸ್ರದಿಂ,
ಪೆಂಗುಯಿನ್ ಪಕ್ಷಿ ವೃಂದಂ ರಾಶಿರಾಶಿಯಿಂ
ಶತಕೋಟಿ ಸಾಂದ್ರಮೆಸೆದವುಜಸ್ರಂ. — ಅಂತೆವೋಲ್
ಕಿಕ್ಕಿರಿದುದತ್ಯತಿ ಅಸಂಖ್ಯ ವಾನರ ಸೇನೆಗಳ್
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ತುಂಬಿ, ಸುತ್ತಿ.

೨೨೦

೨೨೦

ಐತಂದನಯ್

ನೀಲಾಂಜನೇಯ ಜಾಂಬವ ನಳಾಂಗದರೊಡನೆ
ಮಾಲ್ಯವತ್ ಪರ್ವತದ ಪ್ರಸ್ತವಣ ಶಿಖರಕ್ಕೆ
ಸುಗ್ರೀವನುತ್ಸಾಹದಿಂ, ವಾನರ ವಾಡ್ಯ ವಿತತಿ
ವೆರಸಿ. ಶರದಾಗಮನಕೆಂತು ಮೋಡಂಗಳ್ವು
ತೊಲಗಿದವುದಂತೆ ಮೂಡಿದುದು ರಾಮನ ಮನಕೆ

ನಿಶ್ಚಂಕೆ. ವಾನರೇಂದ್ರಂ ಬಿನ್ನ ವಿಸೆ, ಮಹಾ
ಸೈನ್ಯದಾಯತವನೀಕ್ಷಿ ಸಲೆಂದು ಗಮಿಸಿದರ್
ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜ ಸುತರಿವರುಂ. ಓ ಏಳು ;
ಹೇಳು, ವಾಣಿಯ ಕಯ್ಯ ವೀಣೆಯೆ, ಕಿಕ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್
ನೆರೆದ ವಾನರ ಕುಲದ ವೀರರಾರಾರೆಂದು,
ರಾಮಂಗೆ ರವಿಸುತಂ ವರ್ಣಿಸಿದವೋಲ್. ದೇವಿ,
ವಿವರಮಂ ವೇದಿಸಲ್ ನಿನಗೆ ಪೊಳ್ಳಿಲ್ಲದಿರೆ,
(ಪೊಳ್ಳಿಲ್ಲಮದು ವಲಂ. ದೇವಿಯಸ್ವೇಷಣೆಗೆ
ತವಕಿಸಿದೆ ಬಗೆ. ಬಲ್ಲೆ ನಾದೊಡಂ) ಪೇಳೆಮಗೆ
ನಾಯಕ ಮಹಾ ಮುಖ್ಯರಂ.

೨೪೦

ವಾನರೇಶ್ವರಂ
ಕೋಸಲೇಶ್ವರನೊಡನೆ, ಸೇನಾನಿಯಂ ಸಚಿವ
ಸನ್ನಿತ್ರರಿಂ ಕೂಡಿ, ಸೈನ್ಯಾನುವೀಕ್ಷಣೆಗೆ
ಬಂದಪ್ಪನೆಂದು ಪರ್ವಿತು ವಾರ್ತೆ ದಳದಿಂದೆ
ದಳಕೆ, ಡಂಗುರಂಬೋಲ್. ಹರ್ಷವಾತಾಹತಿಗೆ
ವೀಚಿ ಸಂಕ್ಲೋಭಿಸಿತ್ತುರ್ಕುತೆ ಕಪಿಧ್ವಜಿನ್ನಿ.
ವಿವಿಧ ವೇಷದ ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ ಅಲಂಕೃತಿಯು
ಆಕೃತಿಯ ವನಚರ ಸಮಷ್ಟಿ, ತಮ್ಮುನ್ನತಿಗೆ
ತೋರ್ಪವೋಲಾಯೋಜನಂಗೆೊಂಡು, ನಿಂದುದಾ
ದಿಗ್‌ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ.

೨೪೧

ದಶಕೋಟಿ ವಾನರ ಚಮೂ
ನಾಯಕಂ ಸುಗ್ರೀವ ಸುಪ್ರಿಯಂ ದಧಿಮುಖನ
ದಳದೊಳೊರ್ವಂ ವಹ್ನಿ ನಾಮಕಂ, ಸಾಮಾನ್ಯ
ಸೈನಿಕಂ, ಪುಲಿದೊವಲಿನಂಗಿಯಿಂ ಗುಲುಗುಂಜಿ
ಹಾರದಿಂ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣಿನ ಹೀಲಿಮುಡಿಯಿಂದೆ,
ದಿಗ್ಗಜ ಸ್ವರಣೆಯಂ ತರ್ಪ ಬೃಹದಾಕೃತಿಯು
ಧೀರತನುವಿಂದೆ ಮೆರೆವೊಂ ; ತನ್ನ ಬಳಿಯಿರ್ದ
ಕುಳ್ಳೊಡಲ ಕೆಳೆಯಂಗೆ, ರಂಹನೆಂಬಾತಂಗೆ,

೨೪೨

“ಅಕೂ ಅಲ್ಲಿ, ಆ ಬೆಟ್ಟದೋರೆಯೋಳ್ . .” ಎಂದರ್ಥಮಂ
 ನುಡಿದತ್ತ ಕಣ್ಣಾದನಿತ್ತು ರಂಹಂ ತನ್ನ
 ಕೂರಳಂ ನಿಮಿರಿ ನೋಡಿ ಕಾಣದಿರೆ, ಹಾತೊರೆದು
 ಮಿತ್ರನ ಭುಜವನಾಂತು ತುದಿವೆರಳ್ಳೊಳ್ ನಿಂತು
 ನಿಶ್ಚಿಯುಂ ಕಾಣದಿರೆ, ತನ್ನ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಾನೆ
 ಕಿನಿಸಿಯುಂ ಪೇಸಿಯುಂ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ನೆಗೆದಡರಿ
 ಬಳಿಯ ಬಂಡೆಯ ಸತ್ತಿಗೇರಿ ಕಂಡನ್ ತನ್ನ
 ತೃಪ್ತಿಯುಂ : ನೇಸರೆಳಗದಿರ್ ಪೊನ್ ಕುಂಚದಿಂ
 ಬಿಸಿಲನೆರಚಿರೆ, ಬೆಟ್ಟದೋರೆಯ ಗರುಕಪಸುರ
 ಪಚ್ಚೆ ವಾಸಿದ ಪಸಲೆಯೋಳ್ ನೀಳ್ವ ನೆಳಲ್ವೆರಸಿ
 ಬರುತ್ತಿರ್ದರಂ ! ಮುಳುಗಿಸಿತು ಪಕ್ಷಿಗೀತಮಂ
 ರಣಗೊಳಲಿನಿಂಚರಂ ; ಮುಳುಗಿಸಿತದಂ ಕೂಡೆ
 ಫೇ ಎಂಬ ಕೋಟಿ ಸೇನಾ ಕಂಠ ನಿಘೋಷ ;
 ಮುಳುಗಿಸಿತ್ತನಿತುಮಂ ಸಾಮೂಹಿಕಾನಂದ
 ಮೂರ್ಛೆ. ಬಂಡೆಯನ್ನೆರ್ದ ಕುಬ್ಜಂಗೆ ರಂಹಂಗೆ
 ದೀರ್ಘೋನ್ನತಂ ವಹ್ನಿ : “ವಾನರೇಂದ್ರನ ಬಲಕೆ
 ಬರ್ಪತನಾ ಮಹಾವುರುಷನಯ್.”

೨೭೦

“ಕಾಡಿಡಿದು

ಪಳುಮುಚ್ಚಿ ದರಮನೆಯ ಸಿರಿಯೆಂತೆ ತೋರ್ಪನಾ
 ತೇಜಸ್ವಿ. ಕೂದಲ್ ಬೆಳೆದ ಮೊಗಂ ; ನಾರುಡೆಯ
 ಮೆಯ್ ; ಜಟಾಧಾರಿ !”

೨೮೦

“ಸೀತಾನಾಥನ್ ; ಇಂದವನ್

ಪ್ರತಿಯಲ್ತೆ ?”

“ಸಾರ್ಥಕಂ ನಾಂ ಬಂದುದೀತಂಗೆ
 ನಮ್ಮ ಬಾಳಂ ಬೇಳ್ವುದೊಂದೈಸೆ ಸಯ್ವುಗಜ್ಜಮ್ !”
 “ಅಲ್ತೆ ?—ಕಾಣ್, ಪಕ್ಕದೊಳಿರ್ಪನಾತನ ಸಹೋದರಂ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ. ಕಾಣ್ ಆತನೊಂದು ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ !
 ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಮೈಸೆ ನಾಮಿನ್ನರಂ

ಬೆರಸಿ ರಕ್ಕಸರೊಡನೆ ಕಾದುವೆಮ್ ! ಧನ್ಯರಾಮ್ ! ”

ಮಾತಾಡುತಿರಲಿತ್ತಲಿಂತಿಂತು ಸೈನಿಕರ್,

ಸುಗ್ರೀವನತ್ತಲಾ ಧರಣಿಜಾ ನಾಥಂಗೆ

೨೯೦

ಬಿಟ್ಟದೆತ್ತರದಿಂದೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿದನ್ ಬೆರಳ್

ತೋರಿ : “ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ನೆರೆದ, ಹೇ ದಾಶರಥಿ,

ನೋಡಯ್, ಕಪಿಧ್ವಜ ಚಮೂ ಸಮೂಹಂಗಳಂ :

ಪರ್ವತಂಬೋಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ ; ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂ

ಸಂಭ್ರಮೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಸಂಕ್ಷೋಭಿತಂ. ಒರ್ ದಳಂ

ಈ ವೀರರೋರೊರ್ವರುಂ.” ನೋಡಿದನ್, ಕಣ್ ತುಂಬಿ

ನೋಡಿದನ್, ಸುಯ್ದನೆರ್ದೆ ಹಿಗ್ಗಿ ದಶರಥಸೂನು ; ಮೇಣ್

ನನೆದಾಲಿ ಸೋರ್ಪಿನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್ ಮಿತ್ರನಾ

ಕಪಿಕೇತನನ ಗಾತ್ರಮಂ. ರವಿತನೂಜಂಗೆ, ಕೇಳ್,

ವುಲಕಿಸಿತು ಮೆಯ್, ಸೋಂಕೆ ಸೀತಾಪತಿಯ ಕಯ್ಯ

೩೦೦

ಸುಖಮೈತ್ರಿ. ಮುಂಬರಿಸಿದನ್ ಸೈನ್ಯ ವಿವರಮಂ

ವಿಗಳಿತ ಸುಖರಸಾಶ್ರು : “ ವಿಂಧ್ಯ ಹೈಮಾಚಲರ್,

ಕೈಲಾಸಪರ್ವತರ್, ಧವಳಗಿರಿಯರ್, ಧೂಮ್ರ

ಗಿರಿಯರ್, ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿಯರ್, ಪ್ರಾಚ್ಯಪರ್ವತರ್,

ಮೇಣ್ ಅಸ್ತಗಿರಿ ಮಲಯ ಮೇರು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯರ್,

ನಾನಾ ವನದ ನಾನಾಚಲದ ಕಪಿಧ್ವಜರ್

ಕೋಟಿಯಕ್ಕೊ ಹಿಣಿಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂ, ಹೇ ದೇವ,

ನಿನ್ನ ವಸರಕೆ ನೆರೆದು ಪಾರುತಿಹರಾಜ್ಞೆಯಂ.

ಓ ಅಲ್ಲಿ, ಆ ಪರ್ವತದ ನೆಳಲ್ ಕೊಡೆವಿಡಿದ

ವಿರಳಕುಂಜದ ಕಣಿವೆಯಂಗಳೊಡೊಳಿರ್ಪವಂ

೩೧೦

ದಶಕೋಟಿ ವಾನರ ಚಮೂನಾಯಕಂ ; ಪೆಸರ್

ಶತಬಲಿ ; ಮಹಾಕಲಿ ; ನನಗೆ ಮಿತ್ರನತಿಹಿತಂ.

ಕಾಮರೂಪಿಗಳಿಂದೆ ಗಗನ ಗಾಮಿಗಳಿಂದೆ

ಶ್ರೀಮಂತಮಾಗಿರ್ಪದಾತನ ಬಲಂ. . . . ನೋಡಲ್ಲಿ,

ಆ ಭೂಧರನ ಶಿಖರ ಪಂಕ್ತಿಗಳನೆಲ್ಲಮಂ

ಒಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳೆಸಲ್ವಾ ಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂದಿರ್ಪ
 ಸೈನ್ಯಕಥಿಪತಿ ಸುಷೇಣಂ ; ಮಾವನಣ್ಣನಿಗೆ ;
 ಮೇಣತ್ತಿಗೆಗೆ ತಂದೆ. . . . ಕಾಣ್ ಅತ್ತಲಾ ಸರಸ್
 ತೀರಮಂ ಮುಚ್ಚಿ ನಿಂದಿರ್ಪುದೊರ್ ದಳಮ್ ; ಅದುವೆ
 ರುಮೆಯಯ್ಯನೆನ್ನ ಮಾವನ ಬಲಂ. ಯೂಧಪತಿ
 ತಾರನೆಂಬುದೆ ಕೀರ್ತಿಯಾತಂಗಿ. . . . ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ
 ಕಾಣ್ಬುದಾ ಕಾನನಂ. ಪಸುರ್ವಣ್ಣಮಂ ಮೆಯ್ಯೆ
 ಲೇಪಿಸುತ್ತಡಗಿರ್ಪುದಡವಿ ಸೋಗಿಂದಲ್ಲಿ
 ಕೇಸರಿವೆಸರ ಮಹಾವಾನರನ ಸೇನೆ. . . . ಅದೊ,
 ಇತ್ತಲಂಬುದಕಿರಿದು ಮೆರೆಯುತಿದೆ ಬಾವುಟಂ ;
 ಅದೆ ಗವಾಕ್ಷ ನ ಸೇನೆ. . . ಭಲ್ಲೂಕ ಕೇತನಂ,
 ನೋಡವನೆ ಧೂಮ್ರನೆಂಬೊನ್, ಬಲಾಢ್ಯಂ ಮಹಾ ! . . .
 ಶತಕೋಟಿ ಕಪಿನಾಯಕಂ ಗವಯನಾತನದೊ
 ನಿಂದಿರ್ಪನದ್ರಿ ಮರೆಯಾಗೆ. . . ವಲೀಮುಖನಿವಂ,
 ಸಾಗರಸ್ಪರ್ಧಿ ! . . . ಭಲ್ಲೂಕ ಚಕ್ರೇಶನಿದೊ
 ಪ್ರಾಚೀನನದ್ಭುತಂ, ಮಹಿಮಾನ್ವಿತಂ, ಮಹಾ
 ಜಾಂಬವಂತಂ. ಗಜಾಜಿನದಿಂದಲಂಕೃತರ್
 ಕೆಲರಾತನಾಳ್ ; ಸಿಂಹ ಚರ್ಮದಿಂ ಶೋಭಿತರ್
 ಮತ್ತೆ ಕೆಲಬರ್ ; ಪುಲಿದೊವಲಿನಿಂ ಭಯಂಕರರ್
 ಇನ್ ಕೆಲಂಬರ್ ! . . .”

೩೨೦

೩೩೦

“ ದೇವ, ಇನ್ನು ಳಿದ ಸೈನ್ಯಗಳ್
 ಕಾಣವಿಲ್ಲಿಂ. ಬನ್ನಿ ಮಾ ನೆತ್ತಿಯೆತ್ತರಕ್ಕೆ.
 ತೋರ್ಪನೀ ಕಾಣ್ಣೆಗಿಂತಧಿಕತರ ದೃಶ್ಯಮಂ.
 ನೀಂ ಕಂಡಿರಂಬುಧಿಯ ತೀರದಿನಿತಂ. ಮುಂದೆ
 ಕಾಣ್ಬುದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾಂಭೋಧಿ ! ” ಇಂತೆಂದ
 ಸೇನಾನಿಯಂ ನೀಲನಂ ಬಟ್ಟಿದೋರ್ಪಂತೆ
 ಬಸನಿ ನಡೆದನ್ ಭಾಸ್ಕರಾತ್ಮಜಂ, ರಾಮನಂ ಮೇಣ್
 ಬರಸಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ. ನಡೆದೇರ್ದರಾ ಗಿರಿಗೆ.

೩೪೦

ರಾಮನಡಿದಾವರೆಗೆ ತನ್ನ ಹಣೆಮಣೆಯೊಡ್ಡಿ
 ತಲೆ ನಿಮಿರ್ದುದಾ ಮೇಘಚುಂಬಿ ಶೃಂಗೋತ್ತಮಂ,
 ಪೆರ್ಮೆಯಭಿಮಾನದಿಂ : ಕೊಡಗಿಗೆ ನಡೆದು, ಕಾವೇರಿ
 ನದಿಯ ಮೂಲದ ತೀರ್ಥಮಂ ಮಿಂದು, ಮಡಿಯಾಗಿ,
 ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶೃಂಗಕೇರುವ ಕಬ್ಬಿಗನ ಮನಂ
 ತತ್ತರಿವುದೆತ್ತರದ ಮೇಣ್ ಬಿತ್ತರದ ನೋಟಕ್ಕೆ
 ಧುಮುಕಿ. ನಿದ್ಧೆಯನುಳಿದು ಹಸಿದೆದ್ದ ಪರ್ವತದ
 ತೆರೆವಾಯ ಪಾತಾಳದಾಕಳಿಕೆಗಳೊ ಹಲ್ಲೊ,
 ಮೇಣ್ ಕಣಿವೆಯಾಳಗಳೊ ಕಲ್ಲೊ ? ಪರ್ಗಡಲಾರೆ,
 ತಾಯ್ ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಲಗಳದರ ತಳದೊಳ್ ತಮ್ಮ
 ಮರಿ ಮೊಮ್ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಮಡಿದು ಬಿದ್ದುವೊ, ಅಲ್ಲ ಮೇಣ್
 ಹೆಬ್ಬಿಟ್ಟ ಕಿಬ್ಬಿಟ್ಟ ಹೆಗ್ಗುಡ್ಡ ಕಿಗ್ಗುಡ್ಡ
 ಹೆಬ್ಬಂಡೆ ಕಿಬ್ಬಂಡೆಗಳ ತಂಡದಾಯಮೋ ?
 ಪಾತಾಳಮಂ ಪೊಕ್ಕು ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಲೆವ
 ಆಕಾಶ ಚೂರ್ಣಗಳೊ ಮೇಣಾವಿಮುಗಿಲುಗಳೊ ?
 ಪ್ರಳಯ ಪೂರ್ವದ ಪೆಡಂಭೂತದತಿ ವಿಸ್ತರದ
 ಕಡಲ ಶೈವಾಲಮಾವರಿಸಿದಜಿನದ ಕೃತಿಯೊ
 ಮೇಣ್ ಮಲೆಯ ಮೆಯ್ಯುಂಬಿದಾರಣ್ಯ ವೈಭವವೊ ?
 ಗಗನ ಗಜದುದರಮಂ ತಿವಿವಿಳಾ ಖಡ್ಗಮೃಗ
 ದಂಷ್ಟ್ರಸಮ ಶೃಂಗಗಳೊ ಮೇಣದ್ರಿ ಚೂಡಗಳೊ ?
 ಜಾರುವುದು ಕಣ್ಣೆಲ್ಲೆ ; ಜಾರುವುದು ಬಗೆಯೆಲ್ಲೆ ;
 ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶೃಂಗಕೇರಿದ ಕಬ್ಬಿಗನ ಮನಂ,
 ಘಾತೈರಿಸಿ ಸೆಳೆವ ಬೊಮ್ಮದ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿದೋಲ್,
 ತತ್ತರಿವುದೆತ್ತರದ ಮೇಣ್ ಬಿತ್ತರದ ನೋಟಕ್ಕೆ
 ಧುಮುಕಿ. ತತ್ತರಿಸಿತ್ತು ದಶರಥ ಸುತನ ಮನಂ
 ತಾನಂತೆವೋಲ್, ಸಾಸು ಕಂದರದದ್ರಿಸೀಮೆಯಂ
 ತುಂಬಿದಾ ಗಿರಿಅರಣ್ಯಸ್ಪರ್ಧಿಯಂ ಕಾಣುತಾ
 ಕಪಿಸೈನ್ಯ ವಾರ್ಧಿಯಂ.

೩೫೦

೩೬೦

ಸಿಂಧು ಮಹಿಮೆಯನಳೆಯೆ

೩೭೦

ಪೇಳೆ ಸನಿಯೆಣಿಕೆ ಏಕೆ? ಮಹತೋ ಮಹೀಯಕ್ಕೆ
ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಪತೆಯ ವಿವರಣೆಯ ಬಣ್ಣದ ನೆರಂ
ಬೇಕೆ? ಬಿಡು ಸಾಲ್ಕುಂ, ಓ ಕಲೆಯ ಲಲನೆಯ ಕಯ್ಯ
ವಲ್ಲಕಿಯೆ, ಪರುಟವಣೆ! ರಾಮ ಮೌನಕೆ ಮಿಗಿಲೆ, ಪೇಳೆ,
ನಿನ್ನ ತಂತಿಯ ನಿಕ್ಷಣಂ?—

ಬೆಟ್ಟದೊಳೆ ಕಾಡಿನೊಳೆ

ಗಿರಿತಟದಿ ನದಿತಟದಿ ಕಣಿವೆಯಲಿ ಕೋಡಿನಲಿ
ತಿರುತಿರುಗಿ, ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರ್ದೆಲ್ಲ ಪಡೆಗಳಂ
ಪಗಲೈದುಮಿರುಳೈದುಮವಲೋಕಿಸಿದರವರ್,
ಮೆಟ್ಟಿಕ್ಕುತಳೆವಂತೆವೋಲ್ ದಶಗ್ರೀವಾಯು
ರೇಖೆಯಂ. ಮುಖ್ಯರಂ ಕರೆದನಾರನೆಯ ಪಗಲ್
ಓಲಗಕೆ. ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ ಬೀರರಂ ಪೆಸರ್ವಿಡಿದು
ಕರೆದು ಬೆಸೆಸಿದುದಿಂತು ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆ : “ ಓ
ವಾನರ ಕುಲದ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಕಲಿಗಳಿರ, ಕೇಳಿ,
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ. ಲೋಕದೊಳೆಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯಂ
ಶಾಶ್ವತಂ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕಾಲಮೊದಗಿಹುದಿಂದು
ನಮಗೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ದಶರಥ ಸುತನ ಪುಣ್ಯಸಮ
ಭಾರ್ಯೆಯಂ ಪಾಪಿ ರಾವಣನೊಯ್ದ ನಾತನಂ
ಪರಿಹರಿಸಿ, ಮಾತೆ ಸೀತೆಯನೆಮ್ಮ ಮಿತ್ರಂಗೆ
ದೊರಕಿಸುವುದೆಮ್ಮ ಸಯ್ವಿನ ಪೂಣ್ಣೆ. ಮೊದಲೆಮಗೆ
ತಿಳಿಯವೇಳ್ಕುಂ ಲಂಕೆ. ಜೀವದಿಂದಿಹಳೊ ಮೇಣ್
ಪ್ರಾಣಮಂ ಪತ್ತುವಿಟ್ಟಳೊ ದೇವಿಯೆಂಬುದುಂ
ತಿಳಿಯವೇಳ್ಕೆಮಗೆ. ಮೇಣಾರ್ಯವನಿತೆಯನೆಲ್ಲಿ
ಆ ದೈತ್ಯ ತಸ್ತರಂ ಬೈತಿಟ್ಟನೆಂಬುದುಂ
ನಮಗೊಳ್ಳಿತರಿವಕ್ಕುಮದರಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಖಿಲಮಾ
ಸೈನ್ಯಂ ಪೊರಮಡಲ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಮಾ ಸುದ್ದಿಯಂ
ತರಲೆಮ್ಮ ಬೀಡುಪಡೆಗಳನಟ್ಟಿ ತರಿಸಂದೆನಾಂ.

೩೮೦

೩೯೦

ಪ್ರಾಣಮಂ ಪುಲೈನಿಸಿ, ಪುಡುಕಿ, ಕಡುಗೆಯ್ತೆಯಂ
ಸಾಧಿಸುವ ಕಡುಗಲಿಗಳೈತನ್ನಿ ಮೇಳಿಮ್ ” ಎನೆ,
ಕುಳಿತವರನಾಂ ಕಾಣೆನಾ ನೆರೆದ ನೆರವಿಯೊಳ್ ;

೪೦೦

ನೆಗೆದಿದ್ದ ರನಿಬರುಂ ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ
ತಕಪಕ ಕುದಿವ ತವಕದಿಂದೆ ! ಘೋಷಿಸಿತುಕ್ಕಿ
ಸುಗ್ರೀವವಾಣಿ : “ ವಾನರ ಕುಲದ ಕೀರ್ತಿಗಳ್,
ಕುಳ್ಳಿರಿಮ್. ಧನ್ಯನೆಂ ನಿಮ್ಮನ್ನರಾಳ್ಗಳಂ,
ಬೀರಸಿರಿ ತೋಳ್ಗಳಂ, ಗೆಲ್ಸಿರಿಯ ಬಲಗೈಯ
ಕರವಾಳ್ಗಳಂ ಪಡೆದ ನಾಂ.” ಮೌನ ವಾರಿಧಿಯಂತೆ
ನಿಮಿರಹ ಕುತೂಹಲಗಳೋಲಿದ್ ರೆಲ್ಲರಂ

ಕಣ್ಣಿರಗಿ ನೋಡಿ, ಕರೆದನ್ ಬಳಿಗೆ ವಿನತನಂ,
ಪರ್ವತ ಮಹಾ ಕಾಯನಂ, ಮೇಘಗಂಭೀರ
ಕಂಠನಂ, ಪಟುಭಟಶ್ರೇಷ್ಠನಂ. ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ

೪೧೦

ಮೇಲೆದ್ದು ಸಾರ್ದನಾ ಕಾರೈಯ್ಯ ವಾನರಂ
ಚಲಿಸುವೋಲಂತೆ ಚಂದ್ರದ್ರೋಣ ಗಿರಿಚೂಡ
ಛಾಯೆ. ಕಪಿಕುಲ ಧೈರ್ಯ ಹೈಮಾಚಲಮೆ ಬಳಿಗೆ
ನಡೆತಂದು ನಿಂದವೋಲಿದ್ ಆ ವಿನತಂಗಿ,

ಕೇಳ್ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಮೆಯ್ಗೆ ನವಿರೇಳೆ, ರವಿಸುತಂ
ಪೇಳ್ ನಾದೇಶಮಂ : “ ಪಡೆವೆರಸಿ ನಡೆ, ಕಲಿಯೆ ;
ಕೆತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯ ಧವಳ ಲಿಖಿತಮಂ ನೀನುತ್ತರದ
ದಿಗ್ವಿತ್ತಿಯೊಳ್ ; ಪುಡುಕು, ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆ ಸುಳಿವ
ಸರ್ವತ್ರಮಂ. ತೆರಳು, ನಡೆ. ತಿಂಗಳೊಂದರೊಳ್
ಫಲಿತಮಂ ತಾ ; ಕ್ಷೇಮದಿಂ ಮರಳಿ ಬಾ.” ಕೂಡೆ
ಭಾರಾವನತಮಾದುದುನ್ನ ತ ವಿನತ ಶಿರಂ.

೪೨೦

ಕೆಯ್ಯುಗಿದನಾಣತಿಗೆ. ವದನದುದಯಾಚಲದಿ
ಮೂಡುತಿರೆ ಗೌರವಶ್ರೀ, ಕೃಪೆಗೆ ಹಿಗ್ಗುತ್ತೆ,
ನಗುತೆ ನಡೆದನು ತನ್ನ ತಾಣಕ್ಕೆ.

ಕಪಿನ್ಯಪನ

ಕಣ್ಣರಿತು ಗುಂಜಾಭರಣ ಶೋಭಿ, ಲಘುದೀರ್ಘ
ದೇಹಿ, ಶತಬಲಿ ಮುಂಬರಿಯೆ, ಗರಿಯ ಹಗುರದಾ
ಗಗನಗಾಮಿಯನಿಂತು ಬೆಸಸಿದನು : “ ಶ್ವಾರ್ಥನಿಧಿ,
ಧೈರ್ಯಾಬ್ಧಿ, ಲೇಪಿಸಯ್ ನಿನ್ನ ಜಸದಮೃತಮಂ
ಐರಾವತದ ಮೆಯ್ಯೆ. ನಡೆ ನೀನುದುಯ ದಿಶೆಗೆ.
ದೇವಿ ಕಾಣಲಿ, ಕಾಣದಿರಲಿ. ತಿಳಿ : ನೇತಿಯುಂ
ಸತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕತಿಯಂತತುಲ ನೀತಿ.

೪೩೦

ತಿಂಗಳೊಂದವಧಿ. ನಡೆ, ತೆರಳ್ ; ಸೊಗದಿಂ ಮರಳ್.”
ತಲೆಬಾಗಿ ಪೋಗಿ ಶತಬಲಿ ವಿನತನೆಡೆಯಲ್ಲಿ
ನಿಲೆ, ನೀಳುದಡಕೆಯ ತೆಳ್ಳು ಬಗನಿಬಿಣ್ವೆನೆಡೆ.

ಹೊಂಚಿ ಹಾರಿತು ಮತ್ತೆ ಸುಗ್ರೀವನಕ್ಷಿ. ಅದೊ
ಎರಗಿತೆನೆ ಇಲ್ಲಿ, ಹಾರಿತು ಮತ್ತೆ ; ಎರಗಿತೆನೆ
ಅಲ್ಲಿ, ಏರಿತು ಮರಳಿ ; ಕಡೆಗಿಳಿದುದಂಗದನ
ತಾಯ ತಂದೆಯ ಪೂಜ್ಯಸನ್ನಿಧಿಗೆ. ತಪನಜಂ
ಮೇಲೆಳ್ಳು ನಡೆದನ್ ಸುಷೇಣನಿದಿರಿಗೆ ; ನಿಂತು
ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನಯ್ದಿದನ್ ತನ್ನ ವಿನಯಮಂ.
ನೇಮಿಸಿದನಿನ್ನೂರು ಸಾಸಿರದ ಸೇನೆಯಂ
ಜತೆಗೆ. ಪಡುವಣ ದೆಸೆಗೆ ನಡೆಯಿಮೆಂದೋಲೈಸಿ
ನುಡಿದು ವೀಳೆಯವಿತ್ತನಾ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧಿಗೆ,
ಮಂತ್ರೌಷಧಿಯ ಮಹಾ ವಿದಗ್ಧಂಗೆ.

೪೪೦

ಬಡಗಣ್ಣೆ

ಮೂಡಣ್ಣೆ ಪಡುವಣ್ಣೆ ದೃಢಫಲದ ಕಲಿಗಳಂ
ನೇಮಿಸಿ ಮಹಾ ಬಲೆಗಳಂ, ವಾಲಿಯವರಜಂ
ಲಂಕೆಯಿಹ ತೆಂಕಣ್ಣೆ ಕರೆದನಯ್ ಐವರಂ,
ನೆಲದರಿಕೆವೆಸರಾಂತ ಸಿಡಿಲಾಳಗಳಂ : ಮಹಾ
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಮಗಂ. ನೀಲತನು, ಕಾಣ್,
ಬಂದನುರಿ ಸುತ್ತಿದಿರುಳಂತೆ ರಕ್ತಾಂಬರಂ.

ಕಂಡವನುಗುಳ್ಳ ಕಡುಗಂಪೆಸವ ಗರಿ ಗಡಣದಿಂ
 ಜ್ವಲಿಸಿತಾತನ ವಿಹಂಗಾಕೃತಿಯ ಶಿರತ್ರಂ,
 ಪೂರ್ವಾದ್ರಿ ಫಾಲದೊಳುದಿವ ಬಾಲರವಿಯಂತೆ.
 ಕುಂಕುಮೋಜ್ಜ್ವಲ ವರ್ಣದಿಂದುರಿವ ಕೇಸರದ
 ಕೇಸರಿಯಜಿನಮೆಸೆದುದು ಭುಜಪ್ರದೇಶಮಂ
 ಶೃಂಗರಿಸಿ. ದಂಡನಾಯಕ ಚಿಹ್ನ ಮಾತ್ರಕೆನೆ
 ಸಂಗಗೊಂಡುದು ಬಾಹು ಕಾರುಕರ್ಮದ ಬೃಹದ್
 ದಾರು ಗದೆಯಂ, ಭಾರಮಾತ್ರದಿಂದಶ್ರಮಂ
 ಮದ್ದಾನೆ ಮಂಡೆಯಂ ನುಚ್ಚುನೂಗೈವುದಂ.
 ನೀಲಂಗನಂತರಂ ಬಂದನಾ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವಂ
 ಜಾಂಬವಂತಂ. ಮಿಂಚುಗಪ್ಪಿನ ಕರಡಿದೊವಲಿಂ
 ಮೆರೆವ ಮುಪ್ಪಿನ ಮೂರ್ತಿ. ನರೆ ಮೀಸೆ ಗಡ್ಡದಿಂ
 ಪ್ರಾಚೀನತಾ ಪ್ರತಿಮನಪ್ರತಿಮನತ್ಯಂತ
 ವಜ್ರ ಮುಷ್ಟಿಯ ಯುದ್ಧಪಂಡಿತಂ. ಸಮುದ್ರಮಂ
 ಬಳಿಸಾರ್ಥ ನಿಮ್ಮ ಗೆಯವೋಲ್ ಗಂಭೀರ ರೂಪಿ.
 ಕೆಮ್ಮುಗಿಲ ಬೈಗಿನಂಬರವಾಂತ ನೀಲನೆಡೆ
 ನಿಂದನಾತಂ, ಮಹಾ ಮಹೀಧರಾಕೃತಿಯ ಘನ
 ವನ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ. ಚಂದ್ರೋದಯದ ಛಂದದಿಂ
 ಶಾಂತಿಯಿಂದೈತಂದನಾಂಜನೇಯಂ, ಪವನ
 ಸೂನು, ಅದೊ, ಜಾಂಬವಾನಂತರಂ ! ಹೊಂಬಳದಿ
 ಹೊಳಕುಹಿನಂಗದ, ವಜ್ರಸಮ ತನು ಬಲಿಷ್ಠತೆಯು,
 ವನಲತಾ ಶೋಭಿತ ಶಿರತ್ರನಂ ; ಪುಲಿದೊವಲ
 ಹೇಮರೋಮಂಬೊರೆದ ಕಪಿಚರ್ಮ ಕವಚದಾ
 ದೀರ್ಘ ವಂಕಿಮ ನಾಸಿಕಾಕೃತಿಯ ವೈಖರಿಯ
 ಮಂಗಳ ಮನೋಜ್ಞನಂ ; ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಂ ;
 ವಾನರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ ನೋಡಿ ಪೆರ್ಚಿತಾ
 ನೆರವಿ ಜಯಕಂಠದಿಂ. ಗಗನ ಗಾಮಿಗಳಗ್ಗ
 ಗಾಮಿಯಂ, ಕಾಮರೂಪಿಗಳಗ್ಗಗಣ್ಯನಂ,

నిఖిల లోకప్రాణపుత్రనం, పుణ్యదిం
బ్రహ్మచర్యదోళాబ్ధిసద దేవతేజనం,
పూజ్యనం కండా నేరవి నమస్కరిసితేన, పేళా,
హనుమగారేణి? హనుమగారేణి? నమోనమః!
హేళా, హనుమగేణియుంటి?—మారుతియనంతరం,
బిడ్డింగళం మిార్ద వసనధవళం, నళం,
బుందనద్భుత వానరం. శేర్ద ననిలజన
పక్వమం, యౌగిక రహస్యదోలనుపమం.
బుందనంగదనాతనింబళికముదయరవి తాం
ఘాల్గుణవనేరి బర్పంతేవోలా. యువరాజనం,
తరుణ వపువం, కండు సంతోషిసితు గోష్ఠి,
హోగళి సుగ్రీవనం. పంజ శిఖరగళంతే
మృదోరిద్యేవర్గే విళియంగొట్టనింతా
కపికులస్వామి :

౪౮౦

౪౯౦

“వానర యశః కావ్యశ్చే,
మహిమరిర, శుభద నాందిగళాగి పూరమడిమా.
నిమ్మిందే, విరరిర, కిర్తివింధ్యయ మేలీ
నిల్గి కిష్కింధి. కాలన లలాటక నిమ్మ
నామాక్షరం శిలాలిపితిలకమప్పంతే
తేంకలనరసి బన్ని ; లంకేయనరసి బన్ని ;
తన్ని మరసియ వార్తేయం, శంకేయళివంతే.
హే కపిధ్వజ గౌరవప్రాణ సూత్రరిర,
రామన పేసరినోడనే నమ్మ పేసరం బిసేవ
సయ్యింగిదే ముహూర్తం. కేళలమృతం నమగే
వాధేయమల్లదిరే కేళి కిలేటగళోడనే
నావోందలా! కడిగణిస, కేళి కిలేటక్కు ధిగే
కడిగుణిసలా. బీరే ఫలమం కాణి జనుమక్తే.”
నిందుదోందరేజణం సుగ్రీవ గద్గదం ;

౫౦౦

ಮತ್ತೆ ಮುಂಬರಿದುದಾ ಹರೀಶ್ವರನ ವಾಣಿ,
 ಭಾವದ ಕರುಣರಸಕೆ ಕೇಳ್ದರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು
 ತೊಯ್ಯಂತೆ: “ ಬಲ್ಲೆ ನಾಂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಂ ಮಲೆವ
 ದುರ್ದಮ್ಯ ದುರ್ದ ಮತೆಯಂ, ಘೋರ ವಿಪಿನಾದ್ರಿ
 ಕಂಟಕಿತ ಸಂಕಟದಾ ; ಮೇಣಂತೆ ಬಲ್ಲೆ ನಾಂ
 ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ. ದೇವಿಯಳಲಂ ನೆನೆಯೆ,
 ಕೆಳೆಯನಳಲಂ ನೆನೆಯೆ, ನಮ್ಮಲ್ಪ ಕಷ್ಟಂ
 ತಿಲಂ, ತೃಣಂ. ಕಷ್ಟಮಿಷ್ಟಂ, ಸುಖಮೆ ಸಂಕಟಂ,
 ಬಂಧು ಮಿತ್ರರ್ ದುರ್ದಶೆಯೊಳಿರಲ್. ಪಾತಕನ್,
 ಪ್ರೇಮಘಾತುಕನವನ್, ಸೀತೆಯಂ ಕದ್ದೊಯ್ದ
 ರಾವಣನ್. ನಾಮವನಿಗಿನ್ ಮಿಗಿಲ್ ಕೇಡಿಗರ್,
 ಪರಿಹರಿಸದಿರೆ ಪಾಪಿಯನ್ ; ಮೇಣರಸಿ, ಕಾದಿ,
 ಸರೆಬಿಡಿಸದಿರೆ ರಾಮರಾಣಿಯನ್. ನೋಡಿಮಾ
 ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಯಿದೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ನೋಡಿಮಾ ಸ್ವರ್ಗಾಕ್ಷಿ
 ಸಾಕ್ಷಿ ಯಿದೆ, ಶರದಂತರಿಕ್ಷಂ. ಓ, ಪೊರಮಡಿಮ್,
 ಪ್ಲವಂಗ ಕೇತನರಾ, ಲೋಕಗಾರವ ಕಥಾ
 ಕೃತಿಗೆ ನೀಂ ಸ್ಮೃತಿನಿಕೇತನರಾಗುವೋಲ್ ! ನಿಮಗೆ
 ಸರ್ವ ಋಷಿ ಗುರು ದೇವ ಕೃಪೆಯಕ್ಕೆ ! ಗೆಲಮಕ್ಕೆ ! ”

೫೧೦

೫೨೦

ವಿರಮಿಸಿದುದಾ ಪ್ಲವಗಪತಿ ಭಾಷಣಂ. ಕೂಡೆ
 ನೆಗೆದುದು ವಿಯತ್ತಳಕೆ ವೀರಘೋಷಂ. ಮಹಾ
 ಧ್ವನಿಯನನುರಣಿಸಿದತ್ತಾರಣ್ಯ ಭೂಧರಂ.
 ಕಂಪಿಸಿತ್ತನುಕಂಪಿಸಿತ್ತನಿಲ ಮಂಡಲಂ.
 ಮತ್ತೆ, ಪುಲಕಿಸಿತಖಿಲ ಕಿಷ್ಕಿಂಧ. ಪರೆದುದಯ್
 ಬಿಟ್ಟದೋರೆಯ ಪಸುರಿನೋಲಗಂ. ಸರಿದುದಾ
 ಸೈನಿಕಂ ತಂತಮ್ಮ ಪಾಳಯಕೆ, ಕರ್ತವ್ಯ
 ಭಾರಮಂದೀಕೃತ ಗಮನದಿಂದೆ. ರುಮಾಪ್ರಿಯಂ
 ಗಜನಂ ಗವಾಕ್ಷನಂ ಗವಯನಂ ದ್ವಿನಿದನಂ
 ಶರಗುಲ್ಮನಂ ಸುಹೋತ್ರ ಶರಾ ಋಷಭರಂ

೫೩೦

ಗಂಧಮಾದನ ವಿಜಯ ಮೊದಲಪ್ಪ ಕೀನಾಶನಂ
ಮಾರ್ವದಟರಂ ಕೀಶನಾಥರನಾಂಜನೇಯಂಗಿ
ಜತೇವೇಳುತಿಂತೊರೆದನಾ ವಿರಾಟ್ ಪ್ರಾಜ್ಞಂಗೆ :

“ ಕಪಿಕುಲ ಮಹಾವೀರ, ಓ ಸವಿಾರ ಕುಮಾರ,
ನೀನೆಮ್ಮ ಬಾಳುಸಿರ್ ; ನೀನೆಮ್ಮ ಕುಲದ ಕಣ್ ;
ಬಲದ ಬಲ, ಭಲದ ಭಲ, ಮತ್ತೆ ಸಾಹಸದಚಲ
ಧೈರ್ಯಮುಂ ನೀನೆ. ತಂಕಣ ದಿಶೆಯೊಳಿದೆ ಲಂಕೆ.

ತಿಳಿದಿರ್ದೆನಣ್ಣನಿಂ. ಆ ಕತದಿನಾ ದಿಕ್ಕೆ

೫೪೦

ರವಿಕುಲನ ಲಲನೆಯನ್ನೇಷಣೆಗೆ ತಾನಕ್ಕೆ

ಮುಖ್ಯಲಕ್ಷ್ಯಂ. ಜಗತ್ಪ್ರಿಯ ಪವನಸೂನುವಯ್

ನೀಂ. ನಿನಗೆ ಪೊಗಲಾರದೆಡೆಯಿಲ್ಲಮಾವಲ್ಲಿಯುಂ.

ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕಣಿವೆಯೊಳ್, ಪಳುವಿನೊಳ್ ಪಸಲೆಯೊಳ್,

ಬಿಲಗಳೊಳ್ ಗುಹೆಗಳೊಳ್, ಭೂಮಿಯೊಳ್ ವ್ಯೋಮದೊಳ್,

ನಾಗ ನರ ದೇವತಾ ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದೊಳ್,

ನಿನಗೆ, ಪೊಗಲಾರದೆಡೆಯಿಲ್ಲಮೆಲ್ಲಿಯುಂ. ನೀಂ

ಪ್ರಾಣಜಂ. ದೇಶಕಾಲಾನುವೃತ್ತಿಯ ನಯದಿ

ನಯಪಂಡಿತಂ. ನಿನಗೆ ಲೋಕತ್ರಯದೊಳರಿಯೆನಾಂ

ಬುದ್ಧಿಯೊಳ್ ಬಲದೊಳ್ ಪರಾಕ್ರಮದೊಳೆಣೆಗಳಂ !

೫೫೦

ಬೇರಿಗೆರೆಯುವ ನೀರ್ ಕೊಂಬೆ ಕೊಂಬೆಯನೇರಿ

ಮರಮಂ ಪೊರೆವವೋಲ್, ನಿನಗೆರೆದುದೀವಾಗ್ಧಾರೆ

ಜೀವಾತುವಕ್ಕೆಲ್ಲರುಲ್ಲಸಕೆ . . . ಮೇಣ್ ದಾಶರಥಿ

ನಮ್ಮಾತ್ಮಮಿತ್ರನಿದೊ ಕೊಡುವನಾದೇಶಮಂ

ಮೇಣಭಿಜ್ಞಾನಮಂ . .”

ಕೈಮುಗಿದ ಪವನಸುತನಂ

ಕೈವಿಡಿದನುಕ್ಕುವಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ರಾಘವೇಂದ್ರಂ.

ದಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಯನಪ್ಪೆ ನೋಡಿದನಿನಿತುವೊಳ್ಳು

ಕಣ್ಣೆ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು. ಪನಿ ಮಾಸೆದುವುಳ್ಳಿಳಿಯೆ

ಪೇಳ್ವನ್ ಸಗಡ್ಗದಂ : “ ಕೊಳ್ಳಿದಂ, ಪ್ರಿಯಸುಹೃತ್,

ಈ ಅಂಗುಳೀಯಮಂ. ಬಲ್ಲಳೀ ಮುದ್ರೆಯಂ
 ದೇವಿ. ಕರಣೀಯಮದರಿಂದಮಾ ಪೆಸರುಂಗುರಂ,
 ಮೇಣನನುಕರಣೀಯಮುಂ ವಲಂ. ಜನಕಸುತೆ, ಕೇಳ್,
 ಭಯಚಕಿತೆ. ನೀನಾಕೆಗಪರಿಚಿತನದು ಕತದಿ
 ನಿನ್ನ ನಪನಂಬಿದೊಡೆ ತೋರ್ ಇದಂ, ಉರ್ಮಿಕಾ
 ಅಭಿಜ್ಞಾನಮಂ . . . ಹೇ ಮಹಾಸತ್ತ್ವ, ಸರ್ವರುಂ
 ನಿನಗೀವೆ ಗೌರವದಿನರಿತೆನಾಂ ನೀಂ ಮಹಾ
 ಸತ್ತ್ವನೆಂಬಂತಸ್ಥಮಂ. ನಿನ್ನಿಂದಮೆನ್ನ
 ಕಜ್ಜಂ ಸಫಲಮಪ್ಪದೆಂದುಲಿಯುತಿರ್ಪದಯ್
 ಹೃದ್ವೀಣೆಯುಂ. ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳೆನಿದೊ,
 ಹೇ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಪಟು; ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೈ,
 ಮಾರ್ಗಮ್ ಸುಪಥಮಕ್ಕೈ ! ನಿನ್ನ ನಪನಂಬಿದೊಡೆ
 ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ . . . ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಲ್ತೆ
 ನೀನಿದಂ ತೋರ್ಪಾಗಳಾಕೆ ! . . .” ಬಿಗಿದುದೊ ಕೊರಳ್ ;
 ನಸು ನಡುಗುತಿರ್ಪ ಕೈ ಇಳುಹಿದುದೊ ಮುದ್ರೆಯಂ
 ಅಂಜನೇಯನ ನೀಡಿದಂಜಲಿಗೆ. “ಧನ್ಯನಾಂ”
 ಎಂದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನುಡಿದನಿಲ್ಲೊಂದುಮಂ
 ಆ ನಿಶಿತಮತಿ, ಮಿತಭಾಷಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಯೋಗಿ,
 ಪವನಾತ್ಮಜಂ, ಬ್ರಹ್ಮಸಂಚಾರಿ. ಶ್ರೀಮುದ್ರೆಯಂ
 ತನ್ನ ವಕ್ಷದ ವಜ್ರರಕ್ತೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತೆ,
 ತನ್ನ ನಪ್ಪಿದ ನೀಲದೇಹನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್ ;
 ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನ್ ಪರ್ವತಂ ಮಹಾಂಭೋಧಿಯಂ
 ಬೀಳುಕೊಡುವಂತೆ: ದೆಸೆದೆಸೆಯ ದಿಗ್ಧಂತಿ ಮೇಣ್
 ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾಭಯಕೆ ಫೀಂಕರಿಸುವಂತೆ !

ಸಂಚಿಕೆ ೧೦

ಇದ್ದುದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ

ಓ, ಏಳ್, ಎಪಂಚೆಯೆ, ಕಲಾಲತಾಂಗಿಯ ಬೆರಳ್
ತಳಿರ ಸೋಂಕಿನ ಸೊಮ್ಮು ಸಾಲ್ವುದೇನಿನ್ ನಿನಗೆ ?
ಪ್ರಳಯ ಭೈರವ ಡಮರು ರಾರವಾವೇಶಮಂ
ಆಹ್ವಾನಗೆಯ್ : ವಿನತನೈತಂದನೀರೈದು
ಮೇಲೈದು ದಿವಸಗಳೊಳುತ್ತರದೊಳೆತ್ತಲುಂ
ಆರ್ಥನರಸಿಯನರಸಿ ಅರಸಿ. ಪಿಂಮರಳ್ಳು ದಾ
ಶತಬಲಿಯತುಲ ಸೇನೆ ತಿಂಗಳೆರಳ್ ಪಗಲ್
ಮುನ್ನ ಮವನಿಜಿಗಾಗಿ ಮೂಡು ದೆಸೆಯಂ ಸೋಸಿ
ರೋಸಿ. ತಿಂಗಳವಧಿಯ ಬಯ್ಲು ಕೊನೆಗಾಣ್ವಿನಂ
ಒಂದನು ಸುಷೇಣನುಂ, ಮ್ಲಾನ ವದನಗ್ಲಾನಿ
ತನಗೆ ತಾನೊರೆಯಲಿತ್ಯರ್ಥಮಂ ವ್ಯರ್ಥಮಂ
ವರುಣಾಶೆಯಾ. ಬಂದುದೇಕಿಲ್ಲಮಿನ್ನು ಮಾ
ದಕ್ಕಿ ಣದಿಶಾವಾರೈ ? ತಿಂಗಳಾದತ್ತವಧಿ
ಮುಗಿಯಿತ್ತು. ಕಾತರದಿ ಕಳೆದುದಯ್ ಮರುದಿನಂ.
ಮತ್ತೊಂದು ದಿನಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ
ಒಲಿಯಾದುದಯ್ : ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಅತಿಶಂಕೆಯಲ್ಲೆ ?
ಭೀತಿ ಬಡಿದುದು ಸೂರ್ಯಸಂತತಿಯ ಮೂವರಿಗೆ !
ಹೋದನೆಲ್ಲಿಗೆ ನೀಲನ್ ? ಏನಾದನಂಜನಾ
ಪ್ರಿಯಸುತಂ ? ಮತಿಗೆಟ್ಟನೇಂ ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವಂ ?
ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರಂಗೆ ಗತಿರೋಧಮಡಸಿದುದೆ,
ಯುವರಾಜಗಂಗದಗೆ ಕಲಿಗೆ ? ಪೇಳಾ ನಳಂ
ಬೇಳ್ವಿಯಾದನೆ ರಕ್ಕಸರ ಒಲಿಗೆ ? ಗಾನಗೆಯ್,

೧೦

೨೦

ಓ, ಏಳ್, ವಿಪಂಚಿಯೆ ! ಕಲಾಲತಾಂಗಿಯ ಕೈಯ
ತಳಿರ ಸೊಮ್ಮಿನ ಸೋಂಕು ಸಾಲ್ವದೇ ನಿನಗಿನ್ನು ?
ತಾಂಡವ ಶಿವನ ಕಯ್ಯ ಡಮರುಆವೇಶಮಂ
ಆಹ್ವಾನಗೆಯ್ ! ಸಾಗರೋಪಮಂ ಗಾನಗೆಯ್
ಆಂಜನೇಯನ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನದ ಮಹಾ
ಸಾಹಸ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಸಂಮಥನಮಂ !

ಇರ್ದು ದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಬುಧಿಗೆ
ಬೇಹುಗಡಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ, ಮುಡಿಯಿಂ ಮುಗಿಲ್ಮಟ್ಟಿ,
ನಗ ಕುಲ ಜಗದ ಚಟ್ಟಿ. ಮೊಲೆಯುಣ್ಣ ಮಲೆಯಂಬ
ಕರು, ತನ್ನ ಗೋಣಂ ನೀಡಿ, ಮೋರೆಯಂ ಚಾಚಿ,
ಗಗನ ಗೋವಿನ ಮುಗಿಲೆಚ್ಚಲಂ ಪೀರ್ವದೆನೆ
ಚೆಲ್ವಾದುದದರ ಚೂಡಂ. ಆ ಶಿಖರ ಶಿಖೆಯ
ಕೋಡುಗಲ್, ಲಂಕೆಯಂ ಕೇಡುಗಣ್ಣಿಂ ನೋಳ್ವ
ಮೃತ್ಯು ದುಶ್ಯಕುನ ಶಕುನಿಯ ಕೊಕ್ಕಿನೋಲಂತೆ,
ಭೀಷ್ಮ ಮಿರ್ದತ್ತು, ರಾವಣನಾಯು ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ
ಬಿದಿಯ ತೋರೈರಳೆಂಬಿನಂ. ಬಾನ್ ಬಟ್ಟಿಯಲೆವ
ಬರ್ದಿಲರಾ ಚಾಚರೆಯೊಳೆಗಳುಂ ಕುಳಿತಿರ್ದ
ಶಿಖರಗಾತ್ರದ ಪದ್ಧು ಮುದಿಯನಂ ಕಂಡದಕೆ
' ಶಕುನಿಶಿಲೆ ' ವೆಸರಿಟ್ಟರನ್ನರ್ಥಮಂ. ಶೈನಿ
ಪುತ್ರಂ ಜಟಾಯುವಗ್ರಜನಲ್ಲಿ ಸಂಪಾತಿ ತಾಂ
ಕುಳ್ಳು, ಶಾಪದ ವಿಮೋಚನದ ನಿಡುವಟ್ಟಿಯಂ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ; ಬೇಡುತಿರ್ದನ್ ವಿಧಾತ್ರನಂ
ಆ ಶುಭಮುಹೂರ್ತಾಗಮನಕಾಗಿ. ನಡುನಡುವೆ,
ಚೇತನದ ಜಡತನದ ಬೇಸರದ ನೋವಿಂಗೆ
ಚೀರುತಿರ್ದನ್, ಗಿರಿಯರಣ್ಯಂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿ
ಕಂಟಕಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಉದಯಗಳೆನಿತೊ ಬಂದು,
ಅಸ್ತಗಳೆನಿತೊ ಸಂದು, ರಾತ್ರಿಗಳೆನಿತೊ ನಿಂದು,
ಕಳೆದುದು ಶತಾಬ್ದವೂದೊಡಮಯ್ಯೊ, ಕಾಣದಯ್

೩೦

೪೦

೫೦

ಕಿರಣಂ, ನಿರಾಶಾ ತಮಿಸ್ರವನಿನಿತ್ತಂ ತೂರಿ !
 ಮುನ್ನೀರ ನೀಲಂ, ತರಂಗಕೈಂಕರ್ಯಮೇನೆ,
 ನಿಚ್ಚ ಮೋಲೈಸಿದುದು ಗಿರಿರಾಜನಂಘ್ರಿಯಂ
 ತೀರ್ಥದಿಂ ಕರ್ಚಿ. ಪ್ರಾತಃಪ್ರಥಮ ತೇಜಮಂ
 ತಮ್ಮ ನೆತ್ತಿಯ ಪಚ್ಚೆ ದಳರ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು
 ದಿನಶಿಶುವನುಯ್ಯಾಲೆದೂಗುವಾ ಚೂಡಾಗ್ರ
 ಎರಳ ಕಾನನ ಚಾರುತರುಪಂಕ್ತಿಯಂ ಮುಟ್ಟಿ,
 ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಮುಂಡಾಡಿ, ಶಿರವನಾಘ್ರಾಣಿಸುತೆ
 ನೀಲಮಾಶೀರ್ವದಿಸಿದುದು ನಿಚ್ಚ ಮಂಬರಂ,
 ಅದ್ರಿದೇವನ ಕಿವಿಗೆ ನಾಕಲೋಕ ಅಶೋಕ
 ಮಂತ್ರಮಂ ಪರ್ಚಿ. ಆ ಗಿರಿಶಿರಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ
 ಗರಡಿ ಮಲ್ಲರ ಮುಷ್ಟಿಯಾದುದೊ ಶಿಲಾಗೋಷ್ಠಿ !
 ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯನೆತ್ತಿ, ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯನೊತ್ತಿ,
 ಬಂಡೆಬಂಡೆಯ ಮಂಡೆಯೊಂದನೊಂದಂ ಮಲೆಯೆ,
 ಪಣೆಪಣೆಗೆ ಕೊಂಬುಕೊಂಬಿಗೆ ಪೆಣೆದು ತಲೆವಾಯ್ವ
 ಗೂಳಿ ಗೂಳಿಗೆ ಹಣಾಹಣಿಯಾಗುವೋಲಂತೆ,
 ಹಿಂಡುಗೊಂಡರೆಬಂಡೆಯದ್ದಿದ್ದು ವಲ್ಲಲ್ಲಿ :
 ಕಾಂತಾರದೈ ಕಾಂತಮವತಾರಮೆತ್ತಿದುದೊ,
 ಘನಿತ ಮೌನಂ ವಜ್ರನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಳ್ಳ ರದೊ
 ಪೇಳೆಂಬೊಲಾ ಬಂಡೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ವಲ್ಲಲ್ಲಿ !
 ಬಂಡೆಗಳೊಡನೆ ತಾನುವೊಂದನೆ ತಪಂಬಟ್ಟು
 ಕುಳ್ಳ ಸಂಪಾತಿ ತಾನಾ ಪುಷ್ಯಪ್ರಭಾತದಾ
 ಹೇಮಂತದಂತಿಮದ ಹಿಮಶೀತ ಮಂಜುಮಶ್ರೀ
 ಕಂಪಿಪೋಲನುಕಂಪಿಪೋಲಾರ್ತ ಕಂಠದಿಂ
 ಚೀತ್ಕರಿಸಿದನ್, ಮಹೇಂದಾದ್ರಿ ಸಾನುಸ್ಥಾನ
 ಘಾಸ ಕುಟ್ಟಿಮದಲ್ಲಿ ಕಲೆತ್ತಿದ್ದ ಕಪಿವೀರ
 ಸಮಿತಿ, ಮಂತಣವನುಂತಿಟ್ಟು, ಬೆಕ್ಕ ಸವಟ್ಟು,
 ಗೋಳ್ದನಿಯ ಕಾರಣವನರಿಯೆ ಶರಗುಮ್ಮನಂ,

೬೦

೭೦

ಕಾನನಕೆ ವಾನರವ್ಯಾಘ್ರನೋಲುಗ್ರನಂ,
ಪಡೆಗೊಟ್ಟಟ್ಟುವಂತೆ !

ಮುಗಿಯಿತ್ತು ಮೃಗಶಿರಂ ;

೮೦

ಪೂರೈಸುತಿದೆ ವುಷ್ಯಮ್ ; ಅದೊ ಮೊಗಂದೋರಲಿದೆ,
ಮಂಜು ಬಿಳಿಯೈಕಿಲಿಂದಂಜಿಸ, ಕುಳಿರ್ ಕೋಳ್ವ
ಚಳಿಯ, ಮಾಘ ಫಾಲ್ಗುಣ ಸೇವೈ ಶಿಶಿರೇಶ್ವರಂ.
ಇತ್ತವಧಿ ಮುಗಿದತ್ತು ; ಉಲ್ಲಂಘಮಾಯಿತ್ತು ಮೇಣ್
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯುಂ ; ಪೊತ್ತ ಪೂಣೈಗೆ ಭಂಗಮುಂ
ಬಂದತ್ತು ; ವಿಘ್ನ ಮಾಡುದು ರಾಮನುದ್ದಾಮು
ಕಾರ್ಯಲಗ್ನದ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧತೆಗೆ ; ಚಣಚಣಕೆ
ಕಾಯುತ್ತೆ, ಕುದಿಯುತಿಹುದತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ !

ಅಂತಾದೊಡಂ, ಎಕೆ ತಳ್ಳಿಹುದಿಲ್ಲಿ, ಪೇಳಾ
ಕಪೀಶ್ವರಬಲಂ ? ಎಂ ಗೆಯ್ಯುತಿಹರಲ್ಲಿ ಹನುಮಾದಿ
ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಾಂಗದ ಮಹಾ ಕಲಿಗಳಾ
ನಗ ಮಹೇಂದ್ರನ ಹೆಗಲ ಮಂಚದಲಿ ? ಆಲಿಸಯ್,
ಪೇಳ್ವಿನಾ ಮಾನನಿಧಿ ವಾನರರಿಗೊದಗಿದಾ
ಸಾಹಸದ ಸಂಕಟದ ಕಥೆಯ ಗೋಳಾಟಮಂ.

೯೦

ಅರಸಿದರು ಸೀತೆಯಂ ; ಅರಸಿದರವನಿಜಾತೆಯಂ ;
ಅರಸಿದರಸುರನೊಯ್ದ ರಾಮ ಸಂಪ್ರೀತೆಯಂ.

ಜಾನಕಿಯನರಸಿದರ್ ; ಮೈಥಿಲಿಯನರಸಿದರ್ ;
ಅರಸಿದರ್ ಸುಗ್ರೀವನಸುಗಳೆಯನರ್ಥಾಂಗಿಯಂ.

ಹುಡುಕಿದರರಣ್ಯಮಂ ; ಹುಡುಕಿದರಚಲಸೀಮೆಯಂ ;
ಹುಡುಕಿದರ್ ನದನದೀ ಜಲಗಳಂ, ಕಾಸಾರ

೧೦೦

ಕುಲಗಳಂ, ಮೇಣ್ ತಲಾತಲಗಳಂ. ಹುಡುಕಿದರ್
ಗವ್ವರದ ಗುಹೆಗಳಂ, ಮೇಣ್ ಭೀಕರಾಭೀಳ
ತಿಮಿರ ಭೀತಿಯ ಬಿಲಸ್ಥಲಗಳಂ. ಸೋವಿದರ್
ದೂರಮಂ ; ಸೋವಿದರ್ ನಿಕಟಮಂ ; ಸೋವಿದರ್
ಗೂಢಮಂ ; ಸೋವಿದರ್ ಪ್ರಕಟಮಂ ; ಸೋವಿದರ್

ಸರ್ವಮಂ ಮರಗಳೊಳ್ ಪೊದೆಗಳೊಳ್, ಕಲ್ಲೊಳ್
 ಪುಲ್ಲೊಳ್, ಪಳುಬೆಳದ ಪಳ್ಳದೊಳ್ ಪಿಣಿಲಿಡಿದ
 ಕೊಳ್ಳದೊಳ್, ಕೆಸರುಸುಬು ಕೂರಕಲಿನ ಕಿಬ್ಬಿಯೊಳ್
 ದುಮುದುಮನೆ ನೀರ್ ಬೀಳುವಬ್ಬಿಯೊಳ್ ಆ ಕೀಶ
 ಸಂಶೋಧನಾ ಕೋವಿದರ್ ! ತಡವಿದರಹಸ್ವತಿಯ
 ಕದಿರಾಳೊಂ ಕೂಡಿ ಪಗಲನೆತ್ತಿತ್ತಲೂಂ,
 ಕೌಟವಿಯಾಗೆ ಕಣ್ಗುಟವಿ. ಸೋದಿಸಿದರಂತೆ
 ತಣ್ಣದಿರೈರಸಿ ರಾತ್ರಿಯ ಗರ್ಭಮಂ, ಕೈಗೆ
 ಕತ್ತಲೆ ಬತ್ತಲಪ್ಪಂತೆ !

೧೧೦

ಇಂತಿಂತಿಂತುಟಾ

ವಾನರರ್ ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಬರ್ಪಿನಂ
 ಅರಸುತಿರೆ, ಪುಡುಕುತಿರೆ, ಸೋವುತಿರೆ, ಸೋಸುತಿರೆ
 ದಳದಳಗಳಾಗಿ ದೆಸೆದೆಸೆವೊಕ್ಕು, ಭೋಂಕನೆಯೆ
 ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ
 ನೈಶ ನೈರಾಶ್ಯ ಯಮದೇಹ ಗೋಪುರಮೆನಲ್
 ಗ್ರಂಥಿತ ಕಳೇಬರದ ನೈಲವೈಶಾಲ್ಯದಿಂ
 ದೃಷ್ಟಿಗೆ ದಿಗಂತಮನೊಡಚ್ಚೆ. ಸೇರ್ದತ್ತದರ
 ಸಾನುವಂ, ಸಂಕೇತದಂತೆ, ಕಪಿಕೇತನರ
 ಸೇನಾಮುಖಂ. ಪೊಳ್ಳುಪೊಳ್ಳಿಂಗುಣಿಸು ನಿದ್ದೆ
 ಮಿಹಂಗಳಂ ಕಾಣದಲೆದಲೆದಲೆದು ಸೋಲ್ತ್ತು
 ಮಾಸಿದ ಮನದ ಮಾಸಿದಾನನದ ಮಾಸುಡೆಯ
 ಮಾಸಿದಾಸೆಯ ಸೈನಿಕಂ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದತ್ತು
 ಮೈಚಾಚುತಲ್ಲಲ್ಲಿ, ತೃಣದ ತಲ್ಲದ ಗಿರಿಯ
 ತಳ್ಳಲಿನಂಕ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ. ದಣಿವಾರೆ,
 ಬಗೆ ತಣಿಯಲೀಂಟಿದರ್ ದೊಣೆನೀರ್ಗಳಂ ; ಝರದ
 ಜಲಮಂ ಮಿಂದರೊಗೆದರುಡೆನೂಲ್ಗಳಂ ಕಿಬ್ಬ
 ಬೆಳ್ಳಂಗಡೆಯುವರ್ಬಿಯೊಳ್. ಪುತ್ತಿನೊಳಗಿರ್ದ
 ತುಡುವೆಜೀನಂ, ಮರದ ಬಿರುಕಿನೊಳಗಣ ನಸರಿ

೧೨೦

೧೩೦

ತುಸ್ವಮಂ, ಬಂಡೆಯಿಂ ಜೋಲ್ವ ಹೆಜ್ಜೆನ್ನಳಂ
ಕಿಳ್ತರೊಪ್ಪಂ ಮಾಡಿ ಪಣ್ಣಲಂಗಳನೂಡಿ
ಬನದಾತಣವನುಂಡರನಿಬರುಂ, ಜಲವಾತ
ಶಿಲೆಯ ರಕ್ಷೆಯ ದುರ್ಗಬಿಲದ ನೀಡದೊಳಿಕ್ಕಿ
ಪಾರಿವಾಳದ ಪಕ್ಕಿ ಕಟ್ಟಿರ್ದ ಕಣಜದಿಂ
ಕವರ್ದ ತರತರದಕ್ಕಿಯಿಂದನ್ನಮಂ ಸಮೆದು,
ಹೂಡೆತಣಿವಿನಂ.

ಮೇಲೆ, ಸಭೆ ನೆರೆದುದಂಗದನ

ಯುವರಾಜ ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರನಧ್ಯಕ್ಷ ತೆಗೆ
ಕೈಮುಗಿಯೆ ಸೇನಾಸಮಷ್ಟಿ. ಮುಖ್ಯಂಗಿ, ಅದೊ,
ಗ್ರಾಮದಗ್ರಾಸನವನಿತ್ತುದೊಂದೆತ್ತರದಿ
ಬಂಡೆ! ಸಚಿವ ಸಮಿತಿಗೆ ಗೌರವಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ
ಇಕ್ಕೈಲದುಪಲವೇದಿ! ಮಿಕ್ಕರಿಗವರ ಹಕ್ಕು,
ಕಲ್ಲೊ ಕೊಂಬೆಯೊ ಹುಲ್ಲೊ, ನೆಲೆಸಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಾಯ್ತು!
ನೆರೆಯುತಿರೆ ಪರಿಷತ್ತು ಸಗಲಿನಂಚಿನ ಸಂಜೆ
ಶರನಿಧಿಗುರುಳಿದತ್ತು. ಶೀತಲ ನಿಶೀಥಿನಿಯ
ತಿಂಗಳಿಲಾಳ್ವಿಕೆಗೆ ಜೊನ್ನ ಮುನ್ನುಡಿಯಾಯ್ತು.
ಹೇಮಂತ ಶೈಶಿರದ ಸಂಧಿಯ ಚತುರ್ದಶಿಯ
ಚಳಿ ಚಳಿ ನಿಶೆಯ ಕುಳಿರ್ದದಿರ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೊಳ
ತೊಯ್ದೊದ್ದೆ ಯಾದುದಾ ರಾತ್ರಿಯಪ್ಪಿದ ಧಾತ್ರಿ,
ನಡನಡ ನಡುಗಿ ಹಿಮಕೆ! ಮಂಜಿಗಂಜುವುದುಂಟೆ
ನಂಜುಗೊರಲನ ಪಣೆಯ ಕಣ್ಣೆಣೆಯ ಕಲಿಗಣಂ?
ಸಾಗಿತಾ ಸಭೆ, ರಜನಿ ತುದಿಗೆಯ್ವಿ, ಮೂಡಣದಿ
ಮರುವಗಲರಳ್ವಿನಂ, ನೇಸರ್ ಮರಳ್ವಿನಂ,
ಸಂಪಾತಿ ಚೀತ್ಪಾರಮಿರಿದು ಕಿವಿಗೊಳ್ವಿನಂ!

೧೪೦

೧೪೦

ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮನ ವಾಲಿಸಂಭವನ ಜ್ಯೋತ್ಸಾಸ್ಥಾನ
ಶಶಾಂಕ ಹೇಮಂತಾಂಶು ಕಾಂತ ಗಾತ್ರಾಸ್ಥಾನ
ವೊಣ್ಮಿದತ್ತಂಗದ ಕುಮಾರನ ತರುಣವಾಣಿ,

ಕೋಳ್ಳಿ ಗಗಲೊಳ್ಳಳಂ ನಿಲಿಸಿ, ಭಯವಿಸ್ತಿತಾ
ನಿಶಿ ಗೌರವಚಕಿತಮೌನದಿಂದಾಲಿಪಂತೆ:

೧೬೦

“ಕಪಿಕುಲ ಬಲಿಷ್ಠರಿಗೆ, ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ,
ರಾಜೇಂದ್ರ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಶಿರತ್ರರಿಗೆ,
ಮೇಣೆನ್ನ ಕೆಳೆಯರಿಗೆ ನನ್ನ ದಿದೂ ಬಿನ್ನ ಪಂ.
ಕಟುವಾರ್ತೆಯಾದೊಡಂ ತಿಕ್ತಮಪ್ರಕಟಮೆನೆ
ಪೇಳ್ವಿನಕಟುಕ್ರಮಂ. ಕೇಳ್ವುದಲಘುಮತಿಯಿಂ.
ದೂರೆಯಾಣೆಯಂ ಪೊತ್ತು, ತೆಂಕಲಿಳೆಯೆಲ್ಲಮಂ
ತೊಳಲಿ, ರಾಮಪತ್ನಿಯನರಸಿ ನೀಮನಿಬರುಂ
ಬಳಲಿದಿರಿ. ಪಸಿವುನೀರಡಿಕೆಯಂ ನೋವುಸಾವಂ
ಕಂಡುಂಡು ದಣಿದು ರೋಸಿದಿರಿ. ಮೇಣೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಮಿಗಿಲ್ ನಮ್ಮೊಳ್ ಕೆಲರ್, ಬಾಳ್ಗೆಳೆಯರಳಿದುದಂ
ಕಂಡರೆಂಬುವ ಕರಿನಮಂ ನುಡಿಯಲಳಲುತಿದೆ
ನಾಲಗೆಯ ಬಲೈ !” ರಾತ್ರಿಯ ರವವಿಹೀನತೆಗೆ
ಸುಯೊದಗಿದಂತೆ ಸುಯ್ದುದು ಸಮಿತಿ ಸಂಕಟಕೆ.
ಕೇಳ್ವದಂ ಮುನ್ನೊರೆದನಿಂತು ವಾಲಿಯ ಸುತಂ :
“ವಾನರ ಬಲಿಷ್ಠರೆ ! ಕಪಿಕುಲ ದೃಢಿಷ್ಠರೆ !
ನಿತ್ಯಮಾಶಿಷ್ಠರೆ ! ನಾಂ ಯೋಧರೆಂಬುದಂ
ಮರೆಯದಿರಮೋ ಶಿಷ್ವನಿಷ್ಠೆಯ ಮಹಾಮತಿಯ
ಸಂತತಿಗಳಿರ ! ಕೆಳೆ ಮಡಿಯೆ ಬಳ ಕೆಳೆಗಳಲ್
ಸಾಜಂ, ದಿಟಂ. ರಣದಿ ಕೆಡೆದವರೊಳ್ಳುಗೆಯ್ಯೆಗಳ್
ಸಫಲಮಪ್ಪಂತೆಸಗೆ ನಾಮ್, ಅದೆ ಸುಧಾತರ್ಪಣಂ
ತಾನವರಾತ್ಮತೃಪ್ತೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನೀವುದಲೈ
ಪಿತ್ತಲೋಕದೊಳ್ ? ಮಿಶ್ರಮಂ ಮಾಳ್ವದೆ ಘನಾಮೃತಕೆ
ಅಪೌರುಷದ ಅಶ್ರುಜಲಮಂ ? ಪಿಂತಣಲಿಕೆ,
ಬಿಡಿಮದಂ. ನಮಗೆ ಮುಂತಣಮಿಂದು ಮಂತಣಂ.—
ಮುಗಿಯಿತ್ತು, ಮೇಣ್ ಮಾರ್ದತ್ತು, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿತ್ತವಧಿ.
ತೋರು ದಿಲ್ಲವನಿಜಿಯ ನೆಲೆ. ದಶಶಿರನ ಲಂಕೆ

೧೭೦

೧೮೦

ತಾನಾದುದಿವು ದಿಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಬರುಶಂಕೆ !
ತಿಳಿದು ದಳದಳದನುಭವಂಗಳಂ, ಮೇಣರಿತು
ಸೈನ್ಯಮನಮಂ ಮತ್ತಮುತ್ತರೋದ್ದೇಶಮಂ,
ಮುಂಬಟ್ಟಿಯಂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲೆಂದು ತರಿಸಂದು
ಇಂದು ನೆರೆದಿಹುದಿಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ಈ ವೀರಗೋಷ್ಠಿ !
ಪೇಳ್ವೆನಾನೆನ್ನ ದಳದನುಭವದ ಕಥನಮಂ ;
ತಾಳ್ವೆಯಿಂದಾಲಿಸಿಂ. ಮಿತಮೊರೆವೆನನಿತುಮಂ.
ತಾಮುಮಂತೆಯೆ ತಮ್ಮ ಕಥೆಯನತಿಕ್ಪಸೆಯ
ತೊರೆದೊರೆವುದೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸುವೆಂ. ಕಥೆಗೆ ಗುರಿ
ಕಥೆಯಲ್ಲಮಿಂದಿಲ್ಲಿ. ತಮ್ಮ ಬಲವಿಕ್ರಮಕೆ
ಪೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆವೇಳ್ಕುಮೆಂದೆಂಬ ಕಲಿಸಹಜ
ದಾರ್ಬಲ್ಯಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇವಿಯನ್ನೇಷಣೆಗೆ
ಬೇಳ್ಕುನಿತುಮನೆ ಪೇಳ್ವುದೆಲ್ಲರುಂ.”

೧೯೦

ನುಡಿದಿಂತು

೨೦೦

ನಿಂತುದಾತನ ವಾಣಿ. ಚಿಂತಿಸಿದನೆನ್ನದಂ
ಬಂದಿನಿತುವೊಳ್ಳು. ಜೊನ್ನಿರುಳ ಸದ್ವಲಿತನಕೆ
ಚವರಿವೀಸಿತು ಕುಳಿರ ಸುಯ್ಯಾಳಿ. ಬಿಳ್ಳುವಯ್ಯ,
ಚಳಿಯ ದನಿಮರ್ದರದವೋಲ್, ಪಟ್ಟಪಟ್ಟನೆಯೆ
ಹಿಮದ ಹನಿ ಮರಮರದಲೆಗಳಿಂದೆ :

“ಅನ್ನೆ ಗಂ,”

ಮತ್ತಮೆಳ್ಳರಿಸಿತಾ ಕೊರಳ್ ಇರುಳ ನಿದ್ರೆಯಂ,
“ ಮುಂದೆ ಭೀಷಣಮೆಸೆದುದಿನ್ನೊಂದು ಕಾನನಂ,
ಭೀಮಘೋರಂ. ಪೊಕ್ಕು ಪಳುದಟ್ಟಮಂ, ಪುಡುಕಿ
ಕುತ್ತುರ್ದಗಂ ಸೋದಿಸರೆ, ಕಂಡುದೊಂದೆಲ್ಲ
ರಾಸಿ. ಕಂಡಾ ಮಹಾ ಕಂಕಾಲಧವಳಮಂ,
ಪರ್ವತೋಪಮ ತಿಮಿಂಗಿಲದಸ್ಥಿಪಂಜರದ
ದೀರ್ಘೋನ್ನತಾಯತದ ಕುಣಪಾವಶೇಷಮಂ,
ಶಂಕಿಸಿತು ಸೇನೆ ರಾವಣ ಪುರದ್ವಾರಕ್ಕೆ

೨೧೦

తుంగిర్ద తోరణమదేందు ! నుగ్గితు ముందే
 జగ జట్టిగళ దళం, నన్న హజ్జీయ హిందే
 హిందే.—కడలిన జంతు బంతిళగదేంతు ? ఇదే
 సాగరమదూరదోళ్. కృసాదుదా లంకే,
 సిక్కిదళ్ సీతే. రక్తసరూడేయనం కేందే
 పోక్కుపేవు కిష్కింధేయం. గెల్గే సుగ్రీవ
 రాజాజ్ఞ !—ఎందుక్కు వుర్కినిం నుగ్గుతిరే,
 తోరడసోర్వన్ వికృత రూపద జటాత్మశ్చ
 జటిలాననం. వృరముక్కితు వికారక్కే
 పేసి. దృత్యంగిత్తు గుర్దిదేనవన నేత్తియం,
 పిసుళ్వంతే. అయ్యో ఏనన్నేయం ! సావ మున్
 తన్న పేసరం పేల్దనా ఋషి నిశాకరం.
 గురువంతవన్ సంపాతి ఖగవరేణ్యంగే.
 శపిసలిదాతనేన్ను ద్దేశమం మత్తే
 నాం తిరదోళాంత గురుకృతి మహత్త్వవనరితు
 కృపేయోళుపసంహరిసిదను శాపమం : పదకే
 ముడిచాచిదేన్న సుం మన్ని సిదనాదోడం,
 మున్న నోరిరదిన్నే నగే పితృవతుల శక్తి.
 మత్తొందనరుహిదన్, తన్న శిష్యన శాప
 మోచనేగే నేరవాగి నాం పడేవుదాతనిం
 రామకార్యకే నేరవనేందు . . . నమగదే కణ్గ
 కదిరప్పుదిరే కవిద కళ్తలొళగిందేన్న
 హార్పేకే, సంత్యేకే, మేణరకే ! ”

నింతుదా

చాలియ సుతన కేరళ తరుణతుర్కం. నేరవి
 నీరవం నోరిడుతిరలుత్తంలేయిం, మరళి
 మేలేళ్ద నోర్వనా మర్బ్జి నోళదారేందు
 తవకిసుత్తిరే సేనె, కంఠ ఘంటా రవం

౨౨౦

౨౩౦

౨౪౦

ವೋಣ್ಣಿದು, ತವಕಂ ತವಿದು. ತುಳಿಲಾಗೆಯ್ಯವೋಲ
ತುಂಬಿದ ಸಭಾಸಂಭ್ರಮಂ. ವಾಚಿಸಿದನಿಂತು
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಕುಮಾರಂ, ಶ್ರೀಮನ್
ಮಹಾಮೌನಿ:

“ಯುವರಾಜ ಭಾಷಣ ಮಧುವನೀಂಟಿ ಸಭೆ

ತಣಿದಿಹುದು ತುಂಬಿ. ಆ ವೀರ ವಾಣಿಯ ಕೇಳಿ
ಮರುಕೊಳಿಸಿಹುದು ಕೆಚ್ಚು, ಕೆಚ್ಚು ಗೆಟ್ಟಿರ್ದರೆ.
ಮಿಗಿಲೆರಡರಿಂದಾವುದೆನೆ, ದೊರೆತಿರ್ಪುದೆನುಗೆ
ಗುರಿ ಮಾರ್ಗದ ಕಣ್ಣೆ. ಆ ಗುರಿಗೆ, ಆ ಕಣ್ಣೆ
ಪೆರತೊಂದು ತೋರ್ಪರಳಿನಂದದೊಂದನುಭವಂ
ಸಮನಿಸಿತ್ತೆನುಗೆ. ಪೇಳ ಪೆನದಂ, ನಿರಾಶೆಗೆ
ಕೋಡುಡಿದು ತಾನದುವೆ ಸೋಲ್ಪಗೆಗೆ ಬೆನ್ನಡಿಗಿಯೆನೆ,
ಧೈರ್ಯಕಾಶಾ ಶ್ವಾಸವಾಡುವೋಲ್. ನಿಂದಲ್ಲಿ
ಪಳುವರಸಿ, ನಡೆನಡೆದು ದರಿ ಸೋಸಿ, ಗಿಡುಗಳಂ
ಮೀಂಟಿ, ಮಡುಗಳನೀಂಟಿ, ಮರುಧರೆಗಳಂ ದಾಂಟಿ
ದಾಳಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತಿರಲೆನ್ನ ಪಡೆ, ತೊಟ್ಟನೆಯ
ಮುಂದೋರ್ಪದೊಂದು ರಕ್ಕಸರ ಬೇಹಿನ ಚೂಣಿ,
ಕಣ್ಣೊಲದ ಕೂಣಿಮಾನಾಗಿ. ಶೈಲಾಕೃತಿಯು
ಘೋರ ಕರ್ಮಿಗಳವರ್, ಹರ್ಮಕ ಮಂ ಕಂಡ
ಕಾಳ್ಕೋಣವಿಂಡಿನೋಲ್ ಮಲೆತು, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದರೆ,
ರಾಹುಛಾಯಾದಂಡಗಳೆ ದಂಡುಗೊಂಡಂತೆ

೨೫೦

೨೬೦

ಗೂನ್ಗಂಟುಗಂಟಾದ ತರು ಬೃಹನ್ಮಂಡ ಸಮ
ದೋರ್ಪದಂಡಗಳನೆತ್ತಿ. ಸೊಂಟದಟ್ಟಿಯ ಬಿಗಿದು
ಕಟ್ಟಿ, ತೋಳ್ತೊಡೆಗಳಂ ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ನೆಲ ನಡುಗಿ
ಕಾಲ್ ಕುಟ್ಟಿ ತಾಗಿದತ್ತೆಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಸಿಡಿಲ್.
ಸುಟ್ಟು ಸೀಕರಿವೋದುದರಿಸೇನೆ. ಏನೆಂಬೆನ್ ?
ಒರ್ವಸುಳಿದನ್ ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿ! ತೋರುತಂ
ಮತ್ತೆ ಮರೆಯಾಗುತಂ ನಮ್ಮ ನೀಳ್ಕುಳಿಗೊಳಲ್

ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ ಪರಿದನಿತ್ತಣ್ಗೆ. ಪ್ರತಿಮಾಯೆಯಿಂ
 ಪಿಡಿದರವನಂ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮವರ್. 'ಲಂಕೆಯಂ
 ತೋರ! ದಶರಥ ಸುತನ ದಯಿತೆಯಂ ಬೈತಿಟ್ಟ
 ತಾಣಮಂ ತೋರ! ನೀಚ ರಾವಣನೆಲ್ಲಿ, ಬಾ,
 ತೋರ!' ಎಂದೆಂದು ಗುದ್ದಿದರಿರಿದರಕ್ಕಿ ಯಂ
 ಕಿಳ್ತರೇನೆಂಬಿನಾ ಕಲ್ಲುಂಡಗೇಂ ಸ್ವಾಮಿಯೊಳ್
 ನಿಷ್ಠೆ! ನಾನರಿಯೆನಾನ್ ಕಾಣೆನೆಂದನಲ್ಲದೆ ಮೇಣ್
 ಬೇರೆ ನುಡಿಯಂ ನಾಲಗೆಗೆ ತಂದನಿಲ್ಲೆಸೆ!
 ಕಡೆಗೊಡಲನುಳಿದನೆಂತುಂ ದಕ್ಕಿ ಣದ ದಿಶೆಗೆ
 ನಡೆದನಂತುಂ ಪೇಳ್ವ ನಿಲ್ಲುತ್ತರವನೆಮಗೆ!
 ಕೊನೆಗೆ ನಾಮವನೋಡುವಟ್ಟಿಯನೆ ದಿಕ್ ಸೂಚಿ
 ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ ಬಂದೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ.
 ಇತ್ತಲೆತ್ತಲೊ ಲಂಕೆಯಿರ್ಪದೆ ದಿಟಂ. ಶಂಕೆ
 ವೇಡೆಮಗೆ." ಎಂದುಮೊಂದೆರಳ್ ನಿಮಿಷಮುಂತಿರ್ಪ್ಪ,
 ನಿಡುಸುಯ್ದು, "ವಿಾರ್ದೆ ವಿತ್ತವಧಿಯಂ. ತೀರ್ಚುವಂ
 ಹೊಣೆ ಹೊರೆಯನಾದೊಡಂ. ತೀರದಿರ್ದೊಡಮೆಂತೊ
 ಕರ್ತವ್ಯಮೆಸಗುತ್ತೆ ತೀರ್ಪ್ಪವನಸರದೊಳೆಯೆ ನಾಮ್
 ತೀರ್ಪ್ಪದೆ ವಲಂ ಕಲಿಗೆ ಗೌರವಂ!"

೨೭೦

೨೮೦

ಸೇನಾನಿ ತಾಂ

ಕುಳ್ತೊಡನೆ, ಗಜನೆದ್ದನಿನಿತು ಕುಳ್ಳಾದೊಡಂ
 ಗಜಗಾತ್ರದಿಂದರಿಂದಮ ಪಾತ್ರನುಜ್ವಲಂ,
 ರೂಕ್ಷ ಬಿಹ್ವೆಯ ನಿಷ್ಕರಂ, ಹಾಸ್ಯಕೋವಿದಂ.
 ನರಿಮೊಗದ ನಗೆಯ ಕುಡುಗೋಲ್ ಕೊಂಕು ನೆರಮಿರಿದು
 ತುಟಿಗಳಿರ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತಿರ್ಪ್ಪದನಿರುಳ್
 ಮರೆಸಿದುದು ಜೊನ್ನಾಯೆಯಿಂ :

೨೯೦

"ನಿಶಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ

ನಿದ್ರೆಯಧ್ಯಕ್ಷ ತೆಗೆ ನಮಿಸದಿರ್ದೆಳ್ಳರಂ.
 ಮಂಡೆಯಿಂದುಣ್ಮಲೇಂ? ಜಾಣ್ಣೆಯಿಡಿದಿರ್ದೊಡೇಂ?

ಬೆಳ್ಳುನುಡಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಗಡಮೇಗಳುಂ : ಆಲಿಸಿಮ್,
 ನಮಗುಮೋರ್ವನ್ ದೊರೆತನವನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂ.
 ಸಿಕ್ಕೊಡನೆ 'ರಕ್ಕಸನ್ !' ಎನುತೆ ಕೀರಿದರೆಮ್ಮವರ್
 ಕಪಿಕರ್ಕಶರ್. 'ಅಲ್ಲ !' ಎಂದೊರಲಿದನ್ ಅವನ್.
 ಕೇಳ್ವರಾರ್ ? 'ಪೇಳೆಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ? ತೋರ್ ಲಂಕೆಯಂ !'
 ಎನುತೆನುತೆ ಬಡಿಯಲವನ್ 'ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ ಕಾಣೆನಾನ್ !
 ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿಮ್ !' ಎಂದೊರಲ್ದಾ ತಂಗಿ,
 ಬಗೆಯ ಗುಟ್ಟಂ ಸೆಳೆವ ಮದ್ದೆಂದು, ಕುಡಿಸಿದರ್
 ಕಳ್ಳಬಳ್ಳಿಯಂ ಪಿಂಡಿ ಗೆಯ್ದ ರಸಮದಿರೆಯಂ.
 ಬಿದ್ದು ದೆ ತಡಂ ಪೊಡೆಗೆ ಮದ್ದು, ನೆಗೆದುದು ನನ್ನಿ
 ಪೊರಗೆ ! ಪರಿದುದು ಪುಷ್ಪಪೊಳೆಯಂತೆ : 'ಬಲ್ಲೆ ನಾಂ
 ಲಂಕೆಯಂ !' ಎಂದವಗೆ 'ಎತ್ತಲಿದೆ !' ಎನಲಿವರ್,
 'ಇತ್ತಲಿದೆ ! ಇತ್ತಲಿದೆ ! ಇತ್ತಲಿದೆ !' ಎನುತವನ್
 ಸತ್ತನತ್ತಿತ್ತಲೆತ್ತಲೆತ್ತಲೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೈಯನ್
 ಬೀಸಿ. ಬೀಸಾಟಮನೆ ಸುಟ್ಟದೋರ್ಕ್ಕಿಗೆ ಗೆತ್ತು ನಾಮ್
 ಬಂದೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕ ! ಬೇಡೆಮಗೆ
 ಶಂಕೆ ! ಇತ್ತಲೆತ್ತಲೊ ಲಂಕೆಯಿರುದೆ ದಿಟಂ !"

೩೦೦

೩೧೦

ನಕ್ಕರ್ ಕೆಲರ್. ನಗೆಯ ತಡೆದರ್ ಕೆಲರ್. ಕೆಲರ್
 ಮುಳಿದುಕ್ಕಿದರ್. ಮತ್ತೆ ಮಿಕ್ಕವರೇಕೊ ಎನೊ
 ಸಂದೇಹದಿಂದೆ ತಮ್ಮಿಕ್ಕೊಲದೊಳಿರ್ದರಂ
 ಲೆಕ್ಕಿಸಿದರೇಂ ಗೆಯ್ಯದೇಂ ನೀತಿಯೆಂಬುದಂ !
 ನೆರೆದ ಸಭೆ ಬಿರಗಾಗೆ, ನೀಲನುಂ ನಗುತೆದು
 ಚಪ್ಪರಿಸಿದನ್ ಗಜನ ಭುಜಮಂ !—ಅನಂತರಂ,
 ಪೇಳ್ವದೇನೊಬ್ಬಬ್ಬರಾಗೆದ್ದ ರೆನಿತೆನಿತೊ
 ಕಪಿಭಟರ್. ಪ್ರಕೃತಮಂ ಪೇಳ್ವರ್ ಕೆಲರ್ : ಪಲರ್
 ಪೇಳ್ವರಪ್ರಕೃತಮಂ. ಪೇಳ್ವನಿಲ್ಲೊರ್ವನುಂ
 ನೆಚ್ಚ ಮೂಡುವ ಸುದ್ದಿಯಂ ! ಭಾಷಣಧ್ವನಿಯೊ ?
 ವಾಗಿಂಗಿತಮೊ ? ದನಿಯ ಹನಿ ಕೂಡುತೊಯ್ಯನೆ

೩೨೦

ಹತಾಶೆ ಹಳ್ಳಂಬರಿದು, ದುಮುಕಿ, ಕೊಚ್ಚಿತ್ತಲ್ಲಿ
ಸೆಚ್ಚಿ ನುತ್ತುರಮುಖಿಯ ಕೆಚ್ಚಿ ನೋಡದ ಪುಟ್ಟು
ನುಚ್ಚು ನುರಿವೋಗೆ !

ಮೈಂದಂ, ಮಹಾವಾನರಂ,
ಕಪಿಕುಲಾಂಭೋಧಿ ಚಂದ್ರಂ, ಚಂದ್ರಸುಂದರಂ,
ಕವಿ, ಚಾರುವಾಕ್ಯೋವಿದಂ, ಕಾವ್ಯ ರಸ ಹೃದಯಿ,
ಮೇಣು ವೀಣಾಕ್ವಣನ ವಾಣಿಯ ಲಸಸ್ತುಖಂ
ಮೇಲೆಳ್ಳ ನಾಶಾಪತಾಕೆಯೋಲಾ ವಾಗ್ಮಿ.
ದಳ್ಳುರಿದುದಾವೇಶದಗ್ನಿ : ಕಿವಿಸೋಲ್ತುದಾ
ಸಮಿತಿ, ಮಂತ್ರದಿ ಮುಗ್ಧ ಮಾದಂತೆ. ಸೋಲಿಹುದೆ,
ಕಾಲವೆ, ಕವಿಧ್ವನಿಗೆ ? ಪರಿಸದಮರಿಯದೋಲೆ
ಸಮಯನಿಷ್ಠೆಯನುತ್ತುರಿಸಿದನ್ ; ರಸಕ್ಕ ಣಕೆ
ಗಮಿಸುತೆ ರಸಕ್ಕ ಣಂ ಪೊಳ್ಳುಪೊಳೆ ನೆರೆವರಿಯೆ
ಬಿತ್ತರಿಸಿದನ್ ಕಥನಮಂ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲಿ !
ಭಾವನಾತೀತಕೆ ಅಚಿಂತ್ಯಕೆ ರಸಕ್ಕಿಹುದೆ
ಕಾಲಮಾನದ ಸೂತ್ರಸಂಕೋಲೆ ?

೩೩೦

“ ಮಲೆಚೆಲ್ವು

ತಾಯ್ನೆಲಂ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ಪೆತ್ತ ನಲ್ಮಕ್ಕಳಂ
ನುಂಗಲಿದೆ ದುರ್ದಶಕೇತು. ಧೀರಗಿಂದು,
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂಬೆಯಾ ಪರ್ವತಸ್ತನಗಳಿಂ
ಪೀಯೂಷಧೈರ್ಯಮಂ ಪೀರ್ದ ಬಳೆದರ್ಗಿಂದು,
ಪೇಡಿತನಮಡಸಲಿದೆ ; ಸೋಜಿಗಂ ; ಸಂಕಟಕರಂ !
ಯುವರಾಜನೀ ವಾಲಿಸುತನಂಗದ ಕುಮಾರನಿಂ,
ನಿಖಿಲ ಲೋಕಪ್ರಾಣ ಸುತನಾಂಜನೇಯನಿಂ,
ವಹ್ನಿ ಜಂ ಲೋಕೈಕ ಕಲಿ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿ
ನೀಲನಿಂ, ತನ್ನೊಂದು ಬಲ್ವಿಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಗೆ
ಹೊಯ್ಕಯ್ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಲಿ ಜಾಂಬವಂತನಿಂ,
ಮೇಣಿತರ ಸಾಹಸಶ್ರೀಮಂತರಿಂ, ಸಮರ

೩೪೦

ಧೀಮಂತರಿಂ ತುಂಬಿದೀ ಸಭೆಯ ತೇಜಕ್ಕೆ
ತಗದೆಂದಿಗುಂ ಪರಾಜಯ ಬುದ್ಧಿ. ಶುದ್ಧ ಮೇಣ್
(ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರೆ ತುದಿಗೆ ತಪ್ಪದು ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧನೆಗೆ.)
ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯ ಸೇವೆಯಂ ನೊಗವೊತ್ತ
ಪೆಗಲೊಳೆಯೆ ಸತ್ತರಾ ಸಾವುಮುತ್ತಮ ಗತಿಯೆ,
ನಾಸ್ತಿ ಕನಲ್ಲದಾತ್ಮನಿಷ್ಠಂಗೆ.—ಕಿರಿಯನಾಂ.
ಬಿನ್ನ ವಿಪಿನಾ ಪೆರೈಯೆನ್ನ ದಲ್ತಾದೊಡಂ,
ಪೆರೈಯಿರಾ ತನಂ ಪಿಂಬಾಲಿಪಾ ಸಯ್ವು
ನನ್ನದಾಗಿರುದೆಂಬುದೆ ಪೆರೈ. ಕೇಳಿಮದರಿಂ
ನಮ್ಮ ದಳದನುಭವಂ ಬೇರೆಪರಯಾಯಿತ್ತು.
ಬೇರೊಂದು ತೆರನಾಯ್ತು ನಮ್ಮ ನೆಚ್ಚುಂ. ಬೇರೆ
ಪರಿಯಿದ್ದು ದಾಂಜನೇಯನ ಪಡೆಯವರ ಕೆಚ್ಚು.
ನಮ್ಮ ಪಡೆ ಪಟ್ಟ ಕೋಟಲೆ ಕಿರುದುಮಲ್ತೆಮ್ಮ
ದುಃಖದ ನಖದ ನಕ್ರಕಾಂ ಕಾಣೆ ಕರುಣೆಯಂ,
ಕನಿಕರದ ಲವಲೇಶಮಂ. ನಾವುಮಡವಿಯಂ
ತೊಳಲಿದೆವು ; ನಾವುಮಲಿದೆವು ಮಳಲ್ ಪೊಡವಿಯಂ.
ನೊಂದೆವಾವುಂ ಪಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ಚಳಿ ಸೆಕೆಯ
ಬಾಧೆಯಿಂ. ಕರಡಿ ವುಲಿ ಫಣಿ ಸಿಂಹ ವಿಷಕೇಟ
ಹಿಂಸೆಯಿಂ ನಾವುಂ ನರಳ್ವೆವಾವುಂ ರೋಸಿ
ಸತ್ತು ಪುಟ್ಟಿದೆವಮಮ ಅಕ್ಕ ರದಿಟಂ !

೩೫೦

೩೬೦

“ ದಾಂಟಿ

ಕ್ರೌಂಚಾದ್ರಿಯಂ ಕ್ರೋಶಮಂ ಕ್ರಮಿಸಿದುದೆ ತಡಂ
ನಾಮರೂಪಂಬಡೆದು ನಿಮಿರುದೊ ನಿರಾಶೆಯನೆ,
ಪ್ರತಿಕ್ರೃತಿಸುತೆಮ್ಮ ಸದ್ಭಾಸಿಧಿಯ ಚಿತ್ತಮಂ,
ಪರ್ವದತ್ತೊಂದು ಸೈಕತಸಮುದ್ರಂ. ಶಿವಾ,
ನೆಂದರಾ ನೋಟಮಂ ನಡುಗುತಿಹುದೀಗಳುಂ
ಮನ್ನನಂ ! ನಡುಗಲಿಲ್ಲಾಗಳಾ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ
ನಮ್ಮೊಳಾರುಂ : ಪೊಸತು ನೋಟಮಿಸಿದಾಯ್ತಲಾ

೩೭೦

ಸಾಹಸದ ಬೇಸತ್ತು ಕಣ್ಣೆ ! ನೈರಾಶ್ಯಗುಂ ದಲ್
 ನೆಯ್ದಿರುದೊಂದಂಚು ; ತನ್ನ ಪೊನ್ನೆಳೆಗಳಿಂ
 ಕಣ್ ಸೆಳೆದು ಮನಮೋಹಿವುದು ಮೊದಮೊದಲ್ ; ಸಿಲ್ವಿ
 ಮೋಹಕ್ಕೆ ಮುನ್ ನಡೆಯೆ, ಕೊಂಡೊಯ್ದುದತಿಥಿಯಂ
 ನರಕ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ. ಎನೆಂಬೆನೆಮಗಂತೆವೋಲ್
 ಮೊದಲ ನೋಟಕೆ ಮನೋಹರಮಾಯ್ತು ಮರುಪೃಥಿವಿ :
 ಬೆಳ್ ಮಳಲ ನೆಯ್ ನುಣ್ಣು ಮುತ್ತೊತ್ತಿದುದು ಕಣ್ಣೆ,
 ದಿಟ್ಟಿ ದಣಿವನ್ನೆಗಂ ಹಬ್ಬಿ, ತಣಿವನ್ನೆಗಂ
 ತಬ್ಬಿ. ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಂತಾದುದಂಗಾಲ್ಗೆಯುಂ :
 ಮೃದುಪುಳಿನ ಮೃದುಲನಳಿನಾಧರದ ಸಾದರದ
 ಸೋಂಕಿಗೆ ಪುಳಕಿಸಿತ್ತಡವಿವೆಟ್ಟಿನ ನೆಲದ
 ಕಲ್ ಮುಳ್ ಬಿರುಸನಲೆದ ಕಾಲ್. ಆ ಮಳ್ಳಡಲ್
 ತಗ್ಗಿಳಿದುಮುಬ್ಬೀರ್ಪು ಮಲೆಯಲೆ ಪೊನಲ್ವರಿದು,
 ತನ್ನ ನಂತತೆಯಿಂದಮಂತರಿಕ್ಕ ದ ಕೂಡೆ
 ಸೆಣಸಿದುದು. ಮರುಭೂಮಿಯಾದೊಡೇ ನಾಗಸಕೆ
 ಮಲೆತರದೆ ಭವ್ಯವೈಸಲೆ, ದೇವದೇವನಂ
 ಕೆಣಕಿದಸುರನ ಮೃತ್ಯುವಂ ದಿವ್ಯಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ !
 ಪಿಂತಿಕ್ಕುತುರ್ವರೆಯ ಪಚ್ಚೆಯೈಶ್ವರ್ಯಮಂ
 ಮುಂದುಮುಂದಕೆ ಪರಿಯಲೇಕನಾದತೆಯಾಯ್ತು
 ಕಿವಿಗೆ ಸದ್ದಿಲಿತನಂ ಮಸಣದಾ ; ಮೇಣಂತೆ
 ಏಕಲೋಕತೆಯಾದುದವಲೋಕನಕೆ ರುಂದ್ರ
 ನಿಸ್ಸೀಮ ಸೈಕತಾವಾಲೋಕಮಾತ್ಮಕ್ಕೆ
 ಮಿಳ್ಳು ಬೇಸರಮುಸಿರ್ ಕಟ್ಟುವೋಲ್. ನಿರ್ಜನಂ,
 ನಿರ್ಜಲಂ, ನಿರ್ಜೀವಮಂತೆ ನಿಶ್ಯಾಮಲಂ.
 ಪಳುವಿಲ್ಲ ; ಪಸುರಿಲ್ಲ ; ಮಿಗವಕ್ಕಿವೆಸರಿಲ್ಲ ;
 ತಂಗಾಳಿಯಿಲ್ಲ ; ತಿಳಿನೀರಿಲ್ಲ ; ಇಂದ್ರಿಯಕೆ
 ಮನಕೆ ಬೇವಕೆ ಮಹಾಚಿತೆಯಾಯ್ತು ; ಬಿಸಿಲುರಿಯು
 ಬೀಡಾಯ್ತು, ಸೆಕೆಯು ಸೊಡಾಯ್ತು, ಕಾವಲಿಯೋಡು

೩೮೦

೩೯೦

೪೦೦

ತಾನಾಯ್ತು. ಬಳಲಿದರ್ ಬಲವಜ್ರರುಂ ಡಗೈಯ
 ಡಾವರಕೆ; ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದರ್ ಭೀಮಕಲಿಗಳುಂ
 ಝಳದ ರಭಸಕೆ; ಗಂಟಲೊಣಗಿ ಬರೆ ಬಾಯಾರಿ,
 ಮಾತು ಮಾಣ್ಣುದು ಕೆಲರ ನಾಲಗೆಗೆ; ಸುಡೆ ಮಳಲ್
 ಬೊಕ್ಕೆಯುರ್ಬಿದುವೆನಿಬರಂಗಾಲ್ಗೆ; ಪಸಿವಡಸಿ
 ನಡೆಗೆಟ್ಟು ದಿನಿಬರಿಗೆ; ಸೆಕೆಯೆ, ನೀರಕ್ಕೆಯಂ
 ತಾಳಲಾರದೆ, ಪೀರ್ದೊಡಲಿನರವಟ್ಟಿಗೆಯ
 ಬೆಮರ ನೀರಂ ! ಸುಂಟುರುರಿಗಾಳಿಗಳ್ ಸುತ್ತಿ,
 ಮಂಥಿಸಿ ಮಳಲಕ್ಕಂ, ದೂಳಿವೆಟ್ಟಂ ರಚಿಸಿ,
 ತಿರನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿ, ರಿಂಗಣಂ
 ಕುಣಿದುವೈ, ಮರಳುಗಾಡಿನ ಮರುಳ್ಳೊಲಂತೆ.
 ಕಣ್ಣೆ ಪುಡಿಯಂ ತೂಳ್ಳು ಕಟ್ಟಿದುವು ದಿಟ್ಟಿಯಂ ;
 ಮತ್ತೆ ಮೇಗಿಂದೆರಗಿ ಪೂಳ್ಳು ವಾಳಗಳನೊತ್ತಿ
 ಮುಚ್ಚಿ ; ದೂಳ್ಳುಗಿಲ ಹರಹಿಂದುರಿವ ನೇಸರಂ
 ಮುಸುಗಿ ಕಳ್ತಲೆಗೈದುವುನ್ಮಾದವೇರ್ದರೋಲ್
 ಚೀತ್ಕಾರಗಳನೂಳ್ಳು, ಚಿತ್ರಸ್ವನಂಗಳಿಂ
 ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ರಂ ನರಿಸಿತ್ತಾ ಮರು ಪರೇತ
 ನಟ ಮಂಡಳಂ ! ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು ಸೇನೆ ತಾಂ
 ತತ್ತರಿಸುತುತ್ತರಿಸುತಿರೆ, ಪೇಳ್ವಿನೇಂ, ಮುಂದೆ,
 ಸಿಕತ ದಿಕ್ಚಕ್ರವಾಳಾಂತಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ,
 ಕಣ್ ಮೋಹಿಸಿತು ಮನೋಹರ ಮರುಸರೋವರಂ.
 ಪಾರ್ದದೆ ತಡಂ, ಗಂಟಲೊಣಗಿ ಬಾಯಾರ್ದರೆಂ,
 ಮೃತರಿಗಮೃತದ ಕೃಪೆಯೆ ಕೈಸಾರ್ದದೆಂದಾರ್ದ
 ಓಡಿದೆವು, ಬಯಕೆಯ ಬಿಸಿಲು ದುರೆಗಳನೇರ್ದ,
 ನೀಳ್ಕೊರಳ ನಿಟ್ಟೊಟದಿಂ. ತಣ್ಣನೋಟದಿಂ
 ತೆರೆನಲಿದು ಕುಣಿದತ್ತು ; ತೆರೆಯ ಮೊರೆಯಿಂಪಿಂದೆ
 ಕರೆಯನುಲಿದತ್ತು ; ಕರೆದುದು, ನಿರಾಶೆಯ ನಡುವೆ
 ದೂರದಾಶೆಯ ತೆರದಿ, ಪಳುಕು ತಿಳಿ ನೀರ್ಗಳಿಂ

೪೧೦

೪೨೦

೪೩೦

ಕಣ್ಣೊಳಿಸಿ ನಂಬಿಪಾ ಬಿಸಿಲಿಚ ಮಳಲೊಳಂ.
 ಎನಿತೋಡಲೇನ್ ? ಓಡಿದಂತೆಲ್ಲಮದಕೆಮಗೆ
 ನಡುವೆಯಿರ್ದಂತರದ ದೂರಮುಕ್ತಿ ಣಮನೆ
 ನಿಂದುದಚಲಂ. ಕುದಿವ ಸೆಕೆ. ಸುಡುಮಳಲ್. ಬೇಯೆ
 ಬೀಸುವ ಬಿಸಿಲಾಳಿ. ದಣಿವು, ದುಗುಡಂ, ಪಸಿವು,
 ನೀರಡಿಕೆ. ಬೆನ್ನ ಟ್ಪುತಿರಲಾ ಬಯಲ್ ಭ್ರಾಂತಿ
 ಬಯಲಾದುದೈ, ಬೈಗುನೇಸರ್ ವೆಳಗು ಪಡುವ
 ಪೊಳ್ಳಿನಲಿ. ಎನೊರೆವೆನಾ ಗೋಳನಯ್ಯಯ್ಯೊ,
 ಪಡೆಯೊರಲಿದುದು ನಿಡು ನರಳ್ ನರಳಿ, ಮರಳ ಮೇಲ್
 ಪೊರಳಿ . . . ಪವನಜ ವಾಣಿ ತುಂಬಿದುದು ತೇಜಮಂ
 ಮರಳಿ. . . . ನೆತ್ತರ್ಮಗಿಲ ಕೊಲೆಯ ಕಲೆಯಂ ಕೆತ್ತಿ,
 ರಕ್ತ ರವಿಶವಮುಳ್ಪುತಿರೆ, ಬಿಟ್ಟದಾ ಪಗಲ್
 ಕದ್ದಿಂಗಳಿರುಳ ಮಸಣಕ್ಕೆ. ಓ, ಆ ರಾತ್ರಿ,
 ಏಂ ಭಯಂಕರಮಾದುದಾ ತಾರಕಿತ ರಾತ್ರಿ !
 ಕ್ರೂರ ತಾರಾ ಕಾಂತಿ ತಿಮಿರಮಂ ತೋರುತಿರೆ
 ಮುನ್ನ ಡೆದವನಿಬರುಂ, ಬೀಳ್ವನ್ನೆಗಂ ಪರಿವ
 ಛಲದಿಂದೆ : ದೈವಕೃಪೆ, ದೈವಕೃಪೆ ದಿಟಕಣಾ,
 ಮೂಡಿತು ಮೃಕಂಡು ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ, ಮರುವನದ
 ಮಧ್ಯೆ ! ಮಾಯೆಯೊ ನಿಜವೊ ನಾನರಿಯೆ : ಮಗನಳಿಯೆ
 ಮುನಿಯ ಸಂಕಟದುರಿಗೆ ಬೇಯಲ್ ಬೃಹದ್ವನಂ,
 ಮೂಡಿತೆಂಬರ್ ಮೃತ್ಯುಮಂಚದ ಮಳಲ್ವಾಸಿನೋಲ್
 ಸರ್ವಸಂಕಟಕರಂ ಮಹಾ ಮರುಪೃಥಿವಿ. ಕೃಪೆಯ
 ಮನೆಯೆನಲ್, ನೀರ್ ನೆಳಲ್ ಪಣ್ ಪಲಮ್ ತಣ್ಣೆಂಗಿ
 ಬೀಡಾಗಿ, ಮೆರೆದಿರ್ಪುದೊಂದು ಮರುವನಮದರ
 ನಡುವೆ. ತಪಮಿರ್ದನಲ್ಲಿ ಮೃಕಂಡು ಮುನಿವರಂ.
 ಮಿಂದುಂಡು ಮಲಗಿ ಜೀವಂದಳೆದು, ಮರುದಿನದ
 ಪಗಲನಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆದು, ರಾತ್ರಿ ಬರಲಾ ಮುನಿಯ
 ಪೇಳ್ವೆವೊಲಿಲ್ವಟ್ಟಿಗಳನರಿದು, ಯಾತ್ರೆಯಂ

೪೪೦

೪೪೦

ಢುಂಬರಿಸಿದೆವು, ಚಂಡಕರ ತಾಪದಂಡಲೆಗೆ
ಸುರ್ಕಿ. ನಡೆದಿರುಳ್ಳಿಢುಂ ಬೆಳಗುನೊಳ್ಳಿಗೆ
ಕಳೆದುದಾ ಢುರಣಕರ ಢುರುಢುಂಡಲಂ ; ಢುುಂದೆ
ಸೊಗಸಿತು ಪಸುರ್ಮಲೆಯ ತಣ್ಣೆ ದೆಯ ತಾಯ್ವರಕೆ.

೪೬೦

“ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಂ ಢುರುಧರಿತ್ತಿಯಂ ಚರಿಸಿದಾ
ತೃಷೆಗೆ ನೀರಾಣಢುಂ ಪುಡುಕುತಿರಲೇನೆಂಬೆ ?
ತಿಢುಿರದ ತಿಢುಿಂಗಿಲಂ ತೆರೆದ ತಾಳಿಗೆಯನೊಲ
ಅಗುರ್ವಾಯ್ತು ಗಿರಿಗುಹಾ ಗಹ್ವರ ಢುಹಾ ಬಿಲಂ.

ಬಳಿಸಾರ್ಧ ನದನಚಲಕೂಟಾಭನನಿಲಜಂ
ಗುಲ್ಮವೃಕ್ಷಾ ಕೀರ್ಣಢುಂ. ವಿಪಿನಕೋವಿದಂ,

ಸಂವೀಕ್ಷಿ ಸುತ್ತೆ, ಸಂಜಾತ ಪರಿಶಂಕೆಯಿಂ

ಸಂಬೋಧಿಸಿದನೆಢುಗೆ ಸಲಿಲಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ : ‘ಹೇ

೪೭೦

ಹೃತದಾರ ಸನ್ನಿತ್ರ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಂ

ಢುತ್ತೆ ಕರ್ತವ್ಯಢುಂ ಪೊತ್ತ ಸಹಚರರಿರಾ,

ಸೋವಿ ಸೋಸಿದೆನೆನಿತೊ ತೆಂಕಲಂ ; ವೈಧಿಲಿಯ

ನೆಲೆ ತೋರದಿದೆ. ಸತೀಚೋರನಾ ರಾವಣಂ

ಪೇಳಲಸದಳಢುಲ್ಲಿ ಬೈತಿಟ್ಟಿಹನೊ ? ಬಿಲಂ

ಕಾಣ್ಬುದಿದೊ ಪಾತಾಳ ಕೂವೋಪಢುಂ. ಶಂಕೆ

ಪುಟ್ಟಿಪುರ್ದೆನಗೆ : ಲಂಕೆಗೆ, ನಿಶಾಚರ ಪುರಕೆ,

ಕುಹರಢುಿದೆ ಗುಹ್ಯಢುಾರ್ಗಂ. ಕಾಣಿಢುದೊ ಅಲ್ಲಿ :

ವಿನರ ಢುುಖದಿಂ ನಿಷ್ಕ್ರಢುಿಸುತಿವೆ ಜಲಾರ್ದ್ರಢುಾ

ಕ್ರಾಂಚ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿ. ತೊಯ್ದ ತೇವದ ಗರಿಗೆ

೪೮೦

ಹೂವಿನ ಹುಡಿಯ ಹಳದಿಯಂಟೆ ಹೊಢು್ಮುತಿಹವದೊ

ಹೊಂಗೆಲಸದೆಸಕದಾ ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಯ ಢುಾಲೆ.

ಗವಿಯ ಬಾಯಿಯ ಢುರಗಳುಂ ನೀರನೀಂಟಿದಾ

ಕೂರ್ವಿನ ಪಸುರ್ವಿದೆ ಸೊಗಸುತಿವೆ. ರಕ್ಷಿಸಿದೆ

ರಾಕ್ಷಸ ರಹಸ್ಯಢುಂ ತಿಢುಿರಗೂಢಂ ಬಿಲಂ.

ಬನ್ನಿ ಢುೊಳವುಗುವಢುರಸುವಢುವನಿಜಾತೆಯಂ.”

ಹನುಮದೇವನ ವಾಣಿಯಾವೇಶದಿಂ ಪೆರ್ಚಿ
 ದುರ್ದರ್ಶಮತಿಘೋರಮನಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಮನ್
 ಪೊಕ್ಕೆವಾ ಋಕ್ಕ ಬಿಲಮಂ. ಒವರೊವರಂ
 ಪಿಡಿದು, ಪೆಗಲಂ ನೆಮ್ಮಿ, ನಡೆಯುತಿರಲಕ್ಕಟಾ
 ಕರಡಿ ಪುಲಿಗಳ ಕೂಗುಮೆಲರುಣಿಯ ಫಣಿಯ ಸುಯ್
 ಕೇಳ್ತತ್ತು, ನೀರ್‌ದುಮುಕುದನಿವೆರಸಿ. ಪೋಗುತಿರೆ,
 ಸಾಗುತಿರಲೊಯ್ಯನೆಯೆ, ಬೆಕ್ಕ ಸಮುಕ್ಕುವಂತೆ
 ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕಣ್ಣೊಲಕೆ ಸುಳಿದುದೊಂದದ್ಭುತಂ,
 ಸುರಸುಂದರಂ, ವಿತಿಮಿರಂ ವನಂ ! ಪೊನ್ನರದ
 ಪೊಂದಳಿರ ಪೊನ್ನಲರ ಮಿಂಚು ಮಿರುಗುವ ಬನಂ
 ಕಾಂಚನ ರಚಿತಮಾಯ್ತು, ಕತ್ತಲೆಯ ಕಂಡುಂಡು
 ಕುರುಡು ಮೆತ್ತಿದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ.

೪೯೦

“ಅದೆ ಕಣಾ

ಅಲ್ಲಿರ್ದು ದಾ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯ ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ.
 ಕೃಷ್ಣಾ ಬೆನಾಂಬರದ ಆ ಮಹೀಯಸಿ, ತವಸಿ,
 ನಮ್ಮ ಕತೆಯುಮನಂತೆ ವಿತೆಯನಾಕರ್ಣಿಸುತೆ,
 ತನ್ನಾತ್ಮ ಕಥೆಯನೊರೆಯುತೆ, ತಣಿಸಿದಳು ನಮ್ಮನ್
 ಅಮರ್ದುಣಿಸಿನಿಂದೆ ಪಣ್‌ಬೇರ್ಗಲಾ. ರಚಿಸಿದನ್
 ದಾನವರ ಶಿಲ್ಪಿ ಮಯನೆಂಬತುಲ ಮಾಯಾವಿ ತಾಂ
 ವೈಡೂರ್ಯ ಕನಕಮಯಮಾ ಗುಹಾರಾಮಮಂ
 ಹೇಮೆಯೆಂಬಪ್ಪರೆಯ ಸುಖಕೆ. ಆ ಚಾರುಮುಖಿ,
 ಮಯ ಹೃದಯ ಹಾರಿಣಿ ಸುರಲತಾಂಗಿ, ತನ್ನ ಸಖಿ
 ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿಯ ಮಗಳ್ ಧರ್ಮಚಾರಿಣಿ
 ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಗೆ ನೀಡಿದಳದಂ ತಪಂಗೆಯ್ಯೆತ್ತೆ,
 ಕೆಳೆಯ ನೆನಹಿಗೆ ಸಿರಿಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ. ಇವುಳಿದು ವರಂ,
 ರಕ್ಷಯೋಲ್, ಮರ್ತ್ಯರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊಡಸುವೆರಸಿ
 ಪಿಂತಿರುಗದಿದ್ದೆಂದು. ಕಾರ್ಯದ ಸುಕೃತವಲಾ :
 ಗೆಲೆ ಕುರುಪಾಯ್ತಲಾ : ಬರ್ದುಕಿ ಬಂದುದು ನಮ್ಮ

೫೦೦

೫೧೦

ಸಡೆ ! ಸಾಕ್ಷಿ ಯಿದಕಿಂಢೆಯುಂ ಬೇರೆ ಏಕೆಢುಗೆ
ಢುಂದೆ ಗುರಿ ಕೈಸಾರ್ಗು ಢೆಂಬುದಕೆ ? ಆ ದೇವಿ
ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ನಿಂದರಂ ನಮ್ಮಂ ತನ್ನ ಢಹಿಢೆಯಿಂ
ತಂದಳಿಲ್ಲಿಗೆ ಢುಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ, ರೆಪ್ಪೆಯಂ
ತೆರೆವನಿತರೊಳ್ !

“ ಢನ್ನಿ ಸುವುದೆನ್ನ ನೀ ಢಹಾ
ಸರಿಸದಂ. ಸಢುಯನಿಷ್ಠೆಯನುತ್ತರಿಸಿದೆನ್,
ಸಕಾರಣಂ. ತೊಲಗುಗೆ ನಿರಾಶೆ. ಪೇಡಿತನಢಂ
ಕೊಲ್ಲೆ ಬಗೆ. ಸಾಲ್ಗುಢಾ ಪಳಿವೀಡು, ಸೋಲ್ಕುನಂ.
ಢೂಡುಗುರ್ಕ್ಕಿಗೆ ಕೋಡು. ಬರ್ಹೆಢು ವಿಜಯಬುದ್ಧಿ.
ಕೆಟ್ಟಿರುಳ್ ಕಡೆಗಾಣ್ಣು ಢುನ್ನ ಮಿದೊ ಸುರಿಯುತಿದೆ
ಢಾಗಿಯೈಕಿಲ್ ಸೋನೆ, ಜಗಢೆಲ್ಲಢಂ ಢುಸುಗಿ
ಬೆಳ್ಳಂಜಿನಿಂ. ದಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದಂ ತನ್ನ
ಸಪ್ತ ತೇಜಿಯ ತೇರನೇರಿ ಬರ್ಪಿ ಸರೋಜಿ
ತಪ್ತ ತೇಜದಿನಟ್ಟಿ, ಸುಪ್ತಲೋಕವನೆಂತು
ದೀಪ್ತಿಯಿಂದೆಳ್ಳ ರಿಸುಗುಢೊ ಅಂತೆ ನಮ್ಮೆರ್ದೆಯ
ಢುಸುಗಳಿದು ಢೂಡುಗಾಶಾಜ್ಯೋತಿ ತಾಂ ಕೀರ್ತಿಕರ
ಧೈರ್ಯಪೂರ್ವಾಚಲದ ಶೃಂಗ ಸಿಂಹಾಸನದ
ತುಂಗ ಗೌರವಕೆ ! ”

೫೨೦

೫೩೦

ಆ ವಚನ ವಿದ್ವತ್ ಪ್ರಭಾ
ಲಹರಿ, ಕೇಳರ ಢೆಯೈ, ಮಿಂಚುವರಿದುದು, ರೋಢು
ರೋಢುಂ ನಿಮಿರಿ ಪುಲಕಢುಂ ಕೈದುಗೊಳ್ವಂತೆ.
ಘೋ ಘೋಷಢುಟವಿನಿಶ್ಚಬ್ಬಢುಂ ಢುಢಿಸುತಿರೆ
ತಾರನೆದ್ದ ನುದಾರ ಢೂರುತಿ, ಕುಶಾಗ್ರಢುತಿ,
ಸಂವಾದ ಢುಧುರ ಭಾಷೆಯ ವಾದ ಢೇಧಾವಿ :
“ ಕೋಕಿಲನ ಸರಗೇಳ್ವರಿಗೆ ಢುಯೂರನ ಕೇಕಿ
ತಾನಿಂಪಹುಡೆ ? ಮೈಂದನಿಂಬಳಿ ನುಡಿಯಲೆಳಸುವಂ
ಢೂರ್ಖನಲ್ಲದಿರೆ ಸಾಹಸಿ ದಿಟಂ. ಆದೊಡಂ,

ವಿವೇಕಿ ಗೃಹಪತಿ ಔತಣದ ಕೂಡೆ, ಓಗರದ
 ನೆನದಿ, ಅತಿಥಿಗೆ ಔಷಧಿಯ ಒಳ್ಳೆ ನೆರೆವೊಳ್,
 ಒರೆವೆನೆರ್ದೆಯಂ. ದೊರೆಯ ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಮುಗಿಯಿತ್ತು ; ಮೇಣ್
 ಮಾರ್ದತ್ತು. ದೊರೆತುದಿಲ್ಲಿನ್ನುಂ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
 ನೆಲೆ. ದೊರೆಯಬಹುದಾದೊಡಂ ದೂರಮಿರ್ಪುದಾ
 ಸಂಭವಂ. ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಲ್ಲಿ
 ಕುದಿಯುತಿಹರೆಂಬುದಂ ಮರೆಯದಿರಿ. ಶೀಘ್ರದಿಂ
 ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಯ್ದಿ, ನಮ್ಮ ನುಭವಂಗಳನೊರೆದು,
 ಸರ್ವಕಪಿಸೇನೆಯಂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತ್ತಣ್ಗೆ ಮೇಣ್
 ದಾಳಿಕ್ಕುವಂ. ತಳುವಿದರೆ ಬರಿ ಕೆಲಸಗೇಡೆ,
 ನಮಗುಮೆಮ್ಮಂ ನಂಬಿದವರಿಗುಂ. ಸಾಹಸಂ
 ಸ್ತುತ್ಯಂ. ವಿವೇಕಮದರಿದೆಯುಂ ಶ್ಲಾಘ್ಯಮ್ಬಿ.
 ಸಾಹಸಂ ವೀರರಥಿ, ಸಾರಥಿ ವಿವೇಕಮಿರೆ.
 ಮತಿವಲ್ಲೆ ಯಿಲ್ಲದರೆ ಸಾಹಸಂ ಗತಿಗೆಟ್ಟ
 ತೇಜಿ. ಸಾಹಸಮಲ್ಲು ನಮಗೆ ಗುರಿ, ಈಯೆಡೆಗೆ ;
 ನಮ್ಮ ಕೀರ್ಮಿಯುಮಲ್ಲು ಚರಮಲಕ್ಷ್ಯಂ. ನಮ್ಮ
 ಗಮನದ ಕಣೆಗೆ ಸೀತೆಯೊಳ್ಳೆಯೆ ಗುರಿಯಕಣ್ಣು.
 ಕೀರ್ಮಿ ತಾನುಪಲಕ್ಷ್ಯವೆಂಬುದನಿಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವಂ.
 ಕೀರ್ಮಿಯೇಂ ? ಪೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಲೆ ? ತಮ್ಮೊಳಗೆ
 ತಮಗೆ ನೆಚ್ಚಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಹೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ
 ಕೆಚ್ಚಿರಲೆವೇಳ್ಳುಂ ದಿಟಂ. ಕಾಣೆನಾನಿಲ್ಲಿ
 ಮಂದಿಯ ಪೊಗಳ್ಳೆಯನೆ ತನ್ನ ಬೀರಂಗೆತ್ತು
 ಮೆರೆವಲ್ಪನಂ. ದಣಿದ ದಳಮಂ ಮಗುಳ್ಳುವಂ.
 ಹಿಂಜರಿವರೆಲ್ಲ ಹೇಡಿಗಳಲ್ಲು. ತುದಿ ಬಯಕೆ
 ತಾನಕ್ಕುಮೋರೊರ್ಮೆ ನೀತಿ ಹಿಂದೋಟಮುಂ.
 ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಯ್ದಿ, ನಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ ಸರ್ವಮಂ
 ಪೇಳ್ಳು, ಮುನ್ ಬೆಸನೆಸಗುವುದೆಮಗೆ ನೀತಿಯಿನ್.”

ಭಾವ ರಾಹತ್ಯಮೆನೆ ತೋರ್ದಡಂ, ಇಂಗಿತದಿ

೨೯೪೦

೨೯೫೦

೨೯೬೦

ಭಾವಮಯ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಹಿತ್ಯಮಂ ಬೋಧಿಸುತೆ
ಕುಳಿತನಾ ತಾರನಪ್ರತಿಮೆ ವಾಗ್ವಿದನತುಲ
ಚಟುಲ ಬಿಹ್ವೆಯ ವಾದಮೇಧಾವಿ. ತರುಗಳೊಳ್

೫೭೦

ಬನವಕ್ಕಿ ಪಾಡತೊಡಗಿದು ವಿಲ್ಲಿ ಮೇಣಲ್ಲಿ.
ತೀಡಿದುದು ಕೊರೆಚಳಿಯ ಮಾಗಿಯ ಕುಳಿರಾಗ್ಗಿ.
ಮುಸುಗಿದಿಬ್ಬನಿಮಂಜಿನಲಿ ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ
ತೂರಿಬಂದುದು ಪಸುಳಿನೇಸರ ಕದಿರ್ಕಣೆಯ
ಬೆಳಕು ನೆಳಲಿನ ಬಿಳಿಯ ನೀಲಿಯ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯ
ರಂಗೋಲಿ. ಕೃತಿಸಿದುದು ತರುಣಾರುಣಾತಪಂ
ವಾನರ ಮಹಾಕೃತಿಗಳಂ, ದೀರ್ಘಮುನ್ನ ತಮೆನಲ್
ಶೈಲಘಾಯೋಪಮಂ, ಮಂಜಿನ ಪಟದ ಮೇಲೆ.
ತಾರವಾದದ ಸಾರ ಸತ್ತ್ವದಿಂದಾ ಸಭೆಗೆ

ಕವಲಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ, ಗುಜುಗುಜು ಮಾತು ಮೊರೆದತ್ತು,
ಹಿಂಡೆದ್ದ ಜೇಸ್ಕೂಡಿನೋಲ್. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತಿದೇನ್ ?
ಸದ್ದು ನಿಂತಾಲಿಸಿತು ಸಭೆ: ಆ ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ
ಶೃಂಗದಿಂ ದುಮುಕುತಿಳಿದೈತಂದುದಾಗಳೆಯೆ, ಕೇಳ್,
ಸಂಪಾತಿ ಚೀತ್ಕಾರಮಿರಿದು ಕಿವಿಗೊಳ್ಳಿನಂ !

೫೭೦

ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಂಗದ ಹನುಮ ಚಾಂಬವರ
ಮಂತಣವನಸುಮತಿಸಿ, ವ್ಯಾಘ್ರೋಗ್ರವೀರನಂ
ಕರೆದು ಬೆಸೆದನಂತು ಶರಗುಲ್ಮನಂ : “ ಪೋಗು,
ನಡೆ, ಚೆಚ್ಚರಿಂ. ಕೂಗಿಗಿರಿ ನೆಲೆಯನೆಚ್ಚರಿಂ.
ಪಡೆಯ ಕೊಳ್ ನಿನ್ನಾಯ್ಕಜೀರರಂ.” ಎರ್ದನಾ
ಮಲ್ಲಗಾಳೆಗದ ಪುಲಿ, ತನ್ನಾಯ್ ಕಲಿಗಳಂ
ಕೂಡಿ, ಕಂದರಕಿಳಿದ ಮಂಜುಬೆಳ್ಳೆರೆ ಮುಸುಗಿ
ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಗಿದೊಡಂ ಪಸುಳಿವಿಸಿಲೆಸೆದರ್ಡ
ನಿರ್ಮಲದಚಲದುನ್ನತಿಗೆ, ಕೂಗು ಕೇಳ್ವೆಡೆಗೆ.
ಬಿಟ್ಟವೇರುತೆ, ಪಿಟ್ಟುದಟ್ಟಿತಿಬ್ಬನಿಸೋನೆ
ತೆಳ್ಳನಾಂತಂತೆ, ಎಪಿನಂ ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿಮು

೫೯೦

విరళమాదత్తటనసులభం. సమీపిసల్
 సత్సగిరి తిలరమం, జీత్తవిభ్రమకారి
 శబ్దజాలారణ్యముం తర్క పాండిత్యజం
 వాదదస్వస్వతాప్రాలేయముం తోలగి
 జ్యోతి సాక్షాత్తారమప్వంతే, పరియుం,
 పరిదంతేల్ల విరళతేయాంతు, కాల సోల్యు,
 కడేగి మరమేరడుమూరాగి నిందడవియనే
 నిహారమనుసరిసలేసేదుదు మహేంద్రగిరి
 శుభ్ర జూడం, జుంబితాంబర సరస్ స్ఫటిక
 నిర్మలానిలవలయ సంశోభి.

౬౦౦

కండరా

కూటదోళ బండేగళోడనే బండేయేనే తపం
 బడుతిర్ద ఖగవృద్ధనం, మహాగృధ్రనం,
 శరధిసఖనం, గగనమిత్రనం, విపిన భూ
 శ్రేల సంగాతియం, సంపాతియం ! పరిద
 తిప్పళిందోడల పుణ్ణళినేద్య సోవిందేయుం
 మేణన్న దల్పతేయ దేసేయిందేయుం సుర్మి
 సురుంటీర్ద కంకాలతా క్షామ భీమనం
 కండుదే తడం, బడియలేందరేగుండుగళనేత్తి
 వేల్వాయుతిర్ద కపిశూరరం కృతడిదు,
 మున్నడేదు, తానే నుడిదన్ మౌనమూర్తియ
 ముఖద ముందా సమర్థ శరగుల్మ :

౬౦౧

“నుడి నిన్న

పరిజయవనేలె ఖగ బృహద్రూపి. తళువిదడే
 ఘరణగేడక్కుమదో నింతిహర్, నోడెల్లి,
 మిక్తుగ్గి బేరగ్గళోల్, కల్పిడిదు, సాలొంగుండు,
 కిష్కింధేయన్నాళ్ల వానర మహానృపతియో
 సుగ్రీవనాళ !”

౬౨౦

ಚಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಗೂಡಾಗೋರಿಗಿ

ಮಾಗಿಯೆಳವಿಸಿಲ ಕಾಯಿಸುತಿದ್ ನರೆನವಿರ
ಗರಿಮೆಯ್ಯವಂ, ರೆಪ್ಪೆಯಂ ಬಿರ್ಚಿ, ನಿಡುನೋಡಿ,
ತೊಡಲುನುಡಿ ನುಡಿವಣುಗನಂ ನೋಳ್ವ ಜ್ಞಾನಂದದಿಂ
ಪರಿಚಯವನರಿತುಮೌದಾಸೀನ್ಯಮಂ ನಟಿಸಿ :
“ ಪಕ್ಕಂಗೆದರ್ದನೆಂ, ಮಕ್ಕಳಿರ ; ಮುದುಕನೆಂ.
ಒನ್ನಿಮೆನ್ನಂ ನೆಗಹಿ ; ಕುಕ್ಕ ಬಳಿಕೊರೆದಪೆನ್
ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟಮನ್.”

ಒರ್ವನಲ್ಲಿರ್ವನಲ್ಲಾ ಪಡೆಗೆ

ಪಡೆಯೆ ತಾಂ ಕೈಗೆ ಕೈ ನೆರವಿತ್ತೊಡಂ, ಖಗಮಿಕ್ಕಿ
ಹಂದಲ್ಲಿರೆಯ ಮೇಲೊರಗಿದ್ ದರ ನೀಳ್ವ
ಛಾಯೆಯುಂ ! ಗೋಣಗಿದನ್ ತನಗೆ ತಾನೆಂಬಂತೆ
ಸಂಪಾತಿ : “ ಏನ್ ಮಿಳ್ಳುಗೈ ಬೆರಳುಗಳೊ ಕಾಣೆ !
ಮೆಯ್ಯನಲುಗಿಸಲಾರದೆಯೆ ಬರಿದೆ ತಿಣುಕುತಿವೆ,
ತಿಥಿಲಮಂ, ಗರಿವಿಳ್ಳು ಮುಪ್ಪಾದುದಂ ! ಮತ್ತೆ,
ಪ್ರಾಣವಜ್ರವ ಸೆಳೆವೆ ಸಾಹಸವನೊದರುತಿವೆ !”
ತನಗೆ ತಾನೆಂದುಕೊಂಡೊಡಮದಂ ಕೇಳ್ವ ತಲೆಯಂ
ಬಾಗಿದುದು ವಾನರ ಸಮಷ್ಟಿ. ಖಗಭೀಮನಂ
ಕುರಿತು ಗೌರವದಿಂದೆ ಶರಗುಲ್ಮನಿಂತು :

“ ಹೇ

ಖಗಮಹಾತ್ಮಾ, ಮನ್ನಿ ಸೆಮ್ಮನಪರಾಧಮಿರೆ.
ಪಕ್ಕಿ ರೂಪಂ ಬೆತ್ತ ರಾಕ್ಷ ಸಾಶಂಕೆಯಿಂ
ವರಿಸಿದೆವಂತು. ನೀನಾರೊ ಸುರಸಜ್ಜನಂ,
ಧರ್ಮತತ್ವಂ. ಧ್ವನಿಯೆ ಸಾರುತಿದೆ ಹೃದಯಮಂ.
ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ದುಃಖಿ ನೀನಾಗಿ ತೋರುತಿಹೆ.
ನಿನಗಿಡೀಂ ಕಷ್ಟವಿಾ ಗತಿರೋಧನಂ ? ಗ್ಲಾನಿಯದು
ನಮ್ಮಿಂದೆ ಪರಿಹಾರಮಾಗುವೊಡೆ, ಬೆಸಸೆಮಗೆ
ಮುಂಗಜ್ಜಮಂ. ನೀನಾರ್ ? ಇದೇಕೆ ತಳ್ಳಿಹೆಯಿಲ್ಲಿ ?

೬೩೦

೬೪೦

ನೀನಾಗಳೇತರ್ಕ ಚೇತ್ಕರಿಸಿದಯ್ ? ಗೋಳ್ದನಿಯ
ಕೇಳ್ದೆಯೆ ಮಹಾಸೇನಾನಿ ನೀಲನಟ್ಟಿದನೆಗೆ
ಬಿಸಿನಿತ್ತು. ಶರಗುಮ್ಮನೆಂಬರೆನ್ನಂ ; ನಾಂ ಬಿಂದು
ಮಾತ್ರನೆಂ ; ಸಿಂಧು ತಾನಿಹುದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನೆರೆದ
ವಾನರಧ್ವಜಿನಿ.”

೬೫೦

“ವಾನರ ವಿನಯಮೂರ್ದಿ, ಕೇಳ್
ಶರಗುಮ್ಮ,” ಮೊಳಗಿದುದು ಮಂದ್ರಂ ಮೃದಂಗದೋಲ್
ಧ್ವನಿ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಾ, “ಸಂಪಾತಿಯಾಂ. ಶೈನಿ
ಸುತನೆಂ. ಜಟಾಯುವವರಜನೆಗೆ. ನಮ್ರತೆಯ
ಮಾತಿರ್ಕ್ಕೆ. ದಿಟಮೊರೆವೆನೆಮಗೆಣೆಯ ಕಲಿಗಳಂ
ಕಾಣದಿರೆ ವೊ ಲೋಕ ಪದಿನಾಲ್ಕುರೊಳ್ ! ನಾನೊರೈ
ಬೀಂಟೆ ಬೇಳಂಬದಿಂ, ಸಾಗರದನಂತತೆಯ
ಮೇಲೆ, ದೂರಾಂತರಕ್ಕ ದಲಿ, ಬಾನಾಡಿಯೆಂ
ಕಂಡೆನ್ ಸಮುದ್ರಫಣಿಯಂ ಸಪ್ತಯೋಜನದಾ.
ವಜ್ರಮುಖದಿಂ ವಜ್ರನಖದಿಂ ಜವಂಜವನ
ವಜ್ರಪಾತದ ವೇಗದಿಂದೆರಗಿದೆನ್ ; ಕಡಲ್
ಕಡವೋಲುಲ್ಲೊಲಕಲ್ಲೊಲವಾಗುತಿರಲಾ
ಕಡಲಪಾವಂ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದೆನ್ ನಭೋ
ಮಂಡಲಕೆ. ಪೇಳ್ವನೇಂ ? ಕಚ್ಚೆ ಕೊಂಡಿರುದಾ
ನಾಗಭೋಗಂ ತಿಮಿಂಗಿಲವನಚಲೋಪಮಂ.
ಮಂದರವೆರಸಿ ವಾಸುಕಿಯಸುಯ್ಯವೋಲೆತ್ತಿ
ತಿಮಿಸಹಿತಮಾ ವ್ಯಾಳಮಂ ನಭೋಗಾಮಿಯಾಂ
ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ಹಾರುತಿರೆ, ಜಗದ್ಭಯಂಕರಮಾಯ್ತೊ
ದೈತ್ಯಮಾ ದೈತ್ಯಮಾಭೀಳರವ್ಯಂ ! ಪಾಪಮಯ
ಕರ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರಮಂ ಪೊತ್ತ ಭಾರಕೆ ಸಿಡಿದು
ಮಿಡಿದು ಬೇಗುದಿಗೊಕ್ಕ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರದ
ಹತ ಜೀವ ಶತಮಾನ ಸೂತ್ರದೋಲಾ ಭೋಗಿ ತಾಂ
ನನ್ನಾ ಪದಪ್ರಖರನಖ ಕಾಲಮುಷ್ಟಿಯ ಮೃತ್ಯು

೬೬೦

೬೭೦

ನಿಷ್ಪೀಡನಕೆ ಸಿಲ್ವಿ ನುಲಿದುದಾದೊಡಮಯ್ಯೊ
ತೊರೆದುದಿಲ್ಲಾತ್ಮ ತಿಮಿರೋಪಮ ತಿಮಿಂಗಿಲದ
ಸಂಗಮಂ. ಹಾರಿ ಬರಬರಲವನಿ ಗೋಚರಿಸೆ,
ಫಣಿಯ ದೀರ್ಘತೆಯಿಂದೆ ತಿಮಿಯ ಪೀನತೆಯಿಂದೆ
ನಖದ ಹಿಂಸೆಗೆ ಮುಳಿದ ಪಾವಗಿಯೆ ಮೀನ್ ಕಾರ್ದ
ನೆತ್ತರೆಂಜಲಿನಿಂದೆ ಗಿರಿವನಗಳಿಗೆ, ಪುರಕೆ, ಮೇಣ್
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಕೆ, ಕೊಲೆಗೆ ಪೊಲೆಗೆ ಶಂಕಿಸಿ, ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆಮೇಲೇರಿದೆನು, ಹಾರಿದೆನು, ಸೇರ್ದೆನಾ
ಮೇಘದಾಚೆಯ ಪವನ ಭುವನಕ್ಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇಂ
ದುರ್ವಿಧಿಯೊ ? ಮೋಡದಾಚೆಯ ನನಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತೊ
ಈ ಪೃಥಿವಿ !”

೬೮೦

ಕೇಳುತಿರ್ದವರೊಳಗೆ ನುಡಿದನೊರ್ವಂ
ಸವಿದುಂಡು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆತ್ತಿದಾ ಚಿತ್ರಮಂ
“ ನೀಸುಮಂತೆಯೆ ಕಾಣದಾದೆಯಯ್ ! ಗಗನಮಂ
ಪಾಯ್ದುವಾ ಫಣಿಯರ್ಧಮಗ್ರದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ ಮೇಣ್ !
ನೆನೆಯಲೇನದ್ಭುತಂ ದೈತ್ಯದೃಶ್ಯಂ ! ಅಹಾ
ಘೋರ ರಮಣೀಯಂ ! ಅಹೋದ್ಭುತಂ !”

ಪೂರ್ವಮಂ

ನೆನೆದು ಪುನರನುಭವಿಸುತಿರ್ದಂ, ಲಘುಕ್ಷಣಂ
ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದುಂ, ಮತ್ತೆ ಸಂಪಾತಿ : “ ಇರ್ದುದಾ
ಕಾಲಮಿನ್ನೈತರ್ವದೇಂ ? ಬರೆದೆ ನೆನೆದೊಡೇಂ ?
ಪತನಕದೆ ಹೇತುವಾದುದನೊರೆವೆನಾಲಿಸಾ :
ಖುಷಿಮನೋವೇಗದಿಂ ಸೀಳುತಾಕಾಶಮಂ,
ರೆಂಕೆವೀಸಿದೆಳ್ಳಿ ದಿಕ್ಕುದೆನೆಗಟ್ಟುತೆ
ಮುಗಿಲ್ಗಳಂ, ತಿರಿಗಾಳಿ ಸುಳಿಗಾಳಿ ಭೋರಾಗ್ಗಿ
ಬಿರುಗಾಳಿಗಳನೆಬ್ಬಿಸುತೆ, ದಿಗಂತಂ ಬರಂ
ನೀಳ್ವ ನೆಳಲಿನ ಹಿಡಿಯ ಚವರಿಯಿಂ ಗುಡಿಸುತ್ತೆ
ಭೂಗೋಲ ಭೂಮವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಸಾಗುತಿರೆ

೬೯೦

ಗಾಳಿವಟ್ಟಿಯೊಳಹಾ ಮುಗ್ಗು ರಿಸಿದಂತಾಯ್ತು ; ಮೇಣ್
ಭೋಂಕನೆ ನಭಃಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸೆದತ್ತಿ ಬೀಸಿದೋಲ್
ನೂಂಕಿದನುಭವಮಾಯ್ತು ; ಮೇಣ್ ಭಾರನೊಯ್ಯನೆ ತೊಲಗಿ
ಲಘುವಾಯ್ತು ಕಾಲ್ಗೆ ! ಬೆಕ್ಕು ಸವಡುತಲೇರುತಿರೆ
ತೆಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆದುದರಿವೆನಗೆ : ನೋಕ್ಕು ದ ತರಕ್ಕು ತಾಂ
ಭಗವತ್ ಕೃಪಾನಖಂಬೋಲ್, ಯುಗಯುಗಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ
ರೋಗ ಸಂಕಟ ಮರಣ ವೈರಾಗ್ಯದಂಷ್ಟ್ರದಾ
ತನ್ನ ಗ್ರದಯೆಯಿಂ ಮುಮುಕ್ಷು ಜೀವಾತ್ಮನಂ
ಪಿಡಿದಲುಬೆ ದುರಿತಕರ್ಮಂ ಕಳಚಬೀಳ್ವಂತೆ, ಕೇಳ್,
ನನ್ನ ಗುರ ನಂಜಿಗುಸಿರಂ ತೊರದ ಘೋರಾಹಿಯಾ
ವದನ ರದನದ ಪಿಡಿಪು ಸಡಿಲಿದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ

೭೦೦

೭೧೦

ಕೆಡೆದುದೊ ಧರಾತಳಕ್ಕೆ. ಹಾ ಕೆಡೆದುದಂತೆಯೆ ನನ್ನ
ಕೀರ್ತ್ಯುನ್ನ ತಿಯ ಗೋಪುರಂ ! . . ಪಿಂತಿರುಗುತಾಕ್ಷಣಂ,
ಕ್ಷಣದೆ ಮುಂಚಿದ ಪಲವು ಯೋಜನದ ದೂರಮಂ
ಹಿಂಚುತಿಳಿದೆನ್, ತಿಮಿರಹಿತ ಘಣಿಸಹಿತಮಾ ನೆಲಕೆ
ನೇರಕ್ಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇನಾಗಿದುಡಂ ? ಸುರಿಸುಳ್ಳಿ
ಜರ್ಜರಿತಮಾಗಿದುಡೈ ಮುನಿವರ ನಿಶಾಕರನ
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಂ ! ಪೊರಗೆ ಪೋಗಿದುಡಂ ಬದುಕಿದಂ
ಋಷಿ ; ಮಡಿದಿದ್ದ ರಾಶ್ರಮದೊಳಿರ್ದಿ ತರ ತಪೋ
ಜನಂ. ಪಿಂತಿರುಗಿದಾತಂಗಿ, ಕಾಲ್ಪಿಡಿದು ಬೇಡಿ,
ಬಿನ್ನೈಸಿದೆನ್ ನಡೆದುದನಿತುಮಂ. ಸುಯ್ಯ ನಾ
ಚಾಗ. ನಿಡುವೊಳ್ಳು ಜಾನಿಸಿದನಂತರಮೆನಗೆ :

೭೨೦

‘ಶಪಿಸೆನಾಂ. . . ನಿನ್ನಿಂ ಜಗತ್ ಕ್ಷೇಮಕರಮಪ್ಪ
ಗುರುಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮುಕ್ಕುಂ. . . ಅದಪ್ಪ ದಾದೊಡಂ,
ತಪ್ಪದಯ್ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಾ ಘಂ.
ನಿನಗೊದಗಿದವುದೊಂದು ಪೆರ್ ಬೇನೆ. ಆ ಸಂಕಟಮೆ
ವಾಪಸರಿಹಾರಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಸಾಧನಮಾಗೆ,
ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನಿಂದಾಗುವಾ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಿಂ

ಸಿದ್ಧಿ ಪುರು ನಿನಗುಮಂತೆಯೆ ನಿಖಿಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೇಳಿ
ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ.' ವಂದಿಸಿದನಂದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತಾ
ಗುರುವಿಗಾಂ ಶಿಷ್ಯನಾದೆನ್, ಕರ್ಮಮೋಚನಕೆ
ಕೃಕೋಳ್ವಪೋಲ್ ಧರ್ಮಕೈಂಕರ್ಯಮಂ.

೭೩೦

“ ಇರಲೊರ್ಮೆ

ನಾನುಂ ಸಹೋದರ ಜಟಾಯುವಂ ಬಿನದಕ್ಕೆ
ಗಗನಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಪೊಕ್ಕೆವೊ ಮಹಾಗ್ರೀಷ್ಮಮಾ
ಸೂರ್ಯಪಥಮಂ. ಕ್ರೀಡೆಯುನ್ಮಾದದಿಂ ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೇರುತಿರೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕಂಡೆನ್
ಸೀಯುತಿರ್ದಾ ಸೋದರನ ರೆಕ್ಕೆಯಂ. ಹಾರಿ
ಮರೆವಿಡಿದೆನೆನ್ನ ಮೆಯ್ ಗರಿಗೊಡೆಯನಯ್ಯಯ್ಯೊ !
ತಿವ್ವಳಿಲ್ಲಂ ಸುಟ್ಟು ಸೀದುರುಳಿದೆನ್ ನೆಲಕೆ,
ಕಲ್ಲುರುಳೆವಂತೆ. ಬಿದ್ದೆನ್ ಕಡೆಗೆ, ನಡುಗೆ ಶೈಲಂ
ನೀಂ ನೋಡುವಿಲ್ಲಿ. ಕಾದಿಹೆನಿಂತು ಶತಶತಂ
ಸಂವತ್ಸರಂ, ನೆಮ್ಮಿ ಮುನಿವಾಣಿಯಂ. ಸುತಂ
ವಜ್ರನೆಂಬುವನೆನಗೆ ತಂದಿವನುದರಮಂ.

೭೪೦

ಬರ್ದುಕಿಹೆನ್ ಮುಂದೆ ಬರ್ದುಕಿಹುದೆಂಬುವಾಸೆಯಿಂ.
ಹತ್ತಿರದೊಳೆತ್ತಲುಂ ಕಾಣೆನಾನುದ್ಧಾರದಾ
ಹಸ್ತ ಛಾಯಾ ಚಿಹ್ನೆಯಂ. ಸುಟ್ಟು ಪುಣ್ಣೂರ್ತನೆಂ ;
ಮೇಣ್, ಬೆಂದ ಮುಪ್ಪಿಂದೆಂತು ಮೇಣಾವುದಕ್ಕುಮೊ
ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ ? ಆಯ್ಯೊ, ಇನ್ನೆನಿತು ಯುಗಮಿಂತೆ, ಪೇಳಿ
ಕಾಯವೇಳ್ಕುಮೊ ಕೃಪೆಯ ಹಾರೈಕೆಯಿಂ ? ಶಿವಾ,
ಬಲಹೀನನೆನ್ನಿಂದೆ ಲೋಕಕೆಂತಕ್ಕುಮಾ
ಗುರುವೊರೆದ ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ ? ನನಗು-ವ-ದರಿಂದೆ, ಕೇಳಿ
ಶಶಶೃಂಗ ಸದೃಶಮಾ ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ ! ”

೭೫೦

ನರಳಿ

ಮಗುದೊಮ್ಮೆ ಕರುಳಿರಿಯುವಂತೆ ಚೇತ್ಕರಿಸಿದಾ
ಪಕ್ಷಿ ವೃದ್ಧಂಗೆ ಶರಗುಲ್ಮವಾನರನಿಂತು

ಸಂತೈಕೆಯು : “ ಮಾಣ್ಣು ದು ನಿರಾಶೆಯಂ, ಹೇ
ವಿಹುಗಮ ತಪಸ್ವಿ. ದೈವಕೃಪೆಗೀ ಕ್ಲೇಶಮುಂ
ರೆಂಕೆಯವ್ವು ! ಶಂಕೆಯೇಕೆ ? ಋಷಿವಾಣಿಯುಂ
ವುಸಿವುದೇಂ ? ಬಲಹೀನನಿಂದೇಂ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ
ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದೇಕೆ ಸಂದೆಯ ಪಡುವೆ ? ಶಿವಕೃಪೆಗೆ
ತೃಣಮೆ ಖಡ್ಗಂ ; ಪನಿ ಕಡಲ್, ಕಿಡಿ ಸಿಡಿಲ್. ಶ್ರದ್ಧೆ ತಾಂ
ಸಾಣೆಯಿರೆ, ತಾಳ್ಮೆಯೆ ತಪಂ. ಧರ್ಮಶಕ್ತಿಯುಂ
ಯೋಗಗೊಂಡಿರೆ, ಕರ್ಮಿಯಯ್ ಕಾಯ್ವಾತನುಂ. ಶಿಲ್ಪಿ
ಕೈಯಿಟ್ಟರಾ ಕಾಣ್ಣು ಕಾಡುಗಲ್ಲಿಂದುಣ್ಣುದೇಂ
ಕಲಾಪ್ರತಿಮೆ ? ನಿಶ್ಯಬ್ದಿಯೈ ಈಶ್ವರ ಕೃಪಾಬ್ಬಿ.
ಬರ್ಪುದನರಿಯಲಾರೆವಂತೆಯೆ ಮಹತ್ಕೃತಿ ತಾಂ
ಮಹನ್ಮಾನಿ. ನೀನರಿಯುವನಿತರೊಳೆ ನಿನ್ನಿಂದೆ
ಸಂಘಟಿಸಬವ್ವುದಘಟನ ಭಾವಿತಂ.”

೭೬೦

“ವತ್ಸ,

ಕಣ್ಣಿಗೊರಟಾದೊಡೇಂ ನಿನ್ನ ರೂಹಂ ? ಕಿವಿಗೆ ದಲ್
ಮಂತ್ರಮಧುರಂ ನಿನ್ನ ಜಾಣ್ಪಾಣಿ ! ಸಾಲ್ಕುಮಾ
ನನ್ನ ಸಂಕಟವಾರ್ತೆ. ಪೇಳಿಮಾಲಿಪೆನಯ್ಯ
ನಿಮ್ಮ ಕಥೆಯಂ ”

ಪೇಳ್ವ ನಾಖ್ಯಾನಮಂ, ಶೀಘ್ರಮೆನೆ

೭೭೦

ಸಕ್ಷೇಪದಿಂ, ರಾಮ ವನವಾಸ ವಾರ್ತೆಯಂ . . .
ಸೀತಾಪಹರಣಮಂ . . . ಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಮಂ . . .
ಮಾರ್ಗತದ ಕಥೆಯಂ . . . ನಿರರ್ಥಕತೆಯಂ . . . ಮತ್ತೆ
ವಾನರಪ್ರಮುಖರಂ ರಾಹುಬಾಹುಗಳಿಂದೆ
ಬಿಗಿದಿಹ ನಿರಾಶಾ ನಿಶಾಚರ ಪಿಶಾಚಮಂ.—
ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮರಣಮಂ ಕೇಳುತಾ ದುಃಖಿ,
ವೋದವೊತ್ತಿನ ಕೊಕ್ಕು ಬರ್ಪವೊತ್ತಂ ವೊಕ್ಕು
ಸೀಳ್ವಂತೆ, ಬಾಲ್ಯ ಚಿತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಯ ಶೋಕದಿಂ
ದಹಿಸಿದನ್ ರೋಷನೇತ್ರದಿ ದಕ್ಷಿಣಾಶೆಯಂ,

ಕಡುಗಗೊಕ್ಕಿಂ ರಕ್ಕ ಸನ ಮಂಡೆಯಂ ಕುಕ್ಕಿ
ಜಕ್ಕಿ ಪುಡಿಗೈಯ್ಯವೋಲ್ ! ಮೊಳಗಿದನ್ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ
ಧ್ವನಿ ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಸಂಪಾತಿ : “ ಎಲವೋ
ನಿಶಾಚರ ದಶಗ್ರೀವ, ಗುರುಕೃಪಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಪುಣ್ ಮಾಣ್ಡು, ಬಲ್ಪುಣ್ಣಿ, ಮತ್ತೊರೈ ಮೆಯ್ಯೆ ನಗೆ
ಗರಿ ಮುಹುರ್ಭವಿಸುವೋಡೆ, ನಿನ್ನ ರಕ್ಕ ಸ ಮೆಯ್ಯೆ
ನೆತ್ತರಿಂ ತನಿಯೆರೆವೆನೆನ್ನ ನುಜನಾತ್ತಕ್ಕ : ಕೇಳ್,
ಪೂಣ್ಡೆನಿದೊ ಈ ಮಹಾ ವಾನರನೆಗೆ ಸಾಕಿ ! ”
ಪೂಣ್ಡು ಮೊಗದಿರುಹಿದನ್ ಶರಗುಲ್ಮನಿರ್ದೆಗೆ
ಮತ್ತೆ ; ಸುಡಿದನ್ ಭಾವದಿಂ :

“ ಮಹಾ ವಾನರನೆ,

ದೇವಿಯಂ ಕಳ್ಳುಯ್ದನಾ ನೀಚನೆಯೆ ವಲಂ !
ದಿಟಮಿಾಗಳರಿತೆನಾಂ ಕಂಡುದವನದೆ ರಥಂ,
ಪುಷ್ಪ ಕಂ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೊರ್ವನೆಯೆ ಕುಳ್ಳಿದ್ವೆನ್
ಇಲ್ಲಿ. ತೆಕ್ಕನೆ ಬಿಳ್ಳದಾಕ್ರಂದನಂ ಕಿವಿಗೆ.
ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕಂಡೆನೊಂದಂ ಗಗನರಥಮಂ
ಸವಾರಪಥಯಾತ್ರಿಯಂ. ನೂರು ಯೋಜನದಾಚೆ
ತೆಂಕಣದೊಳಿರುವಾ ರಾಕ್ಷ ಸ ಕನಕಲಂಕೆ,
ಕಡಲಗಟ್ಟೆಯ ಕೋಂಟಿದೀವಿ. ಸೀತಾದೇವಿ. . . .”

೭೯೦

ಓ, ಎನಿದೇನಚ್ಚ ರಿಯೊಳಾಲಿಗಣ್ಣ ರಳಿ
ಮರವಟ್ಟವೋಲ್ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ ವಾನರಶ್ರೇಣಿ
ಒಬೆವ ಸಂಪಾತಿಯಂ ? ಗೂಬೆ ನವಿಲಾದಂತೆ,
ವಿಕ್ಕುತಿಯಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚೆಲ್ವು ಮೈದೋರ್ದಂತೆ,
ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ಲುಳೆ ಮೆಯ್ಯೆ ಗರಿಯಾಗಿ ಬಂದಂತೆ
ಬಣ್ಣ ವಣ್ಣ ದ ತಿಪ್ಪುಳಗೆ ಮೊಳಿತುದಂಗಮಂ
ತುಂಬುತೆ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಾ ! ಕಾಣುತಿರ್ದಂತೆ
ಸೊಗಸಿದನು ಸಂಪಾತಿ ಶಾರೀರವೀರ್ದದಿಂ ಮೇಣ್
ಸರ್ವಾಂಗ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ : ಚಿನ್ನ ದೆಣ್ಣೆಯಿಂ

೮೦೦

ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಂತೆವೋಲಿಸದತ್ತೆರೆಂಕೆಗರಿ ;
ಮರಕತದ ಶಾದ್ವಲಮೆನಲ್ಕೆಸೆದು ಕಂಠದೇಶಂ
ಶೋಭಿಸಿತು ಸುಣ್ಣ ಪಸುಪಿಂಡೆ ; ಕಣ್ಣ ರಿಲೋಲ್
ಇರಿದುವೈ ಬಾನ್ನೀಲಿಯಂ ; ಕಾಯ್ ಕಂಪೇರ್ದ
ಕಡುಕರಿಣದುಕ್ತಿನೋಲ್ ದೇದೀಪ್ಯಮಿದುರ್ದಾ
ವಬ್ರ ಚಂಚೂಪುಟಂ ; ಮೊನೆಯುಗುರಗುರ್ಪಿಂಡೆ,
ಮಿಂಚುಬೇರ್ದಳ ಸಿಡಿಲ ಮರವೆನೆ, ಪದದ್ವಯಂ
ರುದ್ರ ಶಂಕರಮಾಯ್ತು, ಶಶಿಬಾಲ್ಯ ಸಂಶೋಭಿ
ಫಾಲಾಕ್ಷ ನೋಲ್ : ಜ್ವಲಿಸಿದನ್ ತಪೋತೇಜದಿಂ
ಖಗಕುಲಾಗ್ರಣಿ, ದೇವತಾತ್ಮಂ, ಮಹಾತ್ಮನಾ
ಭವ್ಯ ಸಂಪಾತಿ !

೮೧೦

ತನ್ನ ನವ್ಯತೆಗೆ ತಾನೆ
ಬೆರಗುವೋಗುತೆ, ಹಿಗ್ಗಿ, ಭಕ್ತಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ
ಕಂಚುಗೊರಳಂ ಕೊಟ್ಟೆನಿಂತು : “ಎಂ ಪುಣ್ಯಮಿದೊ !
ದಿಟಮಲಾ ಶಿವಕೃಪೆಗೆ ಪರಮಾಣುವುಂ ಪರ್ವತಂ !
ಇದೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮೈಸಲೆ ! ದಿಟಂ ! ದೇವಿಯಂ,
ಶ್ರೀರಾಮದಯಿತೆಯಂ, ಪುಡುಕುತಿರ್ಪೀ ನಿಮಗೆ
ದೈತ್ಯನಿರೈಗೆ ದಾರಿಯಂ ತೋರ್ಪೆನದೆ ದಿಟಂ
ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರ ಶೋಕಮೋಕ್ಷದ ಪುಣ್ಯ
ಕೃತಿಯಕ್ಕುಮೆನಗೆ ! ಬನ್ನಿಂ ; ಪೋಪಮಾ ಸಭೆಗೆ,
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ವಾಲಿಸುತನಂಗದನೆ
ಮೊದಲಹ ಮಹಾ ಮಿತ್ರರರ್ಪೆಡೆಗೆ !”

೮೨೦

ಕಳುಹಿದಾ

ಶರಗುಲ್ಮನಂ ಕಾಯುತುಬ್ಬೇಗದಿಂದಿದರ್
ಕಪಿಗೊಪ್ಪಿ, ಮಂಜುಳಿದ ಮಾಗಿಯೇರ್ಪಿಸಿಲಲ್ಲಿ,
ಪೊನ್ನೊ ಪವಳಮೊ ಪಚ್ಚೆ ನೀಲಿ ಮೇಣ್ ಪಳದಿಗಳೊ ?
ಸಪ್ತವರ್ಣದೊಳಿಂದ್ರಧನುವೋಲ್ ಪರ್ಣತನುವಾಗಿ,
ಹರಿವಧ್ಯನಂ ವೆರಸಿ ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರ್ದನಂ

೮೩೦

ಗರಿಮೆಯ್ಯನಂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿತು ಶಕುನ
ಮಂಗಳಕ್ಕೆ. ಸಂಕುಚಿತ ನೇಮಿಯಾದಾ ಸಭಾ
ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ತಾಂ ಕೇಂದ್ರಮಾಗಿರಲತಿಥಿ ಸಂಪಾತಿ,
ಸಾಂದ್ರಮಾದುದು ಮಂದಿ ಸುತ್ತಣಿಂ ಸಂದಣಿಸಿ
ನುಗ್ಗಿ. ಕೇಳ್ದರ್ ಕುತೂಹಲಕೆ ರೋಮಾಂಚನಂ
ಭವಿಸಲಾ ಖಗಕುಲ ಕಿರೀಟಿಯಾದೇಶಮಂ.
ಪೇಳ ನಾತನುಮರಿತುದನಿತುಮಂ. ಮೇಣಂತೆ
ಗುರು ನಿಶಾಕರಮುನಿಯ ದುರ್ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದ ನತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಕುಲಂ. ಮುಂದೆ ತಾಂ
ರಾವಣಂಗಿದಿರಾಗಿ ರಾಮಂಗೆ ನೆರವಾಗಿ
ನಿಲ್ವೆನೆಂಬಾಶೆಯಂ ಘೋಷಿಸುತ್ತಲ್ಲಿದೆ,
ಗುರುಗೆ ತನ್ನ ವರಜಗೆ ತಿಲಬಲಿಯನೀಯಲುಂ ಮೇಣ್
ಪ್ರಿಯಬಂಧುವರ ಮಂ ಬಹುದಿನಾಂತರಕೆ
ಕಾಣಲುಂ, ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೆಲ್ಲಗೆ ವಂದಿಸುತೆ
ಗರಿ ಮಿಂಚೆ ರೆಂಕೆಗೆದರಿದನಂತರಿಕ್ಕ ಕೈ :
ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪೆರ್ಚಿ ವನಸರಬಲಂ
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೈವೀಸಿ ಕೈವಾರಗೆಯ್ಯಲಾ ಘೇ
ಉಘೇಧ್ವನಿಗೆ, ದ್ರವಮೆನೆ ತರಂಗಿಸಿತು ಶೈಲ ಭೂ
ದ್ರುಮಮುದ್ರಿತಾದ್ರಿ !

೮೪೧

೮೪೦

ನವೀನಾಶಾ ಕನಕಕಾಂತಿ,
ಜಸದಂತರಂಗಮಂ ವನ ಲಸದ್‌ರಂಗಮಂ
ಕೀರ್ತಿಸುವವೋಲ್, ನರಿಸಿತು ಕಿರಣ ನಾಟ್ಯಮಂ.
ತೊಲಗಿದತ್ತಾಪತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪೂರ್ವದಾ
ಪರಿಸತ್ತು, ಮತ್ತೆ ಮಂತ್ರಣಕಾಗಿ ನೆರೆದತ್ತು,
ಕಪಿಕೇತನರ ಚೇತನದ ಶರಧಿಸಂಪತ್ತು.
ಘೋಷಿಸುತ್ತಿಂತು ಹದ್ಯಕ್ಕ ವಿಕ್ರಮಿಗಳಂ
ಕುರಿತು ಯುವರಾಜನಧ್ಯಕ್ಷ ತಾ ಕಂಠೀರವಂ :
“ ಪ್ಲವಗಲಾಂಛನ ಪತಾಕಾ ಕೀರ್ತಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ

ಚಂದ್ರರಿರ, ತವಿದುದೆಮ್ಮಯ ಜಸಕೆ ಕವಿದಿರ್ದ
 ಪಳಿಮುಗಿಲ್. ಸೆಯ್ವಂದೆ ಸಮನಿಸಿತು ಸಂಪಾತಿ
 ಸಂದರ್ಶನಂ. ಕೇಳಿ ರೆಲ್ಲರುಮಾ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರ
 ಸಂದೇಶಮಂ. ನೂರುಯೋಜನದಾಚೆ, ಲಂಕೆ,
 ರಾಕ್ಷ ಸದ್ವೀಪಮಿದೆ ಶರಧಿಮೇಖಲೆಯಾಗಿ.
 ಖಳ ದಶಗ್ರೀವನಿನಕುಲನ ಕಾಂತೆಯನಲ್ಲಿ
 ಬೈತಿಟ್ಟಹಂ. ಕಾಣಿಮದೊ ಕರೆಯುತಿದೆ ಶರಧಿ,
 ವಾನರಾಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಕೀರ್ತಿಕರ ಸಾಹಸಕೆ
 ಬಿದಿ ಸಮೆದ ನೀರ್ಗರಡಿ ! ಲಂಘಿಸುವರಾರದಂ ?
 ಲೋಕವೂಜೆಯ ಮಂಗಳಾರತಿಯ ಕಾಂತಿಯಂ
 ತಮ್ಮ ಪೆಸರಿಗೆ ಬೆಳ್ಳೊಡೆಯ ಮಾಳ್ವರಾರೇಳಿ
 ಬನ್ನಿ. ನಾಮನಿಬರುಂ ಮರಳಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ
 ಪೊಕ್ಕು, ಪೆಂಡಿರ್ ಮಕ್ಕಳಂ ನಂಟರಿಷ್ಟರಂ
 ಕಾಣ್ಬಂತೆ ಗೆಯ್ವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾರಿಹರಲ್ಲಿ,
 ಮೇಲೇಳಿ, ಬನ್ನಿ. ರಾಮನ ವಿರಹ ತಾಪಮಂ
 ದೇವಿ ಸೀತೆಯ ಹರ್ಷಬಾಷ್ಪದಿಂ ನಂದಿಪಾ
 ರಸ ಲಸತ್ ಕೃತಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಜಗತ್ ಕವಿಯ
 ಪಟ್ಟ ಮಹಿಮೆಗೆ ನೋಂತರಾರೇಳಿ ಬನ್ನಿ. ಓ,
 ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಕಿರೀಟ ಭಾರಕೆ ಬಾಗಿ
 ನೆಲದಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಮಣಿದಿರ್ದಿರೇಕೆ ? ಲಂಘಿಸೆ
 ಸಮುದ್ರ ದುಷ್ಪಾರಮಂ, ಬಾನ್ನೆಲಕೆ ತಲೆಯೊತ್ತಿ
 ನಿಲ್ಲಿಮೇಳಿಂ ! ಪೇಳಿಮಾರೆನಿತು ದೂರಮಂ
 ಲಂಘಿಸೆ ಸಮರ್ಥರೆಂಬುದನೀ ಮಹಾಸಭೆಯ
 ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.”

೮೬೦

೮೬೦

೮೮೦

ಕೇಳ ರಾರೊರ್ವರೇನೊಂದುಮಂ
 ಪೇಳರಲ್ಲಿರುದಯ್ ಸಮಿತಿ ಕಂಡರಿಸಿದೋಲ್
 ನಿಶ್ಚಲಂ. ಚಣಮಾದುದೊಂದೆರಡಾದುದಿಸ್ಸಿ ! ಮೇಣ್
 ಮೂರನೆಯ ಚಣವೊ ? ಯುಗದೀರ್ಘ ಮಾಯಾಸಮಿರೆ,

ಛಿಃಛಿಃಛಿಃ ಎನುತ್ತೆ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೈದ ಮೌನದ
ಕಶಾಘಾತಕೆನೆ ಗುಜಗುಜಿಸ ತೊಡಗಿದುದು ಗೋಪ್ತಿ.
ಮಾನರಕ್ಕಣೆಯಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ತೃಪ್ತಿಗಾ
ಸಭೆ ಸುಯ್ಯ, ಧಿಗ್ಗನೆದ್ದನ್ ದಿಗ್ಗಜೋಪಮಂ
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರ ಪರಾಕ್ರಮಿ ತಾಂ ಗಜಂ :

೮೯೦

“ ನಗದಿರಿಂ.

ನನಗೆ ಲಂಘನಶಕ್ತಿಯಲ್ಪ ಮಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ
ನೆರೆದಿತರ ಪಿರಿಯರೈ ನುಡಿದೋರಲಿಕ್ಕೊಂದು
ಪೀಠಿಕೆಯನೊರೆವೆನ್ : ಯೋಜನ ದಶವನುತ್ತರಿಸೆ
ನಾಂ ಶಕ್ಯನೆಂ ! ”

ಕುಳ್ಳನವನಿರೀಕ್ಷಿ ತಮೆನಲ್ಟೆ.

ಮೇಲೆಳ್ಳ ನಾ ಬಳಿಕಮೋರ್ವನಿಂಬಳಿಯೊರ್ವ
ಕಲಿ, ತನ್ನಾ ಪಿಸುದ್ದಮಂ ಪೇಳಲ್ : ಇರ್ಪತ್ತು
ಯೋಜನವನೊರೆದನಾ ಗವಯಂ. ಗವಾಕ್ಕಂ
ನಾಲ್ವತ್ತನೊರೆದನಂತೆಯೆ ಗಂಧಮಾದನಂ
ಪೇಳನ್ನೈವತ್ತನಾ ಮೈಂದನಾರ್ವತ್ತುನಾ
ಜಾಂಬವಂ ಮುದುಕನೆಂಬತ್ತನೊರೆದಂ. ಕಡೆಗೆ
ವಾಲಿಸುತನಂಗದಂ : “ ಕೇಳಿರೈ ಜಾಂಬವನ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ, ಮತ್ತೆ ವಿನಯಮಂ. ಪಿಂತವಂ
ಜವ್ವನದೊಳಿದಂದು, ನನ್ನ ತಂದೆಯೆ ನಾಣ್ಣ
ತಲೆವಾಗುವಂತೆ ಲಂಘಿಸುತಿದನೆಂಬುದಂ
ಕೇಳಿರ್ದೆ ನಯ್ಯನಿಂ. ಮುನ್ನೀರ್ದಳಂ ಕೆರೆಗೆ
ಗೆತ್ತು ನೆಗೆದಾತನೀವೊತ್ತು ಮುಪ್ಪಿಂ ಕುಗ್ಗಿ
ನುಡಿದುದಂ ಕೇಳೆ ನಗೆ ಹೆಡೆಸೆಡೆಯುತಿದೆ ತರುಣತಾ
ಗರ್ವಂ. ನಿಶಾಕರ ಮುನಿಯ ಹಕ್ಕೆಯಿಂದೆನೆಗೆ
ಕಡಿವೋದುದೆನ್ನ ಯ್ಯನಿತ್ತು ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿ.
ಕೇಳಿಮಾದೊಡಮೆನಗೆ ಒಲೈ ಯಿಹುದುತ್ತರಿಸೆ
ಶತಯೋಜನದ ಶರಧಿಯಂ. ಪಿಂತೆ ಮರಳಲ್ಟೆನಗೆ

೯೦೦

೯೧೦

ಬೇಳ್ವದಟಿನೊಳೆ ಶಂಕೆ.”

ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವನೆದ್ದು
ತಡೆದನ್ ಕುಮಾರನಂ : “ಬಲ್ಲೆ ನಾಂ, ವಾಲಿಸುತ,
ನಿನ್ನದಟಿನಳವಿಯಂ. ಸಾಗರವಸುತ್ತರಿಸಿ
ಪಿಂತಿರುಗಲುಂ ನೀಂ ಸಮರ್ಥನೆ ದಿಟಂ. ಶಂಕೆ
ನೀಂ ವಿನಯಕಿತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಯೈಸೆ! ಕೇಳಾದೊಡಂ
ಪೋಗಲಾಗದು ನೀಂ ; ನಯಮದಲ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಯಂ
ಮುಂಗಳುಪಿ ಭೃತ್ಯರೆಂ ಪಿಂದುಳಿಯೆ, ಕೇಡಡಸೆ,
ಕಾರ್ಯನಾಶಂ ; ಸರ್ವನಾಶಂ ; ಅಕೀರ್ದಿಯೆ ದಿಟಂ !
ಮೂಲಮಿರ್ಪವನೀಜಿಕಿಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ಫಲಂ ;
ಬೇರ್ದಡಿದರೇನುಂಟು ? ಚಿತೆಗಿಂಧನಂ ! ಕಳುಹೆ
ನಿನ್ನನೆದೆ ಗತಿಯಕ್ಕುಮೆಮಗಿ.”

೯೨೦

ವಾಲಿಯ ಮಗಂ

ಕೈಮುಗಿದು, ಗೌರವಂದೋರಿ, ವೃದ್ಧವೀರಗೆ
ಜಾಂಬವಂಗಿಂತು : “ ಪೂಜ್ಯನೆ, ಬೇರೆ ಬಟ್ಟಿಯಂ
ಕಾಣೆನಾಂ. ಸುಖದೊಳಾರಗ್ರಭಾಜನನವನೆ
ಕಷ್ಟದೊಳಗ್ರಭಾಜನನಕ್ಕುಮದೆ ನಿರತೆ
ಬೀರಕ್ಕೆ. ಗೌರವದೊಳಗ್ರಗಣ್ಯಗೆ ಪಾಳಿಯಯ್
ಸಾಹಸದೊಳಗ್ರೀಸರತೆ. ನಾನುಮುಂತಿರು
ಮೇಣ್ ಬೇರೆ ಬೀರರಾರುಂ ಸಾಸಕೆಳಸದಿರೆ,
ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಮಲ್ಲದೆ ಕಾಣೆನಾನನ್ಯಮಂ
ಸದ್ಗತಿಯನೆಮಗಿ. ಪೇಳನೆಗಿಲ್ಲಿ ಕಜಮಂ ;
ನೀಂ ಪಿರಿಯನಜ್ಜನಯ್ ; ನಿನ್ನ ಸನ್ಮತಿಯನೆಗೆ
ರಾಮನಾಶೀರ್ವಾದಮಂತೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ! ”

೯೨೧

ಪೊಳ್ಳಿನಿತು ಚಿಂತಿಸಿದನಂತರಂ ಜಾಂಬವಂ,
ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದಾ ನೀಲನಿಂಗಿತವರಿತು, ನಳನ
ಕಣ್ಣರಿತು, ಸಂತೈಸಿದನು ವಾಲಿಸೂನುವಂ :
“ ತೋರ್ಪೊನೊರ್ವನನಿಲ್ಲಿ ಲಂಘನ ಸಮರ್ಥನಂ.

ಪೆರರಿಂ ಪ್ರಚೋದಿತಂ ತನ್ನ ತಾನರಿಯದಯ್
ನಿಜಢುಹಿಮೆ. ನೋಡಲ್ಲಿ: ಗೆಂಟರೊಳರೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತಿರ್ಪನೆಕ್ಕ ಟಿಯೊಳಾ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವಿ,
ಕಡಲೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಕಡಲಾಗಿ,
ವಾಯುಸುತನಾಂಜನೇಯಂ ! ”

೯೪೦

ತನ್ನ ಕಲಿತನಕೆ
ಜಲಕಲಿ ಸರಿತ್ವತಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಾ ಶೌರ್ಯಮಂ
ತೋಳ್ತೂಗಿ ನೋಳ್ವವೋಲತ್ತಣ್ಣೆ ಕಣ್ಣೆಸೆದು,
ಕಲ್ಪಟ್ಟು, ಪಡಿಮೆಯಂತಿರ್ದನಂ ಬಳಿನಾರ್ದು
ಜಾಂಬವಂತಂ, ಶಿಲಾಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲಾಕೃತಿಗೆ
ದೇವತಾಹ್ವಾನದಿಂ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ
ಗೆಯ್ವ ಮಂತ್ರಿಸುವಾತ್ಮಸಾಧಕನವೋಲ್, ನಿಂದು,
ಫಲಸಿದ್ಧಿಯೊಳ್ ಸುದೃಢ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಂ
ನುಡಿದನಾವೇಶದಿಂ :

೯೪೧೦

“ ಕಲ್ಗಾ ದೆಯೇಕಿಂತು, ಪೇಳ್,
ಓ ಕಪಿಧ್ವಜದೇವತಾ ಕೀರ್ತಿಮೂರ್ತಿ ? ಅದೊ, ಕಾಣ್,
ನಿನ್ನಾ ಲಯದ ಗೌರವದ ಗೋಪುರದ ಸುಧಾ
ಶುಭ್ರ ಕಲಶ ಗಭಸ್ತಿ ಕಿಲುಬುತಿದೆ ದುರ್ಯಶಃ
ಕಿಲ್ಚಿಷಂ ಪತ್ತಿ. ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯರ ಹರಣವಿದೊ
ಎದುತಿದೆ ಹೊರಗಜ್ಜದರೆಯೊತ್ತಿ. ಮರುತ್ಸುತ,
ನೀಂ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಸಂಭವನಯ್. ಸಮಾರಣನ
ವರದ ಕೃಪೆಯಿಂದಂಜನಾ ದೇವಿಯಿಂ ಬಂದವನ್
ನೀಂ. ನಿನಗಲೌಕಿಕಂ ಜನ್ಮ ಗುಣಮಲ್ಲದೆಯೆ,
ಯೋಗಿ ನೀನಭ್ಯಾಸದಿಂದೆಯುಂ. ತಪದಿಂದೆ, ಮೇಣ್
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಜ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳ್
ನಿನಗಿಷ್ಟ ಕಿಂಕರಲಾ, ಹನುಮಂತದೇವ. ನೀಂ
ಧ್ಯಾನದಿಂದಿಚ್ಛಿಸಿದರಾವುದಾಗದೊ ? ನಿನಗೆ,
ನಿನ್ನನ್ನರಿಗೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ತಾಂ ದೃಷ್ಟಿಸೂತ್ರಜಮಲ್ಲೆ ?

೯೬೦

ಯೌಗಿಕವನಲ್ಪಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕಕಳೆಯಲೋಸ್ತಿ ನೀಂ ;
ಬಲ್ಲೆನಾ ನಿಷ್ಠೆಯಂ . . . ಪೇಳಲ್ಪಮೇನೆಮ್ಮೆಲ್ಲ
ಬಾಳೊಳ್ಳಿನೀ ಮಹತ್ ಸಾಹಸಂ ? ಪ್ರೇಮಮಂ
ಕಾಮದಿಂದುದ ರಿಸಿ, ಬಾಳೆ ಬಾಳಂ ಬೆಸೆಯಲೀ
ಪೆರಗಡಲ್ ನೆಗೆಯುವೀ ಸಯ್ಪ ಕಲ್ಪಾಂತರಕ್ಕೇಂ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳುದುಂ ದುರ್ಲಭಮೆ ದಿಟಂ. ಮೇಣ್ ಯೋಗವಂ

೯೭೦

ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದರೇನದಕೆ
ಮೈಲಿಗೆಯೆ ? ಧರ್ಮ ಮೇ ದೇವರೆಂಬುದೆ ಬುದ್ಧಿಯಯ್ !
ಎಳೇಳ್, ಮಹಾಯೋಗಿ, ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಕಾರಣಕೆ
ನಿನ್ನ ಸಿದ್ಧಿಯನಿಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ,
ಪಡೆ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯಂ. ತನ್ನಂಗುಳಿಯಮಂ
ನಿನಗಲ್ಲದನ್ಯಗೆ ಕೊಟ್ಟನೇನಾ ಮಹಾ
ಮತಿ, ದಾಶರಥಿ ? ಮುದುಕನೆಂ ; ಮುಖಸ್ತುತಿಯಲ್ಲು ;
ನಿನಗೇನೆಯನಾಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೆನ್ನ ಬರ್ದುಕಿಸೊಳ್.
ಲಂಘಿಸೀ ಶರಧಿಯಂ. ಪುಡುಕೆ ಬಾ ದೇವಿಯಂ.
ತಾ ಪುಣ್ಯವಾರ್ತೆಯಂ, ಮೇಣೆಮಗೆ ಬಾಳ್ತೆಯಂ.”

೯೮೦

ಕೇಳ್ದನಂತರ್ಮುಖಿ ಮರುತುತಂ. ಮನದೊಳಗೆ
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನ್ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಕೆ. ಯೋಗಿ
ಪೂರಕಂ ರೇಚಕಂ ಕುಂಭಕ ಪ್ರಾಣದಿಂ
ಮೂಲದಿಂದೆಳ್ಳ ರಿಸಿದನ್ ಕುಂಡಲಿನಿಯಂ.
ಸುಷುಮ್ನೆಯಿಂದೇರ್ದನ್ ಸಹಸ್ರಾರಕಲ್ಲಿಂದೆ ಮೇಣ್
ಮಾರ್ದನಿಂದ್ರಿಯ ಮಾನ್ಯ ಚಡಜಗನ್ಮಾಯೆಯಂ,
ಭಾತ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹನ್ನಿಯತಿಯಂ ! ಸಂಕಲ್ಪಚಿತ್
ತಾಳ್ದನಿಚ್ಛಾಸೂತ್ರದಿಂ ಕಪಿ ಗಾತ್ರಮಂ, ಕುಲದ
ಹಳವಿಗೆಯ ಚಿಹ್ನೆಯಾಕಾರಮಂ.

ಇತ್ತಲಾ

ತೋರುದೆಂದ್ರಿಯಾತೀತ್ವೈಂದ್ರಜಾಲಿಕಂ
ಸುತ್ತಣೆಂ ಮುತ್ತು ಗಿಂಟರೊಳಿರ್ದರಾ ಚಕಿತಾತ್ಮ

೯೯೦

ವನ ನರ ಚಮೂ ದರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯಕೆ? ನೋಡುತಂ
 ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆವೋಲಾವೇಶಗೊಂಡುದೆನೆ,
 ಸುಯ್ಯೇರ್ಪ್ಪ, ಸುಯ್ಯಿಳಿದು, ವೇಸಿಸಿತು ವಾಯುಜನ
 ವಪು. ಮಿಂಚೆ ರೋಮಾಂಚನಿಸಿತೆಂಬವೋಲ್ ಮೊಗಕೆ
 ತುಳ್ಳಿದುದು ತೈಜಸಂ. ಘಾಲ್ಗುಣದುದಯ ರವಿಯು
 ಕನಕ ಕುಂಕುಮ ಬಿಂಬಕಾಂತಿ ಪರಿವೇಷಮಂ
 ರಚಿಸುತಿರೆ, ಪವನಜನ ನರರೂಪಮೊಯ್ಯನೆಯೆ,
 ವಾರಿ ವಿದ್ಯುತ್ಸಂಗದಿಂ ವೊದ್ದುತ್ಸನಿತಾ
 ಸಿದ್ಧಿಯಂ ಸಾಕಾರಮಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುವಂತೆ,
 ತೊರೆಯುತೆ ಸರಾಕೃತಿಯನೇರ್ಪ್ಪದು ನಿರಾಕೃತಿಗೆ.
 ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಲಿಲ ಶೀಕರವೊ ಚಂದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರ
 ನೀಹಾರಿಕಾ ರಜೋ ಮೇಘದಗ್ನಿ ಮಂಡಲವೊ
 ಮೇಣಾಂಜನೇಯಾತ್ಮವೈಭವಶ್ರೀದ್ಯುತಿಯೊ
 ಪೇಳೆಂಬಿನಂ ಜ್ವಲಜ್ವಲಿಸುತಿರ್ದಾ ದೀಪ್ತಿ
 ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿದುದು ಅಲಾತ ಚಕ್ರದ ತೆರದಿ,
 ನೆರೆದ ವಾನರ ನಯನಶಕ್ತಿ ತಳ್ಳಂಕದಿಂ
 ಮುಚ್ಚಿ ವೋಪಂತೆ! ತೆಕ್ಕನೆ ಇಂಪು ಸುರಿದುದಯ್
 ಓಂಕಾರದಿಂಚರಂ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚರಾಚರದ
 ಕೋಟಿ ಕಂಠಸ್ವರದ ವಿಶ್ವವೈಣಿಕ ಮಧುರ
 ಅವ್ಯಕ್ತನಿತ್ಯಗಾಸಂ. ಕೇಳುತಿರ್ದಂತವರ್
 ತಳತಳಿಸಿತಾ ಬಿಂಕಿತುಂತುರ್ ಮುಗಿಲ ನಡುವೆ
 ವಾನರಧ್ವಜದ ಚಿಹ್ನೆಯ ಚಿತ್ರದಾಕಾರಂ.
 ಮಿಕ್ಕುವಾನಂದದಿಂದುದು ಜಯಘೋಷಮಂ,
 ಸೋಮ ಸಂಗೀತದಿಂ ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯಲ್ ತೊಡಗುತಾ
 ಸ್ತೋತ ಸಂತೋಷದೊಳ್ ತೇಲಿಸಿತು ಪೃಥ್ವಿಯಂ,
 ಎಪಿನಾದ್ರಿ ಸಹಿತಮಂ, ಓಂಕಾರಸಂಗಿ ಆ
 ಸಂಭ್ರಮಿತ ಕಪಿಸೈನಿಕಂ :

೧೦೦೦

೧೦೧೦

“ಜಯತು ಜಯತು ಹೇ

ಸವನ ಪಾವನ ಕಲಿ ಕುಮಾರ! ಜಯತು ಜಯ ಹೇ

ವಾನರ ಕುಲದ ಕೀರ್ಮಿಯುದ್ಧಾರ! ಜಯತು ಹೇ

೧೦೨೦

ಕಪಿಕೇತನರ ಮಹಾಚೈತನ್ಯ ಚೂತವನ

ಚೈತ್ರಾವತಾರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ ಧುರಧೀರ,

ಜಗದೇಕವೀರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ, ಯೋಗೀವರ,

ಯೋಗಾವತಾರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ, ಉತ್ತಿಷ್ಠ,

ಸರ್ವಮಾನವ ಗರ್ವಮಾನ ಪಾರಾವಾರ!

ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಈ ಶರಧಿ ಲಂಘನಂ

ಮಾನವಾತ್ಮದ ಮಹತ್ಸಾಧನೆಗೆ! ನಿನ್ನ ಈ

ಸಾಹಸಂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಲಿ ಯೋಗ ಮಹಿಮೆಯ

ಉದಾತ್ತತೆಗೆ! ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದದ್ವೈತ

ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಾನುಭೂತಿಗಾಗಲಿ ರಸದ

೧೦೨೧

ಸಂಕೇತಮಾ ನಿನ್ನ ರುಂದ್ರರೂಪಂ! ನಮೋ,

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೆ! ನಮೋ, ವೈಷ್ಣವ ಸಂಚಾರಿಯೆ,

ನಮೋ ನಮೋ! ಕಲಿ, ನಮೋ! ಗುರು, ನಮೋ! ಪುನರ್ಮೋ,

ಮುಹುರ್ಮೋ! ಓಂ ನಮೋ, ಹ್ರೀಂ ನಮೋ! ನಮೋ, ನಮೋ,

ನಮೋ!”

ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿಂತಿತು ಗುಣಗಾನಮಂ

ಸಂಕೀರ್ಮಿಸಿರೆ, ಪಿರಿದತ್ತಣುವನಣುಮೂರ್ಮಿ.

ಕೀರ್ಮಿ ತಾಂ ಸ್ಫೂರ್ಮಿಯವೊಡೆ ಅಲ್ಪಮಣುರೂಪಿ

ತಾನಾಗನೇನ್ ಅಭ್ರಂಕಷಂ ಬೃಹಸ್ಪೂರ್ಮಿ?

ಪರ್ವತಕೆ ಶಿಖರಮೆಯೆ ಹಣಿಸೆಣಸಿ ಮಲೆವಂತೆ,

ಬೆಂಕೆತುಂ ತುರ್ಮಗಿಲ ನಡುವಣಾ ಕಪಿಯಕ್ಕತಿ

೧೦೪೦

ತಾನಕ್ಕರೆವೊಗಕ್ಕೆಗೆರ್ದೆಯುಕ್ಕಿ ಸೂರ್ಕುತೆ, ಉರ್ಬಿ,

ಬಳೆಬಳೆದು ಬಳೆಬಳೆದು, ತುಂಗತರವರ ಶಿರಮೆ

ಜಾನುಜಂಘೋತ್ಸೇಧಮಾಗಲಾರದೆ ಸೋಲ್ತು

ಜೀರನಡಿತಡಿಗೆ ಮುಡಿಯಿಡುವ ಪಳುಗಿಡುವಾಗುವೋಲ್,

ನಿಂದುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯದ ಆಂಜನೇಯನ ಮಹಾ
ದೈತ್ಯ ಭೀಕರದೈಂದ್ರಜಾಲಿಕ ರುಂದ್ರರೂಪಂ !

ಹೆದರಿತೆ ತರುಚ್ಛಾಯೆ ? ಪಾದಪದ ಪಾದಮಂ
ಪಿಡಿದುದೆ ? ತಟಿದ್ರೋಮಮಯ ವಜ್ರಕಾಯದಾ
ಮರುತಾತ್ಮಜನ ಮೆಯ್ಸಿರಿಗೆ ಕರ್ಪುಗೆಟ್ಟು ದೆನೆ
ಬೆರ್ದಿ ಬೆಳ್ಳಾಯ್ತೆ ? ಕಾಣ್ : ಈ ಕಾಂತಿಗಾ ಕಾಂತಿ
ಕೀಳ್ವಟ್ಟ ತೆರದಿ, ಬಾನಾ ವಲಿಯ ಕಿಡಿಯಾಗಿ
ತಪಿಸಿರ್ಪ ನಭಿಜಿನ್ನು ಹೂರ್ದ ದಿವಸೇಶ್ವರಂ.
ಮಧುರ ಭಯ ಸಂಭ್ರಾಂತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ಸ್ತಬ್ಧಮಾಯ್ತಾ ಪಕ್ಷಿನೀರವ ಗಿರಿಧರಿತ್ರಿ !
ಗಾತ್ರದಿಂ ಹೈಮಾಚಲಸ್ವರ್ಧಿಯಾಯಿತೆನೆ,
ಕಪಿರೂಪಮಾದೊಡೀಂ, ಕೈಲಾಸ ಶೈಲೇಂದ್ರ
ಸಂತ್ರಾಸಕರ ಕಳೇಬರದ ಭೈರವನಂತೆ,
ಭವ್ಯಮಾಗದೆ ಮರ್ತ್ಯಧಲ್ವತೆಗೆ ? ಪಿರಿದಕತಿ
ನಿಕಟಮಿರಲದರ ಜಂಘೆಯ ರೋಮರೂಕ್ಷ ತೆಯ
ದರ್ಶನಮೆ ಪರಮಗತಿಯಲ್ಲೆ ಲಘುಚೇತಸದ
ಮತಿಗಳಿಗೆನುತೆ, ದೂರದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿದುದಾ
ಮಾರುತಿಯ ಮುಖತೇಜಸದ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿ
ಕಪಿಕುಲ ಬಲದ ಜಲಧಿ : ಕೈಮುಗಿದರದ್ವೈತಕೆ,
ಇಚ್ಛಾಯು ವಾಯುಜನ ಆ ವಿರಾಡ್ ವೈಭವದ
ಗೌರವದ ಯೌಗಿಕಶ್ರೀಗೆ.

೧೦೫೦

೧೦೬೦

ಗಿರಿಗಂಹರಂ

ಗುಡುಗೆ ಗರ್ಜಿಪ ಸಿಂಹಘೋಷ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ
ಪೊಣ್ಣಿದುದು ರಾಮ ಸೀತಾ ಪ್ರೇಮ ಮಧ್ಯದಾ
ವಿರಹ ವಿಘ್ನಾಂಬುಧಿಗೆ ಚಿರ ಲಗ್ನ ಸೇತುವಂ
ಬೀಸೆ ಲಂಘಿಸುವನಿಲಜನ ಶುಭದಭಯ ವಾಣಿ :
“ ಸಾಹಸ ಸರ್ವೋದ್ರೋಗಿಗಳಿರ, ವಾಸರ ಸುಹೃನ್
ಮಣಿಗಳಿರ, ಪೂಜ್ಯ ಕಪಿಲಾಂಛನ ಪತಾಕಾತ್ಮ

೧೦೭೦

గౌరవప్రాణుర, త్రాణదిం రూపదిం
దాధ్యుదిందొన్న త్నదిం బింబిసిప్పే నాం
నిమ్మబిల సంఘాత్మమం. నిమ్మెల్లరాకాంక్షే
మూర్తగొండిప్పే నాం ధన్యేనం. అణువనాం ;
నిమ్మెల్లరిజ్జే తాం కేజ్జం కట్టలుదిసితి
మహత్యో మహియతా గోపుర్యోపమ మూర్తి.

ప్రాథనా సృష్టనం స్మోత్ర సంపుష్టనం
పూరియుతిరిమా మానసాన్నదిం, వార్ధయం
దాంటి, దేవియనరసి, పింతిరుగి నానిల్లి

౧౦౮౦

నిమ్మడేగే బర్వన్నగం. మరేయదిరి : నిమ్మాత్మ
యోగమే ననగే శక్తి!—పేళ్ళనాదోడమాలిసిం,
మన్నహిమేయం. నిమ్మ ధ్యేర్థకే పేళ్ళనాలిసిం.
నిమ్మాత్మ దూతనేన్నతుల సామధ్యమం నిం
కేళ్ళిరప్పోడే నిమ్మ యోగ యోగ్యతే పేజ్జి
సమనిపుదు శ్రద్ధాభివృద్ధి. జింకదినల్తు,
నన్న పేర్మేయసోరేవేనా బుద్ధియిం.—బేడ
నిమగిన్ శంకే. పరికాల్ గేత్తు సముద్ధమం,

ఈ ఎత్తరకే కాణ్ణి ఈ మహా నిలమం,
లంఘిసువేనశ్రమం. లంఘిపేనలంఘ్యమం.

౧౦౯౦

విశ్వదోళసాధ్యమేనగిల్లమిన్. పిండిదోడే
ముష్టియోళే పుడియప్పది మహేంద్రాజలం !
కడలనేల్లం తుళ్ళి, హిమగిరిగే బిరిసాడి,
వడబనం తుడుకి పిడిదసురనూరం సుట్ట,
బూది తోళేయల్పాం సమర్థనం ! కృపిరిసి,
లాంగూల జవరియిందంబరదర్శిం

గుడిసి పాతాళకుదురిసువాపు ననగణుగలా

లిలే !—బణ్ణి పుదేకే ? కాణిమపర్యోక్షమం ! ”

ಸಂಚಿಕೆ ೧೧

ನಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಂ

ಕಾಂಕ್ಷಯಾತ್ರೈಗೆ ಮುನ್ನ ಮಾವೇಶದುನ್ನ ತಿಯ
ನಾಂದಿಗೇರುವ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಾಂಗಿಂದೆ
ಲಂಘನಾಘಾತಮಂ ನಿತ್ತರಿಸುವೆತ್ತರಕೆ
ವಜ್ರತನುವೇರ್ಧನ್ ಮಹೇಂದ್ರ ಮಸ್ತಕ ಕಲ್ಪಮಾ
ಶಕುನಿಶಿಲೆಗಾಂಜನೇಯಂ. ಜಂಗಮಾಚಲಂ ತಾಂ
ಸ್ಥಾವರಾಚಲಕೇರ್ವವೋಲಾ ವಿರಾಡ್ರೂಪಿ
ಸಾನುವಿಂದಡರುತಿರಲಾ ಮಲೆಯ ಪಸುರೋರಿಯಂ,
ಭವ್ಯಮಾದುದೊ ಭೀಷ್ಮದೃಶ್ಯಂ ಕಪಿಧ್ವಜರ
ಅನಿಮೇಷ ವಿಸ್ಮಯಕೆ! ಪಳುವಾಯ್ತು ಪೆರ್ಕ್ಕಾಡು ;
ಕುಸಿಯಿತ್ತು ಬಾನ್ಮಾಡು ; ಹೆದರಿ ಹದುಗುವ ತೆರದಿ
ಕುರ್ಗಿ ಕುಬ್ಜತೆವೆತ್ತು ಸೆಡೆತುದಾ ಪರ್ವತದ
ಪೆರ್ವಿಡು. ಮೊಳಕಾಲಿನಾಳದಾ ಮಡುನಡುವೆ
ಪಾಯ್ ಪೇರಾನೆಯೊಲ್ ತೊತ್ತಳದುಳಿದು ಮೆಟ್ಟಿ
ಸಾಗುತ್ತಿರೆ, ಪೆರ್ದರಂ ಪರೆಮುರಿದುರುಳ್ಳ ವಯ್,
ಕುರುಚಲಿನೊಣಗು ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿವಂತೆ. ಗುರುಭಾರದಾ
ಪದಹತಿಗೆ ಕಾಣ್ ಓಕರಿಸಿದತ್ತದ್ರಿ ತನ್ನೊಡಲ
ಕೆಂಗಾವಮಣ್ಣೆರಸಿದೋಕುಳಿಯ ನೀರ್ಗಳಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರನಖಮವ್ವಳಿಸೆ ಗೂಳಿ ಹಿಣಿಲಿಂದುಕ್ಕಿ
ವೊನಲಿಡುವ ಬುಗ್ಗೆ ಕೆನ್ನೀರ್ಗಲೋಲ್. ಗಾರಾದ
ಪಕ್ಕಿಲಕ್ಕದ ತುಮುಲ ಚೇತ್ಕಾರದಿಂ, ಕುಣಿವ
ಅಣುಗನ ಕಯ್ಯ ಗಿಲಿಗಿಚ್ಚಿ ಯಾದುದಾ ಶೈಲ
ವನಭೂಮಿ. ಭೂಕಂಪನವೆ ಬೇಂಟೆ ಬಿನದಕ್ಕೆ

೧೦

೨೦

ಸೋವೃತ್ತೈತಂದುದನೆ ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು
 ಕುದಿದುವಲ್ಲಿಯ ಜೀವಜಂತು. ಕಾಲ್ ಮೀಂಟಲ್ಟೆ
 ಕಲ್ಗೆ ಕಲ್ ಘಟ್ಟಿಸಲ್, ಕಿಡಿವೊಣ್ಣೆ ಮರವೊರೆಯು
 ದೂದಿ ವೊತ್ತಲ್, ಬಗಸಿಯಂ ಸುತ್ತಿ ಪೆಣೆದಿರ್ದ
 ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಗಳ್ ಧಗಿಸಿ ಪರ್ವಿದುದು ಕಾಳ್ಗೆಚ್ಚು,
 ಹೊಗೆಮುಗಿಲ ನಡುನಡುವೆ ದಳ್ಳುರಿಯ ಜಿಹ್ವೆಯಂ
 ಝಳಝಳಪಿಸಿ. ಎರ್ವಡೆದ ಮರದ ಮೆಯ್ಯಿಂ ಸೋರ್ದ
 ಕಂಪಿನಂಟುಗಳುರಿಯೆ ಧೂಪಿಕ್ಕಿದವೊಲಾಯ್ತು
 ಹನುಮನಾವೇಶಕ್ಕೆ ಗಂಧಧೂಮಂ. ಕಿತ್ತು
 ಸುತ್ತಿಕೊಂಡನ್ ತಲೆಗೆ ಪೆರ್ಬ್ಬಳ್ಳಿಯಂ ; ಮೈಗೆ
 ಪೆಣೆದುಕೊಂಡನ್ ಕೇದಗೆಯ ಪೊದೆಗಳಂ ; ಮತ್ತೆ
 ಕಾಂಕುಳೊಳಗಿರುಕಿಕೊಂಡನ್ ಪೂತ ತರತರದ
 ತರುಗಳಂ : ಕಾಡಡರಿದೊಂದು ಮಲೆನಾಡಾಗಿ
 ನೆತ್ತಿಯ ಬಯಲ್ ಸೀಮೆಗೇರುತಿರೆ ವಾಯುಜನ
 ಕಪಿ ಮಹಾ ಕಾಯಮ್, ಇಳಿದುದು ಕಂದರದ ಕಡೆಗೆ
 ಚಣಚಣಕೆ ಲಂಬಿಪಾತನ ಘೋರ ಭಯಶಂಕಿಯಾ
 ಚಿದ್ ಘನ ತನುಚ್ಛಾಯೆ. ಮಾಹೇಂದ್ರಮಾಗಿರೆ ಮಧ್ಯೆ,
 ಲಂಕೆಯೆಡಕಿರೆ, ಬಲಕಿರಲಯೋಧ್ಯೆ, ಹನುಮನಾ
 ವಾಮ ದಕ್ಷಿಣ ಪದನೃಪಕೆ, ಧಟದ್ವಯಂ
 ತಕ್ಕಡಿಯನೊಮ್ಮೆ ತೆಂಕಣೊಮ್ಮೆ ಬಡಗಣೆ
 ತೂಗಿದುವೆನಲ್ ತುಲಾಭಾರಮಂ, ತೊನೆದುದಯ್
 ಬೃಹದ್ ಪೃಥಿವಿ !

೩೦

೪೦

ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕೆಚ್ಚಿರಲ್ ಕಟ್ಟಿ ಕಾಣಾ
 ನೀಲ ಚುಂಬಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಕುತ್ತೀಲ ಮಸ್ತಕದ
 ಶಕುನಿಶಿಲೆಗೆಲ್ಲ ನಿಂದಾ ವಿರಾಡ್ರೂಪದಾ
 ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರವನಾಂಜನೇಯನಾ ! ರಸನಿಧಿಗೆ
 ಧುಮುಕುವಾತ್ಮಂ ತಾಂ ರಸಸ್ವರೂಪಂಬಿತ್ತು
 ತುಂಬಿದವುದಂಬುಜಭವಾಂಡಮಂ, ಭಾವಿಸುತೆ

ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಿಯನುಭೂತಿಯಂ : ಶರಧಿ ದರ್ಶನಂ ;
 ತಾರಕಿತ ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶ ಸಂದರ್ಶನಂ ;
 ತುಂಗ ಶೃಂಗದ ತುಹಿನ ಶೈಲವನ ಶಿವ ಉಮಾ
 ದರ್ಶನಂ ; ದಂತುರ ದಿಗಂತ ಚುಂಬಿತ ಉದಯ
 ಮೇಣಸ್ತರವಿ ದರ್ಶನಂ ; ವರ್ಷ ಭೈರವನ
 ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚಿನ ರುದ್ರ ನಟನಾಟನಾಟನೆಯ
 ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ದರ್ಶನಂ ; ಬುದ್ಧ ದೇವನ ಮಹತ್
 ತ್ಯಾಗದ ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿ ಸಂದರ್ಶನಂ ; ಜೇಸುವಿನ
 ಜನನ ಜೀವನ ಮರಣ ದರ್ಶನಂ ; ಜನಜನದ
 ದಿನದಿನದ ಸಂಸಾರ ಜೀವನದ ಸತ್ಯತಿಯ
 ಕೀರ್ತಿ ಕಲುಷಿತವಾಗದಿಹ ಪುಣ್ಯದರ್ಶನಂ ;
 ಸರ್ವದರ್ಶನ ಜನ್ಯ ರಸಕೆ ತಾಂ ಪ್ರತಿ ಕಣಾ
 ಹನುಮನ ವಿರಾಡ್ವಾಪ ಸಂದರ್ಶನಂ !

೫೦

೬೦

ಅನಂತರಂ

ಆರಿ ಭಯಂಕರನಾಂಜನೇಯಂ, ವಿಗುವಿ ಸುತೆ
 ಮನುಜ ಕಲ್ಪನೆ ತತ್ತರಿಸುವೆತ್ತರಕೆ ತನ್ನಾ
 ವಿಗ್ರಹದ ವಿಭವಮಂ, ನಿಂದನ್ ಸೆಲಕೆ ಬಾನ್ಗೆ,
 ಅನಂತತೆಯನಾಕ್ರಮಿಸೆ ನಿಶ್ಚಿಖರಮೆನಲೇದ್
 ಗಿರಿಯ ಸಾಹಸ ಗರ್ವಗೋಪುರ ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಯಂತೆ
 ನಿಮಿರಿ ! ರೋಮಾಂಚಿಸಿತು ಸೃಷ್ಟಿ ; ಘೇ ಘೋಷಮಂ
 ಮೊರೆದುಕ್ಕಿದುದು ಕಡಲ್ ; ಮುಗಿಲ ವೇಷವನಾಂತು
 ನಿಂದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾರಕರ ವೃಂದಮಾ,
 ಚಾರಣರ ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆಯ ಚುಕ್ಕಿವಟ್ಟಿಯಿಂ
 ಸಾಗರದ ದುರ್ಲಂಘ್ಯ ದೂರಮಂ ಲಂಘಿಸುವ
 ಛಲಭಂಗಿಯಿಂದುಕ್ಕಿ ಸೂರ್ಯ್ಕಿ, ವೀರವಪು
 ವಾಯುಸುತನಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ. ಲಂಘನಕೆ ಸಮ
 ರಂಗತಲಮಂ ಸಮೆಯುವಂತೊರಸಿದನ್ ಕಾಲ್ಗಲಿಂ
 ಶಿಖರದಾ ಪೆದ್ದರಂಗಲೆ ಕುರುಚಲಾದಡವಿ

೭೦

ವೊಡವಿಯಂ. ಚಲಿತ ಅಚಲದ ತರುಸಮೂಹದಿಂ
ವೂವಾಲಿಗಲ್ಮಳೆಗರೆಯೆ, ಮರದಲೆಯೆ ಒರಿದಾಗಿ,
ಮಲೆಯ ನೆಲಮಾದುದು ಕುಸುಮ ಶೋಭೆ. ಸಾಹಸಿಯ
ಆವೇಶಕೆತ್ತಿದಾರತಿಯಾಯ್ತುಡವೆಂಕೆ :

೮೦

ಧೂಪಮಿಕ್ಕಿತು ಹಗಿನಗಂಪು ; ತೂರ್ಯಮಾದುದು
ವೀರವೂಜಿಗೆ ನಗದ ಖಗಮೃಗ ಚಕಿತರಾವಂ.
ಮುಖಸೀಮೆಯಂ ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ತಡೆಯ
ನಡಕಿದ್ ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಯಾ ಮುಗಿಲ್ ಮೊತ್ತಮಂ
ಇರ್ಕಯ್ಗಿಂದೊತ್ತಿ ಔಂಕಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್ ;
ಮತ್ತೆ ಕೆದರಿದನತ್ತಲಿತ್ತಲಾ ತೂಪಿರುವ
ರೌದ್ರಪ್ರಭಂಜನೋಚ್ಚಾಸದಿಂ. ಮಹಿಮದಿಂ
ಮೇಘಮಂಡಲಕುರ್ಬ್ಬ ಬಳೆದ ಕಪಿಕುಂಜರಂ
ನಿಸ್ಸೀಮ ಲವಣ ಜಲ ನೀಲಿಮಾ ಸೀಮೆಯಂ
ಲಂಘಿಸಲ್, ತೊರೆದು ಗರಿಮದಾ ಗುರುಭಾರಮಂ,
ಲಘಿಮದಿಂ ಗರಿಹಗುರವಾದನಿಳಿದಾ ಹೊರಗೆ
ವುಳಕಿಸಲ್ ತೃಣರೋಮಮುರ್ದರೆಗೆ. ಪೂರಕದ
ಮಾರ್ಗದಿಂ ತುಂಬಿದನ್ ಪ್ರಾಣಮಂ ; ಕುಂಭಕದಿ
ಬಂಧಿಸಿದನಂಬರವನೆಳೆದು ಪೀರ್ವಂತವೋಲ್
ಆ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಂತರಂಗಿ. ಕೌಂಗಿನುದ್ದದಾ
ಪಂಚಾಸ್ಯಫಣಿಗಳೋಲಿದ್ದ ನಿಡುತೋಳ್ಗಳಂ
ಮೇಲೆತ್ತಿ ಚಾಚಿದನ್ ; ಮೇಣಕೆತೆ ಮಾರಿದಾ
ಲಂಬ ಲಾಂಗೂಲಮಂ ಸುರುಳಿ ಬಿಚ್ಚಿದನೊಗೆದು
ಬೀಸಿದನ್, ಗಗನವನಳೆಯೆ ವಿಶ್ವಶಿಲ್ಪಿ ತಾಂ
ಬಿಚ್ಚಿಬೀಸಿದ ಮಾನಸೂತ್ರವೆಂಬಂತವೋಲ್ !
ಮುಂ ಪೇಳ್ವೆನೇನಾ ಅಭಾತಮಂ ?

೯೦

೧೦೦

ಕೇಳಿಮಾ

ಸಂಭ್ರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಭಯ ಚಕಿತ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾಗಿ,
ತೆರದ ಬಾಯ್ತೆರದ ಕಣ್ಣಾಗಸಕೆ ಮೊಗಮಾಗಿ

ನಟ್ಟವೋಲ್, ಮರವಟ್ಟವೋಲಿರ್ದ ಕಪಿ ಬೃಹದ್
 ಧ್ವಜಸಿಯಂ : ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಬಿಚ್ಚಿದುದು ಬೆಸುಗೆ ಕಾಣ್
 ಮಲೆಮುಡಿಗಿ ಮೇಣಂಜನೆಯ ಮಗನಡಿಗಿ ! ನಗಂ
 ತೆಕ್ಕನೆಯ ಕೆಳಕೆಳಗಿಳಿದುರುಳ್ಳ ತೆರನಾಯ್ತು,
 ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಂ ! ಪೃಥಿವಿಯಾಕರ್ಷಣೆಯ ಶಕ್ತಿ
 ಗತಿಸಲ್ಕೆ ಬಾಂದಳಕೆ ಸಿಡಿವ ಪೃಥುಲಾಚಲದ
 ಕೂಟದಂದದೊಳೇರ್ಪು ದಾಂಜನೇಯನ ಮಹಾ
 ರಿವು ಭಯಂಕರ ವಿವುಲ ವವುಪರ್ವತಂ ! ಕುಂಭಕಂ
 ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಶೂನ್ಯದಿಂ, ಯೋಗಿಯಾ ವೇಗದಿಂ,
 ಸಂಭವಿಸಿತಾತನಂ ಪಿಂಬಾಲಿವೊಂದುರುವ
 ತಿರ್ರನೆಯೆ ತಿರಿವ ಸುಟ್ಟುರೆವೊನಲ ಭೋರಡುವ
 ಬಿರುಗಾಳಿ ! ಹೋಹ ನಂಟನನಿತ್ತು ದೂರಕ್ಕೆ
 ಕಳುಹಿ ಬರಲವನೊಡನೆ ನಡೆವ ಮನೆಮಂದಿಯನೆ,
 ನೆಗೆದ ಹನುಮನ ಕೂಡೆ ಬಂಡೆಗಿಡುಮರಬಳ್ಳಿಗಳ್
 ಪಾರಿದುವಿನಿತ್ತು ಗೆಂಟೆಗ್ಗೆ, ಮತ್ತಮಂಬುಧಿಗೆ
 ಗಮನಗೆಟ್ಟುರುಳಿದುವು, ಕವಿಕಲ್ಪನೆಯ ಕೂಡೆ
 ಏರಲೆಳಸಿಯುಮೇರಲಾರದ ವಿಮರ್ಶಕನ
 ಕಾಣೈಯಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ ಜಾಣೈಯೋಲ್. ಆದೊಡಂ
 ಪಲವಾತನಾ ಗಮನ ವೇಗ ಮಹಿಮೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ,
 ತಮ್ಮತನಮಂ ಮರುತ್ಸುತನ ತನಗರ್ಪಿಸುತೆ,
 ರಾಮದೂತನ ಮೆಯ್ಯನವ್ವು ತಂಟುತೆ ನಭೋ
 ಯಾತ್ರಿಗಳಾದುವೈ, ಕವೀಶ್ವರಾವೇಶಮಂ
 ಕೊಂಕು ಬಿಂಕವನುಳಿದು ನೆಮ್ಮುವ ರಸಾಸ್ವಾದಿ
 ಸಹೃದಯ ವಿನಯದಂತೆ. ಬಾಣಜವದಿಂದೇರ್ಪು
 ತೋರ್ಪು ದನಿಲಾತ್ಮಜನ ಕುಸುಮಿತ ಕುಟಜ ಲತಾ
 ರಚಿತ ರೂಪಂ, ನಭ ಸಮುದ್ರವನಲೆವ ಬೃಹದ್
 ದ್ವೀಪ ಭೂ ಖಂಡದೋಲ್ ಅಖಚಿತಂ, ಅಸ್ಥುಟಂ,
 ಭೀಮರವ್ಯಂ, ದೈತ್ಯ ಸಂಕಟಕರಂ, ನೋಳ್

೧೧೦

೧೨೦

೧೩೦

ವಾನರ ಸುಹೃಜ್ಜನರ ಹೃತ್ಕಮಲ ಸಂತೋಷ
 ಘೋಷ ಸಂಭ್ರಮಕರಂ. ನೋಳ್ವ ನೋಟದೊಳಡರಿ,
 ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ ತೋರಿ, ಮಾನುಷಮಾಗಿ,
 ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ, ಹಕ್ಕಿರೂಹಂ ಬೆತ್ತು,
 ದೂರದೂರಕೆ ಹಾರಿ, ಚುಕ್ಕಿಯೊಲಂತಾಗಿ,
 ಕೊನೆಗೆ ನೀಲವೋಮತನುವಾದನೆಂಬಂತೆ
 ವಾಯುಜಂ ಗೋಚರಾತೀತನಾಗಲ್, ದಿಟ್ಟ
 ಸೋಲ್ವು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ
 ತಾಪೊರ್ವರೊರ್ವರೆಗೆ ಪೊಸ ಪರಿಚಯಮೆನಲ್ವೆ,
 ಕೌತುಕ ಸಮಾಧಿಯಿಂದೆಳ್ಳತ್ತ ಸುಗ್ರೀವ
 ಸೇನಾ ಸಮಷ್ಟಿ. ಮರುವುಟ್ಟಲಾ ಮಹಿಮೆಯಂ,
 ರಸಮಂ, ಪರಾತ್ಪರವನನುಭವಿಸಿದಾತ್ಮರಿಗೆ :
 ಮಹದ್‌ವ್ಯಕ್ತಿ ಸನ್ನಿಧಿಯೊ ? ಮಹತ್‌ಕಾನ್ಯ ಪರಿಚಯವೊ ?
 ಮಹಾರುದ್ರವೀಣಾ ಮಹದ್‌ಗಾನದನುಭವವೊ ?
 ಮಹಾ ವಾನರನ ವನಧಿ ಲಂಘನವೊ ? ಭೇದಮೇಂ ?
 ಪುನರ್‌ಜನ್ಮವೈಸಲೆ ರಸಸ್ನಾತ ಚೇತನಕೆ !

೧೪೦

ಅನಂತಾಕಾಶ ಸಂಗಿ, ಏಕಾಂಗಿ, ಅತ್ತಲಾ
 ಭುವನೈಕ ಸಂಚಾರಿ ಗಮಿಸುತಿರ್ದನ್ ಏಯದ್
 ವಿಶ್ವಮಂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಂ ಸಾರ್ಥಕಂ
 ತಾನಪ್ಪವೋಲ್. ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ
 ಕಣ್‌ಸೊಗಸಿದುದು. ಅಚಂಚಲಮಂಬರದ ನೀಲಿ ;
 ಕೆಳಗೆ ದೂರದಿ ನೀರಧಿಯ ಚಂಚಲಾಂಚಲ
 ಮೃದುಲ ನೀಲಿ ; ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದಿ ನಿರ್ಗುಣಾತ್ಮಮಂ
 ಸಾಧಿಪದ್ವೈತಿಯೊಲೆಸೆದನನಿಲಾತ್ಮಜಂ
 ಶೂನ್ಯಮಂ ನೀಳಿ. ಗಾತ್ರಗೌರವದೊಳೆತಟಕೆ
 ಸಿಲ್ಕಿದ ಸಮಾಪದ ಮುಗಿಲ್‌ಮೊತ್ತಮೊತ್ತಿತ್ತು
 ಮುಮ್ಮೆಯ್ಗೆ, ಹತ್ತಿಯ ರಾಘು ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಂ
 ಮುತ್ತಿತನೆ ಮೆತ್ತಿ. ಮೇಣ್ ವಾಯುತಾಟಸ್ಥಮಂ

೧೪೧

ಬಿರುಗಾಳಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ರುವ ಜವಕೆ ಚೆದರಿದುದು
 ಗೆಂಟರೊಳಿರ್ದ ಜೀಮೂತ ಸಂದೋಹಮಳ್ಳಿ,
 ತೋಳಮೆರಗಿದ ಮಂದೆಯಂತೆ. ಸಹ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಯ
 ಗಿರಿ ಗಿರಿಯ ನಡುವಣಾ ಕಂದರದ ಸಂಧಿಯೊಳ್
 ಮುಂಗಾರೊಡ್ಡಲ ಗಾಳಿ ನುಗ್ಗಿ ಭೋರ್ದರೆವಂತೆ
 ಘರ್ಜಿಸಿತು ಘೋರಾನಿಲಂ ಮರುತ್ತು ತನೊಡಲ
 ತೊಡೆಯ ಮೇಣ್ ತೋಳ್ಗಳ ಮೊದಲ ಕಣಿವೆಯಿರ್ಕಟ್ಟಿನೊಳ್
 ದಾಳಿಟ್ಟು. ವೇಗ ಸಂಜಾತ ಝಂಝಾವಾತ
 ಘಾತಕ್ಕೆ ತತ್ತರಿಸುತಲೆದುದಲೆಯಲೆಯುಕ್ಕಿ
 ವಿಕ್ಲುಬ್ಧ ಸಾಗರದ ಫೇನಮಯ ನೀಲಿಮೆಯ
 ರುಂದ್ರ ವರುಲ ವಕ್ಷ ವಿಸ್ತಾರಂ. ರಂಜಿಸಿರೆ
 ಹಿಮಸಮಯದಪರಾಷ್ಟ ರವಿರೋಚಿ, ಹನುಮಂತ
 ದೇವನಾಯತ ದೀರ್ಘಮಾ ಯೋಜನ ತತಿಯ ಬೃಹತ್
 ತನುಚ್ಛಾಯೆ ಕಂಪಿಸುವ ಕಡಲೂರ್ಮಿ ಮಾಲೆಗಳೊಡಲ
 ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ ಗುಡಿಸುತನುಗಮಿಸಿದುದು ತನ್ನ
 ಮಾತೃಕೆಯ ಮೃತ್ಯುಜವಮಂ. ಬಡಗಣಾಸೆಯಿಂ
 ತೆಂಕಣ್ಣೆರಗುವುಳ್ಳೆಯೋಲ್ ಬಾಲದುದ್ದಮಾ
 ಲಂಕೆಗಂತಕ ಶಂಕೆ ತಾನಾಯ್ತು. ಹರೀಶ್ವರಂ
 ತಾನೆತ್ತ ಚಲಿಸಿದೊಡತ್ತಲಳ್ಳಿ ಸೆಡೆತುಡು ಕಡಲ್
 ನೀರ್ದಣಿವೆಯಪ್ಪವೋಲ್, ತೆರೆಯ ಗಿರಿಯೇಳ್ವವೋಲ್,
 ವೀಚಿ ವೀಚಿಯನವ್ವಳಿಸಿ ಕಡೆದ ತುಂತುರ್ ಮಂಜು
 ಸಿಡಿದು ಮುಗಿಲಾಗಿ ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ ಮೇಲೇಳ್ವವೋಲ್.
 ಆ ಮುಗಿಲ್ ಇನಮರೀಚಿಯ ವರ್ಣತಂತ್ರದಿಂ
 ಇಂದ್ರಚಾಪದ ಮಂಜುರಾಗದಿಂ ರಂಜಿಸುತೆ
 ಸಿಂಗರಿಸಿದುದು ಯಶಃಪರಿವೇಷದೊಲ್ ವಾಯುಜನ
 ರೋಮಾಂಗಮಂ : ಸುರರ್ ನಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆನಲ್
 ಪೆರ್ಚು ಗೆಯದೇನಾ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ನಿಷ್ಕಂಗೆ,

೧೬೦

೧೭೦

೧೮೦

ಪೇಳ, ಅಂಜನೇಯಂಗೆ ? ತಮಗೈಸಲಾ ದರ್ಶನ
ರಸಾಮೃತಂ !

ಇಂತಿಂತಿಂತು ಭೀಮ ರಮಣೀಯತೆಯು
ಆ ನಭಸ್ಸಾಗರಕ್ಕೋಭಿ ಯಾತ್ರೈಗೈದಿರೆ
ದೇಶಮಂ ಪಿಂಡುತೆ, ಕಿಮುಳ್ಳುತ್ತ ಕಾಲಮಂ,
ಕಂಡನೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯಮಂ, ನಡುಗಡಲಿನಿಂದೆದ್ದ
ಗಿರಿರೂಪಿ ಮೈನಾಕನಂ. ವೈರಿಯೆಂದೆನುತೆ
ವಕ್ಷ ತಾಡನ ವಜ್ರದಿಂದಿಕ್ಕಿ, ಮುಳುಮುಳುಗಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ, ತತ್ತರಿಸಿ, ಮರಳಿ ಮೇಲೆದ್ದು
ಮೊಗದೋರಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕರೆದನಾಹ್ವಾನಮಂ :
“ ಮನ್ನಿ ಸೆನ್ನ ನ್, ಮಹಾಸತ್ತ್ವ, ಮೈನಾಕನಂ.
ಇಂದ್ರ ಕೋಪದ ಬಿರುಬಿನಿಂದೆನ್ನ ನುಳುಹಿದನ್
ನಿನ್ನ ಯ್ಯನಂದು. ನನ್ನಾತಿಥ್ಯಮಂ ಕೊಂಡು,
ನನಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡಿ, ಮೇಣ್ ಪಸಿವು ನೀರಳ್ಳೆಯಂ
ದಣಿವಾರೆ ಕಳಿದು, ಮುಂಬರಿವುದೊಳಿತಯ್ಯ. ಗುರಿ
ದೂರಮಿದೆ ; ದಾರಿಯೊ ಮಹಾ ಸಂಕಟಾನ್ವಿತಂ.
ನಿನ್ನ ದಾತ್ಯವನರಿತೆನನಿತಂ ಸಮುದ್ರನಿಂ ;
ಬಂದೆನಾತನ ಹಿತದ ನುಡಿಗೇಳ್ಳು, ಪಿರಿಯತಿಥಿ,
ನಿನ್ನ ನಾದರಿಸೆ.”

೧೯೦

೨೦೦

ಮೈನಾಕನಂ ಮನ್ನಿ ಸುತೆ,
ಪಿಂತಿರುಗಿ ಬರ್ಪಾಗಳಾತಿಥ್ಯಮಂ ಕೊಳ್ಳ
ಕೆಳೆವಾತನರುಹಿ, ಪಕ್ಕಿ ಗಾನದ, ಕಾನನದ
ಮಂಟಪದ, ತಳಿರ ತೋರಣದ, ನದನದಿಯ
ಕೊರಳಹಾರದ ಶೈಲಬಂಧುವಂ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು
ಮುಂಬರಿದನಾ ವೈರಮರಥಿ, ಕರ್ತವ್ಯಕೋವಿದಂ,
ಸಿಂಧುಪಥಮಂ ಪಿಡಿದು, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಥಂ ಕುರಿತ
ಗಂತವ್ಯಕೆ.

೨೧೦

ಬರುತಲಿರೆ, ಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಸುರಸೆಯಂ,
 ಕಡಲಿನಿಂದೆದ್ದು ಬಾಯ್ಬರೆದಡ್ಡ ನಿನದಳಂ,
 ಮುರಿದವಳ ಶಾಸನಗಳೆಯುತಾನಂದದಿಂ
 ಬರ್ದಿಲವಟ್ಟಿಯೊಳ್ಳೆತರುತಲಿರ್ದ ಹನುಮನಂ,
 ದೂರದಾಕಾಶದೊಳ್ ಚುಕ್ಕಿಯೊಲಿರ್ದನಂ,
 ತಿಳಿದಳಾ ಸಿಂಹಿಕೆ, ದಶಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಿಂ
 ಕಡಲ ಕಾವಲುಗಾರ್ತಿ, ಕಾಮರೂಪಿನಿ, ಕಾಳಿ,
 ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿ ದನುಜಿ: ಬೀಸುತಿರ್ದುದು ಗಾಳಿ
 ದಿಕ್ಕಲ್ಲದಾ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದೆ; ಅವೇಳಾನಿಲನ
 ಬಿರುಬಿನುರುಬಿಗೆ ಕುದಿಯುತಿರ್ದುದು ಕಡಲ್ ವೊಡಲ್,
 ಕಡೆದವೋಲ್ ಮೇಣೊಡೆದವೋಲ್. ಪುಡುಕು ನೋಟವನಟ್ಟಿ,
 ಗುಡಿಸುತಿರೆ ಸಲಿಲ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಕರ್ವೆಳಲ್,
 ಹನುಮನಾಯತ ದೀರ್ಘ ಬಹುಯೋಜನದ ಛಾಯೆ,
 ನೊರೆವ ನೀರಂ ಕರ್ಪುಗೈದು ಬರುತಿರ್ದುದು
 ಕಂಡಳದ್ಬುತ ನಿಶಾಚರಿ. ಕಂಡಳೊಡನೊಡನೆ
 ಕಣ್ಣುಟ್ಟುತದರ ಮೂಲದ ವಿಯಚ್ಚಾರಿಯಂ.
 ತುಡುಕಿದಳ; ಪಿಡಿದಳಾ ನೆಳಲ ನೇಣಂ; ಸೇದಿ,
 ಗಾಳಿಪಟಸೂತ್ರಮಂ ಸೆಳೆವಂತೆ, ಸೆಳೆದಳಾ
 ವೋಮದೂರದ ಬೃಹದ್ದೇಹಿಯಂ !

೨೨೦

ಅತ್ತಲಾ

ಆಂಜನೇಯಂ, ಬಾನೆಡವಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿದಂತೆ,
 ಓಡುತಿರ್ದಾತನಾ ಕಾಲ್ಕುರುಳ್ ಗಣ್ಣಿಯಂ
 ಕುಣಿಕೆಯೆಸೆದಳೆದಂತೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತತ್ತರಿಸಿ,
 ಗಾಲಿಯೋಲುರುಳುರುಳುರುಳಿ, ತಿರಿತಿರಿಗಿ ಪೊರಳಿ
 ಸುತ್ತಿ ತಲೆಕೆಳಗಾದನಾ ರಕ್ಕಸಿಯ ಚಗ್ಗು
 ಜಗ್ಗಿಸಿದ ತಡೆಗೆ ನಡೆಗೆಡುತೆ ತಡವರಿಸಿ ! ಏನ್
 ಬಣ್ಣಿ ಸುವೆನಾ ಭಯಂಕರ ಶಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಧೆಯಂ
 ರಾವಣನ ಕಿಂಕರಿಗೆ ಮೇಣ್ ಸೀತಾನಾಥ

೨೨೦

ದೂತಂಗೆ ? ಕಡಲಲೆವ ಪಡಗುಪಡೆ ನೀರ್ ಸುಳಿಗೆ
 ಸಿಲ್ಕಿ ತಿರನೆ ತಿರುಗುತಿರ್ದೊಡಂ, ನಾವಿಕರ
 ಶಕ್ತಿಯಿಂ ಧೈರ್ಯದಿಂ ಮತ್ತೆ ಚಾತುರ್ಯದಿಂ
 ಮುಳುಗಲೊಲ್ಲದೆ ನಿತ್ತರಿಸಿ, ಮರಳಿ ಸುಳಿಯೊಡನೆ
 ಮಲೆತು ಹೋರಾಟಮಂ ತೊಡಗುವೊಲಂತೆ ಆ
 ಭೀಮವಿಕ್ರಮಿ ಜಗತ್ ಪ್ರಾಣವುತ್ರಂ, ತನ್ನ
 ಪೇಗದ ಉಪದ್ರವಕೆ ತಾನೆ ಗುರಿಯೆಂದದಂ
 ತಡೆದು, ಪಡಿಸೆಣಸುತುರವಣಿಸಿ ನಿಂದನ್, ಕುರರಿ
 ನೀರೆಗಗುವಾ ಮುನ್ನ ಮಂಬರದಿ ನಿಶ್ಚಲಂ
 ಕಣ್ಗುರಿನಟ್ಟು ನಿಲ್ವಂತೆ. ತನ್ನ ನಡೆತಡೆಗೆ
 ಕಾರಣವನರಿಯದೆಯೆ, ದೈವಿಕವೊ ರಾಕ್ಷಸವೊ
 ಪ್ರಾಕೃತವೊ ಅಪ್ರಾಕೃತವೊ ಎನುತೆ ಬೆರಗಾಗಿ,
 ಶ್ರಧೆಯಾಕಾಶಗಳನೀಕ್ಷಿಸಿರೆ ಕಂಡುದಾ
 ಸಿಂಹಕೆಯ ಪಾತಾಳ ಬಿಲ ಸದೃಶ ಭೂತಿನಿಯ
 ಬಾಯಿ.

೨೪೦

೨೫೦

ನೆಳಲೆಳೆವಸುರಿ ಸೆಳೆದಳತ್ತಲ್, ಉಸಿರ
 ಸೂತ್ರಂ ಬಿಡಿದು ಅಸುವ ಸೆಳೆವಂತೆ. ಇತ್ತಲಾ
 ವಾನರೋತ್ತಮನೊತ್ತಿ ಜಗ್ಗಿದನ್, ಸಿಂಹಕೆಯ
 ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಲುಗುವಂತೆ. ಪಂದಿಯೋಲ್ ಹೂಂಕರಿಸಿ,
 ಟೆಡುಗಚ್ಚುತೆ, ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯಿಂ
 ಸರ್ವಸ್ವದಿಂ ಸೇದಿದಳೊ ಸಿಂಹಕಾ ಚಂಡಿ !
 ಸಿಂಹ ಗಜ ಗರ್ಜನಾ ಘೀಂಕಾರದಿಂದಾದುಫ
 ಬಾನ್ ಕಡಲ್ ಬೆದರ್ವವೋಲ್, ತನ್ನ ದೈವಿಕ ಬಲಂ
 ಪೆರ್ಚು ವೋಲಾತ್ತಾನುಸಂಧಾನಮಂ ಗೆಯ್ದು,
 ಸಂಯಮವನಭ್ಯಾಸಿಸುವ ಸಾಧಕನದೆಂತು
 ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನೆಡೆಗೆಳೆಯೆ
 ಹೋರಿ ಹೆಣಗುವನಂತೆ, ವೀರ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
 ರಾಕ್ಷಸಾಕರ್ಷಣೆಯ ಗರ್ವದಿಂ ಪೊರವೊಣ್ಣೆ

೨೬೦

ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತಾರ್ಭಟಿಸಿದನ್ ; ಜರ್ಗ್ಗಿ ಸೇದಿದನ್ ;
 ಗಂಟಲ್ ಸೆರೆಗಳುಬ್ಬೆ, ಸಂಘಿ ಸಂಧಿಯ ಸರಂ
 ಹೆದೆಯೇರ್ದ ನಾರಿಯೋಲ್ ಬಲಿದು ಶಂಕೃತಿಗೆಯ್ಯೆ,
 ವಜ್ರೋಮಂ ನಿಮಿರಲೀಟಿಕೋಟಿಗಳೋಲ್,
 ಸುವಿಸ್ವಾರಿಸಲ್ ನೇತ್ರವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮಂಡಳಂ,
 ರೌದ್ರತೆಯನಾನಲ್ ಮುಖಂ, ಸಂವ್ಯಾಪಿಸಲ್ ಬೃಹದ್
 ವಕ್ಷ ವಿಸ್ತಾರಮುಚ್ಚಾಪದಿಂದಾ ವಾಯುಜಂ
 ಗಗನಾಗ್ರದತ್ತಣ್ಣಿ ಕಿತ್ತು ಪೊತ್ತೆತ್ತಲೈ
 ಪ್ರಪ್ರಯತ್ನಿ ಸಿದನಾ ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯ ಮಹೀ
 ಭೂತ ಶವಭಾರಮಂ. ಶರಧಿತಲ ಪೀಠದಾ
 ಭೂತಿನಿಯತುಲ ಗಾತ್ರಮರ್ಧಯೋಜನ ಮಾತ್ರಮಂ
 ನಟಿಸುತೇರುತೆ, ಮರಳಿ ಭೋಂಕನೆ ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆದು
 ಪೊಕ್ಕುದಂಬುಧಿ ಗರ್ಭಮಂ. ಘಕ್ಕನೆಯ ಗುದ್ದಿ
 ಕೆಳಗೊದ್ದ ವೋಲಾಗಿ ಬಿದ್ದನೊಂದೈದಾರು
 ಯೋಜನಗಳಂ, ಬುದ್ಧಿ ಮಂಕಾದವೋಲ್, ತನ್ನ
 ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂ ಗೆದ್ದೆನೆಂದತಿಕ್ರಮಿಸಿದಾ
 ಸಾಧಕನಧಃಪತನಮಿರ್ಮಡಿಸುವೋಲನಲಸಖ
 ಸೂನು : ರವಿಗಾತ್ರಮಂ ನಗುವ ತಾರಾದ್ವಯಂ,
 ಸಂಖ್ಯಾತೀತಮಾ ಜ್ಯೋತಿವತ್ಸರದ ದೂರದೊಳ್,
 ವಿಶ್ವಾಂತರಿಕ್ಷ ದೊಳ್, ಯುಗಯುಗಾಂತರಕೊರೈ
 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ನಿಕಟಮಾಗಲ್, ಪರಸ್ಪರಂ
 ಸಂಕರ್ಷಿಸಲ್ ತೊಡಗಿದವುವಯ್. ಶಿಖಿಜ್ವಾಲೆ
 ಯೋಜನ ಸಹಸ್ರಮಂ ಲಂಘಿಸುತೆ, ಬಿಡ್ವೆಯಂ
 ಚಾಚುತಾಕಾಶಮಂ ನೆಕ್ಕುತ್ತಿರೆ, ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
 ಪ್ರಳಯಾನುರಾಗದಿಂದೊಂದನೊಂದಂ ಸೆಳೆದು
 ಬಳಿಸಾರ್ವವಾ ಮಂಡಲದ್ವಯಂ. ಆವೋಲಾ
 ಸಿಂಹಿಕೆ ಹನುಮರಿವರಂ, ತಾವೊರ್ವರೊರ್ವರಂ
 ಸೆಳೆದು, ಹೊಣಿರಿದರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ಸೋಲಿಸುವ

೨೭೦

೨೮೦

೨೯೦

ಭಲದ ವೀರ್ಯದ ಗರ್ವದಿಂ. ಗಾಳಗಾರನಾ
 ಕೊಂಡಿಯೆರೆಯಂ ತಿಂದ ಬಾಳೆವೊನಂ, ಒರ್ಮೆ
 ಸಡಿಲ ಬಿಡುತಂ, ಒರ್ಮೆ ಸೆಳೆಯುತಂ, ಸೋಲಿಸುವ
 ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂದಸುರಿ ತನ್ನಂ ದಣಿಸಿ ಸುಂಗುವ
 ಉಪಾಯದಿಂ ಬಾಯ್ಬೆರೆದು, ಸರಕ ಕೂಪೋಪಮಂ
 ಬಳಿಸಾರುತಿರುದಂ ಕಾಣುತೆ ಸಮಾರಜಂ
 ತನ್ನೊಡಲನಿರ್ಮಡಿಸಿದನ. ಬಳೆದುದಸುರಿಯ ಬಾಯಿ
 ಹನುಮೆ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಂ ! ಬಳೆದನಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ
 ಮತ್ತೆ ಹನುಮಂ. ಮತ್ತಮಾ ರಕ್ಕಸಿಯ ಕಿಬ್ಬಿವಾಯ್
 ಬಳೆದತ್ತವನ ತನುಗೆ ತಕ್ಕಂತೆವೋಲ್. ಅನಿಲಜಂ
 ತೃಪ್ತಿಯೊಲ್ ಬೆಳೆದು ತುಂಬರೆ, ಪರಮ ಲೋಭದೊಲ್
 ಹಿಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬಿತು ಬಾಯಿ ಸಿಂಹಿಕೆಯ ! ಕೊನೆಯುಂಟೆ, ಪೇಳ್,
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಾನಂತ್ಯಮಿರಲಂತು ಬೆಳೆವುದಕೆ ?
 ಆ ಕಡೆಗೆ ಕಡೆಯ ಕಾಣದೆ, ಹನುಮನೊಯ್ಯನೆಯೆ
 ತಾಳ್ದನಣುರೂಪಮಂ. ಸಿಲ್ವದಸುರಿಯ ಪಲ್ಲೆ
 ಪಕ್ಕನೆಯೆ ಪೊಕ್ಕನಾಕೆಯೆ ಹೊಡೆಯ ಗಬ್ಬಕ್ಕೆ :
 ಬಳೆದು, ಕರುಳಂ ಸೀಳ್ದು, ಕೊಂದು, ಪೋಳ್ದಾಕೆಯಿಂ
 ಪೊರಮಟ್ಟನೆಂತೆನೆ, ಬಹಿಃಕ್ರಾಂತಿ ಸೋಲ್ತಡೀಂ
 ಗೆಲ್ವದಂತೆಕ್ರಾಂತಿ ತುದಿಗೆ !

೩೦೦

೩೧೦

ಕೆನ್ನೀರಿದೆ,
 ಮೇಣಂತೆ ಬಯ್ಯು ನೇಸರ್ ವೆಳಗುಗೆಂಪಿದೆ
 ಓಕುಳಿಯವೋಲೆಸೆದ ಮುನ್ನೀರಿನೊಳ್ ಮಿಂದು
 ತೊಳೆದು, ಮೈಲಿಗೆವೋದ ಮೆಯ್ಯಂ ವಿಗುವಿಸುತೆ
 ಮುನ್ನಿ ನದ್ಭುತಕೆ, ಮುನ್ನೆ ಗೆದನಾ ದಕ್ಷಿಣ
 ದಿಗಂತ ಚರ ದೃಷ್ಟಿಯಾದಾ ಮಹದ್ ವಾನರಂ.
 ದ್ಯುಮಣಿಯಸ್ತಾಂಬುಧಿಯೊಳ್ದು ವಾ ಮೊದಲೆ ನಾಂ
 ದೈತ್ಯ ಲಂಕಾ ದ್ವೀಪ ತಟೆಗೆ ಸೇರ್ದ ಪೆನೆಂದು
 ಸೊಕ್ಕುರ್ದವಕದೊಳೆಯ್ದು ತಿರೆ, ಬಾನ್ ಕಡಲ್ ಕರೆಯ

ಗೆರೆಯ ಪಡುವಲದಂಚಿನಿಂದೋರೆಗದಿರಾಗಿ
 ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನ್ ದಿವಸಪತಿ, ತನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ
 ಮಂಗಳವನೆಸಗುವಾತಂಗೆ ನೆರಮಪ್ಪವೋಲ್
 ಮೋಹದಿಂ ನಿತ್ಯಕೃತ್ಯದಾ ವೇಗಮಂ
 ನಸು ತಡೆದಿನಿತು ತಳುವಿ ನಿಂತಂತೆ. ಕಪೀಶ್ವರಂ
 ಪಾರುತಿರ್ತು ತ್ತುಂಗದೇಕ್ಷರಕೆ ತಹಿನ ಋತು
 ಸಂಧ್ಯೆಯಾ ಚಳಿಕುಳಿರ್ ಪರ್ಚಿರಲ್ ಮೇಣಿರುಳ
 ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟುಂಗಾಲ ತುದಿವೆರಳಡಿಯ ಕರ್ಪು ತಾಂ
 ನಡೆಯ ತೊಡಗಿರಲೆಳೆಯ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಲಂಗಳೊಳ್,
 ಕಿಡಿಯರಿಲ್ಗಳ ಮೊಗಂದೋರಲಾರದೆ ನಾಣ್ಣಿ
 ಕಾಯ್ದಿರಲಿನಾಸ್ತದ ಮುಹೂರ್ತಮಂ, ಮಾನದಿಂ
 ಧ್ಯಾನಮಯಮಾಗಿರಲ್ ಪಗಲನಗಲುವ ಜಗದ
 ಕಳ್ತಲೆವೆಳಗು ಸಂಧಿಸಮಯಂ, ಸಮಾರಜಂ
 ಕೇಳ್ದನೊಂದತುಲ ಸಂಗೀತಮಂ, ಇಂಚರದ
 ಜೇನ್ ತೊರೆಯ ಲೀಲಾತರಂಗದುಯ್ಯಾಲೆಯೊಳ್
 ಜೋಗುಳವೆರಸಿ ತೂಗುವ ತೆರದಿ ತೊಟ್ಟಲೊಳಿಟ್ಟು
 ತನ್ನ ನಿತುಮಂ ! ಜೋಂಪಿಸಿತು ಮನಂ. ಜೋಲ್ಲೊಡಲ್
 ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗರಿಹಗುರಮಾಯ್ತು. ಕಣ್ಮಲರ್
 ಗೇಯದ ಸುಖಾನುಭವಕರೆ ಮುಚ್ಚಿದುದು : ಕನಸೊ
 ನನಸೊ ? ಕಂಡುದು ಕೆಳಗೆ ಕಡಲೆದೆಯ ಮೇಲೊಂದು
 ಹೊನ್ನಿನ ಚೆಲುವ ತಾವರೆಯ ದೀವಿ. ಸೊಡರುರಿಯ
 ಮಿಕ್ಕು ಸೊಬಗಿಂಗರಗಿ ಸೀಯುವ ಪತಂಗದೋಲ್
 ಒಯ್ಯನಿಳಿದರೆ ಮಹಾಮತಿ ಅಲ್ಪಮತಿಯಂತೆ,
 ಕೇಳ್ವದೊಂದಶರೀರ ವಾಣಿ : “ ಹೇ ಹಸುಮಂತ
 ದೇವ, ನಿನಗೇತಕೀ ಮೋಹಂ, ತಮಂ, ನಿದ್ರೆ ?
 ಬಲಕೆ ಸೋಲದ ಕಲಿಗಳಂ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯೊಡ್ಡಿ
 ಕೊಲ್ವ ಕೃತ್ರಿಮವಲಾ ಈ ಪದ್ಮಲಂಕೆ ! ಕೇಳ್,
 ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಕೆ ಇಂದ್ರನಂದನದವೋಲಿದಂ,

೩೨೦

೩೩೦

೩೪೦

ಪದ್ಮಲಂಕೆಯ ಪೆಸರ ಭದ್ರನೆಯ ಸದ್ಮಮಂ,
 ಒಡ್ಡಿರುವನಿಂದ್ರಚಿತ್ತು, ರಾವಣ ಸುತಂ, ಮಹಾ
 ಮಾಯಾವಿ, ಮೇಧಾವಿ, ಮೇಘನಾದಂ. ಯೋಗಿ
 ನೀನಾದೊಡಂ ಭೋಗ ಭೋಗಿಯವ್ವುಗೆಯಿಂದೆ
 ಮುಕ್ತನವ್ವದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಮಲಾ ! ಸುಗ್ರೀವ
 ಕಾರ್ಯಮಂ ಭಂಗಿಸದಿರೀ ಪದ್ಮಲಂಕೆಯಂ
 ಪೂಕ್ಕು. ಸಿಂಹಿಕೆಯಿಂದೆಯುಂ ಕಠಿನವೀ ಶತ್ರು ;
 ಏಕೆನೆ ಮಿತ್ರವೇಷಿ. ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂ
 ತಾನೋಡಿ ಪಾರಾಗುವಂತೆ ನೀನಿಲ್ಲಿರದೆ
 ನಡೆ, ಓಡು, ಬೇಗದಿಂ. ಇಂದ್ರಿಯದ ಲೋಕದೊಳ್
 ಆತ್ಮಪತನಕೆ ಸಾಹಸದ ಸೋಗುವೋರೊರೈ
 ನೆರಮವ್ವದಯ್ ! ” ಗಗನ ವಾಣಿಯೋಲೆಳ್ಳ ರಿಕೆಯಂ
 ಪೇಳ್ವ ರವಿದೇವನಾಣತಿಗೆ, ತೆಕ್ಕನೆ ತಮಂ
 ತವಿದು, ನಿಡೆಗಳೆದೋಲೆದ್ದ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
 ಪುಟನೆಗೆವ ಪೊಡೆಸೆಂಡಿನಂತೆ ಚೆಮ್ಮುತೆ ಬಾನ್ಗೆ,
 ಮರಳಿ ಹುರಿಗೊಂಡು ಮುಂಬರಿದನಾ ಶೂನ್ಯಮಂ
 ವೇಗವಿಕ್ರಮದಿಂದಮಾಕ್ರಮಿಸಿ.

೩೫೦

೩೬೦

ಅನಿತರೊಳ್

ಪಯೋಧಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಹರಿದ್ರೇಖಾ ಚಲಜ್ಜಲಂ
 ಜಾಜ್ವಲಿಸಿದುದು, ಜಾತರೂಪಂ ದ್ರವೀಭವಿಸಿ
 ಸಲಿಲ ತರಳತೆಯುಂ ಸಲೀಲತೆಯನಾಂತವೋಲ್,
 ತೆರೆಯ ಮಿಂಚಿನ ಪೊರೆಯ ಕಾಂಚನ ಸರೀಸೃಪಂ
 ಚಂಚಲಿಸುವಂತೆವೋಲ್. ಫಣಿಶಿರೋ ಮಣಿಯಂತೆ
 ಪೊಳೆದುದರ್ಧ ನಿಮಗ್ನ ಬಿಂಬ ರವಮಂಡಲದ
 ವರ್ತುಲಾಗ್ರಂ. ಇನಸ್ಪರ್ಧಿ ಅಂಜನೇಯಂ
 ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಸಾಗುತಿರೆ, ಮಂಚು ಸಂಜೆಯಾ
 ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ ದೂರದಪ್ರಕಟ ತಟದಲ್ಲಿ ಓ
 ಈಷತ್ ಪ್ರಕಟಮಾಯ್ತು ದ್ವೀಪೋರ್ವರಾ ವಿಪಿನ

೩೭೦

ಘನಸಾಂದ್ರ ಶೈಲರಾಜಿಯ ನೀಲರಮಣೀಯ
ರೇಖೆಯಾಹ್ವಾನ! ಹರ್ಷೋಲ್ಲಾಸದುರ್ಕಿಂ
ತಾನುಮಂಬುಧಿಯಂತೆವೋಲುರ್ಕುತರ್ಕನಂ
ವಂದಿಸುತೆ, 'ಸಲೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ! ಗಲೆ ರಘು
ರಾಮೇಜ್ಞೆ! ಮಾತೆ ಸೀತಾಕ್ಷೇಮ ಶುಭವಾರ್ತೆ
ನನ್ನ ಮುಡಿಗೇರೆ! ಕಪಿಕುಲ ಕೀರ್ತಿ ಚಿರಮಕ್ಕೆ!' ೩೮೦
ಎನುತಟ್ಟಹಾಸದಿಂ ಭೀಮಘೋಷಂ ಗೆಯ್ದು
ಮುಂಬರಿಯುತಿರೆ, ಸಾರೆಬಂದುದು ಕನಕಲಂಕೆ!

ಆರು ಬಣ್ಣಿಸ ಬಲ್ಲರಾಂಜನೇಯನ ದೃಷ್ಟಿ
ಕಂಡುದಂ, ಮೇಣ್ ಚಿತ್ತಮೊಳಕೊಂಡುದಂ? ಹಿಗ್ಗಿ
ಕಂಡನಾಕಾಶದೆತ್ತರದಿಂದೆ ಲಂಕೆಯಂ,

ಬೈಗುಗಪ್ಪವ್ವಿದುರ್ಮುಚ್ಚವಲಿಸುತಿರ್ದಾ
ಸಮುದ್ರವೇಲಾಸ್ಥಗಿತ ದೈತ್ಯನೃಪ ನಗರಿಯಂ,
ಜಟಿಲಕೌಶಲ ರಚಿತ ದೀಪಸ್ತಬಕ ಖಚಿತಮಂ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ. ಬಾನೊ? ಮೇಣದರ ಪಡಿನೆಳಲೊ? ೩೯೦

ಶಂಕೆಗೆಡೆಗೊಡುವಂತಿರ್ದುದು ಬೃಹನ್ನಗರಿ,
ಚುಕ್ಕಿ ಚುಕ್ಕಿಯ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿಂದೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ
'ಸಂಖ್ಯೆ ನಕ್ಷತ್ರಮಯದಮೃತಪಥದಂತೆವೋಲ್,
ಮೇಧಾವಿಗುಂ ಭ್ರಾಂತಿ ತೋರ್ವಂತೆ. ರೋಷಮುಂ

ಸಂತೋಷಮುಂ ಕೂಡೆ ಮೂಡುತಿರಲೆದೆಯಲ್ಲಿ,
ಸೆನೆದನು ದಶಗ್ರೀವ ಪಾಪವೈಭವ ಮಧ್ಯೆ
ಸೆರೆಸಿಲ್ಕಿದವನಿಜಾತೆಯ ಪುಣ್ಯಕಾಂತಿಯಂ.

ತನ್ನಾಗಮನ ಶಂಕೆ ಸಂಭವಿಸದಿರ್ದೆಂದು
ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದುಗೈಯತೆ ತನ್ನ ಗಾತ್ರಮಂ
ಇಳಿದನುಲೈಯ ವೇಗದಿಂ, ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂದೆ:

ದೇವಪಥದಿಂ ರಾಕ್ಷಸರ ಸೆಲಕ್ಕಿಳಿಯುತಿರೆ ೪೦೦
ಪೆರ್ದಿದುದು ತಿಮಿರಸಾಂದ್ರತೆ ಸುರುಳಿಸುರುಳಿಗುಂ. ಮೇಣ್
ದಶಶಿರಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮೇಲ್ವಾಯೆ ನುಗ್ಗಿತೆನೆ, ಮೇಣ್

ధరణీజా పాథ్రా నాశీవాదమిదిరుగొళి
 బందుదేనే ధావసిత్తేదుర్ తనగభిముఖం
 ఆ ద్విపధాత్రి: నేలదిందే బాన్మోగమాగి
 రభసదిం బిరిసిదుదు సుయ్యాళి, తణ్మోత్తి
 మేయ్గి; కేళకేళిగిళిదు భూమి బళిసార్దంతే
 నేలదుసిర బిసువు పేజురతే వాయుమండలం
 బరబరత్తుష్ణ తరమాయ్దు; నక్షత్రగళి
 దట్టయిసి రంగవల్లియనిక్కిదోలీర్ద
 లంకా నగర దిరిపకులది నిబిడతేయళిదు
 సమనిసితు విరళతేయ నిరతే; బానేత్తరద ఆ
 సద్దిలతనం మాణ్దు, బందుదోయ్యనే కివిగి
 మత్త్య నానా నినద గొరిష్టిగానం; ఐత్తిరకే
 ఐత్తిరకే, కుదురేపడి జవదిందే, గుంపూత్తి
 మేలెల్వాయ్దు బరే కవిద పింబయ్యగర్పి నా
 శిఖర కందర వృక్ష వక్షద అవివిధతా
 పృథివి, సంయమిసిదన్ తన్న జవమం; మత్తే,
 నేలకిళివ మున్నమేంతుటు పక్కి లేక్కివుదో
 తన్నే రగుదాణమం, తానుమంతేయే వుడుకి
 విజనగొరిష్టద శృంగదున్న తద రంగమం,
 సురుళిసురుళియోళలేదు మేల్లనతిజతనదిం
 లంబవేంబా శిఖరకవతరిసిదన్, కేళి, తన్న
 నర రూపదిం !

400

400

గొరిజరిసదిరొడ్డిరి కణ్గి ?
 ఘ్రాణకేతందుదయ్ కేతకియలర కంపు;
 నిరనేలేగళం సూచిసేతే తిరిడిదుదు తంపు
 గాళి; సొగసితు ముందే దిరిపవాలాశోభి
 లంకా త్రికూటాద్రి; కేళిద్దంతేయే పురద
 తుముల ఘోషద మంద్ర మర్మరం, మోరేవేరసి

ಶರಧಿಯಾ : ಶೂನ್ಯದಿಂದಿಳಿದಂಜನಾಸುತಗೆ
 ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳ್ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಡೆದವೋಲ್
 ವೊಸತಾಯ್ತು ಈ ಸೃಥಿವಿ ! ನೋಡಿದನ್ ವೊಗವೆತ್ತಿ
 ತನ್ನ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಹನ್ ಮಾರ್ಗಮಂ : ಸಮಾಪದೊಳ್
 ತಾಸಿರಲ್ ನಾಣ್ಣಿ ಮರೆಯಾಗಿರ್ದ ಚುಕ್ಕಿಗಳ್,
 ಕಳ್ತಲೆಯ ದೂರಕ್ಕೆ ತೊಲಗೆ ತಾಂ, ಕೆಚ್ಚು ದಿಸಿದೊಲ್
 ಲೆಕ್ಕದಾಚೆಗೆ ಮಿಕ್ಕು ಮೂಡಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಗೊಂಡು
 ತುಂಬಿರು ವಂಬರಕೆ ಕಿಡಿ ಕೆತ್ತಿದೋಲ್ ! ಮುನ್ ತನಗೆ
 ಹದನಾವುದೆಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಸುತೆ ಚಿಂತಿಸಿರೆ,
 ಮೈದೋರು ದಾಶಾ ದಿಗಂತದೆಡೆ, ಶಾಂತಿಮಯ
 ದೇವದಯದೋಲ್, ಚಂದ್ರೋದಯದ ಕೋಕನದ ಕಾಂತಿ,
 ಜಯರತಿಯ ಕೈಯಾರತಿಯ ರೋಚಿಯೋಕುಳಿಯವೋಲ್ !

ಸಂಚಿಕೆ ೧೨

ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಆಂಜನೇಯನ ಒರವಿಗಂಜಿ ಲಂಕಾರಾತ್ರಿ
ವಿಕಂಪಿಸುತೆ ಬೆಳ್ಳೇರ್ದುರ್ದಂ ತೋರ್ವ ಮಾಳ್ವೆಯಿಂ
ಶ್ವೇತಮಾದುದು ಮುಖಂ ಶೀತಲ ನಿಶೀಥಿನಿಗೆ
ನಾಥನೈತಹ ನಾಣಿಗೊಂಬಂತೆ. ಇಂದ್ರದಿಶೆ ತಾಂ
ನಿಶೆಯ ನೀಲಿಯ ನಯನ ಸೈದಿಲೆಯನಲಿಸಲ್
ತಗುಳಿದುದು ಮುಗಿಲಿನಂಚೆಗೆ ಬೆಳ್ಳಿನೀರ್, ಶಶಿಯ
ಚಳಿಗದಿರ್ದಳ ಕುಳಿರ್ಕಾಂತಿ. ಕಿರುತಾರೆಗಳ್
ಮೆಯ್ಯರೆದುವುಳಿದ ಪೇರರಿಲುಗಳ್ ಕಳಗುಂದಿ
ಎನಯದಿಂ ದೂರದೂರಕೆ ಸರಿದು ನಿಂದುವು
ನಿಶಾಕಾಂತನಾಗಮನ ಗೌರವಕೆ. ಮೂಡಿದುವು
ನಿಡುನಳಲುಗಳ್ ಗಿಡಕೆ, ಮರಕೆ, ಬಂಡೆಗೆ, ಮತ್ತೆ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮಿ ಭೀಮತನು ಭೀಮಚಿತ್ತವಾ
ಭೀಮ ಭೂಜ ಸ್ಥಾಣು ಸಮ ವಾನರೋತ್ತಮನ
ಭೀಷ್ಮದೀರ್ಘತೆಗೆ. ತೂರಿ ಬಂದೋರೆಗದಿರಿಂ
ತರುಸಾಂದ್ರತೆಯನಾಶ್ರಯಿಸಿದಂಧಕಾರಮುಂ,
ಜಾಳಂದ್ರಮಾದವೋಲ್, ರಂಧ್ರರಂಧ್ರಂಗಳೊಂಡು
ಜರ್ಜರಿತಮಾಯ್ತು. ತಿಮಿರದ ತೆರೆಯನೆತ್ತತ್ತೆ
ಮೈದೋರಿದನು ಶೈಲಕಾನನ ಶಿರಶ್ಚುಂಬಿ,
ಕುಳಿರ ಮಂಜಿನೊಳಿನಿತು ಪಾಲ್ಮಮರ್ಬಿನಿದೆಸೆವ
ವಾದರಸ ಬಿಂಬಿ, ಶಿಶಿರ ಶಶಿ. ಚಂದ್ರರೋಚಿಗೆ
ನಲಿದು ನರ್ದಿಸಿ ಚಂಚಲಿಸಿದುವು ತರಂಗತತಿ,
ಕಾಂಚನ ಲಸತ್ಕೃತಿಗೆ ಮಿಂಚುವ ಮಹಾಂಬುಧಿಯ

೧೦

೨೦

ತೆರೆಯ ತೇಜಿಯ ಪಾಯ್ವ ದಳದಂತೆ. ಕಣ್ ಸೆಳೆದು
ಶೋಭಿಸಿತು ಆ ಶರಧಿತೀರಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ,
ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೊಳ್ ಮಿಂದ ಶಿಖರತ್ರಯಂಗಳಂ
ತಟ್ಟಿಸಿ ನಿಂದ ಗಿರಿ ವನ ನಗರಿ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ
ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗಾಡುಂಬೊಲಾಗಿದ್ದ
ಲಂಕಾತ್ರಿಕೂಟಾಚಲಂ.

ನಿಂದು ನಿಡುವೊಳ್ಳು

ನೋಡಿದನ್ : ಕೊಂಡನಾ ಲಂಕಾ ಸಮಷ್ಟಿಯಂ
ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಹಂಗಮವನಟ್ಟಿ : ಮಕುಟತ್ರಯ
ಮಹೋನ್ನತಿಯ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೀಯ ದುರ್ದಮ ಪುರದ
ದುರ್ಗಮಂ, ಕಾಣುತ್ತೈಂದ್ರಿಯ ಸುಖಸ್ವರ್ಗಮಂ,
ನಾಗರಿಕ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರಥಮದರ್ಶನದಿಂದೆ
ಗ್ರಾಮಾಣತೆಯನನುಭವಿಸ ಅಸಂಸ್ಕೃತಿಯಂತೆ,
ಸುಯ್ದನು ನಿರಾಶೆಯಂ. ಪೊಣ್ಣೆದುಡು ಬೆರಗುನುಡಿ
ನಿರ್ವಿಣ್ಣತಾ ಖೇದದಿಂದ : “ ಇದೆ ಕನಕಲಂಕೆ ?
ಇದೆ ದಶಗ್ರೀವ ಬಿರುದಿನ ಮಹಾ ರಾವಣನ
ದೈತ್ಯಪುರಿ ? ದಿಟಮತ್ತಿನಗೆ ಶಂಕೆ ! ಕೇಳ್ದ ಆ
ಒಣ್ಣನೆಗೆ, ಕಾಣ್ಬ ಈ ಕಾಣಿಕೆಗೆ, ಸಮತೆಯೇಂ ?
ಪೋಂತಾನೆಯಂತರಂ ! ಕೇಳ್ದ ರೂಕ್ಷ ತೆಯೆಲ್ಲಿ ?
ನಾಂ ಕಾಣುವೀ ಕಲೆಯ ಕುಶಲತಾ ನಯಮೆಲ್ಲಿ ?
ಆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿಕೃತಿಯೆತ್ತಲೀ
ಕಣ್ಣೊಳಿಪ ನಾಗರಿಕತಾ ಪ್ರಕೃತಿಯೆತ್ತಲೀಂ
ತಪ್ಪಿದನೊ ? ತಪ್ಪಿ, ಲಂಕೆಯನುಳಿಯುತನ್ಯಮಂ
ಪೊಕ್ಕಿಹನೊ ದೇವತಾಭೂಮಿಯಂ ?—ಅಮರೆಯಂ ?
ಅಲಕೆಯಂ ? ಮೇಣರಿಯದಾವುದೋ ಗಂಧರ್ವ
ಲೋಕಮಂ ? ಮೇಣ್ ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಾಂತಮಂ ?—ಛಿಃ, ಭ್ರಾಂತಿ
ನನಗಿದೇಂ ?—ದಿಟಮಿದೆ ಕನಕಲಂಕೆ ? ಅಲ್ಲದಿರೆ,
ಇಂದ್ರಜಿತು ಪಿತಗಲ್ಲದೀ ವಿಭವಮಿನ್ನಾರ್ಗೆ

೩೦

೪೦

ಸಾಧ್ಯಂ ? ಕುಬೇರನಂ ಸೂರೆಗೆಯ್ದಂ ಗಿದೇಂ
ಬರಿಯಲ್ಪಮೈಸೆ ? ಪರಸತಿಗಳು ಪುವಳಿಯಾಸೆ
ಈ ಸಿರಿಯ ಸೊರ್ಕಿಗಲ್ಲದೆ ಸಲ್ಲದಿತರತೆಗೆ !—ಚಿಃ
ಪೊಲ್ಲವಾ ವೈಭವಂ ! ಸಲ್ಲದೀ ನಾರಕಕೆ,
ಪೊನ್ನಾ ದೊಡಂ, ಪೊಗಕ್ಕೆ !—ದುರ್ಗಂ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ !
ಮುನ್ನಮ್ ; ಇನ್ನಲ್ತು !—ಎಮಗೆ, ಸೋಲೊಡಂ ಗೆಲೊಡಂ,
ಸ್ವರ್ಗಂ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ !—ಪೂಜೈ ಸೀತಾದೇವಿ
ತಾನಿರ್ವಳನ್ನೆಗಂ ಸ್ವರ್ಗಮೆ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ !
ದಾನವರ ದುರ್ಗವೋ ? ದೇವತಾ ಸ್ವರ್ಗವೋ ?
ಎನಾನುಮಕ್ಕೆ ! ಪೊಕ್ಕು ನೋಳ್ವೆಂ !”

೫೦

ತರಿಸಂದು

ಗಿರಿಯನಿಳಿದನು ಸವಿಾರಾತ್ಮಜಂ. ರೋಷಕ್ಕೆ,
ಗಜ ಘಟಾ ಗೋಷ್ಠಿಯಂ ಪುಡುಕೆ, ಗರ್ಜನೆಯುಡುಗಿ,
ಭೀಷ್ಮ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯದ ಸಿಡಿಲುಸಿರ್ಮೋನದಿಂ
ಬೇಂಟೆಯಾಡುವ ಸಿಂಹಸುಡವಿ ಪಳುವಂ ಸೀಳ್ವ
ನುಗ್ಗಿ ನಡೆವಂತೆ, ತಿಂಗಳ್ ಬೆಳಕಿನೊಳ್ ಮುಳುಗಿ
ನಿಂದ ನಾನಾ ಮಹಾ ತರುರಾಕ್ಷಸರ ಮಧ್ಯೆ
ಚರಿಸಿದನ್, ಕಿಡಿಸಿ ಮಿಗನಿದ್ದೆಯಂ. ಕಿಬ್ಬಿಯಂ
ದರಿ ಕಂದರಂಗಳಂ ದಾಂಟಿ ನೆಗೆದೇರ್ದಿಳಿದು
ಸಾಗರಲ್, ಮುಂದೆ ಮಲೆತುದು, ಸಿಡಿಲ ಪುರ್ಬುಗಳ್
ಗಂಟಿಕ್ಕಿದೋಲ್, ಕೊಂಟಿ ಹೊರವಳಯದಾ. ಬೃಹದ್
ಭಿತ್ತಿಯ ಮೊದಲೆ ಸೇರ್ದದರ ಬಾನ್ಮಾಂಟಿರ್ದ
ಕೊತ್ತಳಂಗಳನೀಕ್ಷೆ ಸುತ್ತೆ ಸುಯ್ದನ್ ಮೆಚ್ಚುತಾ
ದೈತ್ಯ ಕೃತಿಯಂ : “ ಪುಗುವೆನೆಂತಿದಂ ? . . . ಈ ನನ್ನ
ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪದಿಂ ನೆಗೆಯಲ್ಕುಮಸದಳಂ ! . . .
ಪ್ರಾಕೃತಂ ಸೋಲ್ತು ಮೇಲಲ್ತೆ ಅಪ್ರಾಕೃತಕೆ
ಆಹ್ವಾನಂ ! . . . ರಾವಣನ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಂ ತಗದು
ರಾಮಸತಿಯನ್ನೇಷಣೆಗೆ, ನನಗೆ. ಚೌದ್ಧದೊಲ್

೬೦

೭೦

ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಗೊಲಿಯೆನ್ ಅಪಧ್ಯಮಂ :
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಸ್ತೇಯ ಸಥಮೆ ದಲ್ ! . . .
ಸುತ್ತಿ ನೋಳ್ಳೆನ್ ಪುರದ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಿಕ್ಕೆಯಂ . . .
ಕಂಡರಾಯಿತು ; ಕಾಣದಿರೆ, ಮುಂದೆ, ನಾಂ ಕಂಡಪೆನ್
ಕಾಣ್ಬುದನ್ ! ”

೮೦

ಇಂತೆನುತೆ ಮುಂಬರಿದನನುಸರಿಸುತಾ
ಸರ್ಪ ಖರ್ಪರ ದುರ್ದಮಂ ದರ್ಪಗತಿಯಿಂದೆ.
ಯುಕ್ತಿನಾಸ್ತಿತ್ವಮಂ ಭೇದಿಸಲದಂ ಬಳಸಿ,
ಹೊಂಚಿ, ಪುಟ್ಟುಪುಟ್ಟಂ ಬಿಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತುವಾ
ದಿವ್ಯ ಸಂಶಯದ ಛಾಯಾ ಶಕುನ ಸಂಜ್ಞೆಯೋಲ್
ಪ್ರಾಣಜಂ ಪರಿವರಿಯೆ ಬಹುದೂರಮಂ, ಮಿಥ್ಯೆ ತಾಂ
ತನ್ನ ಪುನಿಸಾಸದ ಬಿಸಿಲೊಡೆಯ ಬೇಂಟೆಯಿಂ
ಬೇಸತ್ತು, ಬಾಯಾರಿ, ನೀರಳ್ಳೆಗಾರದೆಯೆ
ಬಾಯ್ವಿಟ್ಟೊರಲಾವಂತೆ, ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಮುಂದೆ
ಲಂಕಾ ಪುರದ್ವಾರಮ್. ಸಾರ್ಧನೇಳ್ ರೋಳದಂ
ನಯಕೋವಿದಂ. ನಗರ ಕೋಲಾಹಲಂ, ಕೋಡಿ
ಪರಿವಂತೆ, ದೂರ ಭೋರಗರೆದತ್ತು ತುಮುಲಂ.

೯೦

ಸಮಾಕ್ಷಿ ಸಿದನಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಯ
ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಯಂ ಬೃಹದ್‌ದ್ವಾರದಾ. ಘಣಿಮುಖಂ
ತೆರೆದವೋಲ್ ಇರ್ದತ್ತು ಕೋಂಟೆವಾಯ್, ವಿದ್ಯಾತ್ಮಕಂ,
ಚಿತ್ರೋಗ್ರಮಾಗಿ. ರಕ್ಷಣಾ ರಾಹಿತ್ಯದಿಂ
ಸಂಶಯಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ತೋರು ದಾ ನಿರ್ಜನತೆ,
ಕೃತ್ರಿಮಕ್ಷೇಮ ಸಂವೇದಿ. ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ,
ನೋಳ್‌ನಿತರೊಳೆ, ನೋಟಕೌತಲವನೊಡರಿಸುತೆ
ಮರನೆತ್ತಿಯಂ ಮಾರ್ದು ಮೇರ್ದು ಮೈದೋರುದಯ್
ಲೋಕಮಂ ಮೋಹದುದ್ಯುಲೆ ಸಿಸುವಸೆಗುವಾ
ಆಹ್ಲಾದಕರ ಹಿಮಕರಜ್ಯೋತ್ಸ್ನ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ ?
ಶಶಿ ತೋರಿದುದೆ ತಡಂ, ವಜ್ರ ವೈಡೂರ್ಯಾದಿ

೧೦೦

ಬಹು ವರ್ಣ ಬಹು ರತ್ನ ಖಚಿತ ಕೋಟಾಮುಖಂ
 ಝಗಝಗಿಸಿದುದು ಕಿರಣಕೋಟಿಯಿಂ ! ಮಾರುತಿಗೆ
 ದಿಟ್ಟ ಕೋರೈಸಿದುದು ; ತಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ಬಗೆಯ
 ಸಮತೆ ; ಕಣ್ಣೆವೆ ಮುಚ್ಚಿದುದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಮೆನೆ
 ಬಿಚ್ಚಿ . ಬಿಚ್ಚಿದುದು ಕರ್ನೇಳಲ್ ತರುಸಾಂದ್ರದಾ.
 ಆಶ್ಚರ್ಯಕದ್ಭುತಕೆ ಬೆರಗುವಟ್ಟುಂ ಮೆಚ್ಚಿನಿಂ
 ಶ್ಲಾಘಿಸುತೆ, ಪಜ್ಜಿ ಪಜ್ಜಿಯೊಳಿಲ್ಲ ರದಿ ಮುಂದೆ
 ಪರಿದಾಂಜನೇಯಂಗೆ ಬಾಗಿಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ
 ತೆರಸಿನೊಲ್ ತೋರ್ದದಾ ಕೋಂಟೆಬಾಯ್ ! ಬಳಿ ನಿಂದು,
 ಮರಳಿ ಸುತ್ತುಂ ನೋಡಿ, ಕಾಣದಾರೊರ್ವರಂ,
 ತಾನೆ ತನ್ನೊಳ್ ನುಡಿದನಿತ್ತು :

೧೧೦

“ ಸೋಜಿಗಮಲ್ತಿ !

ನಗರ ರಕ್ಷಾ ಮುಖಮೆ ಅರಕ್ಷಿತಂ ! ನೂರ್ ಪಡೆಯ
 ಪಗೆಗಿಂ ಮಿಗಿಲಗುವರ್ ಈ ನಿರ್ಜನತೆ ದಿಟಂ !
 ಅತಿ ಭಯಂಕರತರಂ ಮೇಣಪಾಯ ಬಹುಳಂ
 ಅಹಿತದೇಶದೀ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ ! ಅಮರ್ತ್ಯ ಭೂ,
 ಸುಲಭಮಲ್ತೀ ಲಂಕೆ . . . ದಾಶರಥಿಗೊಳ್ಳಕ್ಕೆ ! . . .
 ಜನಕಜಿಯನಾಂ ಕಂಡೆ ಪಿಂತಿರುಗಿದೊಡಮೆಂತು

೧೧೧

ನಮ್ಮ ಕಜ್ಜಕೆ ಗೆಲವೊ ನಾನರಿಯೆ ! . . ಆ ಮಹಾ
 ಮುನ್ನೀರಗಟ್ಟಿಯಂ ನೆಗೆವರೆನಿತಿಹರೆಮ್ಮ
 ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್ ? ದುರ್ಗಮಾ ದೈತ್ಯ ಲಂಕೆಯಂ
 ಭೇದಿಪ ಸಮರ್ಥರವರೊಳೆನಿಬರ್ ? ಅಗ್ನಿ ಜಂ
 ನೀಲನೊರ್ವಂ ; ವಾಲಿಯ ತನೂಭವಂ ಮಹಾ
 ತೇಜಶ್ಯಾಲಿ ತಾನೊರ್ವನಂಗದಂ ; ಮೇಣ್ ನೃಪಂ
 ಸುಗ್ರೀವನದಟರದಟಂ, ರಿಪು ಭಯಂಕರಂ ;
 ಮೇಣೊರ್ವನಾಂ : ನಾಲ್ವರಲ್ಲದಿನ್ನುಳಿದರೆ
 ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮೆ ವಲಂ ಮಹಾವಾರ್ಧಿ. ಅದಂತಿರೈ,
 ಕಡಲನೆಂತಾದೊಡಂ ದಾಂಟೆ ಬಂದೊಡಮೆಂತೊ

೧೧೨

పుగువుది ధ్యేత్యవిద్యారచిత దుర్గమం ?
 సుయత్న సాధ్యం కుముద విరంగే ; మేణంతే
 వానరేంద్రం సుషేణం మంత్రసామర్థి ;
 మృందం మహాప్రతిభనవృషదాతంగే ;
 ఋక్ కుశపవర్గే మేణా కేతుమాలంగే
 దుస్సాధ్యమల్ప . . . ిః ! ఏం గళువుతిపేనాం ! . . .
 మహత్కార్యమదే మహాశక్తిదాయకమాగే
 వానరరూళ్ళరుం కల్పనే బేదర్షవోల
 బలోగేయ్యే గేయ్యరేం ? రామసీతేయరుసిర
 బేసేవేంకేయ కులుమేయోళ్ళ పుడియే తాం కిడియాగి,
 పేళ్ళ, ప్రలయగ్యేయదే లంకేయనధర్మశిథిలమం ! ”

౧౪౦

ఇంతేనుతే సాగిదన్, పజ్జి వజ్జి గే నిందు,
 కణ్ణాగి కివియాగి నోడెడుతాలిసి, ముందు
 ముందక్కి. బళిసారె, బిసిదంతాదుదయ
 తిరిగాళి, కపటయంత్రోళ్ళ సితమేంబంతే.
 బగేగే సంశయవిరొడం, కణ్ణే తోరుతిరే
 నిరపాయమేడేయ బాగిల్పాడమం దాంబి
 కాలిట్టనయ్యో ! కాలిట్టుదే తడం, కవణే తాం
 కల్లం సిడియువంతే, సిడిదుదనిలాత్మజన
 పేరొడలనోందు బిల్లె సేయ దూరాంతరకే, కేళ్ళ,
 బాగిలిన కిలణేయ బల్లె ! కల్లండేయం
 నుజ్జుగ్యేనా వోడెతకినితు బేక్కు సవడుతే
 నేగేదు నిందన్ మత్తే మరుతాత్మజం, తుడుకి
 రామ ముద్రికేయర్ద తన్న వక్కుద వజ్ర
 దేశమం. “ దిటమిదు ఆమర్త్యభూ, ఈ లంకే,
 దశకంఠ పాలితం ! పల్లదిల్లిగే నన్న ఈ
 సాధారణతే ! ” ఎనుత్తాడుగజ్జిరే దృఢకే,
 యాగిక పరాక్రమకే తన్నాత్మ శక్తియం

౧౫౦

ಆಹ್ವಾನಿಸುತೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂಬರಿದನಯ್ ವಜ್ರಮಯ
ವವುವಾಗಿ. ಮುಂಬರಿದು, ಮೇರುಗಿರಿ ಭಾರದಿಂ
ಪೊಕ್ಕೊಡಾ ದ್ವಾರಯಂತ್ರದ ಶಕ್ತಿ ಸತ್ತುದಯ್ :
ತಿರುಗುಗೆಟ್ಟುದು ಚಕ್ರಮದರ ಪಲ್ ಮುರಿಮುರಿದು
ಕೆದರೆ ! ಹಾ, ಮತ್ತಮೇನದು ಮುಂದೆ ವಿಗ್ರಹಂ !
ವೊದಲಿಲ್ಲದುದು ತೆಕ್ಕನೈತಂದುದಾ ಕೃತಿಯೆ
ಈ ಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣಮೆನಲ್ !

೧೬೦

ಚಿನ್ನ ದುಡೆಯೆಸೆವ ಮೆಯ್

ರಾರಾಜಿಸಿತು ಜೊನ್ನ ವೆಳಗಿನೊಳ್. ಮಿರುಗಿದುದು
ಮುಡಿಯೊಳುಜ್ವಲ ಕಿರೀಟಂ. ಪೆಗಲಿಂದೆ ಸೋರು
ಸೊಗಸಿದುದು ಕೇಶದ ಪೊನಲ್ ಕರ್ಪು. ರಾಣಿಯಂ
ಸಾರುತಿರ್ದಾ ಮೊಗದ ಗಂಭೀರ ದರ್ಶಕ್ಕೆ
ದೇವತ್ವಮಂ ನೀಡಿದಕ್ಕಿ ಗಳಮರ ಕಾಂತಿ
ವಿಗ್ರಹದ ಜೀವತ್ವಮಂ ಸಾರ್ದು ದಂಜನಾ
ಸುತಗೆ. ಬಹುಭುಜಗಳಾಯುಧ ಪಾಣಿಯಂ, ದಿವ್ಯ
ರತ್ನಾ ಭರಣ ಪುಷ್ಪಹಾರ ಸಂಶೋಭಿಯಂ,
ಶಶಿಧಾತೆಯಾಗಿಯುಂ ನೆಳಲಿಲ್ಲದಿರ್ದಳಂ,
ಕಮನೀಯ ಭೀಷ್ಮತಾ ಭಗವತಿಯವೋಲಂತೆ
ಭವ್ಯೋನ್ನತಾಕಾರೆಯಂ ಜಗತ್ ಪ್ರಾಣಜಂ
ದಿಟ್ಟತನದಿಂ ದಿಟ್ಟನಟ್ಟು ನೋಡುತಿರಲಾ
ಮಹಿಳಾ ಮಹನ್ ಮೂರ್ತಿ ನುಡಿದುದಿಂತೆಂದು, ನಿಶೆ
ಗೌರವಕೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ :

೧೭೦

“ ದಿಟಂ, ದಿಟಂ

ನೀಂ ಮಹಾಸತ್ತ್ವನಹುದಯ್. ಕಾಣೆನ್ನಿಗಂ
ಈ ದ್ವಾರಯಂತ್ರಮಂ ಮುರಿದ ಮೆಯ್ಗಲಿಗಳಂ.
ಕೇಳಾದೊಡಂ ರಾವಣಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲದೆಯೆ
ಅನ್ಯರಾರ್ಗಂ ಲಂಕೆಯಂ ಪುಗಲ್ಕುಸದಳಂ
ಜೀವ ಸಹಿತಂ. ಆರ್ ನೀಮ್, ಅಪರಿಚಿತ ವೇಷಿ ? ”

೧೮೦

ಧ್ವನಿಗೌರವಕೆ ಮಣಿದೊಡಂ ಮಾತಿನರ್ಥಕ್ಕೆ
ಮಲೆತು ನಿಂತುದು ಮಾರುತಿಯು ಧೃತಿಯ ಮರ್ಯಾದೆ.
ಮಾರ್ನುಡಿವನಿತು :

“ ಇನ್ನೇನಾನುಮಕ್ಕೆ ನಾಂ,
ರಾವಣಪ್ರಜೆಯಲ್ಲು ! ”

ಮುಳಿಸು ಮೊಗಕೇರ್ದೊಡಂ

ಕೊಂಕುನಗೆ ಬಿಂಕದಿಂದಿಂತು ಲಂಕಾ ದೇವಿ
ನುಡಿಯಾಟಿಯಿಂದಿರಿದಳಾಂಜನೇಯನ ಜಾಣ್ಣೆ
ಬಿಕ್ಕಳಿಸೆ : “ ಓವೊ ಪೆಸರಿಲ್ಲದಿವೊರ್ವನೇಂ
ಪರದೇಶಿ ನೀಂ ? ”

೧೪೦

ನಕ್ಕು, ನಗೆಯಿಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ,
ವಾಕ್ಯೋವಿದಂ : “ ಇರ್ದೆ. ನಾನಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ
ನಿನ್ನಿಗಿನಿತರೊಳೆ ಸಕ್ಕಿ ದೊರೆಕೊಳ್ಳುದಾ. ಮೊದಲ್
ಪೇಳ್ವ ದಯೆಗೆಯ್ವೆಯೇಂ ಪರದೇಶಿಯಲ್ಲದಾ
ನಿನ್ನ ಪೆಸರಾಂತ ಪೆಸರಂ ? ಕೇಳಲಾನದಂ,
ಪರದೇಶಮಂ ಪರ್ವಿ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯುಮೆನಗೆ
ಹೊಯ್ಕಯ್ಯಾಗಿ ಪರದೇಶಿಯವ್ವದಾ ಶ್ರೀಯೆ
ದೈತ್ಯದಾಸ್ತದ ನಿನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ನೀಗಿ
ನಿನಗೀವುದಮೃತ ದೇವತ್ವಮಂ.”

“ ಕಾಡುಡೆಯ

೨೦೦

ಕಪಿವೇಷಿ ನೀನಾಗಿಯುಂ, ಮಿಕ್ಕಿ ಗಳವುನಯ್
ಸೂರ್ಕುನುಡಿಯಂ ! ನೀನಾರೊಡನೆ ನುಡಿವೆಯೆಂಬುದಂ
ತಿಳಿಯೊ : ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಲಂಕಾದೇವಿ,
ಲಂಕಿಣಿಯೆನಾಂ ! ನಾನೆ ಲಂಕೆಯೆಂದರಿ ! ನನ್ನ
ರಕ್ಷೆಯಾ ದುರ್ಗಮಂ ಪುಗುವ ಮುನ್ನಂ ದಿಟಂ
ಪುಗುವೆ ನೀಂ ಸ್ವರ್ಗಮಂ ! ”

ದೂರ ಸಾಗರ ಯಾತ್ರಿ,

ಗಿರಿ ತರಂಗಿಣಿ, ತನಗೆಡರ್ವಂದ ಬಿಟ್ಟಮಂ

ಕೊರೆವ ಸಾಸವನುಳಿದು ಬಳಸಿವೋಪಂದದಿಂ,
 ತನ್ನ ಮುಂದಿರ್ದ ಆ ಅಲಘುಬಲಧೀರೆಯಂ
 ದೇವತಾಕಾರೆಯಂ ಕೆರಳಿಸದೆ ಕಜ್ಜ ಮಂ
 ಕಯ್ಯೂಡಿಸುವೆನೆಂದೆಳಸಿ ಪವನಸೂನು : “ ಹೇ
 ಭಸ್ತ, ಕೆಮ್ಮನೆಯೇಕೆ ಮುನಿವೆಯಾ ? ಪರದೇಶಿ,
 ಕಪಿವೇಷಿ, ನೀನೆಂದವೋಲಾಂ ಅನಾಗರಿಕ
 ವನಚರಂ. ಸರ್ವಕಲೆಗಾಗರಂ, ಸಂಪದಕೆ
 ಸಾಗರಂ, ಭೋಗಕ್ಕೆ ತವರು, ನೆಲದರಿಕೆಯಾ
 ಲಂಕೆಯೆಂಬುದ ಕೇಳ್ವ, ಕಣ್ಣಳ ಕುತೂಹಲಕೆ
 ತಣಿಯೆರೆಯಲೈತಂದೆನಾಂ. ಅರಣ್ಯಚಾರಿಯಂ,
 ಮನದಣಿಯೆ ನಗರ ಶೋಭೆಯ ಸೋಡಿ ಪಿನ್ನಡೆವನಂ,
 ಗ್ರಾಮಾಣನಂ ಕೊಲ್ವುದೇಂ ಬಲೈ ? ಮೇಣಂತೆ
 ತಡೆವುದೇಂ ಜಾಣೈ ? ನನ್ನನ್ನರಿಂದೀ ಮಹಾ
 ದೈತ್ಯ ದುರ್ಗಕೆ ಕೇಡೆ ? ನಗಿವಾತದಂ ಬಿಟ್ಟು
 ಕಳೆ ! ಬೇಡುತಿಹೆನೆನಗೆ ದಶಶಿರನ ವೈಭವದ
 ದರ್ಶನವನಿತ್ತು ಕೃಪಿಗೆಯಾ ! ”

೨೧೦

೨೨೦

“ ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಕಿತವ

ಸೌಜನ್ಯಮೆಲವೋ ವನಾಲಯಾ ! ನಿನ್ನ ದನಿ,
 ನಿನ್ನ ಕಣ್, ನಿನ್ನ ವದನದ ವೀರತೇಜಂ ಮೇಣ್
 ನಿನ್ನ ಈ ಸಿಂಹಸಮ ತನುಶೈಲಿಯುಂ ಮೇಣ್ ನಿನ್ನ
 ನಿಂದ ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ, ತಾವೊಂದೊಂದುಮುಂ ನಿನ್ನ
 ಗ್ರಾಮಾಣತೆಗೆ ಘೋಷಿಸಿವೆ ಪ್ರತಿಸಾಕ್ಷಿಯಂ ! ಕಪಟಿ,
 ಧೂರ್ಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನ, ಬಂದತ್ತಣ್ಣೆ
 ಸಾರ್ ! ಪಜ್ಜೆಯೊಂದಂ ಮುಂದಕಿಕ್ಕೆ, ಮಲಗುವಯಾ
 ನಿರ್ದೀವಿ ನೀಂ ! ”

೨೩೦

ಎನುತ್ತಾರ್ಭಟಿಸುತಾ ಲಂಕೆ,
 ಬಹು ಭುಜದ ದೇವಿ, ತನ್ನೊಂದು ಹಸ್ತದೊಳಿಡ
 ಮಹಾತ್ರಿಶೂಲವನೆತ್ತಿ ಹನುಮ ವಕ್ಷಕೆ ಮೋಹಿ

ಗುರಿವೀಸಿದಳಾ ! ನೆಗೆದು ತೆಕ್ಕನೆ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ
ತಪ್ಪಿದನಲಾ ಲಂಘನಕ್ಕ ಮಂ ! ಕಂಡದನ್
ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಚನದೊಳಿರಿದಳಂತು ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ :
“ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನೊಳೆಚ್ಚ ರಿಕೆಯಿರ್ಪುದು ಕಣಾ !”

“ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮಾರಿರ್ಪ ನಿನ್ನ ನಾಗರಿಕತಾ
ಬರ್ಬರತೆಯೋಲ್ !” ಎನುತೆ ಮುಂಬರಿದನಯ್ ಮರಳಿ
ಕೆರಳಿ. ಛಾಯಾ ಸಹಿತ ಶೈಲೋಪಮಂ ಆ ವೈರಿ

೨೪೦

ವಜ್ರಭುಕುಟಿದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ಮೇಲ್ವಾಯ್ವದಂ ಕಂಡು, ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ಲಂಕೆ ತಾಂ
ರೋಷಭೀಷಣೆಯಾಗಿ ಮೃತ್ಯುಬಾಹುಗ್ರಸ್ತಮಂ
ಶೂಲರಾಹುವನೆತ್ತಿ, ಕೇಳ್, ಇಡುವ ಮುನ್ನ ಮೆ ಆದಂ
ಚಿಮ್ಮಿ ಲಂಘಿಸಿ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದನೊರ್ದಯ್ಯ ಕಲಿ,
ಕಾಡುಕೋಣನ ತಿವಿವ ಕೋಡಂ ನಖಾಗ್ರದಿಂ
ತುಡುಕಿ ಜಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ಗೋಣಂ ಮುರಿನ ಪುಲಿಯ
ಓಲಂತೆ : ಶೂಲಮಳ್ಳಾಡದಂತಾಯ್ತಲಾ

ದೈತ್ಯಲಂಕಾದೇವತಾ ಕರದಿ ! ನೂಂಕಿದಳಾ ;
ಸೆಳೆದಳಾ ; ನಿಮಿರ್ದಿದಳಾ ; ಕುತ್ತಿದಳಾ ; ಕುಲುಕಿದಳಾ ;

೨೫೦

ಮಿಡುಕಲೆಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲಮನಿಲಜನ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಾ
ವಜ್ರಲೇಪಂ ! ಕಯ್ಯನಿನ್ನೊಂದನೆತ್ತಲಂ
ಸಾಲ್ವದಿಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ ಶಕ್ತಿ ! ಲಂಕೆಗೆ ಶಂಕೆ
ಸಂಚರಿಸಿತೊಳಸೋರಿದಳಾ ನಡುಗಿ ಕೇಡಿಂಗೆ
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲಕ್ಕೆ. ನೆನೆವನಿತರೊಳೆ, ಆ ಮಹಾ
ಶೂಲದುರ್ಕಿನ ಭೀಮಗಾತ್ರಂ, ಸಮಾರಜನ
ಮುಷ್ಟಿದಂಷ್ಟ್ರದ ತಿರುಪಿನುಗ್ರತೆಗೆ, ನೀರವಂ
ಕೊಂಕಿದುದೊ ; ಡೊಂಕುತೆ ಮುರುಂಟಿದುದೊ ; ಕರಿಕರಕೆ
ಕಳಲೆ ಮುರಿವಂತೆ ತುಂಡುರುಳುತಿರುದೊ ಏನೊ !

ಅನಿತರೊಳಾ ಸೊರ್ಕುಡುಗಿ ಕರೆದೊರಲಿದಳೊ ಲಂಕೆ,
ತೋಳ್ ತಿರುಪಲಳುವೆಳೆಯಣುಗಿಯಂತೆ :

೨೬೦

“ತಪ್ಪಿದೆನ್, ನಿಲ್
ನಿಲ್, ಮಹಾವೀರ, ನಿಲ್ ! ಸೋಲೊಪ್ಪಿದೆನ್ ! ನಿನಗೆ
ವಶಕಾದೆನಿದೊ ! ಮುರಿಯದಿರೊ ಶೂಲಮನ್, ಮುಂದೆ
ನಿನ್ನ ಗೆ ಧರ್ಮಾ ನುಕೂಲಮನ್ !”

ಪಿಡಿಪುಳಿದು

ಮಾತಾಡಿದನ್ : “ಭದ್ರೆ, ಪೆಣ್ ನಿನಗೆ ನೋವಾಯ್ತು.
ಮನ್ನಿ ಸೆನ್ನೊ ರಟುತನಮಂ. ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯಂ
ಕಾಣದಿಂತೆಸಗಿದೆನ್.”

“ನಿನ್ನ ನುಡಿಸುಣ್ಣಿಂಗೆ,
ನಿನ್ನ ನಯವರ್ತನೆಗೆ, ನಾಣ್ಣು ತಿಹೆನಾಂ. ಆರೊ
ನೀಂ ಮಹಾತ್ಮನೆ ದಲ್ ! ಪರಾಕ್ರಮದೊಳಿನ್ನೆಗಂ
ಈ ಶೂಲಮಂ ತಾಗಿ ಬರ್ದುಕಿದರಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ
ಬಲೈಯುಂ ಜಳ್ಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ
ಶಂಕೆಯೆನಗಿತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೈಯಾ ಮಹಾ
ಶೂಲದುರ್ಕಿಗೆ ಸಾಣೆ ದಲ್ ಧರ್ಮಮಯ್. ಇಂದೇಕೊ
ಧರ್ಮದ ಹದಂಗೆಟ್ಟು ಕುಂದಿದೊಲಿದೆ ಶಕ್ತಿ.
ಅಂತಲ್ಲದಿರಲಿದಂ ಬಳುಕಿಸುವರಂ ಕಾಣೆನಾಂ
ಮೂಲೋಕದೊಳ್ ! ಪರಿಚಯವನುಸಿರ್. ನೀನಾರ್,
ಮಹಾತ್ಮಾ ?”

೨೭೦

ಸೂತ್ರಮಾರ್ಗದೊಳೊರೆದನಾಂಜನೇಯಂ
ಕಿರಿದುಬೇಗದಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವಸಂತೆ ತಾಂ
ಕೈಕೊಳುತ್ತೆಯ್ತಂದ ಕಾರ್ಯದ ಗುರುತ್ವಮಂ.
ಆಲಿಸುತ್ತಾಲಿಸುತೆ ದೇವಿ ಸುಯ್ದಿಳ್ ಲಂಕೆ
ಬಿಂಕೆನೋವಿಂ. ಕಣ್ಗೆ ತುಳ್ಳಿ ಸಂಕಟದಶ್ರು
ಜೊನ್ನ ವೆಳಗಂ ಮಿರುಗಿ ಪರಿದುವು ಕವೋಲಮಂ
ತೊಯ್ದು. ದೇವತಾದುಃಖಕನುಕಂಪಿಸುತೆ ಆ
ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ ಮತ್ತೆ : “ನಿನ್ನ ಸೋಲ್ಗಲದಿರ್,

೨೮೦

ದೇವಿ. ರಾವಣ ಪಕ್ಷ ದೊಳಗಿರೊಡೆನಗುಮಾ
ಗತಿಯೆ ದಲ್ ! ”

“ ಅಯ್ಯೊ, ನೀನೆಂತರಿವೆಯಯ್ ನನ್ನ
ಗೋಳಾಳಮಂ ? ನನ್ನ ವಳಿಯಳಲ್ ಅತ್ತಲುಮ್
ಇತ್ತಲುಮ್ ಕತ್ತರಿವುದಿಬಾರಯ ಖಡ್ಗದೋಲ್.
ನಿನ್ನಿರಿತಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನ ಸಂತೈಕೆಯಿಂ
ಬೇಯುತಿಹುದೆನ್ನು ಸಿರ್. ಒಕ್ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನಳಲ್ ;
ನನ್ನದಿಕ್ಕಡೆಗೆ. ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣಂ ನಿನಗೆ ;
ನನಗದಂ ಕೂಡಿ, ಲಂಕಾಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನಂ.
ನಿನಗೆ ಸೀತಾರಾಮ ಸಂಘಟನ ಚಿಂತನಂ ;
ನನಗದಂ ಬಿರಸು, ಲಂಕೇಶನಾತ್ಮೋದ್ಧಾರ
ಚಿಂತನಂ . . . ಇರೈ ; ಬಿದಿಮಾಳ್ಳೆಯೊಳ್ಳಿತಕ್ಕುಂ ;
ಎಂತಾದೊಡಂ ! . . . ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವನೊಲಿದಪ್ಪಿ,
ರತ್ನಮೇಖಲೆಯವೋಲ್ ಕಯ್ಯದ್ದಂ ಸುತ್ತಿ,
ಸಗ್ಗದಾಣ್ಣನ ಕರುಬಿಗಂಜಿಕೆಯನೊಡ್ಡಿರುವ
ಪತ್ತನಮಿದಂ, ನನ್ನ ಸೈಜತನುರೂಪಿಯಂ,
ಪುಗು ನೀಂ, ಮಹಾಬಾಹು, ಪಾಪಿಯೆರ್ದೆಯಂ ಪುಗುವ
ಕ್ಷೇಶರೂಪಿ ಭಗವತ್ ಕೃಪೆಯವೋಲ್. ಬಲ್ಲೆನಾಂ,
ನೀಂ ಸಮರ್ಥನೆ ವಲಂ. ಮುನಿದರೀ ಲಂಕೆಯಂ
ಸುಟ್ಟುರುಹಿ ಕಡಲೊಳಗುವ ಬಲೈ ನಿನ್ನೊಳಿಹುದಯ್.
ಬೇಡಿದಪೆನದರಿಂದೆ ತಾನೆನಿತು ಕರಳುವ ಕತಂ
ನಿನಗೊದಗಿದೊಡಮೆನಗೆ ಕೇಡೆಸಗದಿರ್, ಪೂಜ್ಯ.
ಕಲೆಯ ಬಲೆ, ಚೆಲ್ವು ನೆಲೆ ಈ ಲಂಕೆ ;—ಪಾಪದಿಂ,
ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಪದಿಂ, ಮೇಣ್ ಧರ್ಮಕೋಪದಿಂ
ಎಷ್ಟು ಕೀಡಾಗುವುದನರಿತಕಿಂ : ಈ ನನ್ನ
ಕಾಲ ಶೂಲೋಪಮಂ ಕಾಲಾಯಸಾಯುಧಂ
ಕೊಂಕಿದುದೆ ದಲ್ ತೋರ್ವರಳ್ ! ತೆರಳ್, ನಿನಗಕ್ಕೆ ಗಿಲ್ ! ”

೨೯೦

೩೦೦

೩೧೦

ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆ ಛಾಯಾರಹಿತಗುದಿಸಿತಯ್
 ಛಾಯೆ : ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೊರ್ಡುತೆ ಜಡತ್ವಮಂ
 ಪ್ರತಿಮೆಯಾದಳೊ ಮರಳಿ, ನಕ್ತಂಚರ ಶ್ರೀಗೆ
 ಪೇಸುತೆ ವಿಮುಖಿಯಾದವೋಲ್. ಚಾವವೊಳ್ತಂ ಚಾರಿ
 ಸಾಗಿರ್ದು ದಾಗಳೆಯೆ ಮಾಗಿಯ ಇರುಳ್. ಬಾನ್ಗೇರ್ದು
 ಜೇನ್ ಸೋನೆ ಜೊನ್ನ ಮಂ ಪಾಲ್ ಸೂಸುತಿರ್ದು ದಾ
 ಸೊನ್ನ ದಿಂಗಳ್. ದಾಂಟುತಾ ಕೋಂಟೆ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ,
 ಲಂಕೆಯಂ ಪೊಕ್ಕೊಂದು ಬಿಂಕದ ಪೆರ್ಮೆಯಿಂ ಪೊಂಗಿ
 ದಿಟ್ಟಿಸಿದನೋರೆಯಂ, ಮೂರ್ತಲೆಯ ಪೆರ್ಮಲೆಯ
 ತೆಂಗು ಕೌಂಗಿನ ತೋಂಟಮಂ ಪೊದೆದ ಪತ್ತನದ
 ಝರ ಸರೋವರ ಸಾನು ಕಂದರದ ಸುಂದರದ
 ವನಸೀಮೆಯುದ್ಯಾನಮಂ. “ಮಾಯೆಗೆ ತವರ್ ಕಣಾ,
 ದಿಟಮಿದು ಅಮರ್ತ್ಯ ಭೂ ! ನಾನಗೋಚರನಾಗಿ
 ಯೋಗದಿಂ ಸಾಗುವುದೆ ಲೇಸಿಲ್ಲಿ ದಲ್ !” ತರಿಸಂದು
 ನಿಂದಿರಲ್, ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೊಳ್ ನೆಲದೊಳಚ್ಚಿ ರ್ದ
 ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರನ ಮಹಾವಾನರನ ಮೆಯನೆಳಲ್, ಕೇಳ್,
 ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರಂ ಕರ್ಪುಗೆಟ್ಟು ನಸುಬಿಳ್ಳಿದುದು,
 ಕಾಂತಿಯೊಂದಕೆ ಪುಟ್ಟಿದಾ ಛಾಯೆಯನ್ನೊಂದು
 ಕೀಳ್ವೆಳಗಿಗಿನಿತೆ ಬೆಳ್ಳೀರ್ವವೋಲ್. ನೋಡುತಿರೆ,
 ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದ ಜಡತೆಯದೊತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕೆಗೆ
 ಚಾಳಂದ್ರಮಾದವು ದಂತೆಯೆ ತನುಚ್ಛಾಯೆ ತಾಂ
 ಪಳುಕುಗಾಚಿನ ನೆಳಲವೋಲಾಯ್ತು. ಮತ್ತಮಾ
 ನೆಳಲುಮೊಯ್ಯನೆ, ಜೊನ್ನ ಮಂ ಜೇಡಿ ಬಳಿದರೆನೆ,
 ಶೂನ್ಯಮಾದತ್ತು ನಯನೇಂದ್ರಿಯಕೆ ನಿರ್ವಾಣ
 ನಿರ್ವಸ್ತುವಾಗಿ ! ಪವನತೆಯಾಂತ ಪವನಜಂ
 ಯೋಗತನುವಿಂದಗೋಚರನಾಗಿ, ಮೆಯನೆಳಲ್
 ಕಾಣದಾದುದೆ ತನ್ನ ಕಾಣಿಲ್ಲಮೆಗೆ ಕುರುಹಾಗಿ,
 ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕಂಡನಾಕಾಶಮಂ. ತುಂಬು ಪೆರೆ

೩೨೦

೩೩೦

ಶೇಲಿದುರ್ದಂಡೆದುಪ್ಪುಳ್ ಮುಗಿಲನೊಲ್ಲದೆ,
ದಿಗಂಬರನವೋಲ್. ದೂರದೂರಮೆಸೆದುವು ತಾರೆ :

೩೪೦

ಕೃತ್ತಿಕಾ ರೋಹಿಣಿಯರನುಗಾಮಿ ಮೃಗಶಿರಕೆ
ಹೊಂಚುತಿರ್ದುದು ಮೃಗವ್ಯಾಧ ಬಾಣೋಚ್ಚಲ
ಗಭಸ್ತಿ. “ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳುಂ ನೆರಮೆನಗೆ. ದೇವಿಯಂ
ವುಡುಕಿದಪೆನೀ ಲಂಕೆಯಂ ಗೋರಿವೇಂಟೆಯೋಲ್
ಸೋಸುವೆನ್ ! ” ನಿಚ್ಚಯ್ಸಿ, ಕೇಳ್, ಗಿರಿಪಥವನೇರ್ದನಾ
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ದೃಢಪ್ರತಿಜ್ಞಾವೇಶಕಲಿ,
ಕರ್ಮಕಾಶಲಿ, ಯೋಗಿ ಮೇಣ್ ಕ್ಕಿಪ್ರಕ್ರಿಯಾಕಾಂಕ್ಷಿ,
ರಾಕ್ಷಸ ಧರಾ ವಕ್ಷಮಂ ತೊತ್ತಳದುಳಿವವೋಲ್ !

